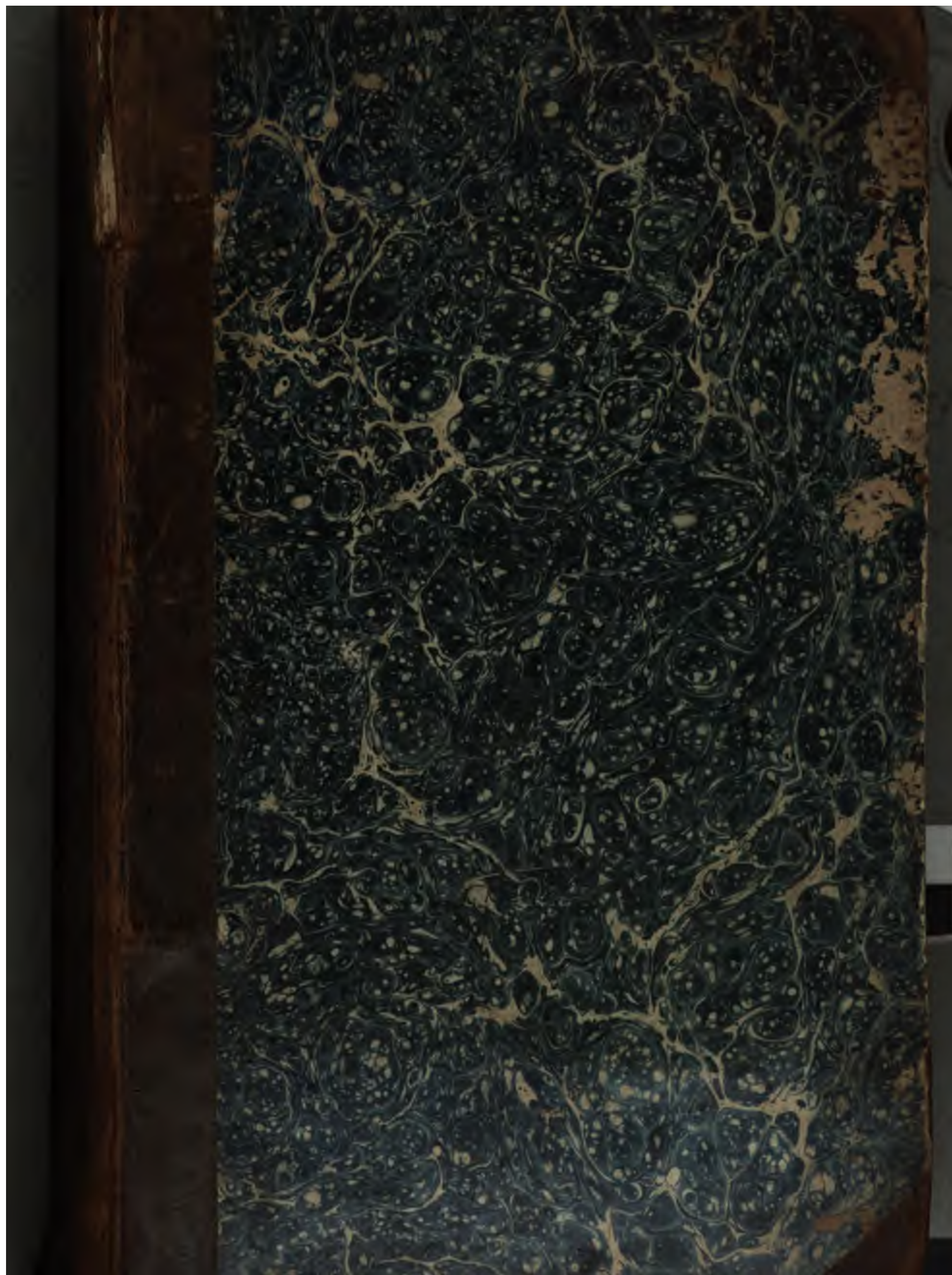
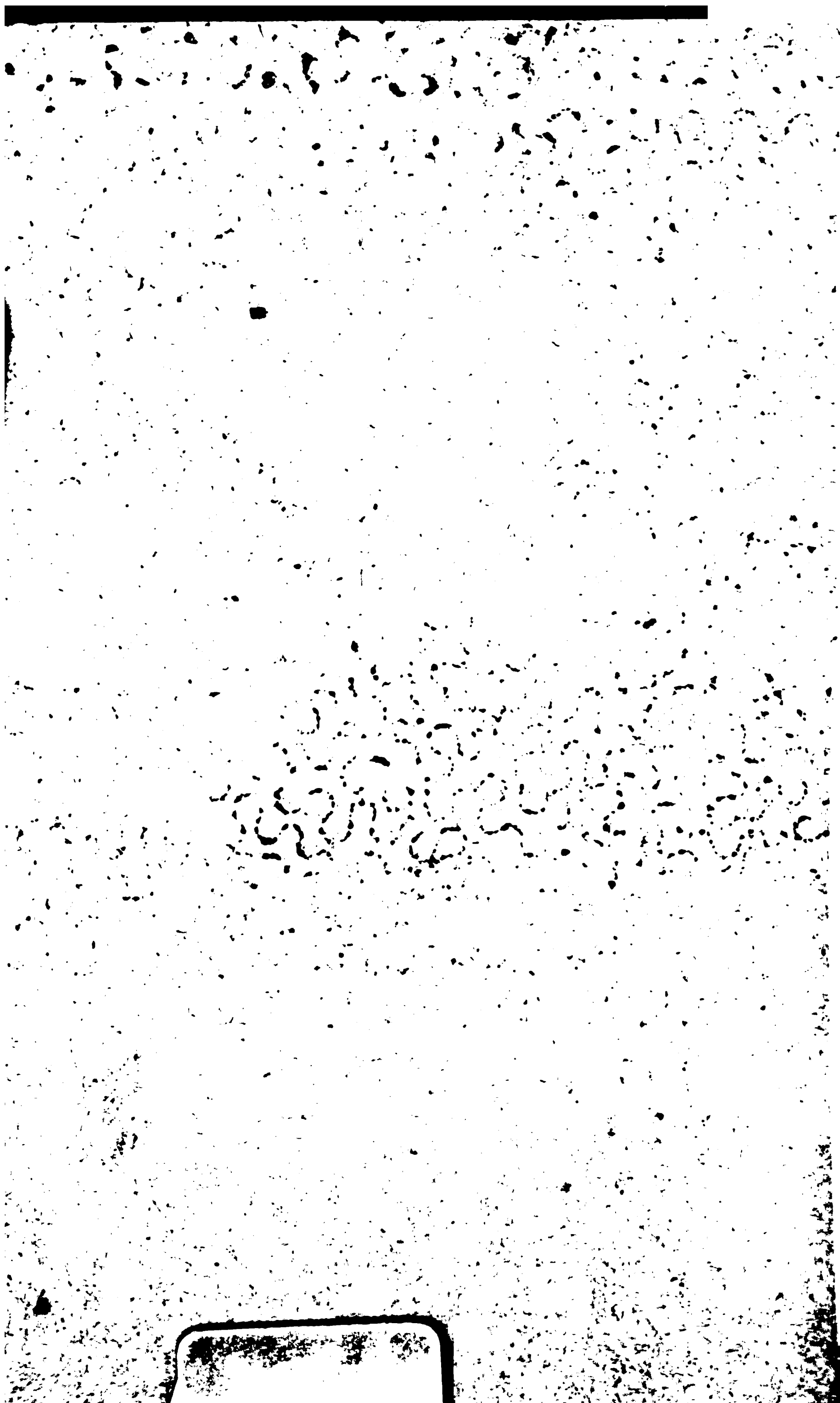
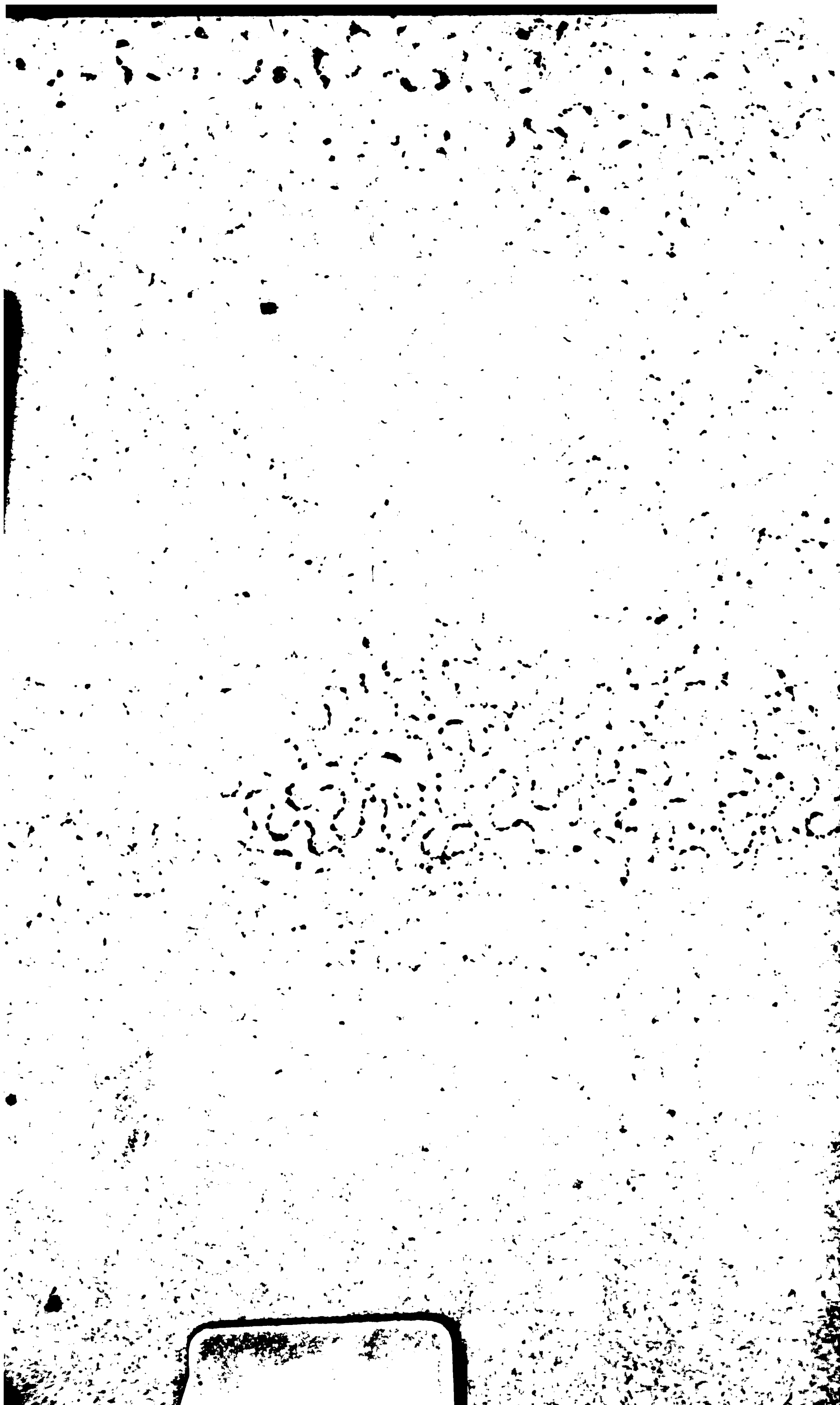

JOSEPHI DOBROWSKY

PRESBYTERI, AA. LL. ET PHILOSOPHIAE DOCTORIS,

SOCIETATIS SCIENTIARUM BOHEMICAE ATQUE ALIARUM

MEMBRI

INSTITUTIONES LINGUAE SLAVICAE DIALECTI VETERIS,

QUAE

QUUM APUD RUSSOS, SERBOS ALIOSQUE RITUS GRAECI, TUM APUD DALMATAS GLAGOLITAS RITUS LATINI SLAVOS IN LIBRIS SACRIS OBTINET.

CUM TABULIS AERI INCISIS QUATUOR.

VINDOBONAE,

SUMTIBUS ET TYPIS ANTONII SCHMID, C. R. P. TYPOGRAPHI.

MDCCCXXII.

TAYLOR INSTITUTION
26 MAR 1928

Praefatio.

§. 1.

Sermo Slavenicus, rectius Slovanicus aut Slovenicus, sensu latissimo sumptus in duo genera idiomatum dispescitur: in Idioma ordinis primi (A); et in Idioma ordinis secundi (B).

Horum idiomatum characteres sunt:

A.	B.
1. раз́ : разꙋм.	роз : розꙋм.
2. из : иcдати.	вы : выдати.
3. л epentheticum:	
корабль.	корабь.
земла.	зема.
поставлен	поставен.
4.	д epentheticum:
сало, крило,	садло, кридло,
правило.	правидло.
молитиса.	модлитисе.
5. пещи, мощи.	пеци, моци.
пещ, мощ.	пец, моц.
(печи, мочи).	

6. звѣзда, цвѣт.	гвѣзда, квѣт
7. тъ, (той).	тен.
8. пепел.	попел.
9. птица.	птак.
студенец	студница.
10. десница.	правица.

Secundum hos characteres si dialectorum species, quarum Grammaticae prostant, examinentur, quinque earum sub A, aliae quinque sub B comprehendentur, et quidem:

Sub A.	Sub B.
1. Russica.	1. Slovacica.
2. Slavica vetus.	2. Bohemica.
3. Illyrica seu Serbica.	3. Sorabica seu Vendica in Lusatia superiori.
4. Croatica.	4. Sorabica in Lusatia inferiori.
5. Slovenica s. Vindica in Carniolia, Stiria, et Carinthia.	5. Polonica.

Differunt autem dialecti, etiam ejusdem ordinis, non solum vocabulis, sed maxime formis et flexionibus. Linguae Slavicae veteris, quam Caramanus aliique literalem, alii liturgicam aut ecclesiasticam appellant, characteres et discrimen ab aliis facile nunc ex Gramma-

matica hujus linguae cognoscent ii, qui de vera ejus indole judicare voluerint.

§. 2. Alphabeti slavonici auctorem Constantinum philosophum, alias Cyrillum dictum, encomio celebravit Johannes VIII. Pontifex in epistola ad Svatoplukum. »Literas sclavonicas, inquit, a Constantino quodam Philosopho repertas, quibus Deo laudes debitae resonant, jure laudamus». Initium translatorum in linguam slavicam ab eo et fratre Methodio librorum sacrorum, ad officia Missae celebranda maxime necessariorum, in Bulgaria factum fuisse, testatur Biographus Clementis Archiepiscopi Bulgariae. Ad Moraviam et Pannoniam circa annum 863 evocatus Methodius »noviter inventis slavinis literis«, ut loquitur Anonymus de Conversione Carantanorum, inducto nimirum ritu slavico id effecit, ut populo vilescerent Missae et Evangelia ecclesiasticumque officium eorum, qui hoc latine celebrabant. Frustra itaque egit, qui nobis Alphabetum Proto-slavicum e Codice sec. XIII., quem centum annis Cyrillo antiquiorem somniavit, obtrudere voluit; frustra etiam ii, qui clericorum Dalmatiae traditionem seculo XIII. ortam de Hieronymi Versione slavica literis dalmaticis (glagoliticis) perscripta pluris aestimant, quam documenta legitima. Nec me movet Nicolai clerici Arbensis, qui Psalterium slavicum ad Hieronymi ex Hebraeo versionem accommodatum anno 1222 descripserat, suspecta adnotatio, se Psalterium hoc de-

descripsisse ex eo, quod Theodorus ultimus Archiepiscopus Salonitanus scribi fecerit. Voluit nimirum Nicolaus scriba fucum facere lectori, et eum hac ratione inducere, ut crederet jam ducentis annis ante Cyrillum versionem slavicam Psalterii exstitisse. Nec mirum id Scemensi (Seniensi) episcopo jam fuisse persuasum, qui petens ab Innocentio IV. licentiam, sacra peragendi lingua slavonica, traditionem clericorum asserentium, se literam specialem, quam observarent in divinis officiis celebrandis, a B. Hieronymo habere, etiam apud summum Pontificem valere posse credidit. Concessit licentiam Pontifex an. 1248 hisce verbis: »Nos igitur attendentes, quod sermo rei et non res est sermoni subjecta, licentiam tibi, in illis duntaxat partibus, ubi de consuetudine observantur praemissa, dummodo sententia ex ipsius varietate literae non laedatur, auctoritate praesentium concedimus postulatam«.

Ab hoc itaque tempore distinguenda sunt duo Alphabeta Slavonica, alterum Cyrillicum, alterum Hieronymianum dictum. Distinguendus quoque ritus Slavo-graecus a Slavo-latino, quorum primus Codicibus Cyrillicis (Russicis, Serbicis, Moldavicis, Bulgaricis), alter Codicibus Glagoliticis continetur.

§. 3. Cyrillo, ejusque fratri Methodio, Slavicas ecclesias debere primam versionem librorum sacrorum, prorsus dubitare non licet. Si vero quaeras, quos in specie libros e graeca lingua in slavicam transtulerint, non facile

cile reperias testem idoneum, qui accuratius nos hac de re doceat. Diocleatis testimonio si fidem tribuas, audies: »Constantinum (Cyrillum nimirum) literam lingua slavonica composuisse, commutasse Evangelium Christi atque Psalterium et o m n e s divinos libros veteris et novi testamenti de graeca litera in Slavonicam, nec non et Missam Presbyteris ordinasse more Graecorum.« Alii similia tradunt, adduntque Odarum librum, ab octo tonis Octoechum dictum. Strzedowskius cum in Annalibus Sarnicii legisset, Erfordiae in Bibliotheca Reuchlini servari manuscriptum exemplar characteribus slavonicis exaratum libri Cyrilli Alexandrini contra Julianum, suspicatus est etiam hunc a Cyrillo nostro fuisse conversum. At cavendum profecto, ne librorum slavonicorum, qui fortasse aliquot seculis posterius translati sunt, Cyrillum interpretem fuisse statuamus. Nec scio, quid moverit editores, ut libri минеа ѡбщаѧ dicti anno 1600 editi auctorem Cyrillum Philosophum, Slavorum et Bulgarorum doctorem, dicerent, siquidem titulus libri iis verbis conceptus sit, quae Sopikovius in Bibliotheca Russica recitat. Idem etiam editionem principem Evangeliorum sine anno in fol. editorum N. 274. descripturus prolixo titulo a se concepto adjecit, Evangelia e Graeco fuisse in Slavonicam linguam seculo IX. a Methodio et *Cyrillo*, Slavorum episcopis, conversa. Quae quidem *etsi vero* similia sint, tamen titulo libri non erant *inserenda*, sed in notula aliqua subjungenda, uti

N.

N. 725, postquam N. T. editiones consignasset, factum est, ubi Nestoris, qui tamen hoc in capite interpolatus esse videtur, testimonium pro Methodio et Cyrillo tanquam auctoribus versionis N. T. adducitur, quamvis Nestoris verba non de integro novo Testamento, sed de Evangeliis, Actis et Epistolis, minime vero de Apocalypsi intelligenda sint, cum hujus in ecclesiis Graecorum nullus sit usus. E veteri Testamento praeter Psalterium, cujus usus semper maximus fuit, certe vix aliud, quam paucae lectiones e quibusdam libris a Cyrillo aut Methodio seculo nono conversae sint. Hoc ex iis, quae Johannes VIII. in epistola ad Svatoplukum Moraviae ducem de libris slavicis pronunciavit, consequi videtur. »Nec sanae fidei aut doctrinae, ita ille, aliquid obstat, sive Missas in eadem Sclavonica lingua canere, sive sacrum Evangelium vel lectiones divinas novi et veteris Testamenti bene translatas et interpretatas legere, aut horarum officia omnia psallere.»

Facto feliciter per Cyrillum initio non defuere alii, qui coepta continuarent. Dominum Kolajdovič cujusdam libri Johannis Damasceni versionem slavonicam a Johanne Bulgariae exarcho seculo IX. factam nuper detexisse, eundem etiam proxime editurum sermones Cyrilli, episcopi Turoviensis sec. XII., Annales literarii Vindobonenses Tom. XIV. indicant. A Johanne presbytero Exarcho conscriptum (съписано) Hexaemeron Basilii, descriptum an. 1263, vidit in bibliotheca synodali Mos-

osquae Dn. Vuk Stephanovich, pluribusque de eo egit literis serbice scriptis (писмо) Vindob. 1821 editis. d finem sec. X. libri liturgici slavonici cum sacris Christianorum ad Russos pervenerunt, quorum duces sec. I. interpretes librorum e Graeco transferendorum literaliter aluere. Hoc tempore et Chronicorum lingua lavonica scriptorum initium factum est per monachum ievienseni Nestorem, quem mox alii imitati sunt. irca annum 1030 etiam S. Abbatem Procopium Bohenum, quem literis slavonicis a Cyrillo inventis canonice nbutum annales domestici tradunt, monasterium Saaviense in Bohemia erexisse, et in id fratres regulam . Benedicti professos lingua slavonica in sacris utentes induxisse scimus. Hos ob suspicionem haereseos atinorum odio sub Spitigneo duce loco motos, ex Unaria revocatos benigne recepit Wratislaus, qui et usum nguae slavonicae in sacris a Gregorio VII. Bohemis oncedi frustra postulavit. Post Wratislai obitum lanis monachis inductis fratres ritus slavici alio commigrarunt; relictis quidem libris slavonicis in moasterio, qui tamen temporis lapsu omnes periere.

§. 4. In Russiae bibliothecis qui, quamque antiqui eperiantur codices biblici, e catalogis, quos Griesbachius rimo et secundo Volumini Novi Test. graeci praefixit, ognosces. Sunt inter eos Bibliorum integrorum codies tres; Novi testamenti cum Apocalypsi codex unus, qui lexii Metropolitae manu scriptus creditur. Novi testa-

menti

menti sine Apocalypsi unus. Quatuor Evangeliorum codices tres. Evanglistaria (lectiones ex Evangeliis continentia) duo. Apostolus integer, Acta et epistolas Apostolorum continens, unus. Codices Apostoli quem апракос (i. e. ἄπρακτος) vocant, lectiones ex Actis et Epistolis continentes, tres. Epistolarum Pauli cum Commentario unum. Apocalypseos, cum Andreae Caesariensis Commentario, duos. Horum plerosque vidi partim Petropoli, partim Mosquae, et examinavi, e quibusdam etiam specimina dedi. (Vide Gramm. p. 70 et 672 et sqq.). Veteris testamenti libros, praeter Psalterium, vix ullos spectare licet, qui seculo XV. antiquiores sint. Inter Codices slavicos Bibliothecae Coislinianae San-germanensis, quos Montfauconius in Bibliotheca bibliothecarum Mss. enumeravit, reperitur N. 2. Veteris Testamenti codex unus, Nr. 3. quatuor Evangeliorum codex unus, N. 12. liber Tobiae, N. 22. Evangelia cum notis charactere elegantissimo et antiquissimo. Patrum et scriptorum ecclesiasticorum opera longe plura ibidem consignata leges. De horum omnium aetate altum silentium. Idem Montfaucon in Diario Italico indicat in armario bibliothecae Ambrosiane esse »codicem Rutheno charactere, quem vocant S. Cyrilli, argenteis tabulis compactum, in queis anaglypha«. Constat vero ex responso bibliothecarii Bugati, quod in adversariis Fortunati Durich legitur, codicem hunc continere quatuor Evangelia, sec. XV. scripta.

Re-

Refert porro in Itinerario Bernardus Montfaucon Codicem Ruthenicum de officio divino in Bibliotheca Ducis Mutinensis, et codicem non spernendae vetustatis, in quo Psalmi charactere slavico, in coenobio Canonicorum regularium S. Salvatoris Bononiae a se visos. (Vide ex eo specimen N. VIII. p. 686). Inter codices Slavonicos bibliothecae regiae Berolinensis memorat La Croze haberi disputationem Gregentii in manuscripto 400 fere annorum integram, cujus operis initium, cum in Codicibus graecis absit, a se latine conversum Alberto Fabricio miserat. E codicibus Ruthenicis, quos in Specimine codicum manuscriptorum bibliothecae Zaluscianae Janoykius an. 1752 descripsit, quidam vetustiores et praestantiores memoratu digni sunt. In folio Ritualia duo N. CCXI et CCXII. In quarto Codex membranaceus remotissimae antiquitatis, judicio Janoykii, e bibliotheca Meletii Smotriscii, Archiepiscopi Hierapolitani, Archimandritae Dermanensis, continens Canones Apostolicos, N. CCCLXXXV. Codex antiquissimus membranaceus N. CCCLXXXVI., cui inest Synaxarium de Sanctis Ecclesiae Ruthenicae. E minoribus Codex perantiquus N. CCCCLXXXVII. in membrana tenui, literis minusculis aureis exaratus, quo continetur Officium de S. Vladimiro. Integrum officium latine reddidit atque in Appendicem ad Specimen Ecclesiae Ruthenicae p. 1—15 intulit Ignatius Kulczinski. Menologium

Sanc-

Sanctorum Ruthenorum N. CCCCLXXXVIII, forma minima, in membrana tenuissima, literis minutissimis scriptum. Liber liturgicus N. CCCCLXXXIX, vetustissimus in charta nitidissima, literis elegantissimis, magna ex parte coccineo colore pictis consignatus. — »Carus et jucundus haberi meretur, (hoc manus recens adnotavit), quoniam Cosacis in cruentissima illa ad Beresteciam pugna a Nostris cum multis aliis spoliis est detractus, A. D. 1651 in Julio.« Hos et alios dum e Russia rediens an. 1793 mense Januario Warsaviae inspicere vellem, responsum mihi fuit, illos pridem a possessore Zaluscio Ecclesiasticis Slavo-graeci ritus fuisse donatos. Mirum videri possit, inter omnes a Janockio recensitos nullum esse codicem, qui Evangelia aut Apostolum contineat, cum tamen Evangeliorum codicem in charta scriptum Lundii, et alterum a Sparfwenfeldio e Russia allatum Upsalae viderim.

Codices Ruthenicos duos bibliothecae Vaticanae, quorum alter lectiones evangelicas per anni circulum secundum ritum ecclesiae graecae, alter quatuor Evangelia continet, descripsit Jos. Sim. Assemanus in Calendariis Slavicis. Matthaeus Sovich eos rectius Cisdanubianos quam Ruthenicos appellare maluit, cum Serborum more in iis ε pro ѧ scribatur. Primum Assemanus sec. XI. esse censuit. Hujus lectiones cum textu Speciminis VII. p. 679 convenire observavimus, excepta Orthographia. E secundo p. 75. specimen adduxi-

danmus. Cum is Joh. 1, 1. вначелѣ pro искони legat, seculo XIII. scriptus esse non potest, sed ad finem sec. XIV. aut sec. XV ineunte. Tabulas Capponianas, Calendarii Sanctos repraesentantes, quas in eodem opere apte explicavit, facile admiserim a Serbicis monachis circa annum 1300 fuisse pictas.

Chronicon Constantini Manassis, quod eadem bibliotheca servat, anno 1350 scriptum slavonicus interpres Regi Bulgariae Johanni Alexandro dedicavit. Codicem cyrillicum, anno 1406 scriptum et Duci Spalatensi Hervojae Bosnae Starostae dicatum, Acta et Epistolas continentem, Facciolatus Benedicto PP. XIV obtulit. Alium graeci ritus antiquum codicem in peculiari bibliotheca ejusdem Pontificis extantem, qui Novum Testamentum cum Psalterio continebat, examinarunt Caramanus et Matthaeus Sovich. Hic eum cisdanubianum (i. e. Serbicum) appellat, additque se eum non satis commode examinasse, et id circo aetatem ejus statuere non potuisse.

Praeter duos ab Assemano descriptos Codd. vaticanos tertium Caramanus in Apologia (Considerazioni) Cap. CXXXVIII. nominavit et examinavit. Continet Psalterium, decem Cantica, Canones et Officium B. Virginis ritu graeco. Charactere tam minuto et antiquo exaratum dicit Caramanus, ut forte non reperiatur codex, qui similes literarum figuras habeat. Has ille in Apologia calamo efformatas exhibet. D. Mich.

Bo-

Bobrowski Canonicus Vilnensis graeci ritus, cum Codicem hunc nuper Romae inspexisset, eum in literis ad D. Kopitar his verbis descripsit: »Reperi etiam Codicem membranaceum in 16. nitide exaratum, continentem Psalterium et hymnum acathisticum (акаѳїст) Slavonica quidem lingua, sed charactere scriptum mirum in modum reformato ex Cyrilliano, quum Alphabeti literas vix non omnes mutatas aut potius mutilatas exhibeat, videlicet pro Cyrilliano а scribendo etc. (Literarum figurae typo exprimi non possunt) ita, ut scriptor, quisquis ille fuerit, artem tachygraphicam fingere videatur. Codex pertinet ad recensionem Danubianam, aetatis posterioris».

Cyrillicum Bosnensem parvum codicem graeci ritus apud se exstitisse Matth. Sovich refert. Complectebatur is Apocalypsim, cum initio Evangelii S. Joannis. Scripsit eum Radosav Christianus Gonsavo Christiano diebus regis Tomaш et avi Ratko. In postremo folio versus 13. cap. 2. epist. ad Titum glagolitico charactere sed non obvio perscriptus erat.

Evangelia slavonica lingua exarata religiose Remis servata, quae reges Galliae coronandi praestando jusjurandum tangere solebant, furor tumultuantium, proh dolor! igni tradidit.

Venetiis in bibliotheca S. Marci ante annos 26 examinavi codicem Novi Testamenti Serbicum, membraneum in 8vo, apud Griesbachium N. 11. Hic quamvis

in

in fine mancus (desinit enim Hebr. 1, 6.) continet tamen et Apocalypsim post Evangelium Johannis. Nominavi eum p. 676 et potuissem ex eo lectionem cum textu speciminis VI. conferre. Legit enim Luc. 1, 3. изволисе мнѣ хождшꙋ испьрва — дьржавны теѡфиле. Voce хождшꙋ utique aptius graecum παρηκολουθηκότι exprimitur, quam corrupto, ut videtur, vocabulo хꙋжшꙋ. Post Apocalypsim inserit narrationes: a) de decem verbis scriptis in tabulis lapideis. b) Dorothei episcopi Tyri de 68 discipulis Domini. c) Epiphanii de Apostolis. d) De Pauli ortu et martyrio. Prologi praemittuntur Actis, epistolis canonicis, sed longior Pauli epistolis. Cum се pro сѧ, есамь pro есмь, et алфа pro алфа in eo legatur, patriam ipse prodit suam. Nec male in catalago «serviano idiomate» scriptus esse censetur. Adest et alius codex, idiomate serbiano, chartaceus in fol., qui odas, et lectiones pro festis SS. per menses Septembrem et Octobrem continet.

Paulus Solarich in memoriis literariis (поменик книжеский) an. 1810 Venetiis editis, memorat se vidisse, apud D. Johannem Pericinotti ICtum, Biblia slavonica, manu Monachi Gabrielis anno mundi 6937 (Christi 1429) sub duce Moldaviae Johanne Alexandro et ejus uxore Marina, in monasterio нѣмц pulchre descripta. Per Biblia hic partem aliquam Novi Testamenti intelligi haud dubito, cum de codice aliquo, qui integra *Biblia* contineat, ante annum 1499 nullum

sit

sit indicium. Existimavit quidem Caramanus ex Inventario rerum mobilium, quae 1475 princeps Frangipani Vegliam miserat, colligi posse, praeter Missalia Illyrica (literis glagoliticis scripta) etiam sacra Biblia extitisse; sed metuo, ne de Bibliis latinis hoc intelligi debeat, aut de lectionibus e libris biblicis, quales in Breviriis obviae sunt. Bibliorum versionem illyricam, quam in Seminario Poglicensi Prici non procul Almissa extare Appendini in notitiis historico-criticis perhibet, vulgari lingua et recentius confectam arbitror, Latinoque charactere conscriptam, non Glagolitico aut Cyrilliano.

E Parisino uno specimen leges N. X. et ex altero lectiones p. 691. Ex iis, quos Bern. Montfaucon enumerat, velim codicem veteris Testamenti examinari, ut de aetate codicis aut saltem de libris in eo contentis certiores reddamur.

Lubet et Angliam invisere. Servat Bibliotheca Bodlejana in Academia Oxoniensi codices Russicos (certe Slavonicos; an in Russia scriptos?) duos; impressos longe plures exhibet Catalogus A. 1674 editus, e quibus hic non nisi Preces lingua serviana, Ven. 1527 in 8. et Biblia Ostrogiensia 1581. nominare licet. Rariores pronunciarem Grammaticam Slavonicam Vilnae 1516 8. et aliam Ostrog. 1518, nisi mendum cubaret in numeris. Constat enim ex accurate delineatis titulis, quos D. Holmes Altero miserat, primam esse Laurentii Zizaniae Grammaticam 1596, et alteram esse elemen-

ta-

rem libellum pro pueris, non Ostrogiae sed Vilnae 1618 impressum. Henricus Wharton in Auctario historiae dogmaticae Usserii Apostolum hisce descripsit: »Extat etiam MS. in bibliotheca Lambethana codex lingua et literis Slavinicis (quales a Cyrillo inventae dicuntur) pulcherrime exaratus. Illum animadverti continere Acta Apostolorum (Daeania Apostolesca), et alia quaedam, forsitan Epistolas Pauli, Canonicas et Apocalypsim, cum Liturgia ad finem addita. An versio Cyrillo debeatur necne, non habeo quod affirmem, cum linguam minime intelligam«. Ita ille satis modeste. At certe fallitur in eo, quod Canonicas post Pauli epistolas nominet, et Apocalypsim et Liturgiam etiam codice hoc contineri putaverit. Ejusmodi libri, qui πράξεω (pro πράξεων) seu Apostoli appellari solent, nil aliud comprehendunt, quam Acta, Canonicas, Pauli epistolas et Synaxarium seu collectionem mensium. Tales sunt apud Griesbachium Ribayanus N. 5, quem nunc Budae servat bibliotheca nobilis Domini de Jankovics, N. 7. Petropolitanus, N. 8. Vindobonensis, cujus lectiones Alterus in Novo Test. Graeco exhibuit, chartacei omnes; addam infra Vindobonensem membranaceum, qui post Alteri editionem N. Test. graeci Bibliothecae Caesareae accessit.

Codices Pragenses Evangeliorum chartaceos duos, apud Griesbachium 4. et 7. paucis descripsimus. Primus, familiae Serbicae, in bibliotheca regia publica, retinet

vocabula antiquiorum Codicum. Habet enim vocem годинa pro чac, ктеρ pro нѣкый, книгы pro писанїе, спона pro завѣса, вдѣ pro вложи, нечю pro неѹвѣдѣ, отежчени pro wтагчени etc. Alter, quem e Russia an. 1793 Pragam allatum servo, frequenter confundit ж et a, ut solent codd. Moldavici; legitque, ut alia taceam, само, huc, pro сѣмо.

Monasteria Serbica in Sirmio si lustremus, magno numero se nobis offerunt codices biblici atque liturgici, immo et historici. Horum plerosque consignatos lego in descriptione Monasteriorum an. 1772 facta, quae olim Fortunato Durichio pro augenda Bibliotheca Slavica communicata fuit. In monasterio крѹшедол inter 51 ibidem inventos recensentur quatuor codd. Evangeliorum; duo an. 1540 et 1579 scripti, et duo sine anno. Scala coelestis (лѣствица) dictus, e Graeco translatus 1453 sumtibus Georgii Brankovich Despotae. Jus canonicum an. 1453. Vita S. Chrysostomi Semendriae sub Lazaro Despota an. 1458, alia an. 1593. Typicum seu norma Cerimoniarum ecclesiasticarum 1574, Cantiones festivales vulgo Postile. Sermones 1519. Regulae vitae christianae 1558. Libri ecclesiastici quatuor. De aliis in genere notatur: »alii porro sunt, quorum etsi titulus et annus emanationis ob vetustatem attritorum resciri non poterat, quantum tamen ex contextu colligere licuit, partim ecclesiastici, partim vero historici argumenti esse dignoscuntur». E novem in monasterio Re-

meta consignatis notari merentur Evangeliorum liber 1684. Duo Psalteria sine anno. Homiliae Gregorii Nazianzeni 1629. Liber ecclesiasticus Minej dictus 1568. Inter 17 consignatos in monasterio Opovo praecipui sunt Evangeliorum tres, quorum primus an. 1630, alter typo veteri illyrico editus, 1675 argento obductus fuit. Psalteria 1622. Aliud cum expositione 1637. Panegyricus 1509. Menaea, Prologi, Octoechus, Typicon. Liber Hymnorum seu Troparium ad SS. 1615, ad B. Virginem 1654. Jus canonicum (законник) scriptum in urbe Jassy (Яш) per Damianum Grammaticum 1495.

In monastercio Jazak inter decem Mss. reperti sunt duo libri Evangeliorum sec. XVI., duo Apostoli quorum unus 1541 scriptus fuit; duo Psalteria, ac praeter Menaea, Prologos, Ephremi Syri librum ad Monachos 1577, Vita et Encomia Regis Урош conscripta per Paisium Patriarcham Pekiensem 1642. In monasterio Beшenovo quatuor libri Evangeliorum 1536, 1675, 1592 conscripti, quarti annus ob vetustatem dignosci nequit; Acta et epistolae 1652, praeter septem libros Menaeorum, Jus canonicum, Typicum. — In monasterio Шишатовац libri Evangeliorum duo, unus an. 1560, alter in membrana, ejusdem aetatis cum Apostolo (Lectionibus ex Apostolo). in membrana in Patriarchatu Pekiensi, regnante Stephano tertio Урош Rege Serborum, jubente Archiepiscopo Nico-

demo per hieromonachum Damianum 1324 scripto, quem mox pluribus describemus. Acta et epistolae in monte Atho descriptae 1670, praeter quinque Menaea, Panegyricum Sanctorum 1545, Liturgiarium seu Missale a Johanne Alexandro, filio Jeremiae Vojvodae Moldaviae 1596 huic monasterio transmissum, atque alios. — In monasterio Кѹвеждин Psalterium valde attritum, Menaeorum libri decem, quorum tres sec. XVI. scripti, Dorothei Sermones ascetici, Exhortationes ad Monachos. — In monasterio Pribina Glava Evangelia 1560, Apostolus 1646, Psalteria tria 1643, 1646, 1654. Vita S. Athanasii in monte Atho scripta 1646. Menaeorum libri duo, Triodion 1563, Prologi 1560, praeter librum Canonum, et Panegyricum SS. 1615. — In monasterio Rakovaц Apostolus, Psalteria duo; praeter Vitas nonnullorum Sanctorum, scriptas 1592 in monasterio Bośnensi Озрен dicto, et librum Prolog.

Non miror, nullum Veteris Testamenti codicem inter tot Evangelia et Apostolos reperiri, cum ipse Constantinus Ostrogiensis dux fateatur, in omnibus regionibus nullum fuisse inventum, qui V. T. libros complecteretur. In ipsa etiam universa Russia nonnisi tria exemplaria Bibliorum integrorum (excepto tertio Macchabaeorum libro) manuscripta extant. Chr. Fr. Matthaei in Appendice II. ad Apocalypsim de Novi Testamenti libris haec an. 1785 pronunciavit: »Codices Sla-

vo-

vonicos, ita ille, qui omnes Novi Test. libros contineant, paucos eosque recentiores et in charta scriptos vidi. Hujusmodi est unus in forma maxima, qui in bibliotheca SS. Synodi Mosquae servatur. Secundum vidi in monasterio S. Trinitatis, Sanctique Sergii. In utroque annus et nomen scribae, si recte memini, notata sunt«. Utrumque ego codicem, integra Biblia continentem, anno 1792 lustravi Mosquae; nam et secundus e monasterio S. Trinitatis post cl. Matthaei abitum ad Bibliothecam Synodalem perlatus fuerat. Hic autem caret nota temporis. Primus vero an. 1558 per monachum Joakimum scriptus est. Tertium vetustius exemplar Petropoli Mosquam 1791 missum, catalogo Synodalis bibliothecae, quae 649 libros slavonicos et inter hos antiquissimos non paucos servat, 7. Jul. 1792 inscriptum fuit. E quo, cum exemplar ipsum in cista sigillo munita inspicere non licuisset, notavi Biblia haec an. 1499 scripta fuisse sub magno Duce Joanne Basilii F. et Metropolita Simone, in domo Archiepiscopi Novogrodensis Gennadii. Etiam ex iis Evangeliorum et Apostolorum codicibus, quos e catalogo typographei Synodalis recitat Matthaei, multi ad Bibliothecam Synodalem translati fuerant, quorum plerosque ibidem inspexi. In catalogo monasterii Novae Hierosolymae quinque Evangeliorum exemplaria consignata legi; at bibliothecae a Nicone Patriarcha variis et raris libris ecclesiasticis ditatae codicibus voluta-

tis

tis non nisi lectionaria et unum Evangeliarium seu quatuor Evangelia integra reperi. Codex hic chartaceus in fol., emtus 1430 per hieromonachum Athanasium Russum in Monte Atho in Pantocratoris laura, translatus fuit in urbem Tver sub Magno Duce Boris Alexandri filio monachophilo, et datus S. Mariae Dei Genitrici 1436 sub hegumeno Jona. Procul dubio et alii libri in monte Atho scripti, in Russiam perlati sunt. De Basilii Hexaëmero cum praefatione Joannis Exarchi Bulgariae, qui in bibliotheca Synodali N. 325 servatur, certo constat, id in laura Chilandar A. 1263 manu Grammatici Theodori descriptum esse. Vide specimen ex eo in Vukii literis (писмо) p. 11. Rituale Serbicum (Trebnik) in monte Atho an. 1624 scriptum fuisse catalogi perhibent.

In catalogo bibliothecae Academiae Petropolitanae, A. 1768. confecto, 232 Mss. omnis generis et aetatis consignata reperio, quorum aliqua Joh. Bacmeisterus in descriptione ejusdem bibliothecae nominavit. Evangelia in membrana A. 1317 non sunt integra, sed Evangelistarium, apud Griesbachium N. 2.; Evangeliorum codicem alterum (apud Griesbachium N. 3.) perhibet ille scriptum a. 1392. Ego notam chronologicam frustra quaesivi, quamvis de vetustate ejus non dubitem. At Seculo XIII. antiquiora Mss. ibidem non exstant. Et Menaea Aprilis in membrana non sunt 1296, sed 1396 scripta, seu anno Mundi 6906, non

6806,

6806, ѧ enim denotat 900. E seculo XIV. adduxit Dionysii Areopagitae de coelesti Hierarchia librum per monachum Isaiam translatum A. 1371 (corrige 1471), Menaeum Martii 1348, Ephremi Syri sermones in membrana 1377, Octoechum 1387 in charta.

Utinam montem Atho sine periculo adire liceret! Inde profecto tot Patrum et Historicorum opera, olim in bibliothecam Seguerianam illata, accepta sunt. Vix tamen credo antiquiores ibi codices adhuc servari, quam sint Evangelia Ostromiri (1057) et Ducis Mstislavi, nuper detecta in Russia, quorum pleniorem notitiam desiderem. In his certe et aliis aetate supparibus antiquam Cyrilli versionem contineri haud dubito. Quis non optet, ut haec ceu linguae Slavicae monumentum antiquissimum, et ad Criticam sacram insigne subsidium, aliquando prorsus immutata ac characteribus vetustam formam referentibus in lucem edatur. Huic ego operi, quo universa gens Slavica et gloriari et proficere posset, lubens consecrarem operam meam, si quis Maecenas sumtibus ferendis par inveniretur.

Sed jam Vindobonam redeamus. Caesarea bibliotheca servat Tetraevangelii codices duos chartaceos in folio N. 355 et 356. Horum primus a principe Petro, senioris Stephani Vojvodae Moldaviae filio monasterio Xeropotamiensi an. 1535, alter a Krunia, dicta Monacha Maria, an. 1651 ecclesiae SS. Michaelis et Gabrielis in urbe Belgrad donatus fuit. Ex utro-

que

que lectiones excerpsit sedulus Alterus pro editione sua N. Test. graeci. In Cod. Belgr. librarius ѫ et ѧ confundere solet, quod Alterum saepe fefellit. Xeropot. Serbicorum codicum more є pro ѧ amat: сє pro сѧ, петь pro пѧть, хотєи pro хотѧи. Discrimen inter ы et и rarius negligit, at inter ъ et ь fere semper, ubique pro ъ scribendo ь; porro euphonicas vocales є aut о ante ϱ et л non inserit, sed ь apponit literis ϱ et л: пϱьвѣньць, влькь, въстокь. Ex Adversariis Fort. Durich, qui diligentius ratione Orthographiae utrumque olim examinavit, lubet differentias utriusque paucas notare. E Matthaeo: ѿ гϱєдѹщаго гнѣва, Belgr. бѫдѫщаго; имами, Belgr. имамы; гϱєдїи, Belgr. гϱадыи; нѥго, Belgr. него; н҇ъ, Belgr. нѫ҇; землꙗ, Belgr. землѣ; нынꙗ, Belgr. нынѣ; єзыкь, Belgr. ѧзыкь; начєть, Belgr. начѧть. E Marco: поѧс оу-єнїань, Belgr. п. оусмѣнь; въ вϱѣмє, Belgr. въвϱѣма. E Luca: многыи, Belgr. многы; званнымь, Belgr. званнымь; соуть въса, Belgr. сѫть вьсѣ; сєлò, Belgr. се́ло alia sede accentus; ѥ eos, Belgr. ѧ; мє, Belgr. мѧ; поѥх, Belgr. поѧх; нищєѥ и бѣдныє, Belgr. нищѧѧ и бѣдныѧ; сѣмо, Belgr. само; моєѥ вечєϱє, Belgr. моєѧ вечєϱѧ; чєдь, Belgr. чѧдь. etc.

Eadem Bibliotheca palatina servat duos codices Actorum et Epistolarum, unum chartaceum in 4. N. CI., alterum elegantissime in membrana scriptum in fol. N. 3275. Chartaceum in 4., ex quo lectt. variantes Vol. II.

Nov.

Nov. Test. Alterus inseruit, apud Griesbachium N. 8. (inter Codd. Act. et Epist.) descripsimus. 1 Joh. 5, 8. ita habet.: ꙗко трїе соуть свѣдѣтелствоующе. дѹъ. и вода. и кръвь. и трїе въ єдино соуть. Eum esse Serbicae familiae orthographia prodit. Membraneum (праξеω dictum) imaginibus, rubricis aureis ornatum 1610 scribi fecit Archiepiscopus Anastasius Krimkovič, Metropolita Moldaviae seu Sučaviensis, eumque monasterio recens aedificato Dragomirnensi donavit. Hunc codicem Alterus pro editione sua N. Test. conferre non potuit, cum duobus annis serius (1789 mense Aprili) Zamoscio missus fuerit. Descripsit vero eum in Appendice ad Homeri Iliadem, et lectiones ex eo in Miscellaneis adduxit. Ab Ostrogiensi textu non nisi in paucis differt. Act. 3, 1. observante Durichio legit Dragom. въ црковь, Ostrogiens. въстилище, v. 3. Dragom. ѿ въздлазащїиχ, Ostrog. вьχодащиχъ, v. 5. Dragom. servat Dualem ѿ нею, Ostrog. ѿ ниχ, in plur. v. 8. Dragom. χождааше, Ostrog. omittit д. Dragom. scribit прѣд, Ostrog. пред. Dragom. utitur non raro vocali ѣ pro ꙗ: всѣко pro всꙗко, опалѣюще pro опалꙗюще, помышлѣюще pro помышлꙗюще, вышнѣа pro вышнꙗа, блнжнѣго pro блнжнꙗго, immo et трѣва pro трава. Amat нж pro нъ seu но. Servat tamen ꙗ in сꙗ, мꙗ, ꙗзык. Jacobi epistolam ex hoc codice et antiquiore chartaceo cum editis conferre si cui lubeat, videbit rarius omnes tres differre; ac saepius,

pius, ubi chartaceus differt, Dragomirnensem cum editis convenire. Jac. 1, 6. pro Instrumentali вѣтрꙑ, quem habent editi et Chart., legit Dragom. ѿ вѣтр, at въземѣтаемѹ Drag. cum editis, Chart. vero възмѹщаемѹ. Pro развѣваемѹ vero, Cod. Chart. развѣвающѹсе, a quo Dragom. solum orthographia differt, cum сѧ, pro се retineat. V. 7. pro да не мнит, Dragom. да не непщѹет. V. 8. Chart. legit неоуcтаменин ἀκατάστατος, inconstans, et ab utrisque differt, qui неѹстроен habent. V. 13. неискѹшает Dragom. et editi, exigente Syntaxi slavica particulam не, Chart. vero не non admisit, cum in Graeco non legatur ȣ̓. V. 23. законѹ i. e. νόμȣ pro словѹ i. e. λόγȣ. Cap. 2, 4. pro злых editorum Codices habent Dativum, Dragom. злыим, Chart. лѹкавыим. V. 19. Drag. страшѹтсѧ, (quod ex трасѹтсѧ antiquiorum Codd. ortum sit), Chart. оужасаютсе, edd. трепещѹт. V. 25. Dragom. такожде же cum editis, Chart. подобнѣже. Cap. 4, 5. Chart. тьщетно, Dragom. сѹетно, editi всѹе. V. 6. Chart. et Dragom. благодѣть, editi благодать. Cap. 5, 1. ἄγε νῦν, Dragom. оубо и нн҃ѣ, editi прїидѣте нынѣ. V. 3. Chart. скровищевасте ἐθησαυρίσατε, Drag. cum editis снискасте. V. 11. Chart. многоблагоѹтробин πολύσπλαγχνος, Drag. cum editis многомилостив. V. 14. Chart. et Dragom. immo et Ostrog. попы, et маслом, correcta пресвѵтеры, et елеем. V. 17. conspirat Drag. cum aliis Codd. p. 697.

Co-

Codex Serbicus chartaceus in 4., Psalterium continens, ejusdem Bibliothecae N. XCVIII. seculi XV., vix unquam differt ab edito Venetiis 1561. Uterque Psal. 1, 3. mascul. иже male legit pro neutro еже, cum istud, uti graecum ὁ ad ξύλον, ad дрѣво referatur. Ps. 121, 8. Ms. ближник in Genitivo plurali, pro ближнк editionis Venetae, quod certe vitiosum est, pro ближних aliarum. Confer Gramm. p. 314. Ps. 77, 28. ѡкресть ѡчрьсти их, ed. Ven. ѡчрьщ in plurali. Pro veteri ѡчрьщ seu ѡчрьсть, cum quo черга et чардак Serbis usitata conferre liceat, Ostr. et aliae editiones жилищ legunt.

Codex Serbicus Odarum, quae in Octoecho leguntur, paulo aliter dispositarum, membraneus in 4. sec. XIV. N. XLVI. Adhaerent Canones poenitentiales minori charactere (foll. 35.) ex alio codice, nec non tria folia rudiori charactere, in quibus Evangelium de Lazaro (Joh. 11, 1.) inchoatur hisce: бѣ етерь болеи лазарь. ѿь витаније градьца марина. Editi habent нѣкто pro етер, бола pro болеи, веси pro градца. Confundit librarius non raro ы et и, scribendo ex. gr. мы, mihi, pro ми.

Codex slavonicus in Russia scriptus, membraneus in 4. sec. XIII aut XII, apud Griesbachium N. 1. Continet praeter Canones anastasimos aliasque odas Octoechi, etiam lectiones ex Evangeliis et Apostolo, et in marginibus rubro colore снаѯарь (Synaxarium). Accessit is Bibliothecae Caesareae post mortem posses-

so-

soris Aloysii Hanke ab Hankenstein, qui peculiari dissertatione, quam inscripsit: ***Rezension der ältesten Urkunde der Slavischen Kirchengeschichte, Literatur und Sprache, eines pergamentenen Kodex aus dem VIII. Jahrhunderte***, Budae 1804 in 4. impressa, aliis persuadere conabatur, Codicem hunc esse linguae slavicae antiquissimum monumentum, et ante Cyrillum seculo integro scriptum. At scribam Russum fuisse, omnia clamant. Fol. 271. in inferiori margine здоров полко, in Calendario 8. Junii перенесѣнье legitur. Martius березозωл appellatur. Euphonicum Russorum о, quamvis pro eo alias vix non semper ъ scribatur, tamen jam in eo invenias: плоть pro плъть, волъхвомъ pro вълъхвомъ, но pro нъ, сотъ (Genit. plur.) pro сътъ a сто, вопию pro въпию, вонь pro вънь in eum, восnѣ, вотьмѣ, возрѣти pro възрѣти, ко pro къ, отонде, отокназь, надовсѣми. Adde марот, Martius, pro март. Confer ex eo Specimen VII. p. 679, et aliud p. 72. Gramm. Plura quidem dedit auctor recensionis, sed non sine erroribus excusa, ut taceam signa ъ et ь admodum confusa. Quam presse vetus interpres Octoechi graeca slavicis vocibus reddere soleat, uno saltem tropario, e Canone anastasimo toni primi desumto, doceamus:

Ο῾ *χερσὶν*	*ἀχράντοις*	*ἐκ χοὸς,*	*θεουργικῶς*
роукама	пречcтыма	ѿ персти	бо҃лѣпно
			κατ'

ʼ ἀρχὰς διαπλάσασμε, χεῖρας διεπέτασας
ερβα съзьдавъ мя. роуцѣ простьрлъ кси
ῷ ϛαυρῷ, ἐκ γῆς ἀνακαλέμενος, τὸ φθαρένμυ
крстѣ. ѿземля възъıвдя. тлѣньнок ми
ια, ὃ ἐκ παρθένυ προσείληφας.
ло. кже ѿ дѣвы прииатъ.

Sic Cod. Vindob. olim Hankianus. Cod. Vindob. rb. differt quoad vocales et Orthographiam in his: прьсти, испрьва, създавьме, простръль, ѿь зем-, възивак, приеть, additque ѣко прославиcе.

Cod. Serb. meus legit иже ante рѹкама cum edi-s. прѣчистыима; испрьва бгол ѣпно (hoc ordine t Veneta ed. an. 1537), распростреть, (ed. Venet. спростр ѣть), землк, выспрнетъ (Venet. высприкть).

Editiones posteriores, uti Buzeana in Valachia 1770 in fol., legunt богодѣтелнѣ pro бголѣпно, спростр ѣл еси, всзывал, приал еси.

Non est tacendus Codex Philolog. graecus N. CLXXI. chartaceus in 4. sec. XIV. glossarium graecum continens, quod ob superscriptas in primis 15 foliis voces Slavonicas Graeco-Bulgaricum Durichius in Bibl. Slav. p. 270 appellavit, quamvis ex eo exemplum varietatis russicae, nimirum борзоног, produxerit. A Russo, non a Bulgaro slavica vocabula scripta fuisse, pluribus exemplis doceri potest. *ἄβελλον. ταπεινόν.* et supra hanc vocem кроток. — *ἀγαθός. ἀνδρεῖος.* храбор.

бор. — ἄγοντα. ἡγέμενον. вож (pro вождь). — ϲ γετά. λεπτά. тонка. — ἀδάνης. ἐγρηγορος (sic), во ззин. — ἀδηφάγος. γαςρίμαργος. чревополнец. — ϲ δροὶ. ἄρχοντες. кнази. Bulgarus aut Serbus кнез scripsisset. — αἴγιον. τὸ ἀπ αἰγίε γάλακτος ἡ ἡ π λις. козье молоко или городъ. Bulgarus scripsi set млѣко aut млеко et град. — αἰζηοὶ. νεανίσκι молоди. — αἰθυία.ἐναλία κορώνη. морская ворона, et

Praeter Missale glagoliticum 1368, e quo spec men XII. pag. 697, et Breviarii lectiones, e qu specimen XIII. pag. 698 dedimus, exstant in B bliotheca Caes. codices glagolitici manuscripti quatuo a) Missale in fol. sine nota anni. b) Psalterium cu Canticis in 4. in charta et membrana an. 1463 scri tum. c) Liber Kvadrige dictus, tractans de fidei a ticulis, de decalogo et de aliis, an. 1493. scriptus. Expositio Evangeliorum (тламаченіе еванкліи) in piendo a prima dominica quadragesimae, in charta 4. an. 1503.

Non repetam glagoliticorum Missalium et Brevi riorum descriptiones, quae e Caramani Apologia su tae apud Assemanum leguntur. At Matthaei Sovic verba e Praefatione ad versionem latinam Gramma cae Smotriskianae, quibus Codicem suum describ hic adducam: »Glagol. meus olim Codex, nunc a tem Alberti Fortis, loco S. Georgii parum a S nia distanti adscribendus, a scriptore ignoto Mic

el

li Soltich presbytero an. 1462 dicatus. Continet rias lectiones S. Scripturae, Sanctorum gesta, Visio-s, morales sermones, Missam auream, aliaque rtim semivernacula, partim literali lingua, tum in embranis, tum in charta scriptus.« Ita ille. Ser-ari nunc codicem hunc in Bibliotheca, quam diligen-issimus et scientissimus rerum Slavicarum collector Baro Sigismundus Zois Lublanae posteris reliquit, ex catalogo librorum Slavicorum mecum quondam commu-nicato video.

Nominandi mihi sunt praeterea duo Codd. Evan-geliorum Vindobonenses, quos inspexi, chartacei in folio. Alter Serbicus Dni. Kopitar, alter familiae russicae in bibliotheca libris ad historiam praeprimis polo-nicam spectantibus instructissima, quam Excellentissi-mus D. Maximil. Comes Ossolinski patriae suae Poloniae consecratam voluit. Cod. Kop. recte legit Luc. 7, 25. в царскых ἐν τοῖς βασιλείοις, pro vitioso царствїи (Mardar. црствих in plur.) editorum. Confer in cor-recta glossam во дворѣх. Non tamen caret naevis. Marci 15, 7. male legit в кровѣ cum Ostrog. pro в кровѣ, quod Mardarii editio e correctiori Cod. exhibet. Inserit saepe vocalem euphonicam а inter duas consonan-tes, quae alias sine vocali conjunguntur: дащи filia pro дщи, даскы pro дскы, дащица pro дщица, лажа pro лжа; манїй, мазда, ластац pro мнїй, мзда, лстец. Sic et in fine: оганъ pro огнъ, седамъ, осамъ

осамь pro седмь, осмь. Adde нѣсомь pro нѣсмь. Saepissime vero а vel ь vocalem euphonicam е aut о Russorum supplet: на et нь pro но, ка et кь (rarius къ) pro ко, вась et вьсь pro весь, мачь pro мечь, лажь et льжь pro лож mendax, начан pro начен, бадр pro бодр, дабрь et дьбрь pro декрь; жазл et жьзл pro жезл; петал et пѣтал, силан et сильн, осьл et осал, стѹденац, вѣнац, сѹчац pro пѣтел, силен, осел, стѹденец, вѣнец, сѹчец. At жарц seu жьрц pro жрец. Inde Adject. жарьчаск et жарачаск. Hinc et петак pro паток; крѣпак, ѡпрѣснак pro крѣпок, ѡпрѣснок. санмище et сьнмище pro сонмище; стагна pro стогна; паприще et пьприще pro поприще. Apparet hinc, поприще non esse compositum ex Praepositione по, cujus vocalis non est ambigua. Malim ergo поприще potius a radice peregrina пъпр ope formativae ище, quam a попрати (Gramm. 117.) deducere. Retinet plerumque antiquas voces. Luc. 7. 2. тьчан pro честен editorum. Alibi книгы pro singulari книга et pro писанїе, ктер pro нѣкїй. Miscet et flexiones vulgares recentiores Serbicas, sed non nisi rarissime: вѣмо pro вѣмы, дамоли или недамо, Joh. 10, 5. чюждега гласа pro чюждаго. Luc. 4, 29. да бы и низринѹли pro да быша etc. At Cap. 5, 1. more antiquo да быше слышали. Marci 6, 40. pro лѣхы substituit мѣста: на мѣста на мѣста. Ossolinianus

cum

cum editis retinuit phrasin antiquam на лѣхы на лѣхы. Correctorum glossa на кꙋчи, in cumulos, prodit eos vocem лѣха non satis intellexisse. Hic quoad Orthographiam ad Moldavicos codices accedit. Habet enim нѫ pro но. Confundit ѧ et ѫ. Pro ѧ subinde substituit ѣ: всѣ pro всѧ, варѣет, praecedit, pro варѧет, immo трѣва pro трава. Marci 10, 38. conspirat cum edd. antiquis, legendo невѣстасѧ. Correcta delevit сѧ, quod etiam in Kop. abest. Luc. 24, 11. retinet Ossol. antiquum блѧди (Kop. блѣди, alii Codd. Serb. бледи) pro лѫжа, quod jam in Ostrog. legitur. Matth. 28, 19. negligens scriba omisit и сына.

Chronicon slavicum apud RR. PP. Benedictinos Scotos Alterus e graeco Dorothei Metropolitae translatum, at multis capitibus auctius pronunciavit pluribusque descripsit in Miscellaneis philologico criticis. Auctor versionis est Arsenius Satanowski, monachus Kieviensis.

Apostolum in membrana (lectiones ex Apostolo) Monasterii Шишатовац, qui sub Stephano Urosh tertio, jubente omnium regionum Serbicarum Archiepiscopo Nicodemo, Pekii in urbe seu arce жрѣло (оу пеки вь градѣ рекомѣм жрѣлѣ) ab hieromonacho Damiano anno mundi 6832 (i. e. 1324) descriptus est, cum frequentissime citaverim, de ejus Orthographia nihil jam adjiciam, nisi eum ь subinde in fine vocum duplicare: пророкьь, мꙋжьь, временьь, лѣтьь, in

his vocibus ad designandum Genitivum pluralem; rariu in pronominibus тьь pro ть, et сьь pro сь. Cu solo ь (pro ь et ъ) utatur, etiam solum ы, nunquai ъı occurrit. Et vocibus et formis vocum ac lectionibu multum differt ab editis et Codd. junioribus. Act. 2; 16. legit отокже нтерь прѣплахавше, editi vero остроı же нѣкїи мимотекше. Novit tamen et vocem остроı insula, alibi occurrentem. Mundus ei est весьмирь sed subinde et свѣтъ. Sic et мѣсецъ pro луна, лук pro нѣдро sinus (maris); скрижаль скандалу pet scandali, pro камень соблазна. мученик μαρτύριο pro свѣдѣтелство 1 Tim. 3, 6. nemo probaveri Gal. 4, 17 црьквы вась хотеть pro ѿлучити в хотат, quasi legisset ἐκκλησίαι pro ἐκκλεῖσαι. Philip 4, 3. σύζυγε γνήσιε socie germane, (Vulg. germa compar) de femina dici putavit, cum habeat: пр снаа сьврстьницѣ pro супружниче присный. 1 Co 11, 10. librarius erravit scribendo власи pro влас et 1 Thess. 5, 8. дне вини сѹще pro сѵове сѹ дне. Sequitur hic Slavus, Codd. graecos, qui υἱοὶ a dendo legunt ἡμέρας υἱοὶ ὄντες.

§. 5. Juverit saltem typographeorum slavicis lit ris instructorum initia breviter perstringere, cum ling slavica impressorum librorum catalogum in specimi Bibliographiae russicae integro Volumine primo Ba lius Sopikovius dederit. Primus omnium Slavicoru lingua literali seu ecclesiastica editorum librorum c

Mis-

sale glagoliticum anni 1483 sine indicio loci in Caramanus in Apologia cap. XXXIX. Missalia golitica antiqua an. 1528, 1531 recensens, non nisi gmentum hujus Missalis se vidisse apud Patres S. Joan- Zarae testatur, quod characteribus majoribus (più :vanti) differre ab aliis et defectum majuscularum in suppletum calamo observavit, de tempore editionis ul statuendo. Matthaeus Sovich exemplar, quod ssedit, in Praefatione Grammaticae Meletianae ita scribit: »Missale secundum legem Romanae curiae, aemisso Calendario (sed manco), sine literis majus- ılis — sine loco: anno Domini (uti in fine notatur) 183 mensis Februarii die 22 haec Missalia fuerunt bsoluta«. Ipsum hoc exemplar in Bibliotheca Caesa- ea spectare licuit. Clausula finalis (transformatis literis glagoliticis in cyrillicas) sonat: лѣт гн҃их Ч. Ѹ. О. В. мц҃а перьвра дн҃ь І. Б. ти мисли бише сьршени. In Bibliotheca Vaticana duo exemplaria, unum integrum literis initialibus manu pictis, alterum mancum se vidisse scribit D. Mich. Bobrowski.

In domum Archidiaconi Segniensis Sylvestri Bedriccich Magister Gregorius Segnia ortus, ad imprimendos literis glagoliticis libellos illyricos at vernacula lingua scriptos ex urbe Venetiarum Segniam 1507 vocatus fuit. Istorum tres nominat Sovichius, quos possedit: 1) Transitum Hieronymi, 2) Manipulum Curatorum 1507. 3) Quadragesimales fratris Ro-

 rum

berti 1508. Secundum, Guidonis Manipulum Curatorum (нарꙋчник плебанꙋшев) 27, Augusti an. 1507 editum, servat Bibliotheca Caesarea. Missalis glagolitici curante fratre Paulo de Modruша Ordinis S. Francisci Conventualium apud Franciscum Bindoni et Mafeum Pasyni Venetiis 1528 in 4. impressi exemplar servatur Pragae in bibliotheca regia, aliud mancum in Rudnicensi Principis de Lobkowitz. In Vindob. Caes. vero reperitur Azbukvidarium glagoliticum, rarissimum cimelium, quod eodem tempore ibidem in 4. editum videtur. Constabat 6 foliis, quorum quintum hic deest. Post Rubrum Іс марїа, sequuntur 32 literae glagoliticae, quibus loco ultimo figura)(, latinum X repraesentans, addita est; deinde Pater noster, quinque Psalmi Dominicae ad Vesperas (109 — 113), Canticum Magnificat, Canticum Simeonis, Psalmi 129, 50, 90. Hymnus (Іман) Te Deum; Introibo ad altare, Confiteor, Absolutionis formulae duae. Salve regina (спаси кралице мати etc.); Evangelium Joannis, Cap. I. искони бѣ слово. и слово бѣ у бога. и бог бѣ (omisso слово). се бѣ искони у бога вса тѣм баше и безнегоже ничтоже бист еже бист втом живот бѣ. Symboli singulis articulis nomen et imago Apostoli praefigitur. Benedictio mensae. Benedictio mane dicenda. Denique Oratio cum rubro молитвꙋ онꙋ кинꙋ бꙋде говорил з дивоцином бєки дан сє

Anno

Anno 1531 tertium Missale imprimi curavit Flu-
ie in aedibus propriis Simon Cosicich seu Be-
i illustri familia Jadertina ortus, Episcopus Modrussi-
iis.

Idem episcopus, Sovichii verba recito, librum de
a Romanorum Pontificum et Caesarum an. 1531
osque libros edidit, ut ipse in Praefatione testatur.
us editiones non exhibent purum Slavonismum. E-
mplar Missalis mancum e Bibliotheca L. B. de Zois Vin-
bonam missum nuper inspexi. Breviarii a Nicolao
rozich, plebani de Omiscel (Castel-Muschio) in
sula Veglia, Venetiis apud filios Joh. Franc. Tur-
sani 1561 in 8. editi duo exemplaria in Bibliotheca
aes. spectare licet. — Libri ab Antonio Dalmata et Ste-
hano Consule translati et typis glagoliticis Tubingae
t Urachii 1562—1364. editi, cum lingua vulgari
cripti sint, eos hic recensere nolim. Eos, post Schnur-
erum et me, plerosque ad exemplaria Bibliothecae Cae-
areae, plene descripsit D. Barth. Kopitar in Appen-
dice Grammaticae suae Slavicae (dialecti Carniolanae).

Ad Cyrillicos libros, quorum longe major est nu-
merus, transeamus. Seculo XV. editos non nisi quin-
que aut sex nominare licet. Tres Cracoviae in Polo-
nia an. 1491.

Octoechi (осмогласник) ibidem in fol. impressi
notitiam dedit G. Sam. Bandtke in dissertatione de
primis Cracoviae in arte typographica incunabulis

Psal-

Psalterii meminerunt Joh. Bacmeister et alii, et ex his Sopikovius. Breviarium seu Horologium (часословец) in 4. in Bibliotheca episcopali Munkačinensi exstans nominavit Fort. Durichius in Bibliotheca Slavica p. 126, ejusque ampliorem descriptionem promisit. Postremo folio sub Insigni urbis Cracoviensis clausula legitur iisdem verbis concepta, uti in Octoecho apud Bandtke: докончана бысть сия книга оу великомъ градѣ оу краковѣ. при державѣ великаго короля казимира. и докончана бысть мищанинωмъ краковскымъ швандолтом фѣол, изъ нѣмецъ нѣмецкого роду, франкъ. и скончашася по божïемъ нарожеиïемъ. ді сътъ. девятьдесятъ и а лѣто.

Tetraevangelium (четверо благовѣстïе) in fol. sine nota anni edidit Johannes Biegner de Brassovia (i. e. Corona urbe Transilvaniae). In fine editor se ipsum nominavit hisce: азъ жупанъ ханьшь бѣгнерь ѿ брашев. Serbum fuisse editorem ex Orthographia colligi posse autumavit Sopikovius. At cum in speciminibus ab eo adductis ѧ legatur in vocibus сѧ, бышѧ, обьѧтьи, мѧ, врѣмѧ, potius e Codice Moldavico hanc editionem factam fuisse censeo.

Anno 1493 editi Breviarii Slavici in 8. meminit Chr. Th. de Murr in Memorab. Biblioth. Norimberg. P. I. p. 222. Impressit Magister Andreas de Thoresanis de Asula die 13. Martii. 1493. (Venetiis). Videtur esse часословец.

Anno

Anno 1493 — 1494 Octoechus jubente Georgio Cernoevich (црьноєвић) principe, et Babyla episcopo, editionem curante Monacho Macario de Monte nigro, impressus est, cujus exemplar Budae vidit Georgius Ribay. Aliud servari Miragnae in ecclesia Serborum refert Caramanus, apud quem librarii forte errore 1474 pro 1494 legitur.

His adnumerandum est Euchologium (молитвник) rudioribus typis impressum in 4. mancum apud me. Post duernionem 31, cujus signatura in primis quatuor foliis est Zı, Zıı, Zııı, Zııı, et in octavi folii pagina versa ЛА, continuantur signaturae latinis literis Ii, Kk, Ll, Mm; signaturae Mm, non nisi quinque folia adsunt, reliqua desiderantur. Secundam editionem curavit Vincentius Božidari Vukovikь filius iisdem typis, quibus Psalterium 1561 Venetiis impressum est. In hac editione singulae paginae respondent paginis primae; sign. Oııı apparet superne Nomen бож i. e. божидар. Hic uti et alibi inscriptio чин бывaемꙑи legitur pro послѣдованиє et надь коутикю, pro надь коливом primae editionis. Alia fere immutata mansere. Exemplar Bibl. Caesar. duernione ЛЕ finitur, videturque folium cum notatione anni et loci deesse. Textum evangeliorum et epistolarum in hoc Euchologio pro usu Serbicarum ecclesiarum edito parum differre ab Ostrogiensi observavi. At lectiones ex Prophetis minus conveniunt.

In

In acoluthia festi Epiphaniae, Isaiae Cap. 35. integrum legitur, cujus v. 7. sic sonat: и боудеть безьводное вь бл҃го. и вь жеждоущїи земли, източникь водѣ боудеть. тоу боудеть вьселенїе птицамь и вьдворенїе сириномь и трьстїе и блата. Pro vitioso бл҃го certe блато edendum fuit, et post земли comma delendum. Ostrog. legit: и безводнаа бѹдетъ въблата (corr. езера), и на жаждѹщеи земли источникъ водныи бѹдетъ. тѹ бѹдетъ веселенїе (corr. веселїе) птицамъ и стаа вельбѹдомъ и лѹзи. (corr. post птицам: и селитва трости и лѹзи). Cameli in Ostr. orti sunt ex καλάμυ, pro quo male legerit interpres καμήλυ.

Anno 1519 Venetiis sumtibus suis paravit typos longe elegantiores vojvoda Božidar Vukovikь de Gjurikь submontanus (подгоричанин) ab urbe подгорица sic dictus. His imprimi fecit слѹжебник seu librum Liturgias Basilii et Chrysostomi continentem in 4. Finita est editio 1519, 7. Julii, quam curavit hieromonachus Pachomius de Nigro Monte de loco Reka dicto. Pro ѧ ubique ꙗ, pro initiali є semper ѥ locum habet. Hujus et secundae editionis, an. 1554 sumptibus Vincentii filii ibidem factae, in qua paginae et lineae respondent primae, exemplar vidi apud D. Kopitar, secundae alterum olim Olomucii. Etiam in secunda, mortuo jam Božidaro, fol. 3 apparet syllaba бо et supra ж.

Anno 1537. 27. Julii completus est liber Octoechus (ѡхтоих) Venetiis in fol., jussu Božidari, cujus in-

insigne (вѣлѣг) a Carolo V. ei concessum exhibetur. Liber alias осмогласник dictus hic петогласник appellatur, certe propterea, quod a quinto tono incipiat. Post octavum tonum tamen стихиры e primis quatuor tonis leguntur Operam huic editioni impenderunt sacerdos Theodosius et Gennadius Paraecclesiarchus Monasterii Miljeшeva, natu de Prijepolje. Typi differunt ab iis, quibus Liturgiae 1519 impressae sunt. Exemplar habet Dn. Kopitar.

Anno 1538. 19. Januarii iisdem typis (quos ad patriam perferre volebat Božidar), cum figuris ligno incisis in fol. Venetiis (оу венецїех) prodiit liber Minej, qui hic et сьборник appellatur. Editionem curavit hierodiaconus Moyses e monasterio Deчan in Macedonia prope Magnos Montes, oriundus de Budiml prope monasterium Шudikov. Exemplar habet Dn. Kopitar.

Post obitum Božidari, cujus corpus ad patriam 1540 devectum et sepulturae traditum fuit, filius ejus Vincentius eodem zelo animatus continuat laudabilia patris coepta Venetiis.

Anno 1547 in 8. edidit libellum precatorium pulcherrimis parergis ornatum, cujus exemplar et Sopikovius vidit et sub titulo молитвослов in bibliographia russica, impressum in Serbia asseruit. Exemplar Bibl. Caes. integerrimum fol. ult. signat PP seu ли docet, libellum sacrarum precum (свети писание) 1. Junii 1547 finitum esse Venetiis per Vincentium Božidari

Vu-

Vukovik filium, cujus insigne et in ultima pagina conspicitur. Secundam editionem, paucis quibusdam initio solum mutatis, et demtis parergis curavit idem anno 1560. In Oratione dominica (Signat. Cu) legitur насоущьбный, at in Psalterio, quod sequitur, насоущный. Exemplar in Bibl. Caesarea.

Anno 1561 edidit Psalterium in 4. cum adnexis Tropariis, Menologio (мѣсецословїе), initio magni Jejunii, Horologio secundum ritum S. Sabae Hierosolymitani. Fol. tertio insigne Vincentii conspicitur. In epistola fol. 4., vulgari dialecto concepta, quam Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Sacerdotibus, Monachis et reliquis Religiosis, similiter et piis rectoribus et regibus Macedoniae, Serbiae (шербїе), Bosnae et Sirmii, et reliquis principibus christianis magnis et parvis, et hujus linguae literatis inscripsit, se ipsum nominat виценцо де господинь божидара вуковикь штетарца. In hujus fine petit, ut ei e Serbia mittantur libri antiqui manuscripti, quos ille imprimere velit. Num per verba старе книге писане ѿ срьбске земле chronica Serbiae intelligat, nolim definire. Suspicor autem Psalterium hoc esse editionem repetitam antiquioris, sicuti Euchologium Vincentii curis impressum, de quo supra. Anno 1638 Psalterium a Vincentio editum cum adnexis omnibus iterum in 4. Venetiis excudit Bartholomaeus (вартоло) Ginammi typis antiquis, quos Marcus Ginammi Venetiis reperisse

risse dicitur. Sunt autem typi hi (кипарї) iidem, qui primi Euchologii. Utriusque psalterii exemplar est in Bibl. Caes. Reimpressi, apud me unum, apud Dn. Kopitar alterum foll. 274, in Bibliotheca S. Marci Venetiis quartum, folio uno, in quo Alphabetum, auctius, a Paulo Solarich descriptum in Pominak p. 26 — 30. Operam suam huic editioni impendit Hieronymus (ѥронимъ) Zagurovikь Patricius (властелинъ) de Cataro.

Habeo prae oculis Psalterii folium ad Dn. Kopitar spectans, cujus typi rudiores sunt, quam Vincentiani, Signaturae дпи paginam primam 25 lineae occupant. Linea 10 incipit Canticum Isaiae cap. 26, 9—21. Textum et Orthographiam non differre a textu aliarum editionum Serbicarum collatio docet. Legit enim v. 9. ѿ нощи оутрьнюєть доух мои кътебѣ бже, зание свѣть повѣленїа твоꙗ поземли. правдѣ наоучитесе живоуштеи наземли. 10. прѣста бо нечьстивы etc. Vincent. melius повелѣниꙗ. Ostrog. et correcta на земли. Vincent. male наоучитєє in 3. sing. pro 2. plurali. Ostrog. помолче, at corr. прѣста πέπαυται. Vellem nunc definiri, utrum folium hoc sit e Psalterio Serbico anni 1545, cujus meminit Sopikov p. XCIII, an ex alia hucusque ignota editione.

Anno 1561 Venetiis in fol. typis Vincentii Vukovikь prodiit Triodion, apud Sopikov триѿдцвѣтнец, male 1562. Exemplar in Bibl. Caesarea. Primo folio comparent афч циптана оу мнетке, posito ч pro ѯ seu

60,

60, et щпана pro штампана. In fine vero афѯа геноуварѧ ѕ, i. e. 1561 Januarii 6. Operam editioni corrigendae impendit Stephanus ab urbe Skodra (ѿ града скадра) qui spem fecit, partis secundae propediem edendae. Post triodion quadragesimale secutura fuit illa pars, quam трїодь цвѣтнаа seu пентикостарь appellant. Utrumque, et Triodion et Pentecostarion Mosquae 1759. fol. cum multis aliis libris ecclesiasticis, Menaeis, Prologis, Menologio, Liturgiariis, Hirmologio, Octoecho, Paterico, Rituali, Vitis SS., Commentariis et Homiliis Patrum, Bibliis Ostrogiensibus 1581, Evangeliis Leopoli 1736 fol. Concordantiis in Psalmos, Evangelia et Acta, et Epistolas, anno 1787 Leopoli huc transmissis, servat Bibliotheca Caesarea.

Anno 1571. 12. libellus Calendarium, Officia B. Mariae, S. Crucis, S. Spiritus, Mortuorum, septem Psalmos poenitentiales, Litanias omnium SS. et alias preces continens, Venetiis impressus fuit literis Serbicis seu Bosnicis, quales Postellus 1538 in linguarum XII. characteribus differentium Alphabeto primus exhibuit, nosque Tabula IV. linea septima ex aliis opusculis editis sistimus. Post а figura prima est в, sequentes tres sunt в; post и sequuntur duo д, deinde ж, Serbicum тьерв, postea ц, (cum quo et figura octava lineae sextae conferenda est), ultimo loco duo ч. Libellus hic longe rarissimus Bibliothecae Caesareae post Calendarium SS. in ecclesia Latina cultorum in

fo-

folio singulari figuras Alphabeti repraesentat, post has Ave Maria (здрава мариꙗ милости пꙋна) et Pater noster: ѡче нашь. кои кси на небкснех. — и ꙋклони нась ѡдь зла. Ямень. At mox fol. 3 alia formula quam ob vocem лꙋкаваго, πονήρε, Graeco-Slavicam dixerim, recitatur, in qua illud prorsus singulare, quod pro насꙋщныи hic насити нась legatur: хлебь нашь насити нась дажь намь данась. In fine libelli bibliopolarum nomina, locus et annus impressionis notantur: щанпано ꙋ бьнецнех. накобь. дк баромь. и аброжо. корсо. кꙋмь пано. алаcена. дкла. скала. ꙋ ч. ф. о а. Insigni scalae etiam titulus ornatus est, sub quo M. D. LXXI. Alios libros asceticos Venetiis ejusmodi literis impressos a Paulo Solarich aliisque recensitos studio praetermitto, cum solum initia typographiarum nobis hic exponenda sint.

In Ugrovlachia loco incognito anno 1512 in 4, prodiere quatuor Evangelia, quorum exemplar ante annos 30 Mosquae in Typographeo synodali inspexi. Clausulam finalem integram Sopikov pag. L. descripsit. Editionem curavit jussu Johannis Basaraba magni Voevodae hieromonachus Macarius.

Anno 1517 — 1519 in 4. Pragae in urbe majore veteri Franciscus Skorina de Polouk, Medicinae Doctor, varias partes Veteris Testamenti a se in Russicam linguam translatas edidit. Harum indicem habes apud Sopikovum. Nominabo hic eas, quae in indice

lau-

laudato desiderantur, seu de quibus nondum constat, utrum impressae aut ab auctore translatae fuerint. Sunt autem hae: Libri Paralipomenon, Esdrae, Prophetarum (exceptis Threnis et Daniele, quorum exemplaria cognita sunt), et Macchabaeorum. Psalterium Slavicum, quibusdam vocibus hinc inde mutatis, post aliquot annos in 8. cum aliis libellis, qui Canones et Acathistos continent, ejus curis editum est, et quidem, ut videtur, Vilnae. Ibidem enim, in domo Jacobi Babiча senioris Magistri civium urbis Vilnae, an. 1525 Apostolum in 8. excudit. Ex eo specimina leguntur in Sopikovii Bibliographia p. 10—17.

Antequam in Russia vel únus liber ederetur, Evangelia pro usu Ecclesiarum Serbicarum jam bis edita fuere per hieromonachum Mardarium e monasterio Мрькшина црква prope Nigrum Montem. Prima vice an. 7060 (i. e. 1552) 4. Augusti, Belgradi (оу бѣлградꙋ) in fol. Pro hac editione, cujus exemplar Consil. Reg. Sabbas Tököly servat Aradini, alterum in monasterio annunciationis sub monte Kablar in sinistra ripa Moravae in Serbia vidit Vukius, typos formavit Radiша Dmitroviкь, et post eum sumtus suppeditavit Trojanus (трьпан) Gunduliкь ex urbe Ragusa. Altera vice in fol. an. 7070 (i. e. 1562) 24. Junii, ad aedem Ascensionis in мркшина црква ad pedem Nigri Montis. Pro hac editione, cujus exemplar est in Bibl. Caesarea, Mardarius ipse, patria de flu-

vio

vio Drina, typos magno labore e ferro et cupro se confecisse (роукодѣлисах) testatur. Textum secundae non differre a prima ex collatione зā в (quae Matthaei 1, 18. incipit et Cap. 2, 12. desinit) concludere licet. Lectiones ejus in Grammatica laudavi saepius. Luc. 7, 10. legit cum Cod. Kop. вьдомь quod Ostr. et corr. male omittunt. Ibidem initio v. 41. iterum cum Cod. Kop. conspirat, non addendo и рече aut ѡ же рече, quorum primum Ostrog. legit, alterum correcta. Differt tamen etiam ab hoc codice. Hic enim Luc. 11, 25. legit оупражнен, пометен и оукрашен, σχολάζοντα, σεσαρωμένον, και κεκοσμημένον, Mard. sine пометен. Editi habent quidem пометен, sed omisso оупражнен. Luc. 6, 20, Mard. cum Ostrog. post нищїи non habet дхом, τῷ πνεύματι, quod Ms. Kop. cum aliis editis addit.

Versionum Antonii Dalmatae et Stephani Consulis, Augustanae Confessioni addictorum, literis cyrillicis et glagoliticis ab an. 1561 — 1564 Tubingae (aut Urachii) impressarum, licet illyrica (croaticam illi appellabant) lingua vulgari factae sint, hic iterum meminisse oportet. Quae de iis in Appendice Vol. I. Sopikovius congessit, non carent erroribus. Novum Testamentum, quod N. 1714 nominavit, non est Croaticum, nec literis cyrillicis 1554 impressum, sed Primi Truberi Versio Carniolica Matthaei, et editio N. 1715 adducta est Novi Test. prima pars 1557 lit. latinis edita. Recte quidem N. 1717 dicitur, N. Test. Tubingae 1563

in

in 4. literis cyrillicis prodiisse, at male N. 1718, 1719, 1720, novas ejusdem editiones an. 1565, 1577, 1581 factas fuisse. N. 1721 recte habet Croaticum N. Test. Tubingae in 4. glagol. Falsum vero illud, quod addit: sine notatione anni. Nam prima Pars praefert annum 1562, secunda 1563. Annos hos ipse jam N. 705 recte consignaverat, sed ficto et monstroso loci nomine: трагꙋрїа въ бранденбꙋргїи. Falli eos, qui post mortem Johannis Ungnadii, cujus sumtibus typographia Tubingensis erecta fuit, typos glagoliticos Tubinga in Austriam, et inde Romam translatos suspicati sunt, alibi ostendimus. Vide Glagolitica mea.

Non ausim praeterire, typis cyrillicis Nesvisii in Lituania 1562, 4. Catechesim russica lingua (dialecto alborussica) fuisse editam, quam triumviri novae doctrinae propagatores Matth. Kaweczinski, Simon Budny, et Laurentius Kriszkowski Principibus Radziviliis dedicarunt. Exemplar seculo XVI a Jesuita Vilna allatum servatur in Bibl. regia Pragae.

In Russia coepta quidem 1553 consilia instruendae typographiae, sed primus omnium librorum Mosquae impressorum Apostolus prodiit demum anno 1564 in fol. Exemplar tractavi manibus in typographeo synodali. Ridiculum est, quod titulo libri Sopikov Nr. 73 apposuerit verba: перевод etc. i. e. Apostolum e graeca versione LXXII. interpretum translatum fuisse. Operarum Magistri erant Johannes Fedorow (ѳедоров) -Diaco-

conus, et Petrus Timofejew (тимоѳеев) Mstislavец. Uterque eorum, cum male audirent, nec optime haberentur, patriam deseruit. Prior Leopoli impressit Apostolum 1573 in fol. Ejus nomen sub Insigni urbis Leopolis folio ultimo subscriptum legitur: иванъ ѳедоровичь друкарь московскїй. De fatis ejus vide plura apud Sopikovium p. LX. seqq. Alter subscriptus legitur in editione Evangeliorum, quae Vilnae 1575 in fol. impressit. Exemplar exstat in Bibliotheca Comitum de Nostitz Pragae; quo et Durichius et ego saepe usi sumus. Tredecim annis ab editione Apostoli elapsis, impressum fuit Mosquae Psalterium 1577 in 4. Post plurium annorum decursum prodiere A. 1590-1592 duo Triodia (постнаа и цвѣтнаа) in fol. Editionem curavit Typographus Andronicus Timothei filius (тимоѳеев), невѣжа dictus. Anno 1594 Octoechus in fol. A. 1597 iterum Apostolus in fol. A. 1600 Menaeum commune (минеа общаа). A. 1602 Liturgiarium (служебник) in 4. A. 1606 Tetraevangelion elegantissimis typis, cujus exemplar servat Bibliotheca Caesarea. Typographo nomen fuit онисїм михаилов радошевский e Volynia oriundus (волынец). In subscriptione mendum est in annis Christi а̃ х̃ дї i. e. 1614. Nam annis Mundi з̃ р̃ дı. i. e. 7114, et primo anno regiminis magni Ducis Basilii Ivanoviч respondet A. Chr. 1606, non 1614. Hanc editionem Evangeliorum dialecti veteris ecclesiasticae

praecesserunt sex aliae, prima sine anno, secunda 1512 in Ugrovlachia, tertia Belgradensis 1552, quarta 1562, quinta Vilnensis 1575, sexta Vilnensis 1600 sumtibus et typis Lucae Mamонич, ut adeo Mosquensis an. 1606 ordine septima sit. Reliquos post annum 1606 Mosquae impressos libros slavicos vide sis in Sopikovii Bibliographia Russica.

Idem ille Johannes Theodori filius, Mosqua oriundus, qui Mosquae 1564, et Leopoli 1573 Appostolum impresserat, Ostrogium, Volyniae urbem, aut sponte aut a Constantino Duce Ostrogiensi vocatus venit, ubi jussu religiosi Ducis Novum Testamentum cum Psalterio A. 1580 in 8., mox etiam integra Biblia in fol. excudit. Bibliorum titulus annum 1581 exhibet, at clausula fol. ultimo docet, ea jam an. 1580, 12. Julii fuisse absoluta per Ivanum Theodori filium Moscovitam (иваном ѳеодоровым сн҃ом москвитином). Huic infra subjunctum conspicitur signum typographi, in quo I et Ѳ nomen illius indicant. In Spenceri Catalogo et titulum et typographi signum ligno incisa spectabis. Habent autem quaedam exemplaria aliud folium ultimum (in exemplari integerrimo, quod est apud RR. PP. Benedictinos Scotos adest utrumque), in quo oratiuncula eucharistica graeca et Slavonica typographi signo praemittitur, et post signum typographi in clausula annus 1581, et dies 12. Augusti nominantur. Verbis напечаташа мною многогрѣшным Іоанном ѳеодоровым

сы-

сыном з Москвы respondent in formula graeca haec: *τετύπωνται ὑπ' ἐμοῦ ἁμαρταλωτάτου Ἰωάννου, τοῦ Θεοδώρου υἱοῦ ἐκ τῆς μεγάλης ρωσίας.*

Titulum libri rubrum: бивлїа сирѣчь книгы ветхаго и новаго завѣта по изыкꙋ словенскꙋ latine sic reddideris: Biblia i. e. libri veteris et novi Testamenti lingua slovenica. Post orationem eucharisticam Ducis pientissimi graecis et slavonicis verbis conceptam, consilium operis ipse Dux exponit. Gratulatur sibi, se a Magno Duce Russiae Johanne Basilievič assiduis precibus per Michaelem Garaburdam scribam magni Ducatus Lituaniae exemplar Bibliorum integrum obtinuisse, cum antea frustra ejusmodi exemplaria, quae omnes Vet. Test. libros complecterentur, in Serbicis et Bulgaricis monasteriis quaeri curasset. Credidit ille in transmisso exemplari (aut illius apographo) veterem versionem Slavicam, quae e Septuaginta Interpretum graeco textu ante annos 500, et quod excurrit, tempore Vladimiri primi Ducis christiani facta sit, contentam fuisse. (Confer Gramm. p. 701). Excipiendi certe erant libri Tobiae, Judith et tertius Esdrae, quos non e Graeco, sed e Vulgata translatos facta collatione mox advertere potuissent ii, qui editionem curarunt. Libri tertii Macchabaeorum versio, cum in exemplari transmisso reperta non fuisset, recens editioni accessit. Ad finem enim libri tertii haec nota legitur: сїа третїа книги маккавейскїа въ прочїихъ библїахъ не обрѣта-

 ют-

ютсѧ ниже всамои тои словенскои, и ни влатинскихъ ани влатскихъ точїю въгреческои и вческои, но̂ и мы ихъ неоставихомъ i. e. hic liber tertius Macchabaeorum in reliquis Bibliis non invenitur, neque in ipsis illis Slovenicis, nec in latinis, nec in Polonicis, tantummodo in Graecis et Bohemicis; verum et nos eum non omisimus. Male Kohlius et qui eum secuti sunt, voce латских (alias лацких) Letica biblia, quae nondum exstabant, hic indicari putarunt.

Tempore Vladimiri ad Russos delatam Versionem Slavicam Evangeliorum, Apostoli, Psalmorum et librorum liturgicorum non dubito, at libros Veteris Testamenti omnes aut aliquos praeter Psalterium translatos exstitisse vix credi potest. Seculo XII. Proverbiorum versionem jam Nestori, qui librum frequentius citat, ad manus fuisse, et ex usu ecclesiae paroemias legendi, colligi possit. Sapientiae liber, Ecclesiasticus, Prophetae et Job sec. XIII. et XIV. in Serbia, Pentateuchus aliique sec. XV. in Russia aut Polonia translati videntur. In unum vero corpus circa finem sec. XV. (non tamen ante editionem Bohemicorum Bibliorum Pragensem 1488 aut Kutebergensem 1489) collectos et secundum exemplar Bohemicorum Bibliorum dispositos fuisse existimo. Hac occasione plerique Vet. Test. libri, antea e Graeco translati, secundum Vulgatam recogniti fuere. Cujus rei indicia cum ubique obvia sint, miror id non advertisse editores Ostrogienses. De conferendo textu Sla-

vo-

vonico et ex graecis fontibus emendando ne cogitatum quidem fuerit, cum illi exemplari transmisso nimium confidentes nihil immutandum censerent. Non miraberis itaque tot manifestos librariorum errores in Ostrogiensi editione inveniri. Sunt et alia ejus vitia, textus nimirum multis in locis corruptissimus, interpunctiones confusae saepius, praeter Polonismos et Russismos in libris, qui a Russis serius translati sunt. In editione Mosquensi 1663, in qua textus Ostrogiensis recusus fuit, non nisi pauci, iique leviores errores sublati sunt. Longe plures et graviores mansere incorrecti, qui tamen vel obiter inspecto textu graeco facile emendari potuissent.

Quis enim non advertat, Jobi 41, 19 pro лѹк метен legendum fuisse лѹк мѣдан, cum Graecus τόξον χάλκεον habeat? Restitui etiam facile potuissent Job. 9, 9. post творАи власожельца и проходню, ὁ ποιῶν πλειάδα καὶ ἕσπερον, vocabula male divisa et pessime in Ostrog. expressa: нарек тѹ, раи южь наложа. A primo interprete certe scriptum fuit и арктѹра и южьна ложа, convenienter graeco textui: καὶ Ἀρκτοῦρον, καὶ ταμεῖα νότου. Editores autem Mosquenses non restituto textu veteri, maluerunt in margine notare: гречеⷭ плїадѹ и еспера и арктѹра и сокровища южнаа. In Orthographia emendanda, flexionibus vocum immutandis faciliores fuere editores Mosquenses, licet eis injunctum fuerit, ut textum Ostrogi-

giensem, immutatum (нєизмѣнно) exprimerent. In Psalmis, (quibus et Athanasii epistola ad Marcellinum de interpretatione Psalmorum praefixa est, quae in Ostrogiensi abest), vocabula alia in Mosquensi legi, p. 187 monui. In his enim excudendis non Ostrogiense, sed aliud exemplar secuti sunt. Addam de exemplaribus Ostrogiensis editionis observationem Dn. Kopitarii, nimirum folium cōs (276) fuisse reimpressum, cum Jobi Cap. XLI. linea ultima exemplar Bibliothecae Caesareae legat сѣдща sine sequenti мо, quod in exemplari RR. PP. Scotorum lineam claudit. Praefatio de utilitate lectionis S. Scripturae, et disticha slavonica, quibus editio haec et laudes Ducis Constantini celebrantur, auctorem habent Gerasimum Daniloviч. Gravissime halucinatus est Jacobus Suша, qui in libro »Saulus et Paulus Ruthenae unionis — sive Meletius Smotriscius Archiepiscopus Hierapolitanus« inscripto et Romae 1666 edito, hunc Gerasimum, Daniloviч (Smotriski), patrem Meletii, olim Vice-capitaneum castri Camenecensis, deinde rectorem academiae Ostrogiensis, auctorem versionis Slavonicae Ostrogii editae asseruit. Cum enim eum Graecarum Latinarumque literarum, nec non Slavonicae linguae gnarum fuisse dixisset, addit: »cujus rei argumento sunt perutiles toti Russiae ejus lucubrationes, Biblia scilicet e Graeco et Latino sermone in Slavonicum versa et Ostrogiae ducis memorandi impensis edi-

edita; quorum etiam exemplar Eminentissimus Cardinalis Franciscus Barberinus suae recens adscribi locupletissimae curavit Bibliothecae«. Si Jac. Suша Praefationem Gerasimi inspexisset, potuisset laudare ejus modestiam, qua tenuitatem ingenii sui excusat. Ait enim sibi, qui scholas nunquam vidisset, (нбо оучилища николиже видѣх), injunctum fuisse ab ipso Duce, ut hanc Praefationem scriberet. Equidem vix ei tantam linguae graecae peritiam tribuendam censeo, ut vel libri tertii Macchabaeorum versio ab eo profecta credi possit. Inter libros supra memoratos, qui Leopoli ad Bibliothecam Caesaream missi sunt, est rarissimum opusculum foll. 10, ab eodem Gerasimo Smotrickio Ostrogii A. 1587 in 4. editum: Календарь римски новы. Sub finem: написано ꙋ Академии Острозьской etc. йкцирътомс чиволинад мисареГ. Additur: qui arabica legerit, eum facile haec intelligere posse. Alios Ostrogii impressos libros enumerat Sopikovius. Librum Basilii de Jejunio, quem ille N. 193 recenset, 1594 in fol. 14. Martii ex Ostrogiensi typographia (з друкарнѣ острозское) servant Bibliothecae Caesarea et Ossoliniana.

Emendatior quoad libros Vet. Test. editio prodiit tandem 1751 fol. Petropoli (Mosquae), in cujus Praefatione correctionis negotium latius exponitur. Textum hujus editionis repetunt aliae omnes, quarum pleniorem indicem dedit Sopikovius. N. 113 habet Mosquensem 1756, et N. 114 Petropolitanam ejusdem anni in

fol., quae fortasse non nisi nomine loci differunt. N. 116 Petropolitanam 1759, fol. Rectene? cum postea N. 117 Kieviensis 1758 sequatur. Post hanc N. 118 Mosquensem 1759 in 8. Voll. 4. (apud me Voll. 3). Sequuntur Mosqu. 1762, et alia 1763 in fol. (Apud me in Slovanka 1766), Kieviensis 1779 in fol. Mosqu. 1778 in 8. Voll. 5; Mosquensis (octava) 1784 fol. Kiev. 1788 in 8. Voll. 5. (Mosqu. 1790, in fol. deest apud Sop.) Mosqu. (decima) 1797 fol. Počaev. Part. 5, 1798 in fol. Mosqu. (undecima) 1802 fol. (Budensis Voll. 5. 1804. in 8., secundum Kiev. 1788 impressa, deest apud Sopikov). Mosqu. Voll. 4. 1806 in 8. maj. Mosqu. (duodecima) 1810 fol. Addamus primam stereotypis 1816 in 8. a Societate biblica editam, quae 1820 jam undecima vice recusa fuit.

§. 6. Superest, ut Grammaticas Slavonicas dialecti literalis saltem nominemus. Earum aliquas recensuit Leon. Frisch. Pleniorem earum indicem dedit Franc. Alterus, quem inscripsit *Literatur der Slavischen Grammatiken*, et Miscellaneis philologico-criticis (Vindob. 1799) N. VIII. inseruit, sed etiam in eo quaedam supplenda sunt. Alium in Sopikovii Bibliographia Russica invenies, qui et aliarum dialectorum, uti Carniolicae, Illyricae hodiernae, Slavo-Bohemicae, Grammaticas sub generali nomine Slavonicarum complectitur, quin hae satis distinguantur a Grammaticis veteris slavonicae linguae. Nostrum igitur erit, eas

so-

solum accuratius, supplendo simul alibi omissas, consignare, quae proprie sensu strictiori Slavicae dici possunt. In harum censum venire non potest Grammatica graeca slavonice translata a studiosis scholae graeci ritus Leopoli, atque A. 1591 in 8. »in usum inclytae nationis Russicae« edita titulo: ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ. граммаτика доброглаголиваго еллинословенскаго ꙗзыка. (Apud Alterum N. VI.) Recte Fort. Durich in adversariis suis adnotavit: in rem Grammaticam Slavorum omnia ferme vocabula technica ex etymologia graeca transisse nemo negaturus est, quicunque hanc Grammaticam legerit. συλλαβὴ enim in ea vocatur слог, ὄνομα имѧ, ἀντωνυμία мѣстоимѧ, ῥῆμα глагол, μετοχὴ причастїе, πρόθεσις предлог, ἐπίρρημα нарєчїе (apud Maximovium надглаголїе), σύνδεσμος съоуз. Articulus vero, ἄρθρον, est различїе.

Primus omnium Grammaticam linguae slavicae ecclesiasticae composuit Laurentius Zizania, Vilnae 1596 in 8. in typographia Fraternitatis impressam, quam inscripsit: грамматїка словенска (male apud Sopikovium славенска) съвершенаго искѹства осми частей слова и иных нѹждных. новѡ съставлєнна д. 3. Fusius eam, ob raritatem, describit episcopus Eugenius in lexico historico Scriptorum status ecclesiastici, notatque, in ea casum Narrativum seu Praepositionalem in declinationum paradigmatibus desiderari, totamque 59 foliis absolvi. Ejusdem Zizaniae alphabe-

ta-

rius libellus слобенскаꙗ азбꙋка dictus, Vilnae 1596 editus, continet 34 foliis Lexicon seu collectionem vocum slovenicarum russica vulgari dialecto expositarum.

Libelli in 12. nomine Grammaticae ab Altero N. I. e Bibliotheca Bodlejana adducti, titulus Slavicus est: граммаѳіка. албо сложеніе писмена, хотѧщимъ сѧ оучити Ѳловеньскаго ꙗзыка. младолѣтным отрочатом. в вилнѣ. рокꙋ. а҃. х҃. нї. Apparet autem vel e titulo, eum pueris discentibus destinatum atque adeo nihil aliud esse, quam unum ex innumeris alphabetariis бꙋкварь dictis, quorum complures Sopikovius consignavit.

Plenius linguae Slavonicae regulas exposuit Meletius Smotriski, (monachus coenobii Vilnensis descensionis S. Spiritus; cujus vitam latius Jac. Suша, concinnius nuper Eugenius enarravit), edito Anno 1619 (1618) in 8. Jevii (prope Vilnam) libro, cui titulum fecit: граммаѳїки славенскиѧ правилное Ѳvнтагма, потщаніем многогрѣшнагѡ мнїха мелетїѧ смотрискагѡ etc. в євю. foll. 252. In Praefatione vernacula summopere commendat studium linguae literalis Slavonicae, cum sit ecclesiae graeco-russicae naturalis et connata (природный). Ejus praecepta ab omnibus semper aestimata fuere. Non poterant autem ex hac Grammatica, utpote quae ipsa lingua slavonica conscripta esset, praeter Russos et Serbos proficere alii. In Dalmatarum praeprimis usum et

com-

commodum eam latine convertit Matthaeus Sovich Cathedralis ecclesiae Auxerensis Archidiaconus, cui olim in collegio Urbani cathedra linguae Slavonicae a Benedicto XIV. decreta fuit. Adjecit ille Alphabetum Glagoliticum et praemisit longiorem praefationem, in qua codices cyrillicos et glagoliticos sibi notos et quosdam impressos literali ac etiam vulgari sermone scriptos libros enumerat. Exemplar operis, nobis benevole concessi, exstat Lublanae in Bibliotheca Baronis Zois, qui illud nescio utrum ex Autographo an ex Apographo describi fecit. Versioni latinae e regione respondet textus ipsius Smotriskii, slavonice, charactere cyrilliano.

Non diffitetur Sovichius, Grammaticam hanc »accuratioribus Bibliorum animadversionibus adhibitis« perfectiorem reddi posse ab aliis, promittitque in fine praefationis, se ad perficiendum Dictionarium quo fieri potest uberius progressurum. Obiit Sovichius 1774, post cujus mortem de edenda hac versione Grammaticae nemo erat sollicitus.

Repetitis autem vicibus Grammatica Meletii Slavonice scripta edita fuit; pro usu Russorum Mosquae 1721 et pro usu Serborum Rimnicii in Valachia 1755, paucis in ea mutatis et additis.

Anno 1638 edita fuit Cremenecii Grammatica (писменница) in 8., apud Alterum N. III. foll. 104.

Auctor Grammaticae Slavonicae in 4. Mosq. coeptae 1648, finitae 1651, Meletio quidem vix non omnia debet.

bet. Cum tamen quaedam omiserit, alia addiderit et mutaverit, nolim cum Sopikovio opus hoc singulare editionem Meletii tertiam aut secundam (cum Vilnensis A. 1629 vix exstet) appellare. Appositae in fine sunt tres appendices: 1) Discursus Maximi Graeci de utilitate Grammaticae. 2) Interpretatio slavonica Nominum Sanctorum. 3) Analysis duarum Orationum. Has et seorsim an. 1782 in 8. Mosquae impressas habeo. Male tribui ab aliquibus hanc Grammaticam Maximo Graeco recte monuit Sopikovius. Exemplari hujus Grammaticae, quod servat bibliotheca Upsalensis, passim versionem latinam margini adscripsit Sparfvenfeldius. Haec autem versio vix alia esse videtur, quam ea, ad quam perficiendam Sparfvenfeldius Mosquae an. 1686 hortatus est anonymum, qui Nissae MDCXC in 4. »Exemplar characteris Moscovitico-ruthenici duplicis Biblici et usualis« in quatuor, et Declinationum terminationes in quinque tabellis aeri incisis edidit. Is enim de studio linguae Slavonicae Mosquae continuato et de versione Grammaticae a se confecta loquens ait: »Quod meum studium cum approbasset nobilis Dominus Joannes Spahrenfeld Svecus, juvenis praeclarissimus et suae gentis spes maxima, plurimarum linguarum peritissimus, qui eo ipso tempore agebat Mosquae, eamque linguam didicit Rutheno pariter, porrexit mihi Grammaticam fusam sola lingua ruthenica editam, ut eam pro meo exercitio latinitate do-

donarem. Qua ego perlecta utilius fore judicavi, si eam in compendiosiores terminos et clariorem methodum redigerem. Quod etiam auxiliante bono Deo brevi praestiti. Hortabantur et rogabant deinde omnes exteri, ut etiam pro eorum usu publici juris facerem, quod quidem libenter praestitisem, si alicubi typum Ruthenum cum Latino reperire potuissem. Occurrit nunc, ut saltem Alphabetum et quaedam eo pertinentia sculpi curarem, usibus illorum servitura, qui olim seu in Magna Russia, Circassia, Walachia, seu Servia, Sclavonia, Bulgaria, Bosnia pro re christiana sunt laboraturi, aut inter gentes illas versaturi, cum linguae hujus in plerisque illis regionibus, saltem in officiis ecclesiasticis, et libris sit usus. Has tabellas mihi proprias vendico, quas magno labore confeceram, etsi fundamentum aliquod ex dicta fusa Grammatica desumpserim, sed valde mendosum, confusum et pene usui nulli aptum«. Haec ille.

An et quibus rebus differat editio 1719 in 8. non possum dicere, cum eam cum priore conferre non licuerit.

Compendium ex illa pro usu scholarum confecit scholae Novogradensis discipulus, hypodiaconus Theodorus Maximov, idque Petropoli in monasterio Alexandri Nevensis 1723 in 8. imprimi fecit. Apud Alterum N. V. Constat Grammatica pag. 212. Praefatio 4 et Index alphabeticus 8 foliis.

Ho-

Hegumenus Eugenius brevi Lexico slavonico 1784 in 8. Petropoli edito praemisit Paradigmata Declinationum et Conjugationum Slavonicarum.

Manuductio ad Grammaticam Slavonicam (Рꙋководство къ славенстѣй грамматїцѣ), quam pro usu scholarum nationis Serbicae e pluribus aliis collegit Abrahamus Mrazovич scholarum nationalium director, primum Vindobonae 1794, deinde appendice trium foliorum, quae numeri dualis flexiones exhibent, aucta, Budae 1811 in 8. prodiit.

Brevis Grammatica Slavonica (краткаѧ славанскаѧ грамматика) a Petro Vinogradov conscripta XIV. capitibus pagg. 112. absolvitur. Petropoli 1813. 8. Slavonicam tradit lingua vernacula.

Grammatia slavonica Ms. A. 1643 Joannis Vsevicii Bibliothecae Colbertinae N. 3876., e qua Bandurius in Animadvers. in Constantini Porphyr. librum de administr. Imp. Tom. II. tabulam desumsit, a Jo. Ugevicio (Ужевик) Sclavono sacrae theologiae studioso conscripta. Inspexit eam Parisiis D. Kopitar, et ex iis quae notavit, video auctorem fuisse Polonum, aut Russum e Polonia, qui polonica slavicis miscuit.

Aliam a Johanne Sohier linguarum Slavonicae, Russicae et Polonicae interprete, an. 1724 confectam, N. 462 Bibl. regiae, citant Benedictini in novo tractatu artis diplomaticae. Hanc illi quidem Russicam dixere, at Slavonicam esse non dubito.

De

De ea, quam Caramanus in Alphabeto an. 1753 edito promiserat, non constat, utrum vel inchoata fuerit.

Jacobi Bloniцki hieromonachi Grammaticam, (Грамматика новостараго и славнаго ꙗзыка) jam ante an. 1761 in monte Atho conscriptam, servari apud SS. Synodum, et Lexicon Slaveno-graeco-latinum in Kieviensi laura, Eugenius testatur. Quis non miretur et doleat, horum neutrum in lucem edi! Miror etiam non prodiisse Grammaticam, cui decem annorum operam Venetiis impenderat Justinus Vischnevski, legationis russicae capellanus. Hanc typo paratam ante A. 1799 Vindobonae viderat Alterus, apud quem vide sis illius conspectum.

Hac, quam linguae slavicae cultoribus nunc offero, etiam exteris, qui linguae hujus cognoscendae desiderio tenerentur, consultum esse volui. Methodo autem nova tractandam censui, Declinationum et Conjugationum numerum augendo et aliter disponendo. Pars illa, quae vocum formas exponit, prorsus neglecta fuit ab aliis. Meletii vestigia premens in iis, quae ille recte statuit, in eo multa alia probare non potui, quae auctoritate veterum destituuntur. Optabam equidem opus magis elimatum prodere in publicum. Sed continuis amicorum editionem urgentium hortatibus ante tempus cedendum esse existimavi. Inter quos praeprimis nominandus mihi est e Vindobonensibus

con-

conjunctissimus Kopitarius, bibliothecae palatinae custos, qui corrigendis diligenter plagulis, oblatis e lectissima sua bibliotheca ultro, qui mihi hic deerant, libris, exquirendis; inspiciendis et sedule conferendis quum manuscriptis tum impressis codicibus, quaedam etiam opportune monendo, operam meam multum adjuvit. Brevi ille, spero, Lexico Sloveno-graeco-latino, quod parat, feliciter absoluto, justiorem symbolam conferet ad accuratiorem penitioremque sincerae dialecti veteris scientiam.

Vindobonae 1821. 21. Decembris.

Con-

Conspectus Operis.

Cap

Grammaticae Slavicae
Pars II.

De vocum Flexione.

Gra-

Grammaticae Slavicae

Pars III.

De vocum constructione.

In-

Introductio
in
stitutiones linguae Slavicae.

Caput I.
terarum Slavicarum figura, pronunciatione, valore numerico, divisione, affinitate.

§. I.

i linguae Slavicae omnes et singuli neque la-, neque graecis characteribus exprimi pos- Hinc ingeniosa inventione opus fuit ad con-endum alphabetum omnibus numeris ab-um. Auctor illius Constantinus Philosophus, Cyrillus dictus, Methodii Pannoniae et Mora-Archiepiscopi frater, Slavis primum Bulga-deinde Moraviae daturus Evangelium alios-ibros liturgicos, hoc consilio usus est, ut grae-characteres fundamenti loco substerneret, so-um a graecis alienorum signa ex aliarum na-um, Armenorum videlicet et Coptorum, al-etis mutuaretur, reliquisque adaptaret, ac, mis-ominibus literarum graecis seu phoeniciis, Sla-s appellationes substitueret, pro Alpha enun-do *Az*, pro Bita seu Vita *Vjedi*, interposito

tamen *Buki*, quod Latinorum B respondet. Eadem ratione literae Zjelo, quae Graecorum signo numerico ς respondet, praemisit sonum živjete; in reliquis jam non turbato alphabeti ordine usque ad ѿ progressus est, nisi quod literas, Graecis duntaxat proprias, ѯ, ѱ, ѳ, ѵ, ad finem plane rejecerit.

§. II. Figuras et nomina literarum slavice scripta in tabula prima aeri incisa conspicienda exhibuimus; valorem earum nunc exponemus.

Respondet autem

А	а	az,	Graeco А	Lat.	a
Б	б	buki,	. .		b
В	в	vjedi,	В		v
Г	г	glagol,	Γ		g
Д	д	dobro,	Δ		d
Є	е, є	est (jest)	Ε		e
Ж	ж	živjete,	. .	Gall.	j
Ѕ	ѕ	zjelo,	ς		z
З	з, ꙁ	zemlja,	ς		z
И	и	iže,	Η	Lat.	i
І	ї	i,	Ι		i
К	к	kako,	Κ		k
Л	л	ljudi,	Λ		l
М	м	mysljete,	Μ		m
Н	н	naš,	Ν		n
О	о	on,	Ο		o
П	п	pokoj,	Π		p

Alphabetum Cyrillicum.

А	а	а́зъ.	Ѹ	оу ȣ	оу́къ.
Б	б	бȣки.	Ф	ф	фе́ртъ.
В	в	вѣ́ди.	Х	х	хѣ́ръ.
Г	г	глаго́ль.	Ѡ	ѿ	ѿъ.
Д	д	добро̀.	Ц	ц	цы̀.
Є	є	є́сть.	Ч	ч	че́рвь.
Ж	ж	живѣ́те.	Ш	ш	ша̀.
Ѕ	ѕ	ѕѣлѡ̀.	Щ	щ	шча̀.
З	з ꙁ	землѧ̀.	Ъ	ъ	є́ръ.
И	и	и́же.	Ы	ы	є́ры̀.
І	ї	ї.	Ь	ь	є́рь.
К	к	ка́кѡ.	Ѣ	ѣ	ꙗ́ть.
Л	л	лю́ди.		є	є.
М	м	мыслѣ́те	Ю	ю	ю.
Н	н	на́шъ.	Ѡ	ѡ	ѡ̑. ѡ̑.
О	о	о́нъ.	Ѧ	ѧ	ꙗ. ꙗ.
П	п	поко́й.	Ѯ	ѯ	ксѝ.
Р	р	рцы̀.	Ѱ	ѱ	псѝ.
С	с	сло́во.	Ѳ	ѳ	ѳита̀.
Т	т	тве́рдо.	Ѵ	ѵ	и́жица.

Р	р	rci,	Graeco ρ	Lat.	r
С	с	slovo,	σ		s
Т	т	tverdo,	τ		t
ОУ, Ѫ, Ѹ	оу, ж, ѹ	uk,	ου, ȣ		u
Ф	ф	fert,	φ		f
Х	х	chjer,	χ	Germ.	ch
Ѿ	ѿ	ot,	ὠτ	Lat.	ot
Ц	ц	ci,	(τζ)	Ital. / Germ.	z / z
Ч	ч	červ',	. .	Ital.	ce
Ш	ш	ša,	. .	Gall. / Germ.	ch / sch
Щ	щ	šča,	. .	Germ.	schtsch
Ъ	ъ	jerr,	. .		. .
Ы	ы	jery,	. .	Pol.	y
Ь	ь	jer,	. .	Boh.	'
Ѣ	ѥ, ѣ	je, jat',	. .	Lat.	je
ЮУ, Ю	юу, ю, ѭ	jus,	. .		ju
Ꙗ, Ѧ	ꙗ, ѧ	ja	. .		ja
Ѯ	ѯ	ksi,	ξ		x
Ѱ	ѱ	psi,	ψ		ps
Ѳ	ѳ	thita	θ		th
Ѵ, Ѵ	ѵ, ѵ	ižiea	υ		y

§. III. Valor harum literarum numericus prorsus idem est, qui apud Graecos:

а҃	в҃	г҃	д҃	є҃	ѕ҃	з҃	и҃	ѳ҃	і҃
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
а҃і	в҃і	г҃і	д҃і	є҃і	ѕ҃і	з҃і	и҃і	ѳ҃і	к҃
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
к҃а	л҃	м҃	н҃	ѯ҃	о҃	п҃	ч҃	р҃	
21	30	40	50	60	70	80	90	100	
с҃	т҃	у҃	ф҃	х҃	ѱ҃	ѿ҃	ц҃		
200	300	400	500	600	700	800	900		
҂а҃	҂в҃	҂г҃							
1000	2000	3000 etc.							

Olim et ѧ valebat 900.

Ut itaque annus a condito mundo ҂зтк҃ѳ sit 7329, a quo si 5508 demas, annum ҂аѿк҃а i. e. 1821 obtinebis.

§. IV. Figurae harum literarum graecas seculi noni referunt, his eo similiores, quo antiquiores codices inspexeris. Serbicos ductus, quales Postellus anno 1538 exhibuit, et Theseus Ambrosius A. 1539 pluribus descripsit, quidam typographi Veneti, imprimentes libellos catholicos Bosnica lingua scriptos seculo XVII. imitati sunt. Paulisper etiam a forma Cyrillicorum characterum antiqua deflectunt ii, qui versionibus illyricis Antonii Dalmatae et Stephani Istriani Tubingae annis 1561, 1562, 1563 impressis adhibiti sunt. His plane similes sunt, quos tabula II. e Bohorizhii Grammatica desumtos ante oculos sistit.

Rus-

Alphabetum Cyrillicum

Majus.	Minus.	Curr.	Nom. valor	N.	Majus.	Minus.	Curr.	Nom. valor.	N.
А	а	а	as	1.	Ҁ			ϙοκόπυστα	90.
Б	б	б	boga		Р	р	р	rozi	100.
В	в	в	vidil	2.	С	с	с	slovo	200.
Г	г	г	glagole	3.	Т	т	т	tordo	300.
Д	д	д	dobro	4.	Ѹ	оу	ѹ	uk	400.
Є	є	є	asti	5.	Ф	ф	ф	fert	500.
Ж	ж	ж	shivite		Х	х	х	hir	600.
Ѕ	ѕ	ѕ	solo	6.	Ѱ	ѱ	ѱ	psi	
З	з	з	somla	7.	Ѿ	ѿ	ѿ	ot	700.
	и		ishe		Щ	щ	щ	shzha	800.
Н	н	н	i	8.	Ц	ц	ц	ci	900.
Ѳ	ѳ		thita	9.	Ч	ч	ч	zhorv	1000.
І	і	і	jota	10.	Ш	ш	ш	sha	
К	к	к	kako	20.	Ь	ь	ь	jor	
Л	л	л	ludi	30.	Ѣ	ѣ	ѣ	jad	
М	м	м	mislite	40.	Ꙗ			ja	
N	н	н	nash	50.	Ѥ			je	
Ѯ			xi	60.	Ю			jo	
О	о	о	on	70.			Ѫ	jus	
П	п	п	pokoi	80.					

[illegible]

Alphabetum Glagoliticum, aliter Hieronymianum dictum.

Majus.	Minus.	Curr.	Nom. valor.	N.	Majus.	Minus.	Curr.	Nom. valor.	N.
			az	1.				on	80.
			buki	2.				pokoi	90.
			widil	3.				rci	100.
			glagolje	4.				slowo	200.
			dobro	5.				twerdo	300.
			jast	6.				uk	400.
			živite	7.				fort	500.
			sjelo	8.				chir	600.
			žemlja	9.				ot	700.
			iže	10.				Szcza	800.
			i	20.				ci	900.
			je	30.				czerw	1000.
			kako	40.				sza	
			ljudi	50.				jer	
			mislite	60.				jat	
			nasz	70.				jus	

Compendia Literarum ex M. S. Hohenfurt.

| Γ cyrill glagol.

Russici, qui politici seu civiles vocantur, ex ecclesiasticis orti, pro vario artificum conatu alii aliis elegantiores sunt. His nunc et Serbi, adjectis formis quibusdam propriis, utuntur. (Vide Parallelismum alphabeti Serborum cum viciniorum popularium et aliis cultioris Europae alphabetis', quem Vukii Lexicon Serbico-Germanico-Latinum p. LXIX. conspiciendum praebet).

§. V. A Cyrillico autem alphabeto, quo a medio seculo nono omnes Slavi graeco ritui addicti usi sunt, figuris plane differt alphabetum Slavicum, quod Glagoliticum seu etiam Bukvica appellatur. Voluit nimirum auctor ejus, incertus Dalmata, cyrillicum antiquum in compendium redigere, retentis quidem literarum nominibus, sed ductibus pro ingenio suo formatis, a priorum forma valde diversis, quos tabula III. exhibet. Hoc alphabetum clerici Dalmatiae, ut liturgiae suae Latino-Slavicae, recenter inventis literis conscriptae, auctoritatem conciliarent, mox a prima ejus inventione, initio nempe seculi XIII., S. Hieronymo, quem, utpote Stridone natum, Slavum Dalmatam fuisse sibi persuaserant, tanquam inventori tribuerunt; hinc vulgo Hieronymianum appellari solet. Notandum vero, literas glagoliticas a cyrillicis differre primum valore numerico. Buki enim valet 2, Vjedi 3, Glagol 4, Dobro 5, Jest 6, Živjete 7,

Zjelo

Zjelo, 8, Zemlja 9, Іже 10, I 20, Je 30, Kako 40, Ljudi 50, Mysljete 60, Naш 70, On 80, Pokoj 90, Rci 100, Slovo 200, Tverdo 300, Uk 400, Fert 500, χjer 600, Ot, quod figuram Psi refert, 700, шta 800, Ci 900, чerv 1000. Differunt deinde etiam numero et ordine. Inter I et Kako, Je ad exprimendum latinum j insertum est; literae autem graecae ksi, psi, thita, et іжiцa, tanquam inutiles plane omissae sunt, cum auctor literas ks pro ξ, ps pro ψ, t pro ѳ, u et i pro v scribere maluerit. Literam ф retinuit, cum ei latinum f respondeat. Nec enim nomina Felix, Fabianus, Fortunatus apte scribere potuisset, licet subinde φ graecum seu ph latinum in p mutet, scribendo Pilip pro Philippus. Unico o contentus, Ot rescidit, quod graeci ω figuram referret, quamvis nomen Ot retinuerit, illudque figurae ex ψ ortae tribuerit. Inter Jerr crassum et Jer tenue seu molle, codicum Cyrillicorum a Serbis scriptorum abusum secutus, nullum discrimen observavit; ita, ut nescias, utrum in voce *den* n pronunciandum sit, uti n solidum, an vero uti ń liquidum. Cyrillicum ѫ et ѧ figura una expressit, sequendo consuetudinem patriae suae, quia Dalmatae illo aevo Jazyk et jezyk promiscue pronunciasse videntur. є initio pro ѧ etiam in codicibus cyrillicis, recentioribus tamen, usurpatur. Hos imitatus Dalmata, Jest gla-

glagoliticum initio vocum pro к, et post consonantes pro є puro adhibuit. Šča, cum in medio et fine apud Dalmatas ut illyricum ch, non ut щ sonet, literae Ci praeponendum censuit. Solent autem щ glagoliticum, dum hac litera sonum cyrillici щ exprimere volunt, Dalmatae, tribus punctis notare, aut ei literam ш praefigere. His defectibus alphabeti glagolitici mederi volentes Raphael Levakovich et Matthaeus Caraman, librorum liturgicorum correctores, variis signis literas glagoliticas notarunt ad exprimendos sonos omnes, qui aptissime literis cyrillicis redduntur.

Hoc consilio opera Caramani Jadrensis Archiepiscopi Romae 1753 Bukvar Slavenskij literis tam cyrillicis quam glagoliticis editus est.

§. VI. Qui alphabetis e latino aut germanico formatis utuntur, uti Illyrii in Slavonia et Dalmatia, Croatae, Carnioli, Poloni, Bohemi, et Venedi Lusatiae, diversa ratione sonos Slavis proprios signant, eos nimirum, quos simplici litera exprimere non poterant. Cape exempla:

Cyrill.	Illyr.	Croat.	Carn.	Pol.	Boh.
з	z	z	s	z	z
ж	x	s	sh	ż	ż
с	s	sz	ſ	s	s
ш	sc	sh	ſh	sz	ſſ, ś
ц	c	cz	z	c	c
ч	cs	ch	zh	cz	č

Ve-

Venedi Lusatiae Bohemos secuti ž pro ж, aliqui etiam ʒ pro з retinuere, alii vero litera ſ pro з, ʒ vero pro ц, ß pro с, ſch pro ш, tž pro ч utuntur.

In exprimendo щ plerique multum variant. Poloni scribunt szcz, Croatae sch: щоука, lucius, Pol. szczuka, Croat. schuka. Illyrii vero щ pronunciant uti шт (sht, sct), hinc shtuka, sctuka, Serbice штука. Bohemi quoque щ in ſſt' mutant, quamvis Slovaci ſč seu ſſč adhuc servarint: Ohnisst'e, ohnissče. Apud Carniolos plerosque terminatio iſze (нше) viget pro iſzcze (нще). In Infinitivis in щи, et gerundivis in ѹщ, ащ, et in fine vocum мощ, нощ et similibus, Illyrii pro щ amant ch, Serbi ћ, cujus defectum alii per ть supplent; Poloni et Bohemi his in vocibus non nisi ц pro щ et pronunciant et scribunt.

Pro χ Poloni, Bohemi, Lusatae scribunt ch, cui Croatarum et Carniolorum h aequivalet. Illyrii quidem h scribunt pro χ: hud, hoditi, uho, muha, suh, pro χоуд, χодити, оуχо, мѹχа, сѹχ, sed pronunciant ut latinum h. Serbi vero sonum χ plane negligunt aut subinde in в mutant: уд, одити, уво, муа et мува, сув, lege: ud, oditi, uvo, mua, muva, suv. Bohemorum autem h respondet slavico г: hora, гора, mons. Si enim г hiante gutture efferatur, quod et Russorum ali-

qui

qui faciunt, facile in h transit. Pronunciant autem h pro г, praeter Bohemos, Slovaci omnes, immo et Lusatae superiores. Polonorum sibilantes ź, ś, ć, rhinesmusque in pronunciandis vocalibus ą, ę, slavicis literis nullatenus exprimi possunt. Literae rz respondet quidem slavicum рь, sed sono longe diverso. Amant autem Poloni et Bohemi stridens rz in omnibus vocibus, in quibus ь, aut vocales и, ѣ, ѧ, ю, cum р conjunguntur: крилo, krzidlo, рѣка, rzeka.

§. VII. Etsi Cyrillus literam б ante в, et ж ante з inseruerit, ingenio usus suo, aut Latinos et Armenos hac in re imitatus, noluit tamen ordinem alphabeti graeci in aliis ita turbare, ut sibilantes literas slavicas locis suis cum с conjungeret. Rejecit enim ц, ч, ш, щ, et signa ъ, ь, uti et vocales affectas, ad finem post ѿ. Recta autem methodus eum omnino ordinem sibi vendicat, qui literarum cognationi et affinitati innititur. Habita igitur ratione organorum, primam seriem constituent vocales purae, quas pulmonales liceat appellare. His mox palatinae seu vocales affectae subjiciendae sunt.

Secunda series consonas labiales, tertia linguales, quarta dentales, quinta sibilantes omnes, sexta demum gutturales in tabula hic apposita conspiciendas praebet:

Vo-

Vocales.

I.	1.	а,	о,	оу.	
			ъ,	ы.	
			ї, и,		
	2.	ꙗ,	ѥ,	юу seu ю.	
		ѧ,	ѣ,	ѭ.	

Consonantes.

II.	в,	б,	п,	м.
III.	н,	л,	р.	
IV.	д,	т.		
V.	з,	ж.		
	с,	ш,	(щ)	
	ц,	ч.		
VI.	г,	х,	к.	

Literam ф, quam hic consulto exclusimus, quod non nisi peregrinis vocibus scribendis serviat, si quis seriei secundae inserere velit, locum inter в et б occupabit. Literas ѯ, ѱ, ѳ, ѵ, utpote sonis peregrinis, non slavicis, exprimendis aptas eodem jure hic exclusimus, quo in alphabeto cyrillico extra seriem ad finem rejectae, in glagolitico prorsus exclusae fuere.

§. VIII. Vocalis ї, natura sua liquidissima, aliis vocalibus ita praefixa ut cum eis coalescat in unam syllabam, aequivalet latino et germanico j, adeoque naturam consonantis induit. Hinc syllabae ꙗ,

ѥ,

ѩ, юу seu ю, uti ja, je, ju pronunciandae, pro diphthongis haberi non possunt. In fine vero post vocales alias appositum и, quando cum vocali praecedenti uno oris motu conjunctim effertur, diphthongum proprie sic dictam constituit. Tales sunt:

ай, ой, оуй
ей, ѣй
ıй.

Et praefixo ı: ѧй, ѥй, юй.

Quo in casu и superne notari solet sigla, quam colliquescentem (слитнаѧ) appellant Grammatici.

Consona в, licet affinis vocali оу seu ѹ, post vocales quascunque in fine posita diphthongos non efficit. в enim in terminationibus ав, ов, оув, ев, ив pronunciandum est eo fere modo, uti solet ante vocalem efferri, id est leni flatu, qui ad f latinum fere magis accedat, quam ad vocalem оу.

(a) Male igitur Meletius Smotriski, princeps Grammaticorum slavicorum, et qui eum ducem secuti, inter Diphthongos non solum ѧ, ѥ, ю quas inproprias nominarunt, immo et оу, ѣı retulerunt. Hinc syllabas оуй, ый Tripthongos, ѫй plane Tetraphthongum appellarunt, quod hanc e quatuor vocalibus (юуй) constare censuerint, cum tamen ѫ sit aequale graeco ȣ, latino u, russico у, cui junctum и Diphthongum ѹй seu уй constituit. Diphthongos аѵ, еѵ et ѵй non nisi in graecis vocibus reperias.

§. IX. Orthographiam quod attinet, plura observanda veniunt. Primum circa vocales:

1. а solidum paucas admodum voces inchoat: а sed, абїе mox, аще si, акы sicut. Pro аз in dialectis aliis olim ꙗз in usu erat, unde hodiernum ꙗ rejecto nimirum з. Supplet quandoque а vices vocalis liquidae ꙗ, ut in амо pro ꙗмо quo. Post ж, ш, ч olim ѧ scribebatur, nunc fere ubique а: юношѧ juvenis pro юноша, чѧс hora pro час, отроча puer pro отроча; immo et post ц: оцѧ, срдцѧ, лицѧ, pro оца, срдца, лица. Librarii Serbici male вса omnia, всак quilibet, pro вса, всак, item каа quae, pro каꙗ seu каѧ scripsere.

(b) Signari solent non solum а, sed et reliquae Vocales omnes initio vocum (in antiquis codicibus etiam initio syllabarum) sigla quam тонкаꙗ, id est ψιλή, appellant, quaeque Graecorum spiritui leni respondet: а̓, и̓, ꙗ̓ etc. In Bibliis stereotypo A. 1816 Petropoli impressis signum hocce editores Russi, Orthographiam dialecti suae secuti, penitus neglexerunt, quos utique, cum vocum nunc a se divisarum initia etiam sine signo facile dignosci possint, mihi quoque sequi licebit.

(c) Spiritum asperum (гꙋстаꙗ, id est δασεῖα) plane non norunt Slavi, nec in ipsis vocibus quas Graeci adspirant: адъ seu а̓дъ infernus, ἅδης. Recentiores tamen quidam, praeeunte Meletio Smotriski, saltem voces ab ѵ incipientes aspero notandas censuere: ѵ̔пакоѝ etc.

2. ѡ et о non differunt sono, sed usu vario. ѡ scribitur a) in vocibus peregrinis: Іакѡв, Іѡсиф, in quibus Graeci ω usurpant. In nimbo ima-

imaginum Salvatoris о ѡн est graecum ὁ ὤν. b) in interjectione ѡ̀ Vocativo praefixa; in Praepositionibus ѡ, ѡб, ѿ, et vocibus cum his compositis. Reperias tamen окрест, одежда, обычай, область, облак, образ, in quibus praepositiones о et об secundum regulam ѡ exigerent. c) non raro initio vocum aliarum in codicibus, ut ѡгнь, ѡцет, ѡн; rectius tamen alias огнь, оцет, он. In antiquissimo Izbornik a. 1073 plane отъ pro ѿ legitur. d) in casibus pluralis numeri, quos, subtilius quam opus erat, distinguere volebant librarii: ex. gr. in genitivis вѡин militum, прорѡк, отрѡк, закѡнник, дѡлжник, quae in nominativo singulari scribuntur per о: воин miles etc. In genitivo in ѡв: жидѡв Judaeorum, non alia certe ratione quam ut distinguatur a possessivo жидов. Sic сѡт, genitivum a сто centum, distinguunt a сот favus. In dativis in ѡм, ne terminatio eorum cum instrumentali singulari in ом confundi possit: законникѡм, оучникѡм. Бѡлша, мнѡга nominativi plurales, generis neutrius, ѡ amant, ob discrimen a feminino singulari болша, многа. Hoc modo nom. plur. глагѡли verba, ab imperativo глаголи *loquere* differt. e) in adverbiis ob discrimen adjectivorum in о desinentium: зѣлѡ valde, тамѡ ibi. f) denique in Genitivo singulari Pronominum et Adjectivorum, quem nimia cura ab Accusativo, ut eis videbatur, se-

secernendum voluere: ѥгѡ ejus, свѧтагѡ sancti. In formula ѹзрѣ ѥго отецъ ѥгѡ vidit eum pater ejus, primum ѥго Accusativi vices sustinet, secundum vero ѥгѡ officio suo defungitur.

3. ѹ initio vocum, ꙋ vero in mediis et ultimis syllabis scribi solet: ѹкрꙋхъ fragmentum. Compendii causa Russi pro ѹ usurpant ubique у, quod et in Bibliis Slavicis novissime impressis initio vocum prima vice tentatum est.

(d) In libris Serbicis fere omni in loco ѹ, et non nisi rarissime ꙋ legitur. In variis codicibus manuscriptis, antiquissimis aeque ac recentioribus, post consonantes ѫ pro ꙋ legitur: рѫка manus, вѣрѫ правѫ fidem rectam. Russorum Ik seu у olim non nisi pro ѵ scribebatur, praecipue in codicibus Serbicis; мѵро unguentum, pro мѵро. In Russicis tamen codicibus etiam antiquis у subinde jam pro ѹ reperias: рука etc.

§. X. Ab *Est* seu є solido nulla vox slavica inchoatur. In manuscriptis antiquis et libris a Serbis editis initio vocum ѥ pro є scribebatur; nunc compendii causa ѥ initio vocum scribitur, sed pronunciatur ut je. Inde factum est, ut є, etiam sine praefixo ї, *Jest* nominaretur. є et ѥ omnino non differunt nisi usu; ѥ initia vocum occupat: ѥ id, ѥи ei (feminae), ѥмꙋ ei (viro), ѥда num, ѥще adhuc. Praecipiunt autem Grammatici etiam in medio vocum post consonas, sed non nisi tum scribendum ѥ, cum casus pluralis numeri a similibus singu-

la-

-is numeri distinguere volunt. Differt hac ratio- Genitivus pluralis отєц a Nominativo singulari -тц, Dativus pluralis мꙑтарєм ab Instrumentali -ngulari мꙑтарем, et plurales вєти, двєри, -стрꙑ, a Genitivo singulari вети, двери, сестрꙑ. -enitivus plur. овец *ovium* scribitur per ε, quod nullus casus in singulari respondeat; plur. nom. -намєнїа autem per є, quod ei Genitivus singu- -ris знаменїа similis sit.

ε igitur alias semper post consonas et vocales -ı medio et fine locum habet: берѹ accipio, мед -el, бѫдете eritis. Est autem inter ε et ѣ tanta -ffinitas ut post consonas varias ε saepius vices li- -uidae ѣ suppleat: пре, пред, време, древо, quae li- -rarii Russici amant, pro прѣ, прѣд, врѣме, -рѣво, quae Serbici codices constanter retinent.

§. XI. Vocalis ꙑ ab и seu ї ita differt, uti a -olidum a liquida т. Igitur ꙑ inter vocales soli- -las, ї vero inter liquidas referri debet.

(e) Constat autem ꙑ, uti in antiquissimis Codici- -bus scribitur pro hodierno ы, e crasso ъ (non e te- -nui ь) et ї. Neglecto paulatim jam inde a seculo XIII. -iscrimine inter ъ et ь, librarii Serbici ubique ь pro ъ -cribere coepere. Hos imitatus auctor alphabeti glago- -lici, excluso altero, unico *Jer* contentus fuit, nullius -fere usus, nisi ad separanda ab invicem vocabula, quae -olim conjunctim sine intermedio spatio scribebantur.

Notandum vero literam ꙑ, seu, ut nunc seri- -bitur, ы, initio vocum nuspiam occurrere. Sup-

po-

ponit enim consonam solidam praeeuntem crassius enunciandam. Differunt autem ъı et и consonis junctae non solum figura, sed ipso significatu et pronunciatione. Crassius enim et durius sonant syllabae въı, бъı, пъı, мъı, gracilius et mollius ви, би, пи, ми, quarum discrimen facile observabis, si ore Polono aut Russico prolatas audieris. Simili modo differunt нъı, лъı, ръı a ни, ли, ри. Stridentem syllabae ри sonum, Polonis Bohemis atque Moravis communem, quem per rz exprimunt, alii Slavi prorsus ignorant; latum tamen r a tenuiori recte distinguunt Lusatae inferiores.

Ad discrimen hoc notandum interpres veteris testamenti Sorabici, Cotbusii 1796 impressi, Jo. Frid. Fritze, duplici figura literae r usus fuit.

Дъı, тъı, a ди, ти, vix alii melius quam Bohemi et enunciando et scribendo dy, ty, et di, ti, distinguunt. Immo et post sibilantes з et с discrimen inter ъı et и observandum est. Post ц vero et densiores sibilantes ж, ш, щ, ч, locum suum sibi vendicat. Post г, х, к vero non nisi ъı, ut pluribus seculis constanter observatum fuit, et ipsa analogia exigit, scribendum est, etsi nunc in libris slavicis, quos Russi ediderunt, more Polonorum post gutturales и scribatur. Clariora haec fient exposita literarum ъ et ь functione.

XII. 1. Characteres ъ et ь, quos quidam lite-
s aphonas (безгласная) dixere, Smotriskius con-
nctim sonantes (припряжногласная) rectius ap-
ellavit, quod temperando sono consonantium
llabam aut vocem finientium inserviant. Cras-
us enim et durius sonant literae, quibus ъ cras-
im (дебелое) affigi solet, tenuius autem et mol-
us, quibus ь tenue (тонкое) apponitur. Sic fina-
s consonae vocum кровъ tectum et кровь cruor,
онъ foras et вонь in eum, ленъ linum et лѣнь
iger, оугласъ angulus et оуголь carbo, ядъ ve-
enum et ядь esca, медъ mel et мѣдь aes,
перстъ digitus et персть humus, частъ frequens
t часть pars, atque aliarum plurium differunt.

2. Post literas г, х, к, nec tenue *Jer* (ь) nec
ı seu ї, locum habere potest, sed duntaxat cras-
um (ъ): снѣгъ nix, страхъ metus, пророкъ pro-
pheta. Hinc in accusativo plurali non и, sed ъı
scribendum erit: снѣгъı, страхъı, пророкъı; mi-
nime vero, uti solet pro arbitrio librariorum
polonizantium снѣги, страхи, пророки.

3. Densiores vero sibilantes ж, ш, ч, uti et
щ postulant in fine ь: стражь custos, нашь noster,
пищь strepitus, козлищь haedus, мечь ensis, врачь
medicus, плачь fletus, жрецъ sacrificulus, заяць
lepus. Hinc post literas has ъı locum habere non
potest.

(f) Contra analogiam certe in libris impressis scribuntur пророцы in Nominativo pro пророци, сердцы in locali pro сердци, тецы in Imperativo pro теци, нищым in Dativo plurali pro нищим, чающым expectantibus pro чающим, et similia alia.

§. XIII. Quando vero post consonantes labiales, linguales, et dentales, et post sibilantes з et с, scribendum sit ь, ex usu et pronunciatione, ex analogia grammatica, formis nimirum vocum et flexionibus, dijudicari debet. Usus ex. gr. docet scribendum et pronunciandum червь vermis, голубь columba, седмь septem, осмь octo, маріамь, аминь, день dies, конь equus, огнь ignis, моль tinea, вопль clamor, царь rex, звѣрь fera, дождь pluvia, пать quinque, путь via, тать fur, зать gener, тесть socer, гость hospes, кназь princeps, весь omnis, сь hic, unde et днесь hodie. De aliis index radicum consulendus erit. Analogia, et quidem regula discernendorum generum, docet, omnia Feminina in consonam desinentia exigere ь: сѣнь umbra, соль sal, дебрь vallis, пдь spithama, плоть caro, радость gaudium, смерть mors.

§. XIV. Sunt tamen et Masculinorum derivatorum formae quaedam, uti ень, ель, арь, quae ь amant: камень lapis, спаситель salvator, мытарь publicanus; item Adjectivorum possessivorum, quae a Substantivis ope ь et ень formantur: велблуждь cameli, Фараонь Pharaonis, Сїшнь Sionis,

s, Іаковль Jacobi, орль aquilae, Господень Domini. Ide исполнь plenus, свободь liber, чуждь alienus.

Cum Imperativi flexio и postulet, in apocopatis даждь da, виждь vide, ь retentum fuit, absorpti и indicium. Idem dicendum de persona tertia singularis et pluralis есть, имать, суть, et paucis aliis anomalis.

(g) Olim omnium verborum personae tertiae in т molli, non ut hodie crasso notabantur: будеть будуть. Participiorum autem passivorum terminatio signo ъ finitur: питаемъ, творимъ, non питаемь, творимь, uti Grammatici subtilius distinguere haec tempora volebant a persona prima pluralis. Post vero in Locali et Instrumentali codices antiquissimi constanter ь affigunt: въ томь, въ нѣмь, тѣмь, ѣмьже, прѣдъ нимь, кымь словомь. Joann. 1, 7 recte olim legebatur: да вси вѣру имутъ имь, ut omnes crederent *per eum*, non ему, uti librarii locum hunc foede corruperunt, male supponendo имь esse Dativum pluralem. Dativi certe pluralis in имъ et омъ constanter crasso ъ distinguebantur a casu singulari: имъ eis, облакомъ nubibus, оученикомъ discipulis.

§. XV. Rarius nunc post literam aut syllabam primam in medio vocum ь scribi solet. Praeter voces польза utilitas, et пользую, свѣдѣтельство testimonium, льстити seducere, vix alias in Bibliis recenter impressis reperias. In antiquis libris, praecipue manu exaratis, plura occurrunt, uti: тьма tenebrae, сѫдьба judicium, татьба furtum, соньмъ synagoga. His adde ex antiquissimo codice, in quo alias ъ et ь exactissime distingui solent,

lent, правьда justitia, славьнъй gloriosus, кдиньство unitas, ӥдольскъй idolis proprius, горьскъй montanus, адьскъй infernalis, брашьно cibus, помощьник adjutor, et centena alia.

(h) In eodem codice non solum смерть, плоть, sed etiam съмьрть, плъть scriptum invenitur. Supplevit enim vocalem о non raro crasso ъ, е vero leni ь. Sic испълнь, кръвь, дълго russico more legendum est исполнь, кровь, долго; оцьтъ vero et мьртвьць uti оцет, мертвец. Serbici codices in his minus accurati sunt, cum inter ъ et ь discrimen a multis seculis non observent, ubique ь leni utentes: сьмрьть, quod absorbendo vocalem euphonicam Russorum, pronunciant смрт; etsi in glagoliticis libris subinde семерт scriptum invenias.

§. XVI. Solebant autem etiam ope ъ compositae voces a simplicibus distingui. Aliud certe est свѣтъ lux, aliud съвѣтъ consilium (Russice совѣтъ), quod ex съ *cum*, et radice вѣт *sermo* constat. Sic съвѣсть (совѣсть) conscientia ex съ et вѣсть. Hac ratione disjunguntur etiamnum praepositiones separabiles a voce sequenti, cui praefigi solent: въ град in urbem, съ мною mecum, прѣдъ нимь, ante eum. Nunc usus obtinuit, ut praepositiones въ, къ, съ, item изъ, безъ, надъ, предъ, signo *Jerik* ʼ notentur: вʼ, кʼ, сʼ, изʼ, надʼ, nisi euphoniae causa potius о pro ъ assumant: во, ко, со, предо etc. Idem valet de conjunctione нъ verum, cui Russi apponunt о, Serbi vero а: но, на. Pro отъ ab, ubique ѿ in libris impressis legitur. In compositis

prae-

praepositionibus affixum plane jam omitti solet: вселити pro въселити, изведꙋ pro изъведꙋ, воздвигнꙋ pro въздвигнꙋ etc. In предидетъ tamen пред' sigla *Jerik* notatur.

(i) A *Jorik* differt sigla *Pajerk* ^, qua olim in impressis libris, docente Smotriskio, suppletum fuit lene ь: перст҃ pro перстъ. Idem monuit lineolam lenientem quibusdam vocibus imponi: поли҃зи (a поле), вонже, сонмъ, хвалный, сꙋдба. Sed has literas si quis accuratius exprimere velit, nunc potius iis affigendum erit lene ь: воньже, сонь мъ. Obiter hic notandum, in Bibliis nuper impressis voces вонь et воньже male hoc modo dividi: въ онь, et в оньже. Nam vocalis о non ad нь, sed ad в referri debet. Sicut enim нань, ex на et нь (pro и) constat, ita вонь ex во et нь: ideoque si dividenda sint, pro въ онь, въ оньже scribendum erit во нь, во ньже, cum orta sint ex во и in eum, во иже in quem, mutato и in нь.

§. XVII. Quotiescumque ся verborum personis consona finitis pressius apponitur, nullo ъ opus esse senserunt jam alii. Scribunt enim речется, мнится, ѿверзꙋтся, quin inter finalem literam т et ся interponatur ъ. Eodem modo кто scribitur, quod veteres ope ъ disjungebant: къто. Cum igitur singulas inter voces, quae olim uno tenore scribebantur, nunc etiam spatia relinquantur, ac literae mollius pronunciandae leni ь signentur, videtur et mihi superfluum finem vocum crasso ъ notare, cum illud ubique supponi debeat, ubicumque lene ь locum non habet. Manet tamen functio

tio illius ante ї in constituenda vocali solida *Jer* (ъї) admodum necessaria.

(k) Vis nominum кръ seu ѥръ et крь seu ѥрь quae Cyrillus figuris ъ et ь imposuit, in eo consisti quod sono diverso finalis literae р functionem signoru ъ et ь, Armenorum R duplex, asperum et dulce, fo tasse respiciens, exprimere voluerit. Huic discrimi explicando exemplum satis aptum praebent non solu vocabula търъ vehemens, et тарь fruges vernae, se et plura alia, uti велъ et вель, бѣлъ et бѣль, данъ данъ, тътъ et тать et omnia alia in consonas ejusm di desinentia, quae subinde durius, aliquando lenius s nant, ideoque utriusque signi ъ et ь capacia sunt, nim rum в, б, п, м, н, л, р, д, т; his enim pro var soni temperamento et ъ et ь affigi solet.

§. XVIII. In regulis de scribendo ы et и quas diligenter collegit *Abraham Mrazovics*, in Grammatica sua in usum Serborum script clare exposuit, cum eae et rectae pronunci tioni syllabarum radicalium, et analogiis form tionum et flexionum atque communi usui inn tantur, nihil fere est, quod jure reprehendam duabus tamen exceptis, quae auctoritati libroru novorum a Russis editorum nimium tribuunt.

Quarum una praecipit, scribendum ы post ц quod et codicibus antiquis et ipsa analogia refe litur. Si namque ex. gr. рабъ in Nominativo plur и, non ы, postulat, certe et агнци, лици, мѹч ници, uti haec in Serbicis libris antiquitus impre sis recte exarata leguntur, scribendum erit.

Al-

Altera и post г, χ, к pro ы, ponendum docet. Codices autem antiqui tam Russici, quam Serbici omnes, immo et libri liturgici seculo XVI. a Serbis impressi constantissime post gutturales has, analogia id exigente, ы scriptum exhibent: гыбнѹ, книгы, врагы, грѣхы, вѣкы, ликы, мѹкы.

(l) Non ignoro, post alias consonas in codicibus Serbicis и et ы confundi saepius ita, ut винѹ pro вынѹ *semper*, любым pro любим, обылно pro обилно, обытель, (quasi a быти derivatum esset), pro обитель, *habitatio*, (ab об et витати *habitare*), imo subinde et Imperativi избавы, помозы pro избави, помози male scripta legantur; in eo tamen, quod orthographiam codicum antiquorum analogiae innixam, quoad ы post gutturales г, χ, к, illaesam servarint, libri Serbici novis Russorum inventis praeferendi sunt.

§. XIX. Vocales и et ї non nisi usu differunt. Ponitur autem и:

1. Initio vocum Slavicarum: и et, й eum, ин alius, иже qui, ити ire, истина veritas.

2. Occupat syllabas omnes, in quibus radix ipsa, aut formationis et flexionis analogia ы non exigit: бити caedere, ми mihi, ни non, ти tibi, a quibus utique discernuntur быти esse, мы nos, ны nos *Accus.*, ты tu.

3. Diphthongi omnes in fine postulant й: вѣлїй, мой, рай paradisus.

Peregrina servant ї: Їѹда, їдѡл, їрмос, їерей sacerdos, крїн lilium. Huc referri potest вїно, quamvis et вино recte scribatur. Roma urbs mutat о in и; Рим.

Amant et voces slavicae ї ante vocalem aliam: бїю, бїеши, а бити, спасенїе salus, знаменїа signa. Eximit Smotriskius composita ex при, uti прıемлю, приятно, sed etiam in his et aliis прї ante vocalem usurpatur: прїити, прїиму, прїати. Legitur tamen при in Bibliis ante ω: приωбращу, приωбщаю. Arbitraria sunt haec. In Ostrogiensi Bibliorum editione plane едїнъ pro единъ scriptum reperies. мїр, olim весьмиръ, *mundus*, а мир *pax*, non quidem in manuscriptis, sed in impressis libris distingui solet. мvро ab utroque differt et genere et vocali v, quia origine graecum est. Exigunt et alia graeca v: порфvра, крvсталл.

Pronomen й *eum*, pronunciari mollius, quam conjunctionem и *et*, nimirum uti *ji*, jam Smotriskius docuit, et Caramanus confirmat. Bohemi ex й diphthongum *jej* formarunt.

(m) In antiquissimis codicibus post vocalem scribitur и: тұи, какои, пропашаи crucifixerunt eum; post consonas solidas іи: поставилъ іи posuit eum, вѣнчалъ іи coronavit eum, принятъ іи accepit eum; post liquidas autem, ex. gr. post ть, ии et и: глаголють и жива dicunt eum vivum, да помажють ии ut ungant eum. In iis etiam ии pro їй locum habet: мнии minor, велии magnus, от дверии a foribus, третии tertius, прочиим reliquis. Sic etiam спасение pro спасенїе.

§. XX. Inter Vocales affectas, quas liquidas appellare liceat propterea quod cum ї colliquescant,

hoc

hoc discrimen observandum est, ut ꙗ et ѥ initio vocum, ѧ vero et ѣ post consonas scribantur. ю autem supplet et юу et ѭ tam initio, quam in fine syllabarum. Igitur scribendum ꙗ eos, ꙗко quia, ѥможе quo, ꙗзык *gens*, a quo nimis subtiliter distinguunt quidam *linguam*, scribendo ѧзык.

In medio autem et fine ѧ: тѧ te, сѧ se, имѧ nomen, блѧдѧ deliramenta, дрѧхлый moestus, творѧт faciunt, видѧт vident, моѧ mea, твоѧ tua, своѧ sua. Sic et братїѧ fratres, стоѧт stant; quae tamen, quia syllabam inchoant, melius in manuscriptis scribebantur per ꙗ: стоꙗт, сѣꙗти serere, боꙗзнь timor. Serbici libri antiqui plerique solum ꙗ norunt, neglecto prorsus ѧ. In iisdem frequenter а purum post vocales supplet ꙗ: ѕмїа serpentis, a ѕмїй, pro ѕмїꙗ seu, ut Russici editores amant, ѕмїѧ, чистаа munda pro чистаѧ. Confer. §. IX. 1.

(n) Quamvis in impressis libris adhuc кошѧ cophinos, оужѧ funes, reperias, tamen post densiores sibilantes pro ꙗ scribi solet а, praecipue in persona tertia plurali: бѣжат, слышат, мѹчат. Pro ѧ seu ꙗ in talibus Serbi amant et scribunt е: бѣжет, слышет, мѹчет. Sic et pro ꙗзык pronunciant ѥзык, et a quinque et pluribus seculis pro мѧ, тѧ, сѧ scribunt ме, те, се, ubique fere pro ѧ substituendo е. Igitur поет pro поꙗт, петь pro пѧть, месо pro мѧсо, име pro имѧ, врѣме pro времѧ, кнезь pro кнѧзь, клетва pro клѧтва, зре, зреще pro зрѧ, зрѧще, жело aculeus pro жѧло, жежда sitis pro жѧждѧ, чедо pro чѧдо seu чадо proles. Rarius in quibusdam vocibus ѣ initio pro ꙗ legitur: ѣко pro ꙗко, ѣзва pro ꙗзва vulnus; in

fine

fine vero pro ꙗ feminino: дѣво непорочнаѣ virgo sine macula, et pro ꙗ neutro plurali: врата вѣчнаѣ porta aeterna. Confunduntur hic ꙗ et ѣ eo fere modo, quo Glagolitae *ja* suum in aliis uti ja, in aliis uti je pronunciare solent. Vice versa нынꙗ codices Serbici, etiam impressi, pro нынѣ legunt.

§. XXI. ѥ initia vocum et syllabarum in antiquis manuscriptis occupat, pro quo tamen compendii causa in libris minus antiquis є locum obtinuit: єдин pro ѥдин, твоє pro твоѥ.

ѣ vero post consonantes scribitur. Admittunt autem quandoque, siquidem pronunciatio ipsa id postulet, consonantes pleraeque liquidam hanc vocalem et quidem labiales omnes: вѣк seculum, aetas, вѣно dos, вѣра fides, бѣг fuga, бѣл albus, бѣс daemon; пѣна spuma, пѣти canere, пѣнязь numus, пѣхота pedites; мѣра mensura, мѣсто locus, мѣх uter. Linguales et dentales similiter: нѣм mutus, нѣдро sinus, нѣкто aliquis; лѣто aestas, annus, лѣность pigritia, лѣха agri portio, лѣпота decor, рѣпа rapa, рѣзати scindere, рѣчь sermo, рѣшити solvere; дѣва virgo, дѣд avus, дѣло opus, дѣти proles, тѣло corpus, тѣшити consolari, тѣсто massa. Nec non sibilantes з, с, ц: зѣлѡ valde, зѣница pupilla, сѣмя semen, сѣвер septentrio, сѣть laqueus. Densiores autem sibilantes atque gutturales respuunt liquidam hanc vocalem; excepto tamen

men nomine literae хѣр, quod post х exhibet ѣ pro е aut ы. Est enim хыр apud Slovacos clamor.

(o) Non sunt reticenda exempla, in quibus ѣ post ж, ш et щ scriptum legitur. Luc. 24, 29 occurrit in antiquo codice осажѣте palpate pro осажите, quod nunc impressi libri habent. Alterum exemplum Psalm. 77, 46 habetur, ubi pro antiquo ерисиви, quod in Psalterio a Serbis, Venetiis, 1561 impresso, graeco ἐρυσίβῃ respondens, adhuc legitur, Russici editores vocem ржѣ i. e. *aerugini* substituerunt. Est autem omnino vitiosa haec inflexio. Nam ржа, si slavice declinetur, in Dativo post ж, uti et post alias densiores sibilantes non admittit ѣ, sed и adoptat. Exempla pro шѣ et щѣ, quae e Smotriskio adduci possent, sunt Duales feminini нашѣ, чтѹщѣ, четшѣ: sed hos duales nemo probaverit. Nam in probis exemplaribus duales feminini post ш et щ in и desinunt. Et quod recte olim Matth. 24, 41 legebatur двѣ мелющи, male nunc substituto мелющѣ correctum est.

§. XXII. Apud Russos, licet in plerisque vocibus ꙗ retinuerint, usus obtinuit, ѣ initio earum vocum scribendi, in quibus olim ꙗ legebatur: ѣздить pro ꙗздити vehor, ѣсть, ѣмь pro ꙗсти, ꙗмь, edo. In discrimine vero inter ѣ et е post consonas observando negligentiores sunt.

(p) Hinc opusculo singulari, Petropoli 1815, 8vo. impresso, quod et regulas, quandonam scribendum sit ѣ pro е, et indiculum vocum, quae ѣ postulant, continet, sibi consultum voluere. Si auctor voces in eo collectas non a literis initialibus, sed ab iis consonis, cum quibus ѣ immediate connectendum est, in ordinem redegisset, non opus fuisset Composita sub praepositionibus singulis toties repetere. Posuissem ego primum eas voces, quae post primam radicalem ѣ habent,

ex

ex. gr. вѣт, et sub hac omnia composita, uti увѣт, отвѣт, навѣт, завѣт, съвѣт (совѣт). Deinde adduxissem eas voces in quibus в secundam radicalem constituit, ex. gr.говѣть, свѣт, цвѣт et has quidem ordine alphabetico. Hac ratione uno quasi obtutu cognoscere licuisset ѣ post в, к, п et alias consonas poni solitum, quin opus fuisset singulas alphabeti literas percurrere.

§. XXIII. Licet nunc plerique Slavorum meridionalium discrimen inter ѣ et е sola pronunciatione non percipiant, sunt tamen provinciae quaedam, in quibus recta pronunciatio slavica adhuc viget, ita ut pro *vera*, *svet*, *bel*, *mera*, *sneg*, et pronuncient et scribant *vjera*, *svjet*, *bjel*, *mjera*, *snjeg*, id est: вѣра, свѣт, бѣл, мѣра, снѣг.

(q) Amant inter eos aliqui et diacresim, resolventes ѣ in їе, ita quidem, ut pro бѣл, лѣп, duae syllabae percipiantur: бїел, лїеп, lege *bijel*, *lijep*. Carnioli ѣ post consonas non norunt amplius, sed sonum vocalis e acuunt more suo in ejusmodi syllabis, quae in Slavica veteri lingua ѣ exigunt: véra. Poloni subinde ѣ in *ja* mutant: biały pro бѣлый. Bohemi, qui ѣ et е satis accurate distinguunt, post l non nisi e usurpant: leto pro лѣто.

§. XXIV. Vocalis ю pro юу et ѭ et initio vocum et in medio post vocales et consonas in usu est: ю eam, юг auster, юность juventus, юдѹже ubi. Saepe et alia, quae ab оу incipiunt, scribuntur per ю: юза, юзник pro оуза, оузник, юже pro оуже, южика cognatus et cognata, pro оужика, юрод pro оурод. Adde юдоль vallis, quamvis ex оу et дол compositum sit. ютро, mane,

Ser-

Serbici codices legunt, оутро vero Russici, in quibus plane оун, оуношѧ pro юн, юношѧ reperias.

(r) Characterem ѭ obsoletum initio et in medio vocum licet reperire in antiquissimis codicibus: ѭзами, вѣроѭ, тѫчьѭ et тѫчьѧ (точїю).

(s) In Serbico codice A. 1324 etiam неювидим pro неоувидим reperi. Sed talia negligentiae potius librariorum tribuenda censeo, quam ut credam, sic pronunciata fuisse.

Syllabum radicum si percurras, non nisi post л vocalem ю inveneris, et quidem post primam consonam radicalem in любити diligere, людїе homines, populus, лют ferox, post secundam vero in блюдо discus, блюсти attendere, плюнꙋ, плювати spuere.

(t) In antiquis codicibus post sibilantes ш, ч, scribitur ю pro hodierno ꙋ: шюм sonitus, чюти sentire, чюдо res mira, идꙋщю, сѣдѣвшю. Adde тысющ mille, quod codices Serbici pro Russico тысѧща legunt. Supponendum itaque post densiores sibilos ubique ю, licet nunc ꙋ usurpetur, praecipue in prima persona singulari et tertia plurali: сꙋжю pro сꙋждꙋ judico, помажю ungam et помажють ungent, слышю audio, пишю scribo, ищю quaero, плачю fleo.

In declinationum casibus non solum post л, sed etiam post alias consonas, eas nimirum quae in Nominativo vocali liquida aut ь finiuntur, ю locum habere solet, ex. gr. in Dativis: свѧзню captivo, a Nom. свѧзень, свѣдѣтелю testi, царю regi, кнѧзю principi, врачю medico. In Accusativo feminino: стезю semitam, всю omnem a всь.

(u)

(u) Olim semper post ж, ш, ч: мрежю, дꙋш
притчю, quorum Nominativus in ѧ pro а termina
tur: мрежѧ, дꙋшѧ, притчѧ. Subinde etiam post
пшеницю triticum, слнцю soli, а слнце.

Respuunt autem ю labiales, ita quidem, ubi formatio ю postulat, literam л interpona Formatur hoc modo ope ю prima persona тв а твити, люблю а любити, кꙋплю а кꙋпити, млю а ломити.

§. XXV. Diphthongis, quas §. VIII. nomi vimus, illustrandis, cum et in syllabo radicum, in formatione nominum atque alibi exempla in niantur, pauca hic sufficient.

ай: рай paradisus, край margo.

ой: рой examen apum, зной aestus.

ꙋй: ꙋй seu оꙋй avunculus, крагꙋй miluus, пом лꙋй miserere.

ый: вторый secundus, старый senex.

ей: сей hic, бывшей, ei quae fuit.

їй: сїй hic, велїй magnus, тщїй vacuus.

ѧй seu ай: ѧйце ovum, прїемлай accipiens.

ѣй seu ѣй: ѣй ita, старѣй senior, имѣй hab

юй lege juj: боюй pugna, боюйте pugnate, утр нюй, упренюйте, ab утреневати mane surger

In peregrinis recte libri impressi av et ev se vant:

av: Августъ, Клавдїй, Павелъ.

ev: Ева, Евфрат, Евнꙋх, Евтих.

Sic

Sic et εѵгліє, licet ѵ ut в pronuncietur: *evangelije*. Pro ѵй exemplum aliud non suppetit quam стахѵй e graeco στάχυς.

(x) In manuscriptis pro ѵ saepissime в scribitur: клавдїи, павел. Pro левї plane левгї, inde левгїтскый, ut кѵга, євга pro єѵа, inde євжин.

§. XXVI. Circa consonantes recte praecipiunt Grammatici, ne confundantur eae literae, quae sono sibi similes sunt. Nolunt igitur фала scribi pro хвала laus, нокти pro ногти ungues, хрест pro крест crux, ищетный pro исчетный. Mrazovics indiculum ejusmodi vocum in gratiam discipulorum congessit, in quo etiam sequentes reperias: бог deus et бок latus; волк lupus et волхв magus, глаз oculus (apud Russos duntaxat, non alios) et глас vox, грек Graecus et грѣх peccatum, лѹг pratum (apud Russos duntaxat, лѹг enim apud Veteres est lucus) et лѹк arcus, мах vibratio et мак papaver, мѹка farina et мѹха musca. Sed haec quis facile confundere audeat? Distingui quoque voluit, ut jam alii, κάμηλον animal велблѹд, a καμίλῳ fune nautico велбѹд, cum tamen велбѹд nihil aliud sit, quam corruptio vocis велблѹд. Sunt autem et alia, quae moneamus.

1. Pro пчела apis, quod editi libri habent, in antiquissimis codicibus бъчела legitur. Sonum literae б in hac voce servant Carnioli scribendo

bu-

buzhela, aut transpositis literis к et ч: zhebela. hemi mutarunt к in в: wčela, i. e. вчела. S omisso п pronunciant чела, alii tamen Illyrii n tinuere et пчела dicunt, uti et Russi., Polor quidem servant, sed ч mutarunt in szcz, et m suo vocalem e in o; pszczoła, i. e. пщола, пшч

2. Pro v graeco, quando uti в sonat, sc frequenter в jam monuimus: єввѵлл pro єv Probanda tamen Editorum cura in rite scril dis nominibus propriis, quae v postulant.

3. Аггл editores Bibliorum, Graecorum r rem secuti, scribunt, quamvis *angel* pronunc dum sit. Codices autem antiqui etiam ангел hibent.

4. тешко pro тежко, id est ш pro ж, in dicibus Serbicis subinde scribi non est prol dum, cum тежек seu тажек *gravis* sonum lite ж clare demonstret.

5. ѕ literam superfluam censuit Smotrisl et alii, cum ejus vices з, quod pronunciati non differt, supplere ubique possit. Mos tar obtinuit, ut in codicibus manuscriptis et e quarundam vocum initia potius ѕ occupet, qu з. Tales sunt: ѕвѣзда stella, ѕвѣрь fera, ѕ olus, ѕло malum et composita ex ѕло, ѕ aut ѕмїа serpens, ѕлак herba, ѕѣница pupi

ѕѣл

sѣлѡ valde, quo nomine et ipsa litera ѕ appellatur.

(y) In prima Bibliorum editione Ostrogii A. 1581 curata etiam in aliis vocibus ѕ occurrit, ex. gr. in отверѕи ab отвергꙋ *rejiciam*, quasi ad distinguendum Imperativum hunc a simili отверзи ab отверзꙋ *aperiam*. In psalterio a Serbis, Venetiis 1561, edito plane кнеѕем pro кнезем (кнѧзем) legitur.

6. Litera з in praepositionibus из, вꙁз, без, низ, раз, licet ante plerasque consonas sonum sibi proprium servet, tamen ante п, т, х, к, ц, ч, acriori sono profertur, in quo casu с pro з scribi solet: распѧт crucifixus, беспльтный sine carne, испꙋсти emisit, вꙁсток oriens, исход exitus, нисхождꙋ descendo, искꙋпити redimere, исцѣлити sanare, исчезнꙋ. Literas сч vero contrahunt librarii in antiquis codicibus in щ: ищезе pro исчезе, ищресл pro ис чресл seu из чресл, ищрева pro ис чрева. Eodem modo щ pro сч legitur in vocibus ex без compositis: бещестен, бещисльный, quae tamen ab editoribus librorum Slavicorum probari non poterant. Immo et optandum foret, ut из, ac reliquae praepositiones litera з terminatae, ante omnes consonas per з scriberentur.

7. здѣ *hic*, et здрав *sanus* in omnibus libris nunc obvia sunt. Veteres tamen etymologiam respicientes с constanter servant: сде, сдравъ, сьдравик, *sanitas*. Qui sequentem literam respici-

unt, etiam з богом pro с богом scribere malu quod nemo probaverit, nisi Polonus et Carniol

8. Literam щ pro ч in voce ощѣстити p очистити amant libri Serbici et Glagolitici. Iid тѹждь pro чѹждь a multis jam seculis retinent

9. Pro щ in antiquissimo изборник seculi saepissime occurrit шт: извлѣштити pro извлѣщ ноштьѭ pro нощїю, сѹште pro сѹще, аште p аще, ките pro кще, хоштете pro хощете, п льштакть pro прельщакт, et, quod mirum, in v bus штѹждаю et штѹжа pro чѹжда, cum quo men et щѹд conferri potest.

10. Gutturales г, х, к nemo facile confude qui rectam earum pronunciationem novit. Pro r tamen veteres codices кде legunt, et recte quid spectato vocis etymo, quod et Bohemi faci Est enim adverbium кде *ubi* ex interrogativo к де compositum. Male editores Serbi in Psalte Venetiis 1561 impresso Ps. 39, v. 18 excuder гь прикакт ми, Dominus sollicitus est mei, прихакт. Хаюти enim non solum in Steph regis Serbiae legibus pro corrupto hodierno ar legitur, sed et alii Illyrii hodieduin scribunt *haj*

(z) Veterem versiculi hujus versionem emen volentes Russi, quibus хаюти prorsus ignotum fu primum попеченїе мое in Ostrogiensi editione, dei in correctioribus Bibliis попечетса ѡ мнѣ subst iunt pro obsoleto прихакт ми.

11. Крест et крестити libri novi et antiqui probant omnes. Sed хрестъ legitur in literis (грамота) anni 1265, хрьстъ et хрьстити antiquiores codices prae se ferunt; idque rectissime, cum originem harum vocum ipsa orthographia exprimere voluerint. Est enim хрестити, uti apud Germanos olim *christen*, idem ac christianum facere, id est baptizare, inde хрест baptismus et crux.

12. In exprimendis vocibus, in quibus Graecorum more literae ѵ, ѯ, ѳ servandae sunt, accuratiores sunt libri impressi, quam codices antiqui. In his enim subinde кïпр pro кѵпр; фроугïа pro фрѵгïа, миронсица pro мѵронсица, александр pro алеѯандр, максим pro маѯïм, филïкс pro филïѯ, анатема pro анаѳема et alia similia scripta sunt. Litera ѱ quandoque in Slavica voce ѱа pro пса, ѱом pro псом, etiam in libris impressis usurpatur.

Caput II.

De euphonia seu de vocalium mutatione, consonarum transformatione, epenthesi, prosthesi et elisione literarum.

§. I.

Alternant saepe vocales а et о: стан -стою.

Poloni et Russi in vocibus quae tribus consonis constant, si media sit л aut р, pro а amant о:

Slav.	глад	Pol. głod	Russ	голод	fames.
	глас	głos		голос	vox.
	клас	kłos		колос	arista.
	слама	słoma		солома	stram
	град	grod		город	urbs.
	праг	prog		порог	limen
	брада	broda		борода	barba.

In ejusmodi vocibus Bohemi retinent а, qua vis in aliis quibusdam post initiales л et р pro ament о, uti Poloni: *lodi*, *loket*, *rowen*, *robo rozum* et in omnibus aliis compositis ex praepo tione роз, pro ладїа, лакоть, равен, работа, р разум, in quibus meridionales Slavi omnes co servarunt а. Cum his conspirat et Russus, tamen et роспись et рост pro раст dicere sol

(a) In Serbicis libris снаха pro сноха nun ражень pro рожен veru, stimulus, legitur.

§. II. Regulariter mutatur о in а in form tione verborum Iterativorum, quae а aut ѧ an terminationem ти assumunt:

поити-напаати, ломити-ламати.

клонити-кланати, помогу-помагати.

горѣти-гарати, боду-бадати,

§. III. Alternant о et е. Hinc пепел cinis, p попел aliarum dialectorum, hinc тепл et т calidus. Mutatur vero о in е regulariter pos quando latino j aequivalet, et post liquidas consor

На

Hac de causa Infinitivus formae sextae pro овати amat евати:

воєвати a вой, клевати a клюю.

плевати a плюю, врачевати a врач.

Hinc et terminatio ом in Instrumentali, et ωм in Dativo plurali secundae Declinationis transit in ем et єм: отцем, отцєм.

(b) Patet hinc, cur in Slavica literali *jo* latino more prolatum locum habere non possit. O enim cum ї conjungi non potest, quin mutetur in є. Pro hodierno Serborum їой, id est *joj* (ei), slavice scribitur єй. Potuit igitur ю tuto sumi pro юу, latino ju.

(c) Bohemi et in prima declinatione pro *om* amant *em*: bohem.

§. IV. Vice versa mutatur є in о in formandis Iterativis et Factitivis, ac proinde etiam in Substantivis ab iis derivatis:

веду - водити, воєвода, вождь.

везу - возити, воз.

лежати - положити, ложе.

теку - точити, ток.

Praesens пою *cano* habet in Infinitivo ѣ pro о: пѣти.

(d) Russi et pro є initiali seu pro є amant о один pro єдин, озеро pro єзеро.

§. V. In iisdem formationibus mutatur и seu і in о si sequatur й, ы vero in о sequente в:

пію - напоити, напой.

гнію - гноити, гной, крыю - кров.

§. VI.

§. VI. Eodem modo resolvitur оу seq vocali in syllabam ов:

плѹю - пловѹ, слѹю - пловѹ, слово.

отринѹ - отриновен, мгнѹ - мгновен.

Hac lege formant verba in ѹю Infinitivur овати: радѹю - радовати, милѹю - миловат кѹпѹю - кѹповати, кѹю - ковати.

§. VII. Alternant subinde ѹ et ы:

плѹю - плынѹ, стыдѣти - стѹд,

слышати - слѹх.

§. VIII. Alternant etiam ꙗ seu ѧ et ѩ se

ꙗмь, ꙗсти - снѣмь, снѣсти.

садѹ - сѣде, сѣсти.

обрѧщѹ - обрѣтѹ, обрѣтати.

(c) In libris Serbicis, etiam antiquis, constant et е pro ꙗ scribitur: стоѥ pro стоꙗ, чаѥ pro ѥзва et ꙗзва, неѥсыть pro неꙗсыть pelica обрѥщѹ pro обрѧщѹ, оувѥдаю pro ѹвѧдаю cesco, свѣт et свет pro свѧт sanctus, памет памѧть memoria, овчѥ, овчета pro овча, овч начеше pro начѧшѧ incoeperunt, молѥ et моле мѹлѧ orando, ходеѱ pro ходѧщ vadens, хоте хотеѱ pro хотѧи volens. Alia exempla vide C §. XX. (n).

§. IX. Consonae ejusdem organi nunq fere inter se permutantur, nisi consona s quens mutationem lenioris in duriorem aut versa subinde postulet. Pro из, вꙁ, без, раз ante п, к, т, scribi ис, вꙁс, бес, нис

jai

jam diximus C. I. §. 26, 6. Pro везти scribunt aliqui вести, a везꙋ. Vice versa pro antiquo кдє nunc гдѣ, pro сдє nunc здѣ in usu est.

§. X. Solent tamen sibilantes з, с, ц in densiores cognatas ж, ш, ч mutari. Linguali д, quoties, sequente vocali affecta cum ї coalescere deberet, praefigitur ж; т vero et ст mutantur in щ. Gutturales г, х, к in affines з, с, ц, quandoque etiam in ж, ш, ч transformantur. Juverit affinitatem transformabilium et transformatarum uno quasi intuitu conspicere. Mutatur nimirum

д	in	жд	: водити	-	вождꙋю.
т	-	щ	: мꙋтити	-	мꙋщю.
ст	-	щ	: пꙋстити	-	пꙋщю.
з	-	ж	: мазати	-	мажю.
с	-	ш	: писати	-	пишю.
ц	-	ч	: овца	-	овча.
1. г	-	з	: бог	-	бози.
2. г	-	ж	: дрꙋг	-	дрꙋжє.
1. х	-	с	: дꙋх	-	дꙋси.
2. х	-	ш	: ꙋхо	-	ꙋши.
1. к	-	ц	: лик	-	лици.
2. к	-	ч	: око	-	очи.
ск	-	щ	: искати	-	ищю.

Prima series hic transformabiles sistit, secunda eas literas, in quas transformatio fieri solet. Fit autem transmutatio haec secundum cer-

tas

tas regulas in declinatione, conjugatione et d
rivatione observandas.

(c) Mirum alicui videri possit, Smotriskium pra
ter г, χ, к, ц, etiam ж, ш, ч inter mutabil
(измѣнаемаа) retulisse, cum hae potius transform
tae, utpote ex г, χ, к prognatae, nuncupandae si
Supposuit ille, male utique, in omnibus Verborum fo
mis, personam primam Praesentis esse thema ali
rum temporum. Hinc cum a вижȣ, молочȣ, прош
secundas personas видиши, молотиши, просиш
formari putasset, ubi Infinitivi видѣти, молотит
(slavice млатити, млащю), просити respicien
erant, in eum errorem inductus est, ut literas ж, ч,
ex д, т, с transformatas mutabiles diceret.

§. XI. Vocales purae seu solidae consonis fin
libus, quae syllabam radicalem terminant, affixa
nullam inducunt in declinatione et conjugatio
mutationem, praeter е, cum sit affinis vocalib
affectis. Fit nimirum transformatio:

1. in Vocativo substantivorum masculinorun
cum ei е affigendum est:

бог-боже, дȣх-дȣше, отрок-отроче.

Sic кназь-княже, отец-отче.

Aliae vero literae hoc in casu, praeter guttur
les et зь, ц, non mutantur.

2. Ante е Praeteriti, ante еши, ет Praesenti
ante ен Participii passivi verborum in ȣ:

вергȣ-верже, вержеши, вержет, вержен,
изсхнȣ-изсше, рекȣ-речен.

§. XII.

§. XII. Ante ен participii passivi verborum in ити literae д, т, з, с, ст mutationem subeunt, cum е hic vices agat vocalis affectae ѣ:

сѹдити - сѹжден, мѹтити - мѹщен.

казити - кажен, просити - прошен.

простити - прощен.

Adde: ѭжденїе а ѭздити, сѫблажнен а сѫблазнити, умерщвлен ab умертвити, помышлен а помыслити, ощрен ab острити, quamvis in his е literas д, т, з, с, ст non immediate, sed interpositis aliis, afficiat.

§. XIII. Ante и Nominativi pluralis, et ante ѣ dualis, porro ante ѣ Dativi et Localis, ante и et ѣ Imperativi, mutatur г in з, х in с, к in ц:

прѹг - прѹзи, ѡ прѹзѣ.

грѣх - грѣси, ѡ грѣсѣх.

внѹк - внѹци, ѡ внѹцѣх; рѣка - рѣцѣ.

нога - нозѣ, рѹка - рѹцѣ (Duales).

помогѹ - помози, помозѣте.

текѹ - теци, тецѣте,

At vero in formatione primae personae Verborum ope ю, deinde in derivatione Substantivorum et Adjectivorum tam ante liquidas vocales а, ѣ, quam ante ен mutantur г, х, к in densiores sibilantes ж, ш, ч, et quidem

г in ж : рог - рожан, книга - книжен

х - ш : страх - страшен, ѹхо - обѹшїе.

К

к in ч : вѣк-вѣчен, велик-величїе

ск - щ : плескати-плещꙋ (плещю).

Similiter mutatur ц ante ен, et ина in ч: лице-личен, конец-кончина.

§. XIV. Literae д, т, ст et з, с mutantur ante ю primae personae, et ante а in formatione Femininorum abstractorum, ut supra §. X., nimirum:

д in жд : нꙋдити-нꙋждꙋ, рдѣти-ржда (ржа).

т - щ : свѣт-свѣща, питати-пища.

ст - щ : тесть-тещa, прелстити-прелщꙋ.

з - ж : лазити-лажꙋ, лизати-лижꙋ.

с - ш : пласати-плашꙋ, гасити-гашꙋ.

Sic съблажню a съблазнити, испещрю ab испестрити.

Ante ти Infinitivi aliam mutationem subeunt literae д, т, quandoque etiam з. Mutantur enim in с:

ведꙋ-вести, падꙋ-пасти.

плетꙋ-плести, обрѣтꙋ-обрѣсти.

лезꙋ-лести.

§. XV. Literae gutturales, si ante ти Infinitivi immediate poni debeant, una cum т mutantur in щ:

могꙋ-мощи (pro можти).

текꙋ-тещи, пекꙋ-пещи.

(f) Initialis consona vix unquam transformari solet. Praebent tamen Praesens женꙋ a гнати, porro шедꙋ, почїю, si conferantur cum ходити, et поконти, exempla mutationum in prima radicali factarum.

§. XVI.

§. XVI. Vocali ї, dum naturam consonantis induit, h. e. dum aliis vocalibus praefixa uti j pronunciatur, praecedente praepositione, litera н substituitur: єго - ѿ нєго, ємꙋ - къ нємꙋ, єм - ѡ нєм, є - за нє, ю - на ню, их - при них.

Sic etiam нань pro на и, вонь мꙋ pro въ имꙋ, сонь м pro съ им а съ et имꙋ. Hinc epentheticum н in compositis вни дꙋ, сни дꙋ ab и дꙋ, внати, снати a яти, внимати ab имати, снѣсти a ѩсти, снискати ab искати, внꙋшити auribus percipere, ab ꙋхо auris.

§. XVII. In slavica veteri lingua non alia prosthesis locum habet, quam ea, dum ї praefigitur initiali а seu ꙋ: ꙗможе pro аможе, юдоль, ютика, юза, союз pro ꙋдоль, ꙋтика, ꙋза, соꙋз (съꙋз). Serbici libri et юже *iam*, pro оуже legunt. In his adeo variant Codices, ut nisi etymologiam consulas, nescias utrum ꙋха, ꙋтро quae Russi amant, an юха, ютро, quae meridionales Slavi praeferunt, rectius scribatur. Confer, quae C. I. §. XXIV. monuimus. In нѣдро pro ꙗдро sinus, н est prostheticum, uti in illyrico нꙋгал pro ꙋгал.

(g) Prostheticum в ante vocales о et ꙋ in aliis dialectis valde frequens est. Bohemi vulgo vocali o praemittunt consonam w: won pro on, worati pro orati. Idem mos est et Lusatis. Pauca exempla suppeditat et Russica lingua: восемь octo, pro осмь, вотчим vitricus, pro отчим. Croatae eandem consonam praeponunt vocali u: *vuda*, *vudicza*, *vugel* pro ꙋда, ꙋдица, ꙋгл

угл. Sed et apud Skorinam Russum навѹка scriptum reperi pro наѹка, et in antiquo codice вѹдица hamus pro удица. Poloni quoque, quamvis u in ę et ą mutent, tamen ejusmodi vocibus, quae ab u inchoantur, consonam w praefigunt: węda pro uda, węgiel *carbo*, pro ugl, wątroba *hepar* pro utroba, wątek *trama* pro utek.

§. XVIII. Vocalis euphonica о aut е inseri nunc solet in editionibus Russicis in iis syllabis, quae olim sine vocali scribebantur. Tales sunt, quarum mediam radicalem constituunt literae л et р. Inseritur autem о communiter ante л: волна, волк, полн, ползок, полк, умолкнѹ, долг, солнце, столп, холм, pro влна, влк, плн, плзок, плк, умлкнѹ, длг, слнце, стлп, хлм. Subinde etiam post л: плоть pro плть, поглотити pro поглтити. Adde желчь fel, pro жлчь, слеза pro слза, кленѹса pro клнѹса. Ante р vero inseri solet frequentius е quam о: верхѹ, верх, перси, перст, дерзати, держати, терпѣти, тверд, жертва, сердце, смерт, скверна, червь, черн, чертог et plura alia, quae inter primam et secundam radicalem interponunt е. Alia vero assumunt о, et quidem ante р: торг, скорбь, горд, гортань, корма, pro трг, скрбь, грд, гртань, крма; post р vero: брона thorax, брозда camus, тросять arundo, кровь sanguis, крот talpa, pro брна, брзда, трсть, крвь, крт. Расторгнѹ amat о, at растерзати disrumpere, interponit е.

(h) In Serbicis et Glagoliticis libris antiquis ejusmodi syllabae sine vocali constanter scribuntur; etsi in Apostolo A. 1324 quandoque слѹнце scriptum sit. Nunc autem Serbi et Dalmatae jam ab aliquot seculis pro medio л pronunciant ѹ: дѹг, вѹк pro длг, влк. Hinc hibrida illa вѹлна, пѹлно, пѹлт, дѹлго, слѹнце in libris a Glagolitis editis leguntur. Volebant illi hac ratione et retinere usum antiquum scribendo л, et simul consulere legentibus inserendo ѹ, ut, neglecto л, more suo pronunciare possent вѹна, пѹно etc.

Bohemi syllabas, media radicali l, aut sine vocali pronunciant, uti pln, wlk, (Slovaci etiam tlku, stlp et alia plura), aut u post l inserunt: pluk, dluh, slunce, chlum. Syllabas autem media radicali r non paucas Bohemi et Illyrii omnes satis commode sine vocali inserta pronunciant: smrt, krt. Attamen, pro крв illyrico, Bohemi dicunt krew, quamvis in obliquis casibus e elidatur: krwe.

Poloni inserunt in his syllabis vocalem a ante r: *targ* forum, pro трг, *karczma* popina, pro крчма; e vero aut i ante l: *welna* lana, pro влна, *pelny* plenus, pro плный, *wilk* lupus, pro влк, *milczec* tacere, pro млчати.

§. XIX. Russi vocalem euphonicam o affigunt etiam praepositionibus in fine, praecipue si plures consonae sequantur: во, со, ко, обо, изо, ото, подо, надо, предо, pro в, с, к, об, из, от, под, над, пред. Sed воз in medio assumit o fere semper: воздѹх pro вздѹх, восток pro вєток.

(i) Pro varietate dialectorum variat et vocalis euphonica. Illyrii amant а: прѣдамною pro предомною, Bohemi e: przedemnau. Hinc pro Slavico огнь, ignis, Illyrii огань, Bohemi oheň, Poloni ogień, Russi огонь scribunt et pronunciant. Idem valet de vocali ambigua inter duas consonas in vocibus, in quibus о, а

et

et є alternant: съть codicum manuscriptorum Russi legunt сотъ, Serbi et Glagolitae сать, favus. Pro сънъ, somnus, in libris impressis legitur сонъ; Illyrii vero nunc efferunt санъ, Bohemi *sen*, Croatae et Carnioli сень et сънъ.

(k) Glagolitae, quandoque et Serbi in libris recentioribus, а euphonicum frequentius, quam par sit, inserere solent: данась pro днесь, мазда pro мзда, магла pro мгла, маститель pro мститель, лажꙋ pro лжꙋ, шалю pro шлю seu слю, нарав pro нрав, одар pro одр, жезал pro жезл, живань pro жизнь, кесам pro кесмь, седам pro седмь, ѱалам pro ѱалм, могал, рекал, несал pro могл, рекл, несл; отрасал, мысал, pro отрасл, мысль, богатаство pro богатство, канам pro кънам, immo in Octoecho Serbica таваставно pro твствено, невещаставан pro невещствен, et sexcenta alia. In his ego librorum antiquiorum et meliorum editionum sequar auctoritatem.

§. XX. Vocalis euphonica ante consonam ultimae syllabae mobilis est; accedente enim vocali alia in fine, elidi solet: зол, зла, зло; шел, шла, шло, шли; церков, церкве, церкви; красен, красна, красно; отец, отца; сладок, сладка, сладко.

§. XXI. Raro admodum eliduntur vocales aliae: измꙋ, вьзмꙋ pro изимꙋ, вьзимꙋ, in quibus и radicale exciderat. Rarius adhuc integrae syllabae: сꙋть pro кесꙋть, инок pro кдинок monachus. Sic ино pro кдино in compositis иночадый unigenitus, иноходец equus gradarius, инорог unicornis.

(l) Olim Apoc. 18, 12 legebatur сосꙋда стисловова, sed editores posteriores pro adjectivo vulgari стислонов eburneus, quod e voci us кость слонова

in

in ore plebis contractum fuit, recte substituerunt из кости слоновыѧ.

§. XXII. Labiales в, б, п, м, quoties iis vocales liquidae ѧ, ю, aut ь, affigendae sunt, epentheticum л assumunt:

вопль pro вопь a вопїю, seu впїю. Sic
ловлю a ловити; жеравль pro жеравь.
люблю a любити; корабль pro корабь.
кꙋплю a кꙋпити, капля pro капѧ.
дремлю a дремати, земля pro земѧ.

Eadem epenthesis literae л locum habet ante ен participii passivi: избавлен, озлоблен, престꙋплен, посрамлен, ab избавити, озлобити, престꙋпити, посрамити. Serbici codices pro лен scribunt лен: избавлен, etc. Confer. C. I. §. XXIV. pag. 30.

(m) Bohemica, Polonica, et Lusatica dialecti, utpote alterius ordinis, hanc epenthesim literae л non admittunt. Hinc Pol. zemia pro земля. Boh. zbaven pro избавлен etc.

§. XXIII. Post ж frequenter inseritur д epentheticum: изжденꙋ pro изженꙋ, изждивꙋ pro изживꙋ, вждеда in Psalterio Serbico pro возжада, вождел҃ѣн pro возжелѣн; раждези pro разжези, раждежен pro разжежен (разжжен), раждегꙋ, раждега, раждизаю pro разжегꙋ (разжгꙋ), разжега, разжизаю. Idem fit, sed rarius, ante р: раздрꙋшити, раздрѣшити pro разрꙋшити разрѣшити. Adde e codicibus Serbicis ждрѣбе pullus, pro жребѧ,

жрдре-

ждребїй sortes, pro жребїй. Ноздри nares pro нозри, a нос nasus. Illyricum ждрал, grus, inserto д et eliso в, e Slavico veteri жеравль (Carniolis hodiedum жерав) contractum est.

(n) Bohemis et Polonis usitatissima est epenthesis literae д ante ло Substantivorum: *sadlo* adeps, pro сало, *kadidlo* thus, pro кадило. Sic et *modliti se* orare, pro молитися.

§. XXIV. Literae д et т non raro eliduntur, uti in ямь edo, вѣмь scio, pro inusitatis ядмь, вѣдмь. Radicalis enim syllaba harum vocum est яд, вѣд. Fit autem elisio literarum д et т sequenti consona, et quidem 1) ante л frequentissime: ял pro ядл, пал pro падл a падѹ; вел, привел pro ведл, приведл; сѣл pro сѣдл; счел, сочли pro четл, сочтли. 2) ante н: оувянѹ pro оувяднѹ, возбнѹ pro возбднѹ a бдѣти, воспрянѹ pro воспряднѹ, свѣнѹ pro свѣтнѹ, возблеснѹ pro возблестнѹ.

(o) In editionibus Serbicis безна, празник, радосно, чесно, pro бездна, праздник, радостно, честно meliorum codicum, nemo probaverit.

Litera д post ж excidere solet ante vocales: вожь pro вождь, госпожа pro госпожда, ржа pro ржда, преже pro прежде, чюжїй pro чюждїй. Hinc etiam вижѹ, сѣжѹ, вздѣжѹ, хожѹ, pro виждѹ, сѣждѹ, вздѣждѹ; хождѹ; блѹженїе pro блѹжденїе, оутвержен pro оутвержден. Nec hoc probandum.

(p) In Glagoliticis libris, etiam antiquis, вию pro жду legitur. Sic et роин, роинїе pro рождеи, рожнїе, et ройство pro рождство.

§. XXV. Frequentissime eliditur в post к in mpositis ex ωк: ωкитати pro ωквитати, ωкетати pro ωквещшати, ωкѣт pro ωквѣт, ωказати pro ωквазати, ωкласть pro ωквласть, ωклак o ωквлак. In composito возъпїю, in Serbicis ris възпїю, a вз et впїю litera в non penitus cidit, sed in vocalem mutata est. Eliduntur subde et aliae consonae, uti к in погрести pro поквсти a погрекѹ; з ante з, ж, et с: возва pro ззва, иждивити pro изждивити, ражденѹ pro зждегѹ seu разжегѹ. Pro бесѣмене, бесмртен, законїе meliores editiones legunt без сѣмене, зсмертен, беззаконїе. Scribitur autem conanter кси es, in omnibus codicibus pro ксси, uamvis formatio personae secundae fiat appoendo си syllabae radicali кс.

§. XXVI. Duplicationem literarum non admitt Slavica lingua. Vocales аа in читаах, ее in нищее non unam sed duas constituunt syllabas; gendae enim sunt uti аѧ, ек: читаѧх, нищек. onsonae autem non solent duplicari, nisi compositio aut derivatio id exigat. Преддверїе ex. gr. ex ред et двери, compositum est. Similiter воззвати, еззаконїе ex воз, без et звати, закон. Partici-

pium passivum пожжен, сожжен, а пожгѹ, сожг formatum est, mutato г ante ен, in ж; igitur duplici ж scribendum est. Sic comparativus вышшій apposito шїй formatus est ab adverbio выше se a syllaba radicali выс, quae in выше, mutata fui

Recte etiam истинный, законный, ob formam indefinitam истинен, законен, duplici scribuntur. Sic et плѣнник, cum a плѣнен derivatum sit. At оучкник, мѹченик non nisi simplex н postulant, cum a participiis passivis оучен, мѹчен, in quibus н non duplicatur, orta sint.

Solet tamen н Participiorum, quando, assumta terminatione finita, adjectivorum more construuntur, pro arbitrio librariorum duplicari. Hinc избранный, окаянный, смиренный, вселенная (a verbum: οἰκουμένη), atque alia duplici н scripta invenias.

(q) Etiam in Praesenti пожегѹ et сожегѹ litera ж duplicari, male scripsit Mrazovics. Idem regulam Smotriskio male conceptam repetit, н in adjectivis ный purum, i. e. si vocalis praecedat, desinentibus duplicari, uti in странный. Atqui странный, cum странен sit a страна, non praebet exemplum aptum, uti nec истинный. Юный certe et оутренїй simplici н scribuntur; in искреннїй vero н duplicari solet. Adeo nimirum variant librarii. Immo sunt qui н in voce истина male duplicent. In Bibliis novissime impressis истина quidem simplici н recte, pessime vero formula воистиннѹ in veritate, vere, duplici н exarata est.

Ca-

Caput III.

De Tono seu Accentu.

§. I.

In libris liturgicis olim et nunc impressis vocales syllabarum, quae tono gaudent, accentibus notari solent. Cum autem hi in manuscriptis codicibus antiquioribus plane absint, et libri a Serbis Venetiis seculo XVI. editi, quoad accentus, multum a libris in Russia impressis differant, non liquet, utrum toni sedes aetate Cyrilli eadem fuerit, quam nunc accentus, sive a Serbis sive a Russis vocibus impositus, indicat. Serborum tamen libros antiquos tonum veterem, seculi IX. (quamvis prorsus immutatum permansisse vix credam), in pluribus vocibus referre facile mihi persuadeo. Cum autem libri Slavici a Russis impressi, ab eo tempore, quo Serbi magnis sumtibus ferendis impares edere suos desierant, omnes horum ecclesias repleverint, factum est, ut in Bibliis aliisque libris liturgicis nuper Budae et Vindobonae reimpressis, voces notarentur iis accentibus, qui tonum Russicum, Serbicae pronunciationi saepe prorsus repugnantem, designant. De hoc igitur nunc paucis agendum est.

§. II. Tonus seu syllaba majori prae aliis vi elata adeo in polysyllabis vocibus, apud Russos

variat, ut praeceptis difficulter determinari queat. Inspice, si lubet, Grammaticam Russicam a beato *Antonio Puchmayer* Radnicensi Parocho, Pragae 1819. 8. editam. Solet autem toni sedes accentu sive acuto sive gravi notari. Acuto (ʹ) notantur vocales primarum syllabarum, imo et ultimae si haec consona finiatur, gravi (ˋ) vocalis syllabam ultimam finiens. Utriusque eadem est potestas.

Exemplo sit Marci Cap. 12. v. 1. e Bibliorum postrema editione;

Вїногра́дъ насадѝ чл҃вѣ́къ,
и ѡградѝ ѡпло́томъ,
и ископа̀ точи́ло,
и созда̀ столпъ
и предаде̑ его̀ (прѣдасть ѝ Mss.) тяжа́телемъ
и ѿи́де.

Столпъ, turris, in hac editione accentu caret. Superfluum enim editoribus visum est, monosyllaba, in quibus toni sedes ambigua esse non possit, accentibus notare, excepto pronomine и eum, quod a conjunctione и, et, distinguendum censuere.

(a) Apud Bohemos et Polonos toni sedes paucis regulis definitur; vocum enim bisyllabarum prima apud utrosque, trisyllabarum vero prima apud Bohemos, secunda apud Polonos tono gaudet, sive vocalis corripiatur, sive producatur. Nam et correptae tono affici possunt

sunt. Meridionalium Slavorum, praeprimis Serborum, tonum non nisi e Lexicis nuper editis, Vukiano praesertim, cognoscere licet.

(b) In codicibus etiam ъ in medio vocum, dum vices vocalium agit, accentu notari solet: стлъ́п, кръ́вь, плъ́ть, тръ́сть, испл́ънити, млъ́ва tumultus, pro hodierno мо́лва. Subinde et consona praecedens in codicibus Serbicis: чр́ьпати, мл́ьва.

§. III. Monosyllabarum vocum aliae, etiamsi per declinationem in fine crescant, toni sedem servant: бо́г бо́га, сы́н сы́на сы́нове, дꙋ́х дꙋ́ха, бра́к бра́кꙋ, гро́б гро́ба, трꙋ́с трꙋ́са, бѣ́с бѣ́са бѣ́сове; aliae vero tonum primae syllabae ad secundam rejiciunt: ра́б рабà, оу́м оумà, о́др одрà, пло́д плодà, же́зл жезлà, до́м домꙋ̀, ве́прь вепрà, ца́рь царà, пꙋ́ть пꙋтѝ.

Idem valet de Adjectivis, si terminationem definitam ый assumant. Servant alia tonum primae syllabae, uti хро́мый а хро́м, ма́лый, ю́ный, но́вый а ма́л, ю́н, но́в. Alia vero terminationem, quae accessit, tono afficiunt: нагы́й, драгы́й, благы́й, сваты́й, млады́й, живы́й, хꙋды́й, нѣмы́й, слѣпы́й, глꙋхы́й.

Illa vero, quae terminatione ïй augentur, radicalis syllabae tonum nunquam amittunt: ве́лïй magnus, тре́тïи tertius, ни́щïй egenus.

§. IV. Bisyllabarum vocum simplicium quaedam tono afficiunt priorem, uti го́лꙋбь columba, би́сер margarita, жꙋ́пел sulphur, пла́мень flamma, во́ин miles

les, вечер vesper, оцет acetum, слуга minist Feminina: мати mater, выя collum, нива ag вера fides, дева virgo, рыба piscis, слана prui пена spuma, риза vestis, птица avis, книга ber etc. Neutra: слово verbum, небо coelum, ло rota, злато aurum, око oculus, ухо aur иго jugum, море mare, ложе stratum. Aliae ve non paucae voces ultimae syllabae accentum i ponunt: конов lebes, орел aquila, осел asin ковчег arca, чертег thalamus, конец finis, жен sponsus, глагол verbum, живот vita, язык l gua, падеж casus. Feminina: корма puppis, г ва caput, лоза vitis, луна luna, цена pretiu жена mulier, душа anima, черта linea, вода aq вина causa, culpa, трава gramen, раба ancill стопа gressus, стена paries, murus, стрела gitta, гора mons, звезда stella, роса ros; но pes, рука manus, (in Accusativo tamen руку, Duali руце). Neutra: лице facies, гумно area, ві vinum, руно vellus, село rus, крило ala, гнездо dus, млеко lac, Pluralia: уста os, oris, вра porta.

(c) Tonum in ultima vix norunt Serbi. Hinc eorum libris vocum bisyllabarum prima accentu notatu конов, ковчег, живот, метеж pro матеж, слуг страна, лоза, нога, жена, гумно. Idem valet de perso prima Verborum: пишу pro Russorum пишу, гре pro граду, реку pro реку, живу, мету pro жив могу. Idem in Infinitivis in сти et ци observatu

Ho-

›rum enim ultimam Russi, Serbi vero penultimam ao afficiunt; igitur apud hos ра́сти pro растѝ, блю́с- і pro блюстѝ, спа́сти pro спастѝ, мо́щи pro мо- щѝ, стре́щи pro стрещѝ invenies. Idem de aliis tem- ribus et modis dicendum: па́си pasce, pro пасѝ, кох cucurri, pro теко́х.

§. V. Quod de Simplicibus §. priori dictum t, etiam in Compositis ex praepositionibus lo- ım habet. Sunt tamen longe plura, in quibus ·aepositio accentu caret, syllaba radicali tonum rvante: исхо́д, оуста́в, ѿвѣ́т, поко́й, пото́п luvium, примѣ́р, проро́к propheta, предѣ́л ter- inus, престо́л thronus, наро́д natio, недѹ́г mor- ıs, завѣ́т foedus, зако́н lex, etc. In aliis prae- ›sitio tono afficitur: о́блак, о́бласть, о́трок, оу́- к terror, па́жить pascuum, па́мать memoria, ·здна abyssus, пе́пел cinis (in aliis quibusdam di- ectis по́пел), за́висть zelus, invidia, за́пад occasus, ѹ́зѹм intellectus, на́пасть tentatio. Adde во́зраст, etas, со́вѣсть conscientia, codicum Russicorum; ı Serbicis възра́ст, съвѣ́сть, monosyllaba sunt.

(d) In Serbicis libris leguntur оужа́с, обра́з, об- ла́сть, зави́сть, разоу́м, подви́г pro по́двиг, et liae voces, in quibus praepositio accentum non re- ipit.

§. VI. Trisyllabae voces tonum habent aut in prima, aut in secunda seu penultima, aut in ter- tia seu ultima syllaba.

In

In prima: и́стина, хра́мина, па́лица, ю́ноша etc. Sed in Serbicis libris исти́на, юно́ша; etsi alias tonum in prima ament: тра́пеза pro трапе́за, тво́рити pro твори́ти, бѣ́жати pro бѣжа́ти.

In media: держа́ва, лови́тва, кончи́на, колѣ́но, свѣти́ло, храни́ло, свѣти́льник, слꙋжи́тель, ревни́тель, лани́та, лопа́та, рабо́та, хода́тай mediator, бога́тство, десни́ца, пшени́ца; in quibus omnibus prima a Serbis signatur: дь́ржава, ло́витва, ко́нчина etc.

In tertia seu ultima: тагота̀, долгота̀, нагота̀, тишина̀, жидови́н, копїѐ, plur. словеса̀. Apud Serbos те́гота, дь́гота, ти́шина, жи́довин, ко́пїе, сло́веса. Sed наго́та pro нагота̀ nuditas. Sic et похвала̀, исполи́н gigas, исконѝ, посредѣ̀ tonum apud eos in secunda habent: похва́ла, испо́лин etc.

(e) Variat tonus subinde in ipsis libris a Russis diverso tempore editis. In Psalterio Kioviae sec. XVII. edito за́кон pro зако́н, отро́к pro о́трок, избавитель pro избавитель, десная pro десна́я, глаго́ланный pro глаго́ланный, imo et испо́лин legitur, ut adeo in исполин tonus apud hos jam primam, apud illos secundam, apud alios demum tertiam occupet syllabam.

§. VII. In polysyllabis non solum secunda, tertia et quarta, sed et quinta et sexta a fine syllaba tono gaudere potest. Pro колесни́ца, багряни́ца, десяти́ны, цѣлова́ти Russorum, Serbici libri ко́лесница,

багре-

багреница, десетины, цѣловати exhibent. Pro кадилница vero ка́дилница thuribulum, habita ratione primitivi кади́ло, apud Serbos ка́дило. Поко́нище, вселе́нная habent tonum apud Serbos in quarta a fine: по́конище, все́леннаꙗ; обѣтова́нїе, дерзнове́нїе, оуничиже́нїе plane in quinta: о́бѣтованїе, дрьзнове́нїе, оуни́чиженїе. Adde e Russicis editionibus хода́тайствовати, et зна́менованїе.

(f) Serbi voces plurium syllabarum signare solebant etiam duplici accentu: свѣ́дѣте́лствꙋю, благовѣ́ствова́нїе, in Russicis libris свидѣ́тельствꙋю, благовѣ́ствова́нїе. Козлогласова́нїе, κῶμος, comessatio, plane tribus acutis et gravi signatum reperi: ко́злогла̀сова́нїе, qui indicare videntur, vocem pronunciandam esse, uti duos trochaeos (ко́зло-гла́со), et dactylum (ва́нїе).

§. VIII. In Compositis ex integris vocibus, quarum quaelibet tono affici solet, prima tonum amittit, et duntaxat secunda vox signatur: водоно́с hydria, вертогра́дарь hortulanus, воево́да dux exercitus, блага́дать gratia, богочте́ц dei cultor, благослове́н, скорописец ταχυγράφος, многоми́лостив multum misericors, сребролю́бец, самови́дец, мздовоздаа́нїе μισθαποδοσία. Excipe три́десать, се́дмьдесат.

(g) In Serbicis libris plures accentus vocibus imponi jam nota (f) monuimus. Sic сре́брол́юбив, са́мовидци, бла́гослове́н, мьздо́вьзда́нїе mercedis retributio.

§. IX. Particulae monosyllabae, uti et Pronomina ма, ми, та, ти, са, си carent accentu:

нѣ

не бо́й сѧ, ни хлѣ́ба, ни є҆ди́нъ, и҆ ты̀ ли, да не когда̀, при мо́ри. Acuto, pro gravi, notantur eae voces, cum quibus particula ejusmodi aut vox alia monosyllaba connectitur: рече́ бо dixit enim, спа-си́мѧ salva me, что́ти є҆́сть quid tibi est, кто̀ є҆сть quis est, ѧви́сѧ revelatum est, посла́ ны mitte nos. Si duae aut plures voces, quae singulae tono carent, conjungantur, una earum accentu notari solet, ни лѝ an non, не да лѝ, а҆́ще ли же нѝ, да мѝ да́си, на мѧ̀ contra me, на ню̀ in eam. Оу҆ in не оу҆̀ nondum, tono carere non potest.

(h) In Bibliis A. 1816 Petropoli editis omnes voces monosyllabae sine accentu impressae sunt, excepto pronomine и҆ eum: се а҆зъ є҆смь pro сѐ а҆́зъ є҆́смь; и се мꙋжъ стѧ pro и сѐ мꙋ́жа стѧ̀, ꙋвѣда́но же бы́сть се по всей Іоппі́и, ubi alias бы́сть, сѐ, все́й accentu notabantur. Consultum tamen fuisset, in concursu plurium tono carentium signare accentu eam vocem, quae prae aliis elevanda sit. Non enim constare poterit legenti на тѧ, utrum на́тѧ, an на тѧ̀ pronunciandum sit, Luc. IX. v. 50. plane septem voces nunc accentu carent: и҆́же бо нѣ́сть на вы, по васъ є҆сть (qui non est adversum vos, pro vobis est), quarum olim saltem quatuor signabantur: нѣ́сть, вы̀, ва́с, є҆́сть.

§. X. Significatus non nisi in paucis toni sedem determinat. Мꙋка, волна, ведро, плачꙋ, моли pro sede accentus significatione differunt: Мꙋ́ка est supplicium, мꙋка̀ vero farina; во́лна lana, sed волна̀ fluctus, ве́дро serenum, at ведро̀ (melius вѣдро̀) situla, urna, пла́чꙋ a пла́кати flere, плачꙋ̀

(pro

(pro плащꙋ) a платити solvere, моли tineae, pluralis a моль, моли roga, Imperativus a молити.

§. XI. Non est reticendus usus siglae (ˆ), quae камора dicitur. Solebat illa imponi vocibus monosyllabis vocali terminatis. In editione praestantissima Evangeliorum Mosquensi, A. 1606., fol. signantur non solum particulae но̂ verum, ко̂ enim, ни̂ non, ли̂ an, сѐ ecce, verum et Pronomina мы̂ ἡμεῖς, ны̂ ἡμᾶς, ми̂ et мнѣ̂ mihi, мя̂ me, ты̂ tu, ти̂ tibi, тя̂ te, вы̂ vos, та̂ ista, то̂ istud, ты̂ istos, кто̂ quis, что̂ quid, внѐ in id, сѝ hi (Dualis), et Numeralia два̂, duo, двѣ̂ duae, три̂ tres, сто̂ centum, вс̂ omne, вси̂ omnes, вся̂ omnia; adverbia злѣ̂ male, внѣ̂ foris, здѣ̂, тꙋ̂ hic, гдѣ̂ ubi. Verba бѣ̂ erat, бы̂ conjunctivi, ста̂ stetit; rarius Nomina: вотмѣ̂ in tenebris. Excipiuntur voces, quae a vocali incipiunt, quia hae leni et gravi notabantur: а̂ sed, є̂ id, ю̂ eam, и̂ eum, є̂й ei (feminae).

In Serbicis libris, imo et in Ostrogiensi Bibliorum editione pro Kamora, qua voces monosyllabae signantur, duplex accentus gravis ̏ usurpatur: и̏ eum, ны̏, ты̏, то̏, сѝ, три̏, тꙋ̏ бѣ̏, зла̏ etc.

Hodie vero Kamora supplet, sive acutum sive gravem accentum ad casus pluralis numeri a similibus in singulari distinguendos: ча̂да proles,

бра̑к nuptiarum, сі́а̑ haec, вса̑ omnia, ри́зы̑ vestes, (a quo Genitivus singularis acuto differt: ри́зы a ри́за.) Sic є҆ли́ка, гра́дꙋщаѧ, оучени́къ etc. Vocalibus о et є Kamoram imponi superfluum est, cum ѡ et є eodem officio fungantur. Luc. 7, 21. in postrema editione Bibliorum legitur: въ то́й же ча́съ исцѣлѝ мнѡ́ги ѿ недꙋ́гъ и ра́нъ и дꙋ́хъ ѕлы́хъ, и мнѡ́гимъ слѣпы̑мъ дарова̀ прозрѣ́нїе. (Eadem autem hora multos sanavit a morbis et plagis et spiritibus malis, et coecis multis donavit visum.) Vides hic ѡ́ in vocibus мнѡ́ги, мнѡ́гимъ idem valere, ac Kamoram in недꙋ́г, дꙋ́х, слѣпы̑мъ.

Caput IV.

De scribendi compendiis seu Abbreviaturis.

§. I.

Signorum, notandis contractionibus seu abbreviaturis vocum destinatorum, duo solummodo nominat Smotriskius, ea nimirum, quae frequentius in libris impressis et codicibus manuscriptis occurrunt. Unum ті́тла, quod titulus hic honoris causa imponatur, alterum словоті́тла, quod literam с sub titla comprehendat, vocatur. Alii plura nominant. Paucis ille verbis rem absolvit. »Usurpatur, ait, utrumque contractionis signum

num a calligraphis in nominibus Dei et rebus ad cultum Dei pertinentibus, uti г҃дь, б҃гъ, ѿц҃ъ, с҃нъ, д҃х҃ъ с: і҃с, х҃с, сп҃съ, д҃ва, ч҃тл҃а, б҃ца, м҃рїа, ц҃рковь, є҃ѵглїє, с҃лнце sol justitiae Christus et reliqua.» Supposuit nimirum ille nota haec lectoribus suis, qui libellos elementares *Bukvar* dictos manibus versabant. Hi enim seriem plurimarum vocum contractarum alphabetico ordine digestam continere solent. Liceat nobis ex ejusmodi *Bukvar*, Leopoli 1819 impresso, plura depromere, quaedam augendo et illustrando, alia, quae ex aliis facile intelligi possunt, omittendo.

§. II. Sejungendae autem sunt voces sub simplici Titla ҃ scriptae ab illis, quibus alia contractionum signa imponi solent. Graecorum morem in plerisque Slavos imitatos fuisse ex ipsa hic subjuncta serie apparebit.

а҃глъ lege ангел. At malorum angelorum nomen Matth. 25, 41. дїаволꙋ и аггелωм єгѡ, sine Titla scribitur.

а҃пл҃ъ lege апостол. In antiquissimis codicibus sine Slovo sub Titla legitur, nunc sub Slovotitla а҃плъ, olim etiam ап҃стлъ.

б҃гъ et б҃ъ lege бог. Sic б҃га, б҃а, б҃жє, б҃жїй. Sed dii gentium sine Titla scribi solent: бозн, богωв, богωм etc. Deuter. 10, 17. б҃гъ богωвъ, г҃дь господєй, legitur. At in libro Minej

a Serbis Venetiis 1538. fol. edito, hoc discrimen neglectum fuisse video. Legitur enim б҃ь б҃мь и г҃ь г҃мь, id est бог богом и господь господем.

(a) Etiam in editione Ostrogiensi Psalm. 49, 1. б҃гъ б҃гомъ pro б҃гъ богωмъ legi observavit b. *Fortunatus Durich* summus Slavophilus. Notavit enim in adversariis suis, edendae Bibliothecae Slavicae causa collectis, mihique legatis, sequentia: »De Titla. Psalm. м҃д: б҃гъ б҃гомъ г҃ь гл҃а. Male ponitur supra secundam vocem Titla; melius Armena editio, quae integre scriptam habet vocem, prout etiam Ms. Graec. Biblioth. Caes. Nro. 17. juxta Lambecium«.

б҃ца, alias sub Titla д: б҃ца lege богородица.

бл҃жен, бл҃гъ, бл҃гдть, б҃гобл҃годатный, lege блажен, благ, благодать, богоблагодатный.

вл҃дка, вл҃дчца lege владыка, владычица. Sed frequentius cum supra scripto д: вл҃ка.

г҃ь, г҃а, г҃оу, г҃ви, г҃и, et sub Slovo-Titla г҃дь, г҃днь, lege господь, господа, господꙋ, господеви, господи, господень. Domini terrestres sine Titla scribi solent. Matth. 15, 27. utrumque legitur: г҃ди de Christo et господїй своих de aliis dominis. Confer locum e Deuter. 10, 17 sub voce б҃гъ citatum. In Pauli epistolis господїе, господїй, господем leguntur sine Titla. In postrema tamen editione Petropolitana id neglectum fuit.

г҃нъ, frequentius sub Slovo-Titla г҃днъ, lege господин.

Гл҃ъ, гл҃ю, гл҃а, гл҃ати, lege глагол, глаголю, глагола, глаголати.

Дв҃дъ, дв҃двъ, seu дв҃дов, lege давїд, давїдов.

Дх҃ъ, дш҃а, lege дух, душа. Sed spiritus immundus Matth. 12, 43. atque alibi, sine Titla scribitur: дух, духи, духов.

Дв҃а, дв҃ица seu дв҃ца, lege дѣва, дѣвица.

Дн҃ь, дн҃сь, lege день, днесь. In libris antiquis etiam casus obliqui et pluralis notari solent Titla: дн҃е, дн҃и, дн҃ѣ, дн҃ех.

Єѵг҃лїе, lege євангелїе. Alias supra ѵ litera г sub Titla poni solet.

Іи҃ль, Іи҃ла, Іи҃левъ, lege Ісраил, Ісраила, Ісраилев.

Іс҃ хс҃, Іу҃ ха҃, Іс҃въ, lege Іеѕс хрїстос, Іеѕ хрїста, Іеѕсов.

Іис҃ъ, in recentioribus libris pro Іс҃, lege Иисѕс.

Мл҃ю, мл҃тва, lege молю, молитва.

Мл҃сть, мл҃срдъ, lege милость, милосерд. Sub Slovo-Titla млⷭ҇ть.

Мр҃твъ, ѿ мр҃твыхъ, lege мертв, от мертвых', aut sine vocali мртв.

Мт҃и, мт҃рь, мт҃ере,' lege мати, матерь, матере.

Мр҃їа lege марїа.

Мч҃нкъ lege мѕченик.

Нб҃о, нб҃се, lege небо, небесе.

Нс҃ъ, нш҃ь, lege нас, наш.

Нн҃ѣ, нн҃а, lege нынѣ, нына.

Оц҃ъ

Оц҃ь, оч҃е, rectius quam Smotriskii ѿц҃ъ, lege отецї отче.

С҃тъ, ст҃ль, сщ҃енникъ, lege сват, сватитель, свáщенник.

Сл҃ва, сл҃вы, lege слава, славы.

Сл҃нце, lege солнце, aut, prorsus sine vocali in prima, слнце sol.

См҃рть, in antiquissimo codice sine Titla: сьмрьть, lege смерть aut, prout Serbi et Bohemi pronunciant, sine vocali смрть.

Сн҃ъ, сн҃е, сн҃ꙋ, всн҃овленїе, lege сын, сыне, сынꙋ, всыновленїе. Sed Joh. 17, 12. сынъ погыбелный sine Titla in plurimis editionibus, postrema tamen excepta, legitur.

Сп҃съ, сп҃сти, сп҃сенїе, lege спас, спасти, спасенїе.

Ср҃дце, in antiquo codice sine Titla: сьрдьце, lege сердце, aut Serborum et Bohemorum more срдце sine vocali.

Стр҃сть, frequentius sub Slovo-Titla ст҃рть, lege страсть.

Оуч҃тль, оуч҃нкъ, lege оучитель, оученик.

Хс҃, Ха҃, Хв҃, lege Хрїстос, Хрїста, Хрїстов. At Matth. 24, 24. лжехрїсти sine Titla. Sub Slovo-Titla Хртос.

Ц҃рь, ц҃рца, ц҃рьствїе, et sub Slovo-Titla црство lege царь, царица, царьствїе, царство.

Цр҃ковь, цр҃квь, цр҃кве, lege церковь, церкве.

Чл҃къ,

къ, чл҃вкъ, чл҃ци, чл҃цех, чл҃че, чл҃чь, lege человѣк, человѣци, человѣцех, человѣче, человѣчь.

Ide ї҃н҃ц҃ї sub duplici Titla et lege Інсѹс назаранин царь їоудейскый. Мр҃ Ѳѹ҃ plane graeca sunt: μήτηρ θεȣ̃.

§. III. Praeter voces in ство desinentes, ut бж҃ство, бс҃тво, цр҃тво, plures aliae contrahuntur imposito, quas e subnexo indiculo noscere licet:

ап҃лъ lege апостол.

бл҃ви, бл҃венъ, lege благослови, благословен.

воскр҃нѹ, воскр҃нїе, lege воскреснѹ, воскресенїе. Sub simplici Titla въскр҃с, lege вскрес.

гл҃ъ in cod. Serbico pro глас; взгл҃ит id est взгласит.

гд҃ь, гд҃ство, гд҃нъ, гд҃нь, гж҃а, lege господ, господство, господин, господень, госпожа.

еп҃къ, еп҃кство, lege епїскоп, епїскопство.

їерл҃имъ, lege Іерѹсалим.

к҃ in codd. Serbicis, lege кеть seu есть. Sic et нк҃ id est нѣсть.

кр҃тъ, кр҃тити, кр҃тль, lege крест, крестити, креститель. Sub simplici Titla кр҃щенїе, кр҃щаю, lege крещенїе, крещаю.

мл҃ть, мл҃тына, млр҃дїе, lege милость, милостына, милосердїе.

мц҃ь, lege мѣсяц mensis.

Нбх, нбный, lege небесѣх, небесный.
Пртъ, пртый, id est пресват, пресватый.
Пртолъ, пртлъ, lege престол.
Пр̃нw, id est присню.
Ржтво, lege рождество.
Спен, спніе, lege спасен, спасеніе.
Ср̃е est среда dies Mercurii, germ. *Mittwoche.*
Стрть, стртен, lege страсть, страстен.
Трт̃ъ, lege трисват.
Трьть in codd. Serb. pro трьсть, russ. трость arundo.
Хртосъ, хртовъ, хртіанин, lege хрістос, хрістовъ, хрістіанин.
Чть, чтный, lege честь, честный.
Чтъ, чтота, wчтити, lege чист, чистота, wчистити.
Adde дне (seu днь) pro днесь, гла pro глас sine contractione.

In codd. Serbicis etiam super alias voces poni solet, quin contrahantur: е, ве, вак, дать, выть, влать, id est се, все, всак, быть, власть. Sic ча scribitur pro час et часа.

§. IV. Ончик, seu minutum о sub Titla, non... duae aut tres voces assumunt: пррк, пррок... est пророк; трца, трчнъ, lege троица, тр... In codicibus antiquis о super literam м scri...: мй, id est мой, млити, id est молит...

Fre-

·quentius litera д vocibus superimponitur, sine
) signo. Earum aliquas hic lubet subjicere:
д, lege богородица Dei genitrix.
ка, влчца, lege владыка, владычица.
ръ, мрость, премрость, lege мудр, мудрость,
премудрость.
лнць, id est младенць codd. serb., sed russ.
младенец.
ла, плник, et не, пне, id est недѣла, понедѣлник.
рвнъ, id est праведен justus.
пбенъ, id est преподобен ὅσιος.
ртеча, i. e. предтеча praecursor.
рце, i. e. сердце cor Vide срдце sub Titla simplici
Idde по, пре, пло, прежде, люский pro людский,
ше pro шед, сле pro след, sine contractione. Notanda vero compendia codicum in vocibus aliis. бу pro буду, шку pro шкуду, веx, пре́лех pro ведех, предѣлех, наром pro народом. Duae lineolae penes д (д̏) denotant literae и contractionem ра, id est ради, нар lege народи.

§. V. Scribuntur vero etiam ornatus et compendii causa quaedam literae, praecipue in fine linearum, super alias. Ex. gr. ва, нача, рѣ superpositis in fine м, т, х, pro вам, начат, рѣх.

Litera ѿ, ab imposito т, vocatur от. Hinc etiam ѿрок pro штурок scriptum invenias. Prae-

cipue vero notandum ρ cum Titla, librorum liturg corum in имкъ, id est има рек, ubi nomen nom nandum est, cui Latinorum NN. respondet.

Ре cum supercsripto ч, legendum est рече; з vero cum superscripto ч est зачало. к seu е, supra p sito г, est idem ac кго, его. Vjedi-Titla antiquoru librorum hodie non est in usu. Olim гла pr глава, сла pro слава, сло pro слово, scribebar tur, posito nimirum literae в speciali character inter Titlam et vocem contrahendam. Sic въ ѿ si sub Titla primae vocis sit в, literae ω vero su perscriptum sit н, legendum est въ время оно, ir illo tempore. Pro вторник, четверток, пяток duntaxat primae syllabae вто, че, пя, posito sub Titla; pro соуббωта vero соу, superscripto к, scribuntur; alia aliter abbreviata reperias.

In antiquissimo *Izbornik*, pro оу, minutum vocibus impositum observare licet. Ex. gr. supra м in кътом, id est ктомѹ, supra ρ in тржьдакт id est трѹждакт, supra χ in грѣχ, id est грѣχѣ

In libris seculo XVII. impressis lineolis dua bus in fine vocum supra adscriptis и exprimitur нарицаемы pro нарицаемый, тъ pro тъй, rus той; imo et in medio sed longe rarius: оуг товата pro оуготовайта.

§. VI. Sicuti Slavo-Graeci, Russi et Serbi cyr licis literis utentes, Graecos in scribendi compendi

se-

Compendia e Codd. Cyrill. et Glagol. et ductus e libris Serbicis.

in, id, od, odno, bo, po, no, ru, to, tr,

zd, so, sw, swo, chow.

Franciscus Goldhann, scripsit 821.

secuti sunt, ita Slavo-Latini glagoliticos characteres, seculo XIII. inventos, adoptantes non solum Serbicorum et Russicorum, sed et Latinorum codicum abbreviaturas imitati sunt. Excludunt itaque frequenter vocalem inter duas consonantes non solum in vocibus, quas cyrillicorum librorum scribae contrahere solent, uti in б҃ id est бог, г҃ i. e. господь, г҃т i. e. глаголет, ц҃р, д҃х etc. Sed etiam in aliis, uti in р҃б pro раб, р҃ка pro рука, н҃с pro нас, н҃м pro нам. Sic etiam contrahunt а҃нл pro анкл, recentiori more *anjel* pronunciando pro *angel.* Sic et м҃чк pro мученик, в҃нц pro вѣнец, х҃ртел pro хрестител, исп҃вд pro исповѣд, исп҃вдник pro исповѣдник, б҃дт pro будет, п҃мт pro памет, вел҃пта pro велелѣпота, свт҃дство pro свѣдѣтелство. Immo е҃ pro есть, и҃ pro иже, л҃ pro люд, н҃ pro нашь, с҃ pro слово; qua ratione lectio librorum glagoliticorum longe difficilior reddita est. Difficultatem hanc augent varii nexus et literarum duarum et plurium conjunctiones; quarum bene multas tam in Glagoliticis meis A. 1807 Pragae editis, quam in auctiori editione Historiae linguae Bohemicae A. 1819 Pragae impressa, aeri incidi curavi. Hic vero tabula IV. ejusmodi compendia e cyrillicis et glagoliticis codicibus collecta exhibet,

§. VII. Pro lectionis exercitio servire possunt specimina orthographiae, quae e vetustis codici-

bus

bus descripta hic subjungimus, Evang. Joh. C. I. v. 1—5. e codice Mosquensi quatuor geliorum A. 1144 scripto.

1. Искони a) бѧше b) слово. И слово бѧ бг҃а c). И бг҃ъ бѧше слово.

In principio erat verbum et verbum e Deo, et Deus erat verbum,

a) Legunt искони alii. Sed antiqui codices figura и promiscue utuntur.
b) Pro terno бѧше alii legunt бѣ.
c) ѿ бг҃а, legunt etiam codd. Hankianus, nunc V bonensis, et Mosquensis alter A. 1358. At Mos sis tertius A. 1382 legit къ бг҃у, et pro искони jam въначалѣ, uti recentiores codd. tiones,

2. Се d) бѣ искони ѿ бг҃а e).

Hoc erat in principio a Deo,

d) се omnes alii codd. manuscripti et editiones ant quia се respondet neutri слово, ut adeo quid editores posteriores movere potuerit, u се *hoc* substituerent сей *hic*.
e) Mosqu. tertius pro ѿ бг҃а legit hoc loco въ бг҃: *Deo*. Alii recentiores uti v. 1. къ бг҃у, editi *ad Deum*.

3. Все f) тѣмь g) бъі и безнѥго h) нічт небъі k) ѥже l) бъі m),

Omnia per ipsum facta sunt, et sine ips tum est nihil, quod factum est,

f) Mosqu. secundus in plurali вса тѣмь бъіша, t praemissa conjunctione и, вса тѣмъ быша, Dob. plane все тѣмь бъіша.

g) тѣмь cum ь in fine omnes antiqui, excepto Mosquensi tertio, qui тѣмъ legit. Idem in бышѧ, ѣ pro ꙑ usurpat ы.

h) Alii omnes безнего, Mosqu. secundus безнегоже omisso н. Codex Serbicus Kopitarii и безьнегоже *et sine quo.*

i) ничтоже omnes alii.

k) Vindob. небъість, Mosqu. secundus небы postposito ничтоже. Mosqu. tertius бы omissa negatione не, uti codices recentiores et editiones, neglecta syntaxi slavica.

l) Mosqu. secundus еже pro иже antiquorum codicum.

m) Videtur hic, et antea bis, Slovo-Titla omissa, cum alii бы legant. Notandum, sequentis versiculi voces вътомь животъ бѣ in Vindobonensi et Mosqu. secundo conjungi cum versu priori.

4. Вътомь n) животъ o) бѣ. ижівотъ p) бѣ свѣтъ чл҃комъ q).

In ipso vita erat, et vita erat lux hominum.

n) вътомь cum ь leni in fine omnes, excepto Mosqu. tertio, quem jam recentiores codd. et editiones sequuntur.

o) Pro живот vitio scribae жи lineam quintam claudit et тъ sextam inchoat, omisso во. In Mosquensi secundo sequens бѣ deest.

p) животъ omnes alii. Mosqu. secundus животъже бѣ и свѣтъ.

q) чл҃комъ Mosqu. tertius, Vindob. чл҃вкомъ. Mosqu. secundus чл҃вкмъ, pro человѣкомъ.

5. Исвѣтъ вътьмѣ r) свьтіть s) итьма t) его u) непостиже x).

Et lux in tenebris lucet, et tenebrae eam non comprehenderunt.

r) Vindob. вотьмѣ, Mosqu. secundus et tertius вотмѣ.

s)

s) Vindob. свьтитьса; igitur in utroque antiquissimo ь pro ѣ et і pro и. Mosqu. tertius свѣтитьса. Mosqu. secundus plane да свѣтитса.
t) Alii тма tenebrae.
u) кго etiam alii. Mosqu. autem secundus его, uti recentiores codd. et editiones, exceptis Serbicis.
x) непостиже non comprehendit. Sic etiam Vindob. At Mosqu. secundus legit необатъ, Moscqu. tertius необьятъ.

Addamus sextum et septimum versiculum e Vindobonensi codice, et conferamus eos cum codice Serbico Kop. longe recentiori.

6. Бы҃ чл҃вкъ посланъ ѿ бѧ҃ има кмоу иwанъ y).

Fuit homo missus a Deo, nomen ei Johannes.

y) Codex Serbicus чл҃къ pro человѣкъ, име pro има et Iwаннь.

7. Сь приде въ свѣдѣтѣльство, да свѣдѣтѣльствоукть о свѣтѣ да вси вѣроу имоутьимь z).

Hic venit in testimonium, ut testaretur de lumine, ut omnes crederent per illum.

z) Codex Serbicus, uti editi прїиде venit; свѣдѣтелство testimonium, свѣдѣтелсвоукть testaretur, ω uti editi pro o de: sed емѹ ei, editi vitiose pro имь per eum, δι' ἀυτȣ.

Specimen alterum, Joh. X. 9—16. e codice Vindobonensi.

9) Азъ кесмь двьрь. a) мною аще кто вънидеть спсетса. и вънидеть изидеть b) и пажить обращеть c).

Ego

Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur, et ingredietur et egredietur, et pascua inveniet.

a) Alii дверь janua, ostium.
b) Melius alii и изыдетъ.
c) Cod. Serbicus обрѣщеть, editi ѡбращетъ.

10. Тать d) неприходить нъ e) да оукрадеть и оубиеть и погоубить. азъ придохъ f) да животъ имоуть и боль g) имоуть.

Fur non venit, nisi ut furetur, et mactet et perdat: ego veni, ut vitam habeant et abundantius habeant.

d) Alias idem recte тать, non тать.
e) Pro нъ alii развѣ praeter, nisi.
f) Alii пріидохъ.
g) боль pro боле, alii лишьше.

11. Азъ есмь пастырь добрыи. и h) дшю свою полагаю i) за овьца k).

Ego sum pastor bonus et animam meam pono pro ovibus.

h) Pro и cum aliis legendum est пастырь добрыи.
i) полагаеть in tertia persona alii; Serbicus codex, quamvis пастырь добрый legat, tamen primam personam полагаю retinuit.
k) Cod. Serb. овцѣ, sed editiones antiquae овца, recentiores овцы, quae inflexio non Slavica sed Russica est.

12. А наимникъ l) иже нѣсть пастырь. емоуже несоуть m) овьца своя. видить вълка n)

идоуща

идоуща o), и ѡставлаѥть ѡвьца и бѣгаѥть. вълкъ расхыщаѥть m p) и расподить q) ѡвьца.

Mercenarius autem, qui non est pastor, cu jus non sunt oves propriae, videt lupum venien tem et relinquit oves et fugit, et lupus diripit ea et dispergit oves.

l) Editi наємникъ, καὶ graeci textus ante иже non le git Slavus.
m) нѣсоуть editi quidam et Cod. Serb. hoc loco, alii несоуть.
n) Alii волка, et infra волкъ. Cod. Serb. влька et вькь neglecto, ut solet, discrimine inter ъ et ь
o) градоуща editi, грєдоуща Cod. Serb.
p) расхытить ѥ Cod. Serb. расхититъ их editi.
q) распоудить scribendum erat.

13. А наимникъ r) бѣжить. ѩко наимник ѥсть. и нерадить ѡ овцах s).

Mercenarius autem fugit, quia mercenariu est, et non curat de ovibus.

r) наѥмникь et наимникь. Cod. Serb.
s) овцах alii.

14. Азъ ѥсмь t) пастырь добрыи. и зна моѩ. и знають ма моѩ u).

Ego sum pastor bonus et cognosco meas, cognoscunt me meae.

t) Alii ѥсмь. Cod. Serb. subinde ѥсомь.
u) Cod. Serb. ме, моѥ pro ма, моѩ.

15. Ѩкоже знаѥть ма ѿць. и азъ знаю ѡт и дшю мою x) полагаю за ѡвьца.

Si-

Sicut novit me pater et ego agnosco patrem, et animam meam pono pro ovibus.

x) свою. Cod. Serb. convenienter syntaxi slavicae,

16. Инъı y) швьцѧ имамъ. ꙗже несоуть ѿ двора сего и тъı z) ми подобаѥть привести. и гл҃а мои оуслъıшать aa). и боудеть ѥдино стадо. и ѥдинъ пастъıрь.

Alias oves habeo, quae non sunt ex ovili hoc, et illas me oportet adducere, et vocem meam audient, et fiet unus grex et unus pastor,

y) и ины editi; иньѥ Cod. Serb. pro иньıѧ.
z) тыѧ editi, тїиѥ. Cod. Serb.
aa) оуслишеть Cod. Serb. neglecto, ut saepe, discrimine inter ъı et и.

Specimen tertium Joh. X, 1—8. e codice Ruthenico (potius Serbico) Bibliothecae Vaticanae.

1. Ӓминь ӓминь гл҃ю вамь, невьходеи a) двер-ми вьдворь ѡвчїи. нь прѣлазеи b) иноудѣ c) тать d) ѥсть и разбоиникь.

Amen amen dico vobis, qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed transcendit aliunde, fur est et latro,

a) не входай editi,
b) прѣлазѣ Cod. Serb. Kopitarii, прелазѧ editi.
c) иноуда Cod. Serb. Kopitarii.
d) тьть Cod. Kopitarii, (cf. вънинъ pro воинъ cod. Hankiani). Ante тать addunt editi той, cum in graeco ἐκεῖνος legatur.

2. Ӑ вьходеи двєрми, пастиръ e) ѥ҃ ѡвца

Qui autem intrat per ostium, pastor ovium.

e) пастырь editi. Serbici codices negligunt saepe confundunt discrimen inter ы et и.

3. Ѳємоу двєрникь ѿврьзакть f) и ѡвцє г. кго слышать g). и свок ѡвцє глашакть по и ни и изгонить ѥ h).

Huic ostiarius aperit, et oves vocem ejus diunt, et suas oves vocat nominatim et ed eas.

f) ѿверзаетъ editi.
g) слишеть Cod. Serb. Kopitarii, perperam posite pro ъı. слышатъ editiones antiquae.
h) их Genitivum pluralem pro accusativo ѥ seu ю bent editi.

4. И кгда свок ѡвцє i) иждєнєть, прѣни ходить. и ѡвцє поньм k) идоуть, ꙗко вѣдєт глась кго.

Et quum suas oves emiserit, ante eas vac et oves illum sequuntur, quia sciunt voc ejus.

i) своѧ овцѧ editiones antiquae, recentiores rus овцы. Cod. Serb. ubique ѡвцѣ.
k) по немъ editi.
l) вѣдатъ editi.

5. По чюждємжє нєидоуть. m), ꙗко нєзнак чюждєго n) гласа.

Alie

Alienum autem non sequuntur, quia non noverunt alienam vocem.

m) Desunt hic нь бѣжеть ѿнкго, quae Cod. Serb. Kop. legit. Editi но бѣжать ѿ негѡ, fugiunt ab eo.

n) чюждега Cod. Serb. Kop. cum inflexione recentiori vulgaris dialecti га pro го. Editi antiquiores чюждагѡ, posteriores чѹждагѡ.

6. Сию притчю рече имь Іс҃. ѡниже неразоумѣше o) что бѣше p) гаже глаголааше имь.

Hanc parabolam dixit eis Jesus: illi autem non intellexerunt, quid esset, quae loquebatur eis.

o) неразѹмѣша editi.
p) баше editi. бѣ Cod. Serb. Kop.

7. Рečeже паки q) имь Іс҃. аминь аминь гл҃ю вамь r) азь ѥсмь дверь s) ѡвцамь.

Dixit ergo iterum eis Jesus: Amen amen dico vobis, ego sum ostium ovium.

q) пакы recte Cod. Serb. Kop., паки editi, polonice.
r) Ante азъ legunt editi гакѡ, quia, ὅτι.
s) Pro дверь Cod. Serb. Kop. пастирь pastor, utique vitiose.

8. Вьси ѥлико t) ихь прїиде прѣжде мене, татие u) соуть и разбоиници. нь непослоушаше x) ихь ѡвьце y).

Omnes quotquot eorum venerunt ante me, fures sunt et latrones: sed non auscultaverunt eos oves.

t)

t) єликоже Cod. Serb. Kop. єликѡ editi.

u) татїє editi. тьтїє Cod. Serb. Kop. uti supra тьт pro тат. Alias ь est signum vocalis ambiguaı uti in нь, quod Russi legunt но, Serbi на.

x) но непослꙋшаша editi.

y) ѡвцє Cod. Serb. Kop. sed alibi ѡвцѣ. Editi antiquiores овцꙗ pro овца, recentiores russice овцы

Oratio dominica Matth. VI, 9—13. ex editione Petropol. 1816.

Ѻ҆́ч҃е на́шъ, и҆́же є҅сѝ на нб҃сѣ́хъ, да ст҃и́тсѧ и҆́мѧ твоѐ: да прїи́детъ црⷭ҇твїе твоѐ: да бꙋ́детъ во́лѧ твоѧ̀, ꙗ҆́кѡ на нб҃сѝ, и҆ на землѝ. Хлѣ́бъ на́шъ насꙋ́щный a) да́ждь на́мъ дне́сь: и҆ ѡ҆ста́ви на́мъ до́лги на́шѧ, ꙗ҆́кѡ b) и҆ мы̀ ѡ҆ставлѧ́емъ должникѡ́мъ на́шымъ: и҆ нѐ введѝ на́съ во и҆скꙋше́нїе, но и҆зба́ви на́съ ѿ лꙋка́вагѡ. Ꙗ҆́кѡ твоѐ є҆́сть црⷭ҇твїе и҆ си́ла и҆ сла́ва во вѣ́ки. А҆ми́нь.

a) Ms. Serb. Kop. насꙋщьствнїи. Ms. Pragens насꙋщствныи.

b) Ms. utrumque ꙗкоже pro ꙗкѡ. In reliquis praeter Orthographiam conveniunt cum textu h. impresso.

Grammaticae Slavicae

Pars I.

De vocum formatione.

Caput I.

De syllabarum radicalium Structura.

§. 1.

Voces compositae e simplicibus constant, uti благовѣствованїе evangelium, bona annunciatio, ex благо et вѣствованїе; законопрестȣпленїе legis transgressio, ex закон, пре et стȣпленїе; закон vero ex за et кон.

Simplices voces sunt aut primitivae, ut благо́, aut derivatae, uti вѣствованїе, стȣпленїе.

E primitivis aliae sunt nudae, quae syllabam radicalem sine servili litera exhibent, ut благ, за, кон, пре, стȣп; aliae auctae, i. e. servili litera indutae seu formatae, ut благо́, стȣпленїе. Accessit enim syllabae radicali nudae благ terminatio generis neutrius о; et syllabae стȣп terminatio participii passivi ен, ob labialem п inserto epenthetico л: стȣплен, unde verbale стȣпленїе.

De-

Derivatae ab aliis vocibus jam formatis deducuntur, uti verbalia вѣствованїе, стѹпленїе immediate a participiis passivis вѣствован, стѹплен verborum вѣствовати, стѹпити. Ex his стѹпити primitivum est a nuda radice стѹп formatum, вѣствовати vero derivatum, immediate a вѣство, hoc autem a вѣсти, alias вѣдѣти deductum, cujus nudam radicalem syllaba вѣд constituit.

In investigandis igitur vocum polysyllabarum etymis radicalis syllaba a servilibus literis, quae in formatione vocum accedere solent, accurate distinguenda est. Vocis derivatae et simul compositae преизбыточествовати superabundare, proximum etymon, rejecta praepositione пре, est избыточество, remotius autem избыток, quod superest. Hujus autem compositae et derivatae vocis, rejecta praepositione из et terminatione ок, primitivum erit быт, ab Infinitivo быти formatum. Resecta etiam terminatione ти remanet nuda radicalis syllaba бы.

Vocis decompositae засвѣдѣтелствовати testificari, rejecta praepositione за, etymon compositum est свѣдѣтелство testimonium, hoc autem accedente terminatione ство a свѣдѣтель deducitur, hoc vero ab Infinitivo свѣдѣти derivatur. Haec autem vox constat ex praepositione с, et simplici verbo вѣдѣти scire, ut itaque testis свѣдѣтель dicatur, quod rei conscius sit. Rejecta terminatione Infini-

tivi

tivi ѣти. Constat igitur засвѣдѣтелствовати ex tribus simplicibus elementis за, с, вѣд, quae conjuncta, accedentibus formativis ѣти, ел, deinde ство et овати vocem septem syllabarum produxere. Sic преизбыточествовати a бы, accedentibus formativis ти, ок, ство et овати, derivatum, et cum пре et из compositum est.

Itaque, cum formatio vocum sine cognitione radicum et literarum, quae his accedere solent, clare exponi non possit, consideranda sunt primum simplicissima vocum stamina et primigenia syllabarum radicalium structura, deinde literarum formativarum functiones.

Classis I. Syllabarum radicalium.

§. 2. Classe I. continentur eae syllabae, radicem constituentes, quae aut sola vocali, aut unica consona initiali, et vocali finali, quae tamen in paucis etiam abesse possit, constant; suntque sequentes:

1.	—	а	о	у	—	—	и	ꙗ	—	—
2.	въ	ва	—	—	вы	—	ви	—	вѣ	—
		ба	бо	бу	бы	—	би	—	бѣ	—
		па	по	—	—	—	пи	пѧ	пѣ	—
		ма	—	—	мы	—	ми	мѧ	—	—

3.	нъ	нѧ	—	ну	ны	нє	ни	—	нѣ	—
		ла	—	—	—	—	ли	—	—	—
		ра	—	ру	ры	—	ри	—	рѣ	—
4.		да	до	ду	—	—	—	—	дѣ	—
	тъ	та	—	ту	ты	—	—	тѧ	—	—
5.		за	—	—	—	—	зи	—	зѣ	—
		—	—	—	—	жє	жи	жѧ	—	жю
	съ	—	—	су	—	сь	си	—	сѣ	—
		—	—	—	—	шє	ши	—	—	—
		—	—	—	—	—	ци	—	—	—
		—	—	—	—	чє	чи	чѧ	—	чю
6.		ха	—	—	—	—	—	—	—	—
	къ	ка	—	ку	кы	—	—	—	—	—

Syllabas во, но, со, ко, cum vocali euphonica, huic indiculo insertas non reperies, cum ad въ, нъ, съ, къ referendae sint. Sic et femininum та et neutrum то a тъ, си (ἡ) vero et сє hoc, a сь orta sunt.

§. 3. Continentur hac tabula prima stamina plurium partium orationis, et quidem

a) Pronominum personalium:

и eum, ѩ eos, ѥ id, ю eam.

ва, fem. вѣ nos, primae personae Dualis.

м primae personae nota, inde ми mihi, мѧ me, мы nos (ἡμεῖς).

ны nos (ἡμᾶς), нам nobis, нас nostrum.

ты tu, ти tibi, тѧ te.

De-

Determinativorum et demonstrativorum:

тъ ille, iste, fem. та, neutr. то; inde adverbium тꙋ isthic, illic.

сь hic, fem. си, neutr. се, inde Interjectio се ecce.

Reciproci recto carentis: сѧ se, Dat. си, Gen. себе.

Relativi: же, quod pronomini и suffigi solet: иже, ꙗже, еже, qui, quae, quod.

Interrogativorum: че, cui determinativa то et со suffiguntur; hinc что, чесо, quid; et к, cum quo то conjungi solet: кто, quis?

b) Verborum, quorum praeterita simplicia prima themata exhibent:

би feriit; hinc бити, бїю.

пи bibit; hinc пити, пїю. мы lavit; hinc мыти, мыю.

Eadem ratione a вы, ви, вѣ, ба, би, ны, ла, ли, ры, рѣ, да, дѣ, ты, та, сѣ, ши, чи, чѧ seu ча, чю seu чꙋ, ка, кꙋ formantur Praesentia выю, вїю, вѣю, бїю, баю, ныю, лаю, лїю, рыю, рѣю, даю, дѣю, тыю, таю, сѣю, шїю, чїю, чаю, чꙋю, каюсѧ, кꙋю. A themate жи: жити, живꙋ vivo. Ab и: ити, идꙋ eo, a ше vero шедꙋ, a бѣ fuit, aut a бы: быти, fut. бꙋдꙋ ero.

A мa, ми, мѧ, ри, дꙋ, зи, сꙋ, кы: манꙋ, минꙋ, мѧнꙋ, ринꙋ, дꙋнꙋ, зинꙋ, сꙋнꙋ, кынꙋ.

A пѧ tetendit, пѧти, Praes. пнꙋ: Sic etiam мнꙋ, тнꙋ, жнꙋ, чнꙋ, a мѧ, тѧ, жѧ seu жа, чѧ seu ча, exclusa vocali thematis formata sunt.

c) Particularnm non flexibilium, uti Praepositionum: о, у, въ, вѣ, па, по, на, до, за, съ, къ; Conjunctionum: а, и, бо, нъ, ли, да; Adverbiorum не, ни, нѣ. Haec, uti Praepositiones aliis vocibus praefixae, composita constituunt: оумы abluit, почто quare, пода porrexit, забы oblitus est, сниде descendit, недѹг morbus, нечист immundus, никто nemo, ничто et ничесо nihil, нѣкто aliquis, нѣчто aliquid etc. Constat itaque никтоже ex elementis: ни-к-то-же; et ничесоже ex ни-че-со-же.

d) Substantivorum et Adjectivorum, si litera servilis in fine accedat. Sic дѣй, in compositis злодѣй malefactor, любодѣй fornicator, est persona agens, factor, a дѣ seu дѣю. Eodem modo derivatur бой praelium a би seu бїю caedo, жив vivus a жи, живѹ vivo, пиво potus a пи, пїю bibo, дар donum a да, даю do, вѣтр ventus a вѣ, вѣю, вѣти flare, et infinita alia. Formas autem Substantivorum et Adjectivorum primitivas, quae nulla servili auctae sint, haec tabula nullas comprehendit. Neque Illyricum нада spes, expectatio, cujus compositi pars altera да syllaba radicali nuda constare videtur, objici potest. Nam нада ex надежа, pro надежда, a надѣю seu надеждѹ contractum est. Lusatarum vero inferiorum *sa* i. e. за lacryma ex *lsa* ortum, et ipsum

lsa

lsa ex слза seu слеза, apud Lusatas superiores селза, contractum est.

§. 4. Cum Lexicon radicum hoc loco inserere non liceat, saltem primae seriei hujus classis significatus paucis indicabimus.

а Conjunctio, at, sed, et.

о seu ѡ Praepositio, de: ѡ нем de eo, ѡ ком de quo.

ѽ, Interjectio, o!

у 1. Praepositio, apud: у негѡ apud eum, у когѡ apud quem.

у 2. Adverbium: не у, nondum. уже jam, compositum ex у et же.

у 3. Stamen verbi simplicis ути, ую, cujus composita изую exuo, et ѡбую induo, in usu sunt.

убо ѹ҃, itaque, compositum ex у et бо.

и 1. Conjunctio, et: идем и мы, imus et nos. ибо etenim, compositum ex и et бо enim. или aut, compositum ex и et ли an.

и҆ 2. Pronomen, Accus. и eum, Instrum. sing. имь per eum, Gen. plur. их eorum, ѿних ab iis, Dat. им iis, к ним ad eos, Instrum. ими per eos, с ними cum iis. Ante vocalem и transit in consonam j: єгѡ ejus, ємꙋ ei; єѧ ejus (feminae), єи ei fem., ю eam, є Accus. id, ѧ eos.

иже ex и et же compositum Pronomen relativum, qui, fem. ѧже, quae, neutr. єже quod.

и 3.

и 3. Stamen verbi ити ire, cujus Praesens идꙋ eo, Praet. иде ivit.

ꙗ stamen verbi ꙗти capere, Pret. ꙗ, ꙗт, Praesens имꙋ.

ꙗ eos, eas, ea, Acc. plur. ab и. ꙗже ab иже.

к, кт, кти Serbici codices pro ꙗ, ꙗти.

ѥ seu є id, Accus. gen. neutr. ab и; ѥже ab иже.

ю eam, Accus. fem. ab и. юже ab иже.

Specimen hocce facile augeri potest, si omnia derivata et composita ipsi syllabae radicali subjiciantur. Sub жи ex. gr. non solum жив, живот, ѡживꙋ, поживꙋ, житїе, житель, жителство, жителствꙋю, sed etiam жизнь, жито, житница, пажить et compositorum, quorum primam partem живо constituit, copia collocanda erit.

§. 5.

Classis II, syllabarum radicalium, quae duabus consonis aut vocali initiali, quae consonae aequivalet, et consona finali constant.

A vocali solida inchoantia:

1) уй. 2) ов, ав, об, ѡб, упь, ум. 3) он, ун; ул; ор. 4) уд, от, ѡт. 5) аз, ѫз, ось, ус. 6) аг уг; ух; ок, ук.

убѡ refer ad у et бо primae classis.
упь confer cum вѫпь,
уз confer cum вѧз.
уже jam, refer ad у et же primae classis.

уже funis, refer ad уз: уза.
уши aures, refer ad ух: ухо.
очи oculi, refer ad ок: око.
учити docere, refer ad ук: ука.

A vocali liquida:

1) ꙗй, ѥй. 2) ив, ꙗв, ꙗб, ꙗп, ꙗм. 3) ин, юн; ил, ꙗл, ѥль, ꙗр. 4) ꙗд, ѥд; ꙗт. 5) из, ꙗз, ѥз; ѥж; ꙗс, ѥс. 6) иг, ꙗг, юг; юх; ꙗк, ѥк.

идꙋ eo, refer ad и: ити primae classis.
юза, юзник refer ad уз: уза.
южика cognatus, refer ad уз; уже.
южный, южскый australis, refer ad юг.
ѥчати sonare, refer ad ѥк.
юхати odorari, refer ad ух: ухати.
ꙗкѡ quia, ꙗкый qualis, vide sub ак derivata ab и.

A labiali в:

1) вой. 2) ваб, вап, въпь, вым. 3) вън (внѣ), вонь, вын, вин, вѣн; вла, вал, вол, вел, вил; врѣ, вар, вер, вѣр. 4) вад, вод, вед, вид, вѧд, вѣд; вет; вит, вѣт. 5) въз, вез, вѧз, вѣж; вас, вес, васк, выс, вис, вѣс; (вош), веч. 6) вѣх; вык, вѣк.

виватн refer ad ви: вию seu винꙋ primae classis.
волити, волѧ refer ad вел: велѣти velle.
водити, вождꙋ, вождь refer ad ведꙋ ducere.
воз, возити refer ad вез: везꙋ vehere.
вез in вездѣ ubique, refer ad весь omnis.
вос in восток, восход refer ad въз seu воз.
выше, вышнїй refer ad выс: высок altus.
вѣшаю refer ad вѣс: вѣсити suspendere.
вѣщаю refer ad вѣт, unde etiam вещь res, pro вѣщь.

вѣч-

вѣчный aeternus, est a вѣк seculum.
вага libra, est a germ. *Wage*, inde важити.

A labiali в:

1). вѹй. 2) вав, вав, вов. 3. ван, вал, воль, выл, вѣл, вле, влю; вар, вор, вѹр, вер (вра), вир, вре (ври). 4) вод, вѣд, вд (вдѣ); вот. 5) воз, вез; вос, вѣс, вѹч. 6) вог, вѣг; вох; вок, вѹк, вык.

вой praelium, et Iterativum вивати, refer ad ви: вити primae classis.
выв, вывати refer ad вы: выти.
влюю in Infinitivo влевати vomere.
вѣжати fugere, refer ad вѣг: вѣгѹ.
вожїй, вожество, ad вог.
вич flagellum, ad ви; вїю.

A labiali п:

1). 2) пав, поп, пѹп. 3) пень, пѣн; пал, пол, пыль, пел, пил, пла, плѹ, пле, плѣ, плю; пар, пыр, пир, пер, пир, пра, про, пре, при, прѣ, пр. 4) пад, под, пѹд, падь; пот, пѹт, пѹть, пыт, пит, пат, пать, пт. 5) паз, пас, пес, пис, пѣс; пше, пач, пѹч. 6) пѹг, пѣг; пах, пѹх, пых, пих (пха), пѣх; пак, пѹк, пек.

пой in напой potus, напоити *ποτίζειν*, et пиво refer ad пи: пїю primae classis.
пепел cinis, compositum ex по et пел, refer ad пла: плати, палити.
поне saltem, utpote compositum refer ad по et не, pro ѥ seu е, ab и. Sic et понеже resolvendum est in по, не (е) et же.
пр: addita terminatione Praeteriti ѣ: прѣ, inde прѣти, cujus Praesens прю, a quo пра lis.

поз

поз in поздѡ, поздѣ est e по et с, mutato с in з ob д sequens.
пос in послѣ post, itidem e по et с, cui servile лѣ accessit.
пѣш, пѣшїй pedes, refer ad пѣх, inde et пѣхота pedites.
печ in печаль moeror, (forte et печать sigillum) refer ad пекѹса.
пещь furnus, est a пекѹ pinso.
пища cibus, a питати nutrire, alere.

A labiali м:

1). 2). 3) мен (мн), мень, мн (мнѣ) мѣн; мал, мол, мел, мил, мѣл; мор, мир, мїр, мѣр, мр (мрѣ). 4) мѹд, мед, мѣдь; мат, мот, мѹт, мыт, мет, мат, мѣт. 5) маз, моз, мѹж; мыс, мас, мѣс, мыш; меч, мач. 6) мог; мг (миг), мах, мох, мѹх, мѣх; мак, мок, мѹк, мак, мк.

май Majus, peregrinum est. мой meus, ope ой derivatum, refer ad м (ма, ми, мы) primae classis.
мимо praeter, refer ad минѹ, мїю.
мажѹ ungo, масть, масло ad маз: мазати.
межа limes, междѹ inter, ad мед.
мжити, мизати nictitare, мжа nictitatio, ad мг.
мѣшати miscere, ad мѣс: мѣсити. мшѹ ad мъх, мех, Russ. мох, Serb. et Carniolis мах, muscus.
мочити, мѹчити ad мок, мѹк. мче in промче ad мк: мкнѹ.
мощ, мещи, магати, можен, ad мог: могѹ possum.
магкый mollis Russicum est, ortum e Slavico мак: маккый.

A linguali н;

1) най. 2) нов, нив, нев, нѣм. 3) нын, нан; нор, нѹр, ныр, нр (нрѣ), 4) над, нѹд; нить,

5) низ, из (изе), нож, нес, нос. 6) наг, ног, нѣг, нак, ник.

наю, нам, нас, наш, cum a fine aucta sint, ad ны primae classis referenda sunt.
нажити, wбнажити, nudare, refer ad наг nudus.
ноз in ноздри nares, ad нос nasus.
нѫжда ad нѫд: нѫдити cogere.
нижае, нижнїй, ad низ, нижѫ, низѫ deorsum.
ниже neque, compositum est ex ни et же.
ношѫ, носити portare, refer ad нес: несѫ.
ниц pronus, et ничѫса, ad ник: никѫ.
нищ pauper, est derivatum à ничто nihil.
нощ nox, si щ ortum sit ex кт, radicem incognitam нок supponit.
взнак supinus, est ex вз et нак, germ. *Nacken.*

A linguali л:

1) лай, лой. 2) лав, лов, лев, лѣв; лъб (лоб), лѫб, леб, люб; лап, лоп, лѫп, лип, лѣп; лом. 3) лан, лон, лѫн, лен, лин, лѣн, лн (лнѫ); лел, лил. 4) лад (лод), лѫд, лед, лад, люд; лет, лѣт, лѣть, лют. 5) лаз, лоз, лиз, лаз (лѣз), лож, лѫж; лас, лос, лыс, лис, лѣс, лиш. лиц, лѫч. 6) лаг, лѫг, лег, лаг (лѣг), лг (лга); лих, лжх, лѣх, лак, лок, лѫк, лык, лик, лак, лѣк.

лежати jacere, ложе lectus, ложити, лагати ponere, refer ad лаг: лагѫ.
лжа mendacium, лож mendax, ad лг: лгати. Praesens лгѫ et лжѫ.
лож in ложица (лжица) videtur peregrina radix, Confer germ. *Löffel*, et graec. $\lambda\alpha\beta\grave{\iota}\varsigma$.
лишити orbare, лишенїе defectus, ad лих refer.
лишше superflue, ad лих.
личный personalis, ad лице facies, persona.

лѣчити

лѣчити mederi, лѣчба curatio, ad лѣк.
лочити lambere ad лок: локати.
лаща lens, lentis, siquidem щ ex т ortum sit, ad hanc classem, non ad tertiam, spectat.

A linguali ρ:

1) рай, рой 2) раб, реб, рв (рва); раб, рѹб, рыб, реб, раб; роп, реп, рѣп; рам, рем, рѹм. 3) ран, рѹн, рѣнь. 4) рад, род, рѹд, рыд, рад, рѣд, рд (рдѣ), 5) раз, роз, риз, рѣз; раж, ръж (рож), рыж, рж (ржа); рос, рѹс, рысь, рас, рѣс, рѹш, рѣш; рач, рѹч. 6) рог, рѹг, рыг; рѹх, рых; рак, рѹк, рык, рѣк (рек).

раб servus, равен aequalis, in aliis dialectis роб, робен.
ров fovea, refer ad ры: рыю fodio. Ab eodem рылец, рыло derivantur.
ринѹ, отринѹ, repellere, refer ad рѣю primae classis.
рало aratrum, pro орало, refer ad ор: орати arare.
раждаю genero, pario, refer ad род: родити.
рожен veru, stimulus, refer ad ражень.
рожа a peregrino *rosa* ortum est.
рожец, рожци, *κεράτια*, siliquae, refer ad рог cornu. Huc refer et Adject. рожан.
рождїе est collectivum a розга palmes; refer utrumque ad роз pro раз. Alternant enim а et о in hac particula.
ржа, ржда aerugo, refer ad рдѣти, a quo differt ржѹ, ржати, hinnire.
рас in распнѹ, распинаю dispando, crucifigo, refer ad раз.
рачица est diminutivum a рака tumba.
рѹчка vas, urna, refer ad рѹка.

A

A litera д:

1) дой. 2) дав, два (двѣ), дев, див, дѣв; доб, дѹб, деб, дѹп; дом, дым, дмѹ. 3) дын, день, дно; дал, дол, дѣл; дар, дер (дра). 4) дѣд, дат, дѣт. 5) дѣж, дес, дѣс. 6) дѹг, дег; дх (дых), дик.

A дой formatum est доити lactare.

A дав 1) давити, удавити suffocare; a дав 2) давнѡ pridem. A дев 1) деверь levir; a дев 2) девать novem. A дѣв дѣва puella, virgo. A див mirum, дивитиса mirari. Ad доб spectant добѧ, добрый. дѹб est quercus. A дек est декрь vallis. A дѹп дѹпла concavitas. дом est domus; дым fumus, quod ad дмѹ referri possit.

дына pepo, день dies, дно fundus. A дал далѣк longius, далекый longinquus, remotus. A дол долѹ, долѣ deorsum, humi. A дѣл est дѣлити partiri, at дѣло opus, est a дѣю. A дар ударити percutere. A дерѹ, драти, lacerare est Iterativum дирати, et дира foramen.

дѣд est avus, дѣта infans.

дѣжа convenit cum germ. *Döse*.

A дес 1) est десать decem; a дес 2) десный dexter, десница dextera; a дес 3) десна, plur. десны (Boh. дасне) gingivae A дѣс est Boh. дѣсити terrere.

A дѹг est compositum недѹг morbus et дѹж robustus, дѹга vero est iris. A дег est Russ. деготь (olim apud Boh. *dehet*) pix liquida, germ. *Theer*. A дх est дхнѹ seu дохнѹ, Iterativum дыхати, Praes. дышѹ, spirare. At дѹша anima est a дѹх spiritus, quod est formatum a дѹ: дѹю primae classis.

дик in dialectis est idem, quod slavicum дивїй ferus, incultus.

A

A litera т:

1) тай. 2) топ, тꙋп, теп: том, тем (тм), тим, тѣм. 3) тѫн (тон), тꙋн, тын, тен, тин; таль, тол, тꙋл, тыл, тел, тѣл, тл (тлѣ); тор, тꙋр, три, тр (трѣ, тры). 4) тать, тꙋт, тет, тат. 5) тез, таз; тес, тис, тѣс; тꙋч. 6) тꙋг, таг; тꙋх, тих, тѣх. ток, тꙋк, тык, тек, тк (тка), тк (тче).

Ab adverbio тай, occulte, formantur таити occultare, тайна mysterium etc. At таю, таяти liquescere, refer ad та primae classis.

тꙋп est obtusus, hebes, inde тꙋпити.

A тем seu тьм est тьма tenebrae, inde темный, темница carcer. A тьма differt тма myrias.

тимѣнїе et тина coenum, faex, non significatu, sed secunda radicali differunt.

тѣма est sinciput, vertex.

A тон formatur adjectivum тонкый, tenuis. тонꙋ, mergor, convenit cum топнꙋ, топити,

A тꙋн formatur adverbium тꙋне (тꙋнѣ) gratis, frustra. тын est sepes, a тен vero тенето cassis, plaga.

тѣнь est Russis umbra, pro Slavico сѣнь seu стѣнь.

тꙋл est pharetra; тыл occiput, tergum.

тла corruptio, a тлѣти, unde et тлѣнїе.

телец vitulus, differt a тѣло corpus, non solum forma, sed et ipsa radicalis syllabae vocali.

трїе, три, tres, tria, in derivatis et compositis vocalem mutat; hinc тре, трок, троица trinitas.

трꙋ, трѣти et трыю conveniunt et significatu et ipsis radicalibus literis cum latino *tero*, *tritum*.

A тать fur, est татьба furtum etc.

тета est amita, matertera; тетива chorda, nervus.

тез

тез in compositis тезо: тезоименїе idem nomen.
тѫжити refer ad тѫга taedium.
тазати, unde тажба lis, judicium, contentio refer ad таг: тагати; quo etiam spectant: тажанїе quaestus, тажатель operarius, agricola; тажек gravis, тагота, тажесть sunt a таг: тагнѫ.

А тес formatur тесати, тешѫ; а тѣс vero тѣсный angustus, тѣснота angustia. тѣшити delectare est a тѣх, unde утѣха consolatio.
тис est taxus; тисѣ quiete et тишина refer ad тих.
теча cursor, теченїе cursus, refer ad тек.
точию solum, confer cum токмѡ.
ток fluxus, et точити, unde точило torcular, refer ad тек: текѫ.
тѫча est nubes, imber, grando.
тѫчен, тѫчный pinguis est a тѫк.
тѫшити exstinguere refer ad тѫх.
ткати texere, differt a ткнѫ, et ejus Iterativo тыкати figere, unde дотыкатиса tangere.
тицати, стицати confluere, concurrere, est a текѫ.

Inchoantia a sibilantibus: a ѕ et з:

1) зай. 2) зов (зва); зок, зук, зыб, заб; зем, зим, зми. 3) зна, зѣн; ѕъл, зел, ѕѣл; зар, зор, зрѣ, зр (зрѣ, зир, зор). 4) зад, зать.

заяц lepus formatum est a зай, nisi potius sit a за primae classis.
зыбати agitare cunas, a зыб. зыбель cunae, Russis et Carniolis.
зѣница pupilla a зѣн, cui terminatio ица accessit.
зрѣю maturesco, differt a зрю, зрѣти aspicere, cujus iterativum est зирати, Substantiva vero a зрю deducta inter з et р inserunt о: позор, зазор.

здати videtur compositum ex є et дати, eodem modo, uti latinum condere. Iterativum a здати est зидати aedificare, hinc et зид murus apud Serbos, зєдь fem. apud Bohemos. Legitur Psalm. 101, 8. на здѣ, ἐπὶ δώματος et Ps. 128, 6. трава на здѣх, χόρτος δωμάτων. Concordant Psalterium Ms. Bibl. Palatinae et editio Veneta loco primo, verum secundo versiculo legunt на зданїи in aedibus. Inflexarum vocum здѣ et здѣх casum rectum auctor. Concordantiarum in Psalmos, Antiochus Kantemir, ignoravit; Polykarpow vero in Lexico trilingui sub зда citat здо, istudque explicat per кровля, σκέπη, tectum, respiciendo certe versiculos Psalmorum citatos, cum зда et здо nullibi legatur. Localis casus in sing. здѣ, in plur. здѣх, rectum habere possit зъд seu зод, cum зодчїй architectus vix aliunde deductum sit.

A litera ж:

1) 2) жв (жва), жаб. 3) жен, жин, жал, жел, жил, жар, жр (жрѣ). 4) жад, жид, жд (жда). 5) жез, жас. 6) жг (жег).

Pro жвꙋ, жвати mandere, apud Russos жую, жевати.

жаб, жен, жил sunt Genitivi plurales a жаба rana, жена mulier, жила vena. Ast женꙋ refer ad гна: гнати.

жупел sulphur, germ. *Schwefel* peregrinum, sed civitate donatum est.

жинѣ Bohemis est seta equina, Carniolis жима, *Roſshaar*.

жертва victima, sacrificium, жрец sacerdos, est a жрꙋ, жрѣти (жрети) immo are, sacrificare. Norunt tamen Slavi et пожрети et hujus Iterativum пожирати (unde жир), deglutire, devorare; Carnioli non nisi жрем (pro жрꙋ), жрети,

vo-

vorare, Serbi ждерати eodem significatu. Russis praeter Slavicum жрети etiam жрать in usu est. Bohemi distinguunt жерꙋ, жрати vorare, a жрꙋ, пожрꙋ, пожрети deglutire.

жатва messis, жатель messor, sunt a жати, жнꙋ: primae classis.

жажда sitis, refer ad жадати, cujus Praes. primum жаждꙋ.

жезл baculus, virga, supponit radicalem syllabam жез.

жизнь vita, жив, живити, живот, житель, жито, et plura alia refer ad жи: жити primae classis.

жигати, жизати sunt Iterativa a жгꙋ, жещи.

A litera с:

1) сой, сꙋй, сїй. 2) сов, снв; соп, сꙋп, сып сеп, сип, сп (спа, спе, соп), спѣ; сам, сꙋм, смѣ. 3) сан, сын, синь, сън (сон), снꙋ, сѣн, сѣнь; сало, соль, сꙋл, сел, сил, сла (сыл), слꙋ, слѣ; сор, сꙋр, сыр, сир, сѣр. 4) сꙋд, сад (сѣд, сад), сѣд; сот, сыт, сит, ста (сто), сто, стѣ. 5) сас (съса, сос); соч, сеч, сыч. 6) саг; сх (сох, сꙋх, сых); сак, сок, сꙋк, сак, сѣк.

сой, сов sunt Genitivi plurales a соя corvus glaudarius, сова noctua.

A сїй formatur сїяти splendere, nisi plane sit a си, quod ad primam classem referendum est.

собака canis Russicum est, non Slavicum.

Reciproci Genitivus себе, Dativus et Localis себѣ, augmentum еб recepere.

сѣмя semen, a сѣю derivatum est, quod in prima classe locum habet.

Prae-

Praeteritum спѧ est a спати dormire, спѥ vero a forma спнꙋ. Praeteritum Gerundivi сп inserit euphonicum о: ꙋсоп, ꙋсопшїй.

смѣю audeo, differt a reflexivo смѣюсѧ rideo. Ab illo sunt смѣлый audax, смѣлость audacia, ab hoc смѣх risus.

сил est Genitivus a сила virtus, vis, et a сило laqueus.

A слꙋ: слꙋю fit словꙋ appellor, inde слово verbum.

слѣма trabs summa, est a слѣ ope ма formatum.

Factitivum садити ponere, plantare, est a сѣдѣти sedere, et hoc a primitiva forma садꙋ.

сѣдѣю canesco, est a сѣд, сѣдый canus.

сѣть laqueus, differt a syllaba radicali verborum сѣтити, посѣтити invisere, et сѣтовати lamentari, plorare.

A стѣ deducta videri possint стѣнь umbra, alias сѣнь, et стѣна paries, murus. Confer graecum σκιά.

сажа fuligo, refer ad садити.

сажень orgyia, ad сагати spectare videtur, cum Bohemi *sah* i. e. саг dicant.

сицє sic, сицєв hujusmodi, a demonstrativo сь primae classis derivata sunt.

сꙋша arida, et сꙋшити siccare, refer ad сꙋх siccus, aridus,

сѣч, сѣченїе caedes, сѣчиво instrumentum secandi (Psal. 73, 6. λαξευτήριον), uti Iterativum сѣцати sunt a сѣкꙋ.

A litera ш:

1) шꙋй, шїй. 2) шив; шеп, шип; шꙋм. 3) шин; шел; шар, шир. 4) шат. 5) шес, шиш.

шꙋй et шꙋїй, inde шꙋйца laeva manus.

шїи plur. jusculum e brassica, vulgo щи, Russis usitatum.

шїѧ, Russ. шеѧ, collum, slavice et выѧ.
шатти, ошаттисѧ, vitare, abstinere.
шибати, cujus compositum прошибатисѧ de arboribus Luc. 21, 30. legitur: прошибаютсѧ emittunt folia, προβάλωσιν.
шип, inde шипок rosa canina.
шѹм est sonitus; шар color.
шед: шедѹ refer ad ше primae classis.
шататисѧ fremere, шатанїе fremitus, in libris Serbicis шетанїе.
шес syllaba radicalis numeri шесть sex. Confer. hebraicum שש, lege шеш.
шаг gressus, шагаю gradior, sunt voces Russicae.
шик sericum Apoc. 18, 12. Ostrogiensis et Mosquensis prima editio habent, pro шелк; sed utrumque peregrinum est. Illyrii sericum свила vocant, alii aliter. Olim et шида (a germ. *Seide*) in usu fuit. Nam 2 Esdr. 3, 6. in antiquis editionibus legitur кидаръ шиданый, pro hodierna interpretatione кїдаръ вѵссонный, quae graeco κίδαριν βυσσίνην melius respondet.
шев (шов) sutura, швец sutor, шило subula a ши: шию suo, primae classis, derivata sunt.

Quae a litera duplici щ inchoantur, uti щѹд gigas, щѹдо portentum, щит scutum, ad tertiam classem spectant, quia щ aequivalet literis шч.

A litera ц non nisi pauca inchoantur:

1). 2) цѣв, цѣп. 3) цѣн, цѣл, цар. 4) цѣд, цат.

цѣвь, f. Carniolanis et Serbis est tibia, fistula, tubulus, germ. *Spule*; inde цѣвница lyra, fistula.
цапла Russis est ardea, Serbis vero чапла.
цѣп 1) masc. flagellum, germ. *Dreschflegel*.
цѣпь 2) fem. catena Russis, in libris slavicis чепь.

цѣп

цѣп 3) pro щеп: цѣпити, цѣпати findere (ligna), Russis щепати.

цѣп 4) inde цѣпенѣю obrigescere, Marc. 9, 28; оцѣпенѣвает (olim оцѣпѣнѣвает) arescit. Bohemis цепенѣти est rumpi, perire.

цѣн gen. plur. a цѣна pretium, inde цѣнити aestimare, цѣнный pretiosus, многоцѣнный multi pretii.

цѣл integer, sanus, inde цѣлѣти, исцѣлѣти sanari, цѣлити, исцѣлити sanare; цѣлую, цѣловати salutare, salvum esse jubere, osculari; цѣломудріе sobrietas, σωφροσύνη.

царь rex, vox peregrina, sed ab annis plus mille civitate donata. Inde царица regina, царск, царский regius, царство et царствіе regnum. вцаритися et царствовати regnare, царьград urbs regia (Constantinopolis).

цѣд, inde verbum цѣдити colare, оцѣждати percolare, цѣдило colum.

цата, in lib. Serb. цета, Luc. 20, 24. denarius; hinc apud Russos bracteola aurea sive argentea lunulae figuram referens, apud Bohemos цетка, germ. *Flitter.*

A litera ч:

1) чай. 2) чав, чап, чеп. 3) чин, чел, чар, чер.
4) чад, чуд, чет, чт (чте). 5) чез, чиж, час, чес, чаш, чих.

чай, inde чайка avis, apud Russos larus, germ. *Mewe*, apud Bohemos vanellus, *Kibitz.*

чав, inde чавка monedula apud Serbos, apud Bohemos et Carniolanos кавка.

чувство sensus, interposito в epenthetico, refer ad чу: чую sentio, in prima classe.

чап Bohemis est ciconia, *Storch*, Carniolis чапла, Serbis autem ardea. Confer Russicum цапла.

чєп, m. embolus, *Zapfen*, differt a чєпь, f. catena, чєпочка catenula, Exod. 28, 24, Russis цѣпь, olim Slavis вєрига.

чин ordo; чинити ordinare, componere.

чєл, inde чєло frons, чєлѧдь familia, чєловѣкъ homo, чєлюсть mandibula.

чар, plur. чары, magia, praestigiae, inde чаровати, чарованїє. чародѣй veneficus, *φαρμακὸς* Apoc. 22, 13. Et 2 Tim. 3, 13. чародѣи sunt impostores, seductores, *γόητες*; чародѣянїѧ Gal. 5, 20 sunt veneficia, *φαρμακεῖα*, et Act. 19, 18. *περίεργα*, curiosae artes. Bohemis чара est linea, certe nigra, чаровє autem artes magicae, a lineis nigris ita dictae.

чєр, collatis чєрт niger spiritus, diabolus, чєрта linea, videtur radix Adjectivi чєрн; quod tamen malim ad tertiam classem referre.

чад gen. plur. a чадо filius aut filia, *τέκνον*, dimin. чадцє filiolus, collect. чадь liberi, compositum исчадїє proles. чадолюбица Tit. 2, 4. *φιλότεκνος*, liberorum amans.

чꙋд gen. plur. a чꙋдо miraculum, чꙋдитисѧ mirari. Huc refer чꙋждь alienus, extraneus. чꙋжїи eliso д idem est ac чꙋждїй, quod minus recte чꙋждый in impressis libris scribitur.

чєт gen. plur. a чєта turma. сочєтати, съчєтати, conjungere, Matth. 19, 6. Marc. 10, 9.

чт, Praet. чтє, Praes. чтꙋ, Inf. чєсти, Iterat. читати, 1) numerare, 2) legere, 3) honorare. Inde 1) число, чисма, numerus, 2) чтєнїє lectio, чтєц, читатєль, lector. 3) чєсть honor. чтилищє 2 Thess. 2, 4, *σέβασμα* numen, quod colitur.

чєз, inde чєзнꙋ tabe consumi apud Russos; in slavicis libris non nisi compositum cum из legitur: Praeteritum исчєзє, Fut. исчєзнꙋ, Iterat. исчєзати *ἐκλείπειν*, deficere, evanescere.

чиж, чижик Russis, чижек Bohemis, notissima avis acanthis, fringilla spinus L., *Zeisig*.

час hora, часослов horologium, preces horis statutis persolvendae.

чес, inde чесати pectere, pectine colligere, carpere, Praes. чешѹ. чесало pecten. чешѹѧ squama. Huc refer чеснок, Bohemis česnek allium.

чаш Gen. plur. a чаша calix, poculum.

чих, inde чихати et чхати, чихнѹ et чхнѹ, sternutare, чхненїе, et чханїе sternutatio, Bohemis *kychati*, *keychati*, idem ac Russis чихати.

Inchoantia a gutturalibus г, х, к.

A litera г:

1) гай, гой. 2) гав, гов, гѹб, гыб, гом, гѹм.

3) ган, гѹн, гни, гн (гна); гол, гѹл, гор, грѣ.

4) гад, год, гѹд, гат, гот. 5) гѹж, гас, гѹс. 6) гѹг, гѹк.

гай est nemus. гой Interjectio, at гойный copiosus. Bohemis *hojiti* (гоити) est curare, mederi.

гав, inde огавїе molestia. In Psalterio Veneto legitur: огавїе творахѹ ми, Psalm. 34, 13. pro внегда они стѹжахѹ ми, ἐν τῷ αὐτοὺς παρενοχλεῖν μοι, cum ipsi molesti essent mihi. Bohemis *ohawa*, *ohawnost* abominatio, *ohawny* abominabilis, adhuc in usu sunt.

гов, inde говѣти revereri, colere, observare jejunium.

гѹб gen. plur. a гѹба spongia, Russis гѹбы sunt labia, Bohemis *huba* os.

гѹбити perdere, est factitivum a гыбнѹ. гѹбитель λοιμός, homo pestilens.

гыбнѹ,

гыбнꙋ, изгыбнꙋ, гыбаю a гыбати perire, гыбель perditio.

гꙋмно area. гꙋня stragulum villosum.

гананїе Psalm. 48, 5. πρόβλημα propositio; гананїя Ps. 77, 2. ab inusitato ганати.

гонити insequi, persequi, est Iterativum a гнати, женꙋ. гонитель persecutor.

гнїю putresco, inde гной stercus, fimus, 2) ulcus. гноен ulcerosus. гноище sterquilinium.

гол, голый nudus, implumis, calvus. голоть glacies, Russis гололедица, *Glatteis.* голень tibia, crus.

гор Gen. plur. a гора mons; горѣ sursum, горнїй superior.

горница coenaculum, ανωγεον; superior locus, δωμα, Act. 10, 9.

горе vae, malum; горѣе, горше, pejus.

горѣти ardere, flagrare; confer грѣю.

горек, горькый, amarus, горесть amaritudo.

горꙋшица a горꙋха, inde зерно горꙋшно et горꙋшично granum sinapis.

грѣю calefacio, грѣюся calefio.

гад reptile, serpens. гадити vituperare; гажденїе δυσφημία, convitium, 2 Cor. 6, 8.

год tempus, Russis annus. година hora, pro час

годѣ єсть, gratum est, placet, inde угодный gratus, qui placet.

гꙋдꙋ canere fidibus, inde гꙋдец, гꙋсли. Apoc. 14, 2. гласъ слышахъ гꙋдец гꙋдꙋщихъ в гꙋсли своя, vocem audivi citharoedorum citharizantium in citharis suis.

гать strata via in paludibus, гатити sternere viam palustrem.

готóв paratus, ἕτοιμος; готóвити, готóвати, уготовити praeparare.

гасити, угасити, Iterativum угашати extinguere: угасати, гаснꙋти extingui.

гꙋсь anser; гꙋся pullus anserinus.

гꙋ-

гѹсеница βρȣ̃χος, bruchus Ps. 104, 34. Est autem гѹсеница proprie eruca, *Raupe*. Bohemis *hausenka*.

гѹгнив μογιλάλος, balbus, difficulter loquens, Marc. 7, 32. Bohemis *huhnjawy* est per nasum loquens.

гѹк clamor inconditus, strepitus; гѹкати clamare, sonare, cucubare.

A litera х:

1). 2) хов, хоб, хыб, хоп (хап), хом. 3) хал, хѹл, хыл; хар, хор, хер (хѣр). 4) ход, хѹд, хот, хыт. 5) хыж, хас. 6) хох, хѹх.

ховати, хыба, хопити, хаса Bohemis usitata sunt.

хара larva Russorum, peregrinum videtur.

хобот cauda, οὐρά, a хоб, Apoc. 12, 4. Russis хобот est proboscis elephanti; Bohemis extremitas retis, piscinae, quia caudae formam habent. Illyriis *hobotnicza* (хоботница) polypus.

хѹла blasphemia, хѹлити blasphemare, хѹлник blasphemus.

ходити ambulare, Praesens хождѹ, хожѹ, Iterat. est a шедѹ; вход ingressus, исход egressus.

хѹд vilis, egenus, хѹждшее вїно, vinum deterius. сѹдищем хѹдым κριτηρίων ἐλαχίστων, judiciis minimis, 1 Cor. 6, 2. въ хѹдѣ одеждѣ ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι, in sordido habitu, Jac. 2, 2.

хотѣ voluit, хотѣти velle, Praesens хощѹ, affine graeco χατέω.

хытити rapere, Iterativum хыщати; хыщник raptor, хыщенїе raptus.

хыжа, dimin. хыжица, tugurium, casa; Croatis hisa, hisicza (хыжа, хыжица). Carniolis vero *hiſha* (lege хыша), et Bohemis olim chysse, chysska. Serbis ижина pro хижина est cubile, cella.

хохол crista, a хох, et хѹханїе obtrectatio a хѹх.

A litera к:

1). 2) каб, коб, кап, коп, кѹп, кып, кам, ком. 3) кан, кон, конь, кѹн; кал, кол, кол (кла), кла, клю; кор (кар), кѹр, кер. 4) кад, кѹд, кыд; кот, кѹт, кыт. 5) каз, коз, кож, кос (кас), кѹс, кыс (кыш), каш, кош, кыч. 6) кох, кѹх, кых; как, кок, кѹк, кык.

кой in покой refer ad чи: почїю.

ков seditio, ковник seditiosus, a ковати cudere, cujus stamen кѹ: кѹю ad primam classem spectat.

кывати movere (caput), refer ad кы: кынѹ.

капати stillare, капла stilla. At капище delubrum. Act. 17, 23 $\beta\omega\mu o\varsigma$, ara.

копати fodere, ископати effodere. копыто ungula.

копа idem quod кѹпа. копїе hasta.

копоть fuligo. Bohem. *kopet*. Confer graecum *καπνος* fumus.

кѹпа cumulus; кѹпнѡ simul; совокѹпити colligere, congregare.

кѹпити emere, кѹпец emtor, кѹпла mercatura. At кѹпина rubus.

кѹпати, покѹпати, lavare; кѹпѣль lavacrum.

кыпѣти (кипѣти) ebullire, effervescere.

камень, rarius камы, lapis, petra. каменїе collect. lapides; каменный lapideus.

ком Russis frustum, massa rotunda, inde Serbicum комад.

комар culex, ѡцѣждающїи комары, Matth. 23, 24. excolantes culices. кана est genus vulturis.

канѹ, канѹти stillare, refer ad капати.

конец, a кон, finis; кончина consummatio, finis. конь fem. inusitatum, inde искони a principio.

закон lex, ex за et кон, quasi actio finita, plurium sententia conclusa,
конь equus, olim et комонь; конник eques.
кўна martes.
кал coenum, в кал тинный ad volutabrum coeni, 2 Petr. 2, 22.
кол palus, колю, клати pungere. коло rota, колеса rotae, колесница currus. At колѣно genu.
кыла hernia; licet vox haec Russis, Illyriis et Bohemis nota sit, videtur tamen esse peregrina, a graeco κηλη.
клася, клатся juravit, клатися jurare, кленўся juro, et кленў (sine ся) maledicere. клатва juramentum.
клюю, клевати, rostro ferire, tundere, tertiae classi propius accedit.
карати Iterativum verbi корити, покорити subjicere, subdere.
кора cortex; корень radix, collectivum коренїе radices; корица cinnamomum, Apoc. 18, 13.
корысть spolium. Cum Bohemi *korzist* pronuncient, scribendum esset користь.
корыто canalis, alveus.
кўр, кўра, кўря, gallus, gallina, pullus.
кўрити fumare; кўренїе дыма vaporem fumi, ἀτμίδα καπνȣ, Act. 2, 19. Bohemi fumum densiorem *kurz* (кўрь), minus densum *dym* (дым) appellant.
крыю, крыти tegere, Iterativum крывати, inde кров tectum, tabernaculum.
кадити adolere, suffire, кадило thus, кадилница thuribulum; кажденїе, каженїе, incensum, suffitus.
кўдель pensum lini; stupa Bohemis.
кўдри cincinni.
кыдати jacere, projicere Illyriis. Bohemis et Carniolis fimum ejicere.

котел ahenum, gothice *katil*, quae vox a Gothis ad Slavos transierit. Confer latinum catinus, catillus, germ. *Kessel*, *Ketel*. Legitur Marci 7, 4. котлωм pro χαλκιων, aeramentorum.

кот catus; котва anchora. кѹт angulus.

каз, accedente и habetur Praeteritum кази, Inf. казити destruere, mutilare, inde проказа lepra; каженик eunuchus, Act. 8, 34. 36. 38. 39.

каз, accedente а: каза Praeteritum, казати Inf. показати ostendere, monstrare, Fut. покажѹ.

коза capra, козїй caprinus, козорог capricornus, козел hircus, козлїй hircinus; козлогласїе; козлогласованїе vox hircorum, clamor ingratus ebriorum. Rom. 13, 13. et 1 Petr. 4, 3. козлогласованїа sunt comessationes, κῶμοι. At Gal. 5, 21. nunc безчинны кличи pro козлогласованїи codicum antiquiorum legitur.

кознь insidiae, μεθοδεία, refer ad кѹю.

кожа cutis, pellis; кожан, кожаный, pelliceus. 2 Tim. 4, 13. кожаныа sunt membranae, in Ms. кожныа; in antiquiori codice Mosqu. кежницю бемараны conjuncta sunt.

кос merula. коса falx foenaria, *Sense*, et 2) capilli Serbis. коснω oblique. коснѹ et коснѹса, касатиса, прикасатиса tangere, attrectare. At косен cum о ambiguo (in Mstis кѫсен, in libris Serbicis касен) tardus, коснѣти, косню, коснѣнїе, tardare, tardatio.

кѹс bolus, frustum, a кѹсати mordere; кѹсити non nisi in compositis obvium: вкѹсити gustare, искѹсити tentare, искѹситель tentator; искѹшенїе tentatio.

кыс (кис), inde кыснѹ acesco, кысел acidus; кысель pulmentum acidum e farina fermentata etc.

каша puls, pulmentum, dim. кашица.

кашель tussis, кашлати tussire.

кош cophinus; кошница sporta

кычѹ

кычѹ (кичѹ), кычити inflare, 1 Cor. 8, 1. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, разѹм оубо кичит. 2 Cor. 12, 20. кичения sunt φυσιώσεις, inflationes, tumores, at codex A. 1324 legit грьдыни. Est autem гордына Jac. 4, 16. ἀλαζονεία, arrogantia.

кѹга Illyriis hodiernis est pestis; vox aliis Slavis prorsus ignota, inde кѹжан, Croatis et Carniolis кѹжен, peste correptus.

кыхати sternutare, Serbis кихати, Croatis et Carniolis kihati, Bohemis *kychati.*

кок, inde кокошь gallina, Russicum кочет gallus, Illyricum кокот gallus. Serbis кокош, кокошица et кока gallina. At Russis vulgare кока est ovum.

кѹколь, zizania, proprie agrostemma githago L. *der Kornraden.*

кыка (кика) longiores capilli, cirrus, *der Zopf* apud Serbos et Illyrios; vox rari usus. Legitur tamen in Apostolo A. 1324 ter. 1 Cor. 11, 14. кькь растить κομᾶ, comam nutrit, pro hodierno власы растит, v. 15 vero in feminino кькѹ растит, et eodem versu pro κόμη, coma seu capilli, iterum in masculino кьк. ь inter duo к nondum uti vocalem euphonicam Illyriorum, id est uti a, pronunciatam fuisse, sed potius uti Carniolorum brevissimum obscurum *e* facile admiserim. Hinc hodiernum кечка apud Croatas.

§. 6. Hac classe non solum Pronomina, ut ов, он, аз, ин, сам, et Particulae, ut ок, ѿ, из, въз (воз), пре, при, под, най, над, низ, раз, et Verborum themata, sed etiam Substantivorum et Adjectivorum tam formae primitivae, quam derivatarum formarum radices bene multae continentur. Nam уй, ум, ул, уд, мд, юг, вой, бог et

plura

plura alia Substantiva sunt. тр, бѣл, мал, нов, нѣм, лѣп, лих et multa alia Adjectiva et quidem masculina. Feminina rejecto а, et Neutra rejecto о in Genitivo plurali hic posita scito, ut мѹк a мѹка, сел a село. Vocum derivatarum Syllabae radicales subinde exhibentur nudae, etsi in usu non sint. A radice ов, quae omnino a pronomine ов distinguenda est, овен et овца, ab от отец, a тй тице, a врѣ вар et варити, a вет веток, a выс высок, ab aliis alia, ope formativarum iis affixarum derivantur.

Plurium verbi formarum themata hic spectantur. A syllabis enim бле, блю, брѣ, плѹ, плю, зна, смѣ, слѹ, гни, грѣ, кры formantur primae personae: блею, блюю, брѣю, плѹю, плюю, знаю, смѣю, слѹю, гнїю, грѣю, крыю. A syllabis вед, вод, вез, нес, мог, тек: ведѹ, водѹ, везѹ, несѹ, могѹ, текѹ, quae, uti alia hujus formae, sine ѹ Praeteritum Gerundivi constituunt. A staminibus vero мк, тк, сх: мкнѹ, ткнѹ, схнѹ. ...

A syllabis вид, вѣд, лет, хот primum formatur Praeteritum simplex adnexo ѣ: видѣ, вѣдѣ, летѣ, хотѣ; deinde Infinitivus addito ти: видѣти, вѣдѣти, летѣти, хотѣти. Eodem modo a staminibus вр, бд, пр, мн, мр, рд, тр, зр, жр: врѣ, врѣти; бдѣ, бдѣти; прѣ, прѣти; мнѣ

мнѣ-

минѣти; мрѣ, мрѣти; рдѣ, рдѣти; трѣ, трѣти; зрѣ, зрѣти; жрѣ, жрѣти.

A syllabis ꙗв, вак, люб et aliis adnexa characteristica Praeteriti и: ꙗви, ваки, люби, inde ꙗвити, вакити, любити.

A syllabis вит, пыт, пит, пис, маз, рыд, каз adnexa characteristica Praeteriti а: вита, пыта, пита, писа, маза, рыда, каза, inde Infinitivus витати, пытати, питати; писати, мазати, рыдати, казати. Eodem modo formantur a staminibus пер, рж, др, тк, зд, жд, сп, сл, сс, гн, кол Praeteritum et Infinitivus: пра, прати; ржа, ржати; дра, драти; тка, ткати; зда, здати; жда, ждати; спа, спати; сла, слати; сса, ссати; гна, гнати; кла, клати.

Indiculo huic non judicavi inserendas syllabas seu nominum seu verborum, quae in derivatione mutationem subeunt. Nam hae ad primitivam formam reducendae sunt. Sic лож, лжа ad лгати; лежати, ложити, ложе, лагати ad лагꙋ; сꙋша, сꙋшити ad сꙋх, сх; мꙋчити ad мꙋка referri debuit. Iterativa возити, носити, гонити supponunt primitiva везꙋ, несꙋ, женꙋ (гнати); igitur in indiculo praemisso nonnisi syllabae radicales primitivarum, non vero derivatarum vocum reperiuntur.

Numerale два duo, dualis, три pluralis numeri terminatione aucta sunt; дно fundus, сто cen-

tum

tum neutrorum o finali terminantur. нить filum, inter radices locum habet, quamvis ope тк formatum videatur a verbo deperdito нїю, quod Latinorum neo, netum respondet. Si orientales linguae consulantur, море mare, certe a мо aqua, addito servili ре deductum est. Sed etymologus Slavicus tutius intra limites linguae propriae se continebit.

§. 7.

Classis III. syllabarum radicalium.

Hujus classis syllabae tribus, subinde quatuor, rarius quinque consonis constant, quarum primam in paucis vocibus vocalis initialis supplet. In his in ordinem redigendis non solum prima litera, sed etiam secunda radicalis respicienda fuit.

Inchoantia a vocali solida:

алк; одр, утр; осмь, усм, ость, уст; ащ; агн.

His addi possunt огнь ignis, угль carbo, et bisyllaba овод seu овад tabanus, oestrus, meridionalibus Slavis овад; овес avena, овощ poma, омела viscum, омег cicuta, олха, олша alnus, урод stultus, орѣх nux, есетр, Russis осетр, acipenser sturio, угорь anguilla, et alia, quorum origo

et

et derivatio non satis explorata est, uti орꙋдїе instrumenta, орꙋжїе arma. Peregrina sunt акр, аер, обол obulus, онух, анеѱей consobrinus, анкура anchora, оцет acetum, immo et уповати, Bohemis *ufati*, germ. *hoffen*.

алк: алкати, алчꙋ, esurire, inde алч, алчба fames.

одр lectus, grabatus.

утро et ютро mane, matutinum tempus.

осмь octo, vide Numeralia.

усма corium, усмен pellicens, e corio, olim et уснїе; Carniolis etiam hodie *vuſćnje*, Croatis *vuszenye*. усмарь coriarius.

ость arista, inde остр acutus.

уста plur. os, oris, inde устна labium.

аще, id est аще, Adverb. si.

агн, inde агнец agnus, агница agna. Pro агна in aliis dialectis ягна agnus.

оса vespa, refer. ad ос: оса. Compositum оспа variolae, refer ad о et сыпꙋ, спꙋ; обилїе abundantia ad об et вил; общ, общїй communis, ad об et вещ; отава foenum secundum, *Grummet*, Bohemi, Carnioli et Russi norunt, sed quo referam, dubius haereo.

A vocali liquida:

ист, иск, игр; ябл, ятр, ящ, кщ, ячм.

His adde bisyllaba ярем jugum, явор acer, язык lingua, et ястреб accipiter.

Ab ист est истина veritas. истый vide inter Pronomina.

иск 1) inde искати, ищꙋ, quaerere.

иск 2) inde искра scintilla.

игра ludus, играти ludere, canere, saltare.

ꙗблонь malus, arbor, ꙗблоко́ malum, germ. *Apfel.*

ꙗтрь, ꙗтровь, leviri uxor. Serbis hodie ѥтрва.

ꙗтра, Carniol. ѥтра, convenit cum lat. jecur.

ютро mane, vide ѹтро.

ꙗщерица lacerta. ꙗчмень hordeum, Serbis ѥчам pro ꙗчм. ѥще, Adv. adhuc.

ꙗдро nucleus refer ad ꙗд: ꙗсти.

ꙗзвец ursus meles, germ. *Dachs*, et ꙗзвина fovea, uti et ꙗзва, refer ad ꙗзꙗ. ѥзеро lacus ad ѥз.

A labialibus в, б, п, м, cum quibus frequentissime connecti solent л et р, quae in medio positae vocalem supplent.

A litera в:

вн҄ѹк.

влн (волн), влад, влас, влг (влаг), влхв (волхв), влек, влк (волк).

врв (вервь), врб (верб), враб, врем, вран, вред, врет, врт (верт), врат, враз, врз (верз), враж, врет (верет), врес, вреск, врач; враг, врг (верг), врх (верх), врк (ворк).

вдов, вдод; воск.

His adde bisyllaba велес deus pecorum apud Slavos, Russicum ворон niger, quod Apoc. 6, 5. pro Slavico вран legitur. Porro вертеп, in Serbicis libris et вьртоп, spelunca.

вн҄ѹк nepos, Serbis nunc ѹн҄ѹк.

влна 1) lana; влна 2) fluctus, nisi hoc a влатитисѧ agitari, deducere malis.

вла-

владꙋ, власти, dominari; владыка dominus.
влас capillus. влага humor. влк lupus, λύκος.
верв restis, funiculus. Carniolis hodiedum *verv*, Serbis врвца, *die Schnur*, pro врвица.
врабїй passer. верба salix. време tempus. Serbis време, olim врѣме, nunc plane et врнеме.
вред noxa, damnum; вредити, врежꙋ, Iterat. врежꙋати nocere.
вретище saccus, cilicium, Serbis врећа, Dalmatis *vrechya*, Croatis *vreche* (вречe), Carniolis *vrezhje* et *vrezha* saccus.
верт et вертоград, hortus.
верзꙋ, ѿверзꙋ, ѿверсти aperire.
врач medicus, inde врачевати, врачꙋю. враг inimicus, inde вражда, враждꙋю
вергꙋ, врещи, jacere, projicere. Part. pass. вержен, inde верженїе камене, jactus lapidis, Luc. 22, 41. uti recte exposuit Alexjejew in Lexico vocum Slavicarum. Minus recte autem ab Imperativo поверзи Exod. 4, 3. et верзиса Matth. 4, 6. formam verbi верзити confinxit, cum верзи sit a вергꙋ.
верх summitas, vertex, cacumen; inde вершити.
верхꙋ triturare, Serbis et hodie вршем, врнећи pro antiquo врхꙋ, врѣщи.
вдова vidua, Indis vidaha, dimin. вдовица.
вдод upupa, вдодов ad upupam pertinens, Carniolis *udeb*, *odeb*, Croatis *deb* et *dedek*, Bohemis *dedek* et *dudek*.
воск cera, Serbis восак, cum а euphonico mobili, Gen. воска.
велблꙋд camelus, вѣглас prudentia, sunt composita. верига catena, Serbis plur. вериге, Croatis *veruga*, ope ига, ꙋга formata videntur. вопль clamor refer ad впи: впїю. врꙋх bruchus, Lev. 11, 22. peregrinum est.

A litera б:

бобр.

блан, блон, блѫд, блад, блѣд, блюд, блат, блаз, близ, блист, блеск, блющ, благ, блх (блох).

браб, бреб (берб), брб (бров), брем, бран, брен (берн), брн (брон), брад, брѫд, бред, бринд, брд (берд), брат, бразд, брез, брезг, брз (борз), брзд (брозд), брос, брѫс, браш, брощ, бращ, брег, брюх, брак. — быст.

Adde peregrina багр, russice багор, coccus, бисер margarita. Huc etiam refer бесѣда eloquium, sermo. At блевота, блевотина vomitus, refer ad блюю, Inf. блевати pro блюти. берлог lustrum, antrum, est compositum.

бобр castor, *Biber*, apud Illyrios nunc дабар.
блѫд fornicatio (alias error, aberratio). Hinc блѫдник fornicator, блѫдница meretrix.
блада λῆρος, deliramentum, Luc. 24, 11. in antiquissimo codice legitur. In aliis блади (in Serbicis бледи), in editis лжа seu лжа. бладивы 1 Tim. 5, 13. nugaces, verbosae (mulieres), φλύαροι. Russis бладь est non solum garrula femina, sed plane meretrix. Haec vocis ambiguitas moverit eos, ut pro блади substituerent vocem лжа.
блѣд, блѣдый, pallidus. блюдо catinus, scutella, discus. блюдѫ, блюсти servare, conservare. блато palus, coenum.
блазнити scandalizare. близ prope.
блистатися splendere, coruscare.
блеск splendor, coruscatio, inde блещатися.
блющ hedera helix.

благо

благ, благый, bonus, benignus, ἀγαθός; благо in compositis est εὐ: благословити εὐλογεῖν, benedicere. благородіе εὐγένεια. блажен beatus, est a благ.

блоха pulex, Bohemis olim *blcha*, nunc *blecha*. Illyriis *buha*, Serbis plane буа, Carniolis *bouha*, Polonis pchła.

бревно et бервно, in Serbicis codicibus брьвно, trabs, Serbis et hodie брвно, Bohemis *brzewno*, Carniolis *brun* masc. et *brune* neutr.

брови supercilia. бремя onus. бреніе et берніе lutum.

брна, брона, lorica.

брада *Bart*, barba. бреду, брести transvadare, inde брод vadum. бруд illuvies, sordes. брдо Serbis et Illyriis 1) mons. 2) pecten textorum, *Weberblatt*. Apud Bohemos *podbrdsky kraj* Berunensis vocabatur, quia situs ejus sub montibus. Significatio pectinis viget adhuc.

брат frater. братія, collect. fratres, братство fraternitas.

бразда sulcus, differt a брзда (бразда) camus, fraenum, Carniolis hodiedum *bersda* (брзда) Confer gallicum *bride*.

брзо, борзо, adv. velociter; adj. борзый velox.

бросити, бросати, projicere, est Russicum.

брус cos. брашно cibus, βρῶσις.

брош (Serbis брощ) rubia tinctorum.

брощити rubia tingere, in Euchologio Serbico обросщити кровию sanguine tingere seu rubefacere. Convenit Bohemorum *zbrocen* a *zbrotiti*, slavice взбросщити. Sed обросщеніе (шипка) Cant. 4, 3. est ab обросту. Legitur enim in Ostrogiensi et prima Mosquensi editione обращеніе, quod est proprie Slavicum, quia Slavi meridionales расту dicunt, non росту.

брацати tinnire, брацанїе tinnitus, брацало tintinnabulum, refer potius ad Russicum брак, бракую.

брег litus. брегѹ custodio, небрегѹ negligo, non curo, reprobo.

брюхо venter, Polonis brzuch et brzucho, Bohemis brzicho; meridionalibus Slavis vox ignota; veteribus чрево erat venter.

брак et бракы plur. nuptiae, *γάμος*.

A litera п:

плав, плев, плам, плем, плен, плн (полн), плѣн, плод, плат, плыт, плет, плть (плоть), полз, плз (полз, плаз), плес, плас, плѣс, пласт, плсть (полсть), плоск, плеск, плюск, плѣш, плащ, площ, плещ, плищ, плющ, плѹг, плах, плох, плх, плак, плк (полк).

прав, прв (перв), прам; прѹд пред (прѣд), прад, прот, прет, прат, прт (порт), празд, прѹж, пряж, прах, прос, прѣс, прис, прс (перс); прост, прст (перст), прсть (перстъ), прыск, пращ, проч, праг, прѹг, пряг, прах, прак, прок; прек.

пост, пѹст, пест, пасть, пѣст, пыск, писк (пищ), паск (пѣск), пещ.

Adde bisyllabam vocem пелес, пелесый, varius, variegatus; peregrina пѣнязь denarius, numus, пластырь emplastrum, *Pflaster*; пором Russicum pro прам ratis ad transvehendum, a graeco *πέραμα*; препрада, in Mss. et препрѹда, purpura.

пле-

пелынь absinthium refer ad пел, quod latino *fel* respondet. поприще milliare, parasanga, a попрати conculcare, deductum est. плывꙋ, плынꙋ, плавати refer ad плꙋю.

плав, плавый, albus. Joh. 4, 35. нивы ꙗкѡ плавы сꙋть. Confer lat. flavus.
плева palea; плевел, плевелїе, zizania.
пламы, пламень flamma, quod a плати formatum videtur.
плена, seu ut Serbi et Russi pronunciant пелена fascia, Croat. et Carn. пленица. 2 Petr. 2, 4. пленица est rudens, catena, *σειρά*.
пли, полн et исполнь, plenus.
плѣн spolium, captivitas, плѣнити captivum ducere. Ephes. 4, 8. плѣнил єси плѣн. плѣненїе captivitas.
плод fructus, плодити, плождꙋ, et плодствовати, fructificare.
плат assumentum. платно tela.
плетꙋ, плести, plectere, plicare, inde ѡплот sepes, Bohemis et Serbis плот.
пльть, плоть caro, quae non editur, Gallis la chaire, плотскый carnalis, вплотитиса incarnari; воплощенїе incarnatio. Confer Boh. plet', Polon. płeć, cutis seu carnis color.
полза utilitas, полезный utilis.
плзнꙋ, ползнꙋ, поползнꙋ, labi, поползновенїе lapsus. плѣжꙋ repo, serpo, Infin. плѣзати, (apud Alexjejew плѣжити). Croatis, Carn. Bohem. plazim, Russis ползꙋ, ползти, Iter. ползати, ползаю, Serbis пꙋжем, пꙋжати id est плжꙋ, плзати, et пꙋзити; inde пꙋж, pro плж, quod Bohemi servarunt, limax, *die Wegschnecke*.
плесна planta pedis; плесница sandalium.
плясати saltare; плясица saltatrix.

плѣть, полстьи, f. coactile, *Filz.*
плескати, плещꙋ, plaudere manibus.
плѣшк calvitium, refer ad плѣх. Bohemis plechaty est calvus.
плащ pallium, refer ad плахта, Bohemis linteum, inde et плащаница linteum.
плещи Dual. scapulae. плищ clamor refer ad плиск.
плюще, plur. плюща, pulmo. Croatis sing. plyucha (lege плюча); Carn. plur. pluzhe, Polonis plur. płuca; n. Bohemis plice f.
плꙋг aratrum, a germ. *Pflug.* Slavice aratrum est рало.
плх Bohemis est glis, *die Bilchmaus*, Croatis puh, Carniolis polh, povh; Serbis пꙋх.
плакати 1) плачꙋ, et плакатися, flere, inde плач fletus.
плакати 2) a radicali producto, abluere, eluere, Vukius accentu haec verba distinxit, primum signando gravi плàкати, alterum acuto пла́кати. Dellabella sub voce *lavar* circumflexo vocem hanc notavit: plâkati, oplâkati, isplâkati. Poloni a radicis more solito mutarunt in o: płokać. Apud Russos penitus exolevit полокати. Luc. 5, 2. pro *ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα* abluebant retia, in editione Ostrog. legebatur плакахꙋ мрежа, in Mosquensi prima плакахꙋ мрежи. Vocem плакахꙋ cum editores Russi non intelligerent, in Evangeliis Mosquae 1606 editis substituere maluerunt ex conjectura платахꙋ мрежоу, i. e. reficiebant, a платити. Qui editionis Ostrogiensis textum antiquum Mosquae 1663 recuderunt, in margine apposita glossa измывахꙋ explicare conati sunt vocem Russis ignotam плакахꙋ. Nunc in omnibus editionibus posterioribus измывахꙋ in textu legitur.
плк, полк, castra veteribus, recentioribus agmen, legio; Polonis pułk legio, Bohemis *pluk* cohors,

Cro-

Croatis et Carniolis puk plebs; turba. ѡполчитиса castrametari, ѡполченіе praelium.
прав, правый, rectus, правда justitia, Bohemis veritas. праведен justus.
првый, первый, primus, quod ad пре referri potest.
прадꙋ, прасти, nere, fila ducere. At воспранꙋ, воспрадаю, expergiscor.
прꙋд Serbis syrtis. Act. 27, 29. прꙋднага мѣста, loca aspera.
претити, прещꙋ, запретити, Iter. запрещаю, comminari, praecipere.
прт, порт, ветхи порты Jerem. 38, 11. veteres panni. пртиште Serbis lintea. Carniolis et Croatis pert est pannus lineus, inde Adj. perten lineus.
праздем vacuus, otiosus. праздник festum.
пражити torrere; пражмо tostae aristae.
проситн, прошꙋ, orare, petere, впросити interrogare. Confer lat. *precari*.
присно, semper, присный germanus, proximus, domesticus.
прси, перси, pectus, Russis грꙋдь.
прост, простый simplex, простота simplicitas.
прст, перст, m. digitus, inde прстень, перстень annulus. At прсть, персть, f. terra, humus; перстен Adj. terrestris.
праща funda, Serb. прака, Croat. precha, Carn. prezha, i. e, преча, Polon. proca, Bohem. прак. Confer Boh. praskati, prasstiti, percutere.
праг limen. прах pulvis.
прꙋг, plur, прꙋзи locustae, прꙋжіе collect. idem.
прок residuum; прочій reliquus.
пост jejunium; постити (постнтиса) jejunare; постник jejunator.
пꙋст, пꙋстый, desertus; пꙋстына desertum.
пꙋстити, пꙋщꙋ, dimittere, ex. gr. uxorem; пꙋщеница uxor dimissa, repudiata.

пес-

пестрый, varius, variegatus, Pol. (et Boh. olim) pstry, Boh. etiam perzesty.

пасть pugnus, Boh. pjest, Pol. pięść, Croat. peszt, Carn. pest, Serbis песница. Russi peregrinum кулак adoptarunt.

пѣстун paedagogus, пѣстуница paedagoga, nutrix.

пискати tibia canere; пискание sonitus tibiae, τὸ αὐλούμενον 1 Cor. 14, 7. inde пищаль tibia, fistula. Apoc. 18, 22. legebatur пиек pro αὐλητῶν, tibia canentium, nunc clarius пискателей.

пощ Praeteritum Gerundivi, pro постив, refer ad пост.

пещ fornax, refer ad пеку II. classis.

пища cibus, refer ad питати nutrire.

пещера spelunca, crypta, Serbis пећина, Croat. pechina, an a пеек (песок), an potius a пет, latine petra? Confer Polon. pestka, Boh. pecka lapis, *Stein im Obste*. Croat. pechka, Carn. pezhka (lege печка) acinus.

пщую, пщевати inusitatum, at compositum непщевати arbitrari, existimare.

пчела apis, olim бчела, videtur ope ла a sono бзч formatum.

A litera м:

мног.

млб (молб), млн (молн), млад, млат, млз (молз), млек, млк (молк).

мраб, мрз (мерз, мраз), мреж, мрк (мерк, мрак).

мзд, мазд, мост, месть, мѣст, меек.

Adde bisyllaba мозол callus, могила tumulus, Russica молод, молот, мороз refer ad млад, млат, мраз. модр, мудр, мокр ope р formata sunt.

мног multus, inde множити multiplicare, множство multitudo.

млвити, молвити, tumultuari, turbari; млва, tumultus. Bohemis mluwiti loqui, Polonis mowić. молва refer ad молити orare.

млнїа, молнїа et молнїи sing. fem. fulgur. Serbis nunc мꙋна, mutata more solito media radicali л in ꙋ. Dalm. munya. Vox aliis Slavis ignota. Nam Bohemis fulgur est blesk, Croatis bleſzk, Carniolis bliſk, Polonis błyskawica. Luc. 17, 24. ἡ ἀστραπὴ ἡ ἀστράπτουσα redditur молнїи блистающиса, fulgur coruscans seu fulgurans.

млад juvenis, tener (de ramis). младенец, parvulus, infans, juvenis. 1 Cor. 14, 20. злобою младенствꙋйте, τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, malitia parvuli estote.

млат malleus; млатовїец Gen. 4, 22. malleator, Boh. et Croat. mlat, Polon. młot, Russ. молот. млатити, млащꙋ triturare. Lev. 26, 5. млачeнїе tritura, pro млащенїе, a Part. pass. млащен, Russ. молочен a молотити, quae forma nunc in Pauli epistolis ter legitur: 1 Cor. 9, 9. вола молотаща, v. 10. молотай triturans, 1 Tim. 5, 18. вола молотаща bovem triturantem. Olim his in locis legebatur врꙋхꙋща, врхен a врꙋхꙋ.

млзꙋ, молзꙋ, молсти mulgere. Serb. мꙋсти, Praes. мꙋзем (pro млзꙋ); Carn. movsem seu molsem. Pro Praeterito simplici измолзе Job. 10, 10. (Ostrog. edit.) Russi измелзил еси substituerunt, quasi a мелзити. Habet enim et Polykarpow мельзю pro vera et genuina forma млзꙋ. Atqui a мелзити Praesens esset мелжꙋ, non мелзю. Prov. 30, 33. мльзи (млеко) legebatur olim, nunc мелзи legitur; sed sive мелзи sive молзи pronuncies, Imperativus hic primam personam Praesentis млзꙋ supponit. Ab hac radice apud Serbos мꙋзенье mulsura, мꙋ-

зан-

ꙁлицა mulctra, мѹзара vacca, capra, ovis, quae mulgetur, et млаꙁ mulctus, apud Carniolos movsnjak mulctra, *Melkgelte*, *Melkfaſs*, et movsniza locus ubi mulgent, *Melkplatz*, in usu sunt. Bohemis mleziwo est colostrum, Russ. молозиво.

млеко et млѣко lac, germ. *Milch*. Confer lat. mulgeo, mulctus.

млкнѹ, молкнѹ, умолкнѹ, Praet. умолкоꙋ conticui; inde молчати tacere, silere, Bohemis млчети, Serb. мѹчати, et мѹк (pro млк) silentium.

мравїй formica, Russ. муравей, Serb. мрав, Croat. et Carn. мравла, fem., Polon. mrówka. Boh. mrawenec.

мрзнѹ, мерзнѹ, gelare; мраз gelu, frigus.

мерзость abominatio, мерзок, мерзкый detestabilis, foedus.

мрежа et мрѣжа rete ad capiendos pisces. Bohemis plur. mrzize sunt crates.

мркнѹ, меркнѹ, померкнѹ, ѡмеркнѹ; ѡмерче, солнце Apoc. 9, 2. sol obscuratus est. мрак, сѹмрак; caligo. Act. 13, 11. мрак ἀχλὺς, тма vero σκότος, tenebrae. мрачен obscurus. Serb. мрк ater. Aliis сѹмрак est crepusculum.

медлити, медлю, cunctari, morari.

мзда merces, Goth. mizda, a graec. μισθος. мездник mercedem requirens, безмездник mercedem non quaerens, ἀνάργυρος. мздовоздатель Hebr. 11, 6. μισθαποδότης, remunerator.

мозг medulla, cerebrum. ope г formatum videtur, inde можданы Psalm. 65, 15. medullata, quod olim legebatur pro тѹчна.

мазга Russis, мезгра Serbis, Bohemis mizha, miza, succus arboris, mézga Croat. alburnum, videtur ope га formatum.

маздра, Boh. mazdra, Croat. mezdra membrana, diaphragma; cutis superficies carni obversa, *die Fleischseite* apud Carn. et маздрити apud

Rus-

Russos cutem a carne purgare, a масо deducta sunt.

масло, масть, refer ad мазати.

мост pons. мест (non мсто) mustum, Gen. мста, Dalmat. mast, Serb. nunc муст.

месть ultio, vindicta; местник ultor, мстити, мщу, ulcisci, мститель vindex.

мѣсто locus; вмѣстити, Iter. вмѣщати capere. въ мѣстѡ vide Adverbia.

мещу a метати refer ad II. classem.

меск mulus, Gen. мска, inde мшя, мшятапulli mulorum. Croat. mezg, et mezgina mula.

мысль mens, refer ad мыс.

мшел lucrum, мшелоимец 1 Tim. 3, 3. est turpis lucri cupidus, αἰσχροκερδής.

мечта, мечтаніе, phantasia, phantasma, мечтатися somniare, a мкну, Praet. мче.

мечка ursa, est contractum ex медвѣдица.

A litera н:

нрав, нощ.

Addi posset нищ egenus, nisi a ничто deducere malis. Huc quoque refer peregrina нард, нітр, et bisyllabam vocem невод sagena, quam Russi et Bohemi servarunt; непщевати compositum mihi videtur, uti недуг et infinita alia ex particula не et radice propria.

нрав mos, indoles, Serb. нарав, Russice норов, Boh. olim nrawy, nunc mrawy, in plur. Si нрав cum lat. mos, moris, conferatur, licebit dicere literas нр esse radicales, ав vero formativas.

нѣдро, надро, Boh. надра plur. a ядро praefixo н. Sic composita внутр ab утр, unde et утроба, внушити ab ухо, уши.

но-

ноздри nares, Serb. ноздрве, germ. *Nüstern*, refer ad нос.

нѹжда necessitas, ad нѹдити.

нощ nox, a radice нок esse possit.

нощвы Dan. 14, 33. alveolus, Russ. ночвы, Carn. neshke, nishke, Boh. necky (нецкы) germ. *Trog*.

A litera л:

лобз, лесть, лист, лыст, ласк, леск, лоск (леск, лск), лѹск.

Addere possis Russicum лещ cyprinus brama, *Brachsme*, et bisyllabum лосось salmo trutta, *Lachsforelle*; item Slavicum лаща lens, Croat. lecha (леча), nisi hoc malis ad лат II. classis referre. лїван, лївада pratum, лїтра, peregrina sunt. лебедь cygnus, Serb. лабѹд, Croat. labud, Carn. labud, lobod, Pol. łabędź, Boh. labuť (лабѹть), et лебеда atriplex, Serb. лобода, ope едь, ѹд formata sunt. Idem de vocibus лопата, ланита, лагода, atque aliis sentiendum. лѣствица scala a лѣзѹ, лѣсти derivatum est. Vox ластовица hirundo, supponeret radicem ласт, nisi potius a власть deducenda sit. Bohemi saltem olim wlasstowice scribebant. Solet et alias в ante л excidere: lasz (лас) apud Croatas pro влас.

лобзати, лобжѹ, Iter. лобызати, ѡблобызати, osculari; лобзанїе osculum.

лесть fraus, dolus, fallacia, льстити, льщѹ, dolose agere; прельстити, Iter. прельщати, прельщаю seducere, прельщатися errare. льстивый dolosus,

льстец

лестец seductor. дух лестчїй spiritus erroris, 1 Tim. 4, 1. et 1 Joh. 4, 6. Sed quae ibidem v. 2. addita sunt и духа лестча non leguntur in graecis editis et Vulgata.

лист folium; листвїе collect. folia. древо листвяно Jerem. 3, 6. lignum (arbor) frondosum.

лыст m. tibia, crus. Psalm. 146, 10. ниже вълыстѣх мужеских благоволит, ὐδὲ ἐν ταῖς κνήμαις τοῦ ἀνδρὸς εὐδοκεῖ, neque in tibiis viri beneplacitum est ei. Quaeri possit, quis sit Nominativus a Locali лыстѣх. Antiochus Kantemir posuit лысть, cum Russ. лытка femininum sit; Polykarpow vero лысто habet, quod alii repetivere. Servarunt Serbi лист, sura, *Wade*, etsi, ut solent, ы et и non distinguant. Phrasim одоше листом illustrabis, si листом ad crus (лыст) referas. Vocant et Croatae suram lifztanyek, et Oswaldus Gutsmann notat sub voce *Wade*: *Wade samt dem Beine*, liftonik, m., krazha; latki pl. Pluralis latki supponit singularem latek. Russis лытка est sura. Bohemis lytka f. olim in usu erat, nunc leytko, plur. leytka.

ласкати adulari, blandiri, inde ласканїе adulatio, κολακεία, 1 Thess. 2, 5. Vide etiam ласкатель, ласкателница, ласкателный, ласкателство apud Polykarpow. Apud eundem ласкосердство est edacitas, gula. Alexjejew plures explicat voces ex ласко compositas: ласкосердити, ласкосердство, ласкосердствовати, quod in Bibliis correctis Amos 6, 4. legitur, et ласкосердый. Postrema vox etiam in Bibliis Ostrogiensibus Prov. 29, 21. legitur: ласкосерд будет, κατασπαταλᾶ. Bohemis laska est amor, charitas, Polonis laska gratia, favor. Confer Svecorum älska amare.

леска Serb. Croat. corylus, Russ. лещa, Polon. laska, leszczyna, Boh. leska, ljska; Carn. liefhje collect.; лешник Serbis, lefnyak Croatis, lefhnek sive liefhnik Carniolis nux avellana, Polonis

las-

laskowy orzech, Bohemis leskowy, ljskowy orzech.

лоск Russ. fulgor, laevigatio, inde лощить laevigare. Carniolis lefk, lefkanje et lifk, fulgor. Bohemis lesknu et lsknu, Croatis lefzketam micare, fulgere.

лꙋска squama, siliqua, folliculus, Russis, Polonis, Croatis, Carniolis; Bohemis vero lusk *die Schote*, inde lusstina, Croatis lufchina, Carn. lufhina; inde et Boh. luskati, lauskati nuces diffringere, enucleare, Russ. лꙋщить.

лаща lens, lenticula, vide in secunda classe.

A litera р:

раст (рост), рыск, рист (рищ).

Huc omnino referendum bisyllabum рогоз scirpus, πάπυρος, Job. 8, 11., alias typha, inde рогозина in Prologo mensis Maji, apud Serbos рогожина, Russ. рогожа, Bohem. rohožka, storea, teges. Рамн, gen. рамна, Psal. 57, 10. est graecum ῥάμνος. Collectivum рождїе palmites, sarmenta, a розга Croat. rofgye; розга vero a radice роз, cui germ. *Reis* respondet. ропот, роптати, ропщꙋ, refer ad роп secundae classis. ртꙋть mercurius, apud Polykarpow живая ртꙋть, argentum vivum, e latino *argentum* contracta et deformata vox est. Russorum ревень a rheum. ремень lorum, convenit cum germ. *Riem*, *Riemen*. ржавый rubiginosus, est a ржа rubigo, et hoc a рдѣти.

рас-

растꙋ, расти, Bohemis imo et Russis ростꙋ, crescere; inde factitivum растити, рaщꙋ, germinare, augere. раст Serb. statura, *Wuchs*, Slavice възраст, возраст, aetas, statura. раст Ezech. 22,12. et рост Neh. 5,7. legebantur olim pro usura, nunc utroque in loco rectius лихва legitur, cum раст et рост hoc significatu Russicae voces sint, non Slavicae. In расль, щрасль propago, т radicale excidit ob affixum servile ль.

рыскаю Russis in usu est de celeri cursu. Confer ристаю. Olim 3 Esdrae 11, 37. legebatur левъ рыщꙋщ leo rugiens, certe vitiose pro рычꙋщ a рыкати, melius nunc рыкающ.

ристати, рищꙋ, celeriter currere, ристанїе конское cursus equorum, ристалище hippodromus.

Δ litera д:

дверь, двор, двиг.

длаб, долб, длань, длат, дласк, длг (долг), длак.

древ, дрок, драб, дрб, драп, дрем, дрен, дрн (дерн); дрозд, дрꙋз, дрз (дерз), драж, дрожд, држ (держ), драч, дрꙋн, драг, дрот, дрꙋг, драг, дрг, драх, дрк.

дъжд (дождь), дъск (доск, деск), дщ.

Huc spectat nomen Borysthenis днепр Danaprus. драселꙋю refer ad драхл moestus. дебел, добліи, добрый ad secundam classem spectant, quo etiam refer деверь levir. дꙋбрава silva est a дꙋб quercus, immo et arbor in genere, saltem apud

Illyrios. демѡн graecum est et non nisi in Apocalypsi legitur, cum alias graeco δαίμων slavicum бѣс respondeat. дракѡн, gen. драконта nunc Isai. 27, 1. cum ѕмїй (gen. ѕмїа) bis conjungitur, et semel sine ѕмїй ponitur.

двери plur., rarius дверь in singulari, janua, ostium, θύρα. Carnioli *duri*, *dure* pronunciant. дверник janitor, ostiarius, дверница ostiaria. врата sunt πύλαι.

двор, aula, atrium, ovile. Act. 1, 20. ἔπαυλις, commoratio. въдворитисѧ manere, demorari.

двигꙋ, двигнꙋ, подвигнꙋ, движꙋ, двизати, movere, commovere. подвиг agon, certamen.

длань f. vola manus, Serbis длан nunc est masc. gen. Polon. dłoń f. Russis долонь et ладонь.

длато scalprum, coelum. Illyriis dleto, Pol. dłoto, Russis долото.

длг, долг debitum, Pol. dług, Boh. dluh, Carn. dovg, dolg. Croat. Illyr. Serb. дꙋг. должник debitor. Confer долгый longus, δόλιχος; продолжити prolongare.

древо et дрѣво arbor. Collect. древїе, n. arbores. дрва, дрова plur. ligna. дреколь fustis, compositum e древо et коль.

древнїй antiquus. древле olim.

дроб exta, minutae res. дробный parvus, minutus. дробити, раздробити, comminuere.

дрꙋбнꙋ torpeo; дрꙋблый torpidus.

дремати, дремлю, dormitare.

дрен cornus mas. Serbis et дрин pro дрѣн, Dalm. drin, Carn. drin et drejn. Polon. dereń, Russ. дерен, inde germ. *Dörnlein*.

дрн, дерн cespes. Polon. darn. Croatis dérn est scopulus.

дрозд turdus, Serbis дрозд et дрозак, Gen. дрозга.

дрз

дрз, дерз, дерзый, sibi confidens, audax.
дрзати confidere, дрзновеніе confidentia, a дрзну.
дражити, раздражити, irritare, incitare, exacerbare. подражнити irridere, subsannare, подражненіе subsannatio. At подражати imitari, подражатель imitator, a драга via, quasi eadem via incedere. At Hebr. 13, 7. pro подражайте olim in Codd. serbicis legebatur подобитесе, et подобници alibi pro подражатели.
дрождіе collect. faeces. Croat. drosgye.
држати, держати, tenere, держава potentia, imperium.
драчіе collect. sentes, vepres, Isai. 55, 13. Serbis дреча densi frutices, Croatis drachje senticetum. Ad vocem drach (драч) herba, gramen, notat Belloszteneсz: in Glagoliticis et Dalmaticis libris *sentis spinaque* dicitur. Bohemis драч m. est berberis. Referri possit драчіе ad драти secundae classis.
драг, драгый, pretiosus, carus. In Apocalypsi quidem semel камень драгый lapis pretiosus, et quatuor vicibus collect. каменіе драгое lapides pretiosi, legitur. At aliis in locis, ubi olim драгый pro graeco *τίμιος* legebatur, vocabulum честный substitutum observavi. Sic 1 Cor. 3, 12. каменіе драгое, Jac. 5, 7. драгаго плода, 1 Pet. 1, 7. дражае злата (pro многочестнѣйше) in Apostolo A. 1324 legi. драгоцѣнный pretiosus, cari pretii. драгый more suo Poloni pronunciant drogi, Russi дорогый.
драга via, olim et Bohemis draha, Polonis droga, Russis doroga. Croatis draga est convallis, Carn. sulcus (fossa) penes prata.
друг, amicus, socius: другына amica; дружина Luc. 2, 44. est *συνοδία*, comitatus. друг-друга alter alterum; другый alter, alius. At secundus est вторый.

драхлый moestus, et mutato х in с: драсел, inde verbum драселѹю. Matth. 16, 3. συγνάζων ὁ οὐρανός reddidit Slavus драселѹа небо, Vulg. triste coelum. Ad vocem dreszel notat Belloszlenez: v. saloszten. Est autem жалостен moestus, tristis.

дъждь, дождь, m. pluvia, in libris Serbicis дьждьad indicandam vocalem ambiguam, quam Illyrii nunc ut a, Croatae atque alii ut e pronunciant. дажда f. apud Vukium obsoletum est, pro quo Serbi киша usurpant. Aliis Illyriis dasgy (даждь), Croatis desgy, Carn. desh, gen. deshja, Bohemis desst' (дешть), Polonis deszcz et deżdż. дождити, ѡдождити pluere. Recte notat Alexjejew, formam дождевы, quae Act. 14, 17. legitur, esse pluralis numeri, addi tamen oportuisset esse casum accusativum, cujus rectus est дождеве.

дска tabula, asser; at Joh. 2, 15. дски sunt mensae, cum tamen alias Interpres Slavus vocem graecam τράπεζα servarit. Dsky zemské Bohemis sunt tabulae regni, *Landtafel.* деска aliis, uti Croatis, Carn., Polonis, Moravis est asser, Russis доска. Diminutivum a дска est дщица, qua voce Luc. 1, 63. πινακίδιον, tabella, pugillaris, redditur. Croatae deschicza (дщица) scribunt.

дщи, Accus. дщерь, filia. Russis доч pro дощ. In libris glagoliticis дещи, дещер. Bohemis olim dci, Accus. dcerz, nunc dcera; Serbis кћи, шћи et ћер, Croatis kchi, kcher, Carn. hzhi, hzher. Apud plerosque nunc Acc. pro Nom. usurpatur. Immo Isai. 1, 8. in Bibliis correctioribus legitur jam щерь сїѡна, ubi alias in Ostrogiensi et Mosquensi prima editione rectius дщи legebatur. In Psalmis et libris novi testamenti nullibi Nominativus дщи cum Accusativo дщерь confunditur. Exemplo sit мати на дщерь и дщи на матерь, Luc. 12, 53.

A litera т:

твор, твр (твер).

тлап, тлуп, толп, тлам, тлум, тлст (толст), тлеск, тлач, тлах, тлак, тлк, толк.

трав, трев (трѣв), трув, торв, трон, труп, треп, трап, трп, трм, трн (терн); труд, трат, трут; триз, трѣз, трус, трес, трас, трс (терс), трсть (тростъ), троск, треск, трч (торч); траг (траж), трог, трг (торг), трк.

тетр; тесть, тѣст, тоск (теск), туск, тиск (тищ), тѣск, тщ (тощ).

Spectant huc bisyllabae radices, etsi faciem peregrinam referant: товар merces (Serbis onus, sarcina, Croatis et Carn. *tovór* idem), тоболец pera, тополь populus, топор securis. Adde тарча scutum a germ. *Tartsche*, тысяща (olim тысуща) a goth. thusund, тїтло et тїтла a latino titulus, талант, тартар, тїтан, тектѡн, тїган, трапеза a Graecis accepta. талант in N. T. quatuordecim in locis legitur. At quid sibi vult Apoc. 16, 21. талантес? Manifestum hoc vitium priorum editionum ex талантеск ortum, qua voce interpres Apocalypseos adjectivum ταλαντιαία recte expressit, saltem in postremis editionibus emendari debuisset. Consului quondam Mosquae tres Codices, in quorum primo талантинеск, in altero талантоск, in tertio талант scriptum reperi. Croat. et Carniol.

taliga biga, Russis телѣга, peregrinis accensendum. третїй derivatum est a три. Trocha Bohemis modicum, Carn. troha, Croatis *truha* festuca, stipula, res quaeque minutissima, Russis труха, refer ad тру tero. Slavo-serbicum тужд, hodie туд, Croat. et Carniol. *tuj* alienus, allophylus, respondet Slavico чужд, quod ad чуд secundae classis referendum est. нетопырь vespertilio, compositum est ex не et топырь; at топырь unde? Bohemicum et Polonicum *tchorz* (тхорь) mustela putorius, *Iltiſs*, cui Carniolicum *duhur*, *dihur*, respondet, ab odore (tetro) malim deducere. Iis enim duh (дух) est et odor. Accedente terminatione орь facile дух in тх transierit, eo fere modo, quo Poloni a Nominativo *dech* Genitivum *tchu* formant. Serbi in voce тхорь servarunt initiale т, at х mutarunt more solito in в, ideoque твор pronunciant. Bohemis etiam *zhorz* vulgo in usu est; Russis vero хорек, rejecto т et addita terminatione diminutivorum ек, Croatis *torecz*, Dalmatis *tor*, elisa secunda radicali х. Serbicum уторак dies Martis, Croat. et Carniol. tork, torek, est a вторый secundus, cum sit secunda dies post dominicam. Haec vocis origo si P. Marco nota fuisset, profecto Martem non appellasset Tork, neque Bellonam Torka. Vox peregrina табор, castra, vix non omnibus Slavicis populis nunc nota, in antiquis Slavo-

rum

rum libris nuspiam legitur. Idem de voce ,толмач interpres, ἑρμενευτὴς, sentiendum, quamvis Gen. 42, 23. legatur; libri enim hujus versio minus antiqua est. Croatis et Carniolis толмачник, Polonis et Bohemis тлȣмач, olim et тлмач, inde тлмачити, толмачити, тлȣмачити, interpretari.

творити, сътворити, facere. творенїе opus, Croat. tvor. тварь creatura, Polonis et Bohemis twor. At twarz iisdem facies. творец factor, creator. творило Serbis, Russis, Croatis, torilo Carniolis, tworzydlo Polonis et Bohemis est forma casearia, *Käseform*, *Käsenapf.*

тврд, тверд, твердый, durus, firmus. твердь firmamentum, ςερέωμα; stabilitas, ἀσφάλεια, munitio. 2 Cor. 10, 4. на разоренїе твердем, ad destructionem munitionum, ὀχυρωμάτων. Carniolis, eliso v, terd, Pol. twardy, Boh. twrdy. Croat. tverd, Dalm. tvard non differt pronunciatione a Serb. тврд.

тополь populus, arbor. Isai 41, 19. in Accusativo nunc тополю legitur, in prima Mosquensi тополь. Polonis quidem *topol* et *topola* est fem. generis, et Serbis топола. Russis vero тополь, Gen. тополя, est masculinum, uti et Croatis, Carniolis, Bohemis.

тлст, толстый, crassus, pinguis, Boh. et Pol. tlusty, Carniol. tolst, tovst. Croat. tuszt. толща crassitudo, pinguedo, Croat. tuscha (тȣща).

тлачити calcare, Serbis et Croatis, толочити Russis; Boh. тлачити premere. *Tlak* Croat. et Carniol. lutum aceratum, *Estrich*; tlaka labores dominis praestandi, *Frohndienst.*

тлкȣ, толкȣ, толкнȣ, Iterat. толкати et толцати, pulsare, tundere, Boh, tluku, Slovac. tlku, Pol. tlukę, Inf. tluc, Carniol. tovzhem,

Inf.

Inf. tlezhi, Croat. tuchem, Serb. тучем, Inf. тући, Illyr. tuchi, pro толщи.

толк (тлк) interpretatio, explanatio; толкую interpretor; толковник interpres, Russis usitata sunt. Confer толмач.

трава gramen, herba, цвѣт травный Jac., 1, 10. ἄνθος χόρτε, flos foeni (graminis).

треба 1) in formula требѣ єсть, opus est, inde требую, требовати opus habere, indigere.

треба 2) sacrificium, hostia, Exod. 8, 26. шгребатися ѿ треб їдѡлских, Act. 15, 20. ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων, ut abstineant se a contaminationibus simulacrorum. чадца, храните себе ѿ треб їдѡлских, filioli custodite vos a simulacris, ἀπὸ τῶν εἰδώλων. требище idolium, εἰδωλεῖον, 1 Cor. 8, 10. требник 1) altare. 2) liber rituum sacrorum, rituale.

требити, трѣбити, Serbis et Croatis expurgare, secernere. потребит гумно свое, Luc. 3, 17. purgabit aream suam. At Luc. 9, 24. да огнь снидет с нбсе и потребит их (ms. m), ut ignis descendat de coelo et consumat eos. In Psalmis потребити disperdere, delere, conterere, потребитися, disperire, deleri.

тербух, Croatice *terbuh*, Carniol. *trebuh* (lege требух), Serbice трбу sine х, venter; apud Polykarpow требуха f.

труба tuba, buccina, трубити, вострубити tuba canere, buccinare; глас трубный vox tubae.

труп truncus, cadaver. трупїе, plur. трупїа Psalm. 78, 2. morticina, θνησιμαῖα.

трепет tremor, трепетен: трепетна бысть земла Psalm. 17, 8. ἔντρομος ἐγενήθη ἡ γῆ, contremuit terra; трепетати, трепещу, tremere.

трпѣти, терпѣти, терплю, потерпѣти, стерпѣти pati, perpeti, sustinere; терпѣнїе patientia.

трп-

трпкый, терпкый, acerbus, *herb.* Croat terpek, Carniol. terpki, Boh. trpky.

трн, терн, spina, *Dorn*, proprie Prunus spinosa, *Schlehdorn.* терніе collect. spinae; тернов et терновен вѣнец spinea corona. Dan. 13, 54. male терн pro σχῖνος prinus, in exponendis arborum nominibus minus accuratus interpres adhibuit, hinc in correctioribus editionibus subjecta nota monet lectores in Graeco legi схінос.

трꙋд labor, трꙋдитисѧ, трꙋждаꙋсѧ, Iterat. трꙋждатисѧ, laborare. Apud Serbos трꙋд 1) opera. 2) boletus igniarius, Boh. traud, trud, fomes, *Zunder*, Russ. трꙋт.

трꙋт et трꙋтина Serbis, *trot* et *trut* Croatis, fucus; *trot* Carniolis, apum genus, quod Germani *Drohne* et *Brutbiene* dicunt; Russis трꙋтень spado, Polonis trąd, truteń, Bohemis trubec, trupec, traup, traud.

тризна certamen, pugna. тризнище 2 Macc. 4, 18. locus certaminis, agon.

трѣзв, трезвый, et трезвен sobrius, jejunus. трезвитисѧ sobrium esse, vigilare. Serb. трезан, трикзан, Croat. trezen et trezniti, Carn. tresen et tresliv, Boh. strzizliv. Pol. trzeźwy, trzeźwić.

трꙋс motus, terrae motus, σεισμος. Confer трѧсꙋ.

трѧсꙋ, потрѧсꙋ, стрѧсꙋ, трѧсти, movere, quassare. трѧсꙋсѧ moveri, tremere. Serb. тресем, трести.

трс in libris glagoliticis, et apud Croatas *terſz*, dimin. terszek, vitis, Bohemis trs, caudex cujusvis plantae, *Stock.* Serb. трска arundo, refer ad трсть.

трсть, трость, arundo, calamus, dimin. тростка. Carn. terſt, Croat. tersztt, tersztika, Boh. trest, trestka, trztina. трость благовоннаѧ Exod.

30,

30, 23. est calamus aromaticus; трость, книжника скорописца Psalm. 44, 2. calamus scribae velociter scribentis, κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου. 1 Cor. 3, 12. тростїе, καλάμη, stipula.

троскот ἄγρωστις, herba, gramen. Exod. 32, 2, Isai. 37, 27.

треск fragor, sonitus, fulmen. Croat. *treszka* strepitus, *treszk* fulmen, *treszkam* fulmino, fulmine tango.

тръг, торг, торжище, forum, emporium. Boh. trh, trhowisstje, Croat. terg, tergovische, Polon. targ, targowisko. торжник Matth. 21, 12 κολλυβιστής, nummularius. торжество Hebr. 12, 23. πανήγυρις, frequentia, conventus: solennitas. Confer торгати.

тръгну, торгну, Iterat. терзати et торгати, trahere, lacerare; исторгнути extrahere, растерзати dirumpere.

тетрев, Russ. тетерев, tetrao.

тесть socer, inde теща socrus, Serb. Croat. Carniol. таст. Bohem. тесть.

тѣсто μάζα, farina subacta, *Teig*.

тоска taedium, angor. Confer Bohem. tesknо Polon. tęskno.

тискати, тищу, premere, inde Russis тиски praelum. Pro точило torcular Matth. 21, 33. in Codicibus in Russia seculo XIV. scriptis тѣск substitutum reperi, cum точило Russis cotem, quae rotando circumagitur, significet. Sed alii codd. uti et editiones omnes hoc in loco servarunt точило. Legebatur etiam тѣск Isai. 16, 10. тиск Is. 63. 2. тѣск Os. 9, 2. Joel. 2, 24. et 3, 13.; at in correctiori editione his in locis recte substitutam genuinam vocem slavicam точило reperio. Sic Joel. 3, 13. pro подстави nunc подточилїа, ὑπολήνια, legitur. Aliis autem in locis et olim

то-

точило legebatur, in Evangeliis ex. gr. bis, in Apocalypsi ter, in Psalmorum 8, 80, et 83', inscriptionibus (ѡ точилѣхъ), licet auctor concordantiarum in Psalmos id indicare neglexerit, Numer. 18, 27 et 30. Deuter. 16, 13. 4 Reg. 6, 27. Prov. 3, 10. Sir. 32, 17. Jer. 48, 33. Thren. 1, 15. Et Isai. 5, 2. предточиліе προλήνιον, Agg. 2, 17. et Zach. 14, 10. подточиліе, cum in graeco sit ὑπολήνιον. Igitur точило sine dubio a primo interprete profectum, et тѣск in locis citatis ab emendatore Russo substitutum fuit. Polykarpow vocem точило in Lexico trilingui per *tornum* explicat, attamen sub voce peregrina праса віноградная addit: или точило въ немже віноград топчѹт, ληνὸς, ςαφυλοβολεῖον, torculare.

тещити non nisi in formula пѣны тещит Marc. 9, 18. ἀφρίζει spumat, et v. 20. пѣны тещa ἀφρίζων, spumans, occurrit. Possit tamen conferri cum тощити, истощити evacuare, a sequenti тощ.

тъщ, f. тща, n. тще, et тщїй, тщаа, тщее vacuus, inanis, cum vocali euphonica obscura seu ambigua et mobili, hinc Russis тощ, Croatis tefch (тещ), Carn. tesh, Illyr. tasht. Poloni czczy scribunt pro tszczy. Bohemi non nisi in voce tsstitroba, jejunus stomachus, radicem тъщ conservarunt. A тощ est 1) истощити evacuare, exinanire. 2) тщатися, потщатися vacare, studere, sollicite curare, festinare; hinc тщаніе σπουδή, studium, diligentia, festinatio. 3) тщета detrimentum, тщетный κενός, inanis, nocuus. In Compositis тще: тщеславіе κενοδοξία, inanis gloria. тщегласіе κενοφωνία, inaniloquium.

A literis ѕ et з:

звен (звон), ѕвѣрь, звизд, ѕвѣзд, звѫк, звак (звац), звѫрь.

зной, зноб?

зелв, злат, ѕлак.

зрн (зерн).

Huc fere magis spectare videtur ѕмїй draco, et ѕмїа serpens, quam ad secundam classem. знобити, ѡзнобити, frigefacere, est a зѧбнѫ, inserto н epenthetico. знак, знаменїе, signum, a знати; зрак forma, зерцало speculum, sunt a зрѣти; зрѣлый maturus a зрѣю. згиб, diplois, apud Polykarpow, est idem ac сгиб complicatio, compositum ex с et гиб, uti здрав ex с et драв. In землѧ, terra, litera л non est radicalis, sed servilis et quidem epenthetica. зевес i. e. ζεῦς, et зефvр peregrina sunt.

звенѣти, звенѭ sonare, resonare: мѣдь звенѧщи или кѵмвал звѧцаѧй 1 Cor. 13, 1. χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον, aes sonans aut cymbalum tinniens. A neutro звенѣти est factitivum звонити et звон. звонец Exod. 28, 33. 34. tintinnabulum; Serbis звонце n. a звоно. Bohemis, Croatis, Carniolis звон m. campana. Poloni praefigunt d: dzwon. Russis звон est sonus, pulsus campanarum, sed campana колокол, a germ. *Glocke*, Suec. *Klocke*.

ѕвѣрь m. fera, bestia, θὴρ, θηρίον. Graecorum θ, et Latinorum f respondet Slavico ѕв initio

tio hujus vocis. начертанїе ѕвѣрино Apoc. 16, 2. character bestiae.

звизд sibilus, звиздати sibilare. позвиждет Jerem. 19, 8. et 50, 13. sibilabit; звизданїе ibid. 19, 8. sibilatio. Serbis звизнути et звиждати, звиждим, Croatis zvisgam (звижгам), Carniol. shvishgam) (жвижгам); Bohemis hwizdati, Polon. gwizdać.

ѕвѣзда stella. Sibilans litera ѕ seu з apud Slavos meridionales et Russos inchoat vocem hanc; Bohemi autem et Poloni retinuere gutturalem. Illi enim stellam hwjezda, hi gwiazda vocant. звѣздослов, звѣздословец astrologus.

звѹк sonus, clangor. трѹбный звѹк Hebr. 12, 19. tubae sonus. Huic affine est звак, plur. звакы. A звакѹ seu звакнѹ formatur Iterativum звацати tinnire. Vide звенѣти. Serbis звека, звекет sonus, звекнѹти, звецкати, звечати, sonare, resonare. Croatae zvenk, zvenchim, Bohemi zwuk, zwučim norunt.

зѹбрь urus, bison, Polonis et Bohemis zubr. Polykarpow зѹбрь urus, et зѹбрина caro uri, Lexico trilingui inseruit. Animal, quod LXX. Interpretes τύγαργον vocant, interpres Slavus Deut. 14, 5. voce зѹбрь explicare conatus est. Male utique. Nec scio, utrum Alexjejevio notus fuerit зѹбрь, cum ille nihil aliud habeat, quam animalis hujus esum Israelitis concessum fuisse.

зной aestus, зной бѹдет Luc. 12, 55. καύσων ἔσται, aestus erit. Matth. 20, 12. aestus est вар. Serbis, Croatis et Carniolis зной sudor, знойтисе sudare.

ѕелвь, apud Polykarpow limax, testudo. Confer желвь.

зелва Bohemis olim idem quod Russis золовка mariti soror.

злато aurum, Polon. złoto, Russ. зóлото. злат, злата, злато et златый, ая, ое, aureus. златица Matth. 22, 19. νόμισμα, numisma.

блак et злак herba, χλόη; hinc злачен: на мѣстѣ злачнѣ Psalm. 22, 2. εἰς τόπον χλόης, in loco pascuae. An non злак referri possit ad зеліе olus?

зрьно, olim et зьрно, in Serbicis codd. зрьно, in Russ. зéрно granum, κόκκος, Korn. Serbis зрно, et Bohemis zrno sine vocali inter з et р. Sic et Illyrii, Croatae, Carnioli vocem hanc pronunciant, licet zarno aut zerno scribant. Poloni inserunt ia: ziarno.

A litera ж:

жван, жмꙋр.

желвь, жлꙋв, жлаб (жлеб), жлн (желн), жлт (желт), жлаз (жлез), жлч, желк.

жреб, жрн (жерн), жрел, жрдь (жердь).

жест.

Huc etiam refer желѣзо ferrum, жеравль, жаравль, γερανός, grus, Russ. жꙋравль, Serb. жерав et ждрао, Illyr. xdral, Croat. serjav (жерав); et forte желꙋдь glans, glandis, quamvis ꙋдь formativa esse videatur. Croaticum svala, Serb. жвале plur. froenum, est a жвати mandere. Croat. svisgam, Carn. shvishgam, refer ad Slavicum звизд: звиздати sibilare. Croat. svenk, Carn. shvenk, sonitus, refer ad звак. Croat. smuly (жмꙋль) cyathus, vix norunt alii. Croat. et Carn. жвепло affine est Slavico жꙋпел, sed utrumque origine peregrinum,

num, a germ. *Schwefel.* Interpres certe Evangeliorum Sec. IX. nondum usus est voce жѹпел. Nam Luc. 17, 29. *θεῖον*, sulphur, circumscripsit duabus vocibus: камы горащи (in Ms. Serbico Prag. камень горѹщи), in editione correcta камык горащи, i. e. lapis ardens. Isai. 30, 33 et 34, 9. in Ostrog. et Mosqu. prima legitur камык горащи (горащїй), Gen. 19, 24. камы горащїй pro hodierno жѹпел. Ezech. 38, 22. etiam editiones posteriores retinuere камень горащ. At Deuter. 29, 23. жѹпел jam in Ostrog. legitur, non deleta, quae praecedit, voce камык, quod est manifestum factae substitutionis indicium. Sic Joh. 18, 15. post жѹпелом vox огнем in Ostrog. non fuit deleta. Nec dubito, etiam Psalm. 10, 6. vocem жѹпел alteri voci jam olim substitutam fuisse. жѹпел quinquies, et Adj. жѹпелный bis in Apocalypsi legi non miror, cum libri hujus versio slavica longe recentior sit aliis. Hoc certe mirum, Slavis meridionalibus Sec. IX. non fuisse notam vocem, qua Slavi septemtrionales sulphur appellant. Est enim sulphur Russis сѣра, Polonis siarka, Bohemis sira, olim sjera. Dan. 14, 27. in Ostrog. editione сѣра quidem legitur, sed pro *στέαρ*, quod correctores posteriores maluerunt interpretari тѹк, adeps.

жбан Russis et Serbis vas ligneum, *Kanne*, Bohemis urceus. Confer Slavicum чбан.

жмѹра

жмꙋра Russis nictans, Serbis myinda. Confer жмꙋрити, et Russ. et Serb. жмирати, Bohem. mhaurati.

желвь Oseae 12. 11. χελώνη, testudo. Croat. selva, selyva, Adj. selyvin, testudineus. A graeco χέλυς, mutato χ in ж, ortum sit желвь.

жлꙋва Bohemis idem ac жлꙋна.

жлаб Bohemis canalis, alveus, Croat. sleb, Carn. shleb, shlieb, *Rinne*. Serb. жлеб, ждлеб, et жлиеб, ждлиеб. Polon. żłob, Russ. желоб, жолоб. At slabram Croat., shlabram Carn. blatero, est onomatopoeticum.

желна, жолна, Russis picus martius, *Schwarzspecht*; Boh. żluna, Croat. suna (picus viridis), Carn. shona, shovna, *Grünspecht*, Serb. жꙋна (црна и зелена), niger et viridis.

жлт, желт, желтый flavus, gilvus, luteus, Bohem. żluty, Polon. żołty, Serb. жꙋт, Croat. sut, Carn. shut. Hinc vitellus ovi Russis желток, жолток, Pol. żołtko, żołtek, Bohem. żlautek, Croat. sutanyck, Serb. жꙋванце, жꙋйце, жꙋманце.

жлꙗза glandula, *Drüse*, Bohemis; желѣза Russis, slezda Croatis, жлезда, жлиезда Serbis. Affine vocabulum est желꙋдь glans.

жлч, желч, fel, *Galle*. Serb. жꙋч, Croat. such, Carn. sholzh, shovzh, shovz, Polon. żolć, Boh. żluč.

желкнꙋ, Polon. żołknę, Boh. żlautnu, flavesco. Cum желкнꙋ sit pro желтнꙋ et желч pro желть, referri utrumque possit ad желт; hoc vero, collatis vocibus fel, flavus, gilvus et *Galle*, *gelb*, ad syllabam radicalem secundae classis жел.

жребїй, in codd. Serbicis ждрѣбїй, sors, κλῆρος, Russ. жеребей, Illyr. xdreb, xdrib, Carn. sdrib. Psalm. 77, 55. по жребїю даде им (землю) оужем жребодаанїа, et edit. Venet. Psalt. по ждрѣбїю раздѣлиим землю оужем дѣломѣрїа.

ρία ἐκληροδότησεν αὐτοὺς ἐν σχοινίῳ κληροδοσίας, sorte divisit eis in funiculo distributionis.

жрѣка pullus equinus, asininus, Russis. жеребенок, Serb. ждребе, ждриебе, Croat. srebe, (жребе), Carn. shrebe. Bohemi amant gutturalem literam h pro ж: hrzibje. Sic et hrzeb, clavus, convenit cum Carn. shrebel.

жрнов, жернов, (Russis et жорнов), lapis molaris. Apoc. 18, 22. шѹм жерновный φωνὴ μύλȣ, vox molae. Ibid. v. 21. камень велик ꙗкѡ жернов, λίθον ὡς μύλον μέγαν, Vulg. lapidem quasi molarem magnum. Nescio, cur Slavus велик transposuerit, cum lapis, quem sustulit angelus, hic conparetur molari magno, seu molae magnae. Luc. 17, 2. жернов оселскїй, μύλος ὀνικὸς, mola asinaria. Ita editi, sed codd. Msti legunt камень жрновный, lapis molaris. Matth. 18, 6. pro жернов оселскїй cod. Serbicus Kop. vulgarem dialectum secutus exhibet жрьвань осласкыи, et Matth. 24, 21. вь жрьвнахь pro жерновах, ἐν τῷ μύλωνι, in mola seu pistrino. Est enim Serbis hodie жрвань, gen. жрвна, mola manuaria, trusatilis, *Handmühle*, Pol. żarna, Croatis servne, serne et sermlye, Moravis żernowy. A żernow apud Bohemos olim dim. żernowky, Russis et hodie жерновки, lapides cancrorum, *Krebsaugen.*

жрѣло: жрѣлом великим Dan. 13, v. 24. 42. 46. 60. Ostrogiensis editio habet, Mosquensis prima жрелом, et in margine quater appositum гласом, cum in Graeco φωνῇ legatur. жрѣло, Serbis hodie ждриело fauces, Croatis srelo os furni, praefurnium, Carn. sherelo foramen alvearis, *Flugloch*, Russis жерло orificium, unde et ожерелїе, a жрети, uti жд ерло jugulum apud Micaliam, a ждерати vorare. Est igitur жрелом великим, voce magna, figurata locutio.

жрдь, жердь, palanga, pertica, apud Russos et Bohemos, Polon. żerdź, dim. żerdka. Carn. sherd, shert, sherv, *Wiesbaum*, longurius, et shertiza ames, pertica aucupalis.

жесток, жестокый, σκληρὸς, durus, validus: ѿ жестоких вѣтрѡв Jac. 3, 4. a ventis validis, saevis. жестокость durities. жестовыйный Act. 7, 51. σκληροτράχηλος, dura cervice, a жесто et выя. жестосердїе Matth. 19, 8. σκληροκαρδία, duritia cordis. жестоколичный Ezech. 2, 4. dura facie. ѡжесточити (ms. ѡжестити) indurare, obdurare. не ѡжестите срцъ ваших Psalm. 94, 8. (ed. Venet. 1561) μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, nolite obdurare corda vestra. Aliae editiones legunt не ѡжесточите. ѡжеститися, ѡжесточитися indurari. ѡжестѣти Psalm. 89, 6. pro ѡжеститися. Croatis seztok seu sesztok est validus, firmus, lacertosus, Serbis жесток ardens, et жестина ardor, vehementia. At жеста et жестика iisdem est acer tataricum.

A litera с:

свин, свѣн, свар, свир, сверб (сврабь), серд, серч, свид, свѣд, сват, свит, сват (свꙗщ), свѣт (свѣщ), свѣж, свист, свѣсть, свек.

спой, спор, спод, спѹд.

смол, смѹр, смрд (смерд, смрад), смрк (сморк), смрк (смерч, смрѣч), смѹд, смѹг, смок, смык.

снѹб, сноп, снасть, снѣг (снѣж).

слов (слав), слив, слаб, слѣп, слам, слѣм, слан, слон, слин, сли (солн), слад, слѣд.

слюд,

слюд, слат, слот, слез, слиз, слз (слез), слѣз; слуг (служ), слух (слуш, слыш), слук.

срв, срев, срп (серп), срам, срн (серн), сред, срд (серд), срть, срач, срх, срак, срк.

стев, ступ (стоп, степ), стен (стон), стѣн, стол, стел (стла), стар, стр (стре), стад, студ (студж, стыд), стез, стог, стяг (стог), стуг, стег, стиг, стаг, стук.

* ствол, — стлп (столп), — строй, струй, стрый, стрв, страв, струв, строп, струп, стрп (строп) стреп, страп, стрм (стрем), стран, струн, стрн (стерн), стрѣл, страд, стрд, стриж, стрж (стерж), строг, струг, стрег (страж), стриг, страх, строк, струк, стрек, стрик, сткло. *

сест. — скоб, скыв, скоп, ском, скал, скул, скор, скуд, скот, скут, скыт, скок (скоч).

* сквар, сквор, сквер, сквѣрк (сквѣрч), сквоз, скваж, — склав, — скрев, скрвь (скорбь), скрип, скром, скран, скрин, скроз, скриж, скрег (скреж), скрек. *

Huc spectant bisyllaba, quae inter primam et secundam radicalem vocales recipiunt: сѣвер, сесоль mustela zobela, сапог calceus, сосуд vas, сокол falco. Adde сверѣп ferus, ferox, скаред turpis, sordidus, сковрада frixorium. скорлупа putamen ovi, compositum est ex скора et лупа. Fru-

 stra

stra etiam hic quaeras свод, спона спор, спас, соньм, склеп, скров; nam haec praefixa praepositione с initio aucta sunt. спѣх, смѣх, став, стан, cum in fine formativae х, в, н, accesserint, ad radices secundae classis spectant. Sic et смерть, cum initio et in fine auctum sit, ad мр referri debet. Russicum сельдь halex, Polonis śledź, peregrinum est, a Suecis acceptum. Graecae voces in versione Slavica non paucae leguntur, quarum aliquas subinde posteriores interpretes slavicis vocibus reddere conati sunt. скнипы sunt σκνίπες, ciniphes, Psalm. 104, 31. Psalterium Venet. 1561 substituit мѹшице. Interpres Pentateuchi Exod. 8, 16 17. 18. скнипы sexies repetiit. скумен est σκύμνος, catulus leonis, Psalm. 16, 12. Ps. 56, 5. Ps. 103, 21. Gen. 49, 9. bis. Jer. 51, 28. Thren. 4, 3. Prov. 30, 30. 1 Macc. 3, 4. quibus in locis antiqua editio cum correcta conspirat. At Deut. 33, 22. pro лвичищ correctores substituerunt скумен. Num. 24, 9. скумен лвов pro лвищ; скумни pro лвичища Job. 4, 11. et pro щенцы Os. 13, 8. Pluribus tamen in locis correcta лвичищ seu лвичище pro σκύμνος retinuit, uti Num. 23, 24. (pro plur. львичищи ponendo лвичища), Judic. 14, 5. (pro львичищ ревый ponendo л. рыкающ), Isai. 5, 29 et 30, 6. Ezech. 19, 2. 5. Joel. 1, 6. Amos 3, 4. Mich. 5, 8. Naum 2, 11. et 12., ubi v. 11, львичищем in Dat. plur.

rec-

recte utraque editio legit, v. 12. vero correcta Russicam inflexionem львичищам substituere maluit. скиніа est σκηνὴ, Psalm. 77, 60 atque alibi, quam vocem Alexjejew explicat quinque aliis: кѹща, сѣнь, намет, палатка, шатер. три сѣни Matth. 17, 4. τρεῖς σκηνάς, tria tabernacula. Sic Luc. 9, 33. Et почтеніе сѣни Joan. 7, 2. σκηνοπηγία, scenopegia. At Act. 18, 3. скиніотворци sunt σκηνοποιοὶ. In Vet. Test. non eodem vocabulo ubique vox σκηνὴ exponi solet: Ex. 26, 1. vetus editio habet храм, correcta скиніа. Gen. 26, 16. legebatur olim в домѣх, nunc в скиніах, ἐν ταῖς σκηναῖς. Gen. 4, 20. utraque legit и селеніих, ἐν σκηναῖς. Isai. 1, 8. et Sap. 11, 2. utraque voce кѹща utitur. стіхіа est στοιχεῖον, elementum. Col. 2, 8. по стіхіам (Ms. стіхіем) міра, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, secundum elementa mundi, quo in loco tamen Ms. Belgradense Apostoli Bibl. Caesareae Vindob. по съставленію substituit, nescio an satis apte. Deerat omnino Slavis idoneum vocabulum ad exprimendam vocem στοιχεῖον, quamvis Bohemi ab aliquot seculis elementum žiwel appellent, quae vox a Polonis recepta in żywioł mutata est. Istud mirum, quod 1 Tim. 5, 23. διὰ τὸν στόμαχόν σου reddiderit interpres Slavus стомаха ради твоего, cum vocabulo ad designandum stomachum non careant Slavi. Est enim Russis желѹдок, Serbis желѹдац, Croatis seludecz (желѹдец). Carn. she-

lodez (желодец), Bohemis żaludek, Polonis żołądek, stomachus, a желѫдь glans. In Ms. antiquo Mosquensi pro стомаха substitutam vocem сырищa legi. сырище etiam in versione slavica Ephremi Syri stomachum significare, docet Alexjejew; at monendum hic, сырище esse proprie id, quo lac coagulari solet. Utuntur autem Slavi vitulorum stomachis pro coagulo.

стамна est ςάμνος, urna, Hebr. 9, 4. At Exod. 16, 33. ubi nunc стамна legitur, editio Ostrog. exhibet сосѫд, vas. Alexjejew стамна voce ведро (i. e. вѣдро) explicavit; alias pro стамна legitur vox slavica рѫчка.

свинїа sus, porcus, *Schwein.* Matth. 8, 30. стадо свинїй, et v. 31. стадо свиное, grex porcorum. At свинец plumbum, non nisi Russis et Carniolis commune vocabulum, refer ad винѫ.

свар pugna, contentio; сваритися 2 Tim. 3, 24. μάχεσθαι, litigare; сварливый litigiosus. Sed свар, сварити composita esse possint ex с et вар, варити, uti свада ex с et вада.

свирати fistulam inflare, Serbis свирити et свирати; свирѣль fistula, Serbis et Croatis свирала.

сверб, свербеж, prurigo; Serbis сврab, Bohemis swrab, Croat. szrab, scabies, porrigo.

свердель, et свердло, terebra, Croat. szveder, Carn. ſveder, Pol. świder.

сверчек, сверщ, Russ. gryllus, Boh. цврчек, Croat chverchek, szmerchek.

свидина cornus sanguinea, Boh. swid, swjda.

сват,

сват, affinis, pronubus, proxeneta; **сваха** pronuba, **сватати** pronubere, **сватба** nuptiae, a quo differt **сватьба** sanctificatio.

свитати illucescere. Recte editi, etiam recentiores, Matth. 28, 1. **свитающи**, ἐπιφωσκούσῃ, legunt, at male Luc. 23, 54. **свиташе**, quod Codd. manuscripti et editi veteres exhibent, mutarunt in **свѣташе**. Omnibus enim Slavis **свитати** est lucescere, Polonis świt diluculum; Serbis et Croatis **свитанье**, Boh. switanj. In **свѣнꙋ** pro **свѣтнꙋ** locum habet ѣ, non vero in **свитати**, quamvis utrumque sit a **свѣт**.

свят, **сꙗтый**, sanctus, ἅγιος, Serbis **свет**, in antiquis eorum libris et **свѣт**, Boh. swaty, Pol. święty. A **свят** formatur **святити**, **свящꙋ**, sanctificare, inde **святитель**, Hebr. 3, 1. ἀρχιερεὺς, pontifex, summus sacerdos, **святительство** 2 Petr. 2, 5. ἱεράτευμα, sacerdotium. **священник** sacerdos. **святына** ἁγιωσύνη, sanctitas. **святилище** Psalm. 82, 13. ἁγιαστήριον, sanctuarium, et alia plura.

свѣт lux, lumen, **свѣтити** et **свѣтитися** lucere. **свѣтлый** lucidus. **свѣтлость** splendor, λαμπρότης. **свѣща** lumen, fax, lampas. **свѣщник** candelabrum. **свѣтило** luminare. **свѣтилник** lucerna, λύχνος.

свѣт nunc in dialectis omnibus est mundus. Russ. et Boh. **свѣт**, Serb. **свет** et **свиет**, Croat. szvet, Polon. swiat. In libris slavicis antiquis mundus est **весьмир**, unde et **мїр**. Interpres tamen tertii (in Vulgata quarti) libri Esdrae, qui e latino longe serius quam alii libri in slavicam linguam translatus fuit, Cap. 6. seculum voce **свѣт** expressit: **создал еси свѣт**, creasti seculum v. 55, **сотворен бысть свѣт**, creatum est seculum v. 59, licet alias voce **вѣк** utatur. In correctiori editione citatis versibus **вѣк** pro **свѣт** recte substitutum legitur.

свист sibilus, свистати sibilare.

свѣсть soror mariti; Serbis сваст, свастика soror uxoris. Conferatur сестра, et germ. *Schwester*. At сѫвѣсть, совѣсть conscientia, compositum ex praepositione с et вѣсть, refer ad вѣдѣти.

свекры et свекровь socrus. Serb. свекар (gen. свекра), Croat. szveker, est socer, свекрва utrisque socrus.

спор, спорый, proficuus, Serbis спор хлѣб panis quo facile satiamur, quo parce et diu frui licet. споро adv. largiter, abunde apud Polykarpow; Croatis szporen parcus. At спор, id est сѫпор, contentio, compositum est ex с et пор, а прѫ, прѣти.

спод, Marc. 6, 39. на споды на споды, συμπόσια συμπόσια, secundum contubernia, per convivia. Explanat hunc locum glossa во окрѫг in Bibliis correctis apposita. Hinc et Alexjejew спод voce рад, series, explicat. At mihi спод peregrinum videtur, e graeco vocabulo συμπόσιον natum.

спѫд modius. под спѫдом sub modio, in Evangeliis ter legitur.

смола pix, смолити picare.

смрдѣти, смердѣти, смержд, foetere, смрад foetor, смрадити foetorem creare. Confer lat. merda.

смрк Bohemis pinus picea, *Fichte*, *Rothtanne*, Moravis et Slovacis smrek, Polonis smrok, (in montibus Cracoviensibus smrek), olim et smerek, smereka, nunc świerk, świerczyna, Croat. szmrek, Carn. ſmréka. Non mirum itaque, in antiqua editione Isai. 9, 10. et 14, 8. et 37, 24. κέδρος redditum fuisse per смрѣчїе, quamvis interpres hujus libri alias, uti c. 2, 13. et 60, 13. voce кедр utatur. Idem in Ezechiele Cap. 17. observare licet, ubi v. 3. смрѣч, et v. 22. et 23.

кедр

кедр habetur. Voluit nimirum sciolus quidam notiorem arborem substituere minus notae. Simile quid etiam Soph. 2, 14. et Zach. 11, 1. factum est, ubi тисїе pro кедр, кедры positum fuit, licet Zach. 11, 2. кедр immutatum manserit. Est autem тис taxus. 2 Paral. 2, 8. recensentur ligna cedrina, arceuthina et pinea, secundum Vulgatam, in antiqua versione: кедрова, певгова и смерекова; in Graeco vero ἀρκεύθινα prius leguntur quam πεύκινα, quem ordinem servat editio correcta: аркевѳова и певгова. Adjectivum смереков, a Polonico смерек, vix credo a primo interprete hoc loco positum, sed ab indocto quodam emendatore, qui Vulgatam hic inspexerit, alteri cuidam voci male substitutum fuisse. Eadem enim sunt ligna pinea, quae πεύκινα. Correctores autem Mosquenses maluerunt hoc loco graecam vocem servare, licet alias adjectivo смерчїй pro graeco ἀρκεύθινος utantur.

смерчїе 3 Reg. 19, 4. ἄρκευθος (ῥαθμὲν), juniperus. Concordat hic vetus et nova editio Slavica. Oseae 14, 9. vero Ostrogiensis legit смрѣч, correcta autem смерчїе, pro Graeco ἄρκευθος. Vulgatus abietem habet. 3 Reg. 6, 31. 33. correcta editio legit ѿ древ смерчїих, ubi adjectivum смерчїй respondet graeco ἀρκεύθινος, ἀρκεύθου. Nescio, cur antiqua editio genus arboris hic exprimere noluerit, legit enim древом лѣпым, ligno pulchro. Cl. Heymio visum fuit, cum in gallica et germanica versione, quas citat, ligna olivarum habeantur, aliam hic arborem adjectivo смерчїй intelligi, quam juniperum. At non omnino male Lexicon Academiae Russicae vocem смерчїе explicavit, cum hic non aliae versiones, sed potius graeca respicienda sit. Revera nunc, et certe jam ab aliquot seculis non solum Serbis смрека est juniperus, смрекови

на et **смречевина** juniperi lignum, sed ab omnibus fere meridionalibus Slavis, qui pinos vix norunt, juniperus smrjek, smreka, smrika vocatur. Croatae tamen et Carnioli significatum vocis **смрек**, **смрека** primaevum retinuere. Juniperum autem Carnioli brinje vocant, hinc brinovz vinum adustum juniperi, apud Polonos et Slovacos borowiczka, quamvis hi et Bohemi juniperum jalowec, Pol. jalowiec, appellent. Russis juniperus est **верескъ** et **можжевельник**, juniperi granum **можжевелина**, **можжуха**, Croatis bor juniperus, borovo seu borovichno zernye grana juniperi, et borownyak poculum e ligno juniperi. Bor Polonis sylva, proprie pinetum. Bohemis borowice, chwoy et sosna est pinus sylvestris, Carn. borovez, *Föhre*, *Kiefer*, Russ. **сосна**, Pol. sosna et choina.

смоква ficus, σῦκή; **смоковница** ficus arbor, ficulnea.

сноп manipulus, merges. Matth. 13, 30. **свяжите их в снопы**, δήσατε αὐτὰ εἰς δεσμὰς, alligate ea in fasciculos.

снѣг nix, Serb. **снег** et **снииг**. Confer שלג.

словꙋ pro **славю** appellor; **слово** verbum, inde **слован**, **словянин**, Slavus; **словенскый**, slavicus, slavonicus (melius slovenicus), quod Russi in editione Mosquensi 1663 mutarunt in **славенскый**: **по языкꙋ славенскꙋ**. Attamen Polykarpow scripsit in Lexico trilingui 1704: **словенскїй** et **слованин**. Croatis szlovénecz est Illyrius, Illyricus, Slavus; szlovénka Illyrica mulier, szlovenszki Illyricus, Slavonicus. A **слово** sunt **словити**, **славити** et **слава** gloria. A **славити** celebrare, glorificare, est **славїй** philomela, luscinia, Russ. **соловей**, Serb. **славуй**, Croat. szlavich, szlavichek, Carn. slavizh, slavizhik, Boh. slawjk, slawjček, Pol. slowik.

слива prunus, prunum.

слаб, слабый, debilis, imbellis, languidus, inde neutrum слабѣти, ѡслабѣти, debilitari, deficere, languescere; activum слабити, ѡслабити debilitare, remittere. ѡслаби ми Psal. 38, 14. ἄνες μοι, remitte mihi. Act. 27, 40. ѡслабивше ужа, laxantes juncturas; ѡслаба remissio, indulgentia. Act. 24, 23. имѣти ѡслабу, ἔχειν ἄνεσιν, habere requiem. разслаблен, разслабленный, paralyticus.

слѣп, слѣпый, слѣпец, coecus.

слама stramen, refer ad сттати sternere.

слана pruina. слан, сланый, salsus, inde сланость Psalm. 106, 34. ἅλμη, salsugo, in Psalt. Veneto слатина, quod Bohemis in usu est.

слон elephas; слоновая кость ebur. слина saliva.

слнце, солнце, sol. Confer Suecicum sol, cum suffixo articulo solen. Pol. słońce, olim et słonie, Boh. slunce, Slovac. slnce, slnko; apud meridionales Slavos nunc сунце, mutato л in у.

сладок, сладкый dulcis. сладость dulcedo; сласть τρυφή, voluptas, deliciae. в сладость Marc. 6, 20. ἡδέως, libenter, сладцѣ ἥδιστα, libenter, 2 Cor. 12, 9. сладчица Serbis est sinapi.

слѣд vestigium. гряди вслѣд мене, Matth. 19, 21. ἀκολούθει μοι, sequere me. наслѣдник heres.

слезина Serbis et Bohemis splen, lien, *Milz*, Russ. селезенька, селезень, in versione Ephremi Syri слезень, Croat. szlezena, Carn. sliesena, slesenu.

слза, слеза, lacryma, Boh. slza sine vocali, Serb. et Croatis суза, Carn. sovsa, solsa. слезити lacrymari. слезный: хлѣбом слезным, pane lacrymarum Psalm. 79, 6.

слѣз malva. Croat. szlez (слез). Boh. slez, Pol. szlaz, ślaz; Serbis слез et шлѣз, uti et Carn. slies, est althaea. Cl. Linde слюз, quod uti alia

e Polykarpovii Lexico trilingui hausit, vetus Slavicum esse credidit, signando illud literis Ec. i. e. ecclesiasticum. At Polykarpow, quod et aliis dictum volo, Russica miscuit cum Slavicis. Estque obsoletum слюз apud Polykarpow vulgari pronunciatione legendum uti sljoz, pro слез seu слѣз, quod est meridionalium Slavorum dialecto proprium atque vere Slavicum.

слꙋга minister, servus; слꙋжити ministrare, servire; слꙋжба ministerium, servitus. слꙋжитель minister, слꙋжительница ministra.

слꙋх auditus, fama, esse possit a слꙋ: слꙋю. A слꙋх sunt verba слꙋшати auscultare, et слышати audire. въ слꙋх оуха послꙋшаша ма Psalm 17, 45. *εἰς ἀκοὴν ὠτίου ὑπήκουσέ μου*, in auditu auris obedivit mihi; послꙋшаша, obediverunt, est hic in plur. ob praecedens людїе, in Graeco λαὸς, populus.

срб, србаль, србин, сркинь, срблин Serb. Serbus, србка, србкына Serba. србꙋла liber vetus Serbicus. србскый Serbicus; србска, a producto pro србскаꙗ, Serborum regio, Serbia, quae male hactenus Servia scribebatur. Significatum radicis срб, consultis etiam dialectis omnibus, nondum licuit eruere.

сребро argentum, *Silber*. сребреник argenteus nummus. сребролюбец Luc. 17, 14. *φιλάργυρος*, avarus. среброковач Act. 19, 23. *ἀργυροκόπος*, argentarius, signator argenti. Boh. inserunt т inter с et р: strzjbro.

срп, серп, falx messoria, *Sichel*, gall. serpe. Illyrii licet scribant serp aut sarp, vix aliter tamen pronunciant, quam Serbus et Bohemus, nimirum срп, Russi vero серп, Pol. sierp.

срам, срамота, pudor, verecundia, срамный turpis; срамити, посрамити confundere, срамитиса confundi, vereri, pudere.

срна

срна, серна, caprea. Serb. et Boh. срна, Pol. sarna; at sarn cervus capreolus, Croat. szernecz, Boh. srnec, Carn. fernak, Serb. срнаћ.
среда medium; ѿ среды de medio; посредѣ in medio.
срдце, сердце, cor, *καρδία*, Armenis sirt.
срачица indusium, interula. Matth. 5, 40. *ἱμάτιον*, Vulg. pallium. Luc. 6, 29. *χιτών*, tunica. Carn. frajza, frajzhiza, indusium.
стебло, culmus, caulis, collect. стеблїе stipula, Serb. стабло, caulis. Gen. 49, 21. стебль f. nunc legitur, olim vero лѣторасль ramus, propago.
стѹпити, стѹпати, gradi; приступити accedere. стопа gressus, vestigium pedis. Croat. sztupina, sztupay. степень gradus, Boh. stupeň. Pol. stopień. Serbicum стѹп vide sub стап.
стенати, стенѭ, gemere. стенанїе gemitus. Russ. стонѹ; стон gemitus. Serb. стенати, стенанье. Boh. stonati gemere (olim), nunc morbo decumbere.
стѣнь umbra, *σκιά*, Bohemis stjn, olim stjen. Conf. in II. classe сѣнь, quod et umbram (*σκιά*) et tabernaculum, tentorium (*σκηνή*) significat, et vere Slavicum est. Serb. сен m. Croat. szencza, Carn. fenza. Sed jam in Pauli epistolis ter occurrit стѣнь, cum alias in Evangeliis et in Psalmis сѣнь scriptum sit. In veteris Testamenti libris promiscue сѣнь et стѣнь reperies. Jud. 9, 15. сѣнь, at v. 36. стѣнь. 4 Reg. 20, 9. 10. 11. стѣнь. 1 Paral. 29, 15. сѣнь, Job. 3, 5. et 14, 2. et 24, 17. стѣнь, at 7, 2. et 8, 9. et 12, 22. et 28, 3. сѣнь. Eccle. 7, 1. legebatur olim въстѣнѣ (pro стѣни), nunc сѣни correcta editio habet. Sap. 2, 5. стѣнь, at 5, 9. сѣнь, et 15, 4. сѣннописаных (in antiqua edit. сѣнїю). Sirach 34, 2. стѣнь. Jerem. 6, 4. сѣни, 13, 16. сѣнь; at

48,

48, 45. стѣни. сѣнь praeterea legitur Cant. 2, 3. 17. et 4, 6. Isai. 9, 2. et 38, 8. ter. Thren. 4, 20. Bar. 1, 12. bis. Ezech. 17, 23 et 31, 6. Jon. 4, 5. 6. Crederem стѣнь pro сѣнь Bibliis illatum a Russo, qui vulgari тѣнь literam с praefixit, ut saltem hac ratione vetus сѣнь aemularetur, nisi et in Codice Serbico antiquo Hebr. 10, 1. стѣнь pro hodierno сѣнь legeretur. Affine voci сѣнь est стѣна.

стѣна paries, murus, τεῖχος, quod in Psalmis quater, in novo. Test. decies legitur. Bohemis stjena est paries, Carn. ſtena, ſtiena, Pol. ściana. Croatis sztena 1) paries. 2) cautes, saxum asperum et abruptum. Serbis стена, стиена, saxum, collect. стенье, стиенье, saxa: iisdem tamen cimex, *Wanze*, est стеница, стѣница, utique a стѣна paries.

стол, dim. столец Prov. 9, 14. sella, germ. *Stuhl*; престол thronus. Russis olim стол, Serbis сто, Carn. ſtol hodiedum sella. At Russis, Polonis, Boh. immo et Croatis nunc стол est mensa, inde столник, qui mensis praeerat.

стелю, стлати, постлати, Iterat. постилати, sternere; стланїе stratum. постела lectus, κλίνη; постелник Act. 5, 15., ὁ ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος, Vulg. qui praeerat cubiculo.

стар, старый, senex, antiquus. старец senex vir, πρεσβύτερος 1 Tim. 5, 1. старица senex mulier, πρεσβυτέρα ibid. v. 2. старѣй senior, старѣйшина senior, qui praeest. Marc. 6, 21. старѣйшины sunt πρῶτοι, primi, primarii (Galilaeae). Luc. 13, 14. старѣйшина соборꙋ praefectus synagogae, ἀρχισυνάγωγος. Apud Serbos старѣшина pater familias, senior domus. Croat. sztareshina.

стрꙋ, стрєти, inde compositum простръ, прострєти, Iterat. простирати extendere, expandere.

стадо grex. стадїа, stadium, peregrinum est.

стꙋд pudor, стꙋдодѣанїа Marc. 7, 22. ἀσέλγεια, impudicitiae. стыдѣтиса erubescere, pudere.

стꙋдь frigus. Dan. 3, 67. стꙋдь и знои frigus et aestus, olim зима и знои. стꙋдєнь Gen. 31, 40. frigus, Russ. стꙋжа. стꙋдєн: стꙋдєна вода, frigida aqua. стꙋдєнєц Luc. 14, 5. φρέαρ, puteus, fons, Serb. стꙋденац, Croat. ſztudenecz et zdenecz, Carn. ſtudenz et sdenz. Polonorum studnia et Boh. studnje, studnice, genere et forma differunt.

стєза semita, callis, germ. *Steig*. Serb. стаза, стазица, Croat. szteza, Carn. ſtesa, ſtesda. Boh. stezka, Pol. ścieżka. тропинка apud Linde Russicum quidem est, non vero *Ec*. id est Slavicum literale. Nam стєза in Psalmis et Nov. Test. pro semita, τρίβος, semper legitur.

стог acervus, meta (foeni). Differt стогна (in libris Serbicis стьгна, стагна) platea. Gothis *staigs* est non solum callis, sed et platea.

стигнꙋ, compositum постигнꙋ, Praet. постижє, comprehendere.

Sequuntur sub signis * * eae voces, quae quatuor radicalibus literis constant, incipientes a literis ст et media radicali л et р. Has a reliquis separandas judicavi.

стлп, columna, turris, πύργος, ςύλος, ςήλη стлпописанїє Psalm. 15, 1. ςηλογραφία, tituli inscriptio. стлпостѣна Psalm. 121, 7 πυργόβαρις, Vulg. turris. стлпник ςυλίτης Russi pro стлп amant столб, Serbi, aliique

Ц-

Illyrii et Croatae стѹп, Pol. słup, Boh. slaup, Slovaci стлп. Sic et Mss. antiqua.

строити, оустроити, disponere. Marc. 1, 19. строліца мрежа, *καταρτίζοντας*, componentes, sarcientes retia. Iter. оустролти, melius оустраѭти: Psalm. 15, 5. оустроли достоанїе мое (Ps. Ven. оустраає достоѭнїе мое), *ὁ ἀποκαθιςῶν*, Vulg. qui restitues. Hebr. 13, 19. да вскорѣ устроюса вам, et in margine inferiori возвращѹса к вам, *ἵνα τάχιον ἀποκαταςαθῶ ὑμῖν*, quo celerius restituar vobis. строенїе dispensatio, *οἰκονομία*. строкнїꙗ in Mss. 1 Cor. 12, 28. *κυβερνήσεις*, gubernationes, in editis правленїа. строитель *οἰκονόμος*, dispensator, procurator, Vulg. arcarius, Rom. 16, 23.

стрѹга, fluentum, *ῥεῖθρον*. Croat. Pol. struga, Boh. struha, strauha, alveus, *Rinne*.

стрый patruus, Pol. stryi, stryy; Serb. Cro. Carn. Boh. стрыц. Et стрыа patrui uxor, Serb. Croat. Boh стрына, Pol. stryina, stryyna.

стрв m. et стрвина, cadaver Serbis, стерво et стерва Russis. Confer Suec. skraf.

стравити, indo compositum устравити, vires reficere; устрава recreatio; устравленїе refectio, refocillatio, устравлатиса refici, revalescere, refocillari.

строп laqueare. стрѹп crustula ulceris Lev. 13, 2. стрѹпы Luc. 10, 34. *τὰ τραύματα*, vulnera.

стрптив, строптив, pravus, perversus, *ςρεβλὸς*. Psalm. 100, 4. сердце строптиво, *καρδία σκαμβὴ*, cor pravum. At pro строптиво Psalt. Ven. лѹкаво. Psalm. 77, 8. род строптив (Serb. Cod. стрьптив), *γενεὰ σκολιὰ*, generatio prava. Ps. 17, 27. со строптивым развратишиса, *μετὰ ςρεβλοῦ διαςρέψεις*, cum perverso perverteris. строптивство pravitas. стропотный pravus. Luc. 3, 5. бѹдѹт стропотнаа въ праваа, *ἔςαι τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείαν*, erunt

pra-

prava in directa. At Cod. Serb. hoc loco кріванм, curva, legit pro стропотнаа.

стрм, стрем, стремглав praeceps, capite deorsum, Serb. стрмо, стрмоглав. Croat. szterm, praeceps, praeruptus, arduus. Carn. ſterm. Serb. стрмен, стрменит. Job. 40, 15. на гор8 стреминн8ю, (olim остр8), in montem arduum. стреминный supponit стремина, i. e. locus praeruptus, Russ. стремнина acclivitas, praecipitium, Carn. ſtermina, Croatis ſztermocha, Serb. стрмен f. стремленїе Jac. 3, 4. ὁρμὴ, impetus. рѣчнаа оустремленїа Psalm. 45, 5. τȣ̃ ποταμȣ̃ τὰ ὁρμήματα, fluminis impetus.

страна 1) pars, 2) regio. Pol. strona, Russ. сторона. странен Psalm. 67, 9. ξένος, peregrinus. страннолюбїе Rom. 12, 13. φιλοξενία, hospitalitas. странств8ет Act. 10, 6. ξενίζεται, hospitatur.

стр8на chorda. Ps. 150, 4. во стр8нах, ἐν χορδαῖς.

стрѣла sagitta, jaculum; стрѣлити, спрѣлати sagittare, tela emittere, jaculari. стрѣлец sagittarius. Act. 23, 23. δεξιολάβους διακοσίους, стрѣлец двѣстѣ, Vulg. lancearios ducentos. Serb. стрела, стрмела, Croat. sztrela, Carn. ſtrela, Boh. strzela, Pol. strzała.

страдати, стражд8, пострадати, pati, perpeti, laborare, certare. страданїе, страсть, passio. стражд8ще терпите 1 Pet. 2, 20. πάσχοντες ὑπομενεῖτε, patienter sustinetis. въ терпѣнїи тѣхже страданїй 2 Cor. 1, 6. ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων, in tolerantia earundem passionum, et v. 7. общницы есте страстем нашим, κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, socii estis passionum (perpessionum). At Marci 6, 48. видѣ их страд8щих в плаванїи (Cod. Serb. видев и страд8ще выгребенїи), εἶδεν αὐτȣ̀ς βασανιζομένους

νους ἐν τῷ ἐλαύνειν, vidit eos laborantes in remigando. Et 2 Tim. 2, 5. аще же и пострадает кто, не вѣнчаетсѧ, аще не законнѡ мѹчен бѹдет, ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ, Vulg. nam et qui certat in agone, non coronabitur, nisi legitime certaverit. Glossa autem textui slavico subjecta pro страждет legit подвизает, pro мѹчен бѹдет substituit бѹдет подвизатисѧ, melius utique. Sic et Hebr. 10, 32. мнѡгыѧ страсти претерпѣсте страданїй, πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων, magnum certamen sustinuistis passionum; in glossa subjungitur: мног подвиг подасте. спострадати Hebr. 5, 2. μετριοπαθεῖν, condolere. спостражди 2 Tim. 1, 8. συγκακοπάθησον, collabora (particeps esto afflictionum); et eodem versu pro страстїю in glossa legitur свидѣтельством, cui graecum μαρτύριον, testimonium, melius respondet. Ps. 11, 6. et 31, 4. страсть est ταλαιπωρία, miseria, aerumna.

стрдь, Bohemis stred, strdi, mel, Carn. ſterd. Sed et мед iis non ignotum.

стрегѹ, стрещи, Praet. стрегох, стреже, Iter. стрежах, стрежаше, custodire. стража custodia, vigiliae. Boh. straž. стражба Ps. 76, 5. φυλακή, vigiliae. страж custos, Pol. stróż, Russ. сторож, Serb. стражар, Croat. ſztrasnik. Carn. ſtrashar.

стригѹ, стрищи, tondere, forficibus scindere, Serb. стрижем, стрићи. стриженїе tonsura. Carn. ſtrishalu seu ſtrishalo forfices.

страх timor, metus; страшити terrere; страшитисѧ timere. Ps. 52, 6. оустрашишасѧ страха, ἐφοβήθησαν φόβον, trepidaverunt timore; страшен terribilis, horrendus. страшлив timidus. страхованїѧ Luc. 21, 11. φόβητρα, terrores, Serb. страшило terriculamentum. Croat. etiam spectrum. Boh. strassidlo.

стрѣк oestrus, quo percitae vaccae furunt. Boh. strzeček. **стрѣкати**, **стрѣчѹ** pungere, incitare. Optime antiqua editio Os. 4, 16. δάμαλις παροιςρῶσα **юница стрѣком стрѣчема** (vacca oestro incitata) vertit, et nescio, cur correctores **стрѣком** mutarint in **стрекалом**. **стрекало** enim, a **стрекати** est stimulus, quo incitantur animalia, graece κέντρον, quod Os. 5, 12 et 13, 14. atque alibi verti solet **остень**. Pro σκόλοψ autem 2 Cor. 12, 17. legebatur **подстрѣкатель** in Serbicis libris impressis, in Ms. **пострѣкатель**, i. e. stimulus, nunc **пакостник**. Apud Polykarpow **подстрекатель** est stimulator, a **подстрекати** stimulare; apud Alexjejew **подстрекатель (плоти)** stimulus (carnis), idem ac **пакостник**, quam vocem jam Ostrog. editio habet. Biblia Polonica Radz. citato loco stark w ciało legunt. Cum **стрекати** confer Boh. strkati trudere, et trkati, cornu petere, Carn. terkati tundere.

стькло vitrum, Pol. szkło, Boh. sklo, olim stklo. Russ. **стекло**, Serb. **стакло**, Croat. sztěklo, lege **стькло**. Cum vocalis, quam post **ст** Russi et Serbi inserunt, duntaxat euphonica sit, non possum probare conjecturam eorum, qui a **стекѹ**, **стекати** vocem, ut mihi videtur, peregrinam **стькло** deducunt. Confer ὕαλος et germ. *Glas*. Apoc. 21, 18 et 21. **стькло**, ὕαλος, Ibid. 4, 6. **море стькляно**, θάλασσα ὑαλίνη. **стькляница** Matth. 23, 25. atque alibi ποτήριον poculum. Matth. 26, 7. **стькляница мѵра** ἀλάβαςρον μύρυ, alabastrum unguenti, nunc in editis libris legitur; **алавастр** vero retinent Codd. manuscripti veteres et juniores. Cod. Kop. utpote Serbicus plane **алавьстарь** habet.

сестра soror, ope **ра** formatum a **сест**; Poloni more suo e mutant in io: siostra. Confer germ. *Schwe-*

ster, Suec. syster, et lat. soror, a radicali syllaba *sor*, ope or, formatum.

Inchoantia ab ск, si sequatur immediate vocalis, claudunt syllabam radicalem tertia consona; si vero post ск adhuc inserant в, л, р, quatuor consonis constare solent.

скꙋбꙋ, скꙋбсти, Croatis szkubem, Pol. skubię, skubać, Boh. sskubi, sskubati et ssklubati, deplumare. Confer lat. glabrare, glubere.

скопити, скоплю castrare. скопец eunuchus Matth. 19, 12. Pol. skop, Boh. skopec vervex, unde Germ. *Schöps*. At referri omnia debent ad коп, cum Croatis simplex kopiti, et kopilo ferrum, quo testiculi abscindi solent, in usu sint. Confer capo, graec. κόπτω, germ. *kappen*.

скала saxum, *Fels*, nonnisi Polonis, Lusatis, Bohemis et Carniolis nota, Serbis aliisque Slavis meridionalibus prorsus ignota vox, ut mirer, quomodo in Lexicis russicis скала ceu Slavicum adduci possit. скалы, gradus, limina, ex homiliis Chrysostomi citat Alexjejew, et recte a lat. scala deducit. Differt Boh. skula, skulina, Croat. skulya, rima, specus. Cum скала conferri possunt Suec. skar scopuli, saxum, lat. med. aevi scolium, ital. scoglio, gall. escueil, graec. σγάλα apud Tzetz. Chil. VII. 151. ὕφαλος ἕρμα λέγεται, σχάλα παρ' ἰδιώταις. Voce peregrina скала, plur. скалы, usus est interpres libri tertii Esdrae. Habet enim editio antiqua cap. 4, 36. ꙗкѡ в скалах вѣк (vitiose omisso verbo извазжил aut alio), quod latino textui *quoniam in statera ponderavit seculum* respondet. Lances staterae, germ. *Wageschalen*, is in mente habuisse, videtur, eas скалы appellans. Melius utique correcta editio hunc locum exhibet: понеже на мѣрилѣ извѣсил вѣк.

скор,

скоръ, скорый, celer, velox. скоро cito, velociter. скорѣе celerius. Psalm. 147, 4. до скорости, ἕως τάχους, velociter. скорописецъ ὀξυγράφος Psalm. 44, 2. скоротеча cursor, apud Polykarpow; скоротечецъ in Bibliis correctis, gen. скоротечца, δρομέως, Job. 9, 25. olim текущаго. Amos 2, 14. ѿ скоротекущагѡ, ἐκ δρομέως, olim текущаго.

скора cutis, pellis, distinguunt Poloni et Russi a кора cortex. Carniolis skorja est cortex. Boh. cortex cinnamomi skorzice. A скора derivantur Pol. skornia, ocrea, Croat. skornya (lego шкорна), Carn. ſkorniza, Boh. sskornje. Russ. скорнак, pellifex. Serbis et aliis Illyriis скоруп est superficies densior lactis, seu flos lactis, *Milchrahm*, *Sahne*. Boh. sskorzipka, sskorzapka testa ovi.

скудель: изсше ѧкѡ скудель крѣпость моѧ Psalm. 21, 16. ἐξηράνθη ὡς ὄστρακον ἡ ἰσχύς μου, aruit tanquam testa virtus mea. сквозѣ скудели (Ms. скудели) Luc. 5, 19. διὰ τῶν κεράμων, per tegulas. Pol. szkudła, Carn. ſkodla, ſhkodla, *Schindel*. скудельный сосудъ vas fictile; скудельник figulus. At Marc. 14, 13. Luc. 22, 10. vas, amphora, κεράμιον.

скудъ, скуден, inops, egenus; скудость, скудота, inopia, penuria. оскудѣти, deficere. Serb. скудити, calumniari, refer ad кудити.

скот pecus, jumentum; скотен Psalm. 72, 22. κτηνώδης, jumento similis; скотопитатель, κτηνοτρόφος, Gen. 46, 32. olim скотопитателник. Serb. скотан gravidus, praegnans (de canibus), refer ad кот.

скытатиса vagari, errare, circumferri. Hebr. 11, 38. въ пустынахъ скитающеса, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, in desertis errantes. Serb. et Croat. скытамсе.

скок saltus, скочити, вскочити (возскочити) exsilire, Iter. скакати, скачѹ, saltare.
скоктати titillare. Confer щекотати.

Incipientia a скв, скл, скр, sequente vocali et quarta consona radicali:

скворец Russ. sturnus, Croat. skvorcz, Carn. ſkorz, ſhkorz. Dalm. chvarly (чварль), Serb. чворак, Boh. olim sskworec, nunc sspaček, Pol. szpak, szpaczek. Apud Polycarpow скворец est alauda. Pessime! Num Polonorum skowronek (alauda) in mente habuit, cum quo et Croat. skurjanecz, skerlęcz, Carn. ſhkorjanz, Boh. sskrzjwan conferatur.

скверна macula, inquinamentum; скверен communis, impurus; сквернити coinquinare; скверни́тель Hebr. 12, 16. βέβηλος, profanus. Croat. ſzkruna est labes. Carn. ſkrun foedus, ſkrunoſt turpitudo, oſkruniti foedare. Confer Russ. скварa impuritas, sordes, et Suec. *skarn* coenum, lutum.

сквозѣ per. Croat. ſzkoz, Carn. ſkus, ſkusi, Russ. сквозь.

скважна, скважнина et скважина foramen, rima.

склабитися subridere. Serb. скликнтисе ringendo ridere. Boh. ssklebitise ringi, ringendo flere; osskljbatise os torquere, ringi. Alia a скл, uti склад, склон, склоп sunt composita ex praepositione с et клад etc.

скребѹ, скребсти, Russ. скресть, scabere, Pol. skrobać, olim skrabać, Boh. sskrabati, Carn. ſhkerbati, ſhkerblati.

скорбь, скорбь θλῖψις, tribulatio; λύπη, tristitia Joh. 16, 6. 21. скорбен afflictus, tribulationem patiens, скорбни бышa Matth. 17, 23. contristati sunt. скорбѣти tribulari, contristari. Cro—

 atis

atis szkerb est cura, sollicitudo, anxietas, szkerbim curo. Carn. ſkerb, ſkerbim.

скранїа plur. tempora, Russ. виски. Pol. skron', f. skronie plur. Boh. sskranje et židowiny, Carn. ſenzi *Schläfe*, at iisdem skranja est mentum, skranjiſhe maxilla. Alexjejew citat e Prologo et обочїе pro скранїа. Est autem обочїе locus circa oculos; Bohemis obočj supercilia. Voce обочье usus est antiquus interpres libri Judicum 4, 21 et 22. At cap. 5, 26. челюсть (mandibula) habet pro *κρόταφος*. Verum Bibliorum Correctores his in locis recte substituerunt скранїа. Psalm. 131, 4. etiam Ostrog. editio legit покой скранїама моима *ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου*, requiem temporibus meis; at Psalterium Venetum 1561, quod primae versionis Slavicae vocabula studiosius servat, hoc loco legit кротафома. Caruisse itaque videntur meridionales Slavi vocabulo apto ad exprimendam vocem graecam *κρόταφος* et carent hodiedum. Croatis enim tempora sunt szlepoochje, Serbis et aliis Illyriis слепо око, sljepe ocsi.

скрина Hebr. 9, 4. in Apostolo anni 1324 pro ковчег *κιβωτὸς*, arca, cista. Russ. скрин., m. et скринка, f. Pol. skrzynia, skrzynka, Carn. ſkrina, ſkrinja. Croat. skrinya (шкрина), Boh. sskrzinje, sskrzinka. Confer lat. scrinium, germ. *Schrein*, Suec. skrin.

скрѣнство Ephes. 5, 4. in eodem Apostolo pro кощуны, *εὐτραπελία*, scurrilitas, dicacitas, sales, joci. Serbis кренути, скренути, movere, amovere. Confer etiam скомрах ludio, joculator.

скрозѣ in eodem Apostolo pro сквозѣ, per, Serb. abjecto c hodie кроз, кроза. Boh. skrze. Confer Russ. чрезъ, черезъ, per, trans.

скрежет stridor. Matth. 8, 12. скрежет зубом, *ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων*, stridor dentium. скре-

жетати, скрежещꙋ, stridere, frendere. скрегтати idem, quod скрежетати, Croat. skergutati, skerguchem, Boh. skrzehot (скрегот) stridor. Differt скрипѣти strepere, quamvis Croatae skripati, skripanye, Carn. shkripati de stridore dentium usurpent. Vide skrzyp in Lexico Polonico summa diligentia a clariss. Linde conscripto, et confer skrzek (скрек) sub skrzeczeć.

скрижаль tabula, Hebr. 9, 4. скрижали завѣта, αἱ πλάκες τῆς διαθήκης, tabulae foederis. Bohemis krzižalky sunt segmenta pomorum, laminarum instar, sic dicta, quod sectio transversim (на криж) fiat, Croatis transversarius est prekrisni, transverse na krisczе, et kriscze, Carn. krishama, a kris, krish (lege криж) crux. Inde Serbis крижати dissecare. Est itaque скрижаль vox composita et ad radicem криж referenda.

A litera ш et щ:

шьыр, швиг, шпак, шмер, шмꙋр

шлап, шлем, шелк,

шарп, шѣсть, шерш,

шаст, шест, шꙋст.

шкап, шкꙋл, шкар, шкꙋр, шквар, шквор, шкрат.

щав, щик, щап, щеп, щип, щꙋп, щем.

щеп, щель, щꙋл, щер, щир, щꙋр, щерб, щерк.

щад, щед, щꙋд, щет, щит, щꙋт, щаст?

щег, щик (щика), щек, щок, щик, щꙋк.

Ad

Ad ш spectant bisyllaba шалаш tugurium pastorum, шатер tentorium, Russicum шорох strepitus, et peregrina bene multa, quae in Lexicis aliarum dialectorum collecta habentur, ex. gr. школа a schola, штода, a germ. *Schade*, Suec. skada, штампати apud Serbos et Croatas imprimere, ab Ital. stampare, Pol. szruba, Boh. ssraub, Russ. шуруп, a germ. *Schraube*, Polonorum szlachta nobiles, nobilitas, e veteri germ. slahta, slahto (*Geschlecht*) orta sunt. Cum c facile, ante consonantes praecipue, in ш transeat, multa, quae apud alios ab ш inchoantur, in indice slavicarum vocum sub c locata reperies. Serborum шльива prunus, cum notissimo potu шливовица, et aliis derivatis, sub слива; шлѣме sub слема, шлѣз sub слез, швракa procвракa sub срака, шкопац sub скопец quaerenda erunt. Pro шалаш Moravi, Slovaci, et Poloni quidam салаш pronunciant. In voce peregrina шафран, Serb. шавран, germ. *Safran*, omnes ш pro c pronunciant, praeter Dalmatas et Bosnenses, qui, litera ш in ч mutata, dicunt чафран. Legitur nunc шафран in Bibliis slavicis Cant. 4, 14., ubi vetus interpres graecam vocem κρόκος servaverat, et Prov. 7, 17. pro κρόκινον, ubi antea желтанница legebatur. Est autem желтанница nunc Russis Carthamus tinctorius L. quem Germani *Saflor* dicunt. Alias etiam icterus желтанница vocabatur.

Ma-

Maluerunt itaque correctores Bibliorum vocem peregrinam ambiguae substituere. Sed et шелк et шлем peregrinae voces sunt. Pleraeque autem in indiculo positae ex aliis dialectis colligendae erant, cum in libris slavicis antiquis voces ab ш inchoantes, quae tribus aut quatuor consonis constent et ad hanc classem pertineant, observare non liceat. In vulgaribus vero Lexicis omnes fere voces, quae a шм, шн, шл, шр, шт, шк incipiunt, aliunde assumtae, non in solo patrio natae sunt. Apud Serbos tamen et Bohemos quaedam a шт inchoantes sunt slavicae originis, sed sub щ quaerendae sunt.

швырати Russis est jacere, projicere.

швигати, Bohemis sswihati virgis caedere, vibrare scuticam; inde Serborum швигар extremum scuticae, germ. *Schmitze*, gall. la touche.

шпак Polonis sturnus, шпачик dim. idem, etiam Bohemis.

шмель Russ. vide чмель.

шмер Pol. murmur, strepitus, cum quo diligentissimus Linde nullam aliam vocem conferre potuit, quam Russ. шорох et шоборт.

шмур in libris glagoliticis est catinus.

шлапь f. Polonis gradus, gressus major equi. Boh. sslapiti, sslapati, gradi, calcare. Pol szłapić, szłapać. Boh. sslepjeje, sslapjeje gressus, vestigia. Conf. germ. *schlappen*. Russis шляпа est pileus.

шлем galea, περικεφαλαία, Ephes. 6, 17. et 2 Thess. 5, 8. et in pluribus Vet. Test. locis, uti 1 Reg. 17, 38. 2 Paral. 26, 14. Sap. 5, 19, Isai,

Isai. 59, 17. Jer. 46, 4. Ezech. 23, 24. et 27, 10. 1 Macc. 6, 35. In libris glagoliticis et шлим. Russ. шелом, шолом. Affine est germ. *Helm*, Suec. hjelm. In Moravia шлем et hodie in usu est, sed de ornamento muliebri capitis. Pol. Slov. Cro. et Illyr. immo et Russi galeam voce peregrina appellant.

шелк sericum, Apoc. 18, 12. Confer Suec. silke. Serb. et Croat. свила. Pol. jedwab, Boh. hedwabj, hedbawj. Carn. et Lusat. жида, a germ. *Seide*. Vide supra шик, quod eliso л ex шилк ortum est.

шарп, Pol. szarpać, carpere, rozszarpać, discerpere, quae cum Boh. sapati et rozsapati conferenda sunt.

шерсть, f. Russis lana, Pol. szerchla vilior lana Boh. srst collect. villus, pili, Pol. sierć, (olim sierść et sierchl) idem. Serbis, Croatis Carn. длака sunt pili.

шершень, m. crabro, *Hornifs*. Plur. шершни Exod. 23, 28. Deut. 7, 20. Etiam in hac voce, uti in шерсть, ш ex с ortum est. Nam Serbis crabro est сршлѣн, Croat. et Carn. сершен, Boh. srssen, Pol. sierszeń et szerszeń.

шатер, gen. шатра, peregrina vox nullibi alias in Bibliis slavicis lecta, a correctoribus in nova libri Judith versione e Graeco, cap. 10, 18. adhibita fuit ad exprimendam vocem παρὰ σκηνώματα: по шатрωм. Antiquus interpres, hoc in libro latinum Vulgatae textum secutus, voce стан usus est. Legit enim v. 16. к стану, ad tabernaculum. Biblia Bohemica ab eo inspecta fuisse suspicor. Alibi graecum σκηνή vocabulis сѣнь, кѹща, селенїе, immo et дом, храм interpretes expresserant, voce barbara шатер, seu vulgo шатїор (їо uti lat. jo pronunciando) nuspiam uti voluere. Nunc quidem шатор omnibus Slavorum populis, Bohemos si excipias, notum. Po-

Ioni szatra dicunt pro шатор. Serbi шатор et чадор; шатра vero iis est tentorium mercatorum.

шаст Russis, ssust Boh., szast et szust Pol. sonus ad signandum celerem motum cum strepitu. Hinc Russ. шастати, Pol. szastać, strepitum ciere, Boh. ssustjeti, ssaustati. Serb. шушкати et шуштати, шушнути strepere.

шестъ Russis contus. шесток pracfurnium, focus. At шествïе gressus, iter, refer ad ше; шедꙋ primae; sicut et numerale шесть sex, ad шес secundae classis.

шкап: quaere in Lexicis Polonicis szkapa vilis equus, szkapina caro equina.

шкꙋл: vide Croat. skulya specus, spelunca, Boh. sskulina rima.

шкаред Russ. foedus, turpis, refer ad скаред.

шкꙋра Russ. pellis, cutis, refer ad скора.

шквара Russ. scoria, confer cum Pol. skwara. Boh. sskwarek cremium, cum Pol. skwarek, Croat. oczvirek.

шквор: apud Boh. sskwor forficula auricularia, germ. *Ohrwurm*, *Ohrkäfer*. Serb. уволажа (*Ohrenkriecher*), Cro. striga, Carn. strigalza, shtrigla. P. Marco et sqvor, quod e libro Bohemico hauserit et suum fecerit.

шкроб: Boh. sskrob amylum, confer cum Pol. skrob, et Russ. скорбило, Carn. kerfka, e germ. *Kraftmehl*, corrupta vox, syllaba *Kraft* in krob mutata, unde praefixo s sskrob natum est, syllaba *Mehl* penitus neglecta. Pol. nunc krochmal dicitur, Russ. крахмал, крухмал, et трухмал, Croat. sterka, a germ. *Stärke*, Carn. shtirka, Serb. штирак et штирка, inde штиркати.

шкрат seu шкрет, Carn. shkrat et shkratel est spiritus fodinis praesidens, P. Marco daemon metallicus, *Bergmännchen*. Bohemis sskrzjtek,

olim

olim sskrzetek lar, spiritus familiaris. Confer germ. *Schradel.*

Velim lectores ea relegere, quae p. 8 et 24. de litera duplici щ monuimus. Addam hic, subinde щ pro simplici ч locum habere: щꙋдо monstrum pro чꙋдо, ѡщꙋтити sentire, cognoscere, pro ѡчꙋтити (a чꙋю). Slavico чешꙋѧ, squama, Poloni praefigunt ш et szczeszuia (щешꙋѧ) pronunciant. Ita et szczegoł, Russis щеголь, e latino *singularis* ortum est. Nec dubito eadem ratione a germ. *Segel* formatum щеглѧ seu щоглѧ, apud Polykarpow et шогло penes машт malus. Alexjejew, щоглѧ explicans vocibus мачта корабельнаѧ, citat Isaiae cap. 30, v. 17. Supposuisse ille videtur vocem щоглѧ esse slavicam, uti et Lexicographi russici censuere. At Isai. 30, 17. vox щоглѧ a correctoribus recenter substituta fuit vocabulo постав, quo antiquus interpres Isaiae non male graecum ἱϛὸς exprimere conatus est. Cap. 33, 23. iterum щоглѧ pro ѩдро substitutum fuit. Hoc quidem versu antiquus interpres malum et vela (ἱϛὸς et ἱϛία) confudit, voce ѩдро pro utroque usus. Vela quidem recte interpretatus est ѩдра, Croatis et hodie jadra, pro quibus nunc вѣтрила leguntur. At malus dici debuisset мадрило, non ѩдро. Vox мадрило non fuit ignota ei, qui Ezechielis versionem antiquam sibi emendandam sumsit. Ibidem enim cap. 25, 7. lege-

legebatur pro ἱςὸς ἐλατίνης слѣмена елова, et in margine editionis primae Mosquensis glossa бревна. Neutrum placuit correctori, qui recte тадрила hoc loco substituit, respuendo peregrinas voces щогла et мачта. Vocem тадрило Act. 27, 19. servarunt etiam editiones posteriores. Hoc quidem loco legitur σκευή. Interpres autem slavus per eam praeprimis malum intelligi sensisse videtur.

Croatae initio щ constanter retinent scribendo sch; his accedunt Carnioli inferiores, at superiores, uti et Vinidi Carinthiae fere solo sh (ш) pro shzh (щ) ejusmodi vocabula inchoant. Bohemi ab aliquot seculis a Slovacis et Moravis Poloniae vicinioribus in pronunciatione literae щ differunt. Hi enim in vocibus a щ inchoantibus щ ut шч, illi ut шть pronunciant. Serborum шт initio vocum semper respondet slavico щ, exceptis tamen vocibus peregrinis, ut штап a germ. *Stab*, штркъ a germ. *Storch*. At eorum штѣта, damnum, respondet slavico тщѣта (a тщь), et штица, tabella, slavico дщица (a дъска) et штьи seu шћи slavico дщи; штьети seu шћети vero slavico хотѣти (хтѣти), mutato х in ш. At што est e slavico что ortum. Cape jam pauca exempla vocum a duplici litera щ inchoantium, quae quidem et tertia radicali litera constent.

щаве-

щавство segnities, mollities, inde щавствую molliter vivere.

щав, Pol. szczaw et szczawik, rumex acetosa, Russ. щавель m. Serb. штавлье n. Illyr. sctavje, Boh. sstjowik. Carn. apud P. Marcum shavje, lapathum, rumex. Croat. schav (щав) lapathum, oxylapathum, rumex. Iis kiszelicza est acetosa.

щебетати (a щебет) fritinnire, garrire, zinzibulare, *zwitschern.* Boh. et штѣбет, Pol. szczebiot habent.

щепати dissecare, findere ligna, apud Russ. Pol. Boh. inde Pol. щеп surculus insititius, Boh. штѣп arbor ipsa, cui inseritur. At цѣпати apud Serbos et alios Illyrios; Croat. et Carn. цепати.

щипати, Serb. штипати, vellicare, carpere. Sic et Croatae schipati, schiplyem, Carn. shipati et shzhipati, Pol. szczypać et szczupać. щипец, plur. щипци forfices, Pol. szczypce. Croatis щепци sunt digiti, articuli. Confer Russ. щепоть, Pol. szczypka, quod duobus aut tribus digitis prehenditur.

щена catulus, щенец idem. Oseae 13, 8. щенцы legebantur olim, nunc скумни. Serb. штене, штенац, plur. штенци.

щель, f. rima, fissura. Pol. щелина. Olim Neh. 4, 7. щѣль pro φυὴ legebatur, hodie ѿраслъ alio prorsus sensu.

щюле Croat. grallae, Serb. штуле, Pol. szczudła, Boh. sstihly.

щер, apud Pol. szczerzyć (zęby), Boh. sstirziti, Serb. et Croat. церитисе, ringere, ostensis dentibus ridere.

щирый Russ. genuinus, purus. Confer Pol. szczéry, szczyrny.

щир Croat. blitum, mercurialis. Dalm. щур, Serb. штир amaranthus blitum L. Pol. szczyr, szczér

mer-

mercurialis. At Boh. штиръ est gryllotalpa, *Werle*, et scorpio.

щуръ Russ. loxia enucleator, *Kernfresser*. At Polonis et Moravis mus rattus L. *Ratte*, Russ. крыса, sed пацуръ est mus avellanarius, *Haselmaus*.

щербъ, щерба, щербина, Pol. fissum, crena, *Scharte*: Russ. щербина, Boh. штѣрбина, Carn. ſherba, ſhkerba, ſhkerbina.

щерк Pol. glarea, Boh. штѣрк.

щадѣти, пощадѣти, parcere, indulgere. 2. Cor. 12, 6. щажду же, φείδομαι δε, parco autem. Ibid. 13, 2. не пощажу, ȣ φείσομαι, non parcam. Serb. штедѣти et штедити. Pol. szczędzić.

щедрый (a щадити) misericors, Psalm. 102, 8. щедр и милостив гдь, οἰκτίρμων, καὶ ἐλεήμων, miserator et misericors Dominus. Russis etiam largus, munificus. Sic et Boh. sstjedry. Pol. szczodry. щедрити, ущедрити, misereri, Ibid. v. 13. якоже щедритъ оц сыны, καθὼς οἰκτείρει πατὴρ υἱȣς, sicut miseretur pater filiorum. щедрота miseratio, misericordia, οἰκτιρμὸς. Russis, Pol. Boh. et munificentia, liberalitas.

щудо portentum, monstrum. щуд, plur. щудове Isai. 14, 9. gigantes. Pro his in correcta editione nunc исполини legitur. Confer чудо, чужд, et штужд antiquissimi codicis, тужд Serbicorum codd. et hodiernum туд, et тудатисе expavescere, тудлив pavidus.

щуд, f. mores, τρόπος. Hebr. 13, 5. ubi nunc legimus не сребролюбцы нравом, in Apostolo antiquo щудїю pro нравом legebatur. Jud. v. 10. φυσικῶς щудїю idem codex, impressi vero по естеству. Serb. hodie ћуд (тьуд) naturalis indoles. Croat. chud (чуд), Dalm. cjud, chyud, 1) idem quod narav natura. 2) instinctus, sensus. Videtur et hic щ ortum ex ч. Si igitur щуд conferatur cum чую sentio, д formativa esse possit, quae syllabae чу accesserit.

щеть, щетина, seta, *Borste*; щеть, щетка scopula e setis, setaceus, *Bürste*. Boh. sstjetka, sed sstjetina seta. Pol. szczeć, szczecina. Croatis щетина seta, at щет, щетица scopula setacea, Serbis четка, dim. четчица *Bürste*, Carn. ſhet, ſhzhet, scopula; ſhetina, ſhzhetina, seta.

щит scutum, clypeus, θυρεὸς, ἀσπὶς, dim. щитец. Pol. Croat. щит, Serb. штит, Boh. sstjt, Carn. счит (fzhit) apud Gutsmann, штит vero apud P. Marcum. щитити, защитити, protegere; защититель et защитник protector, ὑπερασπιστής. Illud quindecim vicibus in Psalmis legitur, hoc vero duntaxat bis.

щѹтити, cujus compositum ѡщѹтити. Luc. 9, 45. да не ѡщѹтат єгѡ, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό, ut non sentirent illud. Joh. 11, 57. аще кто ѡщѹтит єго, ἐάν τις γνῷ, si quis cognoverit, (nosset). Etiam in hac voce щ ex ч ortum est. Croat. et Carn. чѹтити sentire, Boh. cititi, a чѹти sentire, audire.

щастїе et счастїе Russ. fortuna, felicitas. Pol. szczęście, Boh. sst'estj, Illyr. чест (pro часть), hinc честит fortunatus, честити fortunare. Est igitur счастїе (щастїе) compositum ex с et часть pars. Serbis, uti aliis Illyriis, fortuna est срећа (срећьа), srecha et sricha, Cro. et Carn. среча, a veteri сращa. Est autem сращa occursus. Psalm. 90, 6. ѿ сращa, (Venet. edit. срѣще), ἀπὸ συμπτώματος, Vulg. ab incursu, potius ab occursu. Ps 18, 7. срѣтенїе єгѡ, τὸ κατάντημα αὐτοῦ, occursus ejus. Ps. 58, 5. в срѣтенїе мое, εἰς συνάντησίν μου, in occursum meum. Confer срѣтѹ, срѣтати, сращѹ, occurrere, obviare ex с et simplici рѣтѹ secundae classis.

щеглол, dim. щегленок, щегловка, Russis fringilla carduelis, *Stieglitz*. Pol. szczygieł, szczyglik, Boh. stehlik, Cro. штигалец, Illyr. стеглић, стаглин. Serb. чешљугар, a чешљуга

(чешльнга) carduus, quasi dicas *Distelfink*. Extum лиц (potius нищ) Adelungius slavicum asseruit, at *Stieg* (imo *Stiegel*) a *steigen*, scandere, derivavit.

щкати, Pol. szczkać, Boh. ssťkati et sskytati singultire, *schluchzen*. Cro. щѹцатисе, Serb. штуцатисе.

щек Pol. latratus, szczekać latrare, ssťekati Boh. Russicum щекотати, titillare, refer ad скоктати.

щека, **щока**, Russ. et Pol. maxilla; in Bibliis slavicis ubique ланита, excepto Tob. 6. v. 4., ubi antiquus interpres latinas voces *apprehende branchiam ejus* reddidit: возми за щокѹ єа. Correcta editio, cum libri Tobiae novam versionem e Graeco textu factam contineat, hoc loco legit возми рыбѹ, sed v. 5. Russicam vocem печень assumsit pro antiquo оутроба, quo Polono-Russus expresserat latinum jecur. Ergo et antiquus et novus interpres, respuens aut ignorans slavicam vocem ıатра, dialectum suam sequi maluit. Russis enim jecur est печень, Polonis wątroba.

щикати, щикнѹти, Russ. ellychnium abscindendo purgare candelam, Pol. szczykać carpere, decerpere, Boh. sstknu, sstknauti, vellicare et mordere. Carn. vſheniti, vſhzheniti, *zwicken*, refer potius ad ſhipati, ſhzhipati.

щѹка Russ. Pol. Croat. et Slovacis. lucius, *Hecht*, Serb. штука, Carn. ſhuka, Boh. sstika. Polonis et szczupak, a szczupać. Igitur et щѹка a щѹкати, seu щикати, a vellicando, mordendo, dicta videtur.

щѹкот, strepitus, щѹкотнѡ cum vehementi strepitu, щѹкотю (pro щѹкотѹ) strepo, crepito, fragorem edo, apud Polykarpow, confer cum цѣк, щекот.

A litera ц:

цвал, цвѣл (цвил), цвер (цвре), цврк (цврч), цвѣт,
цвик (цвич), цмок.
црен, црк (церк).
цест.

Addi possint Russ. царапати radere, unguibus lacerare, cui affine est Suec. skrapa, Boh. sskrabati; Illyr. цволика cicuta apud Micaliam. Sed цкло, цакло apud eundem quaere sub стклo, цквар macula, sub сквер. цмрек apud Bellosztenecz referri debet ad смрек juniperus, quia significatione cum Croat. *bor* convenit. цытра, цытрон, citrus, malum citreum, apud Polykarpow peregrina sunt, apud alios alia. Bohemi cukr, Pol. cukier, Croat. czukor, Carn. zuker, a Germanis aut Italis, Russi сахар a Graecis, acceperunt. Confer Illyr. цахар et цакар, Turco-slavicum szeker, Serb. шеѣер. Vocem latinam Caesar (цесар) a Glagolitis cum царь male confusam formula orationis dominicae prodit. Etenim pro antiquo царство regnum, in Missali glagolitico Venetiis 1528 impresso legitur цесарство: приди цесарство твое. Quod et Serbo, qui Slavici Psalterii editionem Venetiis 1561 curavit, placuit. Nam in часословец, quod Psalterio adnexum est, legitur: да прїидеть цесарство твое, cum tamen alias non solum in Codd. Serbicis, sed

et glagoliticis царство seu царствїе inveniatur. Persuasit nimirum sibi sciolorum aliquis, sonorum similitudine deceptus, vocem царь e latino Caesar corruptam fuisse; restituendum igitur censuit цесар, et contracte in glagoliticis libris quibusdam ц҃ср. Atqui Caesaris nomen, graece Καῖσαρ, quod in N. Test. frequenter occurrit, in versione slavica nunquám aliter quam кесарь, et adj. poss. inde formatum кесарев, scribitur. Recte itaque corrector librorum glagoliticorum Raph. Levakovich in Breviario anni 1648, expuncto hibrido et novo цесарство, antiquum царствїе restituit. Originem vocis царь, quam Bayerus scythicam esse credidit, hic non licet investigare; conferri tamen possit cum armenico *Ter* dominus. Fortun. Durich, cui origines germanicae nunquam arridebant, visum uit, црковь quod a germ. *Kirche* ortum asserui, a ц҃рь deduci posse, ita ut ц҃рковь, ecclesia, domus regia seu Basilica dicta sit. Verum radices царь et церк prorsus diversae sunt, neque unquam in derivatis a царь, qualia sunt царица, вцаритися, царство, vocalis а mutatur in aliam. Sed mutatio literae к in ц apud Slavos frequens est, hinc facillime ex germ. *Kirche* antiqua forma церкы, genit. церкве, inde et церковь et церкви, enasci, et cum religione christiana ad omnes Slavos propagari poterat. Est enim Croatis ecclesia czirkva, Carn.

zirk-

zirkvà, zirkov, Serbis црква, Boh. cirkew, olim cjerkew, Pol. cerkiew.

Non ausim praeterire, plura vocabula apud Serbos et Illyrios nunc a litera ц inchoari, quae ad ч spectant. Abhorrent enim, ut ita dicam, a pronunciatione literae ч ante р; hinc apud Serbos црв pro чрвь, червь, et црево pro чрево, црєп pro чрєп, црпсти pro чрпсти, црн pro чрн. Venedi seu Serbi (Sorabi) inferioris Lusatiae nuspiam ч, sed in omnibus vocibus, quae apud alios a ч inchoantur, ц pro ч pronunciant. Polonorum Lexica si quis inspexerit, caveat sibi, ne c cum ć (seu c sequente i) confundat. c quidem respondet slavico ц, non vero ć; hoc enim e ть ortum. Hinc Polonorum ćma pro тьма, cierpieć pro тєрпѣти, cień pro тѣнь umbra, ciern pro тєрн, cietrzew pro тєтрєв, Boh. tetrzew, cieść pro тєсть; at cierzeniec rete, germ. *Sacknetz*, respondet Bohemico čerzen.

цвал Pol. et Boh. concitatus cursus equorum, hinc цвалати, Pol. cwalać.

цвѣлити, Serb. цвилєти, цвилѣти iisdem, et aliis Illyriis цвилити, plangere, flere, lamentari. (Croat. Carn. etiam grunnire, stridere). Boh. kwjliti, olim kwieliti; Pol. kwilić neutr. et act. Sic et Serbis цвелати et цвиелати facere flere. In Poemate Russico de Igore: рано єста начала половєцкꙋю землю мечи цвѣлити, ensibus stringere, infestare, ad fletum movere. Russis цвиль m. semen lupuli.

цврѣти, цврети, Illyr. et Croat. frigere, liquefacere; цверт liquefactus, frixus. Carn. цврем et цвирам *prägeln*, *rösten*. Confer Pol. skwarek, skwarzyć, Boh. sskwarek, sskwarziti, Serb. чварити, чварак.

цверст Carn., цварст Illyr., refer ad чверст.

цворац, цкворак et цврлак sturnus, apud Micaliam, refer ad сквор. Serb. чворак.

цврка et чврка Serb. fritinnitus; цврчати et чврчати, fritinnire, stridere. Boh. цвркати, цврчети, inde цврчек gryllus. Confer Pol. cwierk, cwierkać, cwierczeć. Carn. et Croat. цверчим, apud hos et чверчим.

цвѣт flos, dim. цвѣтец flosculus; цвѣтѫ, цвѣсти, florere, fut. процвѣтѫ. Psalm. 91, 13. праведник ꙗкѡ финїѯ процвѣтет, justus ut palma florebit. цвѣтоносная недѣля dominica palmarum. Serbis цвет, цвиет, цвѣтати, imo et цват. Pol. кват, in derivatis квѣт et квит, Boh. квѣт flos, et кветѫ floreo.

цвикла Pol. beta vulgaris, *rothe Rübe*; Serb. цвекла, alias блитва, Russ. свекла, Croat. цикла.

цвик Pol. exercitatus. 2) etiam Boh. consuetudo, vivendi ratio, inde Pol. et Boh. цвичим exercere.

цмок Croat. poppysmus, цмокати plaudere, poppysmum edere, Serb. цвокати osculari cum sonitu, *schmatzen*, refer ad Russ. чмокати.

црв Serb. vermis, vide sub чрвь.

цревлье apud Micaliam ocreae, refer ad чревлье.

црен sartago, apud Alex. e libro кормчая.

црк, inde Serb. цркнѫти, цркнем (et црки), Iter. цркавати, perire, crepare, rumpi, *verrecken*. Croat. церкнѫти, церкам, церкуем. Carn. церкнем, церкнити. Bohemis црк est sonus decurrentis liquoris: цркем тече, цркати stillatim decurrere cum sonitu црк.

цеста Boh.. Croat. Carn. via, apud Alexjejew e versione Matthaei Blastaris (властарь) цѣсты

sunt

sunt plateae, viae latiores. щѹѣстити mundare, in libris Serbicis et Glagoliticis pro ѡчистити. In editione Veneta Psalterii Psalm. 50. ter legitur щѹѣсти (munda, dele) pro ѡчисти. Ps. 129, 4. щѹѣщенїе ἱλασμὸς, propitiatio, pro ѡчищенїе.

A litera ч:

чбан, чбор, чбрсг, чбрк, чберч, чбак, чпаг, чмаб,
    чмел, чмер, чмыр, чмерг, чмок.

член (члан), члн (челн), чолг.

чреб, чрбь (чербь), череп, чрп (черп), чрем, чрм (черм);
    чрен, чрн (черн); чред, чрт (черт), чрез, чрес,
    черств, чирк.

чесм, част (чащ), часть, честь, чист.

чкаль, чкак.

Huc refer четыри quatuor, τέτταρες, et, excluso e, Pol. cztery, Boh. čtyrzi, čtyry, immo vulgo et штыри mutato ч ante т in ш. Sic etiam apud Croatas stiri pro chetiri, et Carn. ſhtiri. Alia quae huc trahi possent, peregrina videntur. Talia sunt: чабр seu чабер, Serb. чѹбар, a graeco θύμβρα, satureja. чабар, Genit. чабра, Croat. чебер, Boh. чебр labrum, germ. *Zober*, *Zuber*. Pol. et Boh. чѹпрына, Russ. чѹпрѹн, capronae. Solet enim к aliarum linguarum apud Slavos mutari frequenter in ч. Confer, si lubet, Malabaricum krmi, et Persicum kirm cum Slavico чербь vermis, et cum чрмен, alias чер-

вен,

вен, ruber; Latinum CASTUS cum nostro чист purus, mundus. чрез est Serbis кроз per. Porro peregrinis accense Croat. чемер venenum, Serb. Croat., чемерика, Carn. чмерика, Russ. чемерица helleborus, *Niesswurz*, (et veratrum album), Boh. чемерка. Malleum чекан norunt Russi, Poloni, Bohemi; Illyrii vero чекић, чекич, Serbi etiam чаканац. чердак, чардак pergula, moenianum, Illyrii a Turcis accepere, cum quo conferri possit antiquum чертог thalamus. черга Illyr. tentorium. Serbi Turcis et sonum specialem debent, cui exprimendo charactere џ utuntur. Est autem џ aequale Italico ge, Anglico j. Inter vocabula sub џ in Lexico Vukiano vix ullum origine Slavicum reperias, excepto fortasse џебрак, џебрати, quae vocibus Bohemicis жебрак mendicus, жебрати mendicare, respondent. жебрак certe urbs Bohemiae sec. XIV. germ. *Bettlern*, lat. Mendicum dicebatur.

челадь familia, челюсть mandibula, ad чел referenda sunt. Pol. człek contractum est e człowiek, et hoc ex antiquo человѣк, quod a чело frons, satis apte deducitur, nisi ad radicem чел, a qua et челад formatum est, referre malis. число, numerus, refer ad чтѹ, чести. In vocibus a чр inchoantibus Russi solent inter ч et р interponere е euphoniae causa. Hinc apud eos черево, черен, через, черешня pro чрево, чреп, чрез, чрешня. Bohemi mu-

mutant hoc in casu ч in ст: strzewo, strzewjc, strzep, strzenka (Slav. чрѣн), strzjda, pro чрєво, чрєп, чрєда. Poloni solo т pro Boh. ст nunc utuntur, aut Russos imitantur: trzewik calceus, trzoda pro чрєда grex, trzon, trzonek pro чрєн, trzemcha et czeremcha pro чрємха, Boh. strzemcha, trzesnia et czereśnia pro чрєшна, Boh. strzessnje et trzessnje. Carn. superiores р excludunt: zhep, zhepinja, testa, pro чрєп, чрєпина. Inferiores р servant. Illyrios ч ante р mutare in ц supra monuimus. Serb. црн pro чрн, черн, hinc црнило atramentum, *Schwärze*, црнити nigro colore tingere, црноок nigris oculis, sed et чарноок in usu est. Illyrii in vocibus чимин cyminum, чедар cedrus, Italorum pronunciationem secuti sunt. Slavi veteres a graecis fontibus noluere discedere; retinent enim кѵмїн et кєдр. Serbi tamen nunc Neo-Graecorum pronunciationi assuevere, et к uti ть seu ћ pronunciant. Hinc ћесарь pro кесарь apud Vukium, ћивот pro кивот, ћирил pro кѵрилл.

чван amphora, urceus, ξεστός, Marc. 7, 4. 8. чванец dim. καμψάκης, lagena, lecythus 3 Reg. 17, 14.

чвор Serb. nodus ligni, чворина, augm. чворић dim.

чворак Serb. sturnus, Dal. штѵрак, чварль. Confer цврак, цварлак et шкварлак apud Micaliam et Dellabellam.

чврст Serb. plenus, solidus, Croat. chverzt compactus, durus, strictus; Stulli, siquidem bene legit, e Brev. Glagolit. etiam csvorsti citat. Carn. zversti, *frisch*, *neu*, *fest.* Confer черствый, Carn. zherstvi.

чвркати Serb. pulsare. чвркнꙋти stridere.

чврчати fritinnire. Croat. чверчим, inde чверчек gryllus, et черчек, чмерчек, Illyr. чрчак, чарчак. Apud Stulli etiam чмерак, чмерчак, чмерчац.

чпаг capsa, sacculus, Serb. Habet et Polykarpow, et Alexjejew, qui locum e Prologo citat: положи златницꙋ во чпаг. Scribitur in antiquissimo изборник sec. XI. чьпагъ: образъ же єго пади истѣканъ бѣаше. акъı чьпаг златами нитьми.

чмавати Serb. stertere, dormitare.

чмель, Russis et шмель, apis terrestris, Croat. чмела, Boh. чмел, Pol. trzmiel, Carn. чмерль, et Viridis Carinthiae шꙋмел, *Hummel.*

чмергним, чмергнꙋти Croat. hiscere.

чмокати Russ. edere cum sonitu, *schmatzen.* чавкати idem. Confer Serb. чвокати et Croat. цмокати.

член articulus, compages. членѡв же и мозгѡв Hebr. 4, 12. ἁρμῶντε καὶ μυελῶν, compagumque et medullarum. Boh. член, dim. чланек, Pol. czlonek, olim et czlon. Carn. членк, Croat. членк, Dalm. шклан, шкланак, apud Stulli et чклен praeter члан. Serbi segmentum, partem (vineae) члан, et talum чланак vocant. членовный articularis, Ps. 57, 7: членовныя львов сокрꙋшил єсть гдь, molas (μύλας) leonum confregit dominus. At Psalt. Ven. retinendo antiquiorem vocem legit: чрѣновїє львом скрꙋшил єсть гь. Fugit diligentiam Alexjejewii vox чреновный, quamvis eam Polykarpow Lexico trilingui inseruerit:

зꙋбы

зѫбы членовіи или челюстныи, dentes maxillares, molares. Confer infra чрепъ.

чалн, челн cymba, μονόξυλον. Pol. czoln, Boh. člun, Carn. zhovn et zholn, Croat. Serb. Illyr. чун. Observo iterum cl. Linde e Polykarpow descripta vocabula russica чолн, чолнок male pro ecclesiasticis habuisse. Vulgo enim Slavicum члн, челн Russi чолн pronunciant. челнок radius textorius, Pol. чолнек, Boh. чл'нек, Illyr. чунак. Cum члн confer celo, celox, germ. Zille.

чолг, чолгати, in Lexicis Polonicis videnda sunt.

чрево, чрѣво, venter; чрево матере uterus matris. 1 Cor. 6, 13. брашна чреву, и чрево брашнѡм, τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν, escae ventri et venter escis. Matth. 1, 23. се дѣва во чревѣ пріимет, ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, ecce virgo in utero habebit. In dialectis чрево, Serb. црево, Boh. střewo, Pol. trzewo, est intestinum, in plur. чрева intestina, viscera.

чрьвь, червь, Genit. черва, vermis, σκώληξ; dim. червец vermiculus, coccus. Jer. 22, 14. пишет же червцем (Ostrog.), nunc и расписаны червленцем, Graec. μίλτῳ, Vulg. sinopide. червень Apoc. 18, 12. coccus, κόκκινον. Gen. 38, 30. червлень κόκκινον. Non solebant autem olim червлень et багр satis distingui. Isai. 1, 18. багряное respondet graeco φοινικοῦν, червленое vero voci κόκκινον. Antiqua editio pro багряное legit червлени (Ostrog. чрьвлени), Vulg. coccinum, pro червленое vero багор, Vulg. vermiculus. Matth. 27, 28. chlamys coccinea (κοκκίνη) est хламида червленаа. Hebr. 9, 19. lana coccinea волна червленаа. Apoc. 17, 3. super bestiam coccineam на звѣри червленѣ, at cap. 19, 13. в ризу червлену кровію, ἱμάτιον βεβαμμένον, veste aspersa (tincta) sanguine.

червленица, coccinum, differt a порфѵра seu багряница, ut mirer ab Alexjejew vocem червленица exponi per багряница, et ab eo citari Exod. 35, 4. (lege 6) et Apoc. 17, 4. Nam Exod. 35, 6. багряница est πορφύρα, червленица vero κόκκινον. Sic et cap. 28, 5., ubi antiqua editio порфѵрѹ pro багряницѹ legit. In Apocalypsi non solum cap. 17, 4. citato, sed etiam cap. 18, 16. порфѵра et червленица, i. e. purpura et coccus, ut distincta nominantur. In Poemate Igor clypei Russorum rubri dicuntur чрълени, pro червлени, Croat. cherlyen, Illyr. црлѣн, Serb. црвен, Boh. червен, Pol. czerwony. Confer Slavicum чермен.

чрѣп, чрѣп, testa, ostracium, *Scherbe*. Serb. цреп, црњеп, Illyr. црѣп, црип. Croatae et Carn. servarunt initiale ч: чреп, чрепина. Carn. super. чепина. Boh. strzep, mutato ч ante р in ст. Pol. olim trzop, apud Lusatas super. чроп, apud Lus. infer. цроп. Russis череп, inde черепаха testudo.

чрпати, черпати, черпаю, почерпѫ, haurire. Serb. црпкати et црпсти, црпем (pro Slav. черпсти, черпѫ). Slovacis чрети, Boh. olim črzeti, e cujus Iterativo чревати, чривати natum videtur черпати; черпало haustrum, vas quo hauritur aqua. Joh. 4, 11. почерпало, ἄντλημα.

чремха, Russ. черемѹха, prunus padus L. Pol. trzemcha, Boh. strzemcha, Vinidis Carinthiae framſa, *Elsebeere*.

чрмен, чермен, ruber, rufus. Gen. 25, 25. чермное море mare rubrum. чермновати: Matth. 16, 2. чермнѹетбо ся нѣбо, πυῤῥάζει γὰρ ὁ οὐρανός, rubicundum est (rubet) enim coelum.

чрен, Russ. черен, capulus (ensis), manubrium, *Heft*. Croat. нож з чренами culter manubriatus. Pol. trzon, trzonek, Boh. strzenka. Lusat. чронки, inde чроновц dens molaris. Est enim Polonis

nis trzon etiam caudex, *Stock*, et trzon, trzonowe zęby dentes molares, *Stockzähne*. Russis olim чєрєновыє apud Polykarpow. Joel. 1, 6. чрєновитцы (μύλαι) in antiqua editione leguntur, in correcta vero члєновныѧ. Prov. 30, 14. etiam antiqua editio члєновы (pro чрєновы) habet, correcta iterum члєновныѧ. Confer supra члєн. Unde Stulli fem. чрєновитца hauserit, vellem certo cognoscere. Solet ille in determinando genere hallucinari saepius. A чрєновитоκ, plur. est чрєновитци. Ex hoc plurali ille suum чрєновитца male formasse videtur.

чрн, чєрн, niger, Illyr. црн. чєрнило atramentum. чєрничїє Psalm. 77, 47. τὰς συκαμίνυς, Vulg. moros. Psalt. Ven. servat hic vocem graecam, legit enim сυкамєнны. Ostrogiensis plane legit тернїє их мразом, a qua hoc loco Mosquensis prima differt. Nam haec, uti posteriores editiones, exhibet чєрничїє их сланою. Luc 17, 6. συκάμινος, Vulg. arbor morus, reddita est a Slavo ıагодичина. Eadem voce utitur Luc. 19, 4. pro συκομοραία, sycomorus. Isai 9, 10. pro κόψωμεν συκαμίνυς in veteri editione посєчєм ıагодичїє, in correcta vero substitutum чєрничїє legitur. Hanc enim vocem correctores Mosquenses non solum semel in Psalmo citato, sed quatuor in locis aliorum libro rum legerant, nimirum 3 Reg. 10, 27. 1 Paral. 27, 28. 2 Paral. 1, 15. et 9, 27. At ıагоды pro морона antiquae editionis substituerunt correctores 1 Macc. 6, 34 cui graecum μόρων respondet. μελάνθιον Isai. 28, 25, et 27 чєрнуха in correcta legitur editione, melius utique, quam in antiqua кукольца. Videtur interpres Vulgatam, quae Gith habet, inspexisse. Est enim куколь agrostemma githago L.

чрєда, чрѣда дневнаıа in cod. Serbico, ἐφημερία, officium vicibus alternis praestandum, vices. Luc.

1, 8. в чинѹ чреды своеа, ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ, in ordine vicis suae. Russ. череда, Boh. strzjda, trzjda; unde trzjdnik vicarius, Slav. чредник. 2) чреда series, vicus, platea Boh. dlauha strzjda Pragae est longa platea 3) grex, Job. 30, 1. olim чред, νομάδων, nunc стад. Carn. чреда, Croat. чреда, et чредо Pol. trzoda, et obsol. czereda. Confer germ. *Heerde*.

чредити, оучредити, a чреда, hospitio recipere, Iter. оучреждаю. Act. 10, 23. оучреди ἐξένισε, recepit hospitio. Act. 28, 7. τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν, три дни любезнѣ оучреди, Vulg. triduo benigne exhibuit, (peramice in hospitio habuit). чреждение Luc. 5, 29. δοχὴ, convivium. Vide etiam чреждитель, чреждатель apud Alexjejew.

чрта, черта, linea, ductus. Matth. 15, 18. et Luc. 16, 18. κεραία, apex. Confer Boh. чара linea et Russ. карей, Pol. kary niger, et черн. A nigredine certe черт, Russ. чорт, Pol. czart, (apud Helmoldum gentilium Slavorum церный бог) diabolus dictus est. Libri Slavorum christianorum дїавол exhibent. A чрта deducitur чртати, чертати, lineas ducere, exarare, inde чертало culter aratri, Serb. цртало, Boh. чертадло. Carn. zhertalo est vomer, teste P. Marco, siquidem is discrimen inter vomerem et cultrum recte noverit.

чрет (chrèt) Croatis sylva paludosa.

чертог thalamus. Psal. 18, 6. ἐκ παστοῦ αὐτοῦ, ѿ чертога своегѡ, de thalamo suo, чертожница idem Joel. 2. 16. in antiqua editione, nunc чертог. Apud Polykarpow чертожница est mulier curans ea, quae ad thalamum sponsae pertinent, сваха pronuba, et чертожник θαλαμηπόλος, cubicularius. Stulli male legit, ut solet, in Missali Glagol. четрог pro чертог.

чрез, чрѣз, per, διὰ. Hebr. 2, 15. чрез все житїе per totam (omnem) vitam. Ephes. 2, 8. чрез вѣрꙋ, διὰ τῆς πίστεως, per fidem. Rom. 14, 5. разсꙋждает день чрез день, κρίνει ἡμέραν καθ' ἡμέραν, judicat diem inter diem (prae die). Rom. 11, 24. чрез естество, παρὰ φύσιν, praeter naturam. чрезмѣрть adv. ultra satietatem, supra modum. Russice через, Carn. zhes, zhres, zhries.

чресмина, prorsus conficta vox a correctoribus Mosquensibus pro чесмина. Nec audiendus hic Alexjejew, qui ait vocem чресмина alibi sumi pro abiete (ель), aut fraxino (ясень), graece πρῖνος, latine ilex. Dan. 13, 58. Atqui hoc in loco Ostrog. et Mosquensis prima editio recte чесмина legunt: под чесминою; neque alibi nomen hujus arboris occurrit. Est autem чесмина (corrupte et чесвина) Illyriis ilex, ital. elce, testibus Micalia, Dellabella, Stulli.

чресло, plur. чресла, lumbi, ὀσφύες, Luc. 12, 35. An a чрез? Confer Boh. trzjslo pubes, Pol. trzosła lumbi. 2) Boh. trzjslo est cortex contusus, coriarius, Carn. zhereslo *Gerberloh*. чресленик Jer. 13, 1. 2. 4. 10. 11. περίζωμα, cinctorium, Vulg. lumbare.

черств, черствый, solidus, Sirach 50, 10. яко же сосꙋд злат черств. At correctores pro черств substituerunt искован, graeco ὁλοσφύρητος magis respondens. Polykarpow sub voce черствый remittit lectorem ad сꙋхый, жестокый. Russis enim, uti Polonis, panis siccus et durus est черствый хлѣб, Bohemis autem recens pistus. Vinidis apud Gutsmann zherstvi *frisch*, *körnig*. Bohemis etiam viribus pollens, vegetus, immo et celer. Vide supra чверст, quod transpositione literae в ex черств ortum est.

чреш-

чрешна Croat. Carn. cerasus, cerasum, Russ. черешна, Pol. czereśnia et trześnia, Boh. strzessnje, trzessnje, Slov. черешна, Serb. трешна Dalm. цришна. A lat. cerasus.

чиркати, чиркливати, Russ. fritinnire, zinzibulare. Confer Croat. чвергѹлим, чвергечем, чверчим. чирок Russ. anas querquedula, *Knäckente*.

четыри quatuor, четвертый quartus. Vide Numeralia.

чесмина Illyr. ilex. Vide supra fictum чресмина. Carnis чешмин, чешминье, Vindis чешмилье, est berberis, vulgo *Paselbeer*, (non *Preisselbeere* ut male P. Marcus), чешмиловец frutex berberis, *Paselbeerstaude*. Utrumque et чесмина et чешмин esse possit a чесма, чесме, ope ина, ин formatum, et hoc a verbo чесати, uti писма a писати.

част, частый, densus, spissus; frequens, creber. 1 Tim. 5, 23. частыхъ твоихъ недѹгѡвъ, et frequentes (πυκνὰς) tuas infirmitates. частѡ crebro. Serb. et Croat. чест, често, Pol. częsty, często, Boh. часто. чаща densitas. Hab. 3, 3. densa sylva. Antiqua quidem editio hoc loco legit ѿ горы приосѣнныя части, sed jam in margine Mosquensis primae editor щи apponendo monuit legendum чащи, quod nunc correcta editio exhibet: приѡсѣненныя чащи, inflectendo vocem чаща more Russico. Atqui et часть densam sylvam, densitatem significat. Serb. честа densi frutices, честина densitas. Polykarpow penes чаща apposuit et частина, частый лѣс δάσος, densitas, sylvosus locus. Ezech. 6, 13. чащьный, quod vix alibi invenias, adjectivo частыи substituere maluerunt correctores, lectione antiqua под всѣм дѹбом частым transformata in hanc: под всяким древом чащным. дѹб Illyriis est etiam arbor in genere: patet hinc antiquum interpretem non fuisse Russum.

часть pars, in codd. Serb. честь. частица particula. часть чаши их Psalm. 10, 6. ἡ μερὶς τοῦ ποτηρίου αὐτῶν, pars calicis eorum. Ps. Venet. честь чаше их. оучастїе Psalm. 49, 18. portio, μερὶς. Ps. Venet. оучестїе. Pol. część, cząstka. Boh. часть, olim et честь, dim. частка.

честь honor, in codd. Serb. чьсть, Pol. cześć, Boh. чест. честь ad чтꙋ secundae classis referendum est, ita ut ab Infinitivo чести abstractum честь ortum sit. Serbi quidem norunt чест, sed alii Illyrii more suo е mutando in а pronunciant част, inde et Serbis част convivium, частити convivio excipere. честен honorabilis, pretiosus. Psalm. 71, 14. честно имѧ его, honorabile (ἔντιμον) nomen ejus. Ps. 18, 11. камене честна, lapidem pretiosum (τίμιον). Tit. 2, 7. честность, σεμνότητα, gravitatem. Act. 13, 43. честивый religiosus, colens, σεβόμενος. Act. 17, 23. чествованїѧ ваша, τὰ σεβάσματα ὑμῶν, simulacra vestra, sacra vestra, cultum vestrum. In antiquo Apostolo σεβάσματα sunt idola. Legit enim тѣлеса ѿ ваших pro чествованїѧ ваша.

чист, чистый, purus, mundus. чистота puritas. чистити, ѡчистити, purgare, mundare. чищенїе 2 Pet. 2, 9. purgatio. Alias ѡчищенїе purificatio, purgatio.

чкаль Serbis onopordon acanthium L. чкалѧ caverna cancri. чколька refer ad школька, concha.

чкаклати Serb. titillare, refer ad скоктати.

Inchoantia a literis gutturalibus. A litera г:

гвоздь, гвѣзд, говз, гмат, гомз (гмиз).

гнѣв, гнид, гнѣд, гнат, гнѣт, гонз, гнѣзд, гнꙋс (гнꙋш).

глав,

глаб, глиб, глоб, глѹб (глб), глѣб, глѹп, глип, глѹм; глан, глин, глѣн; глад, глод, глад, глт (глот); глѹзг, глез (глеж), глас, глист; глаг, глог (глож), глѹх (глох); глѹк.

грив, граб, грѹб, греб (гроб), грнб, грб, горб, грм (грам, гром), грем (гром), грѹм; гран, грон, грн, грѣн; грл; град, грѹд, грѹдь, грд (горд), грид, град, грот, грт (горт); гроз, грозд (грозн), грѹз, грѹздь, грыз (грыж), граз, грѹсть, гресть (горесть), грѹш, грч; грг, грах, грох, грѹх, грѣх, грак, грк. гдак; гызд, гжегж, госп, гост, гѹст, гащ.

His adde radices bisyllabas говор, голѹбь, голѣм, forte et гомола. голоть ad гол, готов ad гот secundae classis retulimus. Russ. горностай mustela herminea, Pol. gronostay, Boh. chramosteyl (olim hranostaj) compositum videtur. Sic et гавран, Pol. гаврон, Boh. hawran, corvus frugilegus, Illyr. et граваран, a voce гай seu грай et вран dictus est. говадо pecus, ope до a говѣти formatum censeo. Peregrina sunt грош, Illyr. газда, immo et Russicum глаз oculus, грамота et alia. In Bibliis 2 Tim. 2, 17. гаггрена, et Levit, 11, 13. nunc грѵф pro ног antiquarum editionum legitur. Joh. 8. 20. graecum vocabulum, mutato solum genere neutro in femininum, газофѵлакїа pro γαζοφυλάκιον; retentum fuit. Luc. 21, 1. vox graeca circumscripta

est

est: храм наблюдащїй имѣнїа, alias uti Marc. 12, 41. 43. сокровищнце, храннлище verti solet. In antiquis editionibus, Ostrogiensi et Mosquensi prima, saepius vocem гиганти (γίγαντες) reperias, in iis nimirum libris, quos in Russia longe serius in slavicam linguam conversos fuisse existimo; liber e. gr. tertius Macchabaeorum, ut hoc obiter moneam, non fuit inventus in Bibliis manuscriptis Mosqua Ostrogium missis, e quibus Constantini ducis jussu et sumtibus Ostrogiensis editio impressa fuit. Non mirum itaque in versione nova hujus libri, circa annum 1580 facta, pro voce slavica veteri cap. 2, 4. adoptatam fuisse peregrinam гиганти, magis jam notam, quam исполини, quae tamen vox in Psalmis bis, in Proverbiis semel, in Ecclesiastico bis, in Isaia semel jam olim legebatur, et nunc in correcta editione hoc in loco recte substituta legitur. Eadem licentia usus est interpres ille, qui centum annis ante Ostrogiensem editionem Octateuchum, libros Regum, Paralipomenon, Esdrae, Tobiae, Judith aut vertit aut recognovit. Placuit ei vertere Gen. 6, 4. исполини, Gen. 10, 9. исполин, sed v. 8. ejusdem capitis гигант, cap. 14, 5. гиганты, Deuter. 1, 28. сыны гигантовы. Pro his vocibus peregrinis in correcta editione primo loco исполин, secundo исполинъ, et tertio сыны исполинѡв substitutae leguntur. Similiter factum

est 1 Par. 20, v. 6. et 8. Judith 16, 6., 1 Macc. 3, 3. immo et Sapient. 14, 6, ubi pro гордыхъ гигантовъ nunc гордїи исполини habentur. Sunt tamen et loci, in quibus correctores Mosquenses vocem peregrinam retinere maluerunt. Habent enim 2 Reg. 21, 18. внуки гигантовы, ibid. v. 22. внучы гигантовы, 1 Para. 11, 15. во юдоли гигантωвъ, at in glossa hic apposita исполинωвъ.

говоръ Serb. sermo, говорити loqui. Vide infra глагол, глаголати.

гвоздь clavus. гвоздин adj.: язвы гвоздинны Joh. 20, 25. τὸν τύπον τῶν ἥλων, fixuram (vestigium) clavorum. пригвоздити, Iter. пригваждаю, configere, affigere. Serbis гвозден ferreus, гвожђе ferrum. Boh. hwozd olim mons sylva consitus, Car. gojsd, gosd, sylva.

гвѣзда, Boh. hwjezda, Pol. gwiazda. Vide supra звѣзда.

габръ, Boh. habr, carpinus, vide грабъ.

гобз uber, opulentus. Job. 21, 9. домове ихъ гобзи εὐθηνοῦσι; corr. ed. pro гобзи substituit обилнїи. гобзити: оугобзися нива Luc. 12, 16. εὐφόρησεν ἡ χώρα, uberes fructus ager attulit. гобзалй, ab Iterativo гобзати, Job. 21, 23. εὐθηνῶν, at correcta editio nunc legit благооуспѣвалй.

гматати, Boh. hmatati, prehendere, tangere. Pol. gmatać, gmatwać, commiscere, confundere.

гомола et гомоля, massa, congeries. Dan. 14, 27. гомолу (ant. ed. гомолю) in singulari pro μάζας, massas. Serb. гомила et громила, cumulus, acervus, Russis гомзула frustum, moles, cumulus. Boh. homole, homolka, Pol. gomolka, caseoli coni figura, *Quarkkäse*. Russis

sis гомола est aries cornibus mutilus. Pol. gomoly, mutilus, sine cornibus. Boh. komoly, cf. Russ. ком.

гомзанїє reptatio, a гомзати, idem ac гомозити.

гомозити Russ. moveri, scatere, гомазити Carn. *kriechen, wimmeln*, гамизати et гмизати Serb. repere, serpere, Praes. гмижем, Boh. hemžiti. гмиза Serb. sunt margaritae vitreae; Boh. hmyz, insecta, humi repentia.

гнѣв ira; гнѣватися, разгнѣватися, прогнѣватися, irasci. прогнѣвати act. provocare ad iram. прогнѣваю ва Rom. 10, 19. παραζηλώσω ὑμᾶς, ad aemulationem vos adducam. прогнѣваша Hebr. 3, 16. παρεπίκραναν, exacerbaverunt (Dominum). в прогнѣванїи v. 15. ἐν τῷ παραπικρασμῷ. гнѣвлив iracundus.

гнида lens, (lendis), κόνις κόνιδος. Radicales itaque apud Graecos sunt κ - ν - δ, apud Slavos г - н - д, hoc discrimine, quod Slavus гн sine vocali conjungat, Graecus vero vocalem o inserat. Boh. hnida. Alii omnes гнида, Serbis dim. гнидица, Russ. Pol. Boh. гнидка.

гнѣдый fuscus, castanei coloris, *braun*. Boh. hnjedy, snjedy et smjedy. Supplenda itaque supra sub с radix смѣд, cum etiam in cod. Serbico reperiatur.

гнила Illyr. vide infra глина; гнил vero refer ad гнїю.

гнат Illyr. Croat. Pol. crus, tibia. Boh. hnat. Serb. гнат.

гнѣтѫ, гнѣсти, et гнетѫ, premere. народи ѡдержат та и гнетѫт Luc. 8, 45. turbae te constringunt et comprimunt (ἀποθλίβουσι), v. 42. оугнѣтахѫ его, συνέπνιγον, comprimebant, coarctabant, ab iterat. гнѣтаю. At in ms. antiquo гнетахѫтии (ии pro его). Est autem гнетах Praet. iterat. a гнетѫ. In dialectis гнѣтѫ etiam

subigere, depsere, *kneten*, Serb. гнѣтити, Carn. gnjetiti. Croatis gnéchyak (гнечак) est mactra, artopta, cum quo tamen Serb. наћве, наћви, et supra ношвы, ср. нєщи conferantur.

гнѣтити, возгнѣтити огнь, ignem accendere: возгнѣщшим же огнь Luc. 22, 55. *ἁψάντων δὲ πῦρ*, cumque accendissent ignem. возгнѣщше бо огнь Act. 28, 2. *ἀνάψαντες γὰρ πυρὰν*, accensa enim pyra. возгнѣщше est contractior Gerundivus pro возгнѣтивше.

гонзнѹ, Praet. гонзе, Iterat. гонзаю, effugere, evitare. гонзение effugium. Olim гонезнѹ, inde гонезновение salus, Act. 27, 20. in Apostolo antiquo pro hodierno спасение, *τὸ σώζεσθαι*. Confer germ. *genesen*.

гнѣздо nidus, Mn. гнѣздитися nidulari. тамо птицы вогнѣздятся Psal. 103, 17. illic passeres (*στρουθία*) nidificabunt (*ἐννοσσεύσουσι*).

гнѹс fastidium, Croat. гнюс, Boh. hnis pus. гнѹсен abominabilis, foedus; гнѹшити foedare; гнѹшитися, Iterat. гнѹшатися abominari, fastidire.

глава caput, главизна caput libri, *κεφάλαιον*: в главизнѣ книжнѣ Psal. 39, 8. *ἐν κεφαλίδι βιβλίου*, in capite libri. главня torris, titio. главный: власи главныи Matth. 10, 30. *αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς*, capilli capitis. главотяжи Act. 19, 12. sunt sudaria; proprie главотяж est capitis ligamentum, *κεφαλόδεσμος*, a глава et тягѹ. главити, ѡглавити capita recensere, in capita colligere; ѡглавление summa, index capitum. возглавити всяческая Ephes. 1, 10. *ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα*, instaurare (recolligere) omnia.

глѹв Serb. surdus, refer ad глѹх.
глива Illyr. Croat. Carn. fungus, Boh. hliwa.
глоба Serb. mulcta, глобити mulctare.

глѹбок profundus, глѹбина profundum, profunditas, Illyr. nunc дѹбок, дѹбина. In codd. Serb. etiam глъбок, глъбина. Psalt. Ven. Ps. 91, 6. оуглъбишѧ помышлениꙗ твоꙗ pro ѕѣло оуглѹбишѧсѧ aliarum editionum, σφόδρα ἐβαθύνθησαν οἱ διαλογισμοί σου, nimis profundae factae sunt cogitationes tuae.

глѣбнѹ, оуглѣбнѹ, infigi, inhaerere coeno, Iterat. оуглѣбаю. Ps 68, 3. оуглѣбохъ въ тимѣнїи глѹбины, ἐνεπάγην εἰς ἰλὺν βυθοῦ, infixus sum in limo profundi, Psalt. Ven. оуглѣбохъ въ тимѣнїи глъбины, non satis distinguendo radices глѹб et глѣб. Confer Serb. глиб coenum, глибав lutosus.

глипати Russ. circumspicere, spectare.

глѹп, глѹпый, stolidus, stupidus. Croat. glumpak, Boh. hlaupak, hlaupy.

глѹмитисѧ, глѹмлюсѧ, exercari. Ps. 76, 13. поглѹмлюсѧ, ἀδολεσχήσω, exercebor. v. 7. нощїю сердцем моим глѹмлахсѧ, nocte cum corde meo exercitabar (ἠδολέσχουν), at v. 4. pro глѹмлахсѧ и малодѹшствоваше дѹх мой, exercitatus sum et defecit spiritus meus, Psalt. Ven. legit: въскорбѣх и премнеможе дѹх мой, ἠδολέσχησα καὶ ὠλιγοψύχησε τὸ πνεῦμά μου. Ps. 68, 13. ѡ мнѣ глѹмлахѹсѧ, κατ᾽ ἐμοῦ ἠδολέσχουν, adversum me loquebantur. глѹмленїа Ps. 118, 85. sunt ἀδολεσχίας, fabulationes. In aliis libris глѹм jocus; глѹмник, глѹмитель, глѹмец joculator, garrulus. глѹмитисѧ jocari, irridere, garrire. Croat. глѹмач histrio, ludio.

глина limus, terra figlina. Illyr. nunc transpositis literis гнила; aliis omnibus глина. глинан: сосѹди-глинани 2 Tim. 2, 20. sunt vasa fictilia (testacea), σκεύη ὀστράκινα. Isai. 29, 16. olim глина горнчарскаꙗ, nunc бренїе скѹдельника, πηλὸς τοῦ κεραμέως.

глѣнь Russ. succus, liquor; dim. глѣнец.

глад

гладъ fames. гладьнъ famelicus, Serb. гладан; гладнѣти, гладовати Serb. esurire, Slav. алкати.

гладокъ, гладекъ, гладкый, laevis, glaber, Illyr. гладак. Confer germ. *glatt.* Serb. гладчина laevitas. гладити laevigare. якѡ бреніе пѫтей поглаждѫ я (ихъ), ut lutum platearum delebo (λεανῶ) eos, Psal. 17, 43.

глодати rodere, *nagen*, Praes. гложѫ, глождѫ, Serb. глоджем. гложитисе Serb. jurgare.

гладати, codd. Serb. гледати, videre, βλέπειν Matth. 12, 22. Olim Eccle. 12, 3. гладающаа, αἱ βλέπουσαι, nunc зрящіѧ. Apud Illyrios гледати et гледнѫти, aspicere, apud Russ. глядѣть et глянѫть intueri, excluso д. Boh. гледѣти, гледнѫти, aspicere, гледати quaerere (circumspiciendo), et custodire (diligenter spectando). Alterus Russ. глаз, a Varegis acceptum, a гладати deducere voluit: at non licet syllabas глаз et глад confundere, quod vocali et consona tertia differant. Nec з ex д ortum dici potest, cum глаз sit generis masculini. глазѣю, circumferre oculos, est a глаз, quod praeter Russos nulla slavica gens novit.

гльтити, глотити, Iterat. глотати, поглотити deglutire, devorare. искый кого поглотити 1 Petr. 5, 8 ζητῶν τίνα καταπίῃ, quaerens quem devoret. мѫдрость ихъ поглощена бысть Psal. 106, 27. sapientia eorum devorata est, ἡ σοφία αὐτῶν κατεπόθη. Psalt. Ven. премѫдрость ихъ поглъщена бысть. Serb. гѫтати, mutato л in ѫ; Croatis gut (pro глт) est guttur, Russ. глотка larynx, et глот, qui omnia devorat, deglutit, rapit. Boh. hltati et pohltiti.

глезна talus, *Knöchel.* Dualis глезнѣ Act. 3, 7, τὰ σφυρά, malleoli, Vulg. plantae. Praecedunt плеснѣ αἱ βάσεις, bases, i. e. plantae. Serb,

глез-

глезань m., Croat. глезень, Carn. глежн, Boh. hlezen, Pol. olim glozna.
глас vox, гласити vocare, Iterat. глашати. возгласити clamare, sonare: пѣтель возгласи Matth. 26, 74. gallus cantavit, ἐφώνησε. Psal, 113, 15. ὐ φωνήσουσιν ἐν τῷ λάρυγγι αὐτῶν, не возгласят гортанем своим, Psalt. Ven, не възгласѣт грьтанωм своим.
глиста Russ. Serb. Croat. Pol. lumbricus, Mor, Slov. hlista, Boh. hljsst'.
глаг: inde ope ол formatum глагол ῥῆμα, verbum, sermo. глаголати loqui, dicere. глаголю loquor, возглаголю loquar. глаголемый qui dicitur, глаголанїе locutio. Marc. 16, 19. μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, по глаголанїи єгω к ним.
глог crataegus oxyacantha L., *Weifsdorn*. гложїе collect. Serb. гложье; fructus глогинѣ, Boh. hlohynje.
глух, глухый surdus; глусїи слышат Luc. 7, 22. κωφοὶ ἀκούουσι, surdi audiunt. глухота surditas. глушити, ωглушити, surdum reddere, глохнути, ωглохнути, Boh. ohlechnuti, surdum fieri, surdescere. Serb. глув, глувота et глувоћа, mutato х in в; глунути eliso х, at оглушитисе, facta mutatione literae х in ш.
глук, seu potius hluk, sonitus, tumultus, Bohemi soli norunt. Qui Jeremiae textum, secundum Vulgatam aut potius bohemicam versionem e Vulgata factam, circa finem sec. XV. recognovit, Cap. 46. v. 25. verba: ecce, ego visitabo super tumultum Alexandriae, hisce reddidit: се аз посѣщу на глук алеѯандрїйскїй. Imprudens librarius, cui глук prorsus ignotum fuerit, на глукъ male divisit scribendo нагъ лукъ, quod editores primi incorrectum expresserunt. Vitiosum vero нaг лук neque latino, neque graeco textui respondet. Correctores Mos-

quen-

quenses, quorum officium erat, omnia ad graecum textum refingere, hoc loco pro нар лѹк алеѯандрїйскій, verterunt на Аммωна сна єа, quod graeco τὸν Ἀμμὼν τὸν υἱὸν ἀυτῆς respondet. Ejusmodi vitia, quae jam codici Bibliorum manuscripto inhaerebant, et facile ab editoribus, consulto textu graeco et latino, corrigi potuissent, in editione Ostrogiensi et prima Mosquensi non pauca observare licet.

гриба juba. гривна monile, torques: гривна злата (correcta edit. златаа) Dan. 5, 16. ὁ μανιάκης ὁ χρυσοῦς. Boh. hrziwna zlata est pondo, marca auri, *Mark Goldes*. десять гривен сребра, decem talenta argenti, olim secundum Vulgatam, Tob. 1, 16. Nunc v. 14. secundum graecum ἀργυρίου τάλαντα δέκα, сребра десять талант. Apud Polykarpow гривна пѣнязей, ἡ μνᾶ mna, mina. Repetit eadem Alexjejew citatque 1 Macc. 14, 24. Sed hoc loco Slavus interpres мнас legit. Luc. 19. decies μνᾶς, nunquam гривна. гривна nunc apud Russos valet decem nummos, quos копейки appellant. In antiquis legibus quid valuerit, правда рѹскаа te docebit. Serbi armillam, et annulum, quo falx constringitur, гривна, et canem collo albo (quasi torque cinctum) гриво appellant. Hinc et palumbes, columba torquata, гривнаш (apud Stulli гриваш, nescio an recte), Boh. hrziwnač.

грѹвати Serb. sonare, refer ad грѹхати.

граб Illyr. Pol. Russ. carpinus, *Weifsbuche*, *Hornbaum*, Russ. et грабина. Croat. graber, Carn. gaber, gabr, Boh. habr, sed Moravis hrab, uti Slovacis. His male tribuitur et *jawor* hoc sensu apud Linde. Jawor enim est acer, *Ahorn*.

грабити rapere, factitivum a грекѹ. грабленїе Luc. 11, 39. ἁρπαγή; грабителїе, raptores, Luc. 18, 11. in cod. Serb. pro hodierno хищницы.

гре-

грєбꙋ, грєбсти, remigare. грєбшє Joh. 6, 19. ἐληλακότες, cum remigassent. погрєбꙋ, Iterat погрєбати defodere; humare, sepelire. погрєбник olim Ezech. 4, 12. subcinericius panis, ἐγκρυφία, nunc опрѣснок: Ibid. pro погрєбєши operies, obrues, nunc сокрыєши abscondes. A грєбꙋ est гроб sepulcrum, Dalm. грєб. грєбєнь pecten; crista galli.

грꙋб, грꙋбый, crassus, *grob.* грꙋбоћа Serb. crasitudo.

гриб fungus, Boh. hrzjb.

грб, горб, gibbus, Boh. hrb, Pol. garb. Illyr. Croat. грба, f.

грамада, in antiquo Apostolo legitur Jac. 3, 5. коликꙋ грамадꙋ, ἡλίκην ὕλην, quantam materiam, Vulg. quam magnam sylvam, correcta коль велики вещи. Croatis герм est dumus, Carn. frutex, Serb. грм; грмина species quercus, inde грмик quercetum, грмовина lignum quercinum. Igitur voce грамада sylvam (ὕλην) notare potuerit interpres. Sed obsoletum грамада etiam idem esse possit, quod громада.

громада Russ. Pol., at Bohemis hromada, Croat. громача, iisdem et Carn. гєрмада rogus. Confer Illyr. громила pro гомила. Josue 7, 26. σωρὸν λίθων correcta reddidit громадꙋ камєнїа, ubi olim legebatur могилꙋ камєнїєм (pro Genitivo камєнїй). Est autem могила tumulus, cum quo Illyr. гомила conferre possis. Sap. 18, 23. σωρηδὸν correcta expressit Instrumentali громадами, antiqua vero voce холми colles. 2. Reg. 18, 17. pro σωρὸν λίθων olim et nunc кꙋпꙋ камєнїа legitur.

грємѣти tonare, грємлю, возгрємлю: возгрємѣ с нєбєсє гдь Psal. 19, 14. intonuit de coelo dominus. гром tonitru. сына громова Marci 3, 17. filii tonitrui, υἱοὶ βροντῆς; ѩкѡ гласъ громный, sicut vocem tonitrui, Apoc. 6, 1.

грань, f. angulus, terminus, finis; Boh. hrana. граница limes, confinium, inde germ. *Gränze*, vulgo et *Granitz*. Serb. Croat. грана frons, ramus. гранат Serb. ramosus, Boh. hranaty angulosus. границa στίχοι, versus. гранесословіе, apud Polykarpow гранесловіе, ἀκρόστιχις, versificatio.

гранек Croat., гренек Carn. amarus, refer ad горек.

грн, горн, inde горнец Judic. 6, 19. χύτρα, olla. Serb. грнац, Pol. garniec, Boh. hrnec. Conf. lat. hirnea.

горнчарь Isai. 41, 25. figulus, κεραμεὺς, in antiqua editione, скудельник in correcta.

горнило, грнило, furnus, focus, Russ. et горн.

грло, горло, guttur. Pol. gardło, Boh. hrdlo. At ło formativa esse videtur, confer et гортань.

грлица, горлица, τρυγὼν, turtur, Psal. 83, 4. грличищ pullus turturis: два горличища Luc. 2, 24. ζεῦγος τρυγόνων, par turturum.

град urbs, a градити sepire, cingere. градец dim. Serb. град nunc arx, castrum, Boh. hrad, Pol. grod, cum illi urbem варош, isti мѣсто, hi miasto appellent. Qui librum Judith e latino vertit, cap. 2. v. 12. castella, et v. 14. civitates грады reddidit. Correcta editio graecum textum qui hic differt, expressit. гражданин civis, incola urbis. градарь apud Polykarpow hortulanus, pro вртоградарь, a вртоград hortus. Sic et виноград est vinea, quia sepe cinguntur horti et vineae. Olim градина Isai. 58, 11. et ограда Deut. 11, 10. pro κῆπος legebatur, nunc utroque loco вертоград.

град grando. Serbi et Croatae hocce град a priori distinguunt accentu. In град (urbs) a producitur, in град (grando) a corripitur.

груда gleba, grumus. грудіе collect. земля лежит в жупелной груде 3 Esdr. 2, 9. terra ja-

jacet in piceis glebis. Miror correctores, qui librum hunc e Vulgata emendarunt, adjectivo жѹпеланый expressisse latinum piceus, cum sulphur non sit pix. Nolebant nimirum illi longius discedere a versione antiqua, quae hoc loco habet землѧ въ жѹпелѣ omisso plane лежит. Ezech. 17, 7. со грѹдїем respondet graeco σὺν τῷ βόλῳ in utraque editione. Job. 38, 28. antiqua legit дѹги, грѹдїе, росное pro βόλυς δρόσυ, correcta vero, deleto дѹги superfluo, капли росныѧ, Vulg. stillas roris. Serbis gleba, *Klumpen*, est грѹда, dim. грѹдица, грѹдва, et грѹмен. грѹдень antiquis Slavis mensis December.

грѹдь Russ. pectus, Serbis et Croat. грѹди in plur. Boh. hrudj, apud cocos, caro de pectore, *Brustkern*, *Bruststück*, Russ. грѹдина. Vide supra прси. грѹди in antiqua editione non nisi in plurali legitur. Exod. 29, 26 et 27, Levit. 7, 34 et 8, 29. Quibus in locis nunc singularis грѹдь pro грѹди occurrit. Alibi tamen et correcta editio pluralem habet, uti Lev. 7, 30. 31. на грѹдех, Levit. 10, 14. et Num. 18, 18. грѹди.

грд, горд, гордый, superbus. гордость, гордына superbia. Croat. gerd, Serb. грдан turpis, foedus, грдоба turpitudo.

градѹ, codd. Serb. гредѹ, vado, venio. Croat. Carn. gredem. градѹщїй venturus, futurus. ни настоѧщаѧ, ни градѹщаѧ Rom. 8, 38. neque instantia, neque futura (μέλλοντα).

града, Illyr. греда, trabs, 2) area, *Gartenbett*. Serb. гредель est scapus aratri, *Grendel*, Boh. hrzjdol.

гртань, гортань, guttur, λάρυγξ. прилпни азык мой гортани моемѹ Psal. 136, 6. adhaereat lingua mea faucibus meis (τῷ λάρυγγί μυ). Psalt. Ven. гртани моем in casu locali, qui a praepositione при verbi прилпни regitur. Vide

Syn-

Syntaxim. Confer Carn. гєртанц fauces, Cro гєрчанѣк, gula, gurgulio, at Serb. гркљан e oesophagus, *Speiseröhre.* Illyr. garljan refer a гρло.

гρозити minari. Serb. грозитисє horrere, гро‑ ница febris.

гρозд botrus, uva, σταφυλή. Sic Serb. Croa Carn., sed Boh. hrozen, Pol. grono. гρоздєц dim гρоздїє collect. Croat. гρоздьє, Serb. грож‑ дьє. Certe et Russis olim гρозн et гρєзн. Na Matth. 7, 16. pro гρозды in codice sec. XIV in Russia exarato гρєзны substitutum legi. I Apoc. 14, 18. pro гρоздовє alius cod. hab гρєзновїє. Etiam antiqua editio frequenter гρо‑ зн et гρєзн exhibet; at correcta substituere so let гρозд. Gen. 40, 10. olim гρозны, nunc гρозды, Gen. 49, 11. pro гρозновѣ nunc гρоздїа, Num. 13, 24. pro гρєзновєнїє nunc гρозд, et v. 25. pro гρєзновнаа nunc гρозд‑ наа, et eodem versu nunc гρозда pro гρєзна Sir. 39, 32. гρоздова pro гρозновꙋ, Mich 7. 1. гρоздїа pro гρознꙋ leguntur. Deuter. 23 25. correcta vertit σταφυλή гρоздїє pro вино antiquae editionis, Abd. 1, 5. гρоздїа (ἐπιφυλ‑ λίδα) pro паρодок, et Jud. 8, 2. гρоздєц (ἐπι‑ φυλλίς) pro собρанїє послѣднєє. Aliis in locis etiam correcta гρєзн retinuit, uti Cant. 1, 13 гρєзн, cap. 7, 7. гρєзном, v. 8. гρєзновє, Deut 1, 24. гρєзновныа, aut гρозн in гρєзн mutavit Gen. 40, 11. Ose. 9, 10. Isai. 65, 8. гρєзн pro гρо‑ зн, Lev. 19, 10. vero гρєзн pro зєρно substituit Sed et antiqua editio multis in locis гρозд, гρоз‑ дїє, adject. гρоздов et гρоздный legit, quam‑ vis subinde in eodem libro et formam гρозд et гρєзн habeat. Vide Jerem. 6, 9. et 49, 9. quo in loco correcta alia voce utitur. Qui Nehem. 5, 8. adjectivum гρоздноє, quod antiqua editio ex‑ hibet, substantivo вино adjecit, certe ille jam

no‑

noverit vinum adustum, quod et crematum vocant. Quaeri hic possit, quo tempore potus ille in Russia divulgatus fuerit.

гρѹзити, погрѹзити, Iterat. погрѹжати, mergere, ꙗкѡ погрѹжатисѧ има Luc. 5. 7. ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά, ita ut mergerentur. погрѹженїѧ стклѧницамъ Marc. 7, 4. baptismata calicum, lotiones poculorum.

грызѹ, грызти (грысти) mordere; грыз Croat. morsus. грижа Serb. et Croat. tormina, Carn. dysenteria.

грѧзь, f. Croat. grez, coenum, lutum. грѧзнѹ, погрѧзнѹ, Croat. greznem, luto immergor. грѧзивый: но. грѧзивым мѣстом in poemate antiquo de Igore, per coenosa loca.

горсть, горсть, pugillus, δράξ. Pol. garść, Boh. hrst. кто измѣри горстїю водѹ Isai. 40, 12. quis mensus est pugillo aquas, et iterum: и всю землю горстїю, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν δρακὶ, Vulg. quis appendit tribus digitis molem terrae. Quamvis in graeco τῇ χειρὶ primo loco legatur, nolebant tamen correctores textum antiquum mutare. Hunc vero secundum Vulgatam quibusdam in locis jam ante editionem Ostrogiensem recognitum fuisse, facile sibi persuadebit, qui versionem slavicam cum graeco et latino textu diligenter contulerit.

грѹша Russ. et Pol. pirus, pirum. Aliis forma diminutiva грѹшка placuit: Boh. hrusska, Carn. хрѹшка, qui tamen et грѹшка norunt. Croat. хрѹшка, Illyr. крѹшка.

грич Croat. cautes, saxa aspera, Carn. collis, colliculus.

грч Serb. spasmus, refer ad кръчь, корчь.

грах pisum, pisa. Boh. hrach, Pol groch, Russ. горох. Serb. гра (грар) est faseolus vulgaris, at грашак (dimin. a грах) pisum.

гро-

гроход cachinnus, Serb. гроот, aliis Illyr. grohot; — грохотати cachinnari.

грѣх peccatum; согрѣшити peccare; грѣшник peccator, грѣшница peccatrix. погрѣшити: ѡ вѣрѣ погрѣшиша 1 Tim. 6, 21. circa fidem aberrarunt (ἠστόχησαν). ѡ истинѣ погрѣшиста (in duali) 2 Tim. 2, 18. a veritate exciderunt, circa veritatem aberraverunt.

гракати crocitare, et грач corvus, refer ad граю. Serb. грк amarus, contractum e горек, refer ad горь.

Polonorum gdakać, gracilare, *gackern*, *gacksen*, Boh. kdakati, differt a квокати glocitare.

гызда, гыздост, Croat. fastus, superbia. гыздав superbus, гыздамсе superbire, гиздање fastus, Serb. гиздав comtus, гиздати comere. Boh. hyzditi est deformare, turpare, ohyzdny foedus, horrendus.

гжегжолка, гжегжолица, Pol. cuculus, Boh. žežhule, žežhulka. Russis olim зегзица in poemate de Igore.

господь, sub titla гдь, dominus, in singulari de Deo usurpatur. той гдь бг наш Psal. 104, 6. αὐτὸς κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ipse dominus Deus noster. In plurali vero господіе de hominibus: раби, послушайте господій своих по плоти Ephes. 5, 5. servi obedite (auscultate) dominis vestris secundum carnem. господень, дня, дне, adj. possess. имя господне nomen domini. господскый dominicus: господскую вечерю ясти 1 Cor. 11, 20. κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν, dominicam coenam manducare. госпожа et госпожда domina. господин dominus: господин дому, храмины, dominus domus. господына 2 Joh. 1, 1. domina, κυρία. господство κυριότης, dominium, dominatio, Ephes. 1, 21. господствіе, plur. господствія κυριότητες, dominationes, Coloss. 1, 16. господ-

сподствовати : кназu азык господствуют ими Matth. 20, 25. principes gentium dominantur (κατακυριεύουσιν) eorum, Sic Luc. 22, 25. κυριεύουσιν. Psalmo 109, 2. господствуй посредѣ врагов твоих, dominare in medio inimicorum tuorum. At Psalt. Venet. оудолѣвай pro господствуй. Slav. господь et lat. hospes supponunt radicem госп, hosp, quae apud graecos mutata est in δεσπ, inde δεσπότης.

гость hospes, germ. *Gast.* гостинник Luc. 10, 35. πανδοχεὺς, hospes, qui advenas recipit hospitio, Vulg. stabularius. гостинница ibid. v 34. πανδοχεῖον, diversorium, a гостина. гостити Serb. Croat. convivio excipere, гостити се convivari. Russ. гостити divertere ad aliquem qua hospes.

густ, густый, densus, spissus. густость densitas, Serb. густина, Russ. гуща, Croat. густина et гушина.

гащи braccae. Dan. 3, 21. с гащами σὺν τοῖς σαραβάροις. Russ. гачи, Croat. гаче femoralia, Serb. гаће. iisdem гатњик fascia braccalis, Russ. гачник, гашник. Croat. гачнак ligula femoralis. Pol. gacie, Boh. olim hace. Confer Ungar. gatya, *Gatschosen*, et refer гащи ad гать.

гущер Croat. lacerta, Serb, гуштер. Confer щерица.

A litera х:

хвой, хвал, хвол, хвил, хвѣл, хвор, хвод? хват, хвыт, хваст, хвост, хвист. хврaст, хварст.

хлѣр, хлѣд (хлѣз); хмель, хмыл, хмур.

хлѣв, хлѣб, хлѣк, хлек, хлаб, хлѣк; хлап, хлоп, хлп (хлуп), хлупь, хлѣп, хлеп, хлип; хлам, хлем, хлм (холм); хлан; хлад, хлод, хлуд, хлѣд;

хинд; хласт, хлост, холст, хлыст, хлест, хлюст; хлѧск, хлюск; хелщ, хлач; хлах, хлох, хлѣх.

хрв (харв, хорв, хрьв), хрев? хърб; храб, хроб, хреб, хриб; хрп (харп), храп, хроп, хрꙋп, хреп, хрип; храм, хром (храм), хрꙋм; хран, хрѣн; хрѧд, хрид, хрѫд; хрт (хорт), хрс, храст, хрост, хрꙋст, хрест; хрꙋщ, хрыщ, хрѧщ; хрох, хрк (херк, харк), хрок, хрꙋк, хрек. хꙋст.

Bisyllabae radices sunt aut eas supponunt хꙋдог, хорꙋг, халꙋпа, халꙋга? хобот ad хоб, хохол ad хох supra ad secundam classem retulimus, quo etiam spectare videntur хомꙋт, Croatice хам helcium, et хꙋхор Croat. idem ac хохол. хомар augur apud Joach. Stulli, quod e Breviario glagolitico citat, mihi suspectum est, cum multa, quae a quinquaginta et pluribus annis in chartas tumultuarie conjecerat, senio confectus male legerit et non correcta imprimi fecerit. Possit tamen хомар conferri cum croatico hamalia divinatio. Habet Stulli sub litera h etiam vocem hurav male lectam et scriptam pro Russico журавль, quam nos p. 140 sub ж posuimus. Habet et hreber, hrebra, truncus, quod e lectionibus Breviarii glagolitici hausisse videtur. Biblia enim slavonica ab eo vel obiter inspecta fuisse,

mihi

mihi persuadere non possum. Atqui 1 Reg. cap. 5, v. 4., quem locum ille citat, in editionibus antiquis, Ostrogiensi et Mosquensi, recte legitur хребет, (non хребер), quod dorsum significat, in graeco ῥάχις, in Vulg. truncus. Correctores Mosquenses hoc loco substituere maluerunt трꙋп truncus. Peregrina a х inchoantia bene multa in Bibliis occurrunt. Pleraque origine graeca sunt; in evangeliis: хїтωн, хламѵда, in epistolis хартїа, in apocalypsi хрѵсолїѳ, хрѵсопрас, et chalcolibanum мѣди халколїванова; in veteri testamento Prov. 30, 26. хїрогрѵлли, Sirach 31, 23. nunc холера, olim скорбь, quod correctores probare noluere. Soph. 2, 14. nunc хамелеони, χαμαιλέοντες, olim хамолви. Alia sunt origine hebraica: Sirach 24, 18. халвани, Jerem. 37, 16. херет, quod in glossa correctae editionis per узилище explicatur; mensis Hebraeorum 2 Macc. 1, 9. хаслев, et Nehem. 1, 1. olim хаселеф, nunc хаселев, in glossa ноемврій. Unde scriptor poematis de Igore харалꙋг chalybs, inde харалꙋжный меч chalybeus ensis, habeat, quis divinet? Placuit Illyriis et hiljada mille, Serbis илјада sine х. At in Bibliis aliisque libris sacris тысяща, olim тысꙋща, constanter servatum fuit. In Vukii Lexico Serbico vocabula a х inchoantia, quae Stulli aliique sub h collecta exhibent, sub diversis literis quaerenda sunt, cum ille ne in voce хрїстос quidem х retinere

O vo-

voluerit. Igitur ходити sub о, хлѣб sub ль, хрт sub р collocata invenies. Mihi quidem aliorum Illyriorum scribendi ratio magis probatur, sed quisque abundet in sensu suo. Croatae quibusdam vocibus h praefigunt, quas alii omnes a litera р inchoant. Eorum h e r s, siligo, ad ржь, quod Bohemi et Poloni рж (Genit. ржи), Russi рожь, Illyrii раж pronunciant; h e r g y a (herdya), rubigo, ad рдя; h e r s e m, h e r z a t i, hinnire ad ржати referenda sunt. Poloni subinde в medium post х excludere solent; pro хвойна dicunt choina, pro хвраст chrost, Boh. chrast, pro хворый chory. Polonorum chlop ad хлап, Russorum холост ad хласт, хворост ad хвраст reducenda esse, ex iis liquet, quae introductionis cap. II. §. I. p. 35. de vocalium mutatione monuimus.

хвой, хвоя Russ. acus seu folia pini, *Tangeln*, *Nadeln*, Boh. chwoy frondes pineae, pinus sylvestris, Pol., media radicali в elisa, choia, choina, choyka, Carn. hoja, hojka, abies, *Weisstanne*; at hivojka (pro hvojka) *Wolfsmilch*, esula, Boh. chwojka.

хвала laus, хвалити laudare; хваленїе, хвалба laudatio; хвален, хвалный laudabilis. хвалюся laudor: хвалитсе грѣшный въ похотехъ душе своее Psalt. Ven. 9, 24. nunc хвалимь есть грѣшный в похотехъ души своея, laudatur (ἐπαινεῖται) peccator in desideriis animae suae. In antiquo Apostolo хвалю Rom. 1, 8. pro благодарю, et хвалу имам gratias habeo, ago.

ago. Hoc sensu Croat. hvaliti, zahvaliti, Serb. захвалити, зафалити, забалити.

хвила Pol., хвиле Boh. mora, paululum temporis, germ. *Weile*.

хворый Russ. aeger, languidus, Pol. excluso в chory, olim chwory. Russ. хворост m. vide sub хврастъ.

хвастати gloriari, se ostentare.

хвостъ Russ. cauda, Boh. chwosstissije scopae. Affine est Pol. chwast zizania. Huc refer Carn. hosta virgultum, *Gesträuch*.

хвощъ Russ. equisetum, ad хвостъ referri possit.

хврастъ, coll. хврастїе, in Serb. libris et храстїе, fruticetum, virgultum. подъ хврастїемъ дивїимъ живахꙋ Job. 30, 7. ὑπὸ φρύγανα ἄγρια διῃτῶντο; Vulg. hic differt a Graeco: esse sub sentibus delicias computabant. Pol. chrost, Russ. хворостъ. Boh. nunc, eliso в, chrastj, olim chwrast. Dicit enim Cosmas in chronico Bohemico, urbem Wyssegrad olim ab arbustis traxisse nomen Hurastén, quod utique legendum est хврастенъ. Confer infra храстъ.

хварстъ onomatopoeticum, inde Pol. chwarstać, chwarszczeć, strepitum edere.

хабръ, хаберъ, Pol. vide infra sub харкъ.

хебдъ et хебзина Pol. sambucus ebulus, *Attich*, Croat. hebed. Dalm. habad, abad, Serb. апта, аптика, Carn. habat et hebat apud P. Marcum, hebet, hebd, hmet apud Gutsman, Boh. chebdj, n. collect., Slovacis et chabzda. Moravis chebz est sambucus nigra. Russ. бꙋзникъ, бꙋзника ebulus, бозъ et бꙋзина sambucus nigra.

хментъ peregrinum et duntaxat Carniolis notum. Est autem hment paludamentum, *Purpurmantel*, Boh. kment byssus, tenuissima tela, a germ. *Gewand*.

хмель, хмѣль Russ., мель Serb. humulus lupulus L. *Hopfen*. Pol. chmiel, Boh. chmel,

Croat. Carn. hmel, hmelina. Confer lat. humulus, Succ. humle.

хмѹра, хмара, Pol. densa et obscura nubes; inde Russ. хмѹрить rugare frontem, Boh. possmaurziti, et possmaurno nubilum.

хлѣв et хлѣвина, stabulum, bovile. Croat. Carn. hlev, Pol. chlew, Boh. chléw et chljw. Lusat. klew, mutato, ut solent ante consonantes, х in к. Gothis *hlaiw* est monumentum, *hlijans* tabernacula.

хлѹба gloriatio, vide in Lexicis Pol. et Boh. Confer Pol. chełpa.

хлѣб panis, Pol. Boh. chleb. Gothis *hlaib*, inde germ. *Laib*, libo. Croat. et Carn. hleb libo, forma panis rotunda, *Laib*. Conf. kruh sub litera к. In versione Ephremi хлебарь pistor, Russ. хлѣбник. Hinc Gen. 40, 17. nunc дѣло хлѣбенное, ἔργον σιτοποιῦ, Vulg. cibos qui fiunt arte pistoria, olim vero дѣло пекарьско, a пекарь pistor. хлѣбница panifica: 1 Reg. 8, 13. в хлѣбницы εἰς πεσσέσας; hoc loco in antiqua editione non legitur пекарька, sed sequens circumscriptio: иньı сътворит печи хлѣбы.

хлѣбина Job. 24., 16. est domus, domicilium, οἰκία, in antiqua editione; in correcta vero храмина. Sir. 21, 9. хлѣбинѹ егѡ, τὴν οἰκίαν αὐτῦ, correctores mutarunt in дом свой.

хлабь, хлаби, in codd. Serbicis хлѣби, cataractae. хлаби небесньıа ѿверзошаса Gen. 7, 11. cataractae coeli apertae sunt. бездна безднѹ призываетъ во гласѣ хлабїй твоих Psal. 41, 8. abyssus abyssum invocat in voce cataractarum tuarum. Psalt. Ven. хлѣбїи pro хлабїй.

хлабать Russ. vacillare. Conf. Pol. chełbać agitare.

хлап Bohemis, chłop Pol., холоп Russ. homo vilis conditionis, servus, mancipium, famulus, rusticus. хлапец Croat. et Carn. servus, famulus, хлапчич Carn. puer, Boh. хлапец, хлапечек.

хлѹп

хлуп Boh., хлп Slovac. pilus, inde chłupaty Pol. Boh. pilosus. Illyr. Croat. Carn. pilus est длака.
хлепѣти, Croat. hlepeti, hlepim, appetere, avide desiderare. Hlep libido apud Stulli. Boh. chljpa libido, chlipny lascivus, chlipnost lascivia, luxuria.
хлептати lambendo bibere (more canum), Pol. chleptać, Boh. sleptati, chlemtati.
хлм, холм, collis. всяка гора и холм смирится Luc. 3, 5. πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, omnis mons et collis humiliabitur. горы и вси холми (Venet. Psalt. хльми) Ps. 148, 9. montes et omnes colles. Boh. olim chlum, chlumec, inde tot montium et locorum nomina in Bohemia; in Polonia vero chełm. Carn. homez, excluso l, pro холмец.
хлад frigus (modicum), refrigerium, umbra, *Kühle*, Pol. chłod, Russ. холод. хладен frigidus. Dan. 3, 50. πνεῦμα δρόσου est дух хладен in antiqua editione, in nova дух росы, spiritus roris. хладити refrigerare, хладѣю frigescere.
хластый innuptus, Russ. холост, inde холостить castrare.
хластати, ѡхластати Jac. 3, 2. χαλιναγωγῆσαι, froeno circumducere, froeno moderari in Apostolo antiquo, nunc ѡбуздати.
хластати Boh. et Carn. ligurire, avide potare, vorare. Croat. blaterare, inepte loqui, (an pro хвастати?) Vide et chlast, chlask, chłastać in Lexicis Polonicis.
хлаче Croat. Carn. caligae, *Hosen*.
хрват, Dalm. et Boh. харват, Croat. хорват, Carn. хроват, apud Micaliam Hrrivat et Hervat (i. e, хрват, херват), apud Vuk plane рват pro хрват, Croata, apud Constantinum Porphyrogennetam χρωβατος. Qui a гора nomen hocce gentis deducunt, confundunt sonos affines quidem, sed tamen diversos. хрват, харват, suppo-

nit

pit radicem хрв, cujus significatum difficulter determines. Vide, quod sequitur, хрєв.

хрєв Croat. et Illyr. truncus arboris, stirps. Micalia penes Hrev habet etiam Hreb. Utrum хрват a хрєв apte deducatur, quaeri possit.

харва, харпа et хрпа, Boh. cyanus, *Kornblume.* Pol. chabrek a chabr. Alias Boh. *modrak* a colore coeruleo. Confer graecum *χαρατος.*

храбр fortis, strenuus. храбрость fortitudo, virtus, strenuitas. Pol. chrobry, chobry. Croat. Illyr. hrabren.

хрбет, хребет, Gen. хребта, dorsum. Rom. 11, 10. хребет их вынѹ слацай, dorsum (*νῶτον*) eorum semper incurva. Sic Psal. 68, 24., ubi слацы pro слацай legitur. Psalt. Ven. хрьбьт их ѿнѹд смѣры (melius смѣри i. e. humilia). Croat. herbet, Carn. herbet, herbt, Serb. рбат (pro хрбат), Boh. hrzbet (olim et chrzbet), Pol. grzbiet, olim et chrzypt.

хрив Croat. Carn. collis, *Hügel*, refer ad хрв: хрбет.

храпати, храплю stertere. Croat. Carn. hropem, aegre spirare, *röcheln.* храплив raucus.

хрпа, харпа, Boh. cyanus, vide харва.

храм, храмина, domus, *οἶκος, οἰκία.* 2) *ναὸς*, templum. 1 Pet. 4, 17. in antiquo Ms. ѿ храма, nunc ѿ домѹ. 1 Cor. 6, 19. *ναὸς* in Ms. redditur цркы, nunc храм. Russis хоромы est aedes major lignea, хоромина cubile magnum. Pol. chromina casa rustica, tugurium. Carn. hram camera, aedes, *Kammer, Keller, Gewölb.* Boh. chram templum.

хром, хромый, claudus. Matth. 11, 5. хромїи ходат, claudi (*χωλοὶ*) ambulant. храмати, храмлю claudicare, храманїє claudicatio. Serb. ром pro хром. хромота Russ. Pol. Boh. vitium claudicationis. At Croat. Carn. хромост. Iisdem хромач claudus homo.

хранити, сохранити, Praes. храню, Fut. сохраню, custodire, servare. хранитель custos. Psal. 33, 21. хранит гдь вся кости их, custodit (φυλάσσει) Dominus omnia ossa eorum. хранити уставы Act. 16, 4. servare instituta, φυλάσσειν τὰ δόγματα. хранитися: хранитеся ѿ лихоимства Luc. 12, 15. cavete ab avaritia, φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας. Psal. 38, 2. φυλακή, custodia, хранило, sed Psal. 140, 3. храненіе. Apoc. 18, 2. φυλακή semel хранитель, altera vice хранилище redditum est. Psal. 78, 2. ὀπωροφυλάκιον, pomorum custodia, овощное хранилище. Psal. 143, 12. хранилища их исполнена, promptuaria (ταμιεῖα) eorum plena, Psal. Venet. хранилнице их испльнь, a singulari хранилница, inde книгохранилница bibliotheca, alias et книгохранителница. хранилища. Matth. 23, 5. sunt φυλακτήρια. Dalm. Carn. hranim, hraniti, servare, asservare, custodire, condere. 2) Croat. Illyr. nutrire. Hrana Croat. Illyr. victus, nutrimentum, hranitel nutritor. Serb. рана, ранити, ранитель pro храна etc. Pol. chronić, uti Boh. хранити, servare, protegere. Pol. chronka asylum, refugium.

хрѣн cochlearia armoracia L. *Meerrettig*, Illyr. Croat. Carn. hren, Serb. рен pro хрен, Pol. chrzan, Boh. kręen (olim chrzen), inde germ. *Kren*, in provinciis, in quibus Slavi habitabant.

храд: hanc radicem supponit Boh. chrzadnu tabescere, et Serb. хред. Est autem *hred* apud Stulli asper. хреда брада in libro Minej videtur esse barba aspera, rigida. Huc trahi possit et *hrid* scopulus apud Stulli.

хрт, хорт, vertagus, Croat. Carn. hert, Pol. chart, charcica, Boh. chrt, chrtice.

храст Illyr. Croat. Carn. quercus, Serb. раст neglecto х. Est autem храст proprie, docente Mitterbacher in itinere per Slavoniam, quercus ro-

bur

bur mas, лꙋжнак vero robur femina, цєр cerris; quartae speciei nomen slavicum est китнак. Vellem doceri, quae species quercus sit грм apud Vukium. Chrost Pol., χрастїє Serb. refer ad χврает, χврастїє.

χрꙋстѣть Russ. fragorem edere; χрꙋстати Croat. Carn. frangere, conterere dentibus (nuces), *grämmeln*, Boh. chraustati, chraupati. Croat. hrusztavecz, hrusztavicza, cartilago, Carn. hruſtanz, Boh. χрꙋстачка, Russ. χрꙋщ m. At Boh. chraust, chrúst, vide sub χрꙋщ.

χрастель, Pol. chrosciel, chruściel, rallus, *Wiesenshnarrer*, *Wachtelkönig*, crex, ortygometra, Boh. chrzastel, chrzastal, Croat. haris, Carn. harezh, kofez.

χрєст, χрєстити, in antiquissimis libris, pro hodierno крєст, крєстити, baptismus, baptizare. Vide supra p. 35. Poloni servarunt χ pro к in chrzest, et vocibus a chrzest derivatis, quamvis et krzest dicant.

χрѣст, Pol. chrzęst, Boh. chrzest, strepitus; chrzęstać, chrzestati, strepere, inde Boh. chrzestačka crepitaculum.

χрꙋшка Croat. Carn. pirum, vide sub г: грꙋша.

χрꙋщ Russ. tenebrio molitor, *Mehlkäfer*. Pol. chrząszcz, Boh chraust, chrust, scarabaeus. 3 Reg. 8, 37. гꙋсєницы и χрꙋщєвє legit antiqua editio pro βρῦχος, ἐρυσίβη, correcta vero pro χрꙋщєвє substituit ржа, melius utique. Hab. 2, 11. χрꙋщ in correcta pro κάνθαρος legitur; interpres vero antiquus, cum стꙋг legat, aut κανθος legisse, aut Vulgatam inspexisse videtur. стꙋг frustra in Lexicis russicis quaeras.

χрах, χарχ, χроχ, χрк, χарк, χрак mera onomatopoetica, inde Pol. chrachać, charchać et charkać screare, Boh. et Ill. χркати (Serb. ркати). Croat. Carn. herkati stertere, rhonchos trahere, Boh. χрочтати grunnire, Russ. χрюкати.

χꙋста

хѹста Pol. linteum, dim хѹстка, хѹстечка. Confer Russ. холст, холстина tela. Pol. chustać oscillo jactare, *schaukeln*, chustaćsię, oscillare; Carn. huzhkamse, et гѹнцамсе, a germ. *hutschen*.
хыстати Boh. parare, accingere, хыстатисе accingi, se parare, germ. *sich anschicken*.

A litera к:

квап, квѣл (квил), квар, кврк (кврч), квѣт, квас (кваш), квак (квач), квок (квоч), квек, квик (квич); кокз; копр; кмен, кмет.

кнот, кнѹт, кнаст; книг, книг (кназь), кнак.

клей, клев; клоб, клѹб (клб), клап, клоп, клѹп, клеп, клип, клап; клам, клим; клан, клон, клен, клин, клюн, клад колд, клюд (клид); клат, колт, клѣть; клз (клиз, клѹз), клас, клос, клѹс, клес, клис, клюс, клест, класт, класк, клеск; клѹш, клещ; клоц, клец, клиц, колч, клч (клѹч), клеч, клач, ключ; клаг, клох, клѹх, клех, клак, клок, клѹк, клк (клок), клек (клеч), клект, клик (клич), клюк.

край, крой, крав, крвь (кробь), крив, краб, кербь, крб, крап, кроп, крѹп, крп, корп, крѣп; крам, кром, крм (корм), крем; крѹн, крн, крен, крин; краль? крѹл, крль, крел, крил; крад, корд, крд; крат, крот, крѹт, крт (крот), крег; крз (корз), крѹж, криж, краж; крас, крос,

крыс,

крыс, крс, кръс (кръс), краст, крест (кръщ); крош, крӱш, карш, крш; крщ, крч (корч), креч; краг, крӱг, крег, кръг (крж), крох, крӱх (крӱш), крх (крш), крак, крок (кроч), крк (корк), керк, крек, крик (крич), крак, крюк.
кӱдр? ктырь; къзнь? кость, кӱст, кисть, кощ, кӱщ; кшик.

Huc spectant radices duarum syllabarum non paucae, atque inter has quaedam peregrinae: ковер, кабан, кобель, кобыла, комонь, комар, кӱмир, коноб, коноп, колебати, колиба, корабль. Adde voces, quae pluribus, quam tribus consonis constant: ковчег, клеврет, корчаг, quas in serie reliquarum explanabimus. Polonicae formae kloda, krowa, uti et Russicae колода, корова ad slavicas клада, крава reducendae sunt. кров, кровля vero, utpote derivata, refer ad крыю; колѣно ad кол, косвенный ad косый, косма ad кос, кокош ad кок secundae classis. котел peregrinum, licet ad кот retulerimus, locum in hac classe sibi postulat. Vocabula graeca bene multa a Slavis recepta, aut ab interpretibus retenta sunt. Talia sunt: ківωт arca, кѵмін cuminum; кѵмвал, киппарїс, кѵпарїс, кранїево мѣсто calvariae locus, крїн lilium, кратир poculum, кераст, кедр, кїдар, кесарь (in Serbicis codd. кесарь) et alia, quae in Petri Alexjejewii

le-

lexico ecclesiastico (церковный словарь) collecta et explicata habentur.

Sunt tamen in eo quaedam, quae probare haud possum. Talia sunt, de litera к nunc loquimur, кестрев, ubi monet esse nomen piscis, quin doceat cujus speciei. киворый graecum esse censet et per ковчежец i. e. arculam explicat. Dici hic debuisset, vocem latinam ciborium ad Graecos transiisse, qui *ci* latinum per κι exprimunt, et ideo a Slavo киворый scribi. Rectius sub vocibus кинсон et кодрант monuit, priorem a latino census, alteram a quadrans deductam.

Eodem modo vocem кѹстодїа e latina lingua explicavit. At кнафей Isai. 36, 2. hebraeam vocem esse falso credidit, cum *κναφεὺς* Graecis sit fullo. In Mosquensi prima legebatur hoc loco на пѹти села гнафеова, in via agri fullonis, correctius nunc кнафеова, addita inferius glossa бѣланична i. e. fullonis.

Vocem копорѹла ab eo per челнок, graec. *κερκὶς*, lat. radius, explicatam, alii melius, ut mihi videtur, intellexerunt, qui ei significatum palae tribuunt. Est enim копати fodere, et рѹла certe hic nihil aliud quam рылец. Bohemis olim рыл idem erat, quod nunc reyč, ryč (рыч), Polonis rydel, a рыю, instrumentum quo terram effodiunt, germ. *Spaten*, *Grabscheit*. Antiquas Bibliorum editiones si

si diligentius inspexisset Auctor Lexici vocum minus cognitarum et peregrinarum, profecto plura vocabula tam antiqua slavica, quam graeca ab interprete non translata nunc explicata legeremus. Agg. 2, 17. pro εἰς κυψέλην κριθῆς antiqua editio habet в кѹпєл omisso пшєницє, correcta vero в мѣх пшєницє. Frustra vocem кѹпєл seu кѵпєл in Lexico ecclesiastico quaesivi. Frustra кѵлостатмы veteris editionis Agg. 1, 4. in eo quaeras, cum correctores aliter hunc versum transtulerint. Habent enim жити в домѣх вашихъ иꙁтєсаныхъ, pro ꙁдати домы ваша кѵлостатмы, quod et a graeco οἰκεῖν ἐν οἴκοις ὑμῶν κοιλοσταθμοις, et a latino Vulgatae textu: ut habitetis in domibus laqueatis, multum differt.

Etiam клапышь, quod Eccle. 12, 5. legebatur, in eo frustra quaeras. крокос, quod e Gregorio Nazianzeno citat Auctor, idem esse dixit, quod кроки, quam vocem correctores Levit. 13, 48. 49. pro клоки antiqui interpretis usurpare maluerunt. Ignorasse itaque videtur, крокос olim Cant. 4, 14. lectum fuisse pro hodierno vulgari шафран. Ignoravit quoque vocem конфєкты lectam fuisse 2 Paral. 9, 24. pro ἡδύσματα, cum hodie сладости ibidem legatur.

Habet quidem vocem камара, quam per сѣнь, скиніа, шатєр, i. e. tabernaculum, tentorium, explicat, citatque Isai. 40, 22. et 3 Reg. 7, 4. 5. Addit

dit deinde, citando librum розыск, significare etiam cubile (покой, горница). Verum non respondet citatis in locis камара uni eidemque voci graecae. Nam in Isaia legitur καμάρα, in libro Regum vero χῶρα, ubi vetus editio комара pro камара exhibet. Polonis, Bohemis, Croatis et Serbis etiam hodie комора est camera, germ. *Kammer*. Sumitur autem камара et pro fornice, testudine, uti latinum camera. Hoc certe sensu occurrit 3 Esdr. 16, 60., ubi verba textus latini, qui extendit coelum quasi cameram, transtulit Slavus иже простре нбо ѩкѡ камáрꙋ. Siglam камора (^), qua vocales signari solent, recte quidem Alex. explicat, quin tamen moneat, nomen hoc ei a камара tribui, quod fornicis formam referat. Vides jam graecum καμαρα et latinum camera a Slavis et камара, et комара, et комора et камора pronunciari.

Habet ille quidem vocem кóрóна et derivata короновáнїе, короновать, quin locum antiqui libri citet. Potuisset et крꙋна, quod in antiqua editione Zach. 6, 11. 14. pro ςέφανος legitur, adducere. Est autem крꙋна nunc ab omnibus Illyriis recepta vox, a qua illi вѣнец (sertum) distinguunt. In aliis libris Bibliorum ςέφανος semper verti solet вѣнец, quam vocem correctores etiam citato loco recte restituerunt. In Ostrogiensi editione etiam Zach. 3, 5. bis крꙋна legitur, in Mosquensi tamen pri-

ma,

ma, quae textum Ostrogiensis alias immutatum exhibet, hoc loco кор8на impressum fuit, quamvis Russi et Poloni корона scribant. Respondet autem кр8на seu кор8на hoc versu voci μιτρα. Legebat nimirum antiquus interpres μιτρὰν καὶ κίδαριν, кр8н8 и клоб8к. Correctores meliorum codicum lectionem κίδαριν (sine μιτραν και) secuti locum hunc emendandum censuere, rescindendo кр8н8 и et pro клоб8к substituendo кїдар. Idem factum est Sirach 45, 14., ubi pro верх8 клоб8ка nunc верх8 кїдара legitur. Ezech. 21, 26. legebatur olim сними клоб8к pro ἄφειλε τὴν κίδαριν; correcta vero editio сними кїдар substituit. Sed Ezech. 44, 18. servatum fuit in textu, quod antea legebatur, nimirum клоб8ки; in margine vero appositum кїдары.

Sic et Exod. 28, 39. клоб8к, cap. 29, 6. клок8к (at hic pro μιτρα), v. 40. клоб8ки (antiqua editio in duali клоб8ка), Levit. 8. 13. клоб8ки, cap. 16, 4. клоб8к in correcta editione retentum fuit, margo tamen graecam vocem кїдарїє exhibet. Exod. 28, 4. plane наглавїє (tegmen capitis), vocem ab interprete formatam, correctores servare maluerunt, ita tamen, ut in margine monerent, in graeco legi кїдар (sic pro кїдарїє). Vox корїнка (uva corinthia) quod in lexico laudato non reperiatur, facile excusari potest, cum sit saltem in Russia vulgo notissima. Legitur nunc in correcta editione Oseae 3,

1.

1. любꙋт варенїа с корїнками, φιλεῖσι πέμματα μετὰ σαφίδος, olim любꙋт скоградники съ сꙋхвами. Sunt autem сꙋхвы hoc loco uvae passae, quae uti et скоградники sub c in lexico ecclesiastico desiderantur. калавотис antiquae editionis Levit. 11, 30. etiam frustra quaesiveris sub к, cum in correcta scribatur халовꙍтис, quod sub х loco suo explanatum invenies. Variant enim et codices graeci in nomine hoc exarando.

Non reticendum, Slovacos post к vitiose inserere literam в, si vocalis o sequatur, in quibusdam vocibus, quae alias ad secundam classem spectant. Dicunt namque, monente Georgio Palkowič, qui in Lexico Bohemico vulgaria Slovacica diligenter notavit, квол pro кол, квонь pro конь, квопр pro копр, квора pro кора, квостка pro костка.

квап Pol. Mor. pluma, *Flaumfeder.* Russis квап et вап est rubrica.
квапити Boh., kwapić Pol. nimium festinare; наквап Boh. festinanter.
квѣлити, vide supra цвѣлити.
квар Illyr. Croat. damnum, jactura; кварити destruere, corrumpere.
ковёр, ковра, Russ. tapes, tapetium. Croat. kober, Boh. koberec, Pol. kobierzec. Vox haec, etsi peregrina, legitur Prov. 7, 16. etiam in antiqua editione: коврами же сꙋгꙋбыми постлах, ἀμφιτάποις δὲ ἔστρωκα, tapetibus duplicibus stravi. Suspicor tamen a Russo versum hunc emendatum fuisse, cum Instrumentalis коврами sit recentior inflexio pro ковры. Qui libros Regum ver-

vertit, δέκα κοίτας ἀμφιτάπυς 2 Reg. 17, 28. hisce exposuit: десать постель оустросныхъ, quod nec correctores mutandum censuere.

кврка Serb. murmur; квркати murmurare (sicut felis), glaucitare.

квѣт flos, vide supra цвѣт.

квас fermentum; квасити fermentare: мал квас все смѣшеніе квасит Gal. 5, 9., modicum fermentum (ζύμη) totam massam (τὸ φύραμα) corrumpit (ζυμοῖ). Russis квас est potus acidus, e farina et humulo paratus, inde квасопитіе. квасник 1 Tim. 3, 3. πάροινος, vinolentus, in antiquo Apostolo, pro пїаница. Sic etiam Tit. 1, 7.

ковчег arca, κιβωτὸς, Matth. 24, 38. et ubique in novo Testamento, excepto cap. 11, 19. Apocalypsis, ubi кївѡт legitur. Sic et Psalm. 131, 8. et aliis in locis, quamvis et ковчег Gen. cap. 6. et 7. saepius legatur. ковчежец loculi, marsupium, γλωσσόκομον, Joh. 13, 29. Apud Serbos Hercegovinae ковчег et ковчежић adhuc in usu esse Vukii Lexicon docet.

квака Illyr. Cro. Slovac. uncus.

квакати Cro. Boh. cornicari, crocitare, Dalm. гракати idem. Russis квакать, Pol. kwakać tetrinnire (sicut anates) Boh. knakati.

квокати Boh. Pol. glocire, glocitare, Serb. квоцати, квочем; квочка Serb. Croat. Pol. Slovac. gallina glociens, *Gluckhenne*, Pol. etiam квока, Boh. квочна, Carn клоква a клокати et кокла, Slovacis etiam клока.

кобза Russ. Pol. Boh. pandura. Polykarpow addit: орган троестрȣнный, i. e. instrumentum tribus chordis constans.

кобыла equa. Confer caballus. кобылица dim. 2) locusta, Boh. Pol. kobylka. Olim 2 Paral. 7. 13. повелю кобылицам, τῇ ἀκρίδι, nunc прȣгωм, quod jam Mosquensis prima in margine

ha-

habet. 2 Paral. 6, 28. olim гѹсеницы и кобылицы и прѹзи pro ἴκτερος, ἀκρὶς καὶ βροῦχος; melius utique correcta їктер, прѹзи и гѹсеницы.

копр anethum, *Dill*, Matth. 23, 23. Boh. kopr, Pol. kopr, et koper, Cro. koper, Carn. koper, koperz, Illyr. kopar, Russ. vulgo кроп.

коприва Serb. Cro. Carn. infer. urtica, lamium. Boh. koprziwa, Russ. et Carn. super. кропива, Vinidis Carinthiae kropliva, Pol. pokrzywa. Job. 31, 40. кропива, κνίδη.

комон seu комонь, olim Russ. et Boh. idem ac конь equus, inde Pol. komonnik eques; Boh. komonstwo comitatus (equitum).

комар culex. Matth. 23, 24. ѡцѣждающїи комары in plurali, qui excolatis culicem (τὸν κώνωπα). Serb. комарац et комарица dim. et комар, quod omnes dialecti immutatum servarunt; Poloni tamen et komor dicunt.

кѹмїр idolum. Errant, qui vocem hanc, quae mihi vetus Bulgarica videtur, hebraicam esse dixere. In novo Testamento, Psalmis, libro Sapientiae et Ecclesiastico non legitur кѹмїр, sed graecum їдол. In prophetis vero vix non semper кѹмїр locum habet. In Isaia non nisi cap. 1, 29. ѡ їдолѣх, aliis in locis (sexies) кѹмїр legitur. Olim et cap. 48, 5. ubi nunc correctores їдоли substituerunt, et cap. 27, 9. post требник (τῶν βωμῶν) superflue additum кѹмїрек deleverunt. In Jeremia antiquus textus, pluribus in locis corruptus, jam ante editionem Ostrogiensem e Vulgata interpolatus fuerat, quem correctores e graeco emendarunt. Hinc cap. 9, 14. pro по ваалимѹ (post Baalim) nunc вслѣд їдолѡв, cap. 16, 18. pro їдолы nunc мерзостей (τῶν βδελυγμάτων) et v. 19. pro сѹетно (vanitatem) nunc їдолѡв legitur. In Ezechiele cap. 20, 24. pro по кѹмїрох (ὀπίσω τῶν ἐνθυ-

μημάτων) nunc вєлѣдъ кꙋмїрωвъ, cap. 44, 12. pro adjectivo кꙋмїрскомъ (in editione Mosquensi prima кꙋмїрскимъ) nunc кꙋмїрωвъ substitutum et alibi omnibus in locis vox кꙋмїръ frequentius occurrens servata fuit. Idem in Daniele et prophetis minoribus observatur. Vide Dan. 14, 3. 5. Oseae 4, 17. cap. 8, 4. et 14, 19. Mich. 1, 7. At Oseae 13, 2. in antiqua editione omissa *κατ' εἰκόνα εἰδώλων* restituerunt correctores по ωбразꙋ їдωлωвъ. Eadem voce uti maluerunt pro antiqua circumscriptione непрїязненыхъ тѣлєс, i. e. diabolicorum corporum. Simili phrasi in antiquo Apostolo vox graeca *κατείδωλον* Act. 17, 16. expressa fuit: непримизнин тѣлес исплнени градъ pro eo, quod hodie legitur: їдωл полнъ сꙋщъ градъ. Interpres biblicorum librorum tertius aut quartus, is nimirum, qui Pentateuchum, libros Regum vertit, utraque voce, кꙋмїръ et їдωлъ utitur. Legitur enim їдωлъ Gen. 31, 19. Levit. 19, 4. cap. 20, 5. Deut. 32, 21. At кꙋмїръ Exod. 20, 4. Levit. 26, 30. Num. 25, 2. Deut. 29, 17. Adde Deut. 5, 8. ubi correcta antiquo ваанїа (*γλυπτὸν* Cod. Alexand.) кꙋмїра (*εἴδωλον* ed. Rom.) substituit. Iterum їдωлъ, 1 Reg. 31, 9. 3 Reg. 11, 2. 5. 7. 8. 4 Reg. 17, 12. 33. At кꙋмїръ 3 Reg. 11, 33. et 4 Reg. 17, 10. cap. 21, 11. 21. cap. 23, 24. In libris Paralipomenon ubique їдωлъ, excepto 2 Paral. 24, 18., ubi pro *εἰδώλοις* истꙋканнымъ in antiqua et correcta editione habetur. 1 Macch. 1, 47. *βωμοὺς καὶ τεμένη καὶ εἰδωλεῖα* antiquus interpres reddidit олтари и капища и їдωлы, quod correctores emendarunt substituendo трєбища pro олтари, et кꙋмїрницы pro їдωлы. Ezech. 6, 4. et 6. кꙋмїрницы sunt *τὰ τεμένη*. Alexjejew in lexico eccles. кꙋмирище e Gregorio Nazianzeno, кꙋмирство ex Ephremo Syro, et compositas voces кꙋмиродѣлатель, кꙋмирожерство, кꙋми-

оо-

рослужитель, кумирослужителный ex aliis libris adducit et explicat. Apud Polykarpow кумиропоклоненїе, кумиропоклонник, кумирослуженїе, кумиротворенїе habentur, qui lectores ad ї́дωлопоклоненїе etc. remittit.

кмен stirps, stipes, *Stamm*, duntaxat Bohemis nota vox. кмент Boh. Pol. byssus, peregrinum est.

кмет Boh. senecio, senior; кметове olim apud Bohemos senatores in consilio regio. Apud Serbos rusticus senior consilio knezi assidens. Croat. Carn. kmet, Pol. kmieć est rusticus. Confer Boh. kmecj dwůr, praedium rusticum (non emphyteuticum, ut male Tomsa et qui eum secuti sunt), kmetična mulier, rusticum praedium possidens etc.

кмох, кмотр, кмошек, Pol. kmoś, compater; кмоха, кмотра, commater, peregrina sunt; in Lexicis Bohem. et Polon. quaerenda.

конов lebes, olla. Psalm. 59, 10. et 107, 10. конови plur. Zach. 14, 20. Dalm. konoba cellarium. In graeco sumi pro velo (за завѣсу) monet Alexjejew citans Judith 10, 21. Atqui под завѣсою respondet graeco ἐν τῷ κωνωπείῳ, quod utique confundi non debuerat cum конов incertae originis.

коноп, конопец, Croat. funis cannabinus, Serb. конопац; Pol. коноп f. et plur. конопѣ Pol. Boh. cannabis, *Hanf.* Serb. конопље, Russ. конопли, et singul. конопля Russ. Croat. Carn.

кнот Russ. apud Polykarpow, Boh. Pol. ellychnium, *Docht.*

кнут Russ. flagellum. Pol. knut et knucze.

кнѧзь ἄρχων princeps, inde кнѧж adject. дом кнѧж domus principis. Serb. кнез princeps, comes, praefectus pagi, magister vici, *Dorfschulze.* Croat. olim, et Carn. nunc comes. Lusatis dominus, Boh. knjez olim princeps, nunc sacerdos,

Pol. książe, princeps, ksiądz sacerdos. Vide et кнагына.

книга, olim книгы in plur. usisatius; liber. Sinensibus libri sacri dicuntur *king*. In Apostolo antiquo книгы 1) pro писанїе, scriptura, γραφή, sumuntur. 2) pro посланїе, literis seu epistola, 2 Petr. 3, 1. atque alibi. Serbis et hodie книга est epistola. книжица dim. βιβλαρίδιον, Apoc. 10, 9. книжник scriba, γραμματεύς, Matth. 8, 19. книгочїа Job. 37, 20. idem, in antiqua editione книгчїа. книгохранительница bibliotheca, Esther 2, 23. et 1 Esdr. 6, 1. At 2 Macch. 2, 13. книгоположница, in Lexico trilingui etiam книговлагалище, книгохранилище.

кнаст Croat. mutilus, mancus; окнаетен mutilatus, truncatus.

кнагына princeps (femina), principis uxor. Serb. кнегина uxor knezi, Croat. knegina domina, olim comitissa, Boh. knjenje, knjnj (pro knjehynje), Pol. knichynia kniechynia, nunc Boh. et Pol. knieżna, *Fürstinn*. Russ. княжна est principis filia. Affinitas vocum кнагына et germ. *Königin*, cum utraque radicalibus к-н-г constet, clare patet. Ejusdem originis sunt et кназь, licet г in зь mutatum sit, et germ. *König*. Confer, si lubet, gothicum *Kindins* ἡγούμενος, praeses.

клевета, клѣвета, καταλαλιά, detractio, obtrectatio, 2 Cor. 12, 20. συκοφαντία, calumnia Psalm. 118, 134. клеветати, клевещу, detrahere, detrectare, loqui adversus aliquem, клеветник detractor, calumniator, Psal. 71, 4. клеветивый: не клеветивым Tit. 2, 3. non criminatrices (calumniatrices).

клеврет, клеврѣт, σύνδουλος, conservus, Matth. 18, 28. 29. 31. клеврѣт legitur in antiquo

Apo-

Apostolo Coloss. 1, 7. et 4, 7. atque alibi, cui nunc сработник substitutum est.

колебати, колеблю, movere, agitare: неможе поколебати ея Luc. 6, 48, non potuit eam movere (σαλεῦσαι). тростьли вѣтром колеблемѹ Luc. 7, 24, arundinemne vento moveri? quae vento agitetur (σαλευόμενον). ꙗко поколебатися основанїю темничномѹ Act. 16, 26, ita ut moverentur (concuterentur σαλευθῆναι) fundamenta carceris. Pol. kolebać, Boh. Croat. kolibati versare cunas. Pol. kolebka, Boh. Croat. kolibka, Dalm. колѣвка, Serb. колевка, колиевка, cunae, cunabula.

колива Russ. Serb. Croat. Slovac. casa, tugurium. Confer καλύβη.

клобаса Boh. Carn. farcimen, botulus, *Bratwurst*, Illyr. Croat. кобасица, Russ. калбаса, Pol. kiełbasa.

клобѹк Boh. Carn. Croat. pileus, Serb. mitra, Russ. Pol. capitium monachorum, *Mönchskappe.* In Bibliis frequenter pro κίδαρις sumi, supra monuimus. Confer Russ. Pol. колпак, Illyr. Croat. калпак, mitrae acuminatae genus, pileus illyricus; longior ex panno; Ung. kalpak, kalap. Frustra voces peregrinas a radice slavica клопити, quasi клопѹх, uti G. Palk. visum fuit, deducas.

клѹб Russ. glomus, *Knaul*, клѹбок dim. Pol. kłębek, Boh. Croat. Illyr. клѹбко, Slovac. клбко. Iisdem клб, Boh. klaub est articulus, *Gelenk.*

клапити Serbis, klapati Croat. gradi declinando caput. Huc spectat Croat. klapovuh, Pol. kłapouchy, Boh. klepouchy flaccus, Serb. клемпо idem, клемпе auris pendens. Boh. klopiti, klopeytati, Boh. klopota, Pol. kłopot, vide in Lexicis.

клоп Russ. cimex, *Wanze.* Croatis klop est redivius, ricinus. At Carn. klop refer ad Croat.

klup

klup, scamnum, sedile, Serb. клупа, dim. клупица, Croat. клупчица scabellum.

клепати, клеплю, pulsare, tundere, клепало Serb. клепало Russ. Slav. tabula lignea, quae pulsatur. Serb. клепет crepitaculorum sonus. Croat. Slovac. клопати, inde Croat. клопотец crepitaculum.

клепето Boh. chela, forficula cancri, *Krebsscheere*. Russ. клешня. Confer. клещи.

клап, клапик, клапец, Russ. Slav. fustis, *Knebel*. Boh. klapec, klapet.

клапыш nomen arboris. Eccles. 12, 5. antiqua editio pro ἀνθήσῃ τὸ ἀμύγδαλον legit процвѣтет клапыш. Vocem клапыш explicare volentes editores, in margine Mosquensis primae apposuerunt амигдал, at in correcta амугдал pro клапыш in textum receptum fuit.

клам Boh. Pol. mendacium, клamати mentiri, inde Pol. kłamacz, kłamca, kłamczyna, kłamliwy, kłamstwo, Boh. klamawy, klamarz. Carn. apud P. Marcum klamiti decipere, fallere.

клонити, поклонити, Iterat. кланати, inclinare. поклонитися, кланатися, adorare. поклонь колѣна Luc. 22, 41. cum genua inclinasset, θεὶς τὰ γόνατα, positis genibus. поклоншим лица на землю Luc. 24, 5. cum inclinassent (κλινουσῶν) faciem in terram. да и аз шед поклонюся емꙋ Matth. 2, 8. ut et ego veniens adorem eum (προσκυνήσω αὐτῷ), мы кланаемся Joh. 4, 22., adoramus (προσκυνοῦμεν), et 23. поклонници adoratores, προσκυνηταὶ, a Singulari поклонник.

клен Russ. Slov. acer platanoides, *Spitzahorn*, *Lenne*, *Leinbaum*, Boh. klenice, klenka, Pol. klon; klenina lignum hujus arboris. Serbis acer campestre, Slovacis černy klen, Boh. babyka, non brzek, quod male apud Linde penes babyka locum obtinuit. Brzek enim, Slovac. brak, est

cran

crataegus torminalis, quae radix reliquis a к inchoantibus p. 114 post кракъ inserenda erit.

клен Serb. Slov. piscis, cujus speciem neque Vuk, neque G. Palk. determinat, Pol. cyprinus alburnus, *Blicke.* Croat. capito. Carn. klin apud P. Marcum alburnus, *Alkling.*

клин Russ. Boh. Pol. Carn. Dalm. Serb. cuneus. Croatis cuneus est загвоздa, клин vero clavus ligneus, paxillus, uti et Serbis клинац et клин, Pol. kliniec.

клюн Illyr. Croat. rostrum, Carn. klun, refer ad клюю, клюнѹ, клевати (p. 105) quo etiam Russ. клюв rostrum pertinet. Confer et клев (kljov) morsus piscium, *das Anbeissen.*

кладѹ, класти, ponere, collocare, Russis, Pol. Boh. usitatissima vox, nec Carnis et Croatis (kladem, nakladam) prorsus ignota, Illyriis autem vix jam nota. Immo consultis Bibliorum concordantiis pro кладѹ ubique locum habere положити, полагати observare licebit. Adducit quidem Andr. Bogdanow auctor concordantiarum in Epistolas et Apocalypsim (Mosquae 1737 fol.) verbum кладѹ, sed in textu subjuncto habet положив ex 1 Tim. 1, 12., quem versum sub полагаю iterum citat. Hoc vitio laborant et concordantiae in Psalmos, in Evangelia et Acta, quod formarum verbi nullum discrimen fuerit observatum. Sub litera к ex. gr. pro кланаюса praeter duo Gerundiva simplicia hujus formae non nisi verbum compositum поклана́етса ex Apocalypsi adducitur, quod iterum sub покланаюса in litera п repetitum fuit; omnia alia ibidem sub к citata et sub п repetita ad formam поклонитиса spectant, praeter duo Gerundiva покланающїи. Vitium hoc in posterum facile vitari poterit, si verba, quae Praesenti carent, non sub persona prima aliarum formarum collocentur, sed eorum Infinitivus

ceu

ceu thema statuatur, a quo alia tempora analoga, uti a положити положꙋ, Praet. положиχ, Partic. положил, Gerund. положив, formantur. Hac ratione sub полагаю non nisi ea locum habebunt, quae et reliqua tempora a полагати deducunt; sub кладꙋ vero nihil jam citandum erit, licet кладꙋ apud Russos Praesens verbi положити suppleat, uti alias forma полагаю. Sunt autem a кладꙋ formatae voces клад, клада, кладазь, кладенец.

клад Russ. Pol. thesaurus (depositus), Boh. поклад.

клада truncus, trabs, cippus. Act. 16, 24. ноги иχ заби вкладѣ, pedes eorum strinxit ligno (εἰς τὸ ξύλον), compegit in numellam. Boh. Carn. Croat. klada, Serb. in plur. кладе,¹ Pol. kłoda, Russ. колода.

кладазь, кладенец, puteus, fons, φρέαρ, Russ. колодезь. In Psalmis et novo Test. πηγὴ est источник, φρέαρ vero стꙋденец., Gen. 28, 10. ἀπὸ τοῦ φρέατος, olim ѿ стꙋденца, nunc et jam in Ostrogiensi ѿ кладаза. Prov. 5, 15. antiqua editio legit ѿ своиχ стꙋденец, correcta vero ѿ твоиχ кладенцев, ἀπὸ σῶν φρεάτων. Cant. 4, 15. in utraque источник πηγὴ et кладазь φρέαρ habentur. At Jerem. 2, 13. πηγὴ кладенец. Jerem. 14, 3. на кладази ἐπὶ τὰ φρέατα; antiqua hic Vulgatam expressit к черпанїю ad hauriendum. Interpres Genesis, librorum Regum, voce кладазь pro φρέαρ usus est. 1 Macch. 7, 19. кладезь pro кладазь in antiqua editione scribitur. Cod. Serb. Kop. Joh. 4, 6. pro источник et v. 12. pro стꙋденец legit кладезь, sed v. 6. servavit на источницѣ, ἐπὶ τῇ πηγῇ, supra fontem.

кладиво Croat. Boh. malleus, Carn. kladvu, kladilu. Vide supra p. 121 млат.

клидити vide in Lex. Bohem.

кла-

клатити vide in Lex. Boh. Croat. Carn.

клѣть, f. cubiculum, cella, conclave, Serb. клиет camera. Matth. 6, 6. вниди в клѣть твою, intra in cubiculum (ταμιεῖον) tuum. Olim in Mss. Matth. 24, 43. клѣти своея, domum suam (οἰκίαν), nunc храма. Prov. 7, 16. посыпала есмь клѣть свою, aspersi cubile meum, in antiqua editione; in correcta vero посыпах ложе мое, τὴν κοίτην μου. Cant. 3. 4. pro клѣть, quod graeco ταμεῖον respondet, maluerunt correctores чертог, cum tamen et Vulgata cubiculum habeat. Croat. klet, Carn. kliet, cellarium. Russ. клѣтка, Pol. klatka, est cavea, Boh. klec, Slov. kletka idem, Vind. kletka *Vogelschlag*. Polonis vero klec, dim. kletka est vile tugurium, lutamentum, quod Bohemi lepenice appellant.

клзати Slovac. lubricari, labi. Boh. klauzati, klauznauti, Serb. клизити et клизатисе, Croat. szklizamsze, Pol. kielzać, kielznąć się. Boh. kluzky, lubricus, Slovac. klzky, Serb. клизав et клизак, Croat. sklyizek.

клас spica, στάχυς. Matth. 12, 1. начаша востерзати класы, coeperunt vellere spicas (στάχυας). Inde Serb. класати, Slovac. класитисе spicas emittere. Serb. Croat. класобер spicilegus. Croat. класен mensis Junius. Alex. e Gregorio Naz. adduxit et класоустроующїй spicas colligens. Pol. kłos, Russ. колос. клас ad клати, pungere, referri possit.

клосный, клосен, claudus, клоснота, клосность, claudicatio, apud Polykarpow. Confer клецати.

клус Boh. Pol. gradus tolutilis, *Trab*, клусати tolutim incedere, клусак equus tolutarius.

клес, клесати, клестити vide in Lex. Bohem. klęsnąć, klesnić in Lex. Polon.

клюса, n. Croat. клюсе, mannus, Serb. клюсе equus in genere, клюсина augm., клюсад coll. equi. Carn. klusa, f. et kluse, n. equus clitellarius, *Saum-*

ross,

Boh. klisna, equa, mutato ut solent ю in и. A Polon. kłusię refer ad клѹс, клѹсак. Non enin licet Pol. łu cum лю confundere.

клест Russ., klesk Pol., loxia curvirostra, *Kreuzschnabel*; Boh. dlask est l. coccothraustes, *Dickschnabel*

клѹша Russ. cornix apud Polykarpow, apud alios species monedulae.

клеща, Serb. клешта, клиешта, et plur. клиеште forceps, forcipes, Croat. клещє plur., Russ. клещи, Pol. kleszcze, Boh. клеm'тѣє, olim клещє Carn. kleſhe, klieſhe. Inde Russ. Pol. клещ Boh. kljsst', olim клешть et клещ, redivius ricinus, *Zecke*, Carn. kloſh *Schaflaus.*

клец Boh. cavea, *Käfich*, refer ad клѣть.

клецати Serb. vacillare, клецанье vacillatio pedum. Psalm. 76, 7. pro тѹжаше дѹх мой ἔσκαλλε τὸ πνεῦμά μυ, legit Psalt. Ven. клѣцаше Vulg. scopebat spiritus meus. Boh. клецати est claudicare, Russ. колчить, et колча idem ac Boh. klerawy et kulha, claudus. Confer et клекати. Serb. et Croat. кѹцати, pulsare, ad radicem клц spectare videtur.

клицати clamare, Iterat. a кликнѹ. At клицати Illyr. Croat. germinare, est a клица. Boh. кличитисє idem.

клица Serb Croat. Vind. germen, cyma, Serb кличица dim. Boh. клічка, Morav. klj, klej Pol. kieł, kiełek, Carn. kalbrin, zima, germ *Keim.* Confer Croat. klijem germinare, pullulare, Morav. kleju, kleti, et Boh. kel, Pol. kieł, plur. kły, Russ. кол, dens acutus, caninus, *Spitzzahn.* клица itaque ad secundam classem referendum est.

колчава Boh. mustela. колчан Russ. Pol. pharetra, est vox Tatarica, Slavis тѹл.

клѹчити, клѹчовати, Boh. exstirpare, runcare, inde клѹчєнина novale, Slovac. клчовати et колчовати.

клѣч, f. Boh. buris, Pol. klęk, refer ad клекати.
клич clamor, refer ad клик. Act. 23, 9. бысть клич велик, factus est autem clamor (κραυγὴ) magnus.
клача, клачка, Russ. equa (vilis, strigosa), Pol. klacz, klaczka.
ключитисѧ accidere, usuvenire, contingere. Luc. 1, 9. ключисѧ ємꙋ покадити, ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι, accidit (Vulg. sorte exiit), ut incensum poneret. 1 Cor. 14, 10. аще ключитсѧ, εἰ τύχοι, prout inciderit. Magis usitatum est compositum приключитисѧ. Marc. 6. 2. приключшꙋсѧ дни потребнꙋ, γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, quum dies opportunus accidisset. Simplex tamen saepius in antiquo Apostolo occurrit, cui nunc aliae voces substitutae leguntur. 1 Petr. 4, 12. pro ключещꙋсѧ (συμβαίνοντος) слꙋчающꙋсѧ, si accidat. 2 Petr. 1, 1. pro ключшимсѧ (τοῖς λαχοῦσι) полꙋчившим, iis qui sortiti sunt. ключим utilis. 2 Tim. 2, 24. in Ms. в ничтоже ключимо, ad nihil utile (χρήσιμον), nunc in impressis ни на кꙋюже потребꙋ. неключим inutilis, Psal. 13, 3. вкꙋпѣ неключими быша, simul inutiles facti sunt, ἅμα ἠχρειώθησαν. Matth. 25, 30. Luc. 17, 10. раб неключим est servus inutilis (ἀχρεῖος). At 1 Cor. 9, 27. неключим est ἀδόκιμος, reprobus. Hoc sensu legebatur olim неключими Tit. 1, 16., nunc неискꙋсни, et Hebr. 6, 8. неключима, pro quo editi habent непотребна.
ключ clavis, κλεὶς, a клюка, uncus. Est enim et hodie ключ Serbis etiam uncus foeno extrahendo serviens. Boh. klíč mutato ю, ut solent, in и, aliis omnibus ключ. ключарь claviger. ключеница Croat. Carn. est sera. заключити claudere, Luc. 4, 25. єгда заключисѧ нбо три лѣта, quando clausum est (ἐκλείσθη) coelum tribus annis. Serb. заклюнати, заключавати occludere. Croat.

зак-

заключити, заключꙋєм, uacum injicere, inhamare.

клокот sonitus ebullientis aquae, bullitus, inde клокотати, клокощꙋ ebullire, sonum клок edere. Croat. клокотати, клокочем, Boh. клекотати, клекоцю gloterare sicut ciconia. Confer клект, клектати, клохтати, mera onomatopoetica. клокоч Boh. клокочка Boh. et Pol., клокочика Serb. est staphylea pinnata, *Pimpernuss*.

клкы, клоки, plur. Job. 20, 18. $\sigma\rho\acute{\iota}\phi\nu o\varsigma$. In antiqua editione Levit. cap. 13. a v. 48. usque ad v. 59. decies leguntur клоки pro graeco $\kappa\rho\acute{o}\kappa\eta$. Correctores maluerunt vocem кроки e graeco formatam novies substituere, quam Alexjejew non nisi e graeco explicare potuit. Dicit enim кроки idem esse, quod уток subtegmen, trama, aut кꙋдела pensum lini. Sunt autem Slovac. какы, Pol. kłaki, stupa, Croat. et Serb. кꙋчине (кꙋч pro клч), Boh. клꙋкы flocci stupae, villus. Russis клок, клочок est fasciculus, *Büschel*, et клочки frusta, frustula. Atque ipse Alex. клоки Job. 20, 18. explicat per кꙋски, i. e. frusta. Certe etiam Levit. 13. potuissent клоки, et glossa кꙋдель v. 48. vocem на кроках respiciens, servari aut saltem vox slavica substitui, uti v. 59. factum est, in quo genitivus $\kappa\rho\acute{o}\kappa\eta\varsigma$ adjectivo кꙋделнымъ exponitur, ubi olim Dat. plur. клокѡм legebatur.

клекꙋ inusitatum, inde Serb. Infinitivus клећи (slavice клещи); клекнꙋ, клекнꙋти, procumbere in genua, flectere; клечати niti genubus, клекати Iterat. Illyr. Croat. Carn. Boh. Pol. nota vox, Russis prorsus ignota. Praeter клекнꙋти (клекнем), et клечати (клечим) habent Serbi et formam frequentativam in composito поклецивати, Boh. аклечети, клечим, frequent. клечивати, клечивам, et a клека-

-ти,

ти, клекам, frequ. клекавати, клекавам, Pol. a klękać formant klękiwać. Habent Pol. et Boh. et activam formam in ити: Pol. klęczyć, sklęczyć, flectere, incurvare, Boh. kljčiti, skljčiti, mutato e in i productum, inde клеч buris, stiva, Pol. klęk.

клик clamor, vociferatio, apud Polykarpow, alias клич. кликати clamare, apud Alexjejew e Gregorio Nazianzeno, alias клицати. воскликните (Ven. въскликнѣте) бгꙋ Psal. 46, 2. jubilate Deo, ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ. Ibid. v. 6. ἐν ἀλαλαγμῷ, in jubilo, в воскликновеніи. со восклицаніем Psal. 32, 3. in vociferatione. Psalt. Ven. habet praepositionem въ pro со, cum in graeco sit ἐν. Croat. kliktati praecinere, klikujem applaudere, laudibus celebrare. Boh. kljk est diminutivum a kel, uti Russ. клык a кол, dens acutus, caninus.

клюка Croat. Carn. uncus, Pol. kluka, Boh. klika. Russ. клюка est pedum, scipio superne incurvatus, *Krücke*.

край, margo, extremitas, ora, littus, a крою, кроити, scindere. ѿ краа нбсе Psal. 18, 7. a summo coelo. вскрай мора Hebr. 11, 12. ad oram maris, παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης. камень краеꙋголен 1 Petr. 2, 6. lapis summus angularis (ἀκρογωνιαῖος), codd. Serb. краеꙋглен. краеградїе arx, ἀκρόπολις, 2 Macch. 4, 12. et 27. краестрочїе, краеграneсїе, acrostichis. краесѣкомый Psalt. Ven. 113, 8. ἀκρότομος, nunc несѣкомый.

крава vacca, Pol. krowa, Russis корова. кравїй: масло кравїе Job. 20, 17. βούτυρον, in correcta nunc legitur, olim масло duntaxat. Cum enim Russis масло oleum sit, volebant correctores addito adjectivo butyrum notare. Alias adjectivum древяное addi solet, ad oleum significandum.

кръвь, кровь, cruor, sanguis, Serb. крв, (sic et Illyr. karv, krriv legendum est), Boh. et Pol. krew, Croat. kerv, Carn. kri, Lusat. krej.

крив, кривый, curvus. Pol. krzyw, Boh. kriw.

крабїй, m. et крабїа, f. arca, capsa, *κιβωτός*. Pol. krobia, krobka, Russ. коробка, *Schachtel*, Boh. krabice. Alexjejew dicit крабица olim lectum fuisse pro hodierno ковчежец Exod. 2, 3. In aliquo libro liturgico legi крабица non abnuo; sed in bibliorum editione Ostrog. et Mosquensi prima jam ковчежец pro *θίβις* legitur.

корабль, m. navis, кораблец dim. *πλοιάριον*, navicula. корабленик nauta, Act. 27, 27. Pol. Boh. korab. корав Boh. etiam cortex, a кора. At корабль, корав, significatu navis, peregrinum videtur. Conf. gr. *κάραβος*, ital. caravella.

кроп Russ. anethum, vide supra копр.

кропива urtica, Job. 31, 40. *κνίδη*, vide коприва.

кропити, покропити stillare, aspergere, кроплєнїє aspersio, кропило aspergillum, кропля stilla.

крупа, plur. крупы, pultes, polenta Judith 10, 5. in versione antiqua e Vulg. 2) Serb. Croat. крупе grando, *Graupenhagel*, Pol. krupy, Boh. kraupy, krupobiti. Conf. Croat. крупен grandis, Serb. крупан crassus. крупица mica, *ψίχιον*, Matth. 15, 27.

крѣпок, крѣпкый, fortis. Psal. 23, 8. гдь крѣпок и силен, *κραταιὸς καὶ δύνατος*. крѣпость fortitudo. возлюблю тя гди крѣпосте моя. Psal. 17, 2. diligam te domine fortitudo mea (ἡ *ἰσχύς μου*), Psal. Ven. крѣпости, rectius utique. Vide Declinationes. крѣпитися, крѣплюся, confortari. кренещиесе *δυναμούμενοι* Coloss. 1, 11. in antiquo Apostolo; nunc возмогающе.

крамола seditio, *στάσις* Luc. 23, 19. крамолник Act. 17, 5. *ἀγοραῖος*, circumforaneus. Boh. kramola, quod in antiquissima versione Psalterii

le-

legitur, idem; Slov. kramoliti se inimicitiam habere.

кромѣ adv. absque, praeter. кромѣ закона Rom. 3, 21. χωρὶς νόμου, absque lege; кромѣ тѣла 1 Cor. 6, 18. ἐκτὸς τοῦ σώματος, extra corpus; кромѣ оуз сих Act. 26, 29. παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων, exceptis vinculis his. кромѣ есмь Coloss. 2, 5. ἄπειμι, absens sum, in antiquo Apostolo, nunc ѿстою. вь кромѣбытіи Philip. 2, 12. in Ms. pro во ѿшествіи, in absentia. Russ. кромѣ, Pol. krom, kromia, Boh. krom, kromje, Slovac. krem. кромѣшній exterior, Matth. 8, 12.

крм, корм, cibus, pabulum, Pol. karm, Boh. pokrm. Croat. Carn. kerma. кормла cibus, Pol. karmia, Boh. krmje. кормити alere, pabulum praebere, кормитель altor, nutritor, Croat. kermiti, kermitel, Pol. karmiciel. кормилица (Ostrog. доилица) nutrix Exod. 2, 7. крмак Serb. Croat. porcus (a saginando).

крма, корма, puppis. бѣ сам на кормѣ Marc. 4, 38. erat ipse in puppi (ἐπὶ τῇ πρύμνῃ). Etiam Act. 27, 41. in antiquo Apostolo ἡ πρύμνα est крма, cui nescio qua de causa in editis кормило substitutum fuit. Est autem кормило πηδάλιον, gubernaculum, ibid. v. 40. Sic et Jac. 3, 4. olim ѿ мала крмила, ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου, nunc малым кормилцем. Norunt kerma hoc sensu Croatae, Carnioli. Serb. obsoletum крма citat Vukius ex cantilena, in qua certe puppis, non gubernaculum, intelligi debet. кормчій gubernator, κυβερνήτης, Act. 27, 11. Apoc. 18, 17. In cod. Serbico крьмитель, aliis et кормник, idem.

кремень silex, pyrites, *Kiesel*, Ezech. 3, 9. in antiqua versione e Vulgata. Pol. krzemień, Boh. krzemen et sskrzemen, aliis omnibus kremen.

кренитисѧ inniti: ащерица роуками кренлющисѧ in antiqua editione, Prov. 30, 28. καλαβώτης χερσὶν ἐρειδόμενος, Vulg. stellio manibus nititur; nunc vero in correcta шпиращищисѧ, cum glossa, quae monet in hebraeo legi паоук pro ащерица. Serb. кренути et кретати, loco movere, refer ad крет.

кріи, a graeco κρίνον, lilium, Matth. 6, 28. At окрин compositum esse possit ex ѡ et крин. Legitur nunc окрин Jud. 6, 38. pro λεκάνη, olim чаша. Zach. 9, 15. ѡкрин est φιάλη. Boh. okrzin catinum. Conf. Russ. кринка.

краль Serb. Croat. Boh. rex, Pol. krol, Russ. король, vox a Caroli magni nomine *Karl* per transpositionem nata apud Slavos, eo fere modo, quo illi brada pro *Bart*, mramor pro marmor dicunt. Durichius ab armenico karol potens, valens, Orzechovius a κοίρανος deducere maluerunt; clariss. Linde originem slavicam esse vocem contendit, cum etiam ecclesiasticam краль sibi persuaserit. Atqui in libris sacris rex nuspiam краль, sed ubique царь appellatur. Praefatio libri кормчаѧ, e qua Alexjejew in Lexico voces краль, et кралевство, citat, cum sit recens ab editoribus conscripta, nihil me movet. Habent Russi et кралѧ reginam in chartis lusoriis, Pol. kralka, in quibus pronunciationem Bohemorum servarunt, cum alias in similibus syllabis a in o mutent.

крило, non крыло, ala, Boh. krzidlo, Pol. skrzydło, quod minime a крыю tegere, sed potius a kerz, Pol. krze n. frutex, *Busch*, deducendum sit. в кровѣ крилоу твоею покрыеши мѧ Psal. 16, 8. sub umbra (ἐν σκέπῃ) alarum tuarum (πτερύγων σου) proteges me. на крилѣ црковнѣм Matth. 4, 5. super pinnaculum (πτερύγιον) templi. воскриліе ризы est fimbria (κράσπεδον) vestimenti Matth. 9, 20. Serb. Croat. крило ala,

2) sinus, *Schofs.* Carn. krilo, sinus; ala vero perutniza (corrupte repetniza). Illyr. Croat. krelyut.

крадꙋ, красти, fut. оукрадꙋ, Iterat. оукрадаю. Johannes Ilinskij, auctor Concordantiarum in Evangelia et Acta, sub крадꙋ posuit ter оукрадꙋ, et sub оукрадаю alios tres versus, in quibus non nisi forma оукрадꙋ legitur. крадоводеи in antiquo Apostolo pro ὁ συλαγωγῶν legitur Col. 2, 8., in Msto. Belgradensi крадоводаи, Gerundivus a крадоводити depraedari, in editis nunc прельщаа, decipiens.

корд Boh. Pol. gladius, pugio, Russ. Croat. корда, Carn. kordezh. Huc refer compositum оскорд Psal. 73, 6. сѣчивом и оскордом ἐν πελέκει καὶ λαξευτηρίῳ, in securi et ascia. Est nimirum ос-корд, acutum ferrum.

крдел, m. Slovac. et Morav. grex, agmen, Cro. kerdelo, Carn. kardelu, kardelo. Confer чреда et germ. *Heerde.*

краток, краткый, Croat. Carn. Boh. kratek. Illyr. кратак, Pol. krótki, Russ. короткый, brevis, curtus. кратити breviare, краткость brevitas. вкратцѣ breviter, συντόμως, Act. 24, 4. et кратконечно житїе Sap. 15, 9. βραχυτελῆ βίον.

крат, plur. краты, колькраты quoties, двакраты bis, трикраты ter, etc. секрати Deut. 32, 17. sunt πρόσφατοι. Legit autem hoc loco pro καινοὶ καὶ πρόσφατοι Psalt. Ven. новїи и се крати, Ostrog. et Mosqu. prima новїи се крат omisso и, correcta editio нови и секрати, addita glossa недавни, Vulg. novi recentesque.

кротъкъ, кроток, кроткый, mitis, mansuetus, Croat. Carn. Boh. кротек, Illyr. кротак, Pol. krotki, quod a krótki distinguendum. ты г҃ди благ и кроток Psal. 85, 5. tu domine suavis (χρηστὸς) et mitis (ἐπιεικής). ꙗкѡ кроток есмь Matth. 11, 29. quia mitis (πρᾶος) sum. кротость

Q man-

mansnetudo πραΰτης Psal. 89, 10. кротостен: вкротостнѣй премѹдрости Jac. 3, 13. in mansuetudine sapientiae ἐν πραΰτητι σοφίας, quod correctores mutarunt in в кротости и премѹдрости. кротити, оукротити, mansuetacere, domare, Iterat. оукрощаю. Jac. 3, 7. male quaedam editiones legunt оукрочается pro оукрощается, domatur, olim оумѹчается. Eodem versu pro δεδάμαςαι vitio librariorum et olim Futurum оумѹчится et nunc оукротится in editis libris legitur, cum tamen jam in Ms. antiquo Praeteritum habeatur: оумѹчена есть вещию чл҃вческѹю, domita est a natura humana, pro оукрочится естеством чл҃вѣческим. кротководѹшен πραΰθυμος, Prov. 41, 30. vitiose olim крѣпкодѹшен.

крѹтити torquere, contorquere, Boh. krautiti, Pol. kręcić, krącić. Vide Pol. kręt, Russ. крѹть, крѹтость, Croat. kruto in Lexicis harum dialectorum.

крт Boh. talpa, Croat. Carn. kert, Pol. kret, Russ. крот, Serb. кртица, et кртина. Lev. 11, 30. кроторыя (ἀσπάλαξ) in antiqua et correcta editione pro крот legitur. Est autem кроторыя talpa fodiens, vox composita ex крот et рыю fodere. Pol. kretomysz est sorex araneus, *Spitzmaus*. Cumulum a talpa aggeratum Croatae vocant kertorovina, Carn. kertina, kertiſhe, Slovaci кртинец, Pol. kretowina, kretowizna, kretowisko, Serb. кртичнак, Russ. кочка.

крт Serb. firmus, durus, refer ad крѹт, крѹтый.

кртань, krtań, Pol. gula, guttur, Boh. krztan et chrztan, et Pol. chrztoń, refer ad гртань.

крзно Boh. olim vestis pellicea, Croat. kerzno, Carn. kersen *Kürschleder*. Slovac. grznar est et hodie pellio, *Kürschner*, Croat. kerznar. Patet, quid корзно sit apud Nestorem. крзница ves-

tis

tis baptismalis apud Serb. refer ad крѣст, крст, pro крстница.
кроужец dim. a кроуг; ita et alia, uti кроужити, кроужати, кроужило, кроужало refer ad кроуг.
кроужилїа apud Polykarpow sunt circuli, кроуги. Isai. 13, 10. in antiqua editione кроужилїа pro Ὠρίων leguntur, correctores maluerunt vocem graecam servare. Job. 38, 31 pro φραγμὸν ὠρίωνος olim штраждені҄е кроужилиц, nunc штраждені҄е ѡрїѡново expuncto nomine slavico Orionis, quod certe apud Illyrios eo tempore, quo Jobus et Isaias versi sunt, in usu erat.
кръждевати: Dan. 8, 27. кръждевах in antiqua editione pro ἐμαλακίσθην, nunc изнемогах, debilitatus sum. Cum ь supplere soleat е breue, et д epentheticum sit, referendum erit крѣж ad крег, unde Bohemicum крегек (krzchek, krzchky), fragilis.
краса, pulchritudo, decor, κάλλος Epist. Jerem. seu Bar. 6, 23. без красы ἀσχημονοῦσα Ezech. 16, 7. любив красѣ φιλόκοσμος Bar. 6, 8. in antiqua editione, in correcta vero красолюбив. Olim въ день красы ἐν ἡμέραις νέων Sir. 24, 27. melius nunc во дни новоплодїй. красота septies in Psalmis legitur. красота селнаа со мною єсть Psal. 49, 11. pulchritudo (ὡραιότης) campi mecum est. красен, красный, pulcher; ѱалтирь красен с гусльми Psal. 80, 3. psalterium jucundum (τερπνὸν) cum cithara. се что добро или что красно Psal. 132, 1. ecce quid bonum (καλὸν), aut quid jucundum (τερπνὸν)? Nec differt Psalt. Venetum, nisi quod post се addat нынѣ, graecum δὴ post ἰδοὺ exprimendo. красен доьротою Psal. 44, 3. speciosus forma, ὡραῖος κάλλει. красно отроча ἀστεῖον τὸ παιδίον, venustum puerum, Vulg. elegantem infantem, Hebr. 11, 23. Et Act. 3, 10. при красных дверех, ad speciosam portam,

ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ. At Cant. 5, 10. красен in antiqua editione est πυῤῥὸς, rubicundus, qui significatus a Russis duntaxat huic voci tribuitur. Recte itaque deleto красен hoc loco correctores чермен substituere. краситн, крашꙋ, оукраситн, Iterat. крашаю ornare, comere, decorare. красите раки праведных Matth. 23, 29. ornatis (κοσμεῖτε) monumenta justorum. исходы оутра и вечера оукрасиши Psal. 64, 9. exitus matutini et vesperae delectabis (τέρψεις). Apud Polykarpow красаюса delectari, gloriari, τέρπομαι.

кросна Pol. Slovac. machina textoria, Russ. кросны plur. idem, Croat. крошна. 2) krosna Boh. sporta, corbis, Croat. крошна, *Krachsen*, machina ad portanda onera in dorso, Russ. крошна corbis, Serb. крошнье plur. feretrum.

крыса Russ. mus rattus, *Ratte.*

кресати Serb. Croat. Carn. excutere ignem, Pol. krzesać, Boh. krzesati. кресало Illyr. Croat. Carn. ignitabulum, *Feuerzeug*, Boh. krzesadlo, Serb. Slovac. кресиво, Pol. Mor. krzesiwo idem. At Croat. et Carn. крес vide sub крест.

кресꙋ inusit., вскресꙋ, воскресꙋ, exurgere, resurgere. воскресни бже, surge (ἀνάστα) deus Psal. 81, 8. єда спай неприложит воскресꙋти, numquid qui dormit, non adjiciet ut resurgat (τοῦ ἀναστῆναι) Psal. 40, 9. той воскресе ѿ мертвых, ipse surrexit (ἠγέρθη) a mortuis Matth. 14, 2. вскресити, воскресити, suscitare, excitare, Iterat. воскрешаю: аз воскрешꙋ єго, ego resuscitabo (ἀναστήσω) eum Joh. 6, 44. 54. оц҃ъ воскрешает мертвыа, pater suscitat (ἐγείρει) mortuos Joh. 5, 21. In antiquo Apostolo 2 Cor. 4, 14. вскрѣшеи, qui suscitavit, pro ἐγείρας, et вскрѣсит suscitabit, pro ἐγερεῖ, in impressis vero воздвигий et воздвигнет. воскресеніе (a воскресꙋ) resurrectio, ἀνάστασις,

tri-

triginta et octo vicibus in N. Test. legitur, воскрешеніє vero (a, воскресити) non nisi septies. Observavi autem in Mss. вскрѣшеніє quandoque etiam iis in locis, ex. gr. Matth. cap. 22. ter, in quibus nunc воскресеніє impressum est,васкрѣшеніє habet cod. Serbicus recentior. Serbis hodie васкрснути, васкрснем, exclusa ut solent vocali е, resurgere, васкрсеніє et васкрс, immo et ускрс pascha, васкрсовати et ускрсовати celebrare pascha.

крѣсла, f. Russ. sedes, sella, solium, Pol. krzesło, n. *Lehnstuhl*, *Armstuhl.*

краста porrigo, scabies, *Räude*, *Krätze*, Boh. chrasta, Russ. короста. Levit. 21, 20. красты дивїа ψώρα ἀγρία, Vulg. jugis scabies. Serb. Croat. Carn. краста est crusta vulneris, *Schorf*, Serb. красте variolae.

крастель, m. ὀρτυγομήτρα, coturnix, Psal. 104, 40. Apud Polycarpow ὄρτυξ, coturnix. придоша крастели и покрыша полк Exod. 16, 13. ἀνέβη ὀρτυγομήτρα, Vulg. ascendens coturnix cooperuit castra. Antiqua editio весь полк. Etiam tertio (in Vulgata quarto) libro Esdrae, qui e latino translatus est, cap. 1, 15. coturnix est крастель: крастели быша вам в знаменїе, coturnix vobis in signo fuit. Dubitari igitur vix potest, per крастели interpretem Slavum intellexisse coturnices. Et tamen coturnix Serbis, Slovac. et Carn. est препелица, Dalm. prepeoka, Pol. przepiórka, Croatis плепелица, Russis перепелка, Boh. krzepelka, mutato п in к. крастель vero, Russ. коростель, est Rallus crex, *Wiesenschnarrer*, Boh. chrzastal, chrzastel et krastal, Pol. chrosciel, chroscielec.

крест, non nisi cum praepositione ѡ in usu: ѡкрест себе circum se, περὶ αὐτὸν Matth. 8, 18. ѡбхождаше веси ѡкрест circuibat vicos in circuitu (κύκλῳ). Est ergo obsoletum крест idem

ac

ac germ. *Kreis*, orbis, circuitus, inde Bol okrsslek orbis. Pol. kres, krys, kreślic huc tral possint, sed serius a germ. *Kreis* deducta videi tur. ѡкрєстный adj. circumjacens, qui circa es множєство ѿ ѡкрєстныхъ градѡвъ, Act. 5, 1(multitudo vicinarum civitatum (τῶν περὶ πόλεων, крєст crux, est pro хрєст.

крєстити baptizare, Iterat. крєщаю: крєщєнїє ba; tismus. крєщєнїєм им жє аз крєщаюса, крєсти тіса Marc. 10, 39. baptismo quo ego bapt zor, baptizabimini. Recte monet Alexjejev крєститаса esse dualem numerum futuri ten poris, sed miror, quod addiderit, simili mod et alia verba inflecti secundum exemplar grae(sermonis, cum in scriptura sacra nullibi duali graeci verbi occurrat. Neque asserere licet, Sla vos inflexionem dualis numeri Graecis deber(крєститєль baptista, крєст crux, Serb. крст, (крстити. In iis dialectis, in quibus криж pr крєст viget, крєст sumitur pro baptismo, Slova(krst, Croat. Carn. кєрст, Pol. krzest et chrzest Boh. krzest. Origo vocum istarum peregrin est, uti Germanorum *Christ*, christianus, ind olim *christen* baptizando christianum facer(quod Slavi mutarunt in хрєст, хрєстити, крєст крєстити. Serbis phrasis у крсту est idem a inter Christianos, in orbe christiano. Huc refe Carn. крєс festum Joannis baptistae, solstitiun aestivum, inde Croatis крєс ignis festivus, struc lignorum incensa, ad quam saltus nocturni fiei solent. Solent autem ignes isti accendi in vigi lia Joannis baptistae. крєщєнїа чбанѡм lotio nes (baptismata) urceorum, Marc. 7, 8. est figu rata locutio. Hebr. 9, 10. in antiquo Apostol pro βαπτισμοῖς legitur крщєнїи in Instrumen tali plurali, nunc in impressis в ѡмовєнїихъ i ablutionibus. крєстильница baptisterium, va

in

in quod immerguntur baptizandi, in codd. Serbicis крстилница.

крошница dim. a крошна Jud. 6, 19. κόφινος, canistrum, sportula, refer ad крсна.

крушити, сокрушити, frangere, iter. сокрушаю. исцѣли сокрушенїє єа (Ven. Ps. ськрушенїа ѥѥ) Psal. 59, 4. sana contritiones (συντρίμματα) ejus. кость не сокрушитса ѿ него Joh. 19, 36. os non comminuetur (συντριβήσεται, confringetur) ex eo. крушина Boh. Pol. Russ. rhamnus frangula L., *Faulbaum*. крушец dim. a крух: крушец Pol. Russ. minerale, metallum. Boh. крушец (Serb. крушац) соли frustum salis.

крушка Illyr. pirus, pirum, dim. крушчица, vide supra грушa.

каршa vide in Lex. Russ.

крцати, крцало in Lex. Serbico.

крч Boh. caudex, stipes, *Strunk*, Pol. karcz, inde крчити Serb. Croat. exstirpare, caedere sylvam, Pol. karczować. Serb. крчење, Croat. kerch (крч), izkerchenye, exstirpatio, caesio sylvae, rudetum, *das Roden*.

крч Slovac. spasmus, Russ. корч, Croat. Carn. керч, Boh. krzeč, Pol. kurcz; Serb. грч, mutato к in г. крчити Boh. contrahere, contorquere, Russ. корчить, Pol. kurczyć, Serb. грчити, contrahere, corrugare.

крчма Serb. Boh. caupona, Russ. корчма, Pol. карчма, Croat. Carn. inserunt quidem е inter к et р scribendo, sed in pronunciatione id elidunt dicendo крчма. корчемник caupo, κάπηλος, Isai. 1, 22. Sir. 20, 27. Russ. et корчмарь, Serb. крчмар, Boh. krčmarz, Pol. karczmarz. корчемница taberna, трїех корчемниц, τριῶν ταβερνῶν Act. 28, 15. Sed in Apostolo an. 1324. legitur: треи таверн, et quod praecedit до аписка фора, ἄχρις Ἀππίου φόρου, quod posteriores red-

di-

diderunt: до аппіева торга. корчемствовати cauponari, i. e. corrumpere, adulterare. Hac voce usus est antiquus interpres ad exprimendam metaphoram καπηλεύοντες 2 Cor. 2, 17, licet in Apostolo citato vitiose крмчствѹют pro крчмствѹют scriptum sit; impressi nunc legunt не чистѡ проповѣдающїи (in antiquis edionibus проповѣдѹюще) слово бжїе, sublato tropo.

кренчим χαλκεύς, Vulg. faber aerarius, 2 Tim. 4, 14. legitur in Ms. antiquo, cui tandem vox ковач substituta fuit.

крчаг, корчаг, urceus, *Krug*, Isai. 5, 10. pro κεράμιον nunc legitur. Jerem. 35, 6. olim et nunc; Vulg. scyphos habet. In antiqua editione 1 Reg. 25, 18. двѣ корчазѣ, δύο ἀγγεῖα, in correcta два сосѹда, Vulg. utres. Serbis крчаг, Slovac. krčah et krčak, Pol. корчак, dim. корчачек, Russis vero корчага vas fictile pro linteis aqua fervida perfundendis, dim. et корчажка, adhuc in usu sunt. Palkowič Slovacicum крчак cum Russ. коршок (scribendum fuit горшок, quod est a горнец olla) male comparavit, et крк ? (cum signo interrogationis) apposuit. Linde корчак cum корчма comparare maluit, cum Germanis *Krug* sit urceus et caupona; etymon vero кора, korzeń statuit. Mihi neutrum probatur, cum крчак ad крч (caudex) referendum esse censeam.

кречет Russ. falco gyrfalco, *Geyerfalke*; Pol. krzeczot, alias białozor. кречати Croat. coaxare, Dalm. krakotati, Boh. krzehotati. креч calx Illyr. peregrinum est pro вапно. Boh. крец (krzeč) refer ad крч, корч.

кра́гѹй, apud Polykarpow, accipiter minor, nisus fringillarius; Alexjejew addit aliis esse idem, quod кречет. Croat. крагѹль, Dalm. крагѹлац, Carn. Vind. крегѹл, крагѹл, крагѹлч, Boh. krahujec, krahulec, Pol. крогѹлец, falco nisus, *Sperber*.

крѹг

кр8г Russ. Serb. Croat. circulus, orbis, sphaera, circumferentia, gyrus, cyclus, discus, Boh. kruh, Pol. krąg, plur. kręgi, mutata vocali u in ą, ut solent. кр8г мѣдан in Ms. antiquo 1 Cor. 13, 1. est κύμβαλον, in impressis кvмбал. кр8глый rotundus. Olim Cant. 5, 14. р8цѣ єгω кр8глѣ, χεῖρες ἀυτȣ̃ τορευταὶ, Vulg. manus illius tornatiles, nunc ωвточены in plur. ωкр8глый ab ωкр8г, et ωкр8жный, et ωкр8жити, et ωкр8женїє. Psal. 139, 10. глава ωкр8женїѧ их, caput circuitus (κυκλώματος) eorum.

крг, Boh. krhy in plur. lippitudo, krhawy lippus. Slovac. krhla cupa lignea.

крег, vide Boh. krzehek, krzehky, krzehot, okrehky in Lexicis et supra Slav. крежделати. Confer tamen et Croat. kerhek (крхек) et kersslív (кршлив) fragilis, debilis.

кроха, крошка, крош8, vide in Lex. Russicis. Affinia sunt кр8х, кр8шити. At Carn. крохотати est cachinnari, grunnire. Confer Boh. хрохтати et крохтати. Dalm. хрокати.

кр8х, quod mihi a кр8ю seu крою, scindo, formatum videtur, fragmen, frustum Russ. et Pol., inde dim. кр8шец, Serb. кр8шац, quod vide supra sub кр8шити. оукр8х fragmentum Matth. 14, 20. взаша избытки оукр8х, tulerunt reliquias fragmentorum (τῶν κλασμάτων). Erat itaque кр8х хлѣба frustum seu fragmentum panis; nunc кр8х (omisso хлѣба) significatu panis viget apud Dalmatas aliosque Illyrios, apud Croatas, Carniolos et Vinidos. In Bibliis vero Slavonicis, apud Boh. Mor. Slovac. Lusatas, Pol. et Russos panis est хлѣб, Serb. лѣб. A кр8х est кр8шити in frusta comminuere. Confer et крхати.

крхати (apud Vukium кръати) et кршити frangere, Croat. kerham, kerssem (кршем), et kerhek (крхек) fragilis.

крхати 2) tussire (de equis), Boh. крхлати.
крхый 3) Bohemis laevus, sinister.

кракати, кракам, Croat. Pol crocitare, Boh. кракати et крокати, Carn. крокати, Illyr. гракати, Serb. грактати, Russ. гракаю, apud Polykarpow et кракаю. Croat. кракорим gracillare, Boh. кракорам, Pol. крекорам et крокорам.

крок Boh. Pol. gradus, gressus, passus. Boh. et крочей, Serb. Illyr. Croat. Carn. корак, корачай, Serb. et кораклай. крочити Serb. Boh. Pol. gradi, incedere, (Boh. Iterat. крачети), Serb. Illyr. Croat. Carn. корачити, Iter. корачати.

кроква Boh. Pol. et крокев (Pol. krokiew), canterium, telamon, *Sparren*, Carn. krokla. Vide et krokwice, Pol. krokiewka, et krokewnice in Lexicis.

крока subtegmen, trama, in Lexicis notatur ceu vox slavica, est autem omnino graecum κρόκη. Nec alibi nisi Lev. 13, v. 48 et sequentibus in plurali (pro antiquo клоки) legitur. Vide p. 236.

крук Pol. кручек dim. corvus corax, Boh. кркавец, Carn. крокар. Confer кракати, крокати, et Boh. кркати, Russ. apud Polykarpow коркати. крук 2) vide sub крюк.

крк Boh. collum, Pol. inserto а: карк, dim. крчек, Pol. карчек, Lusatis kérk, kyrk. Slavis meridionalibus врат; Croatae tamen et крк norunt. Serbis кркача gestatio in dorso manibus collum amplectentibus.

корконосый ῥινότμητος, fissis naribus, ut explicat Alexjejew, additque vulgare курносый, i. e. naso curto, naso mutilus. An non potius legendum корноносый, cum Serbis крнити sit diffindere, крња et крњо homo auribus mutilus, крњорог mutilus cornu. Levit. 21, 18. κολοβόῤῥιν in antiqua editione redditur корн, in

cor-

correcta vero корносый, curto naso, quod utique contractum est ex кормоносый. Slovacis крква est ruga, plica, крквати corrugare, plicare.

керкати, керкнути, Russ. pipire, gallinarum pituita laborantium vox.

крека Serb. clamor gallinarum, ranarum. крекетати coaxare, крекетуша coaxatrix i. e. rana. Pol. krzektać, Boh. krzehotati.

крик clamor, Boh. krzik, Pol. krzyk, Lusat. кшик mutata, ut solent, post к litera р in sibilantem, Carn. крик et крич, Croat. крич et крика. крикун Russ. clamosus homo, *Schreyhals*, Boh. krziklaun (krziklun), Pol. krzykała, krzykayło, krzykacz. кричати, clamare, ejulare. Marc. 5, 38. видѣ молву, плачущїяся и кричащїя многw, vidit tumultum, flentes et ejulantes (κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας) multum. Matth. 15, 23. in Ms. кричит (κράζει) pro зовет. Dan. 13, 26. olim кричанїе (κραυγή), nunc клич.

кракати Russ. tetrinnire (anatum), краква, кракуша, anas. Confer крека. Pol. krzekam. subo (de suibus).

крюк Russ. uncus, uncinus, dim. крючек. Pol. kruczek. Exod. 27, 10. крючки их, οἱ κρίκοι αὐτῶν, et iterum v. 11. in correcta editione; in antiqua vero κρίκοι sunt оబщди, i. e. absides, curvaturae. крючити curvare, крючитися incurvari, et alia derivata a крюк vide in Lex. Russ.

кудерь, plur. кудри Russ. crispi capilli, *Locken*, Carn. koder, et kodra, cincinnus, Boh. kaderz, Pol. kędzior, plur. kędzierze. кудрав, кудравый, crispus, Serb. кудрав, Carn. кудраст, кудровец, Boh. кудрнатый, кудрна, *Krauskopf*, alias et кучера, kaderzawek. Cant. 5, 11. βόστρυχοι αὐτοῦ ἐλάται reddit correcta власы егw кудравы, antiqua editio широки i. e. lati, Vulg. comae ejus sicut elatae palmarum. Supra

P.

p. 105. кꙋдри ad кꙋд retuli et recte quidem, cum р in fine vocis кꙋдрь formativa esse videatur, ut ль, ла in кꙋдель, кꙋдела, pensum lini, Croat Boh. etiam stupa, et ла in kudła Pol. Slovac villus, *Zote*, kudłaty Pol. villosus, *zotig*. Nec occurrit radix ulla sub к tribus consonis constans quarum media sit д aut т.

ктырь asilus, tabanus, *Bremse*, Russis duntaxat nota vox, e quorum Lexicis eam Stulli hausit et Lexico suo Illyrico inseruit, eamque per utecsiscte (утечиште) et asylum explicavit, asilum (tabanum) male in asylum commutando.

кꙑзнь, кознь, insidiae, technae, machinatio fraus. противꙋ кознем дïаволским Ephes. 6 11. adversus insidias (μεθοδείας) diaboli. Ibid 4, 14. ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης, в коварствѣ кознеи лщенïа in astutia ac circumventionem erroris, in (veteratoria) versutia ad insidiose fallendum. Nec alibi in Novo Testamento haec vox legitur. Polykarpow habet etiam козневатый insidiosus, козньствꙋю insidiari technas struere. Alexjejew citat козновани (quod supponit verbum козновати), кознодѣйствïе et кознодѣйство, кознограсник comoedus, ludio. Praepropere vocem кознь supra p. 106. ad кꙋю retuli. Distinguendae certe voces кꙋзнь et кознь. Illud res ex auro aut argento fabrefactas, germ. *Geschmeide*, significat et a кꙋю, uti Pol. kuźnia, Russ. кꙋзница officina fabri, et кꙋзнец, derivatum est. Distingui etiam debet кознь a казнь punitio, castigatio. Hoc enim, contractum ex казнь, a verbo каати aptius deducitur, quam a казати uti Palk. in Lex. Boh. visum fuit. Unde vero vocem кознь derivem, nondum mihi liquet. Si нь formativa sit, certe ad radicem кез, коз seu кꙑз cum vocali ambigua et mobili referenda erit. In codd. Serbicis enim nunquam кознь

sed

sed semper кьзнь scribitur. Nec aliud quidquam occurrit, quo vox кознь illustrari possit, quam Russ. козóн, gen. кознà, talus seu ossiculum, quo pueri ludere solent. Confer Boh. костка alea. A ludo facilis transitus ad technas, insidias.

кость, f. os, ossis, *Knochen*, *Bein*. Psalm. 101, 4. кѡсти моѧ ꙗкѡ сѹшило сосхошасѧ, (Psalt. Ven. кѡсти моѥ ꙗко соушило сьсхошесе), ossa (ὀστᾶ) mea sicut cremium (φρύγιον) aruerunt. Hebr. 3, 17. кѡсти κῶλα, Vulg. corpora, in antiquo Apostolo оудьı. Si slavicum кость cum lat. os conferas, ть formativa videri possit, quae syllabae radicali кос accesserit; at si cum graec. ὀστέον compares, ть tertiam radicalem esse censebis. кость pronunciant Russi, Moravi, Slovaci, kość Poloni, cum quibus faciunt Lusatae utpote Lechitarum gens; Boh. Illyr. Carn. кост. Carn. et kost, gen. kosti. Diminutiva Pol. Boh. костка, костечка, Russ. косточка, Croat. Serb. кошчица (кощица), augment. Russ. костища et alia derivata vide in Lexicis.

коситер Serb. stannum, *Zinn*; est e graeco κασσίτερος.

кѹст Russ. frutex, virgultum.

кисть Russ. conus, apex; fasciculus, penicillum, *Quaste*, *Büschel*, Pol. kiść, dim. kistka.

кистень Russ. cestrum, cestus, clava, Pol. kiścień, kieścień.

кощѹньı plur. Ephes. 5. 4. бѹесловїе или кощѹньı stultiloquium aut scurrilitas (εὐτραπελία), apud Polykarpow кощѹнник sannio, jocator; кощѹнство nugae, facetiae, joci; кощѹнствѹю jocari, ludere, cavillari.

кѹща tentorium, tabernaculum. Num. 24, 5. olim in plur. кѹщѧ твоѧ, σκηναί σου, nunc кѹщи твоѧ. кѹщепоставленїе tabernaculorum fixio, scenopegia.

nopegia. кѹщник σκηνίτης. Serb. кѹћа, Dalm. kucha domus.

кшик, кеик, Pol. sibilus, kszykać, ksykać, sibilare.

§. 8. Ex indiculo radicalibus syllabis sub qualibet litera subjuncto facile perspicies, significatum vocum classis tertiae, quae tribus consonis constant, non solum a prima et secunda, sed etiam a tertia radicali litera pendere. Differunt certe млад juvenis et млат malleus, хлѣв stabulum et хлѣб panis, праг limen et прах pulvis; прст (перст) digitus et прсть (персть) terra. Ipsa etiam vocalis, fixa nimirum et immobilis, significatum determinat. Aliud certe est храм domus, aliud хром claudus, aliud драг carus, aliud дрѹг amicus. Quis audeat syllabas прас, прос, прѹс, прис, прѣс, прс (перс), et derivata ab iis confundere? Postulant quidem Substantivorum formae, quae a verbis significationem petunt, aliam subinde vocalem, sed mutatio haec, cum secundum analogiae leges fiat, non est arbitraria. Igitur плот a плетѹ sub плет, грок a грекѹ sub грек, гром a гремѣти sub грем, звон a звенѣти sub звен, влак (облак) a влекѹ sub влек, мраз a мрзнѹ sub мрз comprehendi existimanda sunt.

Consuli possint, quae in primis lineis ad conficiendum universale Etymologicon slavicum (*Entwurf zu einem allgemeinen slavischen Etymologikon*) Pragae, 1813, 8. latius exposuimus.

§. 9.

§. 9. Quamvis non ignorem, quasdam radices classis tertiae ad secundam reduci posse, aliquot etiam omissas esse, licebit tamen numerum earum inire. Comprehendit autem classis tertia octingentas septuaginta octo, classis secunda sexcentas quinquaginta quinque, prima septuaginta duas syllabas radicales, quibus fundamenta etymologiae slavicae innituntur. Numeramus enim sub

а	in	Cl. I.	3	in	Cl	II.	23	in Cl.	III 9
б	-	-	2	-	-	28	-	-	8
в	-	-	5	-	-	42	-	-	31
к	-	-	6	-	-	32	-	-	42
п	-	-	5	-	-	56	-	-	76
м	-	-	4	-	-	44	-	-	18
н	-	-	7	-	-	24	-	-	2
л	-	-	2	-	-	63	-	-	8
р	-	-	5	-	-	52	-	-	3
д	-	-	4	-	-	31	-	-	36
т	-	-	5	-	-	45	-	-	56
з	-	-	3	-	-	20	-	-	13
ж	-	-	4	-	-	15	-	-	15
с	-	-	5	-	-	55	-	-	148
ш	-	-	2	-	-	13	-	-	21
щ	-	-	-	-	-	-	-	-	27
ц	-	-	1	-	-	7	-	-	10
ч	-	-	4	-	-	18	-	-	37
г	-	-	-	-	-	26	-	-	83

X

χ	in Cl. I.	1	in Cl. II.	19	in Cl. III.	89
к	- -	4	- -	42	- -	153
		72		605		878

Summa omnium 1605.

§. 10. Non possum silentio praeterire egregios conatus illustrissimi Academiae Russicae praesidis Alexandri Шишков, viri mihi multis nominibus colendi, quibus ille conficiendo Lexico Russico etymologico, tam in notitiis (извѣстїе) Academiae, quam in arboribus vocum (деревья слов) summo labore concinnatis, Petropoli 1819. praelusit. Arbor radicis мр in 25 genicula (колѣна) quasi stirpes dividitur, et e geniculis orti rami seu frondes (вѣтви) ex utraque parte stipitis exhibentur. колѣна hoc ordine se excipiunt a radice мр ad verticem progrediendo: 1 мрѹ, 2 мерлѹха, 3 смрад, 4 смерд, 5 смородина, 6 мерзость, 7 мрак, 8 смерчїе, 9 морщѹ, 10 сморчок, 11 морошка, 12 смѹрый, 13 хмѹрю, 14 муравий, 15 мѹрава, 16 мѹрлычѹ, 17 маргаю, 18 мараю, 19 морковь, 20 мраз (мороз), 21 море, 22 морж, 23 мрежа, 24 мир, 25 мїр.

Simile quid jam tentatum antea fuit a clariss. Samuele Linde in Principiis etymologiae, quae linguae Polonicae Lexico, praestantissimo aeque ac locupletissimo, praefixit. Primum exemplum, quod pro-

profert, praebent radicales M-r, ad quas ille sequentes decem voces cum earum derivatis refert 1 Mara, 2 Mrok, 3 Murzyn, 4 Morze, 5 Mrug, 6 Miara, 7 Mor, 8 Marznąć, 9 Smrod, 10 Mruk. Secundum exemplum praebent radicales M-g, M-k. Tertium L-c, L-s, L-z; quartum Chr, Chr-ch, Kr-k, Chr-s, Chr-b, Chr-p, Kr-b, Kr-p; quintum radicales Pr, P-r, P-rz; sextum T-k; septimum denique Ch, quo non solum Chuch (quod est germ. *Hauch*), sed etiam Duch spiritus (quod sine dubio a Du, duju, formatum est) et chcieć (χοτѣτи, velle) retulit. At ille veritati indagandae impense deditus principiis, quibus etymologiae systema legitimum superstrui debet, denuo examinatis, et pensi habitis aliorum sententiis certe jam perspexerit ipse, quam multa precario sumantur in determinando generali significatu unius aut duarum literarum, in pluribus vocibus obviarum, neglectis reliquis radicalibus, quae simul conjunctae vocem ita constituunt, ut a complexu omnium notio et significatio pendeat. Mihi quidem semper visum est, si numerus radicum ultra, quam oporteat, minuatur, nimis coacte reducendo radices plurium literarum ad alias simpliciores, etymologiae fundamenta labefactari potius quam firmari.

Utinam aliter mihi sentire liceret de arboribus etymologicis, quarum structuram exponere coepi. Secundae arboris radices sunt кр, гр, хр, neglecto prorsus discrimine literarum к, г, х; genicula (колѣна) centum triginta duo, quorum primum кракаю, supremum seu ultimum хворать. In notis, quae elucidando nexui et originibus vocum a communi radice deductarum destinatae sunt, multa sunt, quae probare non possum. Cui verisimile videri possit, peregrinum грош (e lat. grossus) a slavico verbo грохочу; aut крусталь, etsi ore vulgi in хрусталь mutatum sit, a хрустѣть recte deduci! Cui persuaderi possit, ut alia taceam, гора a гром, a гора vero град, гордый, горб, груда, грудь, громада, грива, града, граду, гребу orta esse. Tertia arbor e radice тр excrescens e 77 geniculis ramos diffundit. Istorum primum seu infimum est трещу, secundum трескаю, tertium стрекочу, quartum стриж etc. Extrema duo in apice summo sunt 76 ость, cum ramis остїе, unde остен, остистый, et 77 ось cum ramo sinistro ослина, unde frondes осист, осистый, et dextro подчоска, unde frondes подчос, подчосина. Si jam quaeras, qua ratione ость, ось cohaereant cum radice тр, in notis doceberis, ос ab ость, ость ab острый, quod praecedit, orta esse. Atqui in острый, meo quidem judicio, literae тр non sunt radicales,

sed

sed utraque, aut saltem ρ, est servilis, quae voci ость accesserit. ость autem ab ось ope ть formatam et ad secundam classem referendam facile admiserim. Non igitur ось, ость ab остр resecto тр enata censeri possunt, sed potius остр, acutus, ope formativae adjectivorum ρ, ab ость et hoc ipsum ab ось axis ceu primo elemento deducendum est. Confer ось cum lat. axis, acus, acutus, quorum radicalis syllaba AC Slavico ось respondet. Sic et ос in осм cum latino OC in octo comparare licebit. Slavi enim pro к aliarum linguarum amant с: весь vicus, десять decem, δέκα, прася porcus, просити precari, писати pingere, pictum.

Caput II.

Functiones literarum servilium.

§. 11.

Quae augendis a fine syllabis radicalibus serviunt literae, serviles dicuntur. In Substantivis юность, юнота, юноша, ab Adjectivo юн derivatis, augmenta ость, ота, оша significatum modificant. раба ancilla a раб servo solum genere differt. суд est judicium, судити judicare, судія judex. Itaque functiones servilium variae sunt. Serviunt autem vocales tam solidae, quam liquidae generibus

et numeris designandis, casibus flectendis, Verborum modis et temporibus formandis.

Genus femininum in singulari signatur vocalibus а et ѧ, neutrum vero vocalibus о et е.

(*a*)

Masc. - ъ	Fem. - а	Neut. - о
т	та	то
ов	ова	ово
сам	сама	само
дал	дала	дало
дан	дана	дано
пѣт	пѣта	пѣто
ведом	ведома	ведомо

Typum hunc sequuntur partes orationis omnes generis capaces, nimirum Pronomina, Substantiva, Adjectiva et Participia, quorum masculinum consonis solidis finitur. Sic сѹсѣда a сѹсѣдъ, внѹка a внѹкъ; сватъ sanctus, свата sancta, свато sanctum. Si vero masculinum in consonam affectam seu liquidam, aut in й desinat, pro а amat femininum ѧ, pro о neutrum е.

(*b*)

Masc. - ь	Fem. - ѧ	Neut. - е
той	тaѧ	тое
весь	вся	все
наш	наша	наше
тощ	тща	тще

Sic

Sic вола, вѹра; дѹша (дѹшѧ) etc. отєць, отца, отцє. Vocalis и pro ѧ non nisi in paucis superest: си haec a сь, мати mater, дщи filia, Russ. дочь; in Comparativis post ш: мєнши, болши; in Gerundivis post ш et щ: кмши, имѹщи. Neutra in ѧ desinentia, ut прасѧ porcus, vide in formis Substantivorum.

§. 12. In duali Masculinum signatur vocalibus а et ꙗ, Femininum veró et Neutrum vocalibus ѣ et и.

(*a*)

Masc. - а	Fem. et Neut. - ѣ
два	двѣ
оба	обѣ
сына	оустнѣ
бѹдєва	бѹдєвѣ
бѹдєта	бѹдєтѣ
знаєма	знаємѣ

Sic etiam in Praeteritis simplicibus видѣхова, видѣховѣ; видѣста видѣстѣ.

In libris minus antiquis, Russorum et Polonorum more, neutra desinunt in а: два лѣта pro antiquiori flexione, quam Bohemi servarunt, двѣ лѣтѣ; двѣ стѣ.

(*b*)

Masc. - ѧ	Fem. et Neut. - и
ножѧ	мрѣжи
кошѧ	оуши
кораблѧ	очи
слѣпцѧ	плєщи

Sic

Sic et вѣжди palpebrae. Pro ѧ post sibilantes nunc scribi а: ножа, кóша, слѣпца, in Introductione p. 12 et 25 monuimus.

§. 13. In plurali vero genera notantur hoc modo:

(*a*)

Masc. - и	Fem. - ы	Neut. - а
они	оны	она
сами	самы	сама
овни	жены	оуста

(*b*)

Masc. - и	Fem. - ѧ	Neut. - ѧ
вси	вcѧ	вcѧ
мои	моѧ	моѧ
отци	овцѧ	полѧ

Gerundivi plurales amant е in omni genere: дающе, давше. Substantiva masculina saepe е et їе, feminina vero, quorum singularis in consonam liquidam desinit, и petunt: кости ossa, a кость.

§. 14. Flectendis obliquis casibus Nominum serviunt vocales omnes: Vocativo е, и, ю; Accusativo feminino ꙋ, ю; Genitivo а, ѧ, е, ы, и; Dativo ꙋ, ю, ѣ, и. Locali ѣ, и. Accusativo et Instrumentali plur. ы, и.

§. 15. In verbis formandae personae primae singulari servit ꙋ et ю; formando Imperativo post consonam и, post vocalem й.

§. 16.

§. 16. Cum consona praecedente coalescens й seu ь formandis Adjectivis possessivis servit. Diphthongi autem seu syllabae in й finitae

ай,	ой,	оуй,	ꙑй
ꙗй,	ей,	—	їй

formandis Nominibus adhibentur. Notanda vero praeprimis terminatio definita seu emphatica Pronominum et Adjectivorum ой, ꙑй, їй:

свой	своꙗ	своє	suus, sua, suum.
—	своѧ	свое	
сїй	сїѧ	сїє	hic, haec, hoc.
кꙑй	каѧ	кое	quis, quae, quod.
вторꙑй	втораѧ	второе	secundus, a, um.
третїй	третїѧ	третїє	tertius, ia, ium.
нищїй	нищаꙗ	нищеє	egenus, a, um.
—	нищаѧ	нищее	

§. 17. E consonis serviunt, assumendo ante se, subinde et post se, vocales, casibus Nominum flectendis tres: м, г, х. Et quidem

м

Subtantivorum Instrumentali ом, ем; Dativo plurali ам, ом, ем; Instrumentali plur. ами, ми; Adjectivorum Dativo singulari омꙋ, емꙋ; Locali ом, ем; Instrumentali singulari et Dativo plurali ꙑм, им; Instrumentali plurali ꙑми, ими.

г

г

Adjectivorum Genitivo аго, ого, его.

х

Substantivorum Locali plurali ах, ох, ѣх. Adjectivorum Genitivo et Locali plurali ыих, их.

In Pronominibus personalibus мы et вы in Genitivo et Locali pro х locum habet с: нас, вас. In aliis х: их eorum, в них in iis.

Huc pertinent ов seu ек, еб, ен, ер, ат, ес, ceu augmenta epenthetica variorum casuum.

§. 18. Derivationi Nominum eorumque formis constituendis serviunt ь et consonae omnes, unicum п si excipias. Frequentius tamen hic munere suo funguntur в, н, л, р, т, с, к, et conjunctim ость, ство et ствїе, ек, нщ et нще, quam reliquae.

§. 19. Verborum personis signandis adhibentur м, т, с et ш, ст, х. In duali ва, вѣ. Participiis formandis м, н, л, т; Infinitivo ти, Supino т (тъ, non ть); Gerundivis в, ш, щ.

§. 20. Est itaque aliquarum servilium consonarum triplex functio, aliarum nonnisi duplex, nonnullarum duntaxat simplex.

Servit enim

ь (seu й cum consona praecedente coalescens) in derivatione Nominum, й praecedente vocali in formatione Imperativi. Confer supra и.

в in derivatione Nominum, formatione Gerundivi, augmentis casuum.

к in derivatione Substantivorum (ка, ока), augmento casuum in Pronominibus тебе, себе; тебѣ, себѣ.

м in derivatione Nominum et Adverbiorum, in formatione Personarum et Participii passivi, in flexione casuum.

н in derivatione Nominum, formatione Participii passivi, et Futuri (нѹ), augmento casuum (мене),

л in derivatione Nominum et Adverbiorum, formatione Participii activi.

р in derivatione Nominum et augmento casuum.

д in derivatione Nominum et Adverbiorum.

т in derivatione Nominum, in formatione Personarum, Infinitivi, Supini, Participii passivi, et in augmento casuum.

з in derivatione Substantivorum (знь).

ж in derivatione Substantivorum.

с in derivatione Substantivorum (снь), in formatione personae secundae (си pro ши), in augmento casuum (ес), in flexione Pronominum (с pro х: нас., вас).

ш in derivatione Substantivorum, in formatione Comparativi (шїй); in formatione personae

se-

secundae (шн), personae tertiae Praeteriti шε, ша, Gerundivi praeteriti (шн, шε).

щ in derivatione Substantivorum (нщ, нщε); in formatione Gerundivi (ȣщ, ѧщ).

ц in derivatione Substantivorum (εц, нца, цε).

ч in derivatione Substantivorum.

г in derivatione Substantivorum, in flexione Genitivi Adjectivorum et Pronominum (того, кго).

χ in derivatione Nominum, in formatione primae personae singularis (χ), et tertiae pluralis Praeteriti (χȣ), in flexione Localis pluralis.

к in derivatione Substantivorum et Adjectivorum (к, ак, ѧк, ок, εк, ѣік, нк).

Quas vocales petant aut admittant ante se singulae hae serviles consonae, quando syllabae radicali affiguntur, locis suis plenius exponetur. Aliae enim plures admittunt vocales, aliae pauciores. в exempli causa amat а, о, ε, н, hinc terminationes ав, ов, εв, нв, fem. ава, ова, εва, нва, neutr. аво, ово, εво, нво, duntaxat usitatae sunt et non aliae. Plures admittit litera н, hinc ан, он, оүн, ѣін, εн, нн, ѧн. Omnia ab euphoniae legibus pendere, ubique clarum fiet.

Caput III.

De nomine substantivo.

§. 21.

Forma Substantivorum prima.

Substantiva, quae puro etymo seu syllaba radicali nuda constant, veram Primitivorum formam exhibent, uti бог deus, зѹб dens, нос nasus, мост pons. Eandem formam prae se ferunt Abstracta multa, quae a Verbis significationem petunt, uti лов venatio, piscatio, a ловити, пот sudor a потити, сѹд judicium a сѹдити, град urbs a градити. Huc referri possunt et alia, nulla adhuc servili litera in fine aucta, quamvis a verbis, mutata etiam vocali, deducta sint, uti ток a текѹ, брод vadum a бредѹ, плот sepes a плетѹ, мраз gelu a мрзнѹти.

Compositorum eadem est ratio, siquidem rejecta praepositione simplicium primitivorum faciem referant, uti искѹп, ѡбраз, спас, возраст, ѡблак, восток etc.

Character hujus formae primae est ъ, seu consona finalis solida, nimirum в, б, п, м; н, л, р; д, т; з, с; г, х, к. Continet haec forma non nisi Masculina:

лев leo, лов, див prodigium, гнѣв, нрав, хлѣв, волхв magus.

ков faba, лов cranium, Russis frons, ⸗
рѫв, рав perdix, дѫв quercus, зѫв dens, хл⸗
грав, гров, горв, ѡшив cauda.

поп, пѫп umbilicus, потоп diluvium, с⸗
ѡкоп, кѫп; сноп, столп, заклеп, трѫп, стр⸗
стрѫп, серп, череп, оукроп.

оум, разѫм intellectus, лом, дом dom⸗
дым fumus, сѫм silurus glanio, шѫм, твор, ш⸗
холм, шрем, срам, гром, храм.

лен linum, сан dignitas, officium, сон s⸗
nus, сын filius, чин, кон, закон lex; звон, чв⸗
плѣн, слон, член seu члень, челн, клен; вран ⸗
vus, дрен, терн, серн capreolus, чрен, хрен.

ил argilla, вол bos, пол sexus, пепел ci⸗
мѣл, дол, тѣл, тѫл, тыл, посол legatus, кал,
жѫпел, стол, оугл angulus.

вар aestus, свар, собор, спор, пир convivi⸗
мор, мир pax, мїр mundus, раздор, позор, ⸗
зор, зазор, жар, жир, сыр caseus, кѫр; двор, п⸗
твор, затвор, сѣвер, бобр, копр, комар, одр⸗
tus, кисер, вечер, вагр (багор).

ад infernus, ѫд membrum, яд venen⸗
вид, ѡвод (ѡвод), невод sagena, запад occa⸗
мед mel, лед glacies, люд, ряд series, род ge⸗
дѣд, сад, сѫд, сосѫд vas, сѫсѣд vicinus, гад ⸗
tile, год tempus, Russis annus, ход, заход
casus; овад, спод, спѫд, блѫд, плод, слѣд, г⸗

хлад

хлад, вред, брод, пруд, смрад, труд, град, оскорд, вдод, дрозд, грозд; студ, стыд, щуд gigas.

(вѣт) оувѣт, ѿвѣт responsum, завѣт foedus, совѣт consilium, ωбѣт promissio, пот sudor, мот, сот favus, подмет, ωмет ora vestimenti, причет, кот catus, кит cete; свѣт, цвѣт, плат, плот, ωплот, верт, клеврет, сврат, порт, хвост, пост, ѿпуст dimissio, мест, мост, лист, льст, раст, възраст aetas, перст, хвраст, крест, щит, скот, скут.

(оуз) сооуз conjunctio, воз vectura, вяз ulmus laevis Pall. *Rüster*, раз, ωбраз imago, оуказ, слѣз, мраз, рогоз.

оус mystax, бѣс daemon, спас salvator, пес canis, нос, принос, лис vulpes, лѣс sylva, тис, оужас, прежас, час, кос, овес, квас, гнус, влас, глас, клас, оубрус sudarium, парус velum, перс, трус.

юг auster, бог, бѣг fuga, cursus, залог, слог syllaba, луг lucus, рог cornu, недуг, ωжег, оужиг, подвиг; омег Russ. cicuta virosa, снѣг, долг, триг, враг, подверг, изверг abortivus (ἔκτρωμα 1 Cor. 15, 8.) брег, праг, пруг, супруг jugum (boum), Russis conjux (maritus), друг, торг, круг, стог, стуг, стяг, ковчег.

ωбух, пах, мах vibratio (ensis), мох, мѣх uter, лях Lechita, чех Bohemus; чпаг, слух, послух

слȣх testis (auritus), орѣх, верх, прах, страх, грах грѣх, крȣх, оукрȣх.

паоук aranea, навъік, вѣк, бок latus, бъік taurus, бȣк fagus, мак, papaver, замок, лȣк arcus лик chorus, рак cancer, шброк, пророк propheta отрок puer, рык rugitus, ток, поток rivus, тȣк adeps, сок succus; сȣк nodus arboris; звȣк, внȣк шблак nubes, волк lupus, полк, толк, злак, шелк клик, брак, прок, мрак, примрак, стȣк, воск писк, меск, тѣск. Adde мзъік, сȣсѣк.

Quae a verbis deducta sunt, amant vocalem latiorem, nimirum о pro е: вод а ведȣ, ход а шедȣ. Subinde vero а aut о inter radicales consona inseritur: вар а врѣти, смрад а смрдѣти, мор а мрѣти; жир est potius ab Iterativo жирати, quam а жрȣ formatum.

(a) Voces, quas hic consona solida terminari diximus, notantur in libris a Russis editis signo ъ. Hinc Grammaticorum regula, ea esse masculina, quae signo ъ terminantur. Verum nos Introductionis pag. 21 monuimus, post solidas consonas ubique supponi ъ ubicunque ь lene locum non habet.

(b) Quae hic fortasse desideres, uti ров, кров ков, зрак, смѣх, дȣх, воздȣх et alia, haec inter Derivata sub formativis suis quaerenda sunt. Nam ров а рыю кров а крыю, ков а кȣю sub в, зрак а зрѣти sub к дȣх а дȣю sub formativa х collocanda erunt.

Forma Substantivorum secunda.

§. 22. Character formae secundae est diphthongus seu й post vocalem, aut consona finalis

affecta

affecta seu liquida, nimirum вь, бь, пь, мь, нь, ль, рь, дь, ть, зь, сь, et densiores sibilantes ж, ш, щ, ч, post quas ь subintelligi debet, etiamsi non scribatur, cum crassum ъ natura sua nunquam admittere possint. Continentur autem sub hac forma Masculina et Feminina.

Masculina sunt:

оуй p. 30, вой exercitus, лой sebum, рай paradisus, рой examen apum; змїй draco, зной 139, строй, край, крой.

червь vermis 185.

голубь columba, ошибь cauda.

вопль pro вопь clamor, a вопїю; сипль scarabaeus melolontha, *Maykäfer*.

пень stipes, лань, gen. лани, tragelaphus Deut. 14, 5. линь cyprinus tinca, день dies, конь equus, огнь ignis, окунь perca.

моль tinea, хмель 211, тополь 133, оугль carbo, дреколь fustis. Adde жеравль grus, корабль, et Russ. рубль, in quibus ль est paragogicum.

орь equus, царь 99, звѣрь 138, вепрь aper, нетопырь vespertilio, оугорь 110.

медвѣдь ursus, лебедь cygnus, желудь glans, вождь dux, пождь pavimentum, дождь 130, гвоздь 194.

путь via, тать fur, зать gener, тесть 136, гость 207.

князь

кнѧзь princeps, пѣнѧзь, пусерѧзь inauris.

ежь erinaceus, мѫж vir, нож culter, стрaж.

лось alce, лосось salmo 124.

кошь corbis, лемеш vomer.

лещ 124, плащ 118, плищ clamor, плющ hedera, брощ rubia 115.

мечь ensis, моч urina, ѡбрѹч, плач 118, клич, ключ, врач 113.

срѧщ apud Alexjejew et in lexicis russicis est fictus Nominativus masculinus. Nam Psal. 90, 6. ѿ срѧщѧ (Serb. ѿ срѣще) est Genitivus slavicus a срѧщѧ occursus, Russis nunc встрѣча. Confer, quae p. 175. de hac voce monuimus. Polykarpow recte habet срѧщѧ *ἀπάντημα*, incursus, occursus.

Ad hanc formam referenda sunt, quae a Verbis ope й formantur: лай latratus a лаю, дѣй in vocibus compositis злодѣй, любодѣй, a дѣю. Sic навой liciatorium, jugum, *Weberbaum*, a вїю, навїю, mutata ante й vocali ї in o. Sic et пой in напой potus, a пїю; покой quies, a почїю. Post consonas ь eodem officio fungitur. Hinc mutatio transformabilium consonarum. страж enim est a стрегѹ, плач a плакати, клич, a кликнѹ, ключ a клюка. Hinc et вождь a водити, пождь a под sub, ж ante дь inserunt.

бич a бити, брич a брити sub formativa ч, quae syllabae radicali accessit, quaerenda sunt. господь ope одь a radice госп formatum videtur.

Fe-

Feminina formae secundae.

цѣвь 98, желвь 142, вервь restis, кровь superium, кровь sanguis.

хлябь, plur. хляби cataractae, скорбь 104. Ad plur. отреби purgamenta, изгреби quisquiliae, rdes.

сыпь Russ. vari, variolae; чепь catena, Russ. епь 98.

ѡзимь sata hiemalia.

лань cerva, сѣнь 155, длань 128, брань belm, грань 202.

пыль Russ. pulvis, оудоль vallis, соль sal, мысль mens, щель 173.

ярь fruges vernae, дверь, plur. двери 128, зарь 133, оутварь ornatus, дебрь vallis.

ядь esca, снѣдь, вѣдь in заповѣдь praecepm, проповѣдь concio, praeconium, мѣдь aes, дь 100, collectivum a чадо, кадь cadus; ѣлядь 4, твердь 133, жердь 144, грудь 203, студь 5. At падь a пати, vide sub formativa д.

нить filum, рать bellum, реть, plur. рети disensiones, contentiones, ἐριθεῖαι, 2 Cor. 12, 20., ѣть 97, хоть, похоть concupiscentia, немсыть elicanus; свѣсть 150, плоть 117, полсть 118, лѣть 233, персть 119, трость 135, горсть 205; сть 111, пасть 120, месть 123, лесть 124, часть, есть 191, кость, кысть 253. At пасть, масть, власть,

власть, страсть ope formativae ть derivata sunt a владу, пасти, a мазати etc.

грязь coenum 205.

ось axis, весь vicus, рысь lynx (in Bibliis pardus) apud Russos feminini generis.

вешь, вош, pediculus, мышь mus, плѣш 118. Adde опаш cauda.

вещь res, negotium 87, пещ fornax, мощ potentia, нощ, nox. At вещ a вѣт, litera т transformata in щ, пещ vero a пеку, Infin. пещи pinsere, мощ a могу, Infin. мощи posse, orta sunt.

рѣчь sermo, a рѣку, сѣч caedes, a сѣку; сеч urina a сцати mingere. Male in Bibliis postremae editionis impressum fuit 4 Reg. 18, 27. сѣчь свою pro сечь свою.

Formantur autem derivata Abstracta hujus formae ope ь, uti тѧдь a тѧмь, тѧде, тѧсти; снѣдь a снѣмь, снѣде, снѣсти; твердь ab Adjectivo тверд; желть flavus color, flavedo, a желт, unde et желч fel; четверть quarta pars a четвертый; et Collectiva, uti мурь Aethiopia, сурь Syria, Syri, русь Russica gens. нощ a radice нокт, mutatis кт ob ь in щ, ortum videtur, si germ. *Nacht* et lat. nox, noctis, cum Slavico нощ conferatur. вѣсть, смерть, рукоть vide sub formativa ть.

§. 23. Cum igitur et Masculina et Feminina sub terminatione ь comprehendantur, genus Substanti-

tivorum in ь finitorum, quando significatio ipsa sexum non determinat, plerumque ex usu dignosci debet. Quis enim certo definire possit, cujus generis sit рысь, lynx, ex sola terminatione, non cognito usu. Russis рысь est femininum, Polonis ryś, rysia, masculinum, Serbi et Bohemi рыс, рыса, dicunt et ad formam primam Masculinorum referunt. Smotriskio немсыть incerti, рукоять vero masculini generis est, cum tamen usus utrumque femininum esse doceat. Vacillat etiam hujus alias satis acuti Grammatici regula, qua docuit exeuntia in ь tertiae declinationis, feminina; ea autem, quae sint quartae declinationis, masculina esse, cum de declinatione Substantivorum non nisi cognito prius genere constare possit. Meliori itaque consilio usus est Mrazoviч, qui Masculinorum in ь terminatorum indiculum alphabetico ordine confectum p. 27. exhibuit, Masculina enumerare volens, quae signo leni ь in fine notantur, et p. 51. eundem omissis, quae maribus solum tribuuntur, nominibus, iterum repetiit, docens ea excipi a regula tertia, qua terminata in ь feminina esse statuit.

Nos vero, sub qualibet forma, Masculina a Femininis consulto separavimus. гортань igitur apud Smotriskium incerti generis, sub formativa ань masculinum, рукоять autem sub formativa ть femininum esse cognosces.

Substantiva a fine aucta vocalibus.

§. 24. Formae Substantivorum vocalibus duntaxat in fine auctorum variae sunt.

Feminina in а:

ива salix caprea, *Sahlweide*, избава liberatio, нива ager, лава scamnum, дѣва virgo 92, сова 96. молва (млва) tumultus 121, делва orca, vas, слава gloria 152, глава 196, трава 134, крава, вдова 113. At мзва, плѣва, бритва quaere sub formativa ва.

баба avia, раба ancilla, рыба piscis, жаба 95, доба, гѹба 101, пагѹба perditio; верба salix, трѹба 134, треба, потреба.

мпа, лапа planta ursi, *Tatze*, репа rapa, рѹпа Illyr. foramen, копа, кѹпа 104, крѹпа, стопа 155. стѹпа pila.

мма fovea, мама mater, тма (тьма) tenebrae 93, зима hyems; слама stramen 153, корма.

вина causa, culpa, ѡпона velum, пѣна spuma, мѣна mutatio, измѣна, промѣна, permutatio, лѹна luna, рана plaga, тина 93, жена 95, цѣна 99, кѹна 105; волна, пелена 117, слана, слина 153, серна 155, стѣна 156, страна, стрѹна 159, храна 215.

вила Illyr. nympha, пила serra, *Säge*, жила 95, сила 97, хѹла 103; хвала laus 210, смола 150, стрѣла 159, пчела (бчела) 120, скала petra, Jer. 14, 6. olim на скалах, ἐπὶ νάπας, Vulg. in rupibus,

nunc

nunc на каменїахъ. Conf. p. 162. In мгла nebula, et игла acus, ла formativa videtur.

вѣра fides, пара vapor, подпора fulcrum, мѣра mensura, нора antrum, дира foramen 92, сѣра sulphur, cf. 141, гора 102, кора 105; бедра femur, гатра 112, игра 111.

оуда hamus, вода aqua, бѣда calamitas, miseria, побѣда victoria, обида injuria, руда aes, ѿрада remissio; звѣзда 139, клада, брада, бразда, брозда 115, среда 155, чреда 187, мзда 122, сусѣда, бесѣда 114.

пата calx, calcaneus, рота jusjurandum, цата 99 (cf. goth. skatt denarius), чета 100, кыта sertum, fasciculus florum, *Strauſs*, черта 188, цѣста 180, мечта 123.

оуза (юза) vinculum, лоза vitis, риза vestimentum, проказа lepra, коза 106, полза 117, слеза 153.

оса vespa, лѣса crates viminea, *Flechte*, роса ros, раса (Serb. реса) iulus, fimbria, коса 106; краса.

пѣга lentigo, нога pes, нѣга mollities, delicata educatio, teneritudo, дуга iris, туга moeror, taedium; книга, влага humor, драга 129, струга in dialectis alveus fluminis, idem quod струга seu струя

юха jus, jusculum, муха musca, лѣха areola, *πρασιά* Marc. 6, 40., оутѣха consolatio; adde peregrinum пасха

мѹка cruciatus, poena, мѹкà farina, лѹка dolus, Illyr. sinus maris, рака tumba, sepulcrum, рѹка manus, рѣка fluvius, сѹка canis f., срака pica, *Elster*, строка linea, дєка 130, щѹка 176.

Masculina sunt, quae maribus tribuuntur, uti воєвода bellidux, слѹга minister, et peregrina комєта, планєта.

Terminata in жа, ша, щa, ча ad formam femininorum in а spectant.

§. 25. Feminina in а:

вꙑꙗ seu выꙗ collum, вѣꙗ ramus, любодѣꙗ fornicatrix, соꙗ 96, ꙃмїꙗ serpens, стаꙗ statio, stabulum, стрѹꙗ rivus, fluentum.

Labiales interponunt л epentheticum: капла, кѹпла 104, ꙁємла, кормла esca.

вонꙗ odor, банꙗ balneum, бронꙗ 115.

волꙗ voluntas, тлꙗ 93, жєлꙗ fletus, πένθος, Serb. desiderium, нєдѣлꙗ dies dominica, постєлꙗ stratum, lectus.

бѹрꙗ tempestas, ꙁорꙗ, ꙁарꙗ, aurora, прꙗ lis, харꙗ Russ. larva, вєчєрꙗ coena.

вѣжда palpebra, мєжда (Russ. мєжа) limes, нѹжда necessitas, ржда 91., надєжда spes, жажда sitis. In his жда pro дꙗ valere, ex legibus mutationum constat. Vide supra p. 42. Est enim мєжда a мєдь, мєд (apud Croatas inter, cf. мєждѹ), нѹжда a нѹдити, ржда (ржа) a рдѣти, жажда жа-

жадати; вѣжда vero a вѣждѫ (pro вѣю), надежда a надеждѫ (pro надѣю). Russi amant жа pro жда, hinc сажа fuligo, pro сажда, a садити.

тизл vulnus, cicatrix, стезл 157. Apud Polykarpow etiam хиза penes хижа.

мжа 89, лжа 90, дѣжа sinum 92, хѫіжа casa 103, кожа 106, мрежа 122, стража 160. In plerisque ж ortum est ex г, quod ante а mutationem subiit, uti лжа a лгати. Patet igitur жа hic scribi pro жа. Vide supra p. 12. §. IX.

дѫша 92, сѫша 97, чаша 101, каша 106. Est autem дѫша a дѫх, сѫша a сѫх, mutato х ante а in ш. Igitur сѫша pro сѫшл.

пищл a питати 89, лaщл 91, пращл 119, сращл occursus, a срѣтати, срѣтѫ, свѣщл a свѣт 149, толщл a толст 133, тещл a тесть 136, чащл a част 190, кѫщл, тысѫщл (Russ. тысящл) mille.

лѫча radius, помча (Boh. помеч) pedica, tendicula, a помкнѫ, тѫча 94, притча parabola, a приткнѫ, водотеча canalis, διώρυξ.

Huc refer nomina appellativa virorum masculina: древодѣлл faber lignarius, велможа praepotens, невѣжда (невѣжа) idiota, теча 94, предтеча praecursor, a текѫ.

§. 26. Neutra in а sunt nomina animalium juniorum, pullorum et catulorum:

жребл

жребя 143, юня vitulus, агня, ıагня 111, близ-ня gemellus, теля vitulus, козля haedus, осля pullus asini, кѹря pullus gallinae, ѕвѣря a ѕвѣрь, дѣтя infans, котя a кот 106, клюся pullus equi, прася porcus, мышя a мѣск 123, овча ab овца, внѹ-ча a внѹк, отроча puer, ab отрок.

Neutra in мя finita, ut сѣмя, писмя et alia, vide sub formativa м.

§. 27. Feminina in и admodum pauca sunt: мати mater (Russ. мать), дщи filia; крви cruor, apud Smotriskium, rarissimi usus. Adde смокви, pro смоковь aut смоква, церкви pro церковь.

Terminata in ы quaedam feminina sunt, ut любы, неплоды, свекры, церкы, pro любовь etc. ракы pro рака; quaedam masculina: камы, пламы, pro камень, пламень.

§. 28. Finita in о non nisi Neutra:

олово plumbum, слово, древо, чрѣво 185; небо coelum, рамо humerus.

вїно, вѣно dos, лоно gremium, рѹно vellus, дно 92, сѣно foenum; звоно Serb. campana, зерно 140, тѣло corpus, жало aculeus, село ager, praedium, сило laqueus, чело frons, коло 105; крило ala, сткло 161; пыро far, adoreum, ὄλυρα Ezech. 2, 9., сребро, надро 154, ıадро, нѣдро sinus, ведро serenum, вѣдро urna, оутро; бедро Illyr. et aliis. At Russis et veteribus Slavis бедра fem. по бедрѣ твоей

Psal.

Psal. 44, 4. super femur tuum. Miror itaque Gen. 50, 23. in correcta editione nunc legi при бедрѣхъ pro бедрахъ. Antiqua hic singulari при бедрѣ usa est, quamvis in graeco ἐπὶ μηρῶν legatur.

чадо, чѹдо 100, блюдо patina Matth. 14, 8. на блюдѣ ἐπὶ πίνακι, Vulg. in disco, cap. 23, 25. paropsis; брдо Illyr. 115. стадо 157, гнѣздо 196. пѹто vinculum, compes, мꙑто vectigal, tributum, лѣто aestas, annus, сто centum; блато palus, lutum, млатò Boh., длато 128, злато 140, врата plur. porta, πύλαι; оуста plur. 111, мѣсто, 123, просо mirѣсто 136.

желѣзо ferrum, σίδηρος; мясо caro, плесо Russ., просо milium.

иго jugum; оухо, око 87, млеко 122.

Neutra aucta in fine syllabis во, мо, но, ло, ро, ко, ство, vide sub formativis suis: пиво sub в, писмо sub м, лайно sub н, мыло, дѣло, прѹгло sub л, ребро, юзеро sub р, ꙗблоко sub к, дѣвство sub ст.

§. 29. Finita in є Neutra duntaxat:

ꙗиє Serb. ovum, полє campus, морє mare, горє 102, оужє 87, ложє 90, лицє facies, *Antlitz*, плєщи dual. scapulae, a sing. плєщє: плєщма своима Psal. 90, 4. ἐν τοῖς μεταφρένοις, scapulis suis; Matth. 23, 4. на плєща plur. ἐπὶ τοὺς ὤμους, in humeros. Serbis плєћи (плєщи) sunt humeri, плєћє

n. sing. scapula, *Schulterblatt*; Croatis плече, p плеча; Russ. плечо; Boh. плеце sing. et plur. arm Confer плоскїй planus, Boh. et pleskaty. плк plur. pulmo 118.

Serbica in е ut клюсе et similia, refer ad а:

§. 30. Forma finitorum in їй, fem. їа seu neut. ие, їе seu їе.

Masculina: ѕмїй, балїй incantator, (ἐπαι Dan. 2, 27. nunc обавател), нѣтїй nepos ex rore, славїй, мравїй (et fem. мравиа), бракїй, жре кракїй (et fem. кравїа).

Feminina: ѕмїа, берїа (береа); свинїа, мол (et masc. молнїй), скранїа, ладїа navis, братїа lectivum a брат.

Masculina in їа sunt вѣтїа rhetor, сѫ judex.

Neutra: вѣтвїе a вѣтвь, древїе a древо. С posita: безмолвїе a молва, православїе, предсло наглавїе, возглавїе. здравїе a здрав, подчр ὑπογάστριον.

дѫбїе, вербїе a верба. Composita: странно бїе, подобїе, преподобїе, незлобїе.

копїе hasta, репїе, трѫпїе a трѫп. Compo безлѣпїе, предстолпїе.

безѫмїе ab оум, междорамїе.

каменїе collect. a камень, бренїе lutum, тер Compos. беззаконїе ἀνομία, безчинїе ἀταξία.

клїї

єлїє, бѫлїє, ѕєлїє olus', стєблїє, вєсєлїє laetitia, оуглїє. Composita: обилїє abundantia, оудолїє; раздолїє, ожєрєлїє monile, воскрилїє a крило.

оутрїє, острїє ab остр. Composita: нєвѣрїє incredulitas, поморїє, бєзмѣрїє, подгорїє, прєддвєрїє, придворїє, бєзвєдрїє, повєчєрїє.

оудїє, гвоздїє, гроздїє, рождїє a розга, дрождїє. Composita: исчадїє, бєзчадїє, бєзгодїє, оугодїє, наслѣдїє hereditas, оусєрдїє, бєздождїє, бєзстудїє.

ситїє (ситовїє), оустїє ostium, тростїє. Composita: распутїє bivium, compita, бєзсмєртїє immortalitas, запястїє, бєзмѣстїє, оучастїє, причастїє participatio, бєзчєстїє.

лозїє, оружїє arma. Comp. подножїє ὑποπόδιον, scabellum (pedum), a нога; подбрєжїє a брєг, полкружїє hemisphaerium.

наоусїє ab оус, бєзквасїє (бєсквасїє), согласїє harmonia, consonantia, бєзгласїє, разгласїє.

обушїє ab оухо, малодушїє, пристрашїє a страх. бєзпищїє.

обочїє ab око, поличїє, обличїє a лицє, различїє a лик, нарѣчїє adverbium, бєзбрачїє a брак.

Horum pleraque sunt collectiva a Substantivis, quaedam abstracta ab Adjectivis derivata. Ope їє formantur etiam Verbalia, quibus actio Verbi designatur, a participiis passivis in т, ан, єн, овєн:

тїє:

тїе: извитїе, бытїе, питїе, пропатїе, распатїе, взатїе, клатїе, житїе, начатїе, разгнутїе.

анїе: чаланїе expectatio, покаланїе poenitentia, wбѣтованїе promissio, страхованїе terror, воспоминанїе commemoratio, желанїе desiderium, лобзанїе osculum, wбрѣзанїе circumcisio, писанїе scriptura.

енїе: явленїе revelatio, a явити, явлен, избавленїе redemptio, рвенїе zelus, погребенїе sepultura, оуспенїе dormitio, obitus, терпѣнїе patientia, оумиленїе compunctio, преломленїе fractio, a преломити, преломлен, паденїе ruina, lapsus, срѣтенїе occursus, запустѣнїе vastatio, движенїе motus, оуничиженїе despectio, ἐξουδένωσις, поношенїе opprobrium, лишенїе penuria, ѿпущенїе remissio, мщенїе ultio.

овенїе: млановенїе, плюновенїе sputum, поползновенїе, мгновенїе.

In neutris in їе tonus occupare solet syllabam, quae terminationem їе immediate praecedit: основа́нїе, орудїе, весе́лїе, селе́нїе. Sunt tamen voces non paucae, quae regulam non sequuntur, uti зна́менїе, ра́дованїе, глаго́ланїе, копїѐ, питїѐ et alia. Confer tamen, quae Introductionis cap. III. de tono et discrimine ejus apud Russos et Serbos dicta sunt.

§. 31. Finita in ай Masculina: ратай agricola, wбычай consuetudo, ab wб et бык; случай accidens, fortuna. Terminata in атай vide sub formativa т, ат.

Fi-

Finita in ей Masculina: клей gluten, *κόλλα*, Russ. ручей torrens. Femininum ея: верея, et верїя.

Finita in уй Masculina: кругуй, Russ. целуй osculum, Serb. славуй luscinia. уя fem. чешуя squama. Confer adject. волуй, волуя, волуе.

Formae Substantivorum consonis in fine auctorum.

§. 32. Consonas syllabae radicali affixas, cum diversas Substantivorum formas constituant, formativas appellamus. Funguntur autem officio formativarum consonae omnes praeter п, nisi fortassis in вертеп spelunca, litera п sit servilis, ut вертеп pro вертев dicatur. Liceat et й, etsi cum vocali praecedente diphthongum efficiat, consonis hic adnumerare:

- й

й: бой a бїю, лай a лаю, водолей aquarius, a лею, покой a почїю, гной a гнїю. Hanc formam amant nomina propria aliarum linguarum: андрей pro *Ἀνδρέας*, закхей pro *ζακχαῖος*; їерей pro *ἱερεύς*. Confer Adjectiva ope й seu ь formata.

- в

M. - в	F. - вь, ва	N. - во, вїе
- ав	- ава, ива	- иво
- ов	- овь.	

в: ров а рꙑю, шов (шев) а шїю, ков а кꙋю; кров, скров а крꙑю, mutata vocali ы et ꙋ ob affixum в in о. At став, постав, состав sunt immediate a ставити, non a станꙋ, стати.

ав: нрав mos, indoles.

ов: жернов lapis molaris a жерн, остров insula ab остр.

Feminina.

вь: вѣтвь а вѣю, вѣти. An non et вервь funiculus, хорꙋгвь (хорꙋговь) vexillum, sceptrum.

овь: любовь, ятровь, свекровь, неплодовь, церковь et церкви (pro любы, ятрь, свекры, неплоды, церкы).

ва: плѣва palea, мятва mentha, котва ancora, a кот, язва (яза), сева (оса), бритва novacula, a брити, пꙋгва nodus, бꙋква litera, смоква ficus (pro смокы, a goth. *smakkans*), лихва usura ab Adjectivo лих; настегнва περικνημὶς (Dan. 3, 21.) a стегно. Verbalia ab Infinitivis deducta sunt: жатва messis, a жати, клатва a клати, жертва a жрѣти, паства a пасти. Sic et сѣятва a сѣяти, ловитва a ловити, оратва ab орати, женитва a женити, гоститва a гостити.

ава: дꙋбрава silva, держава potentia, κράτος, кричава clamor.

ива: татива (тѣтива) chorda arcus.

Neu-

Neutra.

э: пиво potus, a пію. At слово a славꙋ seu славю

во: сѣчиво a сѣкꙋ, сочиво, прѧдиво a прѧдꙋ.

іе: пневіе a пень caudex, листвіе folia, a лист; plur.
лѧдвіѧ lumbi, renes. Aliis лѧдвеѧ fem. plur.

Confer Adjectiva ope ав, ов, ев, ив formata.
ormativas ство et ствіе vide sub ст.

- ба, оба

а: татьба furtum. Amant autem ба pro ва praeprimis Verbalia: мольба a молити, цѣльба a цѣлити, желѣдба mulcta. сꙋдьба, млатьба a млатити, сватьба (et свадьба) nuptiae, a сватати copulare, свѧтьба sanctificatio, a свѧтити, тѧжба controversia, contentio, дрꙋжба, слꙋжба, стража, волшба magia, a волхв, алчба fames, ab алкати, алчꙋ; врачба.

ба: злоба (et злобь) malitia a зъл, злый, жалоба querimonia, оутроба viscera, intestina, ab оутрь. Inusitatum свеба a свой, unde свобода.

- м

M. - мы	F. - ма	N. - мо
- им	- има	- ма

ы: камы pro камень lapis, пламы a планꙋ, платиформам magis usitatam пламень vide sub н.

и: отчим Russ. Boh. Carn. vitricus.

ма:

ма: сламѧ stramen, а стлати sternere, косма а кос, корчма.

има: женима (женимаа) concubina.

мо: писмо а писати, пражмо polenta, κολλυρίς (2 Reg. 13, 6. 8. 10.), Vulg. sorbitiuncula. Bohemis пражма f. spicae tostae.

мѧ: сѣмѧ semen, а сѣю, писмѧ γράμμα, litera, а писати, знамѧ а знати. Sic вѧмѧ, племѧ, слемѧ врѣмѧ, бремѧ ab obsoletis radicibus. At имѧ nomen ab имѫ; eodem modo наемъ а наимѫ, сонм (соньм) а сонмѫ pro соимѫ.

Confer Numeralia седмь, осмь, ope мь, et Adverbia multa ope мо formata; nec non Participia passiva in ом, ем, им.

- н

M. - н, ен, нь	F. - на, на, нь	N. - но
- ень	- ень, онь	- ѣно
- ан, ань	- ана	- анїе
- ин, анин	- ина, анынии	- енїе
- ѣинь	- ѣина	
- ѫн	- ѫна	

н: стан tentorium, statio, а стати, соблазн scandalum, гроზн, грезн pro antiquo гроздъ. Annon et плѣн quod supra inter radices retulimus?

ен: овен aries (cf. овца, ovis), остен stimulus, aculeus, ab остъ, глезен, рожен а рог. стѫпен 3 Esdrae

7, 8, in antiqua editione e Bohemica versione sumtum est, nunc стѹпень gen. fem. uti степень apud Russos.

нь: день dies, огнь ignis.

ень: степень, ремень, камень, пламень (cf. пламы), кремень, елень, корень a кора, перстень, связень vinctus, шершень. Formativae ень praefigunt м: чисмень idem quod число numerus, ячмень, et fem. чемина ilex p. 190.

ан: пїан potus, ebrius.

ань: гортань.

ин: воин miles, исполин gigas, властелин, господин, et gentilia quaedam: еврeин, жидовин Judaeus, серблин, мѹрин, еламитин, галатин. Alia amant анин.

анин: хрїстїанин, галїлеанин, римлянин, вилнянин, самарянин, гражданин etc. quae tamen in plurali ин rejiciunt: самаряне, римляне, quasi a римлян, самарян.

ынь: пелынь absinthium.

ѹн: перѹн Jupiter, Deus tonans, a перѹ ferio, quatio; пѣстѹн, кощѹн, бѣгѹн.

Feminina.

на: война, тайна, гривна, волна fluctus a влаюся, скверна, оустна labium, бразна (pro бразда), ножны plur. vagina, весна, рясна (nisi potius рясно scribendum sit, cum Instrumentalis рясны

златыми Psal. 44, 14. ἐν κροσσωτοῖς χρυσοῖς, a расна esse non possit), плесна, тресна, стогна. Suffixum на Adjectivis in ов seu ев additum filiam designat: царевна filia regis; павловна, петровна filia Pauli, Petri.

на: вѣна frons, frondis, главна titio, наковална incus, вечерна vespertinae preces, кожна membrana, скважна foramen, a сквозѣ, превѣсна statera. Confer etiam шна.

нь: ревнь i. q. ревность, zelus, дань a дати, брань a братиса, козны insidiae, васнь simultas. Alia ope знь et снь formata vide sub з et с.

ень: равень, червень seu червлень, голень, поводень inundatio, стꙋдень frigus, сажень (Croat. сежень) orgyia, *Klafter*, всень autumnus.

онь: ꙗблонь malus, pomus. Croatis ꙗблан, Carn. ꙗблан et ꙗблана, Serbis et Illyr. ꙗблан m. populus; Croatis platanus.

ана: полана a поле.

ина: половина, кривина, паствина, ꙗзвина, глꙋбина, хлѣбина, храмина, седмина, равнина, долина, ꙗрина lana, ширина (широта), быстрина, срѣдина, междина intervallum, година, слатина salsugo, десатина, истина, гꙋстина, оузина, говзина abundantia, должина (долгота), дрꙋжина comitatus, высина (высота), тишина, паꙋчина tela araneae, пꙋчина

pe-

pelagus, кончина а конец, wбщина, et haec fere omnia abstracta. Huc refer masculinum старѣйшина, senior familiae. Hanc formam petunt arborum et fruticum nomina: кꙋпина rubus, маслина olea, маслинчина oliva, шгодичина συκάμινος. Denotatur quoque hac forma animalium caro et pellis: звѣрина caro ferina, конина pellis equina, козлина, козличина pellis hoedina. отина est forma composita ex ота et ина: блевотина vomitus, a блевати. Serbi amant augmentativum етина; жабетина a жаба rana, главетина magnum caput, брадетина a брада, брадветина a брадва ascia. Formativam изна vide sub 3.

ына et ыни: рабына, рабыни, a раб; господыни, богына dea, дрꙋгына, кнагына princeps femina. Abstracta: гордына, твердына, свлтына. пꙋстына et пꙋстыни, милостына eleemosyna, благостына.

аныни: самараныни, египтаныни, грекыни. Confer mascul. анин.

ѣна: пѣстꙋна (пѣстꙋница).

Neutra.

но: лайно stercus, a лаю foeteo; бревно trabs, вапно calx, гꙋмно area, платно tela, брашно cibus, стегно, окно fenestra, ab око; сꙋкно pannus.

ѣно: полѣно, колѣно genu. At вретено fusus.

анїе: ваꙗнїе γλύμμα, a ваꙗти, ваꙗнъ.

енїе: тимѣнїе, знаменїе signum, воскресенїе resurrectio, et infinita alia in анїе, енїе. Vide supra їе.

Confer etiam Adjectiva ope ен, ин, ан formata.

Terminatorum in ына penultima tono afficitur: гордына, благостына. Vocum in ина tonus admodum variat. Tertiam a fine non nisi in paucis occupat: истина. Secundam in pluribus: година, кончина, половина. Sed et ultimam in non paucis: глꙋбина̀, тишина̀. ꙗгодичина servat tonum in prima, uti primitivum ejus ꙗгода.

- л

M. - л, ел	F. - ла	N. - ло
- ль	- ла, ль	- ало
- ель	- ель, аль	- ило
- ол	- ола	- ыло
- ыл	- ыла	

л: стол a стою, промысл, оугл angulus; жезл virga, baculus.

ел: плевел palea, крастел. Mares animalium: орел, козел, осел. жꙋпел, котел peregrina sunt.

ль: оугль carbo. Sed ль post labiales paragogicum est in жеравль, корабль, вопль, pro жеравь, корабь, вопь.

ель: прїꙗтель a прїꙗти, подꙗтель, пѣтель gallus et пѣтелъ, благодѣтель (благодатель) beneficus,

ἐυερ-

εὐεργέτης; жатель messor, житель, прѣтель ultor, зритель, властель а власти, тщатель. А блюсти vero блюститель (rectius блюстель). свѣдѣтель testis, qui rei conscius est, a свѣдѣти (male nunc in libris recentioribus свидѣтель). Talia personam agentem denotantia a verbis in ити et ати plurima formata sunt: строитель dispensator, грабитель raptor, томитель cruciator, tyrannus, гонитель, ревнитель, хранитель, повелитель imperans, позоритель, побѣдитель victor, родитель, крестититель, спаситель (спас) salvator, искѹситель tentator, оутѣшитель consolator, оучитель, мѹчитель tortor, tyrannus. Sic et лаятель insidiator, a лаяти; настоятель, погребатель, дѣлатель operarius. тяжатель, стяжатель, слышатель auditor, пискатель, ласкатель et alia.

ол: оузол ab оуз, мозол, глагол. – ыл vide sub ыло.

Feminina.

ла: тесла а тесати, мгла nebula, a мгнѹ.

ля: петля, текля resina, a текѹ. At ль post labiales in кѹпля, капля, земля pro кѹпя etc. epentheticum est.

ль: стебль, мысль mens, ѿрасль ab ѿ et растѹ, лѣторасль, сохль; pluralia ясли a ясти, гѹсли a гѹсти.

ель: ѣль, гыбель, погыбель perditio, a погыбнꙋ; сопѣль, кѹпель et кѹпѣль lavacrum, свирѣль, твердѣль (etiam mascul.), скꙋдель testa, ѡбитель diversorium, habitatio, ѡбꙋтель calceamenta, дѣтель πράγμα, добродѣтель.

аль: скрижаль, печаль a пекꙋса, пищаль a пискати, пищꙋ.

ола: гомола (et гомола); крамола seditio.

ыла: могыла tumulus, cum quo Illyr. гомила conferri possit.

Neutra.

ло: начало, initium, a начати, зачало initium lectionis, стекло, plur. чресла, прꙋгло, крꙋгло, пекло pix (olim Sir. 13, 1. nunc смола), порекло. Suntque pleraque verbalia utensilium et instrumentorum: мыло sapo, a мыти, забрало, жало aculeus, шило subula, a шити; сѣдло, оувясло mitra, превясло a вязати (вясти), масло a мазати (масти), число numerus, a чести, читати. Alia servant characteristicam vocalem verborum in ати, ити; hinc ало, ило, rejecta terminatione Infinitivi ти.

ало: ѡдѣяло seu ѡдѣвало, стопало basis, gradus, покрывало, почерпало, писало, зерцало (Russ. зеркало) a зерцати, quod est a зрѣти, Illyr. nunc огледало ab огледати.

ило: поило a поити, правило norma, amussis, regula,

gula, кормило, чернило atramentum, горнило focus, солило salinum, мѣрило statera, ѧдрило, судило, пѹдило terriculum, кадило, стило (свѧтило ἁγιαστήριον, sanctuarium Psal. 72, 17.), свѣтило luminare, вратило, plur. носила, точило torcular, a. точити.

ыло: мотыло κόπρος, et masc. мотыл.

Terminata in атель, итель, habent tonum in penultima: питатель, ловитель. Sunt tamen quae eum in tertia a fine retinent: дѣлатель, избавитель. Neutra in ало, ило habent tonum in penultima: забрало, Excipe носила, правило, мѣрило.

- р

M. - р	F. - ра,	N. - ро
- ер, ор	- рь, ерь	- еро!
- арь	- ера	
- ырь	- ыра	

р: дар donum, a дати; вѣтр ventus, a вѣти (pro вѣати), вихр et вихор turbo.

ер: вечер vesper, forte et сѣвер aquilo. бисер margarita, peregrina vox est. Plur. кѹдри a кѹдерь.

ор: мохор Russ. plur. мохры sive мохры̀ fimbriae, свекор socer (fem. свекры socrus).

арь: рыбарь piscator, сусмарь coriarius, винарь, вертоградарь, мытарь, житарь, златарь, вратарь, писарь, ключарь, горнчарь (alias скѹдельник) figulus, пекарь. Suntque haec opificum

ficum nomina partim a Verbis, partim a Substantivis derivata. Addere possis Serborum козар caprarius, свињар subulcus, qui р literam nunc non afficiunt molli ь. At Poloni et Boh. pro арь more solito arz amant: kolarz, krawarz, pro коларь, кравäрь.

ырь: пастырь а пасти. Adde Russ. костырь aleator, пузырь bulla.

Feminina:

ра: сестра, икра, искра, certe etiam бедра а бед, collato бдѣти. Serb. мезгра pro мазга, succus arboris.

рь: дебрь vallis, plur. ноздри nares, a sing. inusitato ноздерь.

ерь: матерь, дщерь proprie sunt Accusativi a Nominativis мати, дщи.

ера: пещера spelunca, crypta.

ыра: сѣкыра securis. Adde Serborum augmentativas formas ура, урина, главура, главурина, а глава, ногурина а нога, жабурина а жаба.

Neutra:

ро: ребро costa, ядро nucleus a ямь (pro ядмь); annon et сребро argentum, quod utique conferendum cum germ. *Silber*.

еро: езеро lacus, stagnum, a ез.

Vide etiam Adjectiva ope р, ер formata.

д

M. – д F. – да, дь N. – до

– одь – ода – адо

– ѣдь – ѣда, ѣдь

– адьа, адь

ᴀ: дрозд, грозд, in quibus tamen euphoniae causa д paragogicum cum з conjunctum est.

ᴀь: господь, a quo fem. госпожда (госпожа) domina.

ᴀь: лебедь, Serb. лабѹд, cygnus, olor.

Feminina:

ᴀ: правда justitia, кривда, вражда inimicitia, a враг. Serbi conjungunt д cum з in жлезда pro жлеза. Huc referri possint оуздa, бразда, бразда (бръзда). An non et сковрада (сквърада) τήγανον, si Pol. skwarek, skwarzyc cum eo conferatur. At ѡдежда est a Praes. ѡдеждѹ pro ѡдѣю; нѹжда vero pro нѹда a нѹдити.

ᴀь: пядь spithama, a пяти.

ᴀа: громада cumulus.

ᴀа: лебеда atriplex. At сѣсѣда, si compositum sit, a сѣдѣти deductum videtur.

ᴀа: свобода libertas, ab inusit. свобa; forte et ꙗгода.

ᴀьа: Russ. попадья sacerdotis uxor, Serb. попадия a поп, грчадия coll. Graeci, србадия Serbi

Serbi. At coll. fem. грчадь graeca juventus, србчадь serbica juventus, refer ad sequens адь.

адь: чѣлядь familia (hominum seu prolium collectio), плосщадь. Serbica: омадь pulli equini, телядь vituli, ягнядь agni, тюрадь et бучадь, pulli meleagridis, шокчадь juventus illyrica latini ritus.

ѣдь: Russ. пестрѣдь tela variegata, a пестрый. Serb. ягнѣдь populus nigra, est masculinum.

Neutra.

до: стадо grex, a сто centum, vel a стати.

ядо: говядо pecus, bos, *Rind*, a говѣти.

Confer formativas дѣ, удѣ, уду in Adverbiis.

- т

M. - т	F. - та, ти	N. - то
- ет, от	- ть, ать	ето
- оть	- ота	- што
- атай	- ата, ета	
	- ита	

т: чорт niger spiritus, diabolus.

ет: хрьшет, трешет, скрежет stridor (dentium), кречет.

от: живот vita, хохот cauda, ропот (ръпот) murmur, топот sonitus pedum, полот a пол, (Carn. плат), ногот unguis.

оть: голоть (κρύσταλλος, glacies), лакоть cubitus.

атай:

атай: дозоратай inspector, соглядатай, ходатай mediator, возатай auriga, прелагатай explorator. ратай vide sub ай.

Feminina.

та: черта stria, apex; невѣста a невѣдѣти.

ти: мати mater, Russ. мать. Confer мама, майка aliarum dialectorum.

ть: память memoria, a поманѫ memini; благодать, благодѣть, a благо et дати, дѣти; рукоять manipulus, пажить, паперть posticum, смерть mors a с et мрѫ; шесть sex, et forte пять quinque a пнѫ, пя, пяти, sumendo manum extensam pro numero digitorum, ость ab ось. Abstracta vero напасть, власть ab Infinitivis напасти, власти, rejecto и, orta sunt. Sic etiam пещь fornax a пекѫ, пещи, мощь a могѫ, мощи. Eodem modo вѣсть, свѣсть, зависть, масть, сласть, страсть a formis contractioribus вѣсти pro вѣдѣти, зависти pro завидѣти, масти pro мазати, сласти, страсти, pro сладити, страдати.

ать: печать σφραγὶς, sigillum. Adde девять, десять, uti supra шесть, et пять.

ота: правота, работа, лѣпота, вельлѣпота (Psalt. Ven. 110, 3. μεγαλοπρέπεια magnificentia, pro hodierno великолѣпїе), слѣпота, срамота, тѣснота, теплота, свѣтлота (Psalt. Ven. 109,

3,

3. pro свѣтлость λαμπρότης, splendor), широта latitudo, доброта, щедрота, пестрота, жестота, чистота, простота, высота, гнусота a гнус (гнюс), красота a краса, нагота nuditas, тягота, благота (благость), длгота, лукота, легкота. Suntque abstracta qualitatis, quorum plurima ab Adjectivis, pauca a Substantivis derivantur. Adde concreta masculina юнота juvenis, сирота pupillus. Post consonas liquidas ета pro ота locum habet.

ета: суета vanitas a суй, синета hyacinthus a синїй, синь, нищета a нищ, тщета a тщ.
Adde клевета, et корждрета, ob жд ante р.
Cum ота et ета maxime affines sunt formativae ость et есть, quas vide.

ата: лопата pala.

ита: ланита gena.

Neutra.

то: жито frumentum; a жити frui.

ето: тенето, решето cribrum.

ыто: копыто ungula, корыто.

Vide etiam Adjectiva ope ат, ит, formata.

Finita in ота, ета habent tonum plerumque in fine: нагота̀, нищета̀. Quaedam tamen in secunda a fine; работа; quaedam in tertia; лѣпота, широта.

- з

M. - азь F. - знь

- изна

азь: кладазь (кладезь) puteus; пѣназь idem cum germ. *Pfennig*.

знь: приязнь, неприязнь diabolus, a прияти; жизнь vita, a жити; боязнь timor, a боятися, болѣзнь dolor, a болѣти, любезнь, a любити amare. кузнь 152 a кую. Exod. 35, 22. olim всяку кузнь злату, nunc всяк сосуд злат, πᾶν σκεῦος χρυσοῦ.

изна: главизна, цѣлизна, оукоризна opprobrium.

- ж

Masc. - еж: грабеж raptus, direptio, палеж, падеж, градеж sepes, a градити, матеж a мату, abstracta a verbis. Fem. продажа venditio, pro продажда, quod a продаду ope д formatum est. Serbis et Croat. продаја a forma продаю.

- с

M. - с F. - снь N. - есо

- есно

с: час hora, a чаю, et пояс cingulum, a пояти, esse possint.

снь: пѣснь a пѣти canere, баснь fabula, a баю.

есо: колесо pro коло, plur. небеса a небо inserto augmento ес.

есно:

есно: ложесна plur. matrix, uterus.

De augmento ес Neutrorum in о monet Smotriskius, Nominativum singularem древесо, небесо, тѣлесо, оушесо, очесо etc. pro древо, небо, тѣло, чꙋдо, оухо, око non esse in usu.

- ст

F. - ость, есть N. - ство

- исть, юсть - ствїе

ость: правость (правота), мертвость, крѣпость, fortitudo, а крѣпок rejecto ок; юность, ревность, обилность, милость, жалость, цѣлость, ярость ira, furor, мꙋдрость prudentia, премꙋдрость sapientia, старость, хытрость τέχνη, радость (Luc. 1, 44. радощами ἐν ἀγαλλιάσει est a forma радоща), сладость dulcedo, а сладок, скꙋдость, лютость, сытость satietas, кротость, мерзость, дерзость, тягость, множесть, благость, тихость, пакость. Suntque haec abstracta ab Adjectivis formata. Post й et consonas liquidas ость mutatur in есть.

есть: бꙋесть а бꙋй, болесть а боль, доблесть а доблїй firmus, strenuus; горесть amaritudo, тяжесть, Russ. свѣжесть.

исть: користь (nunc корысть) lucrum.

юсть: челюсть maxilla.

Neutra conjungunt cum ст jam во, jam вїе.

ство:

ство: оубїйство, дѣйство, дѣвство virginitas, вдовство, лукавство (-ствїе), безумство, воинство, пиянство, достоинство, пространство spatium, праздноство, старѣйшинство, началство principatus, свѣдѣтелство (-ствїе); матерство senium, сродство, богатство, естство, бѣжство et бѣгство, безочьство Luc. 11, 8. ἀναίδεια, impudentia, importunitas. Solet autem euphoniae causa post жд, ж, ш, ч inseri е: рождество (рожество), тождество identitas, множество, торжество, художество a худог, меншество, послушество testimonium a послух, количество quantitas, жречество, владычество a владыка, вещество materia, качество qualitas.

ствїе: чувствїе (-ство), долгоденствїе longaevitas, разньствїе, царствїе regnum, пришелствїе, неверствїе, шествїе, пришествїе (pro шетствїе, a participio passivo шет verbi шеду, шел), величествїе (-ство), отечествїе (-ство), пророчествїе (-ство). Comprehenduntque hae formae abstracta actionis, qualitatis, conditionis, officii, status et quaedam collectiva. Bohemi acutius et accuratius formam collectivorum ство a forma abstractorum ствїе distinguunt. жидовство enim apud eos Judaei, жидовствїе

vero

vero Judaismus. Vide Gramm. Bohem. Pragae 1819. a me editam, p. 40.

Terminata in ство, ствїє habent tonum in sylla, ba, quae immediate praecedit: начáлство, пиинство. Quae ante ство euphonicum є inserunt, in antepenultima: мнóжество, хꙋдóжество. Primitivorum suorum tonum retinent гꙋбителство a гꙋбитель, мáтерство. Quorundam etiam ultima tono afficitur: божество̀, рождество̀, естество̀.

- ск

Neutr. - ско: войско exercitus, дѣтско infantia.

Confer Adjectiva ope ск, скый formata.

- ш

Masc. - оша: юноша juvenis, a юн, unde юнох, cui si а accedat, х mutatur in ш.

Fem. - ош: кокош gallina; пꙋстош desertum a пꙋст.

клапыш 230 ope ыш formatum est. Russis et Serbis forma haec masculina adhuc dum usitata: Russ. глꙋпыш procellaria glacialis, *Sturmvogel*; Serb. гꙋстыш res densa, малыш parvulus. Adde femin. ꙋша: Serb. мекꙋша malum aut pirum molle. Russi, Serbi et Boheminorunt et mascul. аш: Russ. торгаш a торг, Serb. орлаш, Boh. рꙋбаш.

- щ

M. - нщ F. - нща N - нще

- оща

ищ: козлищ, дѣтищ, самчищ masculus, прелюбодѣйчищ ex adulterio natus, лвичищ leunculus, рабичищ, осличищ pullus asinae, горличищ a горлица, отрочищ ab отрок. Huc spectant russica consuetudine finita in ич pro ищ: господичич olim Gen. 24, 65. nunc господин pro κύριος, quem blandientium more diminutivo duplici ичич exprimere voluit antiquus interpres. Serbis hodiedum господичић est domicellus, filius heri. царевич regis filius, воєводич, птич. Slavico ищ respondet Serborum ић, cujus ope diminutiva innumera formant: кумић a кум, ланчић, catenula, a ланац.

ища Russorum forma augmentativa: липища tilia grandis, a липа.

оща olim quandoque pro ость: жалоща, in poemate de Igore, радоща Luc. 2, 44. Huc spectat Croat. miloscha (милоща) gratia pro милость, et plura terminata in ocha (оча) pro ота: грубоча crassities, драгоча, бридкоча, чисточа, сухоча siccitas, Serb. глубоћа, блѣдоћа, вѣсноћа, чистоћа.

ище: гноище, покоище, обувище, требище, капище delubrum, сонмище, огнище, пристанище portus, тризнище locus certaminis, жилище, сѣдалище, виталище, (обиталище), чтилище, узилище, хранилище, свѣтилище,

влагалище βαλάντιον, crumena, саборище, нырище, судище tribunal, исходище, прибѣжище refugium, торжище, полчище castra, сѣчище locus caedis, aliaque, quibus locus sive receptaculum designatur. Adde поприще parasanga, топорище, ратище hastile. Alia uti козлище, женище, дѣтище, вретище cilicium, saccus, a вретъ, humiliativa sunt, cum quibus nomina formae иско, apud Polonos, Bohemos et Lusatas usitatae, conferenda sunt. His крависко a крава est vilis vacca.

Nomina formae ище tonum habent in syllaba, quae immediate praecedit, i. e. in tertia a fine. Leguntur tamen сꙋдище et сꙋди́ще, жилище et жили́ще.

- ц

M. - ец	F. - ица	N. - це
- лц	- ца	
- ца		

ец: оуцꙋ, жребец pullus equi, скопец eunuchus, нѣмец, юнец, близнец, агнец, телец, отец. Quaedam conjungunt syllabam ен cum ец: младенец, студенец, птенец. Denominativa virorum ab Adjectivis: первенец primogenitus, синовец, слѣпец, мꙋдрец, старец, хытрец, мртвец, пѣшец. Verbalia: ловец, сопец, кꙋпец, гонец, стрѣлец, пришлец advena a пришел;

шел; корец, жрец, творец factor a творити, свирец, гудец, льстец, чтец lector, писец, sed коц et пѣвец sunt a Substantivis бой et пѣв immediate deducta. Adde тузимец indigena. Rerum aliarum appellationes: вѣнец corona, sertum, a вѣна, гарнец olla, конец finis, свинец plumbum, рожец, сьсец (сесец, сосец), mamma, a сьсу. Diminutiva: кораблец, чванец, цвѣтец, ковчежец a ковчег, мѣшец a мѣх, Russ. горшец (contractum e горнчец), сучец a сук, вълчец tribulus. кралиц regulus in missali glagolitico legitur pro кралищ. Confer supra ищ, Serb. иħ.

ц: заяц lepus, мѣсяц mensis.

a: убійца homicida, віноп ійца potator vini, ядца vorator, edax. Adde онсица ὁ δεῖνα, quidam, ab онсій, et пьяница mascul. et femininum.

Feminina.

ja: доилица nutrix, a participio activo доил, пущеница mulier dimissa, a part. pass. пущен. Ab Adjectivis: единица, подложница, заложница, мужатица a мужат. Pleraque formantur a Masculinis. Fit autem motio seu Masculinorum in Feminina mutatio a) addendo ица: ходатаица (ходатайца) mediatrix, a ходатай, голубица a голубь, кленица cerva a клень; пѣстуница

ница а пѣстѹн, бѹйволица, лисица а лис, ослица ab осел, царица, пророчица, а пророк, владычица а владыка, отроковица puella, inserto ов ab отрок. b) pro ец aut ик substituendo ица: юница а юнец, агница ab агнец, плѣнница а плѣнник, дверница ostiaria, блѹдница, грѣшница, помощница etc. Aliqua pro ица amant ница: пѣвница а пѣвец, кормителница, хранителница, предстателница. Animalium nomina quaedam epicoena, ut avium: кавица, горлица, птица, ластица et ластовица. Insectorum: гѹсеница, кобылица, мшица βρῦχος Joel 1, 4. Russ. eruca. Rerum inanimatarum, praecipue parvarum, appellationes: зѣница pupilla. Hinc Diminutiva: дѣвица, понлавица а понлава, вдовица, панвица, веверица, рыбица, вилица fuscinula, теслица, книжица, частица, нжица (ὖ ψιλὸν), дщица а дска. Sic крѹпица, оудица ab оуда, etiamsi diminutivorum significationem amittant. Denominativa ab Adjectivis varia: шѹица (шѹйца) sinistra, денница, меденица, мѣдница minutum, λεπτὸν, рожденица μήτρα, matrix, десница, оулица, теплица, златица, златеница aurugo, Jerem. 30, 6. olim, nunc желтая болѣзнь. Collectiva: двоица, троица, седмица, седмерица, патерица, сторица, множица. Nomina in-

instrumentorum, utensilium, vestium: лѣствица scala, тресновица, пѣвница cithara, възглавница, оукропница, червленица, скѹделница amphora, κεράμιον, пленица, кадилница, стклѧница, багряница, вазаница, плащаница, ножница, колесница currus, кошница, крошница et крошвница, палица, сѹлица, ложица (лжица), срачица tunica. Arborum et fructuum: смоковница ficulnea, желтаница 167, пшеница triticum, корица cinnamomum, горѹшица sinapi a горѹха. Loci et receptaculi: темница carcer, оумывалница, виталница diversorium, горница coenaculum, ἀνώγεον, кѹмирница delubrum, восходница, мытница telonium, житница, оузница, ложница, орѹжница, сокровищница Psal. 104, 30. ταμεῖον, penetrale, (olim съкровищѧ). Omnia haec inserunt н ante ица, quia immediate ab Adjectivis in ен seu ный derivantur.

ι: овца ovis; aequivalet itaque slavicum ца in fine latino is, cum utrumque a syllaba radicali ов deductum sit; мышца brachium. шѹйца contractum est ex шѹица sinistra (manus).

Neutra.

ε: яйце ovum, a яе; сълнце sol, ab inusit. сълно; сердце cor. Diminutiva: копїйце a копїе, дровце (древце), полѣнце a полѣно, окънце

ab

ab окно, кормилцє, чадцє. Smotriski neutra словицє, тѣлицє p. 54 Grammaticae suae adduxit; scribere debuit словцє, тѣлцє, (uti recte habet Lexicon trilingue. At terminata in їє mutant їє in їйцє: чтенїйцє lectiuncula, a чтенїє, списанїйцє brevis conscriptio.

Terminatorum in ица pleraque tonum habent in penultima: вдовица, пшеница, колесница. Alia in tertia a fine: ю́ница, дойлица, богоро́дица, тумпа́ница. Immo et in quarta et quinta a fine, quia masculinorum, a quibus feminina formata sunt, tonum servare solent: пита́телница a пита́тель, роди́телница a роди́тель, слꙋжи́телница a слꙋжи́тель. Sic etiam избави́телница, оутѣ́шителница ab изба́витель, оутѣ́шитель.

κ ч.

M. - н, ач. F, - еч
- чїй, чїа

н: бич flagellum, a бити; брич novacula, a брити tondere. Addere possis бирич praeco, Russ. бирюч, Lusat. bericz, Carn. berizh, berzh, *Scherge*, Boh. birzic praeco et lictor. Alia in ич, uti птич refer. ad иц: птиц, Serb. тић, Carn. птич et тич.

ач: ковач faber ferrarius, a ковати; орач arator, стригач tonsor. толмач peregrinum videtur.

чїй, чїа: виночерпчїа οἰνοχόος, pincerna Neh. 1, 11. in Ostrogiensi, nunc вїночерпчїй, самчїй (a сам)

сан) oeconomus, кормчїй gubernator navis, зодчїй τέκτων, a здати; писчїй scriba, Isai. 36, 3. паматописчїй olim, nunc паматописец ὑπομνηματογράφος; книгчїй, книгочїй, et книгочїа γραμματεύς. бирчїй inquisitor, forma differt a бирич.

еч: щзреч f. facies, figura, ab щзрѣти. Russ. гореч amaritudo respondet slavico горесть.

Neutra in чїе, uti смерчїе, черничїе, драчїе, ope їе a смерк, черника, драка, mutato к in ч, formata sunt.

M.	F.
ог	га
- ег, ѣг	- ига, лга
- ѹг	- ога, ѹга

г: стог acervus, a стою, мозг 122.

ог: тварог massa lactis coagulati. щстрог (острог) χάραξ locus palis vallatus, munimentum, ab остр deduci possit, uti островинsula, nisi potius ad стрег, щстрегати custodia cingere, referre malis, ut щстрог sit locus custoditus, custodia cinctus. хѹдог, чертог, peregrina sunt.

ег: ковчег, etsi peregrinum videatur.

ѣг: бѣлѣг macula alba, lepra, a бѣл.

ѹг: бѣлѹг Serb. porcus albus; петрѹг (pstruh) Boh.

pro

pro пестр8г, salmo fario, Pol. pstrąg a пестрый. Russ. пестр8шка (pro пестр8жка) supponit primitivum пестр8га, a пестрый.

га: мазга 122, розга 126, малга Russ. a мал, малый.

ига: верига catena. Confer вервь.

ага: бал8дага Russ. vagabundus, erro.

ога: острога calcar, ab остр. Igitur Polykarpow male sub ѡ collocavit ѡстрога, cum non sit compositum.

8га: хал8га Luc. 14, 23. φραγμός, sepes; бѣл8га Serb. sus alba; бѣл8га Russ. acipenser huso.

Neutrum иго, quamvis affine sit latino jugum, et germ. *Joch*; tamen a radice яти, им8, capere, deduci posset, si exempla vocum formatarum ope го suppeterent.

- х

M.	F.
- х	- ха
- их	- иха
- 8х	- оха, еха
	- 8ха

х: д8х spiritus a д8ю (д8н8); спѣх, поспѣх, испѣх a спѣю, смѣх 97.

их: жених sponsus, a женитися. Serb. женик, mutato х in к.

8х: паст8х pastor, at vilioris conditionis quam пастырь, a пасти pascere, Boh. паст8ха. Adde

Russ. петѹх gallus (slav. пѣтелъ), e Nestoris chronico конюх, овчѹх, et Croat. отчѹх vitricus ab отец, пилюх milvus; кожѹх.

ха: сваха Russ. pronuba, a mascul. сват.

аха: черепаха Russ. testudo 186, снаха Serb. pro снохa.

оха, еха: сноха nurus a сын, мачеха Russ. noverca, pro мащеха a мати, Croat. мачаха, Carn. мачеха, et мачоха, Serb. маћаха et маћиꙗ, Pol. мащоха, Boh. мащеха, vulgo et мащоха.

ѹха: трєбѹха venter, alvus, Croat. et Illyr. трєбѹх masc., plur. трєбѹхи Malach. 2, 3. intestina, ἔνυστρον, (in Ostrog. трикѹхи addito лютомьи bis legitur). горѹха, unde Adjectivum горѹшно (зерно) et dim. горѹшица sinapi. Adde Russ. бѣлѹха delphinus leucas, желтѹха icterus.

K

M.	F.	N.
- ок	- ка	- ко
- ак, ак	- ика	- еко, око
- ык, ыка		
- ик, ник		
- ѣк, юк		

ок: шипок rosa (canina), шетанок et шетаток, опрѣснок azymum, послѣдок, пародок ὄμφαξ, свиток volumen, избыток, паток dies veneris, начаток, пѣсок arena. инок monachus, con-

trac-

tractum ex кдинок; колок paxillus est dim. a кол. Croatae, Poloni, Bohemi in his amant ек pro ок, Carn. ѧк (пѣек etc.), Serbi et Illyrii ак. Habent tamen hi свѣдок, testis, cum o firmo et immobili.

ак: злак, зрак а зрѣти, простак idiota, а прост. Russ. рыбак idem quod Slav. рыбарь.

ѧк: Russ. дѹбнѧк quercetum, Serb. врблѧк salictum.

ык: камык et forsitan ѩзык.

ыка: владыка dominus, а владѹ. Huc refer ика post ж: оужика m. et f. cognatus, cognata. Fortassis et ближика proximus, cum in Psalt. Ven. Ps. 121, 8. legatur ближик pro ближних.

ик: каженик eunuchus а казити, кажен; оученик discipulus, ab оучен. Praefixo н Adjectivi ник.

ник: праздник festum, а праздєн. Alia a Substantivis: жертвеник а жертва, mediante Adjectivo жертвен, alias etiam жертовник altare, требник idem, дымник fumarium, кадилник, свѣтилник lucerna, сребреник (numus) argenteus, златник aureus, источник fons, свѣщник candelabrum, а свѣща. Plurima virorum denominativa: ковник seditiosus, приставник procurator, наставник praeceptor, застѹпник, наимник et наимник, закмник, обаѩнник, данник, конник eques, законник, поклонник ado-

adorator, посланник, гостинник et гостилник hospes, священник sacerdos, бѣлник et бѣлилник fullo, обиталник, проповѣдателник, началник, численик, дверник, сѹперник adversarius, праведник, преводник, бѣдник, наслѣдник haeres, средник, всадник eques, оугодник, съвѣтник consiliarius, βουλευτής, пѹтник, шепотник susurro, ротник, вратник centurio, патьдесатник, защитник (защититель), вѣстник nuncius, извѣстник olim 2 Paral. 34, 11. coementarius (at legendum известник ab известь e graeco ἄσβεστος calx), nunc домоздатель οἰκοδόμος, местник, четверотовластник tetrarcha, снѹзник auriga, (ascensor, ἀναβάτης Isai 21, 7.), оужник, пѣнажник nummularius, длъжник debitor, книжник, хѹдожник, грѣшник a грѣх, темничник vinctus, овщник, пращник fundibularius, тысѹщник χιλιάρχος, tribunus.

ѣк: человѣк homo, cf. челадь.

юк: пилюк miluus, olim Jer. 8, 7. cui correctores peregrinum еродіа substituerunt, apposita glossa in graeco legi асіда. Croat. пилюх vide sub х.

ка: fem. рабка perdix, водка, латка, юнотка, решотка, плюска, рѹчка urna, точка punctum

tum. Diminutiva сойка a соꙗ, невѣстка, дощка Russ. pro дщица, a дска.

ика: черника, оужика vide sub щка.

око: Neutr. ꙗблоко, Pol. Boh. ꙗблко, pomum, cujus primitivum ꙗбло nullibi invenitur.

ѣко: Diminutivum колѣко a коло.

Formativam ско vide sub ск.

Confer Adjectiva ope ок, ка, ко formata.

Terminatorum in ник pleraque tono afficiunt syllabam ante ник: пóстник, мѣ́стник, начáлник, иноплемѣ́нник. Excipe мꙋ́ченик, моли́твенник, жéртвенник, дѣ́вственник, in quibus tertia a fine, et блꙋдни́к, должни́к, оучени́к, in quibus ultima syllaba tono afficitur.

Usus formarum.

§. 33. Ex paucioribus aut copiosioribus exemplis sub qualibet forma adductis ipse jam judicare poteris, quam varius sit harum formarum in lingua veteri slavica usus. Eadem enim forma, qua actor, vir agens, denotari solet, subinde etiam instrumentum, utensile designatur. Formae quibus feminae a maribus distingui solent, etiam abstractis designandis serviunt. Masculis quidem tribuuntur terminationes ин, ꙋн, анин, ель (атель, итель), арь, (rarius ач, ак), ник. Feminis а, на, ына (ыни), ица, (rarius ка). Neutris animalibus nondum adultis: ѧ, cujus pluralis ѧта. Actio verbi

bi notatur formis neutris аніє, еніє, тіє, et femininis ва, ка. Abstracta attributorum quorumvis amant formas femininas ь, а, а, обь, ина, ына, ель (ѣль), да, ть, ота (ета), ость (есть), ица, et neutras ство, ствіє. Collectiva іє. Instrumenta, utensilia но, ло (ало, ило), ец, ица, ник. Receptaculi, loci appellationes postulant ище. Diminutiva ищ, ец, ица (rarius ка), це. Rarioris usus formas sub м, р, д, з, ж, с, ш, ч, г, х conspicies. Genus denique ipsum, ad quod determinandum regulae a Grammaticis hactenus datae vix sufficiunt, formae a nobis latius expositae ac secundum genera consulto distributae suapte indicant.

Caput IV.

De nomine adjectivo.

§. 34.

Adjectivorum terminatio.

In Adjectivis duplex terminatio, indefinita et definita, secundum genera distinguenda est.

Indefinita a) post consonas solidas:

M. -	F. - а	N. - о
нов,	нова,	ново.
наг,	нага,	наго.
зал,	зла,	зло.

b)

b) Post consonas liquidas:

M. - ь	F. - а	N. е
бȣй,	бȣа,	бȣе.
отень,	отна,	отне.
ложь,	лжа,	лже.
лож,	лжа,	-

Adjectiva definita assumunt pro ratione consonarum praecedentium ый aut їй:

a)	первый,	перваа,	первое
b) 1.	синїй,	синаа,	синее.
2.	третїй,	третїа,	третїе.

Formae primitivorum.

§. 35. Formam Substantivorum primam induunt et Adjectiva, ea nimirum, quorum consona finalis non est affecta, sed solida. Talia sunt:

жив, лѣв laevus, нов novus, сив caesius, griseus, плав, прав, крив. Adde готов paratus. первый vide inter Numeralia; здрав vero ope 'ав formatum est.

люб, слаб, грȣб; лѣп pulcher, слѣп, глȣп 197, свѣрѣп.

нѣм mutus, сам; прам, хром, кром.

ин alius, юн, лѣн piger; пълн, вран, врон albus (equus), срѣн, черн.

бѣл albus, мал parvus, мил carus, ѕол, ѕѣл, цѣл 99, гол 102.

тар

тр austerus Luc. 19, 21., сир orbus, спор 150, стар 156, скор 163.

рад, сѣд canus, худ vilis (Russ. Pol. macer, Boh. pauper, Serb. уд malus), смѣд (снѣд, гнѣд) 195, блѣд, млад, тверд, гърд.

лют saevus, atrox, сыт satur, свят 149, злат aureus, желт, ист, пуст, тълст, част, чист, густ 207. литый est à participio passivo лит verbi лїю.

сиз, гобз, близ, бърз 115, дерз (дерзый) θρασὺς, Prov. 13, 18.

лыс calvus, рус, кус (кусый).

убог pauper, нѣг, наг nudus, нетаг piger, ἀεργὸς (olim Prov. 13, 4. nunc праздный); благ, длг, мног, драг, друг, строг (строгый) Russ. Pol. severus.

лих Boh. Croat. Illyr. impar, тих, сух; глух.

тк Serb. robustus, fortis, лак; прек.

Horum definita terminatio est ъий: лѣвъий, прямъий rectus. Post г, х, к per abusum scribi їи pro ъий supra p. 17 et 21 monuimus.

Quaedam uti тв, кром, зѣл, прек inusitata quidem sunt, qua Adjectiva, sed sunt themata Adverbiorum твѣ, кромѣ, зѣлѡ etc. сам, ин, ист, друг forma ab Adjectivis non differunt, quamvis ob significationem inter Pronomina locum sibi postulent.

For-

Forma Adjectivorum secunda.

§. 36. Formae secundae Substantivorum respondent Adjectiva, quae radicali liquida finiuntur: бѹй fatuus, сѹй vanus, шѹй sinister: бѹїй, сѹїй, шѹїй.

дивїй, ferus, incultus.

крѣплїй fortior, Comparativus a крѣпкый.

велїй magnus. Comparativus болїй major.

синь: синїй caeruleus, lividus. Comparativi оунїй melior, мнїй minor.

чѹждь: чѹждїй, чѹжїй, Serb. тѹждь, 100.

лож mendax, a лгати, рыж (рыжїй) rufus, дѹжїй a дѹг, robustus, bene valens.

весь vide inter Numeralia.

пѣшь, пѣшїй pedes 89.

нищ egenus, тощ: тщїй vacuus. слащ ἡδύς, suavis, jucundus (olim Prov. 12, 11. nunc сладостен).

ниц pronus.

проч: прочїй, reliquus, residuus.

Pleraque ex his derivata sunt ope ь seu їй. Nam дивїй est a див, чѹждь a чѹдо, ниц a никѹ, слащ a сласть.

Quaedam, uti Comparativi omnes, terminatione definita carere non possunt. Formantur autem ope suffixi ь et їй possessiva a Substantivis.

M. - ь F. - а N. е

іковль, авраамль, cum ль paragogico ob labiales в, м, pro іаковъ, аврамъ; овнь, овна, овне ab овен; фараѡнь, сїѡнь, орль, орла, орле ab орел; кожла крв in Missali glagolitico a козел; осль ab осел; велблѹждь a велблѹд, княжь a кназь, єдинорож a єдинорог, враж a враг, паѹч a паѹк, пророч a пророк, человѣч a человѣк, юнч a юнец, агнеч ab агнец, телч a телец, жерч a жрец, отеч, отча, отче ab отец, непсыщ a непсыть. At исполнь a полн, свободь a свобода Adverbiis adnumeranda sunt, cum de omni genere et numero valeant. Alia amant ов, alia ень, ин, quae videsis loco suo. Alia duas formas admittunt: адамль et адамов, варнавль et варнавин.

M. - їй F. - їа N. - їе

овожїй, говаждїй a говадо; скотїй a скот, козїй a коза, божїй a бог, песїй a пес, овчїй ab овца; палащїй urens, a Gerundivo пала, палащ. Praeterita Gerundivorum masculina contracta, quae ив rejiciunt, quando Adjectivorum terminationem definitam assumunt, pro їй amant ей: оударей, порождей ab оударь, порождь. Sic et Comparativi старѣй, крѣплѣй. Alia їй et ей admittunt: оунїй et оуней, велїй et велей.

ай: множай, vide in Comparativis.

ой, оа, ое vide in Pronominibus.

ѹй, ѹа, ѹе: волѹй, волѹа, волѹе (pro волов, -ва, -во) а вол. Serbi hodiedum волѹйскый dicunt.

Adjectiva consonis servilibus aucta.

§. 37. Augentur Adjectiva a fine etiam consonis servilibus в, н, л, ѯ, т, ст, ск, ш, χ, к, quibus plerumque vocales mobiles о et е, sed et immobiles а, о, и praefigi solent.

- в, ав, ов : ев, ив.
- ва, ава, ова : ева, ива.
- во, аво, ово : ево, иво.

в: мертв, мертва, мертво а мрѣти; черств; жив est Praeteritum Gerundivi a жити vivere.

ав: кровав а кровь, скверна в, кѹдрав а кѹдрь, ржав, величав, лѹкав а лѹка. Sic et compositum здрав sanus, а драти.

ов: адамов ab адам, лвов а лев, слонов, вранов, гадов et plura alia possessiva. Hinc etiam егов, quod Rom. 8, 9. non solum nunc, sed et in antiquis editionibus et in Mss. minus antiquis pro его legitur. At Apostolus an. 1324 legit citato loco нѣсть сего pro сей нѣсть егов. Illyrii nunc omnes possessivo нѣгов, нѣгова, нѣгово, alii autem Slavi solo Genitivo егѡ utuntur. Alia qualitatem, originem, materiam

riam indicant: домовый, терновъ spineus, сѹровъ crudus, humidus, ὑγρός, viridis (de ligno) Luc. 21, 23., ситовый scirpeus, неистовъ insanus, et fortasse готовъ. Adde Adjectiva pronominalia яковъ, таковъ, саковъ, каковъ.

ѣвъ pro овъ, post vocales et consonas liquidas:ноевъ, змїевъ, царевъ, олтаревъ, сицевъ talis, a сице.

ивъ: зловивъ a злоба, ad significandum habitum; лѣнивъ, ревнивъ, скрѣнивъ εὐμετάβολος Prov. 17, 20. (nunc удобопреложный), гнѹснивъ, зазривъ, оукоривъ, покоривъ, терпѣливъ, молчаливъ taciturnus, тщаливъ, a Praet. partic. activi терпѣлъ, молчалъ, тщалъ; бладивъ verbosus, оуродивъ ab оуродъ, правдивъ, клеветивъ, строптивъ, шептивъ, льстивъ a лесть, милостивъ, нечестивъ, оужастивъ, оплазивъ, продерзивъ, лживъ, плѣшивъ, ѡбщивъ. Post consonas quasdam л euphonicum inseritur: гнѣвливъ, востанливъ, сварливъ, завидливъ lividus, invidiosus, ѡбидливъ, оубодливъ волъ, bos cornupeta, стыдливъ, оувѣтливъ placabilis, забытливъ obliviosus, пытливъ, боязливъ formidolosus, недѹжливъ, возносливъ, просливъ, ослѹшливъ, страшливъ.

Formativas овенъ seu евенъ vide sub енъ; овитъ sub итъ; овскый sub скъ.

Desinentia in емъ, омъ, имъ, ut знаемъ, питомъ, (питомый телецъ), неключимъ, sunt participia pas-

 si-

siva praesentia. Confer etiam Adverbia ope ма, мо, ми formata.

- ен : ный, ень : нїй, ин, ан.
- на : наа, на : нага, ина, ана.
- но : ное, не : нее, ино, ано.

ен: потаен а потай, гноен (et гноин), равен, равна, равно; противен, оудобен, прискрбен, прамный, чермен, позден, празден, десный dexter, тѣсен, кꙁсен: косный tardus, точен. Plurima a Substantivis: дивен а див, червлен, inserto л euphonico, а червь, подобен, оумен, безꙋмен, темен: темный а тма, земльный (in codd. serbicis) et земныи eliso л euphonico, а земла, повинен, свинен (стадо свинное), глинен, бернен а бернїе (кренїе), странен, истинен: истинный, законный, огнен, болен, ѕѣлен: ѕѣлный, зелен, силен, мглен nebulosus, вѣрен, бꙋрен, мирен; бѣден, мꙋден, снѣден, единочаден unigenitus, чꙋден, плоден, вреден, праведен а правда; пригатен, житен, честен, перстен terrenus, а перть; любезен, полезный, желѣзный, возможен, недꙋжен, книжен literatus а книга, должен, хꙋдожен а хꙋдог artifex, искꙋсен, красен а краса; страшен а страх, грѣшен а грѣх, вѣчный aeternus горꙋшен а горꙋха, вѣчена а

вѣк,

вѣк, двоичен а двоица, личен personalis, а лице, алчен ab алч, злачен а злак, брачен nuptialis а брак, солнечный а солнце, немощен. Differunt autem Adjectiva haec et similia a participiis passivis in ен tam significatu, quam motione. Nam Adj. хвален, хвална, хвално а хвала est laudabilis, laude dignus, participium vero хвален, хвалена, хвалено est laudatus, qui laudatus fuit. Sic differt творенный а творити in рукотворенный manufactus, et творный in voce чудотворный thaumaturgus, qui mira operatur. снѣдно est esculentum, edule, quod edi potest, снѣдено comestum. Pauca quaedam euphonia exigente е immobile habent: зелен, зелена, зелено, мглен, студен, огнен, блажен.

ormativae ен praefigi solet quandoque об seu ев, hinc обен, евен.

ен: виновен causalis, а вина; чиновен, терновен (вѣнец), медовен (медвен), духовен, грѣховен, церковный. At лукавен а лукав.

ен: триднeвен, дневный, а день, олтаревен, (до рог олтаревныих Psalt. Ven. 117, 26. aliae edit. олтаревых), дождевен а дождь, душевен, плачевный а плач. Alia a Verborum Infinitivis derivata terminationi ен praefigunt ел, hinc елен, елный.

елен,

ѥлен, ѥлный: сѣтовательный а сѣтовати, несклаӑнательный indeclinabilis, извѣстительный, извѣщавательный, ѡбстоятелный circumstans, circumstantialis, воздержателный continens, доброучителен benedocens. Hac forma usi sunt Grammatici in exponendis terminis technicis. имѧ нарицателное est nomen appellativum, сѹщественое substantivum, прилателное adjectivum. падеж именителный est casus nominativus. залог дѣйствителный vox activa. наклоненїе изявителное modus indicativus etc.

ѥсный, seu ен cum praefixo augmento ес: небесный coelestis a небо, небесе; тѣлесный a тѣло, тѣлесе.

ень: матерень a мати, матере, господень, господна, господне, отень ab от, unde et отец. Adde сыновень a сын interposito ов.

нїй: давнїй, домовнїй, древнїй, землнїй, далнїй, бѣлнїй, выспренїй a выспрь, оутренїй, внѹтрьнїй, горнїй, искренїй proximus, преисподнїй, заднїй a задн, преднїй a пред, прежнїй a прежде, среднїй a среда, нижнїй a низ, ближнїй, вышнїй excelsus, altissimus, верхнїй. Ab Adverbiis derivata praefigunt ш, hinc formativa шнїй.

шнїй: домашнїй domesticus a дома, тамошнїй a тамо, кромѣшнїй exterior a кромѣ, внѣшнїй

нїй а внѣ, нынѣшнїй et нынашнїй а нынѣ et нына; долѣшнїй (in correcta edit. долнѣйшїй), вчерашнїй hesternus a вчера (Russ. вчерась cum сь demonstrativo), здѣшнїй a здѣ (Russ. здѣсь), днешнїй а днесь, лѣтошнїй а лѣтось.

ин: таин (тайна) a тай, гноин ulcerosus a гной, достоин, достойна, достойно; покоин, иглин (иглинѣ оуши foramen acus), молнїин, непрїязнин, гвоздин a гвоздь. A nominibus rerum animatarum femininis et masculinis secundae formae: голубин a голубь, змїин a змїй seu змїа, сернин (сернина кожа), зверин а звѣрь, вдодин a вдод, quod est primae formae (крилѣ вдодинѣ in Ostrogiensi, at nunc вдодовы Zach. 5, 9.), татин a тать. Praecipue a nominibus propriis personarum in а et и: евжин ab евга pro ева, левїин a левї, марїин a марїа, їудин a їуда, мелхїин a мелхї. Sic адамин ab адама (at адамов ab адам), сатанин a сатана. москвитин ad Substantiva in ин spectat.

ан: олован plumbeus, древан ligneus, руман, времеан (Serb. времен), оусман (оуснїан ab оуснїе) et оусмен coriaceus, loreus, каман a камы et каменный a камень, стклан vitreus, льнан lineus, (надраги льняны Exod. 28, 42. foeminalia linea, olim н. полотняны, alias платняны a платно), пыран (хлѣб) subcine-

ri-

ricius, a пырь favilla, сребран argenteus, багран, (Serb. багрен) purpureus, медан, плотан carneus, тростан, рожан (рожан) a рог, власан, шипчан (цвѣтец), roseus, a шипък; слан vero, salsus, ope ан formatum est, differtque a participio passivo солен salitus. столп слан est columna salis, et соль несланa Marc. 9, 50. est sal insulsum, τὸ ἅλας ἄναλον.

- ел, ел.
- ла, ела.
- ло, ело.

ел, ла, ло: тепел (тепл), тепла, тепло calidus, свѣтел, кысел, кысла, кысло, крѫгел.

ел, ела, ело: дебел, дебела, дебело, crassus, тажел gravis, cum е immobili, a таг. At гнил, (гнилый), зрѣл, драхл sunt participia activa seu neutra Verborum гнїю, зрѣю, драхнѫ.

елен vide supra sub ен.

- р, ер.
- ра, ера.
- ро, еро.

р: добр a доба, храбр (храбор), бодр promtus, бъждрїй vigil, Dan. 4, 10. in ed. Ostrog., nunc бодрый, мѫдр, щедр a щадѣти, хытр, остр acutus, ab ость, быстр limpidus, пестр 120, мокр humidus, madidus, a мок: мокнѫ.

ер,

р, ера, еро amant Numeralia, ut патеро, et Pronomina uti кте́р quidam, quae videsis infra.

- т, ат, ит.
- та, ата, ита.
- то, ато, ито.

т: желт: желтый flavus. Adde Numeralia четвертый, третїй.

ат: космат villosus, стѣнатый, мѹжатаѧ жена, власат, богат dives, et praefixo н: пернат pennatus, a перо. Praefixo ов: виноват reus.

ит: вражбит augurandi peritus, a вражба; именит et иманитый nominatus, мастит (Psal. 91, 12. въ елеи маститѣ, v. 15. въ старости маститѣ ἐν γήρει πίονι, in senecta uberi), нарочит praecipuus, eximius. Conjuncto с cum т: аст, ист.

аст: рогастый Russ. magnis cornibus, differt a рогатый cornutus, corniger, Croat. рогаст idem est quod Russorum et Illyriorum рогат; криласт Serbis est notam albam quasi alarum habens, крилат vero alatus.

ист: нѣдристый sinum latum habens, рѣчист eloquens. Praefixo vero ов: овит.

овит: домовит, сановит, тресновит fimbriatus, ядовит virulentus, плодовит fertilis. Adde рѣчевит, mutato о in е ob ч praecedens.

- ск

- ск, скый.
- ска, скаа.
- ско, ское.

ен, скый: балійск (књаже балійск princeps ariolorum, seu incantatorum Dan. 4, 6.), житійскый et житейскый а житіе, вдовскый, земскый terrestris, словенскый ѩзык slavonica lingua, конск, женскый пол sexus femininus, поганскый in antiquo Apostolo pro ѩзыческый gentilis, in eodem Jud. 1, 12. дрѣва есеньска (ed. древеса есенна) arbores autumnales; φθινοπωρινά; польскый а поле, жернов оселск mola asinaria, морскый marinus, мірскый mundanus, мурскый (et муринскый) ex Aethiopia, винарск, кедрск, житарск, царск, людскый, господьскаѩ вечера dominica coena, плотскый carnalis, южскый et inserto е euphonico, южескый а юг, мужеск род genus masculinum, человѣческ, старческый а старец, старичскый а старица (старичскъіх басней aniles fabulas 1 Tim. 4, 7. in antiquo Apostolo, nunc бабіих), всаческ а всак. Adde небеск, тѣлеск, alias небесный, тѣлесный. Formam hanc amant Gentilia: литовскый а литва, римскый а рим, латинскый, рускый а русь, россійскый vero а россіа, греческый а грек.

шій

шїй, ѣйшїй vide infra in Comparativis.
шнїй vide supra sub нїй.

- ъх, хъій.
- ха, хаа.
- хо, хое.

ъх, ох: ветох, ветха, ветхо vetus. Alia amant ък.

- ък, ек, ок, ик, ак.
- ка, ока, ика, ака.
- ко, око, ико, ако.

ък: крѣпок, крѣпка, крѣпко, тонок, cum o euphonico et mobili, (Croat. Boh. тенек, Illyr. танак) tenuis, subtilis, сладок, краток, кроток, оузок, близок, а близ, ползок, дерзок (дьрзък), макок, маккый (Russ. магок, магкїй), легок. Post consonas liquidas ек: горек, горькый, тажек, тажкый.

ок, ока, око, cum o immobili; глѹбок, широк, высок altus, жесток. Adde далекый longinquus, remotus; cum e immobili.

ик: велик: великый a вель. Hanc formam adoptant Pronominalia елик, толик, селик, колик. Istorum alia amant ак.

ак: ѩк, ѩкый, такый, какый, inde et Adverbia ѩкѡ, такѡ, какѡ, Adde Numeralia єдинак, adverb. єдинакѡ, всѧк, всѧкый, a весь; тролк,

тро-

трокω; третак, fem. третакы (юница) trium annorum vacca.

Comparatio Adjectivorum et Adverbiorum.

§. 38. Comparativus quorundam Adverbiorum primitivorum terminatur in е; оунε melius, боле majus, ваще amplius, паче magis, super, лоуче melius. In codd. Serbicis post л et н scribitur ѥ pro е: оунѥ, болѥ. Hanc formam amant et alia, uti древле (дрѣвлѥ) a древнїй, глоубле profundius, a глоубок, крепле (крѣплѥ) fortius, a крѣпок, тверже a тверд, прежде a пред, ниже humilius a низ, выше a высок, лише abundantius, a лих.

§. 39. Comparativus Adjectivorum tribus modis formatur, aut a comparativis Adverbiorum primitivis, aut a positivo suo, affigendo Comparativi formativas:

1) M. -їй, F. - ши, N. - ѣе.

оунїй,	оунши,	оунѣе,	ab оунε.
мнїй,	менши,	мнѣе,	ab obs. менѣ.
болїй,	болши,	болѣе,	a боле.

Censentur vero haec anomala, quod positivo proprio careant. Respondet enim primo comparativo positivus благ vel добр, secundo мал, tertio велїй seu великый.

Pro болїй scribitur et болѣй, sic etiam крѣплїй et крѣплѣй. Alia omnia amant ѣй: тщивѣй sol-

sollicitior, юнѣй, славнѣй, силнѣй, пространнѣй, сластнѣй, беспечалнѣй, добрѣй, мѹдрѣй, старѣй, чистѣй, пречистѣй.

Neutrorum in ѣе formam referunt et Adverbia: новѣе, первѣе, оудобѣе ab оудобь, силнѣе, ѡраднѣе, тщнѣе, далѣе a дале, добрѣе melius, горѣе pejus, скорѣе citius, острѣе, истѣе diligentius, долзѣе a долго, дерзѣе, лѹчее, тачее deterius Joh. 2, 10. olim, pro hodierno хѹждшее. Feminini in ѣа nullum exemplum in libris sacris occurrit. At Serbi aliique Illyrii a masc. in їи fem. in їа, neut. in їе formant: мѹдрїи, мѹдрїа, мѹдрїе; богатїи, богатїа, богатїе etc.

2) M. - шїй, F. - шаа, N. - шее.
- ши, - ше.

горшїй, горшаа, горшее, a горе.
вашшїй, вашшаа, вашшее, a ваше.
лѹчшїй, лѹчши, лѹчше, a лѹче.

Quibus utpote anomalis respondent positivi зол, велик, добр. Hujus formae etiam оунїй, мнїй, болїй capacia sunt: оуншїй, меншїй, болшїй, болшаа, болшее. Sic et лишшїй, лишшее et лишше a лише, et plurima alia Adjectiva: младшїй a млад, чистшїй a чист, Neutrum seu Adverbium пѹще a пѹст, трѣбше a трѣбѣ. Praecipue ope ок seu кый formata, quae rejecta hac terminatione syllabae radicali шїй apponunt:

глѹбшїй а глѹбокый, далшїй а далекый.
ширшїй а широкый, жестшїй а жестокый.

Sic крѣпшїй et крѣпльшїй а крѣпкый pro крѣплїй, тоншїй а тонкый, сладшїй, et слаждшїй а сладкый, кратшїй а краткый, кротшїй а кроткый, тяжшїй (olim et тяжїй) а тяжкый, quae tamen, mutato к in ч, etiam tertio modo formari solent: глѹбочайшїй, далечайшїй, широчайшїй, жесточайшїй, легчайшїй а легкый.

3) ѣйшїй; айшїй vero post ж, ш, ч.

ѣйшїй: первѣйшїй, сѹгѹбѣйшїй, юнѣйшїй а юн; praesertim si terminationem ный praecedat consonans: славнѣйшїй, силнѣйшїй, честнѣйшїй; малѣйшїй, блѣйшїй, мѹдрѣйшїй лютѣйшїй.

айшїй: млажайшїй а младый, нижайшїй а низкый vel potius а ниже, ближайшїй а ближе, оубожайшїй ab оубогый, множайшїй а многый, блажайшїй а благый, дражайшїй а драгый; тишайшїй а тихый, ветшайшїй а ветхый, крѣпчайшїй а крѣпкый, величайшїй а великый, горчайшїй а горькый, сладчайшїй а сладкый. Resecto шїй desinunt quaedam in ай: множай. Hinc Adverbia seu Neutra множае, дражае; крѣпчае, жесточае, легчае, quamvis et neutra terminatione in ше suppleantur: далечайше.

чайшє. Tribuunt autem Grammatici etiam terminationem fem. ши Adverbiis: скорѣйши, крѣпчайши. Prov. 22, 1. изволенѣйши.

In quibusdam libris, iis nimirum qui a Polono-ıssis recogniti sunt, subinde comparativis болє, ни-:, вышє, влщє et aliis more Polonorum и in fine figitur: болєи, нижєи, вышєи, влщєи, quod mi-me probandum. 3 Esdrae 8, 20. plane legebatur olim ıйвышєи (аєра), quod in Mosquensi prima in най-ıшши (ob praecedens очи) mutatum est; in correcta ro Vulgatae verba *in superna* redduntur на вышнаа. formula прєчистѣи рꙋцѣ твои, purissimae manus ae, terminatio ѣи est Dualis femininus Comparativi u Superlativi прєчистѣй, a fem. sing. прєчистѣа: o прєчистѣйши.

§. 40. Superlativus suppletur productioribus ɔmparativis in ѣйшїй et айшїй. Aequivalent enim ɔmparativi absolute sumti Superlativis, ita ut nnibus major, melior, censeatur maximus, opti-us. Errant itaque Grammatici, qui terminatio-:s longiores Comparativorum Superlativis pro-·iam esse docuere, ita ut мꙋдршїй, сватшїй, ктшїй a мꙋдрѣйшїй, сватѣйшїи, чистѣйшїй adu distinguerent et breviores Comparativos, ngiores vero Superlativos appellarent, cum po-ıs dicendum fuerit, Comparativis, praecipue pro-ıctioribus, sensum tribui absolutum et hos pro ıperlativis aliarum linguarum usurpari. So-·que iis ad indicandum summum gradum nume-

rale

rale все (παν-) aut praepositio пре (prae, per) aut utrumque praefigi: премилостивѣйшій, превосхвалщеннѣйшій, всемилостивѣйшій, всепресвѣтлѣйшій. Comparativus паче exigit particulam най: найпаче, quod in Psalmis graeco ἐπιπλεῖον, amplius, alibi et superlativo μάλιςα, maxime, respondet.

Hodie in plurimis dialectis slavicis ope particulae най, Comparativis praefixae, Superlativus formatur. Apud Serbos наймудрїи, наймудрїа, наймудрїе. Bohemi най nunc ut ней pronunciant et scribunt: нейлепшїй optimus; Carnioli най etiam in нар mutant. Croatarum найвекшїй, maximus, iis est et нарвечїй et найвекшїй.

Caput V.

De Numeralibus.

§. 41.

E Numeralibus cardinales numeri, si quatuor primos excipias, formam Substantivorum, ordinales vero omnes Adjectivorum formam referunt.

Numeri cardinales.

Simplices:	Compositi: a.	b.
1 єдин.	11 єдиннонадесать	- - - -
2 два.	12 дванадесать.	20 двадесать.
3 три.	13 тринадесать.	30 тридесать.

4	четыри.	14	четыринадесать.	40	четыридесать.
5	пать.	15	патьнадесать.	50	патьдесать.
6	шесть.	16	шестьнадесать.	60	шестьдесать.
7	седмь.	17	седмьнадесать.	70	седмьдесать.
8	осмь.	18	осмьнадесать.	80	осмьдесать.
9	девать.	19	деватьнадесат.	90	деватьдесать.

10 десать. 100 сто. 1000 тысѹща (R. тысаща). 10000 тма μυριάς. Adde пол semis, dimidium.

§. 42. едини, едина, едино, а ед ope ин formatum est. два, duo, et оба, ambo, dualis numeri sunt, quorum femininum et neutrum двѣ, обѣ. трїе et четырїе sunt masculina, три, четыри fem. et neutra. пать, шесть ope ть, девать, десать ope ать, седмь, осмь ope мь formata videntur, referuntque formam femininorum. сто est neutrum, cujus Dualis est стѣ: двѣ стѣ (Exod. 30, 23. atque alibi Russ. двѣсти in correcta editione); Pluralis ста: три ста. тысѹща fem. e Goth. Thusund ortum est, cui Russi suum тысаща in editis libris substituerunt. тма fem. et tenebras et μυριάδα (decem millia) significat.

Antiqua versio, licet et haec a Russis recognita fuerit, legit Gen. 24, 60. бѹди въ тысѹщи тем, esto in millia myriadum γίνȣ εἰς χιλιάδας μυριάδων, nunc в тысащы.

Non solum in codd. Serbicis тысѹща pro тысаща librorum editorum legitur, sed etiam in ipsa edi-

tione Ostrogiensi, in aliis adhuc locis antiquior haec forma intacta mansit. Job. 33, 23. тысѹщ, Eccles. 7, 29. ѿ тысѹщи, Sir. 16, 3. тысѹща, 39, 14. тысѹщи, Ezech. 48, 8. пѧти тысѹщ, 2 Macch. 8, 34. тысѹща, Marc. 5, 13. двѣ тысѹщи, inde тысѹщник Joh. 18, 12. тысѹщ olim masc. fuisse Boh. tisjc et Pol. tysiąc et e libro Job citatus locus firmare videtur.

§. 43. In numeris ab 11 usque 19, qui interponendo на ex unitatibus et decade componuntur, десѧтє pro десѧть frequenter usurpatur: двонадесѧтє. єдиннадесѧть, eliso о, pro єдинонадесѧть non solum apud Smotriskium et in libris glagoliticis, sed etiam in Ostrog. editione Ezech. 40, 29. reperias. Legitur enim ibidem єдинъ надесѧте степень pro hodierno десѧтїю степенми. обанадесѧть, duodecim, in Evangeliis frequentius occurrit, quam двадесѧть. Immo in Mss. etiam iis in locis обанадесѧте scriptum observavi, in quibus nunc двонадесѧте habetur. In compositis sine на ad exprimendas decades lene ь ab editoribus fere negligi solet. Hinc двадесѧтъ pro двадесѧть, пѧтдесѧтъ et пѧтьдесѧтъ pro пѧтьдесѧть, шестдесѧтъ pro шестьдесѧть impressa reperies. Pro девѧтьдесѧть nonaginta Matth. 18, 12. in Ostrogiensi Bibliorum editione et novissima Petropolitana an. 1816 legitur девѧтьдесѧтъ, in Nov. Test. Kiov. 1732 девѧтдесѧть; at in scribendo, qui ibidem sequitur, numero simplici девѧть omnes conveniunt.

§. 44.

§. 44. Numeri ordinales Adjectivorum definita terminatione gaudent:

первый	primus,	єдиный-надесать	11[us]
вторый	secundus,	вторый-надесать	12[us]
третїй	tertius,	третїй-надесать	13[us]
четвертый	quartus,	четревтый-надесать	14[us]
пятый	quintus,	пятый-надесать	15[us]
шестый	sextus,	шестый-надесать	16[us]
седмый	septimus,	седмый-надесать	17[us]
осмый	octavus,	осмый-надесать	18[us]
девятый	nonus,	девятый-надесать	19[us]
десятый	decimus,	двадесятый	20[us]

Libri minus antiqui exhibent первый надесять pro єдиныйнадесять, sive єдиныйнадесяте. Vide 1 Paral. 25, 18. At more Russico etiam єдинонадесятый, дванадесятый (Ostrogiensis editio plane дванадцатый), тринадесятый, четыренадесятый 1 Paral. 24, 12. 13. leguntur, verum a v. 14. continuantur пятыйнадесять, шестыйнадесять etc. et v. 28-31 cum двадесять conjuncti cardinales simplices первый, вторый, третїй, четвертый denotant vigesimum primum, secundum etc. Antiquiores formulae sunt первый между десятма, primus inter bis (seu duo) decem, i. e. vicesimus primus, четвертый между десятма vicesimus quartus, седмое между десятма лѣто vicesimus septimus annus.

At седмоє десѧть лѣто est septuagesimus annus. In Compositis enim uni solum numero terminatio ый adnecti solet.

Ordinales numeros, primis quatuor exceptis, a cardinalibus derivari sat clarum est; первый vero est a пре ope вый (uti lat. primus a prae, pri, graec. πρωτος a προ) formatum. вторый contractum videtur ex двāторый, quod est a два et formativis т-ор, uti graec. δεύτερος a δύο. третїй a тре pro трое, ope тїй, четвертый a четверо ope тый deducitur.

45. A два, оба, три, collectivi numeri ope ой formantur: двой, двоѧ, двоє; обой, обоѧ, обоє; трой, троѧ, троє. A четыри vero четверо, mutato ы in в, a пѧть et sequentibus ope affixi еро: пѧтеро, шестеро, седмеро etc. Ab his iterum abstracta ope ица: двоица, троица, четверица, седмерица etc. дващи, трищи, uti et два краты etc. vide inter Adverbia. A сто formatur сотый (Boh. стый) in compositis двѹсотый, трисотый, et сотный in четверосотный, шестьсотный; a тысѹща (тысѧща) тысѹщный (тысѧщный). A весь est всѧк quilibet, ope ак, a трое vero троѧкый, ope ак, акый, a всѧк iterum всѧческ, ope еск formatum. Multiplicativi numeri сѹгѹбый, трегѹбый compositi sunt ex сѹ cum, тре et radice гѹб. два два, uti apud Graecos δύο δύο, sunt bini, оба ambo.

Tria genera cardinalis numerus єдин in singulari et plurali distinguit. Sic et весь, всѧ, все, omnis,

nis, sed два et оба, три, четыри nonnisi duo: два, оба est dualis masculinorum, двѣ, обѣ fem. et neutrorum. трїє, четырїє est masculinorum, три, четыри femininorum et neutrorum. Russis четыре pro utroque genere valet. Vide Declinationes. пять et sequentes numeri cardinales, uti collectiva пятеро, шестеро, седмеро, etc. Substantivorum vices gerunt. Hinc пять лѣт, шесть тысѫщ, пятеро телят. Vide Syntaxim.

Caput VI.

De Pronomine.

§. 46.

Pronominum stamina.

Pronomina primitiva staminibus syllabarum radicalium sequentibus constant:

1) и, ва, вѣ, вы, мы et нь, тъ, ты, (с), сь, че, к.

2) об, он, ин, аз, сам.

3) ист, дрѹг.

§. 47. Ex his Personalia sunt: аз ego, ты tu, он ille (pro и). In Plurali мы nos (ἡμεῖς) ны nos (ἡμᾶς), вы vos, они illi. In Duali ва m. et вѣ f. nos. Pronominis и duntaxat casus obliqui in usu sunt: Accus. Sing. m. и, f. ю, n. к seu е. Plural. я seu ѧ. Reliquos casus vide in Declinationibus. Ab и

ог-

ortum est Relativum иже qui. Reciprocum (c) caret recto, sed Accus. ся, себе; Dat. си, себѣ, Instrum. собою, singulari et plurali numero exprimendo usurpantur. Interrogativum к augetur determinativo то: кто quis. че vero aut то aut со assumit: что, чесо quid, in Mstis etiam чьсо.

§. 48. Determinativa et demonstrativa pronomina тъ et сь duplici terminatione, indefinita seu communi, et definita seu emphatica, gaudent:

тъ, та, то : той, тая, тое.
сь, си, се : сїй, сїя, сїе,

Alia amant ъй, ая, ое, uti об, он, сам:

об, оба, обо : объй, обая, обое.
сам, сама, само : самъй, самая, самое.
он, она, оно : онъй, оная, оное.

Sic et ин, alius, et дрѹг, alter, (in formulis дрѹгъ дрѹга; дрѹгдрѹгѹ) Adjectivorum formam definitam referunt: иный, дрѹгый.

§. 49. Aucta a fine affixis encliticis же, жде, ждо sunt: Relativum иже, яже, еже, qui, quae, quod; Demonstrativum тъжде, et тойжде, таяже et тажде (таже), тожде (тоже), idem, eadem, idem. Numerale кождо, pro antiquo къждо, quilibet; hinc кождо их quilibet eorum. Sed et единкождо unusquisque, et кыйждо (койждо), каяждо, коеждо in usu sunt.

In

In Ostrogiensi editione Ezech. 47, 12. reddita sunt Vulgatae verba *per singulos menses* на кождый мѣсяц. Multis enim in locis Ezechielis textus antiquus ab homine Polono-Russo secundum Vulgatam recognitus et refictus fuit. At alibi кождый nuspiam legitur. Apoc. 22, 2. на кїйждо мѣсяц respondet graeco *κατὰ μῆνα ἕκαςον*. Russ. Pol. Boh. nunc каждый pro кыйждо.

§. 50. Possessiva ope formativarum a primitivis derivantur, suntque Adjectiva pronominalia, uti et alia quaedam. Formantur autem affigendo ь, ой, ꙑй, їй, ов seu ев, от-ор seu ет-ер, ак et ик. Et quidem

a нас :	нашь,	наша,	наше,	noster.
- вас :	вашь,	ваша,	ваше,	vester.
- м :	мой,	моꙗ,	моє,	meus.
- ты :	твой,	твоꙗ,	твоє,	tuus.
- с :	свой,	своꙗ,	своє,	suus.
- к :	кꙑй,	каꙗ,	коє,	quis.
- че :	чїй,	чїꙗ,	чїє,	cujus.

Ope ов formata sunt ꙗков, таков, каков. Sic et єгов a єго, тогов a того; сицев, сицева, сицево a сице.

Ope от-ор : который, olim et котерый, qui, a к (кто); ктер, ктера, ктеро aliquis, ab и, quod hic ob affixa in к mutatum est (cf. єго, ємѹ cum и).

Ope ак : ꙗк, ꙗкый qualis, ab и; так : такый talis, a т; как : какый qualis, a к.

Ope

Оре ик: клик, толик, селик, колик ab и, т, сь, к, interposito tamen л. Ab iisdem staminibus и, т, сь, к formantur etiam Adverbia амω (тамо), тамω, семω, камω, оре мо.

§. 51. Quibus particula нѣ particulariter affirmans, et negativa ни praefiguntur, composita sunt: нѣкто, нѣкый aliquis, нѣчто aliquid. никто, никтоже, никый nullus, ничто, ничесо, ничесоже nihil, ничїй nullius, ad nullum pertinens. Adde онсїй, a quo abstractum онсица, ὁ δεῖνα quidam. єдинкождо, ниєдин, кто либо, что либо, conjunctim scribi solent, licet vere composita non sint. Post тождє sequi solet исто: тождє исто idem ipsum.

Affixa verborum personalia sunt aut obsoleta aut adhucdum usitata Pronomina, quae videsis capite sequenti.

Caput VII.

De Verbo.

§. 52.

Thema Verbi.

Verbi etymon primum, ac proinde thema omnium Temporum et Modorum, constituit syllaba radicalis nuda, quae nulla adhuc servili litera a fine aucta sit. Itaque Futuri дам, Infinitivi дати, Praesentis даю, Imperativi дай, Infinitivi давати, Participiorum activi дал, et passivi дан, thema est

syl-

syllaba да, dedit, Praeteritum simplex tertiae personae Indicativi. Ab omnibus igitur Verbi syllabis radicalibus, quae vocali terminantur, facile et Praesens et Infinitivus formari potest, affigendo Praeterito simplici ю vel ти.

зна, Praes. зна-ю, Inf. зна-ти noscere.
гни, гни-ю, гни-ти putrescere.
кры, кры-ю, кры-ти tegere.

§. 53. In iis vero, quorum syllaba radicalis consona finitur, uti sunt веду, паду, везу, стрегу, теку, влеку et alia multa in у, Praeteritum Gerundivi, nimirum вед, пад, вез, стрег, тек, влек thema primum constituit, a quo Praeteritum Indicativi formatur affigendo vocalem е (in prima persona ох): вед: веде, ведох; пад: паде, падох etc. Aliae Verborum formae in Praeterito vocales ѣ, и, а affigunt. Sed cum Lexica slavica non prostent, in quibus Praeterita simplicia seu themata exhibeantur, maluerunt Grammatici Praesens pro themate assumere, et ab hujus prima persona Praeteritum deducere. Sensit tamen jam Meletius Smotriski difficultates in deducendo Praeterito secundae (nobis tertiae) Conjugationis a persona prima, quae ob ю affixum mutationem transformabilium subire solet, ideoque illud a persona secunda formandum praecepit. Vidit omnino гласи (гласих) a гласиши, resecto nimirum ши, deduci ap-

aptius, quam a глашю ob mutationem radicalis consonae с in ш. Monuit tamen hoc in loco irregularia multa et varia, de quibus alibi brevi agendum sit, vigilem curam exigere. Atque hac ratione difficultates in formatione Praeteriti a solo Praesenti obvias subterfugit potius, quam solvit; impar omnino et ille et alii huic labori, ob formarum Verbi diversitatem nondum sat clare observatam ac distincte explicatam. Nobis igitur in iis saltem formis, in quibus ob affixum ю primae personae finales consonae transformantur, Praeteritum simplex aut Infinitivus, utpote intuitu characteristicae vocalis tempora analoga, pro themate ipso valebit.

Formae Verborum.

§. 54. Verborum formae, a quibus non solum significatus ratione actionis, sive tempore definito absolutae, sive tempore indefinito continuatae aut etiam iteratae, sed etiam Futuri et Praesentis clarior notio dependet, variae sunt. Earum simplicissima seu

Prima comprehendit ea Verba, quae nullam characteristicam vocalem ante ти Infinitivi habent. Suntque eorum duo genera:

a) Eorum quorum syllaba radicis vocali terminatur, uti ꙗ-ти, да-ти; и-ти, би-ти, пѣ-ти, мы-ти, чꙋ-ти.

b)

b) Eorum, quorum radix consona terminatur: пас-ти, нес-ти, рас-ти (pro раст-ти), Praesens пасꙋ, несꙋ, растꙋ.

Secunda complectitur ea Verba, quae in Praesenti (seu Futuro) нꙋ, in Inf. нꙋти syllabae radicali affigunt: дꙋ-нꙋ, ста-нꙋ. Habentque plerumque etiam praefixas praepositiones: поманꙋ, изринꙋ, изсꙋнꙋ, прозабнꙋ, ѹжаснꙋ etc.

Tertia eorum est, quae characteristicam ѣ syllabae radicali affigendo Praeteritum, et huic demum addito ти Infinitivum formant: разꙋм-ѣ: разꙋм-ѣти a разꙋм; повелѣ: повелѣти; видѣ: видѣти; гладѣ: гладѣти; стыдѣса: стыдѣтиса. Quaedam tamen а pro ѣ amant, uti страти, конатиса, держати, слышати.

Quarta eorum, quae characteristica и gaudent, uti тайи: тайити; кои: коити; гнои: гнити; преломи: преломити; клони: клонити; сꙋди: сꙋдити; хыти; хытити.

Quinta eorum, quae characteristica а aut а gaudent: сїа: сїати; гнѣватиса, зобати, копати, гладати.

Sexta demum eorum, quae characteristica оба aucta sunt: кꙋп-оба: кꙋп-обати, мил-обати, рад-обатиса.

Ver-

Verba formae primae.

§. 55. Praesens seu Futurum - ȣ,
post vocales - ю,
Infinitivus - ти.

(A) Praes. - ю, Infin. - ти, praecedente vocali.

(Conjugatio I. Paradigma A.)

Praes.	Praet.	Infin.	
бїю,	би,	бити	caedere.
пїю,	пи,	пити	bibere.
пою,	пѣ,	пѣти	canere.
вью,	вы,	выти	ululare.
мыю,	мы,	мыти	lavare.
чȣю,	чȣ,	чȣти	sentire.

Huc refer et рыю, тыю, сȣю; composita почїю, ѡбȣю, изȣю. Porro знаю, знати; смѣю, смѣти audere; тлѣю, тлѣти; врѣю, врѣти, брѣю, брити tondere, вопїю, вопити; гнїю, гнити; крыю, крыти; стрыю, стрыти.

Haec, cum eorum syllaba radicalis in vocalem desinat, in Praeterito characteristica vocali a fine non augentur. Ea tamen, quibus continuata actio designatur, characteristicam quintae formae (ꙗ) affigunt:

вѣю,	вѣꙗ,	вѣꙗти	flare.
лїю,	лїꙗ,	лїꙗти	fundere.

Sic

Sic лаю: ла́ати; ѿрѣю, дѣю (ѡдѣю, надѣюса); даю: даꙗти; таю: таꙗти; зѣю: зїати; сѣю: сѣати; чаю; каюса: каꙗтиса. Porro спѣю, смѣюса, влаюса, блѥю, грѣю, въстаю: въстаꙗти. (боюса et стою vide sub forma tertia).

Composita autem actionis momentaneae characteristicam а non affigunt. Hinc воздѣ, задѣ, придѣ a дѣю, возврѣ a врѣю.

Quorum vocalis radicalis est ȣ, resolvunt ȣ in ова (ѥва), formam sextam aemulando:

a) кȣю, кова, ковати cudere.

(кȣ) (кȣти)

Sic снȣю, ѡснȣю: ѡсновати; плȣю: пловати.

b) блюю, блѥва: блѥвати vomere.

(блю) (блюти)

Sic etiam плюю, ѡплюю: ѡплѥвати, et плавати conspuere; клюю: клѥвати pro клюти.

Anomala formatio.

§. 56. Verba quaedam hujus formae, quorum syllaba radicalis in а desinit, assumunt, rejecta vocali radicis, нȣ pro ю in Praesenti, formam secundam aemulando:

пнȣ	a	па ;	пати	tendere.
тнȣ	-	та :	тати	secare.
жнȣ	-	жа :	жати	metere.
почнȣ	-	поча :	почати	incipere.

Adde

Adde клєнѹсѧ (клнѹсѧ) a клѧ: клѧти jurare, Futurum станѹ a ста : стати stare. мѹ pro нѹ affigunt имѹ a ѩ: ѩти capere, et жмѹ a жа: жати liquorem exprimere.

Alia amant in Praesenti seu Futuro вѹ pro ю:

живѹ a жи : жити vivere.

плѣвѹ - плѣ : плѣти evellere.

Sic пловѹ et плывѹ pro плѹю, словѹ et слывѹ pro слѹю, ѡсновѹ pro ѡснѹю.

Alia дѹ pro ю:

Praes. идѹ ab (и) : ити ire.

Fut. бѹдѹ a бы : быти esse.

Adde ѡдеждѹ pro ѡдѣю, надеждѹсѧ pro надѣюсѧ, задеждѹ (задежѹ) pro задѣю. A ше est inusitatum шедѹ, a quo tamen Gerundivum шед et Participium activum шел, шла, шло vigent. дати format Futurum unitatis ope м: дам. Sed tertia plur. дадѹт (дадѧт), Imperativus даждь (pro дади) formata sunt ab inusitato дадѹ.

§. 57.

(B) Praes. - ѹ, Praet. - е, ох, Inf. - ти, post radicales consonas б, п; д, т; з, с; г, х, к.

(Conjugatio II. Paradigma C).

Post б, п, post quas inseri solet с ante ти Infinitivi:

гребѹ, гребе : гребох, грести.

(погрести).

Sic

Sic почерпѹ: почерпсти; сопѹ: сопсти; тепѹ: тепсти, (et тепати). Adde Russ. скребѹ: скребсти, Serb. кебем: кебсти; зебем: зебсти (Boh. забсти); дѹбем: дѹбсти (Carn. долбем, долбсти); скѹбем: скѹбсти, Carn. хропем: хропсти.

Post д, т, quae mutantur ante ти in с:

ведѹ, веде: ведох, вести ducere.

Sic бодѹ: бости; падѹ: пасти, садѹ: сѣде, сѣсти; гѹдѹ: гѹсти. Porro бладѹ, блюдѹ, кладѹ, бредѹ, прадѹ, крадѹ. Adde defectivum градѹ quoad Praesens.

плетѹ, плете: плетох, плести plectere.

Similiter матѹ, метѹ (мѣтѹ); futura ѡбрѣтѹ, срѣтѹ, ab inusitato рѣтѹ; чтѹ: чести; цвѣтѹ, гнетѹ (гнѣтѹ), растѹ: расти.

Post з, с, mutato з in с ante ти:

везѹ, везе: везох, вести vehere.

Sic лѣзѹ: лѣзти et лѣсти, defectivum вонзѹ: вонзе а нзѹ; ѿверзѹ: ѿверсти; грызѹ: грысти.

пасѹ, пасе: пасох, пасти pascere.

Similiter несѹ, трасѹ, et compositum спасѹ: спасти salvum facere.

Post г, х, к, mutatis gutturalibus ante е Praeteriti in analogas, et transformatis гт, хт, кт ante и Infinitivi in щ:

могѹ, може: могох, мощи posse.

връхѹ, връше: врьхох, врьщи triturare.

Sic

Sic лагꙋ, лѣже: лѣгох, лѣщи; сагꙋ; жгꙋ (жегꙋ), жеже: жегох, жещи; вргꙋ, врещи; брегꙋ, прагꙋ, стрегꙋ, стригꙋ. Adde бѣгꙋ quoad primam personam et Inf. бѣщи, currere, apud Smotriskium бѣчи, Russice, non Slavice. Confer sub forma tertia бѣжати.

пекꙋ, пече: пекох, пещи pinsere.

Similiter reflexivum пекꙋса; рѣкꙋ, рѣче: рѣкох (рѣх); сламкꙋ, наламкꙋ, текꙋ, сѣкꙋ, влекꙋ. Adde толкꙋ: толщи, a quo толкнꙋ formae secundae.

§. 58. Verba hujus formae, quorum syllaba radicalis consonis в, р, finitur, et pauca alia, amant characteristicam а in Praeterito et ante ти Infinitivi, formam quintam aemulando:

ревꙋ,	рва,	рвати.
зовꙋ,	зва,	звати.
жвꙋ,	жва,	жвати.
берꙋ,	бра,	брати.
перꙋ,	пра,	прати.
дерꙋ,	дра,	драти.
серꙋ;	сра,	срати.

Adde женꙋ, гна, гнати. Etiam post д, с, г, к, si immediate aliae consonae nulla vocali interposita praecedant, characteristica а locum habet.

жꙉдꙋ, жда, ждати exspectare.
сꙉсꙋ, сса, ссати sugere.

Sic

Sic лгꙋ: лгати ткꙋ: ткати texere, a quo differt ткнꙋ formae secundae. Praesens лжю (лжꙋ) a лгати, uti слю a слати, стелю a стлати, колю a клати, ржю (ржꙋ) a ржати refer ad formam quintam.

§. 59. Quaedam tamen post р postulant characteristicam tertiae formae saltem in Infinitivo:

мрꙋ : мрѣти; понрꙋ : понрѣти.
трꙋ : трѣти; пожрꙋ : пожрѣти.
прострꙋ : прострѣти.

Horum Praeterita inter primam et tertiam formam fere nutant. Hinc оумре: оумрох et оумрѣ: оумрѣх. Addere possis прюса : прѣтиса, мелю: млѣти. Sed Verba in ю, Infin. ѣти, uti мнию, зрю, вдю et alia omnia, quae Conjugationis tertiae Paradigma E. sequuntur, ad tertiam formam referenda sunt.

Anomala in мь:

ꙗмь, ꙗсти edere, a ꙗд.
вѣмь, (вѣсти) scire, a вѣд, вѣдѣти.
кесмь (pro кесми), a кс.

§. 60. Complectitur vero forma prima Neutra et Activa. Transeunt autem neutra in Factitiva vel ope praepositionum (поморꙋ juvo a морꙋ possum) vel induendo formam quartam (растити crescere facere, власы растити capillos alere, a растꙋ cresco).

co). Notandum etiam, cum ejusdem originis (radicis) Verba plures induere formas soleant, formam quorundam primam exolevisse. Sic бѣгѫ, бѣщи personas alias (бѣжиши, бѣжит) a forma tertia бѣжати mutuatur, ejusque composita побѣгнѫ, прибѣгнѫ formam secundam induerunt. A владѫ, власти magis jam usitatae sunt formae владѣти, et владати in composito ѡбладати. Non igitur miraberis conjugationem irregularem Verbi имамь e tribus congestam formis, nimirum ex имѫ prima, имѣти tertia, имати quinta.

Verba formae secundae.

§. 61. Praes. Fut. - нѫ, Praet. - нѫ, нѫх.
Inf. - нѫти. - е, ох.

(Conjugatio II. Paradigma D.)

Quoad Praesens e forma prima huc pertinent имѫ, жмѫ, пнѫ, тнѫ, жнѫ, почнѫ (начнѫ, зачнѫ), Fut. станѫ. Ex integro vero huc spectant дмѫ, дмѫти (pro дѫнѫ, дѫнѫти), мнѫ, мнѫти (olim et мати), et omnia alia in нѫ, нѫти, licet eorum non pauca characteristicam Praeteriti е, ох a forma prima repetant, unde et formarum istarum primae et secundae summa affinitas liquet. Habet autem нѫ locum post vocales, et consonas б, п; м, н; д, т; з, с; г, х, к.

Post

Post vocales: винꙋ (повинꙋ, ѡвинꙋ), поманꙋ, поманꙋ, минꙋ, изринꙋ (ѿринꙋ), зѣнꙋ, сꙋнꙋ (изсꙋнꙋ), канꙋ (ѹканꙋ), кынꙋ, восплан̾ꙋсѧ плынꙋ, плюнꙋ. Haec a Verbis formae primae assumto нꙋ pro ю orta sunt: винꙋ pro вїю, минꙋ pro мїю. Praet. винꙋ, винꙋх, поманꙋ, поманꙋх.

Post б, п: гыбнꙋ (погыбнꙋ), Praet. погыбе: погыбох, прозѧбнꙋ, прозѧбе, ѹглѣбнꙋ, сдолбнꙋ, прилпнꙋ: прилпе, истопнꙋ, ѹснꙋ: ѹспе obdormivit.

Post м, н: мнꙋ, Praet. мнꙋ: мнꙋх; потонꙋ, ѹснꙋ a сон.

Post д, т: ѹвѧнꙋ (ѹвѧднꙋ): ѹвѧде, возбнꙋ compositum a воз et бднꙋ), спаднꙋ; метнꙋ, тꙋтнꙋ, свѣнꙋ (свѣтнꙋ), блеснꙋ (блестнꙋ), взпрѧнꙋ (взпрѧднꙋ): взпрѧде evigilavit.

Post з, с: ѹвѧзнꙋ: ѹвѧзе, изчезнꙋ, гонзнꙋ, поползнꙋ, измолзнꙋ, дерзнꙋ; ѹжаснꙋсѧ: ѹжасесѧ, ѹгаснꙋ, коснꙋсѧ, плеснꙋ (плескнꙋ), покроснꙋ, треснꙋ, воскреснꙋ: воскресе resurrexit.

Post г, х, к: гнꙋ (разгнꙋ), прибѣгнꙋ: прибѣже: прибѣгох, мгнꙋ, ѿрыгнꙋ, стагнꙋ, сѧгнꙋ; двигнꙋ (подвигнꙋ), воспрѧгнꙋ, постигнꙋ: постиже: постигох, проторгнꙋ: проторже; пхнꙋ (сопхнꙋ), дхнꙋ (воздохнꙋ), издхнꙋ: издше, потꙋхнꙋ, изсхнꙋ: изсше: изсхох et изсхнꙋ: изсхнꙋх. навыкнꙋ, мкнꙋ (измкнꙋ: измче: измкох), промкнꙋсѧ, намокнꙋ, ѹмѧкнꙋ, изникнꙋ, приникнꙋ, поткнꙋ:

нѹ: потче: потком, изсакнѹ, оусѣкнѹ; оумолкнѹ, возкликнѹ, померкнѹ: померче, толкнѹ.

§. 62. Utuntur hac forma Slavi praecipue in Verbis compositis ad Futura unitatis (actionis momentaneae, determinato tempore definitae) formanda, quorum Praesens ex aliis formis, plerumque ab Iterativis quintae, petendum est. Futuri дерзнѹ Praesens дерзаю a дерзати formatur; оуснѹ petit Praesens сплю a спати, возбнѹ Praesens бдю a бдѣти, помолкнѹ Praesens молчѹ a молчати. Aliorum Compositorum, uti спаднѹ, побѣгнѹ etc. themata simplicia formae primae падѹ, бѣгѹ Praesens exhibent. Ipsa etiam Praeterita погыбе, оуглѣбе, изниче indicio sunt, formas погыбѹ, оуглѣбѹ, изникѹ olim usitatas fuisse.

§. 63. Haec forma in нѹ complectitur Verba Activa et Neutra. Horum aliqua sunt inchoativa Futura a nominibus deducta, ut оуснѹ obdormiam a сон, вскыснѹ acescam a radice кыс, ѡслѣпнѹ obcoecabor a слѣп. Factitiva sub нѹ nulla comparent. Haec enim sub aliis formis sistuntur, ut ѡслѣпити obcoecare sub quarta, ѡслѣпати et ѡслѣплати sub quinta. Neutra tamen etiam hujus formae subinde vi praepositionum Factitiva fieri possunt. A помАнѹти, meminisse, est воспомАнѹти in memoriam revocare, suggerere.

Ver-

Verba formae tertiae.

§. 64.

a) Praet. - ѣ, Inf. - ѣти, Praes. - ю.
b) Praet. - ѧ, Inf. - ѧти, Praes. - ю.
- а, - ати,
c) Praet. - ѣ, Inf. - ѣти, Praes. - ѣю.

(Typus (a) Conjugatio III. Paradigma E).
(Typus (b) Conjugatio I. quoad Praeteritum).
(Typus (c) Conjugatio I. quoad Praesens).

Derivata a thematibus priorum formarum sunt:

a) сѣдѣ, сѣдѣти, сѣждꙋ, a садꙋ.
b) стоѧ, стоѧти, стою, a стати.
лежа, лежати, лежꙋ, a лагꙋ.
c) имѣ, имѣти, имѣю, ab имꙋ.
владѣ, владѣти, владѣю, a владꙋ.

Anomali вѣмь tempora quaedam formae primae respondent, sed alia, uti Praet. вѣдѣ, et Inf. вѣдѣти, formae huic tertiae conformia sunt. бѣжати, бѣжа, retinet solum primam personam бѣгꙋ e forma prima. Nam бѣжиши, бѣжит et reliquae ad formam tertiam spectant. Suntque Verba hujus formae, si cum prioribus formis comparentur, non Singularia, sed Iterativa aut Continuativa, quibus actio indefinita longioris morae significatur. садꙋ ex. gr. primum sedendi actum

(con-

(consido), сѣдѣти sessionis continuationem (sedere) denotat.

§. 65. Primitiva hujus formae plura sunt, et quidem typi primi (a) quorum Praet. et Infin. characteristica ѣ gaudent, Praesens vero in ю terminatur. Post в, б, п, м: скорбѣти: скорблю, кыпѣти, терпѣти: терплю, дымѣти, шумѣти, гремѣти: гремлю, apud Smotriskium et гремю, absque л epenthetico, Polonorum more.

Post н, л, р: звенѣти: звеню, мнѣти, велѣти, болѣти, зрѣти: зрю, горѣти. Post д, т: видѣти: вижду (вижу), et composita ненавидѣти, завидѣти, обидѣти; вѣдѣти, побѣдѣти, бдѣти: бдю, снабдѣти: снабжду (снабжу), смердѣти, гладѣти, стыдѣтися; питѣти (olim pro питати), летѣти; хотѣти: хощу, вертѣти: верщу, (apud Smotriskium et верчу Russorum more). Post с: висѣти: вишу pro вишю. Anomalum сплю: спиши, спит in Praet. et Infin. amat а formae quartae: спа: спати.

Verba typi secundi (b) a prioribus in eo differunt, quod pro ѣ postulent а post vocales et post ж, ш, ч: боятися: боюся, боишися; держати: держу (pro держати: держю), дрожати; слышати; слышу; пищати, трещати; звучати, молчати, ворчати, кричати: кричу. Sic кончати a конец.

Ver

Verba typi tertii (c) Inchoativa sunt, exiguntque in Praesenti ѣю. Primitiva: говѣти: говѣю, желѣти: желѣю (Exod. 21, 22. in antiqua editione желѣдбою да жьлѣдет pro желѣет), вождел ѣти, вотѣти: вотѣю. Adde composita ѡдолѣю, ѡскѹдѣю, ѡмѹтѣю. E forma prima huc referri possint влею, тлѣю, врѣю, зрѣю maturesco.

Inchoativorum in ѣю, a Nominibus, maxime ab Adjectivis derivatorum ingens est numerus: ѡмертвѣю a мертв, ѡслабѣю, разслабѣю a слаб, оукрѣпѣю a крѣпок, оумѣю ab оум, разѹмѣю a разѹм, ѡнѣмѣти a нѣм, ѡхромѣю a хром, ѡтемнѣти a темен, оутѣснѣти a тѣсен, дебелѣти a дебел, цѣлѣти a цѣл, довлѣти: довлѣю, a до et вола; старѣти a стар, ѡсирѣти a сир, смѣдѣти a смѣд, погордѣти a горд, богатѣти a богат, печатлѣти a печать, ѡсѹетѣти a сѹета, ѡкрилатѣти a кри лат, ѡтаготѣти a тагота, ѡпѹстѣти a пѹст, ѡжестѣти a жесток, гѹстѣти a гѹст, разтолстѣти a толст; оубоѕѣти ab оубог, ѡнизѣти a низ, ѡмерзѣти a мерзок.

Factitiva sub hac forma non alia reperire licet, quam ea, quae vi praepositionum talia fiunt: повѣдѣти notum facere, narrare, a вѣдѣти scire; повелѣти jubere, a велѣти velle; снабдѣти servare, observare, curare, a с, на, et бдѣти vigilare. скорбѣти, цѣлѣти neutra sunt,

quae

quae si formam quartam induant, activa significatione gaudent: скорбити, цѣлити. Eadem ratione differunt тлѣти: тлѣю et тлити: тлю.

Verba formae quartae.

§. 66.

Praet. - и, Inf. - ити, Praes. - ю.

(Conjugatio III. Paradigma F.)

Huc spectant Iterativa a Verbis formae primae derivata:

гонити pellere, a женѹ, гнати.

ѩздити } vehi, a ѩдѹ, ѣдѹ.
ѣздити }

водити ducere, a ведѹ.

ходити ire, a шедѹ.

возити vehere, a везѹ.

носити ferre, a несѹ.

His adde зорити, презорити a зрѣти.

Factitiva aut immediate, aut mediante Substantivo a prioribus formis deducta, aut saltem iis respondentia:

поити, напоити, potum praebere, a пити.

коити, покоити, pacare, a почїю.

строити a стрѹ; избавити ab избыти.

словити (благословити) a словѹ, слѹю.

плавити a пловѹ, плѹю; ставити a став.

гѹбити a гыбнѹ, разграбити a гребѹ.

прилѣ-

прилѣпити а прилпнꙋ; оуспити а спати.

валити а влаюся, волити а велѣти, палити а планꙋ.

варити coquere а врѣти, морити а мрѣти.

бꙋдити e somno excitare, а бдѣти.

растити, израстити, возрастити, а растꙋ.

вѣсити а висѣти, оужасити ab оужаснꙋти.

садити plantare, а сѣдѣти, стꙋдити а стыднꙋ.

ложити, положити, а лежати, движити а двигнꙋ.

гасити а гаснꙋ; воскресити а воскреснꙋ.

мочити а мокнꙋ, точити а текꙋ.

Sic Activa скорбити, тлити, respondent Neutris скорбѣти, тлѣти, et intensivum поити, споити, conjungere, Verbo пати.

§. 67. Primitiva hujus formae censeri possunt sequentia, licet aliquorum compositorum simplicia in usu non sint:

роитися, доити, таити, кроити.

гавити: гавлю, ловити, давити, дивитися, молвити.

любити: люблю, потребити.

излꙋпити: излꙋплю, топити, изцѣпити, хопити, кꙋпити, кропити, стꙋпити.

ломити: ломлю, томити, глꙋмити, оустремитися кормити.

мѣнити, ранити, чинити, хранити, клонити.

молити, дѣлити, оутолити, хꙋлити, хвалити.

разорити, варити, предварити praecedere, мѣрити, оударити, корити, кѫрити, творити, сварити, смотрити.

вадити: важдѫ, оубѣдити, побѣдити, пѫдити, мѫдити, нѫдити, родити, сѫдити, цѣдити, годитисѧ; блѫдити, плодити, бредити, трѫдити, градити, пощадити.

мѫтити: мѫщѫ, ротитисѧ, посѣтити, сытити, хытити, хватити, поглотити, братити, прѣтити, постити, пѫстити.

лазити, поразити: поражѫ, казити, грѫзити.

мѣсити: мѣшѫ, окѫсити, вкѫсити, просити.

§. 68. Utrum смѣжити, ѿрѣшити, приключити, aliaque in quibus literae ж, ш, ч praecedunt characteristicam и, ad primitiva referenda sint, dubitari possit. Literae enim г, х, к ante и in ж, ш, ч transformari solent. Est namque тѫжити a тѫга, множити a мног, слѫжити a слѫга etc. лишити a лих, тѣшити a тѣха, грѣшити a грѣх etc. оучити ab оука, мѫчити a мѫка, лѫчити a лѫк etc.

Similium a nominibus aliisque orationis partibus ortorum Denominativorum hujus formae exempla cumulare non vacat. Ex innumeris cape pauca: присвоити a свой, живити a жив, славити a слава, трѫбити a трѫба, оукрѣпити a крѣпок, посрамити a срам, женитисѧ a жена, цѣнити

ти а цѣна, плѣнити а плѣн, полнити а полн, бранити а брань, малити а мал, оудалити а дале, вселити а село, цѣлити а цѣл, мыслити а мысль, вдворити а двор, смирити (смѣрити) а мир (мѣр); нерадити а рад, чꙋдитиса а чꙋдо, сладити а сладок, прохладити а хлад; свѣтити а свѣт, сватити а сват, прекратити а краток, кротити а кроток, возвѣстити а вѣсть, прелстити а лесть, гостити а гость, крестити а крест; близити са а близ, косити а коса, гласити а глас, красити а краса, ѡбличити а лице etc. etc. Hinc fieri potuit, ut quaedam ultra trium syllabarum mensuram excrescerent: изходатаити а ходатай, готовити а готов, сꙋпротивитиса а сꙋпротив, пособствити а пособство, оуничижити а ничтоже, eliso то.

Verba hujus formae fere mere Activa sunt, exceptis admodum paucis Neutris et Reflexivis.

Verba formae quintae.

§. 69.

a) Praet. - а, Inf. - ати, Praes. - аю, ю.
b) Praet. - а, Inf. - ати, Praes. - аю.

(Conjugatio I. Paradigma A et B).

Typi primi characteristica est а solidum: играти: играю, орати: орю. Huc refer Primitiva numero pauca:

оу-

оуповати: оуповаю, sperare.

зобати: зобаю et зоблю, колебати: колеблю, agitare, movere.

сыпати: сыплю, капати: каплю, копати, кѹпатиса, хапати: хаплю.

дремати: дремлю.

стенати: стенѹ (стеню).

желати: желаю.

играти: играю, орати: орю.

рыдати, жадати: жаждѹ, страдати: страждѹ.

витати, питати, пытати, метати: мещѹ, пратати, блистати, ристати: рищѹ.

вазати: важѹ, мазати: мажѹ, рѣзати: рѣжѹ, тазати: тажѹ, казати: кажѹ, лобзати: лобжѹ, Iterat. ѡблобизати: ѡблобизаю.

писати: пишѹ, тесати: тешѹ, чесати: чешѹ, пласати: плашѹ.

рѹгатиса, стрѹгати: стрѹжѹ.

махати: машѹ, дыхати: дышѹ.

локати: лочѹ, рыкати: рычѹ, истѹкати, алкати: алчѹ, плакатиса: плачѹса flere, плакати: плакаю abluere.

искати: ищѹ, пискати, ласкати.

Terminatio brevior ю actionem singularem, longior аю actionem continuatam aut iteratam plerumque designat. Utriusque autem terminationis

nis non nisi pauca capacia sunt. Quae breviorem ament, ex indiculo praemisso cognosces.

§. 70. Huc etiam spectant Iterativa, quorum themata jam in prioribus formis, praecipue in prima et secunda, occurrunt:

призываю a зовѫ, плавати a пловѫ.

погыбати a погыбнѫ, разгыбати a разгнѫ, прозабати a прозабнѫ.

оутопати ab оутопнѫ, оусипати a спати, почерпати a почерпѫ, стѫпати a стѫпити.

имати (имамь), et кмати: кмлю ab имѫ, ламати a ломити, дымати a дмѫ.

припинати a припнѫ, поминати a поманѫ, пожинати a пожнѫ, починати a почнѫ; заклинати a кленѫ et заклнаю a клнѫ.

калати a колю, посылати a послю, постилати a стелю.

собирати a соберѫ, ѡпирати ab ѡпрѭ, попирати a перѫ, оумирати ab оумрѫ, раздираю a дерѫ, стирати a стрѫ, простирати a прострѫ, призирати a зрю, пожирати a пожрѫ, погарати a горѣти.

ꙗдати a ꙗмь, снѣдати a снѣмь, вѣдати a вѣдѣти, повѣдати a повѣдѣти, оувадати ab оуванѫ (оуваднѫ), пробадати a бодѫ, падати a падѫ, назидати, созидати: созиждѫ a здати, ѡжидати a ждѫ, просадати a садѫ,

бла-

владати, ѡбладати а владꙋ, соблюдати а блюдꙋ, гладати а гладѣти, накладати а кладꙋ, воспрадати а воспранꙋ.

ѡбрѣтати: ѡбрѣтаю, Fut. ѡбрящꙋ, ab ѡбрѣтꙋ, читати а чтꙋ. причетати а пригитꙋ; процвѣтати а процвѣтꙋ, сплѣтати а плетꙋ, изгнѣтати а гнѣтꙋ, превозрастати а растꙋ.

изчезати ab изчезнꙋ, дерзати а дерзнꙋ, ѿверзати ab ѿверзꙋ.

спасати а спасꙋ, оужасатися ab оужаснꙋся, оугасати ab оугаснꙋ, прикасатися, а прикоснꙋся, ѿтрясати а трясꙋ.

прибѣгати а прибѣгнꙋ, помагати а помогꙋ, ѡбльгати ab ѡболгꙋ, полагати а положити (лагꙋ), посягати а посягнꙋ, вергати а вергꙋ.

изсыхати: изсышꙋ, ab изсъхнꙋ.

претыкати а преткнꙋ.

His addere possis пожигати, разторгати, прерѣкати, притекати, померкати. Sed haec, uti et alia in libris antiquis typum secundum ати potius sequuntur, ante а mutando г in з, к in ц. Hinc пожизати а жгꙋ, растерзати а тергнꙋ, прерѣцати а рѣкꙋ, притецати а текꙋ, померцати а меркнꙋ. Alia vide sub typo а, ати.

Typum primum etiam sequuntur Denominativa plurima: готовати а готов, подобати, знаменати, дѣлати а дѣло, глаголати а глагол,

кот-

торати а котора, поработати, роптати: ропъ, потоптати, шептати, клеветати, щебетаі, скрежетати а скрежет stridor, помсати: помшъ помс cingulum.

§. 71. Ad eundem typum referuntur Frequentiva omnia, quae inter vocalem radicis (primae secundae formae) et characteristicam а interonunt в, seu quae pro ю aut нъ apponunt валю: ıвати: бываю, а быти.

Sic wбъвати: wбъваю ab wбъю, wбавати а ю, побивати а бїю, оупивати а пїю, оуспѣвати спѣю, оумываю ab оумыю, изливаю а лїю, плюваю а плюю, шкрываю а крыю, давати а даю, дѣвати ab wдѣю, раздъваю а дъю, почиваю а чїю.

Sic quoque wбвиваю, повиваю а вин8, помаю а маню, ставати а стан8, зѣвати а зѣн8 u зѣю, покывати а кын8.

Huc quoque referas Frequentativa in ваю, uae a forma tértia deducuntur, servata characristica ѣ ante ваю: претерпѣваю, доразумѣваю, 8мнѣваюся, wщепѣнѣваю, повелѣваю, съдолѣваю, истлѣваю, ищѣлѣваю, снабдѣваю, wск8дѣваю, dde скончаваю (скончеваю) а скончати. A Veris formae quartae vix ulla Frequentativa in ваю eperias. Occurrunt tamen оупокоеваю ab оупокои, прогоневаю а прогонити, искореневаю ab искоре-

ренити, прегорчеваю а прегорчити mutata ubique characteristica vocali и in е. Quae a forma quinta derivantur, servant characteristicam а: возсїтаваю а сїати, ѡчатаваю ab ѡчаати, ѿвѣщаваю ab ѿвѣщати, искаваю ab искати. Sic etiam ископаваю ab ископати. Hinc ископаваай Sir. 27, 29. recte Ostrogiensis, male correcta ископоваай. Serbis ископавати: ископавам adhuc in usu est, uti Bohemis выкопавати et подкопавати. Matth. 6, 19. 21. codd. manuscripti et libri Serbici подкопаваютъ legunt, Ostrogiensis vitiose подкоповаютъ. А подкоповати (formae sextae) Praesens esset подкопую, non подкоповаю. Correctores autem maluerunt hoc loco substituere Russicam formam: подкопываютъ. At Prov. 29, 4. раскоповаетъ (pro antiquiori voce раскопаетъ) etiam in correcta editione legitur. Vides hic formam antiquam раскопаваю in fictam раскоповаю commutatam. Nec jam miraberis 3 Macch. 4, 10: legi nunc ѡплакивати, quod graecum ἀποδύρεσθαι melius utique exprimit, quam оутѣшити primi interpretis. Russis enim forma haec, quae et Serbis placuit, duntaxat usitata, ѡплакавати autem, quam Bohemi servant, prorsus ignota est.

§. 72. Typus secundus in а, ати: извати: извамю, сїати: сїаю.

Hunc typum sequuntur Iterativa, quae a thematibus formae primae, secundae et tertiae formari

mari solent: біпю а бити, помапти а поманꙋ, блеплю а блю, ѡчаплю а чаю. Et mutatis г et к ante а; помизати а мгнꙋ, ражизати а жгꙋ, ѡсазати а сагнꙋ, напразати а напрагнꙋ, постизати а постигнꙋ, построизати а стригꙋ. Sic quoque изницати, приницати а никꙋ, налацати а лакꙋ, нарицати а ркꙋ, прерѣцати а рѣкꙋ, истицати а ткꙋ, стицати а текꙋ, сѣцати а сѣкꙋ; звѣцати а звѣкнꙋ, возклицати а кликнꙋ, брацати а бракнꙋ, мерцати а меркнꙋ; Huc etiam refer послꙋшаю а слꙋхати.

Derivata a forma quarta innumera sunt. A quovis enim fere Verbo in ити formantur Iterativa hujus typi, pro ити apponendo ати. Mutationem transformabilium et vocalis о in а in syllaba radicali, epenthesim literae л post labiales в, б, п, м, exempla subnexa docebunt.

напаати, потаати, присваати, престраати, оустраати, а напоити, таити, присвоити, престроити, оустроити.

іавлати, избавлати, оулавлати (Russ. оуловлати) а ловити, подавлати, оудивлати, направлати, прославлати, оуѫзвлати, а ѫзвити, избавити, подавити etc. оумрщвлати ab оумртвити.

люблати, погꙋблати, раздраблати а дробити, ѡскорблати.

А а ѧзы-

прилеплати, оукрѣплати, хаплати а хопити.
вразꙋмлати а вразꙋмити, ѡкърмлати, храмлати
а хромити. похрамати refer ad typum (a).
измѣнати, ѡсѣнати, разганати а гонити, (R. ѿгонати), напълнати, кланатиса а клонити;
возбранати, оупражнати ab оупразнити.
валати а валити, попалати, оудалати, раздѣлати, исцѣлати, оукалати а калити, помышлати а мыслити.
разарати а разорити, варати а варити praecedere, вдварати а вдворити, смирати, ѡзарати, оукарати а корити, затварати, оумꙋждрати (оумꙋдрати) ab оумꙋдрити, сматрати а смотрити, оухыщрати ab оухытрити.
важдати а вадити, препроваждати (R. провождати) а водити, побѣждати, нꙋждати, раждати а родити, досаждати, ѡсꙋждати, ѡщѣждати, чꙋждати, оугаждати ab оугодити, пригваждати а пригвоздити, трꙋждати, а трꙋдити. In antiquissimis Codd. post жд scribitur а: осꙋждати, побѣждаю, трꙋждаю.
смꙋщати а смꙋтити, въсхыщати а хытити, просвѣщати, пригнѣщати а пригнѣтити, ѡвращати, прещати а претити.
взвѣщати а взвѣстити, ѿпꙋщати а пꙋстити, мщати а мстити, вмѣщати, прелщати а прелстити,

ти, изращати, причащати, шчищати, пращати (R. прощати) a простити.

влажати a влазити ingredi, поражати a поразити, погрꙋжати a погрꙋзити.

шбожати ab шбожити, приближатиса, прꙋжати, стꙋжати.

смѣшати a смѣсити, взнашати a носити, (R. поношати), шрошати, изсꙋшати, искꙋшати, глашати, шгнꙋшати, прашати a просити, вскрѣшати.

лишати a лишити, шрѣшати a рѣшити, оутѣшати, совершати, сгрѣшати.

поꙋчати ab оучити, разлꙋчати, шлнчати, порꙋчати a порꙋчити, истачати (R. источати), затачати a точити.

Eundem typum sequuntur pauca Denominativa: шбꙋвати a бꙋй, вечерати a вечера; et шбѣщати ab шбѣт, vel immediate ab inusitato шбѣтити. Sic шбетшати ab шбетшити et hoc a ветх.

Usus Iterativorum et Frequentativorum formae quintae praecipuus est in formando Verborum compositorum Praesenti. Cum enim composita ex. gr. извꙋю, претнꙋ, шрѣшꙋ Futura sint, Praesens ab Iterativis eorum peti solet: извꙋваю, претинаю, шрѣшаю.

Verba formae sextae.

a) - ꙋю, ова, овати post consonas solidas.

b) - юю, ева, евати post vocales et liquidas.

(Conjugatio I.)

(Paradigma A, quoad Praesens).
(Paradigma B, quoad Praet. Infin.)

§. 73. Primitivum hujus formae vix ullum repereris, nisi fortasse ea primitiva censeas, de quorum primo etymo non constat. Sunt enim omnia a nominibus, rarius a thematibus aliarum formarum, derivata.

a) - ꙋю, овати:

вдовꙋю a вдова, волхвꙋю a волхв.

требꙋю a треба, кꙋпꙋю a кꙋп, кꙋпити; сверѣпꙋю a сверѣпый, нѣмꙋю a нѣм.

ѡбинꙋю, повинꙋюса, a винꙋ; минꙋю a минꙋ, именꙋю ab имѧ, имене; знаменꙋю a знаменати, вълнꙋюса a вълна.

помилꙋю a мил; цѣлꙋю salutare, osculari, a цѣл. Salutant nimirum Slavi, dum alterum integrum (цѣл) id est sanum et salvum esse jubent. дрѧселꙋю a дрѧхл.

вѣрꙋю a вѣра, мирꙋю εἰρηνεύω a мир, дарꙋю a дар, жирꙋю a жир, щедрꙋю a щедр.

ѡбѣдꙋю ab ѡбѣд, исповѣдꙋю, заповѣдꙋю (alias et исповѣдаю, заповѣдаю), радꙋюса a рад, приплодꙋю a плод.

co-

ѡвѣтѹю а совѣт, ѡвѣтѹю ab ѡвѣт, испытѹю ab испытати, ратѹю, стѧѹю.

ѡблазѹю а блазати, ѡблизѹю а лизати, истазѹю а тазати, показѹю а показати, ползѹю а полза, ѡбразѹю ab ѡбраз.

попасѹю ab ѡпоıсати, восписѹю а писати, согласѹю а глас.

ѡколгѹю ab ѡколпати, недѹгѹю а недѹг.

лихѹю а лих. ликѹю а лик, инокѹю ab инок, толкѹю а толк, слѹкѹю, изыскѹю ab искати.

Adde plurima alia partim ab Adjectivis in ен derivata, uti лѹкавнѹю а лѹкавен, чермнѹюся а чермен, празднѹю, бѣснѹюся, вѣчнѹю, partim a Substantivis orta, uti болѣзнѹю, господѹю, враждѹю, а болѣзнь, господь, вражда; et alia, maxime a forma Abstractorum in ство deducta: дѣйствѹю а дѣйство, витїйствѹю а витїйство, ходатайствѹю, благовѣствѹю, разньствѹю, пѹстѹнствѹю, священствѹю, свѣдѣтелствѹю, предстателствѹю, господствѹю, наслѣдствѹю, усердствѹю, десятствѹю, сѹботствѹю, торжествѹю, шествѹю, монашествѹю, послѹшествѹю, пророчествѹю, жречествѹю, владычествѹю, избыточествѹю, ѡсѹществѹю а ѡсѹщество, человѣколюбствѹю, et innumera alia, plerumque graecorum exemplorum servili imitatione procusa.

b)

b) - ева, евати:

боюю: боева: боевати, а бой.

оутренюю: оутренeвати, ab оутренїй.

властелюю: властелевати а властель.

совершꙋю: совершевати, а совершити.

врачꙋю: врачевати, а врач.

непщꙋю: непщевати, а не et пещися.

сокровищꙋю: сокровищевати, а сокровище.

Post ш, ч, щ scribi ꙋю pro юю satis jam notum est ex iis, quae Introduct. §. 24. nota (t) monuimus.

Sextae formae usus idem fere est, qui Frequentativorum quintae, ad formanda nimirum Praesentia. кꙋпити Praesens кꙋпꙋю ab hac forma petit, cum кꙋплю Futurum sit. A вязати Praesens вяжꙋ praefixa praepositione за transit in Futurum завяжꙋ (alligabo), ut igitur a composito завязати Praesens habeatur, hoc a forma завязовати, utpote frequentativa respectu brevioris formae, repetendum erit: завязꙋю.

Exposito formarum Verbi discrimine et usu jam ea, quae Grammatici de Futuri formatione docent, illustremus.

Futurum simplex.

§. 74. Futurum simplex a forma Praesentis terminatione non differt. Hinc eodem modo inflectuntur Futura, quo Praesentia. Sunt etiam non pauca Verba singularia primae, secundae, et

quar-

quartae formae, quibus actio subito transiens denotatur, quae sub forma primigenia non Praesens, sed reipsa Futurum sistunt; Praesens vero, cum id diutius duret, ab alia forma, qua longior mora designatur, sumere solent. Sic бꙋдꙋ (ero) natura sua Futurum est, quod Praesens кємь (sum) ab alio themate mutuatur. Praesens autem бывають (esse soleo) a Frequentativo бывати singularis Verbi быти formatum est. Themata igitur Praesentis et Futuri temporis in Lexicis diligenter notanda erunt. Hic saltem aliqua Futura primigenia praeter бꙋдꙋ subjungamus. Et quidem formae primae:

дам	dabo,	Praes.	даю, даяти.
падꙋ	cadam,	-	падаю, падати.
садꙋ	sedebo,	-	сѣждꙋ, сѣдѣти.
лагꙋ	jacebo,	-	лєжꙋ, лєжати.

садꙋ proprie significat: ponere se in sede, *sich setzen*, лагꙋ ponere se in lecto, *sich legen*. A живꙋ Futurum circumscribi solet жив бꙋдꙋ vivus ero, vivam.

Formae secundae, quae proprie Futurorum est:

дꙋнꙋ	flabo,	Praes.	дмꙋ (дꙋю).
зинꙋ	oscitabo,	-	зѣваю, зѣю.
канꙋ	stillabo,	-	каплю, капати.
плюнꙋ	spuam,	-	плюю, плєвати.
станꙋ	stabo,	-	стоꙗ, стояти.

сагнꙋ

сагнꙋ attingam, Praes. сагаю, сагати.
дъхнꙋ spirabo, - дышꙋ, дыхати.
рыкнꙋ rugiam, - рычꙋ, рикати.
дерзнꙋ confidam, - дерзаю, дерзати.
двигнꙋ movebo, - двигаю, двигати.

Formae quartae:

кꙋплю emam, Praes. кꙋпꙋю, кꙋповати.
лишꙋ carebo, - лишаю, лишати.

Grammatici Bohemi, uti et Poloni, verba singularia Futura appellant *perfecta*, seu perfectae actionis, quae momento absolvatur, Praesentia vero *imperfecta*, quod eorum actio duret.

Praesens pro Futuro.

§. 75. Utuntur vero Slavi subinde etiam Praesenti Verbi singularis pro Futuro, eadem nimirum forma exprimendo Praesens et Futurum. Matth. 8, 19. идꙋ по тебѣ, аможе аще идеши, sequar te quocunque ieris. Praesertim si particula аще (ἐὰν) praecedat: аще просите si petieritis, иже аще речет qui dixerit. Sic кїю, пїю, вѣдꙋ, минꙋ, градꙋ venio, et veniam; hinc градꙋщїй venturus; разꙋмѣет intelliget, явитсѧ revelabitur, волит, родит, видѧт videbunt, свободит, пꙋстит, простит, крститсѧ baptizabitur, варяю praecedo et praecedam, полашет praecinget.

Futurum compositum.

§. 76. Futurum compositum formatur, si Praesenti verbi simplicis praepositio praefigatur. Enume-

merant autem Grammatici praepositiones, quae futuri formationi aptae sint, praeprimis sequentes: ѡ, оу, из, въ (во), по, на, съ (со), възъ (воз), при, про, раз, quibus addere licet reliquas omnes, e quibus verba composita constare possunt, nimirum до, ѡбъ, ѿ, пре, под, пред, низ. Quaelibet enim praepositio Verbo praefixa hoc ipso, quod significatum ejus vario modo determinet, ipsum etiam tempus ita restringit, ut Praesens verbi simplicis in compositis Futurum evadat. Verbo лїю (fundo) si praefigas в, на, из, про, раз, habebis Futura влїю, налїю infundam, излїю effundam, пролїю, разлїю, profundam, diffundam. Sic ѡбꙋю induam, изꙋю, разꙋю exuam; почнꙋ, начнꙋ, зачнꙋ incipiam, почїю quiescam, оударю percutiam, положꙋ ponam, sunt Futura composita, etsi eorum simplicia exoleverint.

Frequentissimi autem usus in formando Futuro sunt praepositiones оу, по, възъ, ita quidem, ut propriam subinde significationem fere amittant. Talia sunt: оубїю, оумыю; поймꙋ, пойдꙋ, понесꙋ, познаю, послю; возмꙋ, возмогꙋ, воѕсмѣетеся videbitis, возрастꙋ crescam. Formae tertiae: оувидит videbit, оубоюся timebo, оумрꙋ moriar, оузрит aspiciet, оудержит; оумълчит, оуслышит, возмнится, возненавидит (Praes. ненавидит) odio habebit. Formae quartae: оупокоит pacabit, оу-

молит, оуязвит, оусрамятсѧ confundentur, оустоит; погѹбит, послѹжит; возбѹдит, возмѣрит, возлюбит, возсѹдит. Formae quintae: порѹгаюсѧ взалчѹ ab алкати, взыщѹ, возплачетесѧ flebitis, возрыдаете, возглаголете. Formae sextae: оувѣрѹете credetis; возрадѹетесѧ gaudebitis. Plura alia Futura composita formae secundae (in нѹ) vide supra §. 61.

Haec tamen ope praepositionum formata Futura, si iis particula да praefigatur, etiam Praesens Optativi et Conjunctivi supplent: да оумолчит taceat, ut taceat, да послѹжит ut serviat; да прїидет adveniat, да сбѹдетсѧ ut impleatur.

§. 77. Non est tamen praepositionum tanta vis, ut etiam Praesens Frequentativorum in Futurum convertere possint. Sed nec Iterativorum, quibus sub aliis formis verba singularia respondent, Praesens pro Futuro usurpari solet. Sunt enim ѡбладают, ѿстоит, изгонит, износит, приходит Praesentia. Adde присѣдит adsidet. Non desunt tamen exempla Futuri iterativi: поемлет, вземлет, посѣкаетсѧ, ѿвѣщают respondebunt, Praes. ѿвѣщавают; ѡставлѧетсѧ, ѡбращѹ ab ѡбращати (Praes. ѡбращаю). Differunt autem поемлет a поймет, посѣчет a посѣкает ratione formarum, quarum prima (имѹ, сѣкѹ) actionem momentaneam, subito transeuntem, quinta verò имати, сѣкати actionem continuatam aut iteratam designat.

Fu-

Futura periphrastica.

§. 78. Futura circumscripta seu periphrastica ›rmantur ope auxiliarium имамь, хощѹ, бѹдѹ, uae Infinitivo praeponi aut postponi solent: имамь сти legam, хощѹ написати adscribam, бѹдѹ ѣлати operabor. имамь Graecorum μέλλω, бѹдѹ ermanorum *ich werde*, хощѹ Anglorum *I will* respondent. Exempla Futuri ope имамь formati in vangeliis non pauca leguntur: имѣти имаши habebis, предан имать быти tradetur, оуслышати мате audietis, прїити имать сын veniet, venirus est filius, не имать быти non erit, не имать ити non bibet, не имате видѣти non videbitis, е имѹт вкѹсити non gustabunt, не имате вѣровати on credetis. Addi potest начнѹ: нерадити начнет ontemnet, (negliget, non curabit) Matth. 6, 24; ic Luc. 16, 13., ubi pro нерадити antiquiorum editorum editores substituerunt formam Russis usitatam нерадѣти. небоятися начнеши non timebis ir. 9, 16. (nunc неоубоишися). немощи (male in strog. немочи) начнеши Sir. 7, 6. nunc невозмоши. искати начнет ζητήσει, Sir. 33, 26.

§. 79. Auxiliare бѹдѹ activorum et neutrorum nfinitivo rarius jungitur: имѣти бѹдете habebitis oh. 16, 33; at in аще бѹдет обрѣсти ю, Matth. 18, 3. si contigerit, бѹдет est pro γένηται. In Vet. 'est. libris minus antiquis reperiuntur plura ejusmodi

modi Futura: владѣти бѹдѹ, писати бѹдеши, слѹжити бѹдѹт, ѡбитати бѹдет habitabit. Raro etiam participio activо (et neutro) in л ad exprimendum Futurum exactum addi solet бѹдѹ: елико бѹдет сътворилъ quaecunque fecerit, Ezech. 18, 22. Ostrog. ed. (nunc еліка сотворилъ). идѣже вшли бѹдѹт, тамо, quo ingressi fuerint, οὗ εἰσήλθοσαν ἐκεῖ, Ezech. 12, 10. (nunc аможе внидѹтъ): или ѹснѹлъ бѹдет aut obdormiverit 3 Reg. 18, 27. (nunc или спит сам); да некако искѹсилъ вы бѹдет ne forte tentaverit vos 1 Thess. 3, 5. (nunc deleto бѹдет).

Frequentius autem бѹдѹ cum Participii passivi Praesenti et Praeterito connectitur: да видими бѹдѹт ut videantur; бѹдете ненавидими; взят бѹдет, дано бѹдет dabitur; предан бѹдет tradetur, ведени бѹдете, изгнани бѹдѹт, ѹвѣдѣно бѹдет, разрѣшено бѹдет, свазано бѹдет, etc.

Verbum auxiliare хощѹ (volo) Infinitivo jungi solet: егда хотят сїя быти, quando futurum est ut ista fiant, ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι Luc. 21, 7. хотай прїити qui venturus est, ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, Matth. 11, 14; имже хотахѹ емѹ быти quae essent ei eventura, τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν, Marc. 10, 32.

Apud Illyrios auxiliare ћѹ, quod e хощѹ contractum est, frequentissime Infinitivo jungi solet: Russi vero et Bohemi in verbis iterativis auxiliare бѹдѹ amant. Croatae et Carnioli бѹдѹ cum participio activo in л connectendo Futurum formant. Poloni бѹдѹ cum Parti-

ti-

ticipio activo in л aut cum Infinitivo conjungunt: będę pisał, aut pisać będę scribam. Relkovich in Grammatica Slavonica (dialecti illyricae hodiernae) Futurum II. Conjunctivi ope budem et Participii activi formatum exhibet: kada ja budem imao, kada mi budemo imali, si habuero, si habuerimus. Lanossovich vult etiam Infinitivum adhiberi: kada budem imati.

Praesens aliorum Modorum.

§. 80. Aliorum Modorum Praesens a Praesenti (seu Futuro) Indicativi formatur rejiciendo ꙋ vel ю et apponendo characteristicam terminationem cujusvis Modi. Est autem и Imperativi terminatio: иди, бꙋди, ими, пошли, встани, ab идꙋ, бꙋдꙋ, имꙋ, пошлю, встанꙋ. Desinentia in гꙋ, кꙋ mutant ante и gutturales г, к in analogas з, ц: немози, noli, a немогꙋ, помози a помогꙋ, извлеци ab извлекꙋ.

Coalescit autem и cum vocali praecedente in diphthongum: пой a пою, владѣй а владѣю, питай а питаю, помилꙋй a помилꙋю.

In Verbis 3. et 4. formae, in quibus consona radicalis ante ю primae personae transformari solet, aut secunda persona, aut Infinitivi consona immutata respici debet:

сꙋждꙋ,	сꙋдиши	:	сꙋдити,	Imper.	сꙋди.
мꙋщꙋ,	мꙋтиши	:	мꙋтити,	-	мꙋти.
пꙋщꙋ,	пꙋстиши	:	пꙋстити,	-	пꙋсти.
слежꙋ,	слезиши	:	слезити,	-	слези.
прошꙋ,	просиши	:	просити,	-	проси.

Sic

Sic люби а люблю: любити, соблазни а соблажню: соблазнити, мысли а мышлю: мыслити, остри ab ощрю: острити.

а et ы Gerundivi: даꙗ seu дая а даю, глагола а глаголю, гора а горю. Vocalem ы exigunt desinentia in ѹ: имы ab имѹ.

Et affixo й Adjectivorum: имый habens. Sic живый qui habitat, *κατοικῶν* Psal. 90, 1., живый блѹдно vivendo luxuriose, *ζῶν ἀσώτως* Luc. 15, 13., чтый (отца) honorans, *ὁ τιμῶν* Sir. 3, 3., кленыйся qui jurat, вергый projiciens. Quaedam et ope а formantur: дма а дмѹ, жна а жнѹ, тра а трѹ.

Bohemi Verbis in ѹ solidum pro ы apponunt а: веда ducens, неса portans. Hanc terminationem etiam in Chronographo russico Nestore non semel observare licebit.

ем (км), ом, им Participii passivi, apponendo км pro ю post vocales: дакм seu даем, знакм, нарицакм, ѡскѹдѣкм, а даю etc. ем pro ю post consonas: глаголем а глаголю, колеблем; пишем, мещем а пишѹ, мещѹ.

ом pro ѹ: ведом, несом, женом, чтом а ведѹ, несѹ etc.

им pro ю in verbis 3. et 4. formae: творим а творю, гоним а гоню. Restituenda autem est consona radicalis, quae in 1. persona mutationem subiit: сѹдим а сѹдити: сѹждѹ, видим а видѣти: виждѹ, просим а просити: прошѹ.

Prae-

Praeteriti simplicis et Infinitivi formatio.

§. 81. Dato Praesenti (seu Futuro) primae formae personam tertiam Praeteriti facile formabis, rejiciendo ю, si syllaba radicalis vocali terminetur. A пію si ю rejicias, habebis пи; cui si х affigatur, persona prima formabitur: пих bibi. Verba autem in ȣ, quorum syllaba radicalis consona clauditur, assumunt in Praeterito characteristicam е, in prima persona ох: иде, идох; веде: ведох, плете: плетох, ab идȣ, ведȣ, плетȣ. Consonae transformabiles ante е mutationem subeunt, non ante ох: верже: вергох a вергȣ, влече: влекох a влекȣ. Infinitivi Verborum istorum quomodo a prima persona formari possint, sub forma I. inductio sat ampla §. 57 docet.

Verba 2. formae, si terminationem нȣ praecedat vocalis, exigunt in Praeterito нȣ, нȣх: минȣ, мȣнȣх a минȣ, минȣти. Quorum syllaba radicalis (ante нȣ) consona terminatur, etiam 1. formae Praeterita aemulantur, rejecto нȣ et affigendo е, ох; погибе, погибох a погибнȣ.

In Verbis aliarum formarum dato Infinitivo formabis Praeteritum rejiciendo ти, et dato Praeterito simplici formabis Infinitivum affigendo ти:

A горѣти : горѣ. A терпѣ : терпѣти.
кȣпити : кȣпи. гони : гонити.

А писати : писа А каза : казати.

толковати : толкова. помилова : помиловати.

Juverit formationem Praeteriti et Infinitivi, utpote temporum analogorum schemate generali comprehendere.

Praes.	Praet.		Inf.	
- ю, -	-	х, -	ти:	Verb. form. 1. a.
- ѹ, -	е, -	ох, -	ти:	Verb. form. 1. b.
- нѹ, -	нѹ, -	нѹх, -	нѹти:	Verba formae 2.
- ю, -	ѣ, -	ѣх, -	ѣти:	Verba formae 3.
- ю, -	и, -	их, -	ити:	Verba formae 4.
- аю, ю, -	а, -	ах, -	ати:	Verba formae 5.
- ѹю, -	ова, -	овах, -	овати:	Verba formae 6.

Iterativa et simplicia continuatae actionis exigunt in 3. pers. Praeteriti terminationem аше pro а: бываше, зваше, спаше, гнѣвашеса, требоваше etc.

Lexicographis auctor sim, ut Verborum 1. et 2. formae primo loco ponant Praesens ceu thema, Verborum vero 3. et 4. formae Infinitivum aut Praeteritum, cum in his radicales literae nullam patiantur transformationem. Idem fere in Verbis 5. formae observandum erit, cum etiam horum non pauca in Praesenti mutationem subeant. Sive enim питаю, sive питати primum locum occupet, nihil inde incommodi: sed pro алчѹ, ищѹ malim Infinitivos алкати, искати, exhiberi, ut mutationis ratio pateat. In his et similibus, in quibus ex uno tempore aliud certo cognosci non potest, tutius erit utrumque loco suo ponere et lectorem eo remittere, ubi syllaba radicalis non mutata exhibetur.

Prae-

Praeterita aliorum Modorum.

§. 82. Aliorum Modorum Praeterita ab Indicativi Praeterito formantur, characteristicam terminationem affigendo tertiae personae. Est autem ...sona

в Gerundivi terminatio: бывъ а бы: быти; минъв а минъ, гладѣвъ а гладѣ, посадивъ а сади, показавъ а показа; вѣровавъ а вѣрова. Excipe tamen Verba primae formae in ъ. Haec enim plane respuunt, et rejecto ъ ipsa syllaba radicali Praeteritum Gerundivi constituit: шедъ а шедъ, плетъ а плетъ, рекъ а рекъ. Sic имъ (pro имъ) ab имъ, ...чемъ а начнъ et alia quaedam formae secundae. ...ide Conjugationem II. Affigitur autem huic terminationi non solum in feminino ши: минъвши, показавши, in plurali ше: шедше; sed etiam in aliquis casibus ш: глас рекш vocem dicentem quae dixit).

л Participii activi: был, ѿринъл, видѣл, вил, рѣзал, вѣровал, а бы, ѿринъ, видѣ etc. ...ed несл, изгибл а несе, изгибе, rejecto prius е ...rmativo Praeteriti formabis. In iis autem, quae ...te е Praeteriti consonas transformant, thema ...sum, aut prima persona Praeteriti respicienda erit, quia haec ante ох radicalem thematis immutatam exhibet: текл а текъ, текох, стрегл а стрегох.

-н, ен, вен, овен, et -т Participii passivi: послан, біен (бикен), несен, шевен, ѿрновен, a посла, би, несѹ, шевю, ѿрнинѹ, et пѣт, пит, свит, прострѣт a пѣ: пѣти, пи, свинѹ, прострѹ, pro ratione diversarum formarum et Conjugationum, quas vide.

Scio equidem activa питал, творил a Grammaticis linguae slavicae veteris inter Participia non referri, et passiva питаем, творим, et питан, творен Gerundivis adnumerari, solumque ea Participia appellari, quae terminationibus й, щїй, ый aucta sint, uti activa питалй, питающїй (a питаа), творай, творащїй (a твора), et passiva питаемый, творимый, питаный, твореный. Verum terminationem activam питал, питала, питало Participia eodem jure, quo passiva питан, питана, питано, appellanda rectè Grammatici linguae illyricae hodiernae observarunt, cum ratio ab analogia petita id suadeat. Liceat itaque etiam mihi duntaxat питаа, имы, твора, et питав, км, творив Gerundivum (Bohemis Transgressivum, aliis Circumstantialem) Modum vocare. Aucta vero terminationibus й, щїй, ый Adjectiva dicantur, e Gerundivis et Participiis formata, et sub hac forma non ad Verbi conjugationem, sed ad Adjectivi declinationem referenda erunt.

Praeteritum iterativum: ах, аше.

§. 83. Quid intersit inter дах, да et даах, дааше, inter бих, би et бїах, бїаше, inter творих, твори et творах, твораше, ex formarum discrimine supra explicato cognosci potest. да enim a Verbo singulari дати, дааше ab Iterativo даа-

ти

и formata censeri debent. Sunt autem et alia erba, a quibus Iterativa in ню formari aut non olent, aut non possunt, quae tamen terminatiois iterativae ах, аше in Praeterito capacia sint. живѹ Praeteritum singulare in composito ожи- ѣ est ожи revixit; si autem continuatam actioem designare velis, non жих, жи, sed живах, ивáше (vivebam, vivebat) dicendum erit. Formaur autem praeteritum hoc continuativum appoendo ах pro ох, ѣх, их primae personae et ше pro е, ѣ, и 2. et 3. personae: 1. идах, et 3. идаше, pro идох, иде ab идѹ; баше pro ѣ a быти. Sic quoque

блюдах :	блюдаше	pro	блюдох,	блюде.
растах :	расташе	-	растох,	расте.
можах :	можаше	-	могох,	може.
течах :	течаше	-	текох,	тече.

Et sic имаше pro имѣ, мнаше pro мнѣ, виаше pro видѣ, молаше pro моли, люблаше pro оби etc.

Verba in ати, quorum Praeteritum ах, а terativi vices supplet, saltem in tertia persona ro а amant аше: питаше pro пита. Solent auem etiam horum, uti et aliorum verborum raeterita amplius augeri assumto altero а, ita t ах (ах) prolongetur in аах (аах), et аше (аше)

in ааше (ꙗше): читаах, читааше; твораах, творааше; quas terminationes Smotriski Plusquamperfecto minus recte tribuit, cum iis duntaxat frequentior et a longiori tempore continuata actio designetur. In Mss. certe satis obvia sunt ejusmodi Praeterita prolongata, uti бѣаше pro баше, хождааше, слежааше, видааше, разорааше, ѿвѣщавааше in singulari; продаахꙋ, ждаахꙋ, кꙋповаахꙋ, гонаахꙋ, женаахꙋсѧ in plurali. Sic etiam имѣаше, хотѣаше et хотааше. Quae si latine reddenda sint, non Plusquamperfecto, sed Imperfecto exprimenda erunt: идѣаше solebat ire, грѧдаахꙋ gradiebantur frequenter, solebant venire. Supplent enim Slavi verbum soleo, quo carent, Frequentativorum suorum formis.

Praeteritum circumscriptum.

§. 84. Praeteritum periphrasticum seu circumscriptum Indicativi constat e Participio activo et auxiliari есмь, еси, есть aut бѣх, бѣ.

чел	есмь,	читаал	есмь
чел	еси,	— —	еси
чел	есть,	— —	есть etc.

Haec exempla Smotriski adduxit. Mrazovich quoque читал есмь et творил есмь sub nomine Praeteriti perfecti paradigmati inseruit, quamvis p. 104. in nota monuerit, multos esse Grammaticos,

os, qui existimenť tempus praeteritum cum au-
lari єсмь linguae (veteri) slavonicae non conve-
te. Concludit tandem ipse, cum in libris litur-
:is secunda persona cum auxiliari єси, et tertia
m єсть reperiatur, nullam esse rationem, ob
am usus primae personae cum єсмь probari non
ssit. Sed enim exstant etiam exempla saltem in
teri Testamento pro usu primae personae cum
ь: Isai. 57, 16. аз єсмь сътворил, in cor-
cta аз сотворих. Isai. 10, 9. нѣсмли взял, at
10. взях in Ostrogiensi, in correcta vero etiam
9. не взяхли; Ezech. 33, 7. стража тя єсмь по-
авил, in correcta в стража дах тя, Ibid. 40, 4.
ѣзл єсмь сѣмо, in correcta вшел єси; 3 Reg. 18,
. аз єсмь остах, ubi legendum остал, in correcta
; остах ὑπολέλειμμαι. Isai 36, 10. olim in plurali
мы пришли venimus, *wir sind gekommen* (nunc
риидохом). Esther 8, 7. дал єсми dedi, quod correc-
res mutarunt in дах. De persona 2. et 3. nemo
ubitaverit, quum etiam in novo Testamento cum
ıxiliari legantur. Matth. 18, 15. приωбрѣл єси lucra-
ıs es, ἐκέρδησας. c. 25, 20. пять талант (v. 22.
ва таланта) ми єси предал tradidisti. παρέδωκας.
uc. 11, 27. ижє єси сссал quae suxisti, ἐθήλασας.
oh. 4, 18. имѣла єси habuisti, ἔχεις, рекла єси di-
isti, εἴρηκας. At v. 17. добрѣ рече bene dixisti, κα-
ῶς εἶπας, in editionibus antiquioribus, in postre-

ma

ma vero рекла еси. Olim tamen simplicis Praeteriti in 2. et 3. persona, quae terminatione plane non differunt, longe frequentior usus fuit. Qui Ostrogiensem editionem Mosquae 1663. recuderunt, plurimis in locis personam secundam, in quibus textus simplicis Praeteriti inflexionem retinuerat, in margine circumscribere solent. In recentioribus vero editionibus, quas Russi recensuerunt, non nisi rarissime persona 2. simplicis Praeteriti legitur, cum ei vix non ubique Praeteritum circumscriptum substitutum fuerit. Inde factum est, ut persona secunda simplex a Grammaticis neglecta fuerit. Pro ea enim in eorum paradigmatibus persona secunda circumscripta питалъ еси inter питахъ et питаше, et творилъ еси inter творихъ et твори locum occupat, quod certe absonum est.

Exempla auxiliaris бѣхъ, бѣ, cujus ope Praeteritum plusquamperfectum circumscribitur, pauca sufficient. Luc. 15, 32. изгыбл бѣ perierat, Joh. 6, 17. не оу бѣ пришел nondum venerat, ἐληλύθει. Sic бѣ лежало, бѣхꙋ пришли, ѿшли бѣхꙋ, бѣша вошли etc.

Praeteritum passivum eodem modo circumscribi solet, jungendo nimirum Participio passivo auxiliare есмь aut бѣхъ, бѣ, et бых, быть: послан есмь missus sum, оуже ѡсꙋжден есть, прокляти сꙋть; бѣ всажден, положен бѣ positus erat, не

оу

рѣ прославлен Joh. 7, 39. nondum erat glorifica-
us, вахꙋ собрани. Sic quoque дан бꙑсть, послан
есть, речено бꙑсть dictum erat; прельщени бꙑсте;
ꙋчени бꙑша, писана бꙑша scripta fuerant.

Optativi Praeteritum, et Futurum conditionale.

§. 85. Optativi, aut si mavis Conjunctivi, Praeteritum conditionale, quod Latinorum Imperfecto et Plusquamperfecto Conjunctivi respondet, formatur adjungendo Participio activo et passivo auxiliare бꙑхъ, бꙑ; бꙑхом, бꙑсте, бꙑша: да возвеселилася бꙑхъ ut laetarer, аще бꙑ разꙋмѣл и тꙑ; еже бꙑ вѣдала дар божий ... тꙑ бꙑ просила оу него, дал бꙑ ти Joh. 4, 10. si scires donum Dei ... tu petiisses (peteres) ab eo et daret tibi. Postrema ditio in primo membro addit еси post вѣдала, quod тꙑ abiit et вѣдала бꙑ sine еси etiam de tertia persona intelligi possit. Хотѣ бꙑ ял ut ederet, да бꙑ бꙑл с ним ut esset cum eo; аще бꙑ бꙑл пророк, вѣдѣл бꙑ; что бꙑша емꙋ отвѣщали quid responderent ei; да бꙑша имѣли ut haberent.

Esther 4, post versum 17. (in Vulg. 13, 13.: libenter etiam vestigia pedum ejus deosculari paratus essem) interpres antiquus plane бꙑ cum Praeterito simplici Indicativi conjunxit, cujus rei exemplum vix alibi reperire liceat. Legitur enim in Ostrogiensi благоволах бꙑ лобзати и плеснѣ ног его ηὐδόκουν φιλεῖν πέλματα ποδῶν αὐτοῦ, pro благоволила бꙑх лобзати и слѣды etc. quod correcta editio nunc exhibet.

Eo-

Eodem modo Plusquamperfectum exprimitur: взѧлъ бых accepissem; аще не бых пришелъ si non venissem; аще дѣлъ не бых сотворилъ si opera non fecissem; аще бы восхотѣлъ еси жертвы, далъ бых убо Psal. 90, 18. si voluisses sacrificium, dedissem utique; (at Ostrog. ed. et Psalt. Ven. всхотѣлъ еси, et далъ быхъ pro далъ бых). добро бы было емѹ, аще не бы родилсѧ Matth. 26, 24. bonum esset ei, si natus non fuisset, Cod. Serb. боле бы было емѹ, аще сѧ не бы родилъ, melius etc. прѣстали бы убо были cessassent utique. In voce passiva: да не преданъ быхъ былъ ne traderer; аще не бы ти дано свыше (omisso было), Joh. 19, 11. si tibi datum non esset desuper.

Futurum conditionale quod Latinorum futuro Conjunctivi, Germanorum futuro exacto respondet, similiter e Participio activo et auxiliari бѹдѹ constat. аще грѣхи бѹдетъ сотворилъ Jac. 5, 15. si peccata commiserit, ᾖ πεποιηκώς. Legitur vero futurum conditionale бѹдетъ сотворилъ non solum in codd. manuscriptis, sed in antiquis editionibus omnibus. Correctores tamen maluerunt hoc loco substituere Praeteritum Indicativi сотворилъ естъ. Sic etiam Exod. 21, 13. аще Богъ предаде editio postrema pro antiquo предалъ бѹдетъ exhibet. Alia exempla vide supra §. 78.

In-

Infinitivus et Supinum.

§. 86. De Infinitivo ejusque characteristica vocali, quae terminationem ти praecedit, sub qualibet forma egimus. Confer etiam §. 81. Ab eo differt Supinum, quod hoc vocalem и post т respuat atque adeo in т solidum (тъ) desinat: идꙋ искатъ eo quaesitum, пойдꙋ спатъ ibo dormitum, аз послах вы жатъ; приде мрѣти-видѣтъ гроб; чьсо видѣт изидосте ter legitur; текоста възвѣститъ, вниде снима облѣщь cum ь ob щ. Supini т finale cum solidum sit, non liquidum, differt etiam a Russorum Infinitivo, qui ob absorptum и signo ь notatur: искать, спать. Haec Supini forma in libris impressis omnino nunc desideratur, et non nisi in antiquis codd. manuscriptis reperitur. Bohemi Supinum ab Infinitivo adhuc seculo XVI., Venedi Lusatiae in quibusdam formulis seculo XVIII. distinxere, Croatae hodiedum distinguunt.

Participiale Gerundium.

§. 87. Subnectunt quidam Grammatici Gerundivis alium modum in ельно, причастоѣтїе dictum, quem Latinorum Gerundio in dum respondere falso putarunt. Abr. Mrazoviĉ, quamvis de ejus formatione p. 150 egerit, eum a conjugatione penitus rescidit et rectissime quidem, cum revera nihil aliud sit, quam Adjectivum ab Infini-

tivo

tivo formatum. Confer formativam ѥлен in Adjectivis. Nec enim читателен verti potest legendus, qui legi debeat, sed legibilis, qui legi possit; adeoque formae читателно locus inter Verba tribuendus non est, cum etiam Verbalia, uti чтенїе, читатель, творитель, licet a Verbis immediate deducantur, inter Verba referri non soleant.

Passivum.

§. 88. Passivi inflexio specialis nulla est in lingua slavica, excepto Participio passivo praesentis et praeteriti temporis, e quibus ope auxiliarium бꙋдꙋ, бѣ, бы, Futura et Praeterita periphrastica passiva constitui supra §. 78 et 84. indicavimus. Solent autem Passiva et quidem frequentissime formari adjungendo activis reciprocum сѧ. Cape exempla. Praesens: дѣютсѧ диви fiunt sive patrantur prodigia, что ти мнитсѧ quid tibi videtur, да свѧтитсѧ имѧ твое sanctificetur nomen tuum. Futurum: ѿиметсѧ auferetur, речетсѧ, проповѣстьсѧ. Praeteritum: обрѣтесѧ inventus est, оуподобисѧ, исполнисѧ impletus est, оуготовасѧ, родишасѧ nati sunt. Optativi Praeteritum: аще не быша прекратилисѧ днїе оны (olim тїи), не бы оубо спаслась всѧка плоть Matth. 24, 2. nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro. Infin. датисѧ dari, читатисѧ legi, ѡчиститисѧ mundari.

dari. Temporum circumscriptorum inflexionem vide in Conjugationibus.

Reciproca neutra seu media.

§. 89. A Passivis differunt non quidem forma, sed significatione Verba, quae ob adnexum сѧ reciproca aut potius reflexiva dicuntur. Respondent autem significatu suo intransitivis seu neutris, Graecorum mediis, Latinorum deponentibus. пасꙋ (pasco) activum est, пасꙋсѧ (pascor) reciprocum neutrum, non passivum. Transeunt igitur activa quaedam adjuncto сѧ in neutra.

Act. держати, Neutr. держатисѧ.
свѣтити, свѣтитисѧ.
возвратити, возвратитисѧ.

At пекꙋ pinso, a пекꙋсѧ curam habeo, prorsus differt. Sic et смѣю audeo, a смѣюсѧ rideo.

In aliis сѧ significatum varie modificat. брати sumere, братисѧ pugnare. клонити, склонити inclinare, поклонитисѧ adorare; ѿвергꙋ abjiciam, ѿвергꙋсѧ abnegabo me. Bene multa non nisi cum reciproco сѧ in usu sunt: дивитисѧ mirari, приближитисѧ adpropinquare, прикасатисѧ tangere, противитисѧ resistere, плакатисѧ flere, радоватисѧ gaudere, потокнꙋсѧ offendam. Adde падꙋсѧ, боюсѧ, смѣюсѧ rideo, надѣюсѧ spero, et alia, quorum pleraque sub formis Verborum singulis notavimus.

Ra-

Rarius pro ca. Dativus си occurrit: разжалити си, стѫжати си. Subinde dubium oriri possit, quo sensu Verbum activum reciproco ca auctum accipi debeat. скопишаса enim reddere possis castraverunt se (se ipsos) et castrati sunt (ab aliis); бiютса caedunt se invicem, et caedunt se ipsos, et caeduntur. E sensu autem facile colliges, utrum significatio reciproca, an reflexiva, an denique passiva verbo tali tribuenda sit.

Affixa personalia Verborum.

§. 90. Serviles illae literae, quibus syllabae radicali Verborum appositis personae designantur, nihil aliud sunt, quam aut obsoleta aut adhucdum usitata pronomina. Jure itaque affixa personalia dici possunt. Affiguntur autem syllabae ке Verbi irregularis in Praesenti:

Sing. 1.	- мь,	2. - си,	3. - ть.
	кесмь,	кеси,	кесть.
	sum,	es,	est.
Plur.	- мы,	- те,	- ѫть.
	кесмы,	кесте,	сѫть.
	sumus,	estis,	sunt.
Dual.	- ва,	- та,	- та.
	кесва,	кеста,	кеста.

Vides кси scribi pro кеси, et in сѫть excidisse initio ке. Indorum Duali асва respondet Slavorum кесва. Confer etiam Graecorum εἰμὶ, εἶς, ἐσὶ, ἐσμὲν, ἐστε,

си in secunda persona non nisi quaedam anomala servarunt: вѣси, повѣси a вѣмь, даси a дам. Alia ши amant pro си, quod conferendum est cum ṇ Graecorum.

Aliorum autem Verborum syllabae radicali affiguntur:

(a)

Sing. 1.	- ꙋ,	2. - еши,	3. - ет.
Plur.	- ем,	- ете,	- ꙋт.
Dual.	- ева,	- ета,	- ета.
	ведꙋ,	ведеши,	ведет.
	ведем,	ведете,	ведꙋт.
	ведева,	ведета,	ведета.

(b)

Sing. 1.	- ю,	2. - иши,	3. - ит.
Plur.	- им,	- ите,	- ат.
Dual.	- ива,	- ита,	- ита.
	гоню,	гониши,	гонит.
	гоним,	гоните,	гонат.
	гонива,	гонита,	гонита.

In Praeterito simplici:

Sing. 1.	- х,	2. - -	3. - -
Plur.	- хом,	- сте	- ша, хꙋ.
Dual.	- хова,	- ста	- ста.
	дах	да	да.
	дахом	дасте	даша, дахꙋ.
	дахова	даста	даста.

In

In Duali etiam genera distinguuntur. Feminini enim terminatio est вѣ, тѣ: ѥвѣ, ѥстѣ; бꙋдевѣ, бꙋдетѣ; гонивѣ, гонитѣ; даховѣ, дастѣ. Dualis ма pro ва confictus est ab iis, qui ва secundae personae tribuendum sibi male persuaserunt. In antiquissimo codice бꙋдемꙑ, поживемꙑ, разꙋмѣхомꙑ scriptum reperi, ita ut dubium non sit, plurale м ortum ex мꙑ. Vide infra Conjugationes anomalorum.

Caput VIII.

De Praepositionibus.

§ 91.

Particulas indeclinabiles aliis vocibus praefixas, quas Praepositiones (предлогꙑ) vocant, viginti numerare solent Grammatici. His tamen nos aliquot addendas censuimus, uti без et чрез, quas immerito exclusere alii. Constant vero omnes unica syllaba radicali, quae pro numero radicalium literarum aut ad primam, aut ad secundam aut denique ad tertiam classem referendae sunt.

1.	2.	3.
ѡ de.	ѡб.	пред ante.
оу apud.	ѿ ab.	прѣз.
въ, во, in.	из ex.	чрез per.
(вꙑ-)	въз, воз.	
па-	без sine.	

по

по post.	пра-
на in.	про-
до ad.	пре-
за pro.	при ad.
съ de.	под sub.
съ, со, cum.	над super.
къ, ко, ad.	низ-
	раз-

Mrazović subjungit 24 Adverbia, quae praeposiones improprias vocat, quod vices propriarum supere soleant, uti между inter, сквозѣ per, противу ntra, ради propter etc. quae spectata forma sua Adrbiis adnumeranda sunt.

§. 92. Ex his (вы), па, пра, про, пре, раз inseparales dicuntur, quod non nisi in vocibus compositis cum habeant. Huc alii referunt et adverbium низ, воз, quae tamen, licet rarius, etiam extra compotionem nominibus praefiguntur. Reliquae omnes parabiles sunt, ac nominibus et pronominibus raeponi solitae casus obliquos Accusativum, enitivum, Dativum, Localem et Sociativum reunt. De earum regimine vide Syntaxim. De eam significatu, pro cujus diversitate aliae unum, iae duos, immo et tres casus postulant, pau monenda sunt. Loci aut temporis terminum, d quem actio dirigitur, designant: до ad, in, , ad; in compositione etiam взз sursum: воз-

ні-

несшйся до небес elevatus in coelos, прійдꙋ къ вам veniam ad vos. Medium per quod: ѡб, ѡбнощ per noctem, чрез вѣрꙋ per fidem (in Ms. et Ostrog. вѣрою), чрез него (olim Col. 1, 20. собою); чрес non raro pro чрез; in compositione пре, про: прейдꙋ transibo, пройдꙋ pertransibo. Terminum a quo: с, ѡт, из: съгоры de monte, съ небесе de coelo, съ ѡбѣда a prandio; ѿстоит ѿ нас distat a nobis, ѿ града ab urbe, из оуст ex ore. Hinc съ начала, ѿ начала, из начала ab initio, quamvis с proprie sit de, ѿ ab, из ex. Quietem in loco: оу, при: оу тебе apud te, при пꙋти penes viam, при дверех ad januam. Situm et etiam motum ad locum: в in, по secundum, juxta, per, in, post, на in, super, contra, за post, pro, пред ante, под sub, над super. Exempla vide in Syntaxi. Societatem denotat с cum: съ тобою tecum, cui opponitur без sine: без оума sine ratione, без вины sine causa. Disjunctionem раз dis, in compositis tantum: разрѣшити dissolvere, разсыпати dissipare. Objectum actionis ѡ de, a quo Russi ѡб non distinguunt dicendo etiam ѡб нем de illo, pro ѡ нем. Differunt tamen ѡ et ѡб non solum regimine casuum, sed etiam significatione in verbis compositis, uti ex indiculo subjuncto cognoscere licebit.

§. 93.

§. 93. Serviunt omnino praepositiones etiam componendis aliis vocibus, praeprimis autem Verbis, quorum actionem plenius determinant, significatumque plerumque varie modificant; qui cum saepe aliarum linguarum praepositionibus in genere definiri non possit, plurium exemplorum collatione opus est.

ѡ:

ѡбогатити divitem reddere, *bereichern*, ѡпитисѧ inebriari, ѡпалити amburere, ѡписати describere, ѡплакати deplorare, ѡпрѧтати compescere, ѡмочити intingere, ѡмыти abluere, ѡнѣмѣти obmutescere, ѡдѣати induere, ѡжити reviviscere, ѡживити vivificare, ѡженитисѧ uxorem ducere, ѡжидати expectare, ѡсолити salire, sale condire, ѡсѣнити obumbrare, ѡслабити debilem reddere, ѡставити dimittere, relinquere, ѡсвѧтити sanctificare, ѡсвѣтити illuminare, ѡсновати fundare, ѡчистити et ѡцѣстити mundare etc. In ѡслꙋшати praepositio ѡ plane negandi vim habet. Adde decompositum ѡпровергати dejicere, abjicere. ѡбезглавити, ѡбезчадити privare capite, liberis, sunt a formulis без главы, без чад. Substantiva ex ѡ composita fere a Verbis deducta sunt, uti ѡток insula ab ѡтекꙋ, ѡплот sepes ab ѡплетꙋ, ѡпона cortina ab ѡпнꙋ, ѡтрава venenum, ѡстрог ab ѡстрегꙋ. At ѡкрин p. 240 a

 крин,

крин, et штегнь femoralia a стегно. Cf. etiam шв.

оу:

оуванꙋти, оувадати marcescere, оувѣдѣти, оувидѣти, оубити occidere, оубости confodere, оумнити, оумалити minorare, diminuere, оудалити elongare, оударити percutere, оурѣзати abscindere, оусѣкнꙋти decollare, оутвердити confirmare, оугасити exstinguere, оукротити mitigare, оукрасити exornare. оу Futuro formando saepe adhiberi, cum actionem simplicium magis determinet, supra dictum est. Decomposita: оуразꙋмѣти, оусꙋмнѣти, оусрѣсти. Adde Substantiva partim a Verbis, uti оутварь, оужас, оустав, оукрой, partim a nominibus deducta, uti оудоль, оудоліє, оусердіє, оусиліє, оучастїє. In оубог pauper, egenus, unde оубожїє paupertas, оу privationem significat.

в:

вяти intendere, Fut. воньмꙋ, вниматі: внемлю; внити intrare, внꙋшити auribus percipere, in quibus н epentheticum inter в et vocalem interponitur; ввѣрити concredere, ввергꙋ injiciam, впадати incidere, вписати inscribere, воплотитися (вплатитися) incarnari, вмѣнити reputare, вмѣстити capere, внрѣти subintrare, subrepere, впросити (вопросити) interrogare, вразꙋмити intel-

tellectum dare, instruere, водворитиса, вселитиса, inhabitare, incolere, вѕадити imponere, inde всадник eques, вцаритиса regnare, вочеловѣчитиса hominis naturam assumere, ἐνανθρωπῖσθαι; вогнѣздити nidulari, вкоренитиса radices figere, *sich einwürzeln*, вкѹсити gustare. Inde et Substantiva вопрос interrogatio, вход ingressus, вкѹс gustus.

(вы)

A Russis, Polonis et Bohemis duntaxat вы in compositione vocum adhibetur. Nec enim in libris slavicis antiquis unquam particula вы, quam Slavi meridionales prorsus ignorant, pro из legitur. Objici possit выдати Act. 25, 11. pro χαρίσασθαι, at inspectis codd. manuscriptis simplex дати hoc loco reperies. Nec me movent alia exempla e libris veteris testamenti petita: выразѹмѣваше Gen. 24, 21. вырѣзаны Exod. 39, 6. (secundum Vulg.), вывешенно bis 3 Reg. 7, 18. (in Ostrog. cap. 6., in correcta nunc висимо a висѣти), вытыкати, выразѹмѣти 2 Paral. 2, 14. (in correcta nunc ткати, разѹмѣти), вырѣза ibid. 3, 7. (at corr. изваа), выбирали ibid. 24, 11. (corr. выбирахѹ). Hi enim libri in Russia aut Polonia translati sunt. Legitur quidem etiam Prov. 28, 17. вырѹчаай ἐγγυώμενος, Sir. 7, 27. выдай дщерь certe pro вдай, Zach. 5, 4. вынесѹ и (in correcta изнесѹ его), Zach. 7, 14. iterum вынесѹ (in correcta ѿвергѹ), Ibid. 9, 8. вы-

гонай, (in correcta изгонаай). Sed his in locis composita cum particula вы pro из certe non sunt a manu primi interpretis, sed correctorum in Russia aut Polonia viventium.

па:

In Compositis duntaxat, pro по: паѹк aranea, паперть f. vestibulum, posticum, (Serb. приправа, припрат), папрать filix, памать memoria, a поманѹ, пажить pascuum, a пожити, пагѹба pernicies, павечерница. Huc etiam trahi possint пазнокти ungulae, паздеро et паздеріє flocci lini.

по:

поймѹ accipiam, a поимти, пойдѹ ibo, ab ити; побѣдити vincere, a бѣдити cogere, попалити, поперѹ conculcabo, попекѹса sollicitus ero, curabo, поманѹти, помнѣти, meminisse, помазати inungere, помогѹ adjuvabo, поновити renovare, понесѹ portabo, положити, полагати ponere, collocare, порѣю propellam, подати praebere, porrigere, потерпѣти sustinere, perpeti, потщатиса festinare, посѣтити visitare, посмѣюса subridebo, послати mittere, послю mittam, послѹжити ministrare, постлати sternere, почію requiescam, покрывати cooperire, покропити conspergere etc. Decomposita: позавидѣти aemulari, invidia moveri, пообладати dominari. Adde Substantiva помост stratum, pavimentum, поморіе

ora

ora maritima, понос contumelia, порок probrum, dedecus, потоп diluvium, поток rivus, позор spectaculum, послꙋх testis, покой quies. Russicum порог, i. e. праг, limen, differt ab Adverbio порог cornibus, per cornua. Illud enim vox simplex, hoc vero e по et рог compositum est.

на:

напти, наймꙋ, conducere, нанти, найдет на тѧ veniet super te, наꙋчити docere, наꙋстити persuadere, навыкати assuescere, нападати incidere, напоити potum praebere, наплнити implere, направити dirigere, напрагꙋ (лꙋк) intendam (arcum), написати inscribere, налагати imponere, налакꙋ, налацати incurvare, нарекꙋ, нарицати appellare, надѣюсѧ sperare, назнаменати significare, назидати superaedificare, назирати inspicere, наситити satiare, насладитисѧ delectari, наслѣдити hereditare, настати instare, наставити instituere, настꙋпити на ꙅмїю calcare supra serpentes, начати, начинати, incipere, наказати instruere, corrigere, corripere, наклонити inclinare. Substantiva наем (наим) merces conducta, наемник mercenarius, навѣт insidiae, народ natio, gens, нарок tempus praefinitum, a нарекꙋ. насилїе vis, violentia, a сила, наследїе hereditas, наглавїе cidaris Exod. 29, 4. Confer et particulam най supra p. 336, et infra над.

до:

до:

доити, дойдꙋ, venire usque ad terminum, недоꙋмѣтисѧ dubitare, haesitare, довлѣет sufficit, доплнити implere, supplere, домышлѧтисѧ conjectare, недомышлѧюсѧ ѡ васъ Gal. 4, 20. haesito (ἀπορῦμαι) in vobis, доносити perferre, deferre, досадити, досаждати injuria, contumelia afficere, досѧзати attingere, достати sufficere, достоит decet, достигнꙋти, достизати consequi, assequi, докончати ad finem perducere. Inde et Substantiva: донос delatio, досада, досажденїе contumelia, достаток, et недостаток defectus, достоѧнїе hereditas. Adjectiva: доволный sufficiens, достоин dignus. Confer et Adverbia доидеже, доселѣ, доколѣ.

за:

заити, заходити, occidere (de sole), заимати (заемлю, займꙋ) mutuum sumere, завити, завивати, obvolvere, завидѣти invidere, завѧзати, завѧзовати, colligare, завѣщати disponere, pacisci, mandare, забыти, забывати, oblivisci, заблꙋдити aberrare, запнꙋ, запинати, supplantare, западати occidere, запрѧгати jungere (equos), запечатлѣти obsignare, заплевати conspuere, запретити comminari, interdicere, запꙋстѣти desolari, vastari, заматорѣти aetate provehi, consenescere, задѣти, задѣвати, angari-

riare, onus imponere, затворити claudere, затыкати obturare, зажгу, зажигати, зажизати incendere, зазрѣти, зазирати, reprehendere, invidia commoveri, засвѣдѣтелствовати testificari (de unico actu), застопати, да не-застоит мене Luc. 18, 5. ne suggillet (obtundat) me, ἵνα μὴ ὑπωπιάζῃ με; заступити suscipere, defendere, защитити protegere, зачати concipere, заградити oppilare, заклати mactare, заклинати adjurare, заключити occludere, includere, закрыти operire, contegere, закъснѣти tardare. Decompositum: заповѣдѣти, заповѣдати, praecipere. A Verbis deducta Substantiva: заем (заим) mutuum, mutuatio, заапа (inusit. cf. adverb. внезаапу), завѣт foedus, зависть invidia, zelus, забвеніе oblivio, запад occasus (solis), заповѣдь praeceptum, зазор reprehensio, denotatio, закон lex, закров latibulum, ἀποκρυφὴ Psal. 17, 12. Et alia a Substantivis formata: запястіе armilla, a пясть, заморіе orae transmarinae.

с: 1) de, deorsum.

снити et сходити, descendere, сшед (сошед) cum descendisset, снати et снимати (a яти, имати) demere, *herabnehmen*, свѣсити demittere, спаднути, спадати cadere deorsum, decidere, слѣтѣти volare deorsum, слѣсти, слазити descendere, сложити deponere, слащати incur-

curvare (arcum), слачен incurvatus, сринути detrudere, deturbare, сагнꙋ (согнꙋ) incurvare, согбен incurvatus. Sic et Adjectivum слꙋк incurvus, Adverbia сверхꙋ, свыше ab alto, *von oben*. Decompositum снизшед cum descendisset deorsum. Cf. infra composita ex particula низ.

c: 2) con-

снати congregare, inde сонм congregatio, снитися convenire, снѣсти edendo consumere, а исти; снискати conquirere ab искати, соединити coadunare, unire, свити convolvere, свѣдѣти scire, свѣмь conscius sum, inde свѣсть conscientia, свазати colligare, свершити perficere, сбытися, сꙋдется fiet, implebitur, соверꙋ, собирати colligere, соблазнити scandalizare, сподобити dignum efficere, спасти, спасати salvare, смирити (смѣрити) humiliare, смиритися conciliari, смꙋтити conturbare, сматꙋ, смасти concitare, смѣжити (очи) nictando claudere, смѣсити commiscere, сломити frangere, confringere, срѣтати occurrere, сристатися concurrere, сдробити comminuere, стрѣти, стирати vellere, conterere, сотрасти, сотрасати conquassare, создати, созидати aedificare, condere, сзиратися aspicere se invicem, сжимати constringere, сжалитися contristari, сжизати (сжигати) comburere; сѣщи, сосѣкати concidere,

сoче-

сочетати conjungere, сшити consuere, согнити computrescere, согнѹти (книгѹ) complicare, сгорати conflagrare, сгромаждити coacervare, a громада 201, сгрѣшити peccare, скопити castrare 162 скрыти, скрывати abscondere, сокрѹшити confringere, скончати consummare, сказати dicere, disserere, demonstrare, explanare. Decomposita: снабдѣти, совопросити; совокѹпити (in codd. Serb. сьвькѹпити, сьвьпросити), inde совопросник (сьвьпросник) συζητητής, conquisitor 1 Cor. 1, 20. Substantiva: соѹз, союз (in Mss. et сьвоуз) vinculum, съвѣт consilium, соблазн scandalum; снѣдь esca, смерть mors, слог syllaba, счет computatio, снѹзник auriga, ascensor, a c et оузда, inserto н epenthetico. Quaedam amant сѹ apud veteres pro c, seu Russico co. Talia sunt сѹмнѣти dubitare, сѹперник adversarius, сѹпротивѹ, сѹпрѹг, сѹпрѹжник, сѹпостат, сѹмрак, сѹсѣд (sic Psalt. Ven., at editiones russicae сосѣд), сѹсѣк puteus (apud Polykarpow сосѣк vas frumentarium, et сѹсѣк cisterna), сѹгѹбый, сѹграждане (in antiquo Apostolo, at edit russ. сожителе).

c: 3) una, simul, σύν.

совнити simul intrare, спокланяем qui simul adoratur, совоскресноути simul resurgere, сславити conglorificare, сраспинатися simul crucifigi,

спог-

спогребатисѧ simul sepeliri. Substantiva: снаслѣдник coheres, спосп҄ѣшник coadjutor, сработник collaborans, спостник una jejunans, споборник σύμμαχος, pugnae socius, commilito. Antiquiores tamen interpretes solent ejusmodi composita graeca resolvere. Pro хр҇тови сраспахсѧ, χριςῷ συνεσαύρωμαι Gal. 2, 20. una cum Christo crucifixus sum, legit Apostolus an. 1324 сь хм҇ь пропѧть кємь. Pro юзам моим спострадасте, τοῖς δεσμοῖς μȣ συνεπαθήσατε Hebr. 10, 34. retinuit adhuc Ostrogiensis editio antiquam versionem, codicis съ оуза́ми моими пострадасте, Vulg. de vinculis meis mecum doluistis. At Col. 2, 12. etiam Ostrogiensis συνταφέντες — συνηγέρθητε vocibus servili imitatione graecorum compositis expressit: спогребшесѧ — съвъстасте, uti Cod. Belgradensis; antiquus vero Apostolus etiam hoc loco separatis praepositionibus uti maluit: сним погребшесе — сним встасте.

ѡб:

ѡбȣти calceos induere, ѡбыдȣ (ѡбидȣ) circumdabo, cingam, ѡбимȣ amplecti, ѡбем (ѡбєм) его complexus (amplexans) eum, тма єго не ѡбѧт tenebrae eum non comprehenderunt, ѡбимати, ѡбємлю, vindemiare; ѡбѧсти ambedere, ѡбвити, ѡбвинȣти, ѡбвивати involvere, circumvolvere; et eliso в post ѡб: ѡбыкати pro ѡбвыкати assuescere, ѡбинȣсѧ subterfugere, неѡбинȣнсѧ

ȣтсѧ palam, aperte, *παῤῥησία*, ѡбѧзати et ѡбвѧзати obligare, circumligare, ѡбонѧти a бонѧти, ѡбетшити antiquare, ѡбетшати antiquari, a ветхъ, ѡбидѣти injuriam facere, a видѣти, ѡбитати a витати, ѡбѣщати promittere à вѣщати, ѡбѣсити suspendere, a вѣсити, ѡбладати a владати, ѡблекȣ induam, ѡблачитисѧ indui, a блекȣ, ѡбратити convertere, a вратити. ѡбновити renovare, ѡбліѧти perfundere, rigare, irrigare, ѡблѣнитисѧ pigritari, ѡблизати lambere, ѡблобызати deosculari, ѡблѧзи сѧ нами mane (accumbe) nobiscum, ѡбличити arguere, confundere, ѡбрѣтати invenire, ѡбрѣзати circumcidere, ѡбросити irrorare, ѡбрȣчити desponsare, ѡбтекȣ percurram, ѡбгладати circumspicere et ѡгладати. Cf. supra ѡ. Decompositum ѡбнемощевают. Substantiva ѡбѣд prandium, ѡбѣт votum, ѡбычай consuetudo, ѡбласть potestas, ѡблак nubes pro ѡбвлак a влекȣ, ѡбраз imago, ѡброк stipendium, ѡбстоѧніе circumstantia, ѡбȣшіе, ѡбочіе. Adde ѡбиліе abundantia, ab inusit. вил, et ѡбще ab ѡбщ pro ѡбвищ, inde ѡбщина communitas (apud Bohemos ѡбец pro ѡбещ), ѡбщник *κοινωνός*, socius, ѡбщити communicare, ѡбщеніе communio, collatio, ѡбщатисѧ et ѡбщеватисѧ communicare.

ѡт:

ѡт:

ѿидꙋ abibo, ѿимꙋ auferam, ѿведꙋ abducam, ѿвезꙋ aveham, ѿвалити revolvere, ѿвратити avertere, ѿверзꙋ, ѿверзти et ѡтврѣсти aperire, ѿвергꙋ, ѿврѣщи abjicere, ѿпадет decidet, ѿпꙋстити dimittere, ѿметатися negare, abnegare, ѿмстити vindicare, ѿложити seponere, ѿлꙋчити separare, sejungere, ἐκκλεῖσαι Gal. 4, 17. (in Mss. Apostolo цр҇кви вас хотят, id est ἐκκλησίαι, pessime), ѿринꙋти repellere, ѿрѣзати abscindere, ѿрѣшити solvere, ѿрицатися excusare, ѿрыгати eructare, ѿстояти distare, abesse, ѿстрꙋпити (in Mss. pro ѿстꙋпати) devitare, ѿкрыти retegere, revelare. Substantiva: ѿвѣт responsum, ѿрада remissio, ѿпꙋст absolutio. Huc etiam referri possit отрок, отроча puer; scribendum igitur esset ѿрок, ѿроча.

из, ис:

изꙋти exuere, изыдꙋ exibo, изшед cum exisset, изходящꙋ емꙋ exeunte illo; измꙋ, изяти, изимати eximere, eripere, изострити exacuere, изыскати exquirere, изволити eligere, изведꙋ educam, извлек нож cum e vagina extraxisset gladium, извержется ejicietur, изби occidit, изкопꙋ effodiam, избыти superesse, liberari, избавити liberare, износити proferre, излїю effundam, изрыется effodietur, изоржавѣ aeruginavit Jac. 5, 3.

. (in Mss. изрьждавѣ), издше expiravit, изжив, иждив cum consumsisset, expendisset, иждену (изженү) expellam, изсүни меч educ ensem, изсякнет exsiccabitur, exarescet, изгыбл бѣ perierat. Adde ecompositum изнемогү: не изнеможет ὐκ ἀδυνατήσει, non erit impossibile. Psal. 104, 24. колена моя изнемогоста genua mea infirmata sunt (melius Psalt. Ven. колѣнѣ мои изнемогостѣ in Duali). ис pro из: испїю, испекү, истаю, источити, искинү, истрасү, истүкати, исцѣлити, исчезнүти, исхытити, исхнү pro изсхнү, ископати, искыдати, искүсити. Decomposita: исповѣдати confiteri, испровергү subvertam. Substantiva: избой aedes Jud. 15, 17. (nunc избїенїе), изверг, исход, искүп, искүс; истесы renes Job. 16, 13., in Ostrogiensi Levit. 3, 4. истеси, cui Russi e dialecto sua substituerunt почки. Adde изобилїе, исчадїе; adverbium искони ab initio.

въз, вз, воз:

възыдү ascendam, возмү, взяти accipere, suscipere, attollere, возопити exclamare, а възпити, eliso в, возвалити volvere sursum, возвысити exaltare, възбнүх evigilavi, возбүдити excitare, возновити renovare, вознестися elevari, sursum ferri, взложити imponere, возрастү excrescam, *aufwachsen*, воздати retribuere, воздаянїе retributio; воздѣждү (воздѣжү), воздѣти

hin-

hinauf thun, elevare, воздвигнꙋт elevabunt, вожделѣти (возжелѣти) desiderare, воззовꙋ clamabo, воззвах clamavi, встанꙋт (возстанꙋт) surgent, воскресити suscitare. Sic et in aliis вос pro воз: воспою cantabo, воспрядаю expergiscor, fut. воспрянꙋ, востекꙋ, восхотѣти, воскипѣти, восклонити reclinare, erigere. Decomposita: воспомянется in memoriam redibit, воспрїемлю, возненавидѣти. In plerisque vero particula воз ob frequentem ejus usum in formandis futuris significationem hic expositam amittit. Nam люблю est Praesens, возлюблю diligam, Futurum. Servant autem et alia tempora воз ad actionem magis determinandam: возлюблен dilectus, adamatus. Substantiva ex воз composita: возрасль propago, возраст statura aetas, ἡλικία, воздꙋх aer, восток, въсток, возход, oriens. Adde возмездїе merces, retributio, возглавїе pulvinar, возглас antiphona, воскрилїе fimbria (vestimenti). Adject. взможно, возможно, possibile. Confer Adverbia взнак, всплять, вскрай, вскꙋю, et separabilem particulam вз (воз) in Syntaxi.

без sine:

Particula haec separabilis non nisi in compositis Substantivis et Adjectivis locum habet. Ab his demum pauca quaedam Verba deducuntur. бездна abyssus ex без et Genitivo дна (a дно fundus) co-

aluit. Alia formam їє (rarius ство) amant: без-
їє insipientia, ἄνοια Luc. 6, 11. безѹмство stul-
ia, amentia, ἀφροσύνη Marc. 7, 22. безѹмен in-
piens; безочьство improbitas, impudentia, impor-
nitas, ἀναίδεια Luc. 11, 8. ab око," cf. Illyricum
зочный; безмолвїє silentium, quies, безмолвный
datus, quietus, et безмолвствовати ἡσυχάζειν 1
hess. 4, 11. беззаконїє ἀνομία, iniquitas, hinc без-
конный, беззаконнѹю; безсмертїє immortalitas,
зчадїє ἀτεκνία, sterilitas, безчаден ἄτεκνος, sine
eris; безчестїє ἀτιμία, ignominia, безчестен ἄτι-
ς, ignominiosus, ignobilis, sine honore, et без-
ествовати ἀτιμάζειν, inhonorare Rom. 2, 23. без-
инный ἄτακτος, inordinatus, hinc 1 Cor. 13, 5.
и безчинствѹет ὐκ ἀσχημονεῖ, non agit indecore,
злообразится in ant. Apostolo) et не безчинова-
ом 2 Thess. 3, 7. ὐκ ἠτακτήσαμεν, non inordinate nos
essimus. Sic безѡбразити 1 Cor. 7, 36. respon-
et graeco ἀσχημονεῖν. Huc refer ѡбезчадити, ѡбез-
лавити. Adde adverbia безщаднѡ ἀποτόμως 2 Cor
3, 10. non parcendo, Vulg. durius, безпрестанни
διαλείπτως, indesinenter, sine intermissione Rom.
, 9. et Adjectiva innumera, uti безбожный ἄθεος,
ine deo, dei expers, безлѹнный illunis (nox),
езчислен, безчисленный innumerabilis etc.

ɪᴀра:

пра:

Substantivis дѣд, баба, вн8к, ad gradum consanguinitatis exprimendum, praeponitur: прадѣд proavus, avi pater, прабаба proavia, aviae mater, прапрадѣд atavus, proavi pater, правн8к pronepos, правн8ка proneptis, праправан8к abnepos; hinc et protoparentes dicuntur праотец, праматн, прародитель: 2 Tim. 1, 3. ѿ прародителей ἀπὸ προγόνων, a progenitoribus (majoribus). Eadem voce usus est interpres slavus 2 Macch. 18, 19. et v. 17. olim прародительскїа заповѣди попранїе, nunc прародительнагѡ жительства разр8шенїе τὴν τῆς προγονικῆς πολιτείας κατάλυσιν, Vulg. veterum instituta convulsa. Codd. Serbici прѣмати etc. pro праматн habent, Croatae предед, пребаба, превн8к scribunt, at ipsi Serbi пра cum aliis Slavis in hanc usque diem in прадед, прабаба, праунук servant.

про:

пройд8, прошед cum penetrasset, провед8, проводити deducere, провидѣти praevidere, провертѣти perforare, провѣщати pronunciare, пробити pertundere, пробави praetende, пробод8 transfigam, пропн8, пропят8 быти crucifigi, проповѣдати praedicare, пролити profundere, inde пролитїе profusio, пророк8, пророцати prophetare, продати vendere, продолжити prolongare,

про-

прозѧбнꙋти progerminare, прозрѣти videre, visum recipere, прозирати prospicere, просѣдесѧ diruptus est, просадити disrumpere, просвѣтити illuminare, прославити glorificare, простирати extendere, процвѣтет efflorebit, прочтꙋ perlegam, прогнати propulsare, прогнѣвати incitare ad iram, прогнѣватисѧ irasci, проклинати maledicere. Decomposita: произведꙋ, произволити. In antiquo Apostolo пронарече 1 Cor. 2, 7. προώρισεν, praefinierat, destinavit, nunc предꙋстави. Substantiva et Adjectiva: провод, провор Jer. 2, 16. olim e Vulgata даже до провора usque ad verticem; est autem провор Russis discrimen capillorum; промысл, пророк propheta, проход transitus; пропасть χάσμα Luc. 16, 26. hiatus, проказа lepra, пространство spatium, пропѧтїе crucifixio. Bohemis про est etiam particula separabilis: про бога (boha) per deum, прото propter hoc, про тебе propter te. Poloni про mutarunt in prze in omnibus compositis, excepto prowadzić et derivatis ab eo; Carni in pre: predam pro продам. Croatae tamen in hac voce et quibusdam aliis про retinuere.

пре-:

прейдꙋ transibo, преходѧт transeunt, преѡбразити transfigurare, преводити traducere, превезꙋ transveham, inde превоз trajectus, превратити pervertere, пребꙋдꙋ, пребывати permanere,

прєпирати persuadere, прєписати describere, прєпинати impedire, прєплавати pernavigare, прєполовити dimidiare, прєпоꙗсати praecingere, прємѣнити transmutare, прємогꙋ superabo, прєливати transfundere, прєломити diffringere, прєлєтѣти transvolare, прєложити transponere, прєлєстити decipere, defraudare, прєрвати interrumpere, прєрѣкати contradicere, прєдати tradere, prodere, inde прєдатєль proditor, прєтєсати, прєтворити transformare, прєзимѣти hyemare, прєзрѣти despicere, прєсєлитисѧ transmigrare, прєслꙋшати non audire, non obtemperare, прєстати cessare, desinere, прєставитисѧ migrare (de hoc seculo), прєстꙋпити transgredi, прєскочити transilire, прєклонити inclinare, прєкратити abbreviare. Decomposita multa: прєꙍбидѣти, прєизбꙋдꙋ, прєизꙍбилꙋю, прєизбыточєствꙋю superabundo, прєвзыдꙋ supergrediar, прєвозноситисѧ superexaltari, прєпрославити, прєнєбрєгати negligere etc. Substantiva: прєпрꙋг olim Ruth. 3, 15. περίζωμα, nunc покрывало, прєлюбы adulterium, прємꙋдрость sapientia, прєлєсть dolus, прєзор, прєжас, прєстол solium, thronus, прєграда interseptum etc. Adde Russ. пєрєвясло fasciculus, παλάϑη 4 Reg. 20, 7. Russi enim pro прє pronunciant пєрє. Adjectiva longe plurima: прєвѣчный, прєподобный ὅσιος, прємꙋдрый sapiens, прєчистый, прєхытрый perastutus. etc.

etc. Etiam Comparativis particulam прѣ, quae eminentiam denotat, praefigi supra §. 40. dictum est. Illyrii прѣ saepe ut при pronunciant in compositis. Hinc in eorum Lexicis composita ex прѣ etiam sub при quaerenda sunt. Ab hoc vitio immune est Lexicon Serbicum Vukii.

при:

пріидꙋ adveniam, прихождꙋ advenio, пришествїе adventus, прïяти accipere, пріимꙋ accipiam, пріемлю accipio, привали advolvit, приведе adduxit, привлече attraxit, привѧзати alligare, прибывахꙋ augebantur, прибѣгаю confugio, приближихсѧ appropinquavi; принести, приносити adferre, приникнꙋти, приницати aspicere, прилѣпитисѧ adhaerere, приложити, прилагати adponere, прирасти, прирастати accrescere, пририщꙋ: приристати accurrere, призва vocavit, призовꙋ invocabo, призри respice, приствпити accedere, пришивати assuere, причтꙋ, причитати adnumerare, пригвоздити clavis affigere, прикрыти obtegere, прикоснꙋсѧ, прикасатисѧ tangere, приключисѧ accidit. Decomposita: приѡбрѣтати acquirere, lucrari, привмѣнен бых aestimatus, reputatus sum, привнити subintrare, пріиждивꙋ supererogabo. Substantiva: приꙋз, привѣт propositum, примрак, принос, притвор porticus, призрак phantasma, присоп olim Rom. 11, 16. φύραμα, mas-

sa, nunc примѣшеніе, приступ accessus, причет рода Genealogia, -притча parabola, приемник susceptor, пришлец advena, присяга juramentum, (olim Prov. 29, 24. nunc клатва). Adjectiva et Adverbia: привременен πρόσκαιρος, temporarius, приалчен, пристрашен, прискорбный moestus, пріискреннѣ παραπλησίως Hebr. 2, 14. Alias при in dialectis respondet latino sub: приглух subsurdus, пригорькый subamarus.

под:

подяти, подемлю: облак подят его Act. 1, 9. nubes suscepit eum, подялма еси Psal. 29, 1. suscepisti me (Psalt. Ven. подктме in 2. persona), подустити hortari, admonere, подвалити subvolvere, подврещи, подвергати subjicere, подвратити subvertere, подпирати suffulcire, подписати subscribere, подлияти suffundere, подлагаю supponere, подрасти succrescere, поддати subdere, поддувати sufflare, подсмѣяти subridere, подсылаю submitto, подстилати substernere, подстрекати stimulare, подшивати subsuere, подчинити subordinare, subjicere, подкопати, подкопавати suffodere, подклонити reclinare, Decomposita: подутверждати succingo, confirmare, подраздѣлити subdividere; подпомогутъ olim Exod. 18, 22. nunc спомогут тебѣ adjuvabunt te. Substantiva: подвой postis, подстав basis, подпора ful-

fulcimentum, подложница concubina, подножїе scabellum, подточилїе, подградїе, подкрилїе etc. Adjectiva: поднебесный qui sub coelo est, подлѣтен sub tempore, подрўчный subjectus, sub manu, подзаконный sub lege etc.

над:

In compositis rari usus: надписанїе Luc. 20, 24. ἐπιγραφή, inscriptio seu superscriptio, *Aufschrift, Ueberschrift.* Praeter hanc vocem in Psalmis et Novo Test. nulla alia occurrit, quae ex praepositione над composita sit. надсѣяти superseminare, in glagoliticis evangeliis reperi. Russi tamen, Serbi et Croatae nunc plura ex над composita vocabula habent. Alexjejew ex libris slavicis non nisi pauca haec collegit: надглядати inspicere, наддверїе Isai. 6, 4. ὑπέρθυρον, (olim завѣса наддверная), надлежати, надклонитися, надникнўти, носимый, надписанїе e Luc. 20, 24. надписовати, надраменїе humerale, ὠμοφόριον, надходити. Maximow in Grammatica sua p. 163. adduxit formulam надиде на мя supervenit super me, cum qua conferri meretur vetus slavica наидет на тя Luc. 1, 36. ἐπελεύσεται ἐπί σε, superveniet in te. на itaque hic supplet над, quod ex на ope д formatum est. Sic Marci 11, 16. legitur написанїе in editis, immo et Luc. 20, 24. in Ms. et editione Mardarii A. 1562.

низ-

низ-:

Ex низ, quod apud Russos Substantivum est, composita e Concordantiis in Psalmos et N. T. collecta cape hic omnia: низвергѹ: низвергл мѧ єси Psal. 101, 11. (Ven. низврьжеме) κατέρραξάς με, allisisti, deorsum projecisti me; низведѹ deducam, низвѣсити summittere, низпадати, низпослати demittere, низпѹстити, низложити et низлагати deponere, (in antiquo Apost. раздрѹшающе destruentes, pro низлагающе, καταιροῦντες), низринѹти praecipitare, низшед cum descendisset, низходити, unde низхожденїе. Addere possis низлежати procumbere, decumbere. низпѹскати Ezech. 1, 26. est forma russica pro низпѹщати. Decomposita sunt низвосходити ab imo ascendere, низположити, низпослати, низпровреши. Adde Substantivum низверг praecipitium. Adjectivum низоносный. Confer Adverbium низѹ, russicas formulas вниз, нанпз deorsum, Serbicum низ qua particulam separabilem: низ брдо, низа странѹ, de monte.

раз-:

разыдѹтсѧ dispergentur, разорити destruere, развер̾зе море interrupit mare, развратити pervertere, разбїетсѧ collidetur, разботѣют pinguescent, распнѹ, распинати crucifigere, размѣрити dimetiri, размыслитисѧ haesitare, разлѹчити se-

sejungere, separare, разрꙋшити destruere, разрѣшити dissolvere, раздати distribuere, раздѣлю dividam, раздерется rumpetur, раздражиша irritaverunt, рассѣкше дрва (дрова) cum concidisset ligna, растлѣша corrupti sunt, расточил есть dispersit, разжизати incendere, разсыпати dissipare, разширити dilatare, разгибати, разгнꙋв книгꙋ cum revolvisset, explicuisset librum, раскопати suffodere, раскаятися poenitere. Decomposita: распростерети expandere, распространити dilatare, распропинати expandere, cruci affigere. Substantiva разꙋм intellectus, развора vectis, разврат Os. 11, 6. διαβȣλία, Act. 24, 12. ἐπισύςασις, разбой, inde разбойник latro, распꙋст, раздор dissidium, расчет, разсып, расход, раскол schisma, inde раскольник schismaticus, распꙋтїе, различїе, раздолїе. Cf. Adverbium развѣ. Pro раз Bohemi et Poloni pronunciant роз, quos et Russi subinde imitantur, uti in роспись catalogus. росходы impensae, πρόσοδοι 3 Macch. 6, 27., (qui liber a Gerasimo Danilovič, ut reor, translatus editioni Ostrogiensi an. 1581 recens accessit), etiam in correcta editione servatum fuit. Olim voce росход 1 Paral. 29, 2., et росходы 2 Paral. 8, 16. Vulgatae impensas expressit interpres. Immo Jud. 16, 1. pro расторже Ostrogiensis exhibet розорва, dirupit.

пред:

пред:

предити praeire, предидущій praecedens, предѡбразити praefigurare, предутвержден prius confirmatus, предварити praecedere, praevenire, предвидѣти praevidere, предвѣдѣти, предувѣдѣ praescivit, предвкусити praegustare, предлежит πρόκειται, (prius) adest, предлежат proposita sunt, предложити, предлагати proponere, прѣдрицаю (Ms.) praedico, edit. предглаголю, предрекох et предрѣх praedixi, предзнаменати praesignare, предзрѣти praevidere, предтеку, предтицати praecurrere, предстояти stare ante, praeesse, представити sistere, предуставити praedestinare. Decomposita non pauca: предѿнати, предпріяти, предпознати praecognoscere, предпослати praemittere, преднаписана быша, преднаписашася prius scripta sunt, προεγράφη Rom. 15, 4.; преднарече decreverat, definierat (prius) Act. 4, 28., unde преднареченный Act. 10, 41., предсоблюдати praecavere etc. Veteres tamen et Adverbio преди et прежде utuntur: идяше преди ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, praecedebat Luc. 19, 8., предитек προδραμὼν ἔμπροσθεν praecurrens ibid. v. 4., прежде написан, прежде оутвержден, прѣжде нарече, преждеѡсвященный praesanctificatus. Vice versa 1 Cor. 8, 8. pro прѣдпоставит παρίστησι antiqui codicis exhibent editiones поставит пред богом. Substantiva предтеч stella

προ-

προπυλαίων dicta, предлог praepositio, предтеча praecursor (alias предитеча, immo et предотеча), предпразднство προεορτία, profestum, предходатайца praeveniens mediatrix. Adde предгатїе, предвратїе, преддверїе, преддворїе πρόπυλον, vestibulum, предточилїе (137), предсѣнїе, предстолпїе, предчинїе Jud. 6, 26. παράταξις, предчертожїе πρόπτασις, предградїе suburbana. Adjectiva предвѣчный, alias превѣчный, praeaeternus, ante secula, предизбранный praeelectus, предполуденный antemeridianus.

прѣз seu през:

Rari admodum usus particula: презимa cognomen, Serbis презиме, et презименак ejusdem cognominis; презмужежен, презестественный Rom. 1, 26. ὁ παρὰ φύσιν, praeter (contra) naturam. At преестественный est supernaturalis, ὁ ὑπὲρ φύσιν. In compositis Verbis през locum non habet, sed suppletur praepositione пре, quam vide. Confer Boh. przes, Pol. przez trans, per, quod nominibus separatim praeligitur, olim et Serbicum прѣз: прѣз все лѣто per totum annum. Differt Croat. през, Carn. et Illyr. брез, quo utuntur pro без sine.

чрез:

Significatione et usu convenit cum през. Nam презестественный Alexjejew explicat per чрезестественный.

венный. Habet idem sequentia composita: чрезвсєжителный per totam vitam durans, чрездєнствован, чрездѣльно, чрезпотребство, чрезпредѣліє exilium, чрезсоборїє, чрезсыть. Vide supra p. 189, et 400. Cf. etiam Croat. чез, Carn. чез et чрез, чрѣз trans.

Caput IX.

De Adverbio.

§. 94.

Adverbia quoad formam sunt aut primitiva, aut derivata, aut denique composita. Primitiva nuda radice constant, in fine quandoque vocali aucta. Talia sunt:

1) оу, вѣ-, не, нѣ-, ни, -ли, -де, тꙋ, -же, -жде.
2) абїе, оуне, акы, кй, явѣ, еле, еда, веле, вон: внѣ, вынꙋ, выше, боле, пакы, паче, междꙋ, най-, нынѣ, низ: низꙋ, неже, ниц, лани (R. лони), лиц, лꙋче, ради, ранѡ, дале, долѣ: долꙋ, дѣла, тай, тꙋне, тез-, таче, тъчїю (точїю), ѕѣлѡ, сице, горѣ, годѣ.
3) оутрь, ашꙋт, искрь, кще, вашє, верхꙋ, близ, предѣ, прежде, прекы, древле, свѣне, средѣ, скорѡ, сквозѣ, скрозѣ, кромѣ, -крат.

Quae hic desiderantur, alibi quaerenda sunt: без, чрез inter Praepositiones, гдѣ, здѣ, выспрь inter Adverbia derivata, поздѣ inter composita.

Pro

Pro оуне, тѹне, свѣне, древле etiam оунѣ, тѹнѣ, свѣнѣ, древлѣ, scribi solet. Pro єле alii habent єли, et преди pro предѣ. Pro нынѣ codd. Serb. нынꙗ.

§. 95. Non pauca ex his origine sua Substantiva esse, satis patet. ѹ enim in fine casum obliquum designat. тѹ hic, illic, est accusativus a та; междѹ, inter, a межда, противѹ, contra, a противa, вынѹ, semper, a вына. At долѹ, низѹ, верхѹ sunt Genitivi a дол, низ, верх; долѣ infra, горѣ, supra, sunt Locales a дол, гора; внѣ foris, extra, a вон, зимѣ hieme, pro взимѣ, ѹтрѣ mane ab оутро, quod dum Adverbii vices supplet per ѡ scribitur: оутрѡ. Sic et лани, ради pro Loc. aut Gen. habendi sunt. вчера, heri, est Genitivus contractus a вечер vesper, vespertino tempore. точїю duntaxat, alias токмѡ, est Instrumentalis, quo Adverbia saepius suppleri solent: нощїю noctu, днїю diu; волею voluntarie, виною in speciem, *προφάσει*, Vulg. simulantes Luc. 20, 74., лиц versus faciem, e regione pro лицем, a лице. днесь, hodie, compositum est ex ден et demonstrativo сь, cf. *σήμερον*, et ipsum hodie i. e. hoc die.

§. 96. Adverbia in ѡ nihil aliud sunt, quam Adjectiva neutra in о: правѡ, прамѡ, лѣпѡ, малѡ, бѣлѡ, цѣлѡ, частѡ, многѡ, долгѡ, a прав etc., cujus neutrum est право etc. Sic кѹпнѡ simul, присно semper, et alia innumera ab Adjectivis deri-

rivatis orta, uti равнѡ, давнѡ, разнѡ, должнѡ, тощно σπȣδαίως, studiose, горькѡ, тѧжкѡ.

Huc pertinent Adverbia qualitatis ope ак formata: какѡ, такѡ, ꙗкѡ, ꙗкоже, ѻбакѡ, ѻнакѡ, инакѡ, єдинакѡ, двоꙗкѡ, троꙗкѡ, всѧкѡ, a какый etc. ѡпакѡ, praepostere, est ab ѡпак.

In Ostrogiensi editione Adverbia ab Adjectivorum neutris in о non distinguuntur, quia Grammaticorum posteriorum regula, qua praecipitur Adverbia per ѡ scribenda esse, observari nondum potuit.

§. 97. Etiam neutra Adjectivorum in ое, їе, ее, Adverbiorum vice funguntur: первое, второе, третїе etc. Sic абїе mox, statim. Idem valet de Comparativis in ѣе, ѣйше, ае, айше: первѣе, оудобѣе, ѿраднѣе, ѡпаснѣе, ѕлѣе, далѣе, истѣе, оудобѣйше, добрѣйше, множае, множайше, легчае, легчайше. сладьшей dulcius olim Sir. 23, 36. pro сладше est Polonismus, nunc сладчае.

§. 98. ѣ amant alia ab Adjectivis deducta: правѣ (et правѡ) a прав, ѕлѣ, добрѣ, мꙋдрѣ, блазѣ a благ, лютѣ, толицѣ, горьцѣ, сладцѣ, высоцѣ, легцѣ, тисѣ a тих. Alia е: сице, sic, a сик (alias сиков et сѧков talis). Huc spectant et Adverbiorum Comparativi оуне, боле, древле, прежде a пред, ниже a низ, выше altius a вык (unde et выспрь, высок), лише a лих, вѧще, паче; de quibus §. 38. Adde лжѣ levius Job. 6, 4. olim,

nunc

nunc male скорае, pro скоръе. Huc referri possint et alia in е: ωбаче, иначе, далече pro далекω, едииаче, таче, глубоче.

ы postulant Adverbia, quae ab Adjectivis in ск (скый) derivantur: римскы, еллинскы, царскы, лытарскы, храбрскы, плотскы, мужскы, божскы, языческы gentiliter, величскы, всаческы (всачскы et всачско in Ms. Serb. in quo et тълеско pro тълеснъ). Sic акы sicut, пакы iterum. Occurrit et малы pro малω.

§. 99. Adverbia numeri duplici modo formantur. Primum ope жды seu щи: колижды, колижды, коликощи, quoties, единожды, единощи (codd. Serb. едннущи, еднущ), дважды, дващи (дващ), трижды, трищи (потрищ), четырижды (четверищно), патижды, патищи, шестижды, шестищи, седмижды, седмищи, (седмеращи) etc. Sic etiam елижды, елищи quotiescumque, толижды, многажды et многащи, малощи raro. Deinde affigendo in fine, aut connectendo particulam крат, краты: дваkраты duabus vicibus, трикраты, потрикраты, патькрати, доседмькрат, стократ, тысущакрат, елькрати (Ms.), коликраты, (колькраты), тмами тем крат *μυριοπλασίως* Sir. 23, 27. in Ostrogiensi тмами sine тем крат, до седмьдесат седмерицею septuagies septies Matth. 18, 22.

Ex-

Exprimuntur demum Adverbia numeri Instrumentali feminino кдиною, et eodem casu Abstractorum in ица: кдиницею semel, двоицею et вторицею, третицею, четверицею, патерицею, шестерицею, седмерицею et седмицею, осмерицею, деватерицею, десатерицею (Serb. десеторицею), сторицею centies, тморицею decies millies, множицею multis vicibus.

§. 100. Ope мо formantur Adverbia loci, motum ad locum designantia: камѡ quo, quorsum, ab interrogativo к, тамѡ a тъ, сѣмѡ a сь. Sic овамѡ, овоамѡ, онамѡ, инамѡ, кдинамѡ pro кдино мѣсто. Adde мимѡ a минꙋ, токмѡ (тъкмѡ) tantummodo, alias точїю (тъчїю).

Ope ма et ми Adverbia quantitatis: кльма, тольма, весьма, вохма prorsus, penitus, кольми et кольма, велми. Adde дѣльма pro дѣла propter, ob. At полма est instrumentalis dualis a пол: растешет (olim протешет) его полма dividet eum, in duas partes secabit, διχοτομήσει Matth. 24, 51.

Ope лѣ formata sunt Adverbia temporis: доколѣ quamdiu, доселѣ, ѿтолѣ, ѿселѣ, a к, т, сь, praefixis praepositionibus до et ѿ. Aucta initio et a fine sunt: донелѣже, ѿнелѣже, ѿнележе et ѿнелиже, in quibus quatuor elementa notabis до (ѿ), не, лѣ et же; не vero e neutro к ortum est.

Huc spectare videtur кле aliquantum, vix: кле semivivus.

Adverbia quantitatis коль pro коли, толь толи, a к et т, assumendo particulam ли orta it. Huc refer et негли vix, forsitan, нежели a ie quam. A коли praefixa negatione ни et in e assumto же deducitur николи, николиже οὔποτε, nunquam.

Ope де seu дѣ formantur Adverbia loci, quim in loco denotantia: гдѣ ubi, ab interrogativo apud Veteres кде); здѣ hic, a сь (olim сде); ѣже ubi, ab и, ондѣ ibi, ab он; индѣ alibi, ин; вездѣ ubique, a numerali весь. Hinc et ндеже donec, ex до- не- де-же.

де pro дѣ olim scriptum fuisse, supra p. 34. et monui. Smotriski ipse in prima editione Grammae где, зде, сезде, онде, инде scripsit, quae em ab editoribus aliis mutata sunt,

оудѣ motum per locum, оудꙋ vero motum loco designant: кꙋдѣ qua, оудѣ (pro юдѣ), affixo relativo же: оудѣже qua, тꙋдѣ, сюдѣ :, онꙋдѣ illac, инꙋдѣ, повсякоꙋдѣ. ѿкꙋдꙋ de, оудꙋ, оудꙋже, юдꙋ, юдꙋже, ѿнюдꙋже, ꙋдꙋ, ѿсюдꙋ (in Mss. tamen etiam ѿкꙋдѣ, ѿсю-), овоꙋдꙋ, оноꙋдꙋ, ѿоноꙋдꙋ, обоюдꙋ, ѿобою-, внѣꙋдꙋ (внѣюдꙋ), ѿвсюдꙋ undequaque, внꙋтрьꙋ intrinsecus, извнꙋтрьꙋдꙋ. In ѿнꙋд (ѿнюд) mino, prorsus, ꙋ finale resectum est.

Ad-

Adverbia temporis formantur ope гда: когда quando, тогда tunc, овогда, егда, внегда, иногда, (in Mss. et инда), всегда. Composita ex нѣ et ни: нѣкогда aliquando, никогда, никогдаже nunquam.

Huc spectare videntur еда num, nunquid, единьде ὁμȣ̃, unanimiter, at едва, vix, ope ва formatum est. Notanda vero hic et ea, quae ь in fine habent: особь seorsim, separatim, pro особнѡ, ab особа persona, оудобь facile, pro оудобнѡ, ab оудобїе (et hoc ab оу et доба); свободь et исполнь vices Adjectivorum свободный liber, полный plenus, supplent. Adde искрь prope. развѣ compositum sit ex раз et вѣ, quae particula etiam initio vocis вѣглас (alias et вѣйглас) prudens, expertus, occurrit. Confer вѣть sermo, oratio, Serb. веhа, викhа deliberatio, Russ. вече conventus populi, consilium, olim вѣче, Slav. вѣще. ашȣт frustra, in vanum, quod in Apostolo antiquo bis legitur, semel pro безȣ..а, altera vice pro всȣе, obscurae originis vox est, cum qua tamen Boh. obsoletum кшȣт et кшит, unde кшитный vanus, convenit.

Nolim huc trahere Adjectivum вѣверный obscuri sensus. Gen. 14, 10. кладези вѣверны legit Ostrog. pro кладази смоланыа φρέατα ἀσφάλτȣ. Certe ad врѣти fervere, bullire, respexerit interpres. Carnioli vriem et vervriem dicunt.

Rec-

Recte Abr. Mrazović єлѣ substituit pro єли, quod
ıotriskii prima editio exhibet. In posterioribus, uti
mnicensi A. 1755, penes єли appositum fuit et єлє.
.gebatur olim єлє Luc. 10, 30. єлє живꙋ seminecem,
ılg. semivivum, cui Russi єдва жива substituerunt:
Glagoliticis libris corrupte ли мртва habetur pro
є мртва. Miror лонѣ, praeterito anno, retinuisse edi-
rem Rimnicensem, cum jam Polykarpow in Lexico
Maximow in Grammatica rectius лони scribant.
ɔrunt et Poloni лони, Bohemi в praefigendo влони:
avi vero meridionales pronunciant лани. Apud Alex-
jevium neque лани, neque лони reperias. Jam enim
Ostrogiensi editione 2 Cor. 8, 10. pro ѿлани ἀπὸ
ἔρυσι ab anno priore, ѿ прешєдшаго лѣта, et 2 Cor.
, 2. ѿ мимошєдшаго лѣта in gratiam Russorum
ıbstituta fuere, quod editores Serbi, apud quos лани
get, nunquam tentassent, cum eorum antiqui Codi-
:s utroque loco ѿлани intactum exhibeant.

§. 101. E particula ли composita sunt коли
nquam, aliquando, нєгли forsitan, вьспрь sur-
ım (a вьс et пєрꙋ volo, quasi sursum evolando).
єз idem, e тоє et determinativo зи contractum est,
eque p. 94. inter radices, sed inter Pronomina re-
ferendum erat. Solent Illyrii et hodie Pronomi-
ıibus quibusdam зи adnectere: тизи pro ти isti.
Praecipue notanda sunt ea, quibus in fine parti-
ula жє affigitur: оужє jam, aboy; нєжє et addito
ли: нєжєли quam, нижє neque, дажє usque, доньдєжє
donec, тажє postea. Jungi autem solet relativis ad
relationem firmandam: аможє (ꙗможє), идєжє,
ɔудꙋжє (юдꙋжє), ꙗкожє sicut. Alia assumunt жде
et жє ad emphasim exprimendam: такожде simili-

ter, eodem modo, всєждє ubique, послѣдижде, послѣждє postremo. Numeralibus крат apponi supra dictum est. Initio vero praefigi solent negationes нє, ни: нє оу nondum, нє ктомꙋ non amplius, нє такѡ, нє помнозѣ. In his quidem divisim, in aliis etiam conjunctim: нєꙋдобь, нєбрадꙋ, нєдосыти. Porro нималѡ, николи, николиже, никогда, никакоже. Particula indeterminatae quantitatis нѣ: нѣкогда, нѣкакѡ. Superlativi nota най: найпаче. Vide Comparationes Adverbiorum §. 40. Compositorum cum praepositionibus major est numerus, quamque pleraque circumscriptiones adverbiales. Iubet pauca hic subjungere:

ѡ: ѡтай in occulto, ѡколѡ, ѡкрєст circa, ѡкрꙋг, ѡвѣнь.

в: внꙋтрь intus, intra, ab оутрь; вблиз, внєгда a єгда, вмалѣ, вмѣстѡ in locum, loco, внєзапꙋ (внєзапь) olim внєзаапꙋ, subito, repente, inopinate, a нє, за, et пиа; вравнѣ ἐν ἴσῳ Sap. 14, 9. similiter; вотщє et вєꙋє in vanum, вскорѣ, вкꙋпѣ simul. Adde визобиль, впрєкы, вслѣд, всласть.

по: повынꙋ, пополꙋ, помалѣ, помалꙋ παρὰ μικρὸν, понє saltem, понагꙋ, полєгкꙋ, поразнꙋ, подолг pone, juxta, подробнꙋ, потом, посєм, посих postea, послѣди, посрєдѣ in medio, погорь etc. Decomposita: попрєлихꙋ, попрємнєгꙋ,

на:

а: наопак, наѹсть, напомнѣ, напрасно repente, намнозѣ, нарознѡ, надолзѣ diu, натолицѣ, начастѣ, наголѣ, накривѣ.

о: довнѹтрь, донизѹ, додалеча, додолѹ, додолѹ, доздѣ, досѣлѣ, доселѣ, досыти satis, доколѣ quousque.

з: зане, затѹне, заѹтра. Polono-russica зинѹдѹ, здалеча, зпачала primae editionis Smotriskii mutata sunt ab editoribus aliis in ѿинѹдѹ, издалеча, сначала.

с: свыше, сверхѹ, снизѹ, свыспрь, спреди, созади; verisimiliter et свѣнѣ. At Croat. звѹн, звѹна, звана respondet Slav. извнѹ.

ѿ: ѿвнѣ, ѿвнѹтрь, ѿлани, ѿнюд omnino, ѿтѹдѹ, ѿкѹдѹ, ѿколѣ, ѿселѣже, a quo tempore. Adde ѿнегѡ Marc. 6, 25. ἐξ αὐτῆς, jam nunc, Vulg. protinus, correcta editio in glossa абїе; Cod. Serb. Kop. нынѣ in textum admisit pro graecismo ѿнегѡ.

из: изѹтра, изѹтрь, изѹтрьѹдѹ, изюна, извнѹ, извна (извнѣ), извнѹтри, изнѹтрь, излиха, издавна, издалеча, издревле, испрва, иститха, истолета, искони ab initio.

вз: вспять retrorsum, а пата; вскѹю (subaudi винѹ) quare, ob quam causam; вскрай in littore, in extrema ora. Adde возглас alta voce.

Possunt vero et aliae praepositiones praefigi: прѣболѣ, прѣвесьма, прѣизлиха praenimis, приблиз. Adde circumscriptiones безꙋма frustra, sine causa, безпрестани continuo, бесчина et бесчинꙋ pro безчиннѡ sine ordine, почто, ѡбнощ noctu, per noctem, ѡб он пол trans, in altera ripa; сирѣч id est, ex си et рѣч, alias рекше, quod est Praeteritum Gerundivi a рекꙋ dico. Modus enim hic adverbialis dici posset: 2 Cor. 9, 6. *φειδομένως* in antiquo Apostolo expressum est Gerundivo щедѧ (i. e. щадѧй) parcens, parcendo, nunc скꙋдостїю, Instrum. a скоудость inopia, penuria. Vice versa pro Gerundivo надѣѧвсѧ Philip. 1, 2. quod graeco *πεποιθὼς* respondet, editiones omnes exhibent Adverbium извѣстнѣ: извѣстнѣ вѣм certo scio. Imperativos autem прїиди, прїидѣте, принеси, приведи, гради, встани inter Adverbia jubendi referre Smotriskio et aliis placuit; mihi absurdum videtur.

§. 102. Ex Adverbiis primitivis non nisi pauca componendis vocibus serviunt: тꙋземец *αὐτόχθων*.

Negativa particula ни non, quae alias simpliciter negat, non nisi Pronominibus et Adverbiis a pronominibus ortis in compositione praefigi solet: никто nemo, нигдѣже nusquam; extra compositionem etiam numerali єдин: ни єдин nec unus, nullus. Verbis praefixum significat nec, neque:

que: ни видѧт, ни слышат, ни разꙋмѣют Dan, 5, 23. nec vident, neque audiunt, neque intelligunt. не autem olim in constructione negativa cum Verbis connecti solebat, nunc separatim scribitur, paucis tamen exceptis, qualia sunt нѣсмь, нѣсть, pro неесмь, неесть, неправдовати inique agere, непщевати existimare, ненавидѣти invidere, нечествовати impie agere, ἀσεβεῖν, негодꙋю indignor, нерадити non curo. Nominum tam Substantivorum, quam Adjectivorum, uti et Adverbiorum ex не compositorum ingens est numerus: неповинен innocens, неправда ἀδικία, iniquitas, неправеден iniquus, неправеднѡ inique; непорочный sine macula, ἄμωμος, немощ infirmitas, немощный infirmus, недѣлѧ dies dominica, a non laborando dicta, невѣста sponsa, неплоды sterilis, недостоин indignus, недꙋг morbus, невѣглас imprudens, незлоба, незлобїе, ἀκακία, innocentia, неистов insanus, неистовленїе, неистовство insania, inde неистовствовати insanire, ненависть invidia, неключим, непотребен inutilis, непроходный invius, вода непостоѧннаѧ Psal. 122, 6. τὸ ὕδωρ τὸ ἀνυπόστατον, Vulg. intolerabilis. несѣкомый Psal. 113, 8. τὴν ἀκρότομον, Vulg. rupem. Vide p. 237.

веле non nisi in compositis locum habet: велелѣпїе, велелѣпота, μεγαλοπρέπεια, magnus decor, magnificentia; alias et великолѣпїе, olim вель-

лѣ-

лѣпота, Psal. 20, 6. et 67, 35., великолѣчный magniloquus, велерѣчевати magna loqui.

Ex паки rursus, iterum: пакибытїе παλιγγενεσία, Matth. 19, 28. regeneratio. Adde пакибѣгъ, παλίνδρομος, пакиглаголный παλιλλόγος.

A прекы seu singulari прек in compositis fit преко: прекословїе ἀντιλογία Hebr. 6, 16. controversia, contradictio, прекословный contradicens, ἀντιλέγων Tit. 2, 9.

A между: междометїе interjectio, междорѣчїе Mesopotamia, междорамїа plur. μετάφρενα Psal. 67, 14. Ven. Psalt. междоусобїе; междостолпїе 3 Reg. 7, 31., междоушїе. Ex низ composita vide supra p. 42.

Adverbia derivata in ѡ aptissima sunt componendis vocibus. A мимѡ sunt мимоидꙋ praeteribo, мимошедъ cum praeterivisset, время мимошедшее tempus praeteritum, мимонеси transfer, мимотекше ὑποδραμόντες Act. 27, 16. decurrentes, cum decurrissemus, вода мимотекꙋщая ὕδωρ διαπορευόμενον Psal. 57, 8. aqua decurrens, мимограды παράγων Marc. 2, 14. cum praeteriret, praetergrederetur, мимоходити pertransire, в мимохожденїи ἐν παρόδῳ 1 Cor. 16, 7. in transitu. Scribitur tamen et divisim мимѡ ходитъ, мимѡ идетъ, мимѡ грядый Rom. 15, 24. praeteriens. A присно: приснодѣва ἀειπάρθενος, semper virgo, приснотекꙋщый

ный ἀΐδιος Rom. 1, 20. sempiternus, et multa alia. A малѡ, многѡ, благѡ, longe plurima, mutato solummodo ѡ in о. тез assumit о: тезоименїе, тезоименство idem nomen, dies onomastica, тезоименитый ejusdem nominis, Russ. vulgo тезки dicuntur cognomines. достойнѡ contrahitur in досто: достолѣпный dignus decore, достопаматный dignus memoria, достохвалный ἀξιέπαινος, laudatione dignus etc. Quae in neutro е pro о habent, etiam in compositione е postulant: лжепророк pseudopropheta, тщеславїе κενοδοξία Philip. 2, 3. inanis gloria, тщегласїе κενοφωνία, inaniloquium, vanus clamor 2 Tim. 2, 26. трое in compositis in тре contrahi solet: тревеликїй valde magnus, треволненїе τρικυμία, fluctus decumanus, требогатый admodum dives, трепꙋтїе trivium, треперстїе, треног tripus, тредневство τριημερία Amos 4, 4. (olim треднїьны), tres dies, трезꙋб tridens, трегꙋбый triplex, треклатѣйшїй τρισαλιτήριος, 2 Macch. 8, 34. ter execrabilis, Vulg. facinorosissimus, трекровник τρίστεγον Act. 20, 9. tertia contignatio.

Ca-

Caput X.

De Conjunctionibus.

§. 103.

Conjunctiones secundum significatum earum in copulativas (и, же, егда, внегда, тогда), disjunctivas (или, ли, либо, ни, ниже), adversativas (но, поне, аще и, обаче), conditionales, causales, subjunctivas, illativas, expletivas (оу́бѡ, ждо, жде) et ambiguas dividere solent Grammatici, praeeunte duce Meletio. Maximow, qui majorem Grammaticam Mosquensem compendio strinxit, disjunctivas denuo dispescuit in duo genera. Ad quorum primum (распрагателное) а sed, quod Meletius omiserat, ad secundum vero (раздѣлителное) или, ли, либо, ни, ниже, uti ipse Meletius retulit.

Respectu ordinis conjunctiones denuo dividi solent in praepositivas, et postpositivas, et communes. Ad priores refert M. Smotriski но, не бо, и, оу̀бо, да, заеже, тѣмже, понеже оу́кѡ, аще бо, или, ни, ниже, ибо. Postpositivis adnumerantur: же, оу́бѡ, ли, бо. Communibus, quae aliis vocibus et praeponi et postponi possunt, accensentur: обаче, аще, поне, зане, прочее.

Male apud Maximowium не бо commate separatum est: не, бо. бо enim nunquam praeponi, id est, initio periodi, quin alia vox praecedat, locari potest. Male etiam

etiam tam in editione Rimnicensi, quam apud Maximowium или ни sine commate exhibentur, cum utrumque или et ни nominare voluerit Meletius. Inter ambiguas Meletius posuit praeter єда, ли, etiam чи, чили, quas ambas, utpote polonicas, merito rescidit Maximow.

§. 103. Praeplaceret autem nobis divisio Conjunctionum in simplices, compositas et decompositas, si aliis etiam exemplis quam tribus hisce: прежде, прежде даже, прежде даже не, formam earum exposuissent Grammatici. Differunt autem Conjunctiones ab aliis particulis non tam forma, quam functionibus. Nam et Adverbia pro Conjunctionibus usurpari solent. Simplicissimae earum ad primam classem radicalium syllabarum spectant, либо ad secundam, аще ad tertiam.

1) а, и, бо, бы, нъ: но, ни, ли, да, то, же.

2) убо, либо. 3) аще.

Compositae sunt ибо etenim, ex и et бо; или aut, ex и et ли; obsoletae иде *καίπερ*, etsi, *καίτοι γε* Act. 14, 17. et quidem, quamquam, (nunc и убо), et иже (nunc аще и); либо aut, ex ли et бо. Huc referri possit et ѹбо, quod accentu nimis subtiliter distingui voluit Meletius ab ѹбω, qui uti et alii ѹбо particulam illativam, ѹбω vero expletivam esse docuerunt.

Discrimen hoc jam observatum fuisse in editione novi Testamenti ante correctiora Biblia, e Concordantiis, quas Andr. Bogdanow in epistolas confecit, clarissimo

sime patet. In Bibliis autem correctis оубо etiam pro ἂν, cui alias оубω respondebat, locum obtinuit. Ex. gr. Matth. 12, 26. πῶς οὖν какω убо станет царство его, olim (in N. T. Kioviensi an. 1732) оубω. At ibid. v. 28. etiam in hac editione оубо постиже ἄρα, igitur (nempe) pervenit, connectendo membrum secundum periodi cum primo, quod conditionem per аще ли же exprimit. Sic et Luc. 11, 20. ἄρα оубо, Vulg. profecto.

§. 104. любо aut, nec non derivatum обаче (ωбаче) tamen, attamen, πλὴν, formam Adverbiorum referunt. еже quod, est neutrum pronominis иже; зане ex за et pronomine е, понеже quoniam, ex по-не-же composita sunt. тѣмже itaque, est Instrumentalis a тоже. идѣже, гдѣ, тамω, егда, тогда, яко, тако et alia in Adverbiis locum sibi vendicarunt.

иже quia, quod, non est slavica conjunctio, sed polonica, in parva Russia usitata. In libris, quos olim in Polonia russica translatos puto, saepe particula haec pro яко occurrit. Vide in editione Ostrogiensi 2 Par. 7, 22. cap. 13, 18. cap. 26, 23. cap. 28, 6. cap. 32, 2. cap. 34, 21. Nehem. 4, 1. et cap. 6, 16. et confer marginem Mosquensis an. 1663, in quo яко ab editoribus appositum fuit ceu emendatior lectio pro иже, quod textus antiquus his in locis exhibet. Citatis versibus etiam correctior editio яко legit, duobus tamen exceptis, in quibus pro иже seu pro яко marginis егда et понеже substituta sunt.

§. 105. Juverit simplices Conjunctiones exemplis illustrare.

sed, autem: а село, єсть міръ - а плевелы - а враг- а жатва - а жатели, Matth. 13, 38. 39. ὁ δὲ ἀγρὸς, ager autem, est mundus - zizania vero - inimicus autem - messis vero - messores autem. а еже живет quod autem vivit, ὁ δὲ ζῇ Rom. 6, 10. Hinc а аз in antiquo codice pro аз же, а богатый pro богатый же, а мытарь Luc. 18, 13. in Evangeliis a Mardario monacho editis, pro мытарь же, καὶ ὁ τελώνης, publicanus autem.

et, etiam: день и нощь die ac nocte; иду и прїиду к вам vado et veniam ad vos; ибо и пси ядат nam et catelli (canes) edunt. аще и κἄν, etsi, etiam si.

): что бо quid enim, кто бо quis enim, не бо non enim, едва бо vix enim, вси бо omnes enim, мнози бо multi enim, аще бо si enim, еже бо оумре quod autem mortuus est, ὁ γὰρ ἀπέθανε. не оу бо можасте 1 Cor. 3, 2. nondum enim (οὔπω γὰρ) poteratis, correcta nunc ибо не оу nam nondum -, cum editiones quaedam оубо pro оу бо male legerent.

ы Conjunctionibus adnumerari solet, at certe бы nil aliud est, quam syllaba radicalis nuda Verbi быти, adeoque forma sua Praeteritum simplex et quidem Optativi, quod Latinorum esset, Germanorum *wäre* ita respondet, uti Praeteritum Indicativi бѣ latino erat, et

germ.

germ. *war*. Hinc et personalium suffixorum х, хом, сте, ша capax est, et qua auxiliare ad formandum aliorum Verborum Optativum adhibetur, uti supra §. 85. docuimus. Conjungi solet cum particula да ut: іакѡ дабы прешела ὅπως μεταβῆ, ut transiret, дабы была с нимъ ἵνα ᾖ μετ' αὐτῦ, ut esset cum illo, дабы пребыла оу нихъ ut maneret apud ipsos. Negatio не particulae бы praefixa nunc separatim scribitur: и не бы дала подкопати домъ свой et non sineret perfodi domum, да не бы ѿшела ѿ нихъ ne discederet ab eis.

нъ seu но (in Mss. et in Evangeliis Mardarii etiam ноу) verum, sed: и не бꙋди невѣренъ, но вѣренъ et noli esse incredulus, sed (ἀλλὰ) fidelis. нѣсть бг҃, бг҃ мертвыхъ, но бг҃ живыхъ non est Deus Deus mortuorum, sed viventium; азъ потрасꙋ не токмѡ землею, но и небомъ ego movebo (concutiam) non solum terram, sed et coelum Hebr. 12, 26. не точїю праздны, но и бладивы non solum otiosae, sed verbosae (nugaces). не азъ точїю, но и вси non ego solus (μόνος), sed et omnes 2 Joh. 1, 1.

ни quatenus absolute negat, est Adverbium, at quatenus conjungit non solum voces singulas, sed et integra membra periodi, est Conjunctio: іакѡ ни смерть, ни животъ, ни агг҃ли, ни начала

чала, ниже силы, ни настоѧщаѧ, ни градѹщаѧ, ни высота, ни глѹбина, ни ина тварь каѧ возможет нас разлѹчити etc. Rom. 8, 38. 39. quia neque mors (ὅτι οὔτε) neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei. ни бо азъ ѿ человѣка прїѧхъ є, ниже наѹчихсѧ Gal. 1, 12. neque enim ego accepi illud, neque didici. но ниже еще можете нынѣ (olim ни), ἀλλ' οὔτε νῦν 1 Cor. 3, 2., sed nec nunc quidem adhuc potestis. добро не ѧсти масъ, ниже пити вина Rom. 14, 21., bonum (est) carnes non edere, neque bibere vinum. не оу ли чѹете, ниже разѹмѣете Marc. 8, 17. nondum cognoscitis (sentitis), nec (οὐδὲ) intelligitis?

ли particula Interrogationi serviens: Luc. 24, 11. имате ли что снѣдно здѣ; habetis aliquid esculentum hic? достоитли кинсон кесареви дати или ни; дамы ли, или недамы; Marc. 12, 4. licet (ne) censum Caesari dare; dabimus (ne) annon dabimus? ни ли седмь neque septem? единаче ли и вы без разѹма есте; не оу ли разѹмѣваете, ѩкѡ — Matth. 15, 16. 17. adhuc (ἀκμὴν) et vos sine intellectu estis? nondum intelligitis quia —. еще ли adhuc (ἔτι)?

не ты ли nonne tu? не вы ли nonne vos? или ex и et ли compositum est: иже оставит дом, или братїю, или сестры, или отца, или матерь, или женꙋ, или чада, или села Matth. 19, 29. qui reliquerit domum aut fratres aut sorores aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut liberos, aut agros. аще же брат или (Ms. ли) сестра наги бꙋдꙋт (olim нага бꙋдета) Jac. 2, 15. si autem frater aut soror nudi sint. либо aut enim, ex ли et бо, негли ex нег et ли coaluit. Sic ли et cum неже frequentius conjungi solet: паче-нежели magis quam. Si аще praecedat, per ли graecum δε exprimitur: аще ли ἐὰν δὲ, εἰ δὲ, quodsi, si autem. His et же saepe subjungitur: аще ли же.

да qua formativa Optativi: да бꙋдет воля твоя fiat voluntas tua, болїй же в вас, да бꙋдет вам слꙋга, qui major est vestrum, sit minister vester; да не бꙋдет absit. Vide supra p. 378. 2) qua subjunctiva particula ut, ἵνα: рцы да сядета сїя оба сына моя, dic ut sedeant hi duo filii mei. что хощета да сотворю вама, quid vultis ut faciam vobis (ποιήσω sine ἵνα), глаголаста емꙋ, гди, да ѿверзꙋтся очи наши (Ostrog. да ѿверзетася очи наю) Matth. 20, 32. 33. 3) qua disjunctiva et copulativa particula δε, et, autem: да девят гдѣ; et novem

vem ubi? οἱ δὲ ἐννέα πῶ Luc. 17, 17. да кто несть ближній мой καὶ τίς - Luc. 10, 29. habet Mardarii editio pro и кто etc. Luc. 17, 17. olim да ꙗкоже ὡς ἄν, ut ergo, pro егда же (рече им). Act. 11, 17. да аще оубо (εἰ οὖν) olim, nunc да rejecto: аще оубо. ꙗкω да respondet graeco ὅπως: ꙗкω да просвѣтитсѧ свѣт ваш пред чл҃вѣки, ꙗкω да видат ваша добраѧ дѣла Matth. 5, 16. sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona. Subinde et ꙗкω да pro ἵνα: рци ꙗкω да каменїе сїе хлѣбы бꙋдꙋт (in correcta nunc ꙗкω deest) Matth. 4, 3. dic ut lapides isti panes fiant. да не μή, ne: да не мните Matth. 5, 17. μὴ νομίσητε, nolite putare; ubi in correcta (да) parenthesibus inclusum est. Alibi enim formula haec Imperativo exprimitur: не мните ne existimate. да бы vide supra sub бы.

то qua illativa particula connectit membrum sequens cum praecedente conditione: аще ли же ни, то просадатсѧ мѣси Matth. 9, 17. alioquin (εἰ δὲ μή γε) rumpuntur utres. аще-ли начаток ст҃, то и примѣшенїе: и аще корень ст҃, то и вѣтви Rom. 11, 16 quod si primitiae sanctae, etiam massa, et si radix sancta, etiam rami. Convenit itaque то prorsus cum germ. *so*. Respondet etiam graeco ἀλλά

Rom.

Rom. 6, 5. Initio vero periodi graeco *καὶ*: то кто может спасен быти Luc. 18, 26. et quis (*καὶ τίς*) potest salvus fieri? Olim in Mss. et Luc. 19, 23. то почто *καὶ διὰ τί*, et quare (quare igitur), nunc in editis и почто. то аще in antiquo Apostolo pro аще ли *εἰ δὲ*, etsi, quodsi.

же *δε*, autem: аз же, ты же, он же, они же, ego autem, tu autem, ille autem, illi autem. аще же *ἐὰν δε*, quodsi. Inde et ниже *οὐδὲ*, neque. Post иже non solet poni же: sed potius а ante иже: а иже *ὅδε*, qui autem. Alias же vocibus affixum est aut relativum aut emphaticum Vide pronomina et Adverbia.

оубо seu оубѡ, quamvis a бо differat, tamen ex оу et бо compositum esse possit. 1 Cor 9, 2. legunt editiones N. T. аще оубѡ инымъ (olim инѣмъ) нѣсмь апл, но оубѡ вам есмь, si aliis non sum Apostolus, sed tamen vobis sum. Primo оубѡ in graeco nihil, alteri оубѡ particula *γε* (*ἀλλά γε*) respondet. In postrema editione Bibliorum correcta deleto utroque оубѡ, pro primo substitutum fuit и ante нѣсмь, pro secundo vero обаче. Ibidem v. 16. graeco *ἐαν γαρ* respondet аще бо, v. 17. graeco *εἰ γὰρ* аще убѡ, v. 18. graeco *τίς οὖν* кая убо, v. 24. graeco *πάντες μεν* вси убѡ.

любо

лювó, а люв carus, quasi dicas, lubet, si malis; ter in Evangeliis legitur pro или: люБоєдинаго (melius divisim люБо єдинаго) возлювит а дрѹгаго возненавидит Matth. 6, 24. et rectius Lucae 16, 13. люБоєдинаго возненавидит, aut enim (ἢ γὰρ) unum odiet et alterum diliget. Luc. 12, 38. люБо в третїю стражѹ прїидет et si (καὶ) in tertia vigilia venerit. Recte hic sensum particulae καὶ reddidit antiquus interpres, cum vigilia secunda praecedat. In Bibliis correctis nunc и pro люБо legitur. In antiquo Apostolo etiam aliis in locis люБó pro аще и reperi.

Non miror editiones russicas omnes Matth. 6, 24. возлювит primo loco contra ordinem graeci textus exhibere, cum et Cod. Serb. Kop. eodem contextu legat: люБо (pro люБо) єдинаго възлювит. Rectum ordinem aut restituit aut servavit Mardarius in editione sua A. 1562, mutato tamen люБо in илиБо: илиБо єдинаго възненавидит а дрѹгаго възлювит. At Luc. 16, 13. Mardarius legit лиБо et Luc. 12. 38. или pro люБо. Cod. Kop. Luc. 16, 13. servavit люБо; et Luc. 12, 38. люБо bis posuit: люБо вь второую люБо вь третїю стражѹ. Cum люБо utique conferendum est Polonicum lub, lubo.

аще si: и аще прїидет в вторѹю стражѹ et si (καὶ ἐὰν) venerit in secunda vigilia, аще Бы вѣдал si sciret. аще же око твоє, quod si (εἰ δὲ) oculus tuus; аще какѡ возмогѹт - si quo modo

(εἴπως) possent; аще ли, ἐὰν δὲ, si autem, quod si; аще ли не ѿпꙋщаете si autem non (ἐὰν δὲ μὴ) remiseritis. и аще оубѡ бꙋдет дом достоин - et si quidem (καὶ ἐὰν μὲν) fuerit domus digna Matth. 10, 13. аще ли же не бꙋдет достоин - si autem (ἐὰν δὲ μὴ) non fuerit digna. аще ли же ни, рекл бых вам Joh. 14, 2. si, quo minus (εἰ δὲ μὴ), dixissem vobis. вся ꙋбо елика аще хощете, omnia ergo quaecunque (ὅσα ἂν) vultis. иже аще разорит qui ergo (ὃς ἐὰν οὖν) solverit; иже бо аще оубїет qui autem (ὃς δ' ἂν) occiderit; вонь же аще дом внидете in quamcumque (εἰς ἣν δ' ἂν) domum intraveritis; и емꙋже аще хощет сн҃ ѿкрыти et cui (καὶ ᾧ ἐὰν) voluerit filius revelare (detegere) Luc. 10, 22. Vides jam quam serviliter exemplaria graeca exprimere conatus sit interpres, qui Conjunctivum, quo lingua slavica caret, particula аще supplere voluit.

Adverbiis quibusque et aliis formulis Conjunctiones suppleri, jam monuimus. Frequentioris usus sunt тѣмже διὸ, propter quod, propterea, ὥστε itaque, ergo, тѣмже оубо ἄρα οὖν itaque, igitur, сегѡ ради διὰ τοῦτο, propterea, такожде ὁμοίως similiter, якоже - такѡ, sicut - ita.

Ca-

Caput XI.

De Interjectionibus.

§. 106.

Interjectiones exprimendis animi affectibus serviunt, constantque sonis admodum simplicibus, qui forma sua ab aliis particulis non differunt. Tales sunt:

1) а, ѡ, (ѡѡѡ), оу, фе, ка, на, нѹ, се, га, гѡ, ха (ха ха ха).
2) аѹ, ѡй, оуа, оувы, ѡле, ѡтѡ, аг, ах, ѡх, вот Russ., ваг, цыть, гей, гой.

Ex his оувы, ѡле, ѡтѡ certe composita sunt. Accenseri solent Interjectionibus et Substantiva бѣда, горе, Adverbia благѡ, благоже, коль, ꙗко, item particula Conjunctivi formativa бы: ѡ бы, ѡ дабы, Pronomen что, immo et Imperativi зри, слыши, et formula дайждь то бог. Maximow, praeter вот, ex ore vulgi sumtos sonos ась, сы, цы, це recitat. Mallem affirmativam particulam ей (кй) ita huc referre. на, en tibi, non nisi Maximow habet, quod tamen omnes Slavi norunt. In plurali etiam нате en vobis. ваг apud Meletium est latinum Vāh, pro quo Maximow scripsit уа, quod et Mrazovičio placuit. Hic etiam in gratiam Serborum scribere maluit ха pro га, хей pro гей,

 et

et χой pro гой, innuere volens pronuncianda esse, uti ha, hej, hoj.

Meletius pro vario affectu Interjectiones dispescuit in viginti duas classes, cumque alii secuti sunt. Est itaque apud eum vox 1 Admirantis: се, 2 Obstupescentis: ώ, ѩко. Rimnicensis editio addit ωле, Maximow adhuc коль. 3 Laudantis: бл҃гωже, бл҃гωже. 4 Demonstrantis: се, сеωн, сеси, сеѱо, зри. Rimn. pro fem. сеси habet masc. сесей ecce hic, Maximow addit vulgare вот. 5 Improperantis: вам, оуїа. Rimn. addit оуа, ау. Maximow substituit: уа, аѹ, ω, вот, на. 6 Dolentis: аг, аχ, а. 7 Flentis: ωχ, ωωω. 8 Lamentantis; ὼ, оувы, горе. Max. addit аχ. 9 Exclamantis: ῶ. 10 Contemnentis: гω. 11 Abhorrentis: фе. 12 Compellentis: нѹ. 13 Gaudentis: гой. Max. addit благωми. 14 Miserantis бѣда. 15 Optantis: ώ, ωбым, даждь то боже. Rimn. et Max. ω бы, ω да бы pro ωбым. 16 Ridentis: χа χа χа. 17 Silentium imperantis: цыть. Max. et цсс. 18 Timentis: ωй, ωй. 19 Vocantis: гей, Max. praemittit слыши audi, et addit сы, цы. 20 Revocantis: га, чтω. Rimn. et Max. addunt а, ась, et scribunt что. 21 Terrentis: се, ωтω. Rimn. et Max. addunt вот ecce. 22 Subito irruentis: здесь. Rimn. здѣсь, сездѣ. Maximow praeterea addit Russica вот тѹт, тѹт тѹт, quibus priora explicat. Sed et здѣсь, hic, Russicum est, ex здѣ ortum, apposito in fine сь demonstrativo.

Quae de accentu Interjectionis ω monet Meletius Smotriski, nimirum ω Exclamationis notari debere circumflexo (ῶ), ω admirationis acuto (ώ), et ω lamenti gravi (ὼ), nimis subtilia sunt.

§. 107. Videamus jam, quibus vocibus interpretes reddiderint Interjectiones graecas in scriptura sacra obvias.

ἀ ἀ

ἆ ἆ κύριε μου, κύριε Jud. 6, 22. օувы мнѣ гди гди, гакω видѣхъ, in Ostrogiensi ѿ ги ги сего и (lege ли) ради видѣхъ.

οὐὰ, vah, Marc. 15, 29. оуа.

οὐαὶ ὑμῖν vae vobis, Luc. 6, 25. 26. atque alibi saepius горе вам.

οἴμοι Job. 10, 15. лютѣ мнѣ; Mich. 7, 1. оу лютѣ мнѣ; Jer. 4, 31. et 15, 10. горе мнѣ, at ibid. 45, 3. οἴμοι οἴμοι оу лютѣ мнѣ, оу лютѣ мнѣ. Ezech. 9, 8. οἴμοι, Vulg. heu, heu, heu, горе (горе), ω лютѣ мнѣ, in Ostrog. bis горé, sine parenthesi. Ibid. 11, 13. οἴμοι οἴμοι, Vulg. heu, heu, heu, горе мнѣ, лютѣ мнѣ, in Ostrog. bis лютѣ мнѣ.

ἄγε Jac. 4, 13. ecce, age, волѣ in Mss. antiquis, слышите in editis; Jac. 5, 1. iterum волѣ, in editis vero прïидѣте olim, nunc прïидите.

ἰδοὺ, ecce, се, quod est neutrum pronominis demonstrativi сь hic. Luc. 17, 21. ἰδοὺ ὧδε, ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ. ἰδοὺ γὰρ - се здѣ или се онде, се-бо-ita Mss, et editio Mardarii, immo et Ostrogiensis. At in Evangeliario Mosquensi An. 1606 се post или deest, uti in posterioribus editionibus.

ὄφελον utinam, 2 Cor. 11, 1. ω да бысте мало потерпѣли безумїю моему; Ostrogiensis: аще бысте прïали малое безумїе мое. Antiquus Apostolus не да (pro нъ да); Cod. Belgrad. хотѣх да. Et Galat. 5, 12. ὄφελον καὶ ἀποκόψονται - ω дабы

ѿсѣ-

ѿсѣчени были, Ostrog. дабы sine ѡ, antiquus Apostolus не да и да, Cod. Belgr. хотѣх и да. Psalm. 118, 5. ὄφελον κατευθυνθείησαν αἱ ὁδοί μου, да бы исправилися пꙋтїе мои, Ostrog. еда исправилися быша п. м., sic et Psalt. Ven. еда pro дабы. Videturque еда hoc loco ex не да (i. e. нъ да) ortum. Qui libros Regum (vix ante seculum XV.) vertit, sensum Interjectionis ὄφελον non est assecutus. Vertit enim полезно бы господинꙋ моемꙋ было, melius utique correctores Mosquenses ѡ да бы господин мой был.

Appendix de Compositis.

§. 108. De Compositis, quorum pars posterior per Praepositiones et Adverbia determinatur, supra jam pluribus actum est. Nunc de compositis ex aliis orationis partibus pauca subjungenda sunt. Slavis et olim, antequam Graecorum libros in linguam suam transfunderent, composita vocabula omnino non defuisse; ex plerisque nominibus propriis personarum et locorum satis elucet. Talia sunt драгомир, свꙗтослав, свꙗтоплк, свꙗтовит, болеслав, владимир, растислав, лꙋдмила, новоград, бѣлоград (Serb. nunc београд), велеград in Moravia etc. Vocabula alia, uti

мед-

медвѣдъ ursus, козодой caprimulgus, воевода, виноград, вертоград, милосердъ misericors, лѣторасль, бѣлоглавый, черноокый et similia, non admodum multa sunt, quae quidem etiam in dialectis vulgaribus usitata sint. Ingens autem compositorum copia, quorum partem aliquam e libris ecclesiasticis Petrus Alexjejev collegit, non aliunde orta est, quam ab exemplarium graecorum per plura secula continuata imitatione. Qua in re recentiores interpretes subinde justos limites transgressos fuisse, facile concesserim. Ὀπωροφυλάκιον Psal. 78, 2. antiquus interpres recte reddiderat овощное хранилище, Vulg. pomorum custodiam. Hac circumscriptione genio linguae slavicae prorsus conformi, quae non solum in Veneto a Serbis edito Psalterio, sed etiam in Ostrogiensi et Mosquensi prima Bibliorum editione, immo et in Psalterio una cum Novo Testamento Kioviae 1732 in 4. legitur, Correctores Mosquenses non contenti maluerunt vocem овощехранилище, quae graeco genio penitus respondeat, efformare, et correctis Bibliis inserere. Hebr. 2, 17. pro ἀρχιερεὺς Apostolus antiquus voce святитель (стль) usus est, at editiones nunc omnes первосвященик legunt. Rom. 15, 16. ἱερουργοῦντα in eodem Ms. Serbico Apostolum continente simplici служещꙋ, in editis composita voce священодѣйствꙋющꙋ expressa est. Vice versa

Rom.

Rom. 11, 17. oleaster, ἀγριέλαιος, in Ms. est еверѣпомаслина, in editis vero дивїа маслина. Alias in hoc Ms. saepius simplicia vocabula pro compositis leguntur, uti годѣ pro благоугодно, говѣанїе pro благоговѣиньство Hebr. 5, 7. εὐλάβεια, Vulg. reverentia; хвалю et хвалу имам pro благодарю, хвала pro благодаренїе gratiarum actio. Sed in his ipsi manuscripti codices differunt. Belgradensis Cod. longe recentior vocem graecam Φιλοσοφία, quam habet antiquus Apostolus, editique servarunt, composito vocabulo любомудрїе transtulit, graeco genio convenienter quidem, sed non slavico. Melius certe 1 Tim. 3, 4. φιλόθεοι composito боголюбци, 1 Pet. 3, 8. φιλάδελφοι братолюбци, φιλόφρονες мудролюбци, Tit. 3, 4. φιλανθρωπία чл҃колюбїе reddita sunt. His tamen conatibus per plura secula continuatis factum est, ut millenis vocibus lingua slavica augeretur.

Aptissima compositioni sunt Adverbia seu Adjectiva in genere neutro. Sic благо, добро, non raro et оудобо respondent graeco εὐ in compositis: благовѣстити evangelizare, благовѣстник evangelista, благотворити, благословити; оудобовѣрный εὔπειςος etc. малодушный μικρόψυχος, многоязычный πολύγλωττος, многомилостив πολυέλεος, многосвѣтлый πολύφωτος, противоглаголати, противовѣщати, долготерпѣнїе μακροθυμία, смиреному-

номѹдріе ταπεινοφροσύνη, humilitas, животворити vivificare etc.

Neque minus apta sunt Numeralia et Pronomina Adjectiva ad constituendam primam compositi partem, si Adverbii formam induant: кдинославный ὁμόδοξος, кдинобореџ μονομαχος, кдиносѹщный ὁμοούσιος, кдинорог et contracte инорог μονόκερος, кдиночадый, кдинородный unigenitus; двоенадесатица, двоеслов διολόγος, contracte дво: двословный, двоꙗзычный, et двѹ: двѹстолпіе, двѹсотный. троегласный et трегласный, et трисолнечный τρισήλιος, трисвятый τριάγιος; четвероног quadrupes, (in Cod. Serb. четврѣног, четврѣдневен et четверѣдневен), четыридесатница; патокнижіе, шестокрилатый, шестодиев, шестодневеџ, седмочисленный (лик), осмогласник ὀκτώηχος, десатотысащнаꙗ часть decies millesima pars. At полцарствіе, полвремеіе, полѹнощница. все Adjectivis praefigi solet: всесилен παντοδύναμος, всеславный, πανεύκλεος, всеблаженый, всепѣтый, всеблагый πανάγαθος, всесвятый πανάγιος, sed et Substantivis: вседржитель παντοκράτωρ, всегѹбитель ὀλοθρευτής, exterminator, всецар παμβασιλεύς. At весь cum мір coaluit in всемір mundus. самогласный, самолюбеџ φίλαυτος, самовидеџ αὐτόπτης. инообразный, иноплеменник ἀλλόφυλος, иносказаема

Gal.

Gal. 4, 24. ἀλληγορούμενα, инотзычник 1 Cor. 14, 11. barbarus.

Ipsa etiam Substantiva primam partem compositi constituere possunt. Quo in casu in fine assumunt о: богослов theologus, богословіе theologia, богоносец θεοφόρος, боготочный θεόῤῥυτος, богородица θεοτόκος, свѣтодавец φωτοδότης. домостроитель dispensator domus, млатобіец, пѣтлоглашеніе gallicinium. Feminina rescindunt prius а: рукописаніе chirographum, рукотворенный manufactus, водонос hydria. Neutra retinent о: древонос, сребролюбіе φιλαργυρία, avaritia; aut іе in о mutant: бреноделатель a бреніе lutum, limus.

Post й seu vocales, et post ж, ш, щ, ц, ч pro о locum habet е: воевода a вой, краеуглный a край, суесловіе vaniloquium, суесловцы ματαιολόγοι, a суй; мужелюбица, лжесвѣдѣтель falsus testis, чужестранный peregrinus; пѣшеходец, душелюбный, душетленный ψυχοφθόρος; тщеславіе, нощеденствіе, лицемѣріе, вѣнценосец ςεφανοφόρος, младенцеубійца, лучезарный. Adde огнеобразный πυρίμορφος, ab огнь, тлетворный a тла, землемѣріе, земледелатель, a земля, путешествіе ὁδοιπορία, путевождь, a путь. Alia, etsi in ь desinant, ut жизнь, пѣснь, плять, postulant о: пѣснословити, жизнодавец, плятоносец σαρκοφάρος.

Grammaticae Slavicae

Pars II.

De Vocum flexione.

Caput I.

Declinatio Substantivorum.

§. 1.

Mel. Smotriski quatuor Substantivorum declinationes constituit, quibus quinquaginta octo paradigmata comprehendit. Abr. Mrazovik, servato declinationum numero, paradigmata quadraginta et unum exhibuit. Quid autem juvat declinationum numerum restringere, auctis nimium paradigmatibus? Mihi itaque visum fuit, habita ratione primum generis, deinde terminationum, novem Declinationes constituere, quas in Schemate generali hic inspiciendas sistimus.

Singu-

Singularis.

	Nom.	Acc.	Gen.	Dat.	Loc.	Soc.	Voc.
M. 1	-	-	-А -ȣ	-ȣ -ОВИ	-ѣ -ȣ	-ОМ	-Е -ȣ
2	-ь	-ь	-Ѧ -Е	-Ю -ЕВИ -И	-И	-ЕМ	-Ю -Е -И
N. 1	-О	-О	-А	-ȣ	-ѣ	-ОМ	
2	-Е	-Е	-Ѧ	-Ю	-И	-ЕМ	
3 a	-Ѧ	-Ѧ	-ЕНЕ	-ЕНИ	-ЕНИ	-ЕНЕМ	
b	-Ѧ	-Ѧ	-ѦТЕ	-ѦТИ	-ѦТИ	-ѦТЕМ	
c	-О	-О	-ЕСЕ	-ЕСИ	-ЕСИ	-ЕСЕМ	
F. 1	-А	-ȣ	-Ы	-ѣ	-ѣ	-ОЮ	-О
2	-Ѧ	-Ю	-Ѧ	-И	-И	-ЕЮ	-Е
3	-ь	-ь	-Е	-И	-И	-ЇЮ	-И
4	-ь	-ь	-Ѝ	-И	-И	-ЇЮ	-И

In singulari Masculina et Neutra non distinguunt Accusativum a Nominativo; Neutra nec Vocativum.

In Femininis omnium declinationum, et in Neutris tertiae, Localis a Dativo non differt.

Plu-

Pluralis.

	Nom.	Acc.	Gen.	Dat.	Loc.	Soc.
I. 1	-и -ове -е	-ы	-ωв	-ωм	-ѣх -ех -ох	-ы
2	-їе, е -еве -и	-а -и	-ь -їй -ев	-єм	-ѣх	-и -ми
I. 1	-а	-а	-	-ωм	-ѣх	-ы
2	-а	-а	-ь	-єм	-ѣх -нх	-и
3 a	-ена	-ена	-ен	-енєм	-енех	-ены
b	-ата	-ата	-ат	-атєм	-атех	-аты
c	-еса	-еса	-ес	-есєм	-есѣх	-есы
. 1	-ы	-ы	-	-ам	-ах	-ами
2	-а	-а	-ь -їй	-ам	-ах	-ами
3	-е	-е	-їй	-ам -ем	-ах	-ами
4	-и	-и	-їй	-ем	-ех.	-ми

In Plurali Vocativus in nullo genere differt a Nominativo. Neutra et Feminina non distinguunt Accusaum a Nominativo.

Schema numeri dualis vide sub numerali двá, ою, двѣма.

§ 2.

§. 2. Masculinorum igitur duae sunt Declinationes: prima eorum, quae consona solida, secunda vero eorum, quae consona liquida seu affecta terminantur. Exempla pro prima praebent Substantiva formae primae, pro secunda Substantiva formae secundae. Vide P. I. §. 21. 22.

Neutrorum tres: prima desinentium in о, secunda in є, tertia in а cum augmentis -єн, ат, et quorundam in о cum augmento -єс.

Femininorum quatuor: prima desinentium in а, secunda in ѧ, tertia et quarta eorum, quae consona liquida terminantur. Masculina in а et ѧ Femininorum declinationem sequuntur.

Declinatio Grammaticis slavicis est склоненїє, casus падєж, Nominativus имєнитєлный, Accusativus винитєлный, Genitivus родитєлный, Dativus датєлный, Localis сказатєлный, i. e. Narrativus a сказати, qui Latinorum Ablativo cum praepositione de respondet, quemque Bohemi ob frequentem ejus usum cum praepositione в, in, Localem appellarunt. Instrumentalis est творитєлный ab operando dictus, Latinorum Ablativo absoluto (sine praepositione) respondens, quem ob frequentem illius usum cum particula с, cum, Sociativum mihi appellare liceat. Vocativus denique est звательный.

§. 3. Accusativum Masculinorum inanimatorum non esse distinctum a Nominativo, satis liquet vel e dialectis vulgaribus. In his quidem nunc pro Accusativo animatorum Genitivus usurpatur. At in sla-

slavica lingua veteri etiam animatorum Accusativus non differt a Nominativo, suppetuntque exempla non pauca etiam in editionibus antiquioribus. Apoc. 7, 2. видѣх ин агг҃л восходащ vidi alium angelum ascendentem. Luc. 2, 12. обрящете младенец повит лежащ в яслех invenietis infantem (pannis) involutum, jacentem in praesepi. In correcta tamen Bibliorum editione utroque loco Genitivos substitutos leges: инаго агг҃ла восходаща, et младенца повита лежаща.

Mardarii editio servavit Accusativos cum prima persona Marci 9, 17. приведох сын мой к тебѣ имущ дух нѣм; Ostrogiensis legit quidem сына моего имуща, retinuit tamen Accusativum дух нѣм, at editio N. T. Kioviensis An. 1732 etiam духа нѣма exhibet, uti posteriores Bibliorum editiones omnes.

In manuscriptis frequentius ejusmodi Accusativos (nunc obsoletos), non solum cum Nominativis primae aut secundae personae, sed etiam cum Nominativo tertiae personae legeris, uti посла рак свой pro раба своего, misit servum suum, породит тебѣ сын pariet tibi filium. Cum Russi discrimen inter Nominativum et Accusativum non tam accurate observent, uti Slavi veteres, et pro Accusativo plurali potius Genitivo utantur, factum est, ut Accusativi холмы, глаголы, кедры, леды,

ска-

скоты etc. multis in locis pro Nominativis male positi fuerint.

In Duali non nisi tres casus differunt; Nominativo enim Accusativus, Genitivo Localis et Dativo Sociativus seu Instrumentalis similes sunt.

Casuum inflexiones.

§. 4. Casus formantur ope vocalium, aut ope consonarum in fine appositarum.

a) ope vocalium: 1. affigendo vocales Nominativo, si in consonam desinat: сын-а, сын-ꙋ, сын-ѣ, сын-е, сын-и, сын-ы sunt casus obliqui et plurales a сын filius.

2. vocali Nominativi alias substituendo: слов-а, слов-ꙋ, слов-ѣ, слов-ы a слово verbum; вод-ꙋ, вод-ѣ, вод-ою, вод-о a вода aqua;

3. vocalem auferendo: слов, лиц, вод, (Genitivi plurales) a слово, лице, вода.

b) ope consonarum: 1. affigendo м et х praevia vocali (ми et ма cum et sine vocali). Formant enim terminationes

ом, ем Sociativum singul. m. et n.
ѡм, ѥм, ам, ем Dativum pluralem.
ми, ами, еми Sociativum pluralem.
ма, ама, ома, ема Dat. et Soc. dualem.
ѣх, ех, ох, их, ах Localem pluralem.

2. Augmenta quaedam inserendo. Assumunt autem Masculina ов, ев: богови а бог, цареви а царь, сынове, сынов etc. а сын. Neutra ен, ат, ес: имене, имени, имена, ab имѧ; осляте, осляти, ослѧты, ab ослѧ; небеса а небо. Feminina (мати et дщи) ер: матерь, матере, дщерь, дщере.

Consonarum transformatio.

§. 5. Quae transformabilium literarum mutationes in declinatione locum habeant, in Introductione §. XI. XIII. exposuimus. Sufficiat hic meminisse gutturales г, х, к, ob graciliores vocales transformari in analogas sibilantes з, с, ц, et in ж, ш, ч; ц vero in ч:

S.	Nom.	бог	дух	внук.
	Loc.	бозѣ	дусѣ	внуцѣ.
	Voc.	боже	душе	внуче.
Pl.	Nom.	бози	дуси	внуци.
	Loc.	бозѣх	дусѣх	внуцѣх:

Sic волсви а волхв.

Nom.	отец	младенец	агнец.
Voc.	отче	младенче	агнче:
Nom.	книга	снохa	рука:
D. L.	книзѣ	снофѣ	руцѣ:
Nom. n.		ухо	око:
Dual. f.		уши	очи:
Plur. n.		ушеса	очеса:

G g Ve-

§ 6. Quando in Gènitivo et aliis casibus vox a fine augetur, vocales mobiles е et о ante consonam finalem eliduntur. лев: льва, ров: рва, конец: конца, орел: орла, осел: осла, пѣсок: пѣска, останок: останка. Adde жрец: жерца (жрца). At мертвец, ѡпреснок et alia ob concursum plurium consonarum vocales non elidunt: мертвеца, ѡпрѣснока. Sic et вертеп servat е: вертепа, в̓ вертепѣх; in Serbicis tamen libris врьтоп elidit о: в̓ врьтпѣх.

Paradigmata Declinationum.

§. 7.

Declinatio Masculinorum I.

Singularis.

Nom.	раб	сын	трем	дом
Gen.	раба	сына	трма	домꙋ
Dat.	рабꙋ	сынови	трмꙋ	домꙋ
Loc.	рабѣ	сынѣ	трмѣ	домꙋ
Soc.	рабом	сыном	трмом	домом
Voc.	рабе	сыне	трме	доме.

Pluralis.

Nom.	раби	сынове	трми	домове
Acc.	рабы	сыновы	трмы	домы.
Gen.	ра̑б	сынѡв	трєм	домѡв
Dat.	рабѡм	сыновѡм	трмѡм	домѡм
Loc.	рабѣх	сыновѣх	трмѣх	домех
Soc.	рабы	сыновы	трмы	домы.

сын

сын, sine augmento ов, declinatur ut рАБ. Positi hic sunt in Plurali casus augmento prolongati omnes, licet praeter Nominativum et Genitivum rarius alii inveniantur. In Singulari Dativus in ови valde frequens est: богови et богꙋ. Sic et рабови, домови, законови, мїрови, градови, дꙋхови. Plur. Nom. ове: волове, бѣсове. Acc. овы: чиновы, жидовы, бѣсовы. Male apud Mrązovićh pro more hodierno Illyriorum сынове. Gen. ѡв: рабѡв, богѡв, врагѡв frequens in libris minus antiquis pro рАБ, бѡг, врАГ. Dat. овѡм minus frequens: поповѡм (Ms. поповом), домовѡм, жидовѡм, градовѡм, бѣсовѡм, лисовѡм, гласовѡм, дꙋховѡм. Loc. овѣх, овех, aut овох rarius: сыновех et сыновох, воловѣх, родовѣх.

Anomala.

Anomala primae declinationis vix ulla, nisi huc referas Gentilia et Patronymica, quae in Nominativo plurali amant е: кыяне, поляне, козаре, бꙋлгаре. персе (Πέρσαι) Ezech. 27, 10. nunc персяне a singulari персянин. Terminata enim in янин rejiciunt in plurali ин; римлянин, Nom. plur. римляне, Acc. римляны, Gen. римлян, Loc. римлянех; Sic галилеяне, арабляне, содомляне, гоморяне. In Codd. Serb. римлкне, критκне. жидове est potius a жид, quam a жидовин. A Sing. їꙋдей (et їꙋдеянин) plur. їꙋдее, nunc et їꙋдеи. еврейн ѿ еврей Phil. 3, 5. (in Ostrog. vitiose ѿ евреех). Nom. plur. евреe, nunc et евреи.

§. 8.

Declinatio Masculinorum II.

Singularis.

Nom.	царь	врачь	кназь	мравїй
Gen.	царѧ	врача	кназѧ	мравїꙗ
Dat.	царю	врачеви	кназю	мравїю
Loc.	цари	врачи	кнази	мравїи
Soc.	царем	врачем	кназем	мравїем
Voc.	царю	врачꙋ	кнаже	мравїю.

Pluralis.

Nom.	царїе	врачеве	кнази	мравїе
Acc.	царѧ	врачѧ	кназѧ	мравїѧ
Gen.	царїй	врачєв	кна̂зь	мра̂вїй
Dat.	царєм	врачєм	кназєм	мравїєм
Loc.	царѣх	врачех	кназех	мравїех
Soc.	цари	врачи	кнази	мравїи.

Pro врача, врачꙋ scribebatur olim врачѧ, врачю. Augmentum ев subinde assumunt, Dativus singularis: дневи, огневи, коневи, каменеви, цареви, винареви, господеви, мꙋжеви, мечеви. In plurali Nominativus: вравїеве, скорпїеве, ѕмїеве, молеве, сиплеве, цареве, дождеве, ꙗжеве. Accusativus: дождевы. Genitivus: оуглев, скорпїев, ѕмїев, овощев. Dativus rarius: врачевєм. Smotriski in paradigmate жрец etiam casus cum augmento ев notavit sequentes; Sing. Dat. жерцеви, Plur. Nom. жерцеве, Gen. жерцєв, Dat. жерцевєм, Acc. жерцевы.

Ano-

Anomala.

Anomala sunt пȣть, господь, людїє et alia quaedam.

S. Nom.	пȣть	Pl.	пȣтїє	людїє
Acc.	пȣть		пȣти	люди
Gen.	пȣти		пȣтїй	людїй
Dat.	пȣти		пȣтєм	людєм
Loc.	пȣти		пȣтєх	людєх
Soc.	пȣтєм		пȣтми	людми.

Sic гость in plurali: гостїє, гости, гостїй, гостєм, гостєх, гостми.

день, Gen. дне, Dat. дни, Plur. днїє, Acc. дни, Gen. днїй et дєнь, Dat. днєм, Loc. днєх, Soc. деньми. Sic omnia in єнь exeuntia: камень: камене, камени; корень: корене, корени. огнь regulariter inflectitur: огня, огню etc.

господь ex utraque declinatione mixtas inflectiones amat: Gen. господа, Dat. господȣ et господеви, Loc. господѣ, Soc. господем, Voc. господи, Plur. Nom. господїє, Acc. господы, Gen. господїй, Dat. господєм, Loc. господєх, Soc. господы et господми.

§. 9.

Notae in singulos casus declinationis primae et secundae.

Gen. а in prima est etiam inanimatorum: плода, меда, моста, вѣка. Subinde tamen ȣ: домȣ,

холмꙋ, полꙋ, медꙋ, мостꙋ, из бокꙋ, лꙋкꙋ, до верхꙋ. In 2da Gen. praeter е etiam и: ѕвѣри pro ѕвѣра, гортани, лакти. At из камени (pro камене) est inflexio russica. своего бою in Ostrog. ed. 2 Macch. 8, 35. est inflexio polonica (in correcta nunc воинства).

Dat. in 2da etiam и: гортани, (гртанꙋ in libris Serbicis est a гртанъ pro гртань) ѕвѣри; пламени, камени. Vide supra anomala in ень.

Loc. ѣ in 1ma etiam inanimatis convenit: на соньмѣ, в завѣтѣ. Horum tamen quaedam ꙋ admittunt: гробꙋ et гробѣ, в домꙋ, законꙋ, станꙋ, на оном пꙋлꙋ, в оуглꙋ et оуглѣ in angulo, на жирꙋ, вѣтрꙋ, в сꙋдꙋ, в смѣхꙋ olim Sir. 21, 23. in correcta pessime в смѣхѣ pro смѣсѣ. Litera х enim ante ѣ transformari debet in с. Sic на версѣ (pro на верхꙋ) a верх. в бою more Polonorum pro в бои. ѣ pro и est inflexio russica: отцѣ pro slavica отци.

Soc. in 2da ем: елеем, тїмоѳеем ab елей, тїмоѳей. Subinde tamen in peregrinis ом: їером pro їереем.

Voc. regularis in 1ma desinit in е, raro in ꙋ: сынꙋ pro сыне, маркꙋ (non марче) a Nom. марко seu марек. In 2da quaedam respuunt ю et desiderant е: княже a князь. Sic omnia desinentia in ец: отче, старче, ab отец, старец. Adde nomina pro-

propria in й: нїколае а нїколай, григорїе а григорїй. господи est ab anomalo господь.

Plur. Nom. и etiam inanimatis communis est: снѣзи a снѣг, облаци ab облак. сыны est russica terminatio pro сыни aut сынове. Gentilia exigunt е: галате, (Ms. галатн), критане. Pro ïе in 2da desinentia in ец habent и: отци, юнци, конци, агнцн, старци, телци, et alia, ut вои, мечи. Desinentia in й pro ïе amant е (е): ходатае, (ходатає), ïерее, фарисее. Sic et terminata in ель contrahunt subinde ïе in е: оучителе pro оучителїе.

Acc. ы in 1ma declinatione: враны, клевреты, леды. Sic et дрѹгы, грѣхы, ꙗзыкы, quamvis Russi post г, х, к Polonos hac in re imitati nunc scribant и. Analogia certe hic ы postulat, cum vocalis и Nominativi character sit, et mutationem gutturalium exigat, ita ut дрѹзи, грѣси, ꙗзыци Nominativi sint, at дрѹгы, грѣхы, ꙗзыкы Accusativi, quod codices antiqui confirmant. In 2da Acc. ѧ: жребїѧ, воѧ, кораблѧ, родителѧ, лактѧ, мѹжѧ seu мѹжа, отцѧ seu отца, конца, сопца. Subinde tamen и: кони pro конѧ, uti in anomalis пѹти, люди, гости, дни. Immo et ѣ: кленѣ Serborum more pro кленѧ.

Mrazovićь, cum recentiores libros inspexisset, in paradigmatibus exhibet accusativos russicos оучители,

отцы,

отцы, жерцы, камени, cum tamen Mel. Smotriski constanter servarit а: свѣдителя etc. et non nisi sub paradigmate отец et чванец praeter отца, чванца etiam отцы, чванцы admiserit.

Gen. sine augmento ов in 1ma valde frequens est, praecipue cum praepositionibus. Exemplo sint Genitivi e Smotriskii paradigmatibus: клеврет, тѧрем, воин, юрωд (a Nom. юрод), дрꙋгωв sive дрꙋг, прорѡ҃к, грѣхωв sive грѣ҃х, сѡ҃н sive сынωв, римлѧн, ореєт, вїант, домωв sive дѡ҃м. Adde et eos, qui apud nos ad 2dam spectant: отєц, чванєц, жрєц sive жерцєв, пастырей sive пастырь, матежей sive матеж, свѣдителей et свѣдитель, ходатай, їерей, мравїй, зной, краꙋй, врач sive врачєв. Distingui autem solet in libris impressis Genitivus pluralis sine augmentis a Nominativo singulari primum ope є et ω, scribendo in Genitivo є pro е, ω pro о: отєц, прорωк, a Nom. отец, пророк. Sic et Genitivi клеврєт, тѧрєм, вωин et alii distingui debuissent a Nominativis клеврет, тѧрем, воин, quamvis id Smotriski neglexerit. Aliis autem vocalibus imponi solet камора, de qua in Introductione p. 59. egimus: влас, ѿ недꙋг, дꙋх, ѿ вѣтр. Augmentum ев, et terminationem їй seu ей fere respuunt exeuntia in ец: старєц, птенєц, юнєц, sed et subinde alia, ut вωй, ремєнь, ѿ дєнь, гꙋбитєль, ѿ кнѧз, пѣназь,

пѣназь, ѿ мꙋж, ѿ меч. Pro ій libri recentiores, immo subinde et antiqui, ей amant: дней pro дній, ѕверей pro ѕвѣрій, лактей pro лактій (alias et лакть et лакоть).

Dativus ωм, 2dae єм, sola vocali differt a Sociativo singulari ом et ем: дꙋхωм, мꙋжєм. львам est Russ. In 2da etiam ωм: їереωм, їꙋдеωм.

Loc. ѣх, ех, uti Smotriskii paradigmata docent: клевретех et клевретѣх, тормех et тормѣх, воинех et воинѣх. Nonnunquam ох: домох olim Isai. 13, 22. nunc домѣх, сынох (praeter сынѣх, сынех), волох in Damiani Apostolo, кꙋмирох et кꙋмирех. Post quasdam consonantes ех pro ѣх: нравех, граждане х, градех, скотех. Post transformatas gutturales ѣх: дрꙋзѣх a дрꙋг, грѣсѣх a грѣх, пророцѣх a пророк, quamvis Smotriski et дрꙋзех, грѣсех, пророцех probet. In 2da plerumque ех, praecipue post vocales: конех, кораблех, оучителех, зноех (Cod. Serb. конкх, кораблкх, знокх), їереех (rarius їереох). Adde anomala днех, людех, пꙋтех. сынах pro сынѣх est inflexio russica. Pro в лꙋках (ἐν τόξοις) 1 Par. 10, 3. in postrema editione ponendum fuit в лꙋцѣх, a лꙋк.

Soc. in 1ma proprie ы, non ми, neque ами, etsi in libris recentioribus inflexiones ми et ами, utpote russicas, jam reperias, ut кꙋмирми, врагми, грѣхми, immo et зꙋками, богами, рогами, обла-

ками. Smotriski flexionem ами paradigmatibus male inseruit: клевретами et клевреты. сынми quidem in Damiani Apostolo, et дармн Prov. 6, 35. in Ostrogiensi et correcta leguntur. In Missali glagolitico помощници pro помощникы. Sic et Serbi с' айдуци, cum tamen Sociativus 1mae Accusativo, non Nominativo sit similis. In 2da plura sunt, quae ми pro и admittunt: мольми, звѣрми, оуглми carbonibus, гвоздьми clavis, мужми, мечми; praecipue anomala: дьнми, людми. степенми, olim et степены. In Duali vero ома in 1ma, ема in 2da est regularis flexio: воинома, пѣнязема.

брат, Gen. брата, Dat. брату in Singulari 1mam, in Plurali 2dam declinationem sequitur: братїе, Acc. братїа, Gen. братїй. Collectivum vero братїа fratres, refer ad feminina, каменїе ad neutra. древодѣла inflectitur uti Masculina in ель, Gen. древодѣла, Dat. древодѣлю. судїа cum aliis masculinis in а femininorum 2dam sequitur.

§. 10.

Declinatio Neutrorum.

	I.	II.	
Nom.	слово	лице	оученїе.
Gen.	слова	лица	оученїа
Dat.	слову	лицу	оученїю
Loc.	слове	лици	оученїи
Soc.	словом	лицем	оученїем.

Plu-

Pluralis.

Nom.	слова	лица	оученїа
Gen.	слов	лиц	оученїй
Dat.	словωм	лицєм	оученїєм
Loc.	словѣх	лицѣх	оученїих
Soc.	словы	лици	оученїи

III. cum augmentis ен, ат, ес.

	(a)	(b)	(c)
Nom.	има	овча	небо
Gen.	имене	овчате	небесе
D.L.	имени	овчати	небеси
Soc.	именем	овчатем	небесем.

Pluralis.

Nom.	имена	овчата	небеса
Gen.	имен	овчат	небес
Dat.	именєм	овчатєм	небесєм
Loc.	именех	овчатех	небесѣх
Soc.	имены	овчаты	небесы

Huc pertinent, et quidem ad 1mam, pluralia чресла, пѹта, врата, оуста, расна, ad 2dam ладвїа. слово, λόγος, quando filium Dei denotat, Accusativum Genitivo слова supplet et Vocativum uti Masculina in е terminat: слове. Sic et слнца pro Accusativo слнце usurpatur, quando de sole Christo sermo est.

Aug-

Augmento ен prolongantur omnia desinentia in мѧ, immo in quibusdam libris etiam ра́мо, Gen. ра́мене (quasi a ра́мѧ), in plurali ра́мена, Loc. на ра́менахъ, at in Duali Nom. ра́мѣ a ра́мо. Augmentum ѧт recipiunt derivata a nominibus animalium: жребѧ, ослѧ. Sic et овча, отроча, alias овчѧ, отрочѧ. Augmenti ес plurima in о capacia sunt слово: словесе, тѣло: тѣлесе, чꙋдо: чꙋдесе. Adde древеса, дѣлеса et alia. с̓рꙋнесы, cum velleribus, Ostrogiensis 4 Reg. 3, 4., at correcta с̓ рꙋнами, rectius с̓рꙋны a рꙋно. Plur. оудеса est ab оудо; alias оудъ est m. generis. Pro коло etiam in Nominativo dicitur колесо.

Anomala genere sunt око, оухо. In Duali enim очи, оуши feminina sunt; in plurali neutra: очеса, оушеса. A дѣтѧ, дѣтѧте pluralis дѣти ad femininorum 4tam spectat. E neutris in е cum augmento non nisi rarissime leguntur личеса a лице, мореса a море, at vix alia.

Notae in quosdam casus.

§. 11. Desinentia in ле, ре, in Gen. ѧ, in Dat. ю exigunt: поле, полѧ, полю; море, морѧ, морю. Gen. 3tiae имени, сѣмени pro имене, сѣмене apud Russos obvius est.

Loc. 2dae in и: солнци, сердци, non ut Russi inflectere solent, in ѣ: солнцѣ, сердцѣ, a vul-

gari

gari suo солнцо, сердцє. по морю in Ostrogiensi est Polonismus, nisi sit potius Dativus, cum по saltem apud Russos etiam Dativum regat. по морꙋ vero est Serbismus.

Plur. Gen. їй in 2da nonnisi ea postulant, quae in їє desinunt: копїй, орꙋжїй, a копїє, орꙋжїє. A сто fit сътъ seu сот vocalem euphonicam inserendo; a сердцє vero сердц et сердєц; at нѣдр a plur. нѣдра, царств a царство, царствїй vero a цавствїє.

Dat. in ам et Loc. in ах Russis proprius est. Hinc in libris impressis non raro древам, мѣстам, сердцам, свѣдѣнїам, чꙋвствїам, pro древωм, мѣстωм, сердцєм, свѣдѣнїєм, чꙋвствїєм. Sic et челах, морах, ложах, лицах сердцах pro челѣх etc.

Loc. єх post quasdam consonas: чадєх, ложеснєх, вратєх, пꙋтєх a пꙋто; в ꙗтрѣх et ꙗтрєх. Rarius ох pro єх: селох, вратох, колѣнох. Post щ olim єх pro их: жилищєх, at post ї omnino их, uti paradigma in їє ostendit. Prov. 7, 12. recte на распꙋтїих e veteri editione servatum fuit, at v. 8. в распꙋтїах correcta exhibet. Sed et alia in их pro єх seu ѣх occurrunt: сердцих, полих; ложих et морих in Ostrog. Rarissime in libris antiquis ах: ложеснах in cod. Serbico, sed et ложеснѣх.

Soc. in ами Russi adoptarunt, pro ы et и: простиралами in correcta Prov. 7, 16. pro простиралы, v. 21. тенетами etiam in Ostrogiensi; ꙋжами pro

ꙋжы

оужи, соні́ами pro соні́и. Desinentia in ї́е admittunt quandoque ми: знаменьми, игранми, беззаконьми, pro знамені́и etc. Adde e libris Serbicis пред вратми pro враты, врѣменми pro врѣмены.

§. 12.

Declinatio Femininorum.

	I.	II.		III.	IV.
Nom.	вода	воля	ладі́я	церковь	кость
Acc.	водꙋ	волю	ладі́ю	церковь	кость
Gen.	воды	воля	ладі́я	церкве	кости
Dat.	водѣ	воли	ладі́и	церкви	кости
Soc.	водою	волею	ладі́ею	церкві́ю	кості́ю
Voc.	водо	воле	ладі́е	церкви	кости

Pluralis.

	I.	II.		III.	IV.
N. A.	воды	воля	ладі́я	церкве	кости
Gen.	вод	воль	ладі́й	церкві́й	кості́й
Dat.	водам	волям	ладі́ям	церквам	костем
Loc.	водах	волях	ладі́ях	церквах	костех
Soc.	водами	волями	ладі́ями	церквами	костми.

Ad primam spectant non solum Feminina in а post consonas solidas, sed etiam Masculina in а, ut воевода, юнота, слꙋга.

Ad

Ad 2dam Feminina et Masculina in ѧ; hinc et desinentia in жда, жа, ша, ца, ча, щa, ut нѹжда, ѡдежда, надежда (надежа), госпожда (госпожа), кожа, мрежа, стража, дѹша, чаша, овца, мышца, птица, юница, вдовица, лѹча, алча fames, притча, пища; et Masculina велможа, юноша, предтеча, in quibus omnibus a vices liquidae ѧ agit. Ista in Accusativo admittunt ѹ pro ю: мрежѹ, дѹшѹ, pro мрежю, дѹшю. Huc etiam pertinent Fem. formae ыни (ынѧ); horum Vocativus similis est Nominativo: рабыни, кнагыни, Plur. Nom. рабынѧ. Collectivum братїѧ (fratres) flectitur ut ладїѧ: Acc. братїю, Gen. братїѧ, Dat. братїи.

Smotriski Masculinis сѹдїѧ, юноша in Gen. sing. et Nom. plur. inflexionem russicam и attribuit, Mrazowiѣ plane Femininis omnibus. At ego antiquiorum codicum auctoritatem respiciens non potui in Gen. sing. et Nom. plur. и, utpote terminationem russicam, antiquiori slavicae ѧ praeferre. In libris serbicis е seu ѥ pro ѧ locum habet: нѹжде, надежде, лѹче, землѥ, тлѥ, бѹрѥ. Inde ѿ банѣ in editione Ostrogiensi, in qua flexiones antiquae frequentius obviae sunt, legitur Sir. 34, 23. (olim certe ѿ банѧ), nunc in correcta ѿ бани pro Russorum consuetudine.

Ad 3tiam spectant desinentia in овь seu ви, ut кровь seu крови, церковь seu церкви. Feminina formae ы, ut любы, ятры, свекры casus obliquos petunt a любовь, ятровь, свекровь. неплоды, Acc. неплодовь, Gen. неплодве etc. ятры, ятровь ser-

vat o (saltem in editionibus russicis) etiam in aliis casibus: ꙗтрове, ꙗтрови, ꙗтровїю. Augmentum ерь postulant мати et дщи.

Nom.	мати	дщи
Acc.	матерь	дщерь
Gen.	матере	дщере
D. L.	матери	дщери
Soc.	матерїю	дщерїю.

Soc. olim et матерѣю. In plurali матере et матери, Gen. матерїй, Dat. матерем, Loc. матерех, Soc. матерми. Pro plur. дщере et дщери etiam дщерѧ, Dat. дщерам conformiter 2dae.

Ad 4tam pertinent Feminina in consonas liquidas desinentia (exceptis quae sunt tertiae in овь), вѣтвь, скорбь, дань, сѣнь, мысль, ꙗдь, сѣть, клѣть, лесть, горесть, радость, рѣч, желч, нощ etc. Piuralia ѡтреби, изгреби, ꙗсли, гѹсли, двери, дѣти, перси. кровь 3tiae, in plur. крови.

Notae in quosdam casus.

Gen. и in 2da declinatione, ut земли, тли, стези, дѹши, pro землѧ, тлѧ, стезѧ, дѹшѧ seu дѹша, sicuti Dat. ѣ: волѣ, ржѣ, птицѣ pro воли, ржи, птици, est recentior russica inflexio, nunc in editionibus a Russis adornatis passim obvia. Pro Gen. надежда, et Acc. надеждѹ in libris antiquis надеждѧ, надеждю reperias.

Soc.

Soc. ею et їю Russi contrahunt in ью: смертью, кѹпелью, дщерью. Pro ею post жд etiam ою occurrit: надеждою uti in 1ma, melius utique надеждею conformiter secundae.

Voc. е pro и in 4ta libri recentiores et Grammatici quidam male exhibent: двере, смерте, радосте. Rectius смерти, радости (Psal. 31. 7.), крѣпости (Psal. 17, 1.). Voc. о pro е exeuntia in жда subinde habent: надеждо, rectius надежде. юношо pro юноше in libris glagoliticis occurrit. вѣтво (pro вѣтви a вѣтвь) male formatum est, cum forma вѣтва non sit usitata.

Plur. Nom. et Acc. и pro ѧ in 2da, ut земли pro землѧ, стези pro стезѧ, a Russis serius invecti sunt. Nam Psal. 22, 3. pro на стези правды super semitas justitiae, Ostrogiensis legit на стезѧ правы (правы utique vitiose pro правды). Sic et pro Nom. masc. сѹдїи, Psal. 140, 6. Ostrog. habet formam antiquam сѹдїѧ, et Psalt. Venetum, utpote e cod. serbico editum, сѹдїе.

Gen. бездн a бездна, земль a землѧ, молитв a молитва, жертв, паств, a жертва, паства, татв et татьв in codd. serbicis pro татев a татьва. Sunt tamen, quae euphoniae causa inter duas consonas in fine vocalem е inserunt: тем a тьма, сѹдеб a сѹдьба, овец ab овца, оустен ab оустна, зорей a зорѧ: даже до зорей olim Act. 20, 11. Gen.

смоквїй seu смоквей non est proprie a смоква, sed a forma смокви seu смоковь.

§. 13.

Declinatio Adjectivorum indefinitorum.

Adjectiva indefinita, aliis apocopata dicta, cum terminatione a Substantivis non differant, habita ratione generis etiam Substantivorum paradigmata sequuntur. Igitur masc. благ inflectitur ut рас, fem. блага ut вода, neutr. благо ut слово. Sic Possessiva павлов, павлова, павлово, царев, царева царево, ѕмїин, ѕмїина, ѕмїино. господень autem et alia, quae consona liquida finiuntur, 2dae Masculinorum, господна. 2dae Femininorum, господне denique 2dae Neutrorum se conformant. Exceptis tamen quibusdam casibus. Nam Sociativus singularis, Dativus, Localis et Sociativus pluralis vix non semper Adjectivorum definitorum inflexionem adsciscunt. Mixtam proinde sistunt Grammatici Declinationem. сват enim, свата, свату, свате, свате, in Plurali свати, Acc. сваты, Gen. сват sunt inflexiones Substantivis communes, Soc. vero singularis сватым, Dat. in plurali сватым, Loc. сватых, Soc. сватыми Adjectivis definitis conformes. Demus jam hic paradigmata quaedam in Grammaticis quidem obvia, sed correctiora.

Mas-

Masculinorum Singularis.

Nom.	павлов	2. павль	нищь
Gen.	павлова	павлѧ	нища
Dat.	павловꙋ	павлю	нищꙋ
Loc.	павловѣ	павли	нищи
Soc.	павловом	павлем	нищем.

Sic et варнавинъ, варнавина, варнавинꙋ etc. словенскъ, словенска etc. Neutra павлово, павле, нище; in obliquis casibus non differunt a Masculinis: Gen. павлова, Dat. павловꙋ etc.

Pluralis.

Nom.	павлови	2. павли	нищи
Acc.	павловы	павлѧ	нища
Gen.	павлов	павль	нищь
Dat.	павловωм	павлем	нищем
Loc.	павловѣх	павлѣх	нищех
Soc.	павловы	павли	нищи.

Neutra Nom. et Acc. павлова etc.; in reliquis casibus, uti Masculina.

Femininorum Singularis.

Nom.	павлова	2. павлѧ	нища
Acc.	павловꙋ	павлю	нищꙋ
Gen.	павловы	павлѧ	нищѧ
Dat.	павловѣ	павли	нищи
Soc.	павловою	павлею	нищею.

Pluralis.

Nom.	павловы	2. павлꙗ	нищꙗ
Gen.	павлов	павль	нищ
Dat.	павловам	павлꙗм	нищам
Loc.	павловах	павлꙗх	нищах
Soc.	павловами	павлꙗми	нищами.

Gen. павловых, Dat. павловым, Loc. павловых, Soc. павловыми, et 2. Gen. павлих, Dat. павлим, Loc. павлих, Soc. павлими apud Meletium et alios, utpote inflexiones magis usitatae, sunt proprie casus definiti Adjectivi: павловый, павлїй.

Exempla numeri singularis.

Nom. masc. дом давидов, сын царев, мꙋж безꙋмен, ꙗзык лстив, меч остр, град тверд, мꙗ квас, плод злъ, дар благ, гроздъ зелен, плач горек, страх лют. 2. бог їакѡвль, день господень. Sic Acc. дꙋх прав, дождь волен, камень горꙗщ, град ѡпꙋстѣвш, меч градꙋщ.

Neutr. слово лꙋкаво, отроча младо, сердце глꙋбоко, подобїе змїинно, времꙗ люто, рамо наго. 2. слово господне, око неꙗсыще, мꙗсо юнче.

Fem. честь царева, глава змїева (змїинна). 2. слава господна, высота чл҃овѣча, рꙋка грѣшнича, гора сїѡнꙗ.

Acc. Fem. главꙋ змїевꙋ, ризꙋ новꙋ, оудоль плачевнꙋ. 2. славꙋ господню, дꙋшꙋ праведничю, мздꙋ пророчю (пророчꙋ), горꙋ сїѡню.

Gen.

Gen. masc. прѹда чиста electri puri, мѹжа премѹдра, крова дивна, ѿ слѹха зла, из конца сѣвереска, меча остра, телца юна, пѣвнивца сладка; мѹжеска, женска полѹ. 2. домѹ господня, ѿ рая божїя. Neutr. ѿ словесе матежна, сердца сокрѹшена и смирена, 2. лица божїя.

Fem. ѿ горы малы, трѹбы рожаны, из рѹкы адовы, ѿ воды многы, ѿ рѹкы стражевы. 2. ѿ сѣти ловчя, дщере сїωня, ѿ дѣтели дїавола.

Dat. masc. сынѹ единородню, мѹжѹ праведнѹ, к домѹ царевѹ, плотѹ возриновенѹ, по пѹти непорочнѹ, князю тѹрскѹ, живѹ быти емѹ. 2. богѹ їаковлю, домѹ господню. Neutr. лицѹ божїю. Femin. Dat. similis est Locali.

Loc. masc. в гласѣ трѹбнѣ, в пѹти непорочнѣ, в столпѣ ωблачнѣ, в гробѣ новѣ изсѣченѣ, на всем холмѹ высоцѣ, в ωбразѣ мѹжьсцѣ, на гладцѣ камыцѣ, в народѣ мнозѣ, на одрѣ постланѣ, ω князи тѹрстѣ, на жирѹ блазѣ. 2. в домѹ господни, в храмѣ божїи, ω нтерѣ їсѣ оумрши. Neutr. на мѣстѣ злачнѣ, на поли добрѣ (плоднѣ), в сердци морстѣ, в сребрѣ достоинѣ, 2. на лонѣ авраамли.

Fem. на пажити тѹчнѣ, в церкви велицѣ, ризѣ ветсѣ, на горѣ высоцѣ, на земли пѹстѣ и непроходнѣ и безводнѣ, на водѣ мнозѣ, в дѹбравѣ древнѣ. 2. в силѣ господни.

Soc.

Pluralis.

Nom.	павловы	2. павла	ница
Gen.	павлов	павль	ниц
Dat.	павловам	павлам	ницам
Loc.	павловах	павлах	ницах
Soc.	павловами	павлами	ницами.

Gen. павловых, Dat. павловым, Loc. павловых, Soc. павловыми, et 2. Gen. павлих, Dat. павлим, Loc. павлих, Soc. павлими apud Meletium et alios, utpote inflexiones magis usitatae, sunt proprie casus definiti Adjectivi: павловый, павлій.

Exempla numeri singularis.

Nom. masc. дом давидов, сын царев, муж безумен, язык лстив, меч остр, град тверд, мал квас, плод зъл, дар благ, грозд зелен, плач горек, страх лют. 2. бог іаковль, день господень. Sic Acc. дух прав, дождь волен, камень горащ, град оупустѣвш, меч градущ.

Neutr. слово лукаво, отроча младо, сердце глубоко, подобіе змінно, врема люто, рамо наго. 2. слово господне, око нетсыще, масо юнче.

Fem. честь царева, глава змієва (змінна). 2. слава господна, высота чловѣча, рука грѣшнича, гора сіωна.

Acc. Fem. главу змієву, ризу нову, оудоль плачевну. 2. славу господню, душу праведничю, мзду пророчю (пророчу), гору сіωню.

Gen.

Gen. masc. прꙋда чиста electri puri, мꙋжа премꙋдра, крова дивна, ѿ слꙋха зла, из конца сѣверска, меча остра, телца юна, пѣвнивца сладка; мꙋжеска, женска полꙋ. 2. домꙋ господнѧ, ѿ раѧ божїѧ. Neutr. ѿ словесе мѧтежна, сердца съкрꙋшена и смирена, 2. лица божїѧ.

Fem. ѿ горы малы, трꙋбы рожаны, из рꙋкы адовы, ѿ воды многы, ѿ рꙋкы стражевы. 2. ѿ сѣти ловчѧ, дщере сїѡнѧ, ѿ дѣтели дїавола.

Dat. masc. сынꙋ єдинороднꙋ, мꙋжꙋ праведнꙋ, к домꙋ царевꙋ, плотꙋ возриновенꙋ, по пꙋти непорочнꙋ, кнѧзю тѵрскꙋ, живꙋ быти ємꙋ. 2. богꙋ їакѡвлю, домꙋ господню. Neutr. лицꙋ божїю. Femin. Dat. similis est Locali.

Loc. masc. в гласѣ трꙋбнѣ, в пꙋти непорочнѣ, в столпѣ ѡблачнѣ, в гробѣ новѣ изсѣченѣ, на всем холмꙋ высоцѣ, в ѡбразѣ мꙋжьсцѣ, на гладцѣ камыцѣ, в народѣ мнозѣ, на одрѣ постланѣ, ѡ кнѧзи тѵрстѣ, на жирꙋ блазѣ. 2. в домꙋ господни, в храмѣ божїи, ѡ єтерѣ іс҃ѣ оумрши. Neutr. на мѣстѣ злачнѣ, на поли добрѣ (плоднѣ), в сердци морстѣ, в сребрѣ достоинѣ, 2. на лонѣ авраамли.

Fem. на пажити тꙋчнѣ, в церкви велицѣ, ризѣ ветсѣ, на горѣ высоцѣ, на земли пꙋстѣ и непроходнѣ и безводнѣ, на водѣ мнозѣ, в дꙋбравѣ древанѣ. 2. в силѣ господни.

Soc.

Soc. masc. дѹхом владычном, смыслом чистом, с̓скотом избранном, с̓менем щѹдском, многом ѧзыком. 2. дождем потоплающем. Neutr. пришествїем тїтовом, надѣѧнїем многом. 2. божїем словом, именем господнем (Serb. cod. господнѥм). Soc. Fem. non differt a Soc. definito: славою отчею.

Vocativus possessivorum similis est Nominativo: предтече спасов, боже їаковль, сыне непризнин!, давїдов, дїаволь, чл҃вѣч. Alia amant є: свате, блаже, праведне, бѹє, нищє; cum Substantivis constructa definitorum terminationem assumunt: отче сватый, боже благый. Occurrit tamen роде невѣрен pro невѣрный.

Exempla numeri pluralis.

Nom. masc. кнѧзи їѹдови, сынове ефремли, строци давидови, людїе мнози etc. Neutr. Nom. et Acc. стада вельблѹдска, оуста ѿверста, ребра сѣверова. 2. дѣла господна, маса юнча.

Femin. Nom. et Acc. дщере царевы, очи веселы, скорби многы и ѕлы, птица пернаты. 2. кожа овна, паствы овча.

Acc. masc. воѧ многы, люди храбры, ѕвѣри ѕлы, мѹжа силны. 2. сыны овна.

Gen masc. плѡд ѕѡл (pro плодѡв ѕлых), бѡг слїан (слїаных), ѿ островѡ мнѡг, мѹж иноѧзы

чен, камень огнен, до предѣл мѹринск, плѣнник жидовск. 2. ѿ влас вельблѹждь, ѿ рог єдинорождь, ѿ днь мнѡжайш, ѿ матрень сосец, средѣ град ѡпѹстѣвш. Neutr. оуст лвов, ѿ мнѡг лѣт, словес ложен (pro ложных), лиц грѣшнич, стол мѣдан, сребран, ложесн саррин. Femin. крѹп пшеничен, ѿ доск кипарисен, плѣв смѣшен (pro смѣшеных). 2. стран погывш (погывших).

Dat. masc. птенцем врановом (pro врановым), нам живом быти, нам стом и непорочном, дїаконѡм чистом, симже такѡ свршеном, первенцем написаном. 2. дѹхом льстчем. Neutr. тщем нѣдром Job. 31, 34. κόλπῳ κενῷ, nunc тщим нѣдрѡм. Femin. многам дшам крстїанскам, оузам моим явленам, старицам порабощенам, цркват галатїйскам. 2. оустнам исповѣдающем (-ам), et ѕвѣздам сїающам (in Mss.). Adde дверем затворенном, rectius затворенам.

Loc. masc. в людех тажцѣх, по мнозѣх днех, в скѹделних съсѹдѣх. Neutr. в дѣлѣх добрѣх. Femin. в страстех многах, на крижалех каменах, в рѹкотворенах цркват, ризах позлащенах бѣлах, на колесницах мщах, средах морскат. 2. в козїах кожах, вь бльстещахсе ризах (Mss. Serbici).

Soc. masc. оузы желѣзны, многы ногты, с людми многы, прѣд многы свѣдѣтели, єзыкы

человѣчскы и ангелскы, цари и сынми израилевы. 2. власы велблѫжди, с людми божїи (pro божїими. Neutr. оусты давїдовы, дѣлы добры, благы; лѣты вѣчны, расны златы (pro златыми), пѫты мѣданы, оужи новы. Dual. великома крилома. Femin. многами слзами, ризами многоцѣнными, нитьми златами. 2. кожами овнами.

Casus rarius obvios, nimirum Dativum, Localem, et Sociativum pluralem, non nisi e codicibus antiquis colligere licuit. In editionibus enim fere omni in loco Adjectivorum definitorum terminationes substitutae fuere, ita ut mirer Hebr. 11, 37. козїлх etiam in postrema editione adhuc retentum fuisse pro козїих, cum in paradigmate божїй apud Meletium et alios formae indefinitae casus non designentur alii, quam Masculinorum et Neutrorum Gen. божїа, Dat. божїю, et Loc. (etiam Femininorum) божїи. Admittunt enim non raro possessiva in їй, ut кравїй, песїй, овчїй hos tres casus in singulari ad normam indefinitorum. Sic etiam велїй, Gen. велїа, Dat. велїю, Loc. велїи pro masc. велїем et fem. велїей. In reliquis casibus a definitorum declinatione non deflectunt. Frequentior adhuc usus est possessivorum in ь, et gentilium in ск, quae in Nominativo formam indefinitam amant, uti павль, сыновень, рωсїйск, quorum saltem Genitivos plur. indefinitos notavit

Me-

Meletius: па̂вль, сынωвнь (сыновень), рωссійск; in paradigmate vero павлов, варнавин non nisi definitos павловых, варнавиных. In Participiis (Gerundivis) notavit Gen. біюща, бивша, Dat. біющу, бившу, et Acc. fem. біющю, бившю, Accusativos plurales біюща, бивша, in participio passivo Gen. біена, Dat. біену, Acc. fem. біену, et Acc. plurales біены, n. біена. Addi possunt Nom. (et Acc.) огнь палящ, юг вѣющ, град ωпустѣвш, глас съшедш, fem. -щи, n. -ще. отеч, отча, отче, Gen. отча, Dat. отчу, Loc. отчи, Acc. fem. отчу, Gen. plur. отєч, uti et alia Adjectiva indefinita secundum paradigma нищ inflectuntur, Vocativo possessivorum excepto, qui е respuit: сыне отеч, оучениче спасов, сыне члвѣчь Ezech. 2. 3. 4. etc.

Miror itaque Meletium, cum recte Vocativum павлов notaverit, tamen варнавине, варнавле, павле, сыновне, рωссійсте paradigmatibus inseruisse. Magis miror correctores Bibliorum Levit. 19, 32. лице старчо scripsisse, cum Ostrogiensis recte старче habeat. In libellis preces continentibus post ч vulgare о pro е non semel offendas: богородичо, pro богородиче, разбойничо, покаяніе pro разбойниче.

Pronominum 1. et 2. personae Declinatio.

§. 14. Pronomina personalia 1mae et 2dae personae, et reciprocum ся, se, omnium personarum, prorsus anomala sunt. Ab аз, ego, nulli formantur casus, sed a Nominativo inusitato, cu-

cujus radicalis litera erat м, a qua reliqui casus, quidam affigendo vocales, alii interponendo augmentum ен, deducuntur. A pronomine ты, tu, et reciproco ся, quae tamen pro ен augmentum еб assumunt, eodem modo casus formantur. In Plurali 1mae personae м et н in Nom. мы, et Acc. ны alternant, ita tamen ut non a Nominativo мы, sed ab Accusativo ны casus obliqui deducantur. Pluralem 2dae personae constituit radix вы, a ты omnino distincta. Reciprocum ся, cum ad omnes tres personas utriusque numeri referatur, caret Nominativo proprio, ejusque inflexio in plurali prorsus eadem est, quae in singulari. Declinantur vero аз, ты, ся hoc modo:

Sing.	Nom.	(аз)	ты	—
	Acc.	мя	тя	ся
	Gen.	мене	тебе	себе
	Dat.	мнѣ, ми	тебѣ, ти	себѣ, си
	Loc.	мнѣ	тебѣ	себѣ
	Soc.	мною	тобою	собою.
Plur.	Nom.	мы	вы	—
	Acc.	ны	вы	—
	Gen.	нас	вас	—
	Dat.	нам	вам	—
	Loc.	нас	вас	—
	Soc.	нами	вами	—

Dual.

Dual. N, A. m. ва —

f. вѣ

G. L. наю ваю

D. S. нама вама.

Male Meletius Nom. ва, вѣ, personae 2dae tribuit, cum tamen ipse веꙗ, бꙋдева personam primam esse recte statuerit, Vide P. I. §. 90. Nominativi на, нѣ, qui personae primae tribui solent, prorsus conficti sunt, nec eos ullibi reperire licet, praeterquam apud Grammaticos, qui a Genitivo наю eos formandos censuere. Jam in Mss. confundi solent genera dualis, ita, ut fem. вѣ frequenter pro ва legatur. Act. 13, 32. вѣ вам благовѣстꙋевѣ, nos vobis evangelizamus, legit Apostolus a Damiano monacho An. 1324 scriptus, editi vero in plurali мы вам благовѣствꙋем. Luc. 23, 41. legunt Codices Mss. et Liturgia Veneta An. 1519. и вѣ — восприемлевѣ, et nos — recipimus, Ostrogiensis vero et correcta substituunt мы (pro вѣ) et воспрїемлева masculinum pro feminino.

§. 15. Etiam hic, uti in Substantivis masculinis animatorum, Genitivi мене, тебе, себе, et нас, вас supplere solent Accusativum. Designat enim in lingua slavica et Genitivus objectum rei. Utuntur autem Slavi Genitivis horum pronominum ad exprimendum Accusativum emphaticum. Sic et Dativus emphaticus мнѣ, тебѣ, себѣ, initio Constructionis et cum praepositionibus locum habet.

Localis in singulari Dativo emphatico similis est, uti in declinatione Substantivorum; in plurali vero non differt a Genitivo, uti in Adjectivis;

vis: Gen. ѿ нас, Loc. ѡ нас. In Reciproco autem са, etiamsi ad pronomina pluralia referatur, hi casus distinguuntur. Dicendum enim мы ѿ себе, вы ѿ себе in Genitivo, et мы ѡ себѣ, вы ѡ себѣ in Locali.

Sociativi singularis terminatio - ою, Nom. et Acc. plur. - ы, Dat. - ам, Soc. - ами casibus Femininorum primae Declinationis respondent.

Accusativi ны, вы etiam pro Dativis нам, вам usurpari solent: дай ны, повѣждте ны. Ostrog. Jos. 9, 25. ꙗкоже вы есть годѣ, correcta nunc ꙗкоже угодно есть вам.

с in нас, вас terminationi х in Pronominibus 3tiae personae et in Adjectivis respondet. Censeri igitur possunt нас, вас orta ex нах, вах, cum х in с transformari soleat.

Caput II.

Pronominum tertiae personae et Adjectivorum definitorum et Numeralium Declinatio.

§. 16. Multum differre flexiones Pronominum tertiae personae a Substantivorum Declinatione cuilibet intuenti Schema generale Pronominum sat clare patet. Genitivi character est ого, seu его, Dativi ому seu ему, Localis ом seu ем. Praemisimus autem Pronominum Declinationes flexioni-

nibus Adjectivorum definitorum, quod haec terminationem suam Pronomini и҆ (ин) debeant. Istud enim in fine illorum appositum articulum definitum aliarum linguarum supplet. Coaluit nimirum благый ex благъ et ин, благаго (olim благааго) ex блага его, благомȣ (olim благȣȣмȣ) ex благȣ емȣ, Plur. благыѧ ex благы ѧ, благыхъ (olim благыихъ) ex благъ ихъ etc.

Pronominum tertiae personae Declinatio I. et II.

Sing.	Nom.	Acc.	Gen.	Dat.	Loc.	Soc.
M. 1	т, той	т, той	того	томȣ	том	тѣм
2	сь, сїй	сь, сїй	сего	семȣ	сем	сим
N. 1	то, тоє	то, тоє	того	томȣ	том	тѣм
2	сє, сїє	сє, сїє	сего	семȣ	сем	сим
F. 1	та, тaѧ	тȣ, тȣю	тоѧ	той	той	тою
2	си, сїѧ	сїю	сеѧ	сей	сей	сею
Plur.						
M. 1	ти, тїи	ты, тыѧ	тѣх	тѣ̑м	тѣх	тѣми
2	си, сїи	сїѧ	сих	сим	сих	сими
N. 1	та, тaѧ	та, тaѧ	—	—	—	—
2	си, сїѧ	си, сїѧ	—	—	—	—
F. 1	ты, тыѧ	ты, тыѧ	—	—	—	—
2	сїѧ	сїѧ	—	—	—	—

De-

Declinatio Adjectivorum definitae terminationis I. et II.

Sing.	Nom.	Acc.	Gen.	Dat.	Loc.	Soc.
M. 1	-ый	-ый	-агѡ	-омꙋ	-ом -ѣм	-ым
2 a	-їй	-їй	-ѧгѡ	-емꙋ	-ем	-им
b	-їй	-їй	-їѧгѡ	-їемꙋ	-їем	-їим
N. 1	-ое	-ое	—	—	—	—
2 a	-ее	-ее	—	—	—	—
b	-їе	-їе	—	—	—	—
F. 1	-аѧ	-ꙋю	-ыѧ	-ой -ѣй	-ой -ѣй	-ою
2 a	-ѧѧ	-юю	-ѧѧ	-ей	-ей	-ею
b	-їѧ	-їю	-їѧ	-їей	-їей	-їею
Plur.						
M. 1	-їи	-ыѧ	-ыхъ	-ым	-ыхъ	-ыми -ѣми
2 a	-їи	-ѧѧ	-ихъ	-им	-ихъ	-ими
b	-їи	-їѧ	-їихъ	-їим	-їихъ	-їими
N. 1	-аѧ	-аѧ	—	—	—	—
2 a	-ѧѧ	-ѧѧ	—	—	—	—
b	-їѧ	-їѧ	—	—	—	—
F. 1	-ыѧ	-ыѧ	—	—	—	—
2 a	-ѧѧ	-ѧѧ	—	—	—	—
b	-їѧ	-їѧ	—	—	—	—

§. 17.

Declinationis Pronominum primae exemplum он.

	M.	N.	F.
S. Nom.	он	оно	она
Acc.	он	оно	онꙋ
Gen.	оного	оного	оноѧ
Dat.	ономꙋ	ономꙋ	оной
Loc.	оном	оном	оной
Soc.	онѣм	онѣм	оною.
Pl. Nom.	они	она	оны
Acc.	оны	она	оны
G. L.	онѣх	онѣх	онѣх
Dat.	онѣм	онѣм	онѣм
Soc.	онѣми	онѣми	онѣми.

Dual. Nom. Acc. m. она, f. онѣ. Gen. Loc. онꙋ, Dat. Soc. онѣма.

Huic paradigmati se conformant non solum Pronomina alia, ut ов, сам, ин, sed etiam Numeralia, quae in consonas solidas desinunt, uti єдин, єдиного, Soc. єдинѣм; всак, всакого, Soc. всацѣм, Soc. plur. всацѣми.

Masculinum кто (rejecto determinativo то) inflectitur: кого, комꙋ, ком, at Soc. кым Adjectivorum more, non кѣм. Sic et къждо (кождо) когождо, комꙋждо.

той-

тойжде, тажжде, тоежде uti той in Tabula Pronominum declinabis: тогожде, томѹжде etc.

Neutrum чесо, чесого, чесомѹ, чесом, cujus Soc. non est in usu. Hujus Gen. чесого contrahi solet in чесѡ: чесѡ ради propter quod.

Nom. он, она, оно definitae terminationis capax est: оный, оная, оное. In plurali: оніи, оныя, оная.

Gen. ого (f. оя) proprie Pronominibus convenit: иного, самого, licet ipse Meletius praeter тогѡ, когѡ, чесогѡ, reliquis агѡ, (f. ыя) tribuat: онагѡ, оныя, самагѡ, самыя etc.

In libris slavicis всякого, всякоя et всякаго, всякыя obvia sunt, sed всякого est a всяк, всякаго vero a всякый, quod more Adjectivorum definitorum inflectitur. Recentiores editores inflexionem агѡ antiquae ого etiam in aliis male praeferunt.

Grammaticos nimis subtiliter distinguere Genitivos когѡ, оногѡ etc. a кого, оного, quando Genitivo Accusativus animatorum suppletur, alibi jam monuimus.

Dat. et Loc. fem. praeter ой etiam ѣй (excepto tamen той) Pronominibus tribuit Meletius: самой et самѣй, оной et онѣй. Rectene? Confer tamen Adjectivorum definitorum ой et ѣй.

Soc. ѣм: инѣм. Sic тущѣм, колицѣм.

Gen. et Loc. plur. ѣх, Dat. ѣм, Soc. ѣми: инѣх, инѣм, инѣми, ab ин. Melius utique quam иных, иным, иными a librariis et editoribus russis invecta. Male itaque apud Meletium Dat. plur. тым pro тѣм, Dual. тыма, distinguendo Dativum a Soc. тѣма; recte vero apud eundem Dat. самѣм, овѣм, онѣм, Soc. dual. самѣма, овѣма, онѣма, plur. самѣми etc.

Idem de Numeralibus valet. Gen. et Loc. єдинѣх, клицѣх, толицѣх, множѣх, Dat. єдинѣм, Soc. єдинѣми, множѣми, колицѣми.

§. 18.

§. 18.

Declinationis Pronominum secundae exemplum ѝ, Gen. кго.

S. Nom.	(он)	(оно)	(она)
Acc.	ѝ	к	ю
Gen.	кго	—	кꙗ
Dat.	кмꙋ	—	кй
Loc.	км	—	кй
Soc.	им	—	кю.
Pl. Nom.	(они)	(она)	(оны)
Acc.	ꙗ	—	—
G.L.	иꙋ	—	—
Dat.	им	—	—
Soc.	ими	—	—

Dual. N. A. (m. она, f. онѣ), G. L. кю, D. S. има.

Duales apud Meletium masc. а, fem. ѣ, neutr. а ficti sunt. Nominativi enim hujus Pronominis inusitati supplentur pronomine demonstrativo он, si emphasis id exigat. Accusativum vero dualis supplet pluralis ꙗ omnium generum.

Male apud Maximow et alios penes ꙗ in Accusativo ѝꙋ appositum fuit, quod illi a Genitivo и́ꙋ sine omni fundamento accentu distinguendum censuere.

Relativum иже eodem modo inflectitur:

S. Nom.	иже	f. ꙗже	n. кже
Acc.	иже	юже	кже
Gen.	кгоже	кꙗже	кгоже

Pl. Nom.	иже	ꙗже	ꙗже
Acc.	ꙗже	ꙗже	ꙗже
Gen.	ихже	ихже	ихже.

Accusativo и҆ (et иже) animatorum correctores Bibliorum et editores aliorum librorum liturgicorum innumeris in locis Gen. его (et егоже) substituerunt.

Si praecedat praepositio ante им, их, ими, prostheticum н praefigitur: с҆ ним cum eo, с҆ ними cum eis, к҆ ним ad eos, ѿ них ab eis, с҆ нимже cum quo, с҆ нимиже cum quibus. нань, зань contracta sunt ex на ни, за ни pro на и, за и; вонь же ex вониже pro во иже; на на pro на ꙗ, на ню pro на ю. Sic et из него pro из его, ѿ нея, к҆ немѹ, к҆ ней, ѡ нем, за не, pro за е. Librarii Serbici scribunt из нѥго, ѿ нѥꙗ, к҆ нѥмѹ, ѡ нѥм.

Demonstrativum сь, cujus femininum си et neutrum singulare се, plurale си in antiquis libris sat obvia sunt, definitam terminationem amat: сїй seu сей, f. сїа, n. сїе. In Damiani Apostolo tamen legitur ась что pro а сей что, hic autem quid. Alibi etiam ꙗкось quia hic, въ миръсь et въ миросъ in mundum hunc. Inflexionem ejus dedimus in Tabula Pronominum.

Dativo plur. сꙵим, ꙵим in libris impressis imponi solet камора, ut discernatur a Soc. singulari сим, им.

Neu-

Neutrum что rejecto что inflectitur in obliquis casibus ut его, Gen. чего, (pro quo tamen fere чесω usurpatur), Dat. чемѹ, Loc. чем, Soc. чим.

§. 19. Eodem modo Possessiva мой, твой, свой, наш, ваш inflectuntur:

S. Nom.	мой	наш	f. моꙗ	наша
Acc.	мой	наш	мою	нашѹ
Gen.	моего	нашего	моеѧ	нашеѧ
Dat.	моемѹ	нашемѹ	моей	нашей
Loc.	моем	нашем	моей	нашей
Soc.	моим	нашим	моею	нашею.
Pl. Nom.	мои	наши	моѧ	нашѧ
Acc.	моѧ	—	—	—

Neutra мое seu мое, твое, свое; наше, ваше Gen. моего, нашего etc. ut Masculina, Plur. Nom. Acc. моꙗ, наша.

Dual. Nom. m. моѧ, нашѧ (seu наша), f. мои, наши, Gen. моею, нашею, Dat. моима, нашима.

Male apud Meletium Dualis fem. in ѣ: сїѣ, моѣ, нашѣ. Nam pro ѣ primae secunda declinatio postulat и: нозѣ мои, рѹце твои, на обѣ рамѣ свои, ѹши наши. Sicut enim pro тѣма, онѣма in secunda dicitur сима, моима, нашима, sic etiam pro тѣ, онѣ dicendum est сїи, мои, наши.

кый (кой), кая, кое non nisi paucis differt:

Acc.	кый	f. кꙋю	n. кое
Gen.	коего	коея	
Dat.	коемꙋ	коей	
Loc.	коем	коей	
Soc.	кыим, коим	коею	
Pl. Nom.	кыи	f. кыя	n. кая
Acc.	кыя	кыя	кая
G. L.	кыих, коих	—	—
Dat.	кыим, коим	—	—
Soc.	кыими, коими	—	—

Sic кыйждо, коегождо, коемꙋждо etc. et нѣкый, нѣкоего etc. Pl. Nom. нѣцїи.

Pronominale чїй, чїя, чїе inflectitur ut мой:

	Acc.	чїй	f. чїю	n. чїе
	Gen.	чїего	чїея	
	Dat.	чїемꙋ	чїей	
	Loc.	чїем	чїей	
Pl.	Nom.	чїи	чїя	чїя
	Acc.	чїя	—	—
	Gen.	чїих etc.		

ктер, ктера, ктеро, declinatur ut indefinita Adjectiva: Gen. ктера alicujus, Dat. ктерꙋ, Loc. masc. et fem. ктерѣ. Pl. Nom. ктери, ктеры, ктера etc.

§. 20.

§. 20.

Adjectivorum definitorum Declinatio I.

(святый).

	M.	F.	N.
S. Nom.	святый	святая	святое
Acc.	святый	святую	святое
Gen.	святаго	святыя	святаго
Dat.	святому	святой *)	святому
Loc.	святом *)	святой	святом
Soc.	святым	святою	святым
Pl. Nom.	святїи	святыя	святая
Acc.	святыя	святыя	святая
G. L.	святых	—	—
Dat.	святым	—	—
Soc.	святыми	—	—

*) Dat. et Loc. fem. etiam святѣй, Loc. masc. святѣм.

Huc pertinent Pronomina который, другый, Numeralia ordinalia первый, вторый et reliqua, excepto третїй; omnia denique Adjectiva in ый, ая, ое terminata. Hinc et вселенная orbis terrarum, respondens gr. particip. ἡ οἰκουμένη, declinatur ut fem. святая.

Gen. in ого, qui in Ostrogiensi, raro tamen, occurrunt, ut 1 Macch. 4, 59. пятого, двадесятого, alibi малого, святого, великого, sunt Russismi vulgares.

Dat. fem. in ѣй similis Locali, quem vide.

Loc.

Loc. ѣм, f. ѣй valde frequens ab indefinitorum flexione in ѣ ortus, addito in masc. et neutro м, fem. й finali: нарицаемѣм, истиннѣм, праведнѣм, fem. правѣй, славнѣй, малѣй, вторѣй, добрѣй. Exigitque haec inflexio Gutturalium г, х, к, uti et ск, mutationem: блазѣм, блазѣй а благый, ветсѣм, ветсей а ветхый, велицѣй а великый, небесцѣм а небеский, морстѣй а морскый, плтсцѣй а плтскый. (In libris glagoliticis etiam in Soc. fem. тежцею язвою gravi ulcere, pro тажкою). In plurali autem in Loc. Dat. Soc. ѣх, ѣм, ѣми pro ых, ым, ыми non nisi improprie usurpari, monuit jam Meletius, cum illae flexiones Pronominibus propriae sint. Hinc таковѣми pro таковыми. Sunt itaque casus мнозѣх, мнозѣм, мнозѣми ab indefinita forma мног, quod ceu Numerale pronominum inflexionem sequitur; многых vero, многым, многыми sunt a многый.

Nom. plur. in їи mutationem transformabilium exigit: блазїи, глусїи, земстїи et земсцїи, авраамсцїи, а благый, глухый, земскый, авраамскый; дуси пророчестїи, in Serb. Codd. гласи пророчьсцїи.

Acc. in ыа in hymnis et orationibus obvios, minus usitatos esse, ac pro iis Acc. in ых (их) usurpari monuit Meletius. Dicendum potius fuit, Russos ab aliquo tempore negligere Accusativos et pro his eos uti Genitivis.

Gen. Loc. in ыих, pro ых, Dat. ыим pro ым, Soc. ыими, antiquissimi Codd. habent: праздныих, праздныим, праздныими. Bohemi terminationes ých, ým, ými ob productam vocalem y accentu signant, aut ý in ey resolvunt. Respondentque casibus in ыих, ыим singulares Genitivi in ааго, Dativi in ууму: великааго, великууму, qui in antiquissimo изборник An. 1073 leguntur. Confer etiam in secunda terminationes їих, їим, іими.

§. 21.

Adjectivorum definitorum Declinatio II.

(a. вышній).

S. Nom.	вышній	f. вышнаа	n. вышнее
Acc.	вышній	вышнюю	вышнее
Gen.	вышнаго	вышнїа *)	вышнаго
Dat.	вышнемꙋ	вышней	вышнемꙋ
Loc.	вышнем	вышней	вышнем
Soc.	вышним	вышнею	вышним.
Pl. Nom.	вышнїи	вышнїа *)	вышнаа
Acc.	вышнїа *)	вышнїа *)	вышнаа
G. L.	вышних	—	—
Dat.	вышним	—	—
Soc.	вымниими	—	—

*) Olim et вышнаа (вышнаꙗ) in Gen. singulari; in Nom. et Acc. feminino et in Acc. masculino plurali: древнаꙗ, оутрьнаꙗ, послѣднаꙗ, ближнаа, прочаа, коращаа.

Hoc paradigma sequuntur omnia Adjectiva desinentia in їй, аꙗ, ее, adeoque Comparativi et Superlativi in шїй, (ѣйшїй), Gerundiva in шїй et щїй. Post ш, ч, щ pro ꙗ scribi а ex Introductionis §. IX. constat: меншаго, нищаа, нищаго etc. Sic et чꙋждаго а чꙋждїй (чꙋжїй), чꙋждемꙋ, чꙋждем et чꙋжем, чꙋждим et чꙋжним, Acc. fem. чꙋждꙋ (чꙋжꙋ), Plur. n. чꙋждаа etc. Pauca

quae-

quaedam formant fem. in їа, neutr. in їе, quorum flexionem sub 2. b. in Tabula generali dedimus.

(b. велїй).

S. Nom.	велїй	f. велїа	n. велїе
Acc.	велїй	велїю	велїе
Gen.	велїаго	велїа	велїаго
Dat.	велїемꙋ	велїей	велїемꙋ
Loc.	велїем	велїей	велїем
Soc.	велїим	велїею	велїим.
Pl. Nom.	велїи	велїа	велїа
Acc.	велїа	велїа	велїа
G. L.	велїих	—	—
Dat.	велїим	—	—
Soc.	велїими	—	—

Sic inflectuntur дивїй, козлїй, козїй, божїй, вражїй, песїй, овчїй, nec non Numerale третїй. In diplomate (грамота) An. 1265. legitur hujus neutrum третїее лѣто (pro третїе) et Acc. fem. на третїюю зимꙋ (quasi a третїаа). Alias Acc. fem. secundum paradigma їю: козлїю кръвь, божїю милость; sic et третїю часть Apoc. 12, 4.

Gen. его, qui in Ostrogiensi subinde occurrit, ut ближнего, дрꙋжнего, искренего, вчерашнего, настоящего, est aut Polonismus, aut Serbismus. Sic Prov. 7, 5. ѿ жены тꙋждеа pro veteri чꙋждаа, nunc чꙋждїа, e Cod. Serbico sumtum est. Gen. ближнаго, положившаго, et Dat. рекшꙋꙋмꙋ, требꙋющꙋꙋмꙋ, in plurali

rali Gen. et Loc. in них (їих), Dat. in ним, Soc. in ними: ближниих, бїющиим, оѹнищиими, тъщиими in antiquissimis Codd. frequentes sunt. In Damiani Apostolo et in glagoliticis libris Dativi singulares in ѹмѹ leguntur: дающѹмѹ, вскр҃сшѹмѹ стригѹщѹмѹ, могѹщѹмѹ, in Serbicis seculo XVI. impressis омѹ: живѹщомѹ, рождшомѹ, fem. рождшой.

Femininorum Nom. їѧ pro аѧ a Gerundivis in ши, щи ortus est: раждающїѧ, болѣвшїѧ, in Damiani Apostolo, pro раждающаѧ, болѣвшаѧ. Sic et Pluralis in єи pro їи a plurali Gerundivorum in щє, шє: ходѧщєи, шєдшєи.

Dat. sing. имѹщїи, Loc. божїи, Dat. plur. ꙗдщем, пославшем, сходѧщем, immo et велїем, sunt casus indefinitis Adjectivis proprii, de quibus supra.

§. 22.

Numeralium Declinatio.

Numeralia, cum formas induant diversas, etiam flexionibus multum differunt. сто, тысѧща (тысѹща), тма myrias, Substantivorum, пєрвый etc. Adjectivorum declinationes sequuntur. обой, двой, трой uti Pronomen мой declinantur. єдин Pronominum demonstrativorum declinationi primae, весь fere secundae se conformant.

	Masc.		Fem.	
S. Nom.	єдин	весь	єдина	всѧ
Acc.	єдин	весь	єдинѹ	всю
Gen.	єдиного	всего	єдиноѧ	всеѧ
Dat.	єдиномѹ	всемѹ	єдиной	всей
Loc.	єдином	всем	єдиной	всей
Soc.	єдинѣм	всѣм	єдиною	всею.

Pl.

Pl. Nom.	єдини	вси	єдины	вса
Acc.	єдины	вса	єдины	вса
G. L.	єдинѣх	всѣх	—	—
Dat.	єдинѣм	всѣм	—	—
Soc.	єдинѣми	всѣми	—	—

Neutrum Nom. Acc. єдино, все. Plur. єдина, вса, in aliis casibus cum Masculino convenit. єдин etiam in obliquis indefinitae terminationis capax est: Gen. єдина, fem. єдины, Dat. єдину, fem. єдинѣ, Loc. єдинѣ, Voc. єдине, fem. єдина. In libris recens editis Gen. єдинаго pro єдиного, quod tamen Ostrogiensis et Psalt. Venetum adhuc retinuere, fem. єдиныя, in Plurali єдиніи, єдиных, єдиным, єдиными substituta leges.

трїє, четырїє (Russ. четыре) femininorum quartam fere sequuntur:

Nom.	трїє	f. три	четырїє	f. четыри
Acc.	три	—	четыри	—
Gen.	трїй	—	четырь	—
Loc.	трїєх	трех	четырех	—
Dat.	трїєм	трем	четырем	—
Soc.	трїєми	треми	четырми	

Nom. три, четыри etiam pro omni genere.

Gen. трїй et трей, immo et трею Serborum more, qui трїю, четырїю dicunt. Grammatici, posteriores editiones secuti, non distinguunt Gen. a Locali (трех), cum tamen Marci 14, 5. in editionibus antiquis legatur:

tur: ваше трїи сот пѣназь. Bohemi трїи diu servarunt et чтырь hactenus retinent. Isai. 11, 12. olim ѿ четырь оугл, nunc четырех крил. Jerem. 32, 21. четырь перст, nunc четырех п. Soc. четырма apud Meletium, est vulgaris flexio. Rectius apud eundem треми (in Mss. et трьми), et треми тысащами. трома est ex ore vulgi. трема̀ 1 Reg. 13. 17. est russica inflexio.

Collectiva четверо, шестеро etc. declinantur ut Substantiva neutra: четвера, четверꙋ, четвером. Pluralis masc. четвери (a четвер) apud Meletium, Gen. четверїй (melius четвер), Dat. четверем, Loc. четверех, Soc. четверми; pro his alii casus Adjectivorum definitorum adoptarunt: четверых, четверым, четверꙑми. Quid autem sibi vult Dualis apud Meletium: четвера, четверꙋ, четверма?

пать, шесть, седмь, осмь, девать, десать, cum formam Substantivorum femininorum referant, inflectuntur uti feminina quartae declinationis in singulari:

N. A.	пать	G. D. L.	пати	Soc.	патїю
	шесть		шести		шестїю
	седмь		седми		седмїю

Exempla Genitivi: до пати сѡт, ѿ седми агнца, ѿ десати овен, десати лактїй, лѣт ста пати. Dativi: шести стѡм, Localis: по шести днех, Sociativi: шестїю лѣт, седмїю днй per septem

dies

dies, над десатїю градшв, седмїю татив, патїи сwт, с̓ осмїю мѹж cum octo viris.

Solet autem non raro (Adjectivorum flexionem их, им imitando) Genitivo et Locali affigi х, Dativo м: ѿ патих хлѣб, по днех осмих, седмим агг҃лѡм, десатим дѣвам. Nec desunt exempla Localis in ех: по четыридесатех лѣтѣх, по лѣтѣх (четыри ста и) тридесатех. Sociativus quoque assumit ми: деньми четыредесатми Act. 1. 3. (in Cod. Serb. деньми четыридесети).

Smotriski agnoscit quidem Gen. Dat. Loc. пати, шести, седми, осми, девати, десати, immo et единнадесати, formavit tamen conformiter quidem paradigmati четыри, четырех, четырем, четырма a пать, шесть Gen. et Loc. патех, шестех, Dat. патем, шестем, Soc. seu Instrum. патма, шестма, sic et седма, осма, деватма, десатма, единнадесатма, sed sine auctoritate. At a двадесать Soc. dualis est двѣма десатма, a десать vero nonnisi in formula межд̓ѹ десатма inter duas decades. Ezech. 47, 13. in Ostrog. Dat. двѣманадесатьма племеньма, *ταῖς δώδεκα φυλαῖς*, non caret vitio, quia надесате flectendum non fuit, nunc двѹнадесати племенѡм russico more. Recte Luc. 14, 31. in Singulari с̓ десатїю тысащ cum decem millibus, et in Duali с̓ двѣма десатьма тысащама in Ostrogiensi et aliis, (in Cod. Serb. с̓ двѣма десетма тысѹщма), nunc со двѣма десать тысащами, neglecto archaismo in terminatione duali.

In compositis Numeralibus ex десат interposito на solum prima pars inflectebatur olim: единонадесате, G. единогонадесате, D. единомѹнадесате,

при

при єдинойнадесать годинѣ, с̓ єдинѣмнадесате cum undecim. Sic et G. седминадесат, осминадесат etc. Sed et more simplicium declinantur assumendo и aut их, им, ми in fine: к̓ єдинонадесати ап҃лѡм, et sine numerato єдинонадесатим, с̓ єдинонадесатми, G. тринадесати, immo et четырех надесати, осминадесати. In дванадесате, обанадесате, два, оба Dualis inflexionem postulant: двою-, обоюнадесате, двѣма-, обѣманадесате.

In compositis sine на jam prima, jam secundæ pars declinatur, non raro et utraque: шестидесать лѣт, девятидесать и девяти (овец), по пятидесать, по шестидесати, по седмидесатих лѣтѣх, ѡ девятидесатих, по тридесати днех, по четыридесати, по четырьдесатих (Ostrog.) лѣтѣх, в̓ тридесатих (olim в̓ трехдесатих) λ деньми четыридесати et четыридесатми (четырми десаты in antiquissimo Codice), седмїю десать и двѣма вѣдрома septuaginta duabus urnis. A двадесать Genitivus est двоюдесати (apud recentiores etiam двꙋдесати et двадесати) olim et двоюдесатꙋ, Dat. et Soc. двѣмадесатма. десатма vero, omisso двѣма, non nisi in formula междꙋ десатма locum habet: в̓ седмое междꙋ десатма лѣтома, vicesimo septimo anno.

A пол, Gen. полꙋ, Dualis полма, et Plurales в полы, наполы in duas partes, обаполы ex utraque parte, qua Adverbia usurpantur. Formulae vulga-

re:

res пол шеста, пол седма, пол осма Russis, Polonis Bohemis communes, in libris sacris non inveniuntur. Apoc. 11, 9. 11. interpres slavus graeci textus ordinem secutus est: дни три и пол, v. 11. по трех днех и пол.

§. 23.

Schema dualis numeri (два, оба).

N. A.	два,	оба.	fem. двѣ, обѣ.
G. L.	двою	обою	in omni genere.
D. S.	двѣма	обѣма	

двѣ, обѣ etiam neutris conveniunt: обѣ рамѣ, двѣ говадѣ; двѣ свѣтилѣ велицѣ olim Gen. 1, 16. nunc mutato duali in pluralem два свѣтила великаа, et два tribuendo Neutri, Russorum et Polonorum hodierno more. Sic pro двѣ лѣтѣ Act. 28, 30. substituere editores Russi два лѣта, cum tamen et ipsi двѣстѣ Act. 23, 23. et c. 27, 37. conservarint.

двꙋ pro двою non raro occurrit: двꙋдесяти, двꙋ локтꙋ. Affigunt autem vulgo Gen. двꙋ etiam plurale х: двꙋх ради евнꙋхов Esther 1. Sic et двох ex двою ortum est: двох животных duorum animalium. Neutrum probandum, uti nec двома apud Meletium pro двѣма. двоих est Gen. a двой; обѣима russica inflexio ab обой. Jud. 16, 3. olim съ обѣима подвоема, nunc in plur. со обѣими верями. Dicendum vero slavice обеима ab обой, et обѣма ab оба.

двѣ

двѣ стѣ duali, три ста plurali numero decli-
anda sunt:

om.	двѣ стѣ,	три ста.
en.	двою стꙋ,	трїй (трех) сѡт.
oc.	двою стꙋ,	трех стех.
at.	двѣма стома,	трем стѡм.
oc.	двѣма стома,	тремиı стꙑ.

Nescio, cur Meletius двѣю стꙋ admiserit, cum
вою (sine стꙋ) recte habeat. In Dat. et Soc. двѣма
гама et двома стома sine legitima auctoritate dis-
ıxit, cum non nisi двѣма стома recte dicatur. ста-
a plane vitiosum est, cum сто sit generis neutrius;
вома vero est polonica inflexio. Etiam Mrazovič, du-
s non optimos secutus, omnia hic miscet. двѣ ста
ud eum vulgare Serbicum esse, uti et двеста in
rmio, Vukii Lexicon nos docet.

Dualis Pronominum, Substantivorum et Adjectivorum.

§. 24. In Duali tres duntaxat casus distinctos
se, e Schemate generali Dualium clare co-
ıoscitur: два, двою (seu двꙋ), двѣма. Huic pro-
me accedit, cum et Genitivum in ою formet, pro-
omen demonstrativum той: та, f. тѣ, тою, тѣма.

Sic et об, он, сам, quae consona solida fini-
ntur, excepto quod Genitivum in ꙋ forment:

об:	оба,	f. обѣ,	обꙋ,	обѣма.
он:	она,	онѣ,	онꙋ,	онѣма.
сам:	сама,	самѣ,	самꙋ,	самѣма.

De-

Definitae terminationis Genitivus овою, оною, самою rarioris usus est. обама рѹкама in Cod. Serb. probari vix potest.

Quae vocali seu й seu consona liquida finiuntur, pro fem. ѣ postulant и, pro ою Genitivi ею, pro ѣма Dativi има:

сїй:	сїа	f. сїи,	сею,	сима.
мой:	моа,	мои,	моею,	моима.
ваш:	ваша,	ваши,	вашею,	вашима.

Sic et Accusativus m, f. и, Gen. ею, Dat. има ab и.

§. 25. Substantiva masculina primae Declinationis formant dualem in а, ѹ, ома, secundae vero in а, ю, ема:

1. сын: сына, сынѹ, сынома.

2. пастырь: пастыра, пастырю, пастырема.

Male hic et in Neutris Meletius a Dativo distinxit Sociativum, huic tribuendo terminationem ама, сынама, pro сынома, отцама, pro отцема. In Ostrogiensi 1 Reg. 14, 14. occurrit Dualis (Bohemis usitatus) in ы: два волы (pro вола) изорати можета, quae e Vulg. aut potius e versione Bohemica sumta sunt. Confer обаполы (pro обапола) a пол.

§. 26. Neutrorum Dualis in Genitivo et Dativo a duali Masculinorum non differt, sed in Nominativo Neutra primae desinunt in ѣ, secundae vero in и:

1. крило:	крилѣ,	крилꙋ,	криломa.
колѣно:	колѣнѣ,	колѣнꙋ,	колѣнома.
2. сердце:	сердци,	сердцꙋ,	сердцема.
знаменїе:	знаменїи,	знаменїю,	знаменьма.

In Dativo et Sociativo contracte знаменьма pro знаменїема, cum etiam in Sociativo plurali знаменьми habeatur. Ab имѧ dualis именѣ, ab отроча отрочатѣ distingui debet a plurali имена, отрочата, uti neutrum двѣ a masculino два. Dativum formabis, si plurali addas a: именема, отрочатема, et племеньма contracte pro племенема.

Male iterum Meletius Sociativos именама, отрочатама distinguere conatur a Dativis именема, отрочатема; deducendo nimirum именама, отрочатама a plurali именами, отрочатами, qui tamen nec ipsi Meletio probabatur, cum имены et отрочаты habeat. Qui Pentateuchum vertit, a кꙋра dualem кꙋрати formavit. Legitur enim Levit. 14, 4. in Ostrog. двѣ кꙋрати живѣ чистѣ, et v. 49. два кꙋрати; in correcta nunc два птичища жива чиста in masculino, a птичищ.

Ab око, оухо, in plurali очеса, оушеса, anomalus dualis femininus in usu est:

очи,	очїю,	очима.
оуши,	оушїю,	оушима.

Sic et плещи, плещїю, плещема et плещма a плеще.

Cum Matth. 18, 9. et Marci 9, 47. in Mss. legatur verus et antiquus dualis очи, quem etiam Mardarius in editione sua servavit, non possum scioli audaciam probare, qui his in locis dualem ab око recens formatum оуѣ substituit, quem jam Ostrogiensis et posteriores editiones exhibent.

§. 27. Femininorum duales terminationes sunt, primae in ѣ, ȣ, ама, secundae in и, ю, ама, tertiae in и, їю, ама, 4tae in и, їю, ма. Exempli gratia:

1.	дѣвѣ,	дѣвȣ,	дѣвама.
	оустнѣ,	оустнȣ,	оустнама.
	нозѣ,	ногȣ,	ногама.
	влсѣ,	влхȣ,	влхама.
	рȣцѣ,	рȣкȣ,	рȣкама.
2.	стези,	стезю,	стезама.
	мрежи,	мрежю,	мрежама.
	птици,	птицю,	птицама.
	ладїи,	ладїю,	ладїама.
3.	церкви,	церквїю,	церквама.
4.	длани,	дланїю,	дланьма.

Sic a мати: матери, матерїю, матерма; a дщи: дщери, дщерїю, дщерьма; et a masc. юноша dualis юноши: шедша два юноши прїидоста. In glagoliticis libris non raro и pro ѣ in prima, hodierno Dalmatarum more: дви рȣци, дви годинни, cum etiam in Dativo рȣци pro рȣцѣ dicant.

Rec-

Recte quidem apud Meletium duales ладїи a ладїа, сꙋдїи a сꙋдїа, male vero мрежѣ, матерѣ, et in masc. воевода, юноша.

Facile jam emendabis errores, qui sive oscitantia sive imperitia librariorum, in editiones irrepserunt. Pro вѣждома моима, palpebris meis, Psal. 131, 4. posteriorum editionum, legendum cum Ostrogiensi et Veneto psalterio вѣждама. Pro ланитома Marci 14, 65. Joh. 19, 3. legendum cum Mss. et Mardarii editione ланитама. Pro по двѣма ризома Luc. 9, 3. Ostrogiensis et editionum antiquarum, posteriores correxerunt ponendo ризама; nunc in postrema по двѣ ризѣ legitur. Act. 21, 33. in Mss. legitur оужема желѣзнома двѣма; in Ostrogiensi vero веригама; quin mutatum fuerit желѣзнома. Posteriores editores mutarunt male fem. веригама in mascul. веригома, ubi potius желѣзнома corrigendum erat. In postrema editione neglecto Duali pluralis вериги желѣзными substitutus fuit, repetito errore pristino; верига enim femininum est, ejusque Instrumentalis plur. веригами, non вериги.

§. 28. Dualis Adjectivorum indefinitorum a Substantivorum duali non erat diversus, nunc in casu tertio differt, cum hic a terminatione definita formetur.

1. сват: N. свата, f. сватѣ G. сватꙋ
благ: блага, f. блазѣ благꙋ
D. сватыма. благыма.

2. сыновень: сыновна, f. сыновни G. сыновнiю,
нищь: нища, f. нищи нищꙋ
божїй: божїа, f. божїи божїю
D. сыновнима. нищима. божїима.

Mixtam igitur sistunt Grammatici Dualis declinationem. Duorum enim casuum priorum terminationes sunt Adjectivorum indefinitorum, quibus Dat. et Soc. in ома seu ема proprie respondet. Hic possessivis tribuebatur: колѣнома иісовома Luc. 5, 8., двѣма царема аморрейскома olim Jos. 9, 10. (nunc in plur. двоим царем аморрейским), съ двѣма евнухома царевома Esth. 1. (nunc in plur. евнухи царевыми). Etiam Gerundivorum Duali antiqua terminatio convenit:

сѣдаща, f. -щи, G. L. сѣдащею, D. S. сѣдащема.
шедша, f. -ши, шедшею, шедшема.

по нем идоста два слѣпца, зовуща и глаголюща Matth. 9, 27. она же изшедша прослависта его v. 31., тѣма же изходащема v. 32., ѿ обою слышавшею-и по нем шедшею Joh. 1, 40. (nunc neglecto duali слышавших, шедших), in Mardarii editione et Mss. antiquiori more слышавшую, шедшую. двѣма лѣтома скончавшемася et скончаешаемася, quorum prius Dual. a Nom. sing. скончавш, скончавша terminationis indefinitae, alterum a Nom. скончавшій, dual. скончавшаа (лѣта) definitae terminationis formatum est. Matth. 8, 33. w бѣсною est Localis definitae terminationis; alibi ую: деснyю. Alias et свагую pro сватою. Ezech. 30, 22. feminino duali in ѣ appositum и de-

definitam terminationem designat; скрѹшѹ мышцы его крѣпцѣи и протаженѣи и сатренѣи, nunc neglecto duali крѣпкїа и протаженныа и сотренныа (τὲς ἰσχυρὲς τεταμένες). превнистѣи рѹцѣ твои свои живоначальнѣйшїи рѹцѣ.

Male correctum fuisse dualem Matth. 24, 41. двѣ мелющи substituendo мелющѣ pag. 27. monui. Meletius enim pro dualibus in и ubique ѣ pro arbitrio suo statuit. Addam etiam Luc. 17, 35. in Ostrogiensi et editionibus antiquis recte legi: бѹдетѣ двѣ кѹпѣ мелющи, nunc male мелющѣ. Zach. 5, 9. olim двѣ женѣ схѡдащи, nunc mutato, ut solent Correctores, duali in pluralem, двѣ жены исхѡдащыа.

Caput III.

Verborum Conjugatio.

§. 29.

Veteres Grammatici, cum observassent omnium Verborum regularium personam secundam aut in -еши aut in -иши terminari, huicque conformiter tertiam inflecti in -ет vel -ит, primam pluralis in -ем vel -им, secundam in -ете vel -ите, duas duntaxat Conjugationes constituerunt, primam eorum, quorum secunda persona in Praesenti terminatur in еши, secundam eorum, quorum persona secunda finitur in иши. Vide affixa personalia Verborum P. I. Cap. VII. §. 90.

Huic

Huic solum discrimini ceu fundamento innixi Verba in ȣ et ю purum terminata ad eandem Conjugationem retulerunt. Hac ratione factum est, ut acutior aliis Meletius formam singularem чтȣ cum iterativa читаю connecteret, et diversas has formas, quarum quaelibet intuitu aliorum temporum Conjugationem specialem jure postulat, una (prima nimirum) Conjugatione complecteretur. Quis istud probare possit? чтȣ enim, ut alia praeteream, Praesens Participii passivi format in ом: чтом; читаю vero in єм: читаєм. Nos igitur primam Conjugationem Meletii in duas dispertientes tres Conjugationes statuimus, pro tribus terminationibus Praesentis Participii passivi in єм, ом, им. His respondent tres diversae terminationes tertiae personae pluralis Indicativi:

	єм, ют	ом, ȣт	им, ѧт.
	I.	II.	III.
Sing. 1	ла-ю	бод-ȣ	гон-ю
2	ла-єши	бод-єши	гон-иши
3	ла-єт	бод-єт	гон-ит
Plur. 1	ла-єм	бод-ем	гон-им
2	ла-єте	бод-єте	гон-ите
3	ла-ют	бод-ȣт	гон-ѧт

Sche-

Schema generale Conjugationum.

Praes.	Ind.	Imp.	Gerund.	Part.pas.	Infin.
I. A.	- ю	—	- ꙗ	- ѥм	- ти
	- ѥши	- й	- ющ		
I. B.	- ю	—	- ѧ	- ѥм	- ати
	- ѥши	- и	- ющ		
II. C.	- ꙋ	—	- ы	- ом	- ти
	- ѥши	- и	- ꙋщ		
II. D.	- нꙋ	—	—	—	- нꙋти
	- нѥщи	- ни	—	—	
III. E.	- ю	—	- ѧ	- им	- ѣти
	- иши	- и	- ѧщ		
III. F.	- ю	—	- ѧ	- им	- ити
	- иши	- и	- ѧщ		

Praet.	Ind.	Part. act.	Gerund.	Part. pass.
I. A.	- х	- л	- в	- ѥн
I. B.	- ах	- ал	- ав	- ан
II. C.	- ох	- л	—	- ен
II. D.	- нꙋх	- нꙋл	- нꙋв	- новен
III. E.	- ѣх	- ѣл	- ѣв	- ѣн
III. F.	- их	- ил	- ив	- ен

§. 30.

§. 30. Paradigmatum A. B. C. D. E. F. characteres praebet forma Infinitivi seu Praeteriti:

A. Inf.	- ти	Praet. - х	би-ти, би-х
B.	— - ати	— - ах	сл-ати, сл-ах
C.	— - ти	— - ох	нес-ти, нес-ох
D.	— - нȣти	— - нȣх	ми-нȣти, ми-нȣх
E.	— - ѣти	— - ѣх	мн-ѣти, мн-ѣх
F.	— - ити	— - их	твор-ити, твор-их.

Praesens a) Indicativi, b) Imperativi, c) Gerundivi, d) Participii passivi.

	A	B	C	D	E	F.
a	бию	слю	несȣ	минȣ	мню	творю
b	бій	сли	неси	мини	мни	твори
c	біа	сла	несы	—	мна	твора
d	біем	слем	неcом	—	мним	твориm

Infinitivus et Supinum.

A	B	C	D	E	F
бити	слати	нести	минȣти	мнѣти	творити
бит	слат	нест	минȣт	мнѣт	творит

Praeteritum e) Indicativi, f) Participii passivi, g) Gerundivi, h) Participii passivi.

	A	B	C	D	E	F
e	бих	слах	несох	минȣх	мнѣх	творих
f	бил	слал	несл	минȣл	мнѣл	творил
g	бив	слав	нес	минȣв	мнѣв	творив
h	біен	слан	несен	миновен	мнѣн	творен

§. 31.

§. 31.

Conjugatio I.

Paradigma A. Persona prima ю post vocales.

Praes. Indicativi.	Sing.	1	бїю	2	бїєши	3	бїєт
	Plur.		бїєм		бїєте		бїют
	Dual.	m.	бїєва		бїєта		бїєта
		f.	бїєвѣ		бїєтѣ		бїєтѣ

Imperativi.	Sing.	1	—	2	бїй	3	бїй
	Plur.		бїим		бїйте		бїйте
	Dual.	m.	бїйва		бїйта		бїйта
		f.	бїйвѣ		бїйтѣ		бїйтѣ

Gerundivi.	Sing. m. n.	бїѧ	f. бїющи
	Plur. m. f. n.	бїющє	
	Dual. m. n.	бїющѧ	f. бїющи

Particip. pass.	Sing.	m.	бїєм	f. бїєма	n. бїємо
	Plur.		бїєми	бїємы	бїєма
	Dual.		бїєма	бїємѣ	бїємѣ

Infinitivus бити, Supinum бит.

Praet. Indicativi.	Sing.	1	бих	2	би	3	би
	Plur.		бихом		бисте		бишѧ
	Dual.	m.	бихова		биста		биста
		f.	биховѣ		бистѣ		бистѣ α)

Part. activi.	Sing.	m.	бил	f. била	n. било
	Plur.		били β)		
	Dual.	m.	била?	f. билѣ?	билѣ?

Gerundivi.	Sing. m.	бив	f. бивши
	Plur. m. f. n.	биющє	
	Dual. m. n.	бившѧ	f. бивши

Part.

Part. passivi.	Sing.	бјен	f. біена	n. бјено
	Plur.	біени	біены	біена
	Dual.	біена	біенѣ	біенѣ

At пїю: пит пита пито etc.

α) Praeterit. iterat.: 1. бїах, 2. бїаше, 3. бїаше, Plur. бїахом, бїасте, бїахꙋ a forma бїати petendum est.

β) били est omnium generum. Bohemi etiam in plurali tria genera distinguunt: били, билы, била, uti et Serbi (ли, ле, ла). Poloni duo m били, f. et n. билы.

Ad hoc paradigma refer 1) verba formae primae in ю: мыю, пою, спѣю, чаю, чꙋю etc. 2) Inchoativa formae tertiae in ѣю: имѣю, оумѣю, ѡскꙋдѣю, разботѣю, разꙋмѣю, тлѣю, saltem quoad Praesentia, Imperat. имѣй, имѣим, имѣйте, Gerund. имѣа, имѣюще. Nam Infinitivus et Praeterita paradigmati E. se conformant. 3) verba formae quintae in аю: гавлаю, падаю, питаю, пытаю, читаю, ita tamen ut in Praeteritis magis ad paradigma B. respicias. Participium pass. enim post а non admittit ен, sed н: знан a знаю. 4) Verba formae sextae quoad Praesentia: кꙋпꙋю, вѣрꙋю, милꙋю, сѣтꙋю etc. Praeterita enim ab Infinitivo in овати dependent: кꙋповах, кꙋповал, кꙋповав, кꙋпован.

Para-

Paradigma B. Persona prima ю post consonas.

Indicativi Praesens sive Futurum.

Sing.	1	глаголю послю (Fut.) мажю	2	глаголеши послеши мажеши	3	глаголет послет мажет
Plur.	1	глаголем послем мажем	2	глаголете послете мажете	3	глаголют послют мажют

Imperativus.

Sing.	1	—	2 3	глаголи мажи
Plur.		глаголѣм мажѣм	2 3	глаголѣте мажѣте α)

Gerundivi Praesens.

Sing.	глаголѧ мажѧ	f.	глаголющи мажющи
Plur.	глаголющие мажющие	m. f. n.	

Participii passivi Praesens.

Sing. m	глаголем мажем	f.	глаголема мажема	n.	глаголемо мажемо
Plur.	глаголеми мажеми		глаголемы мажемы		глаголема мажема

Infinitivus et Supinum.

глаголати, мазати.
глаголат, мазат.

Prae-

Praeteritum Indicativi.

Sing. 1	глаголах мазах	2	глагола мазаше	3	глагола мазаше
Plur.	глаголахом мазахом		глаголаста мазаста		глаголаху мазаху

Praeteritum Participii activi.

Sing. m	глаголал мазал	f.	глаголала мазала	n.	глаголало мазало
Plur.	глаголали мазали	m. f. n.			

Praeteritum Gerundivi.

Sing. m	глаголав мазав	f.	глаголавши мазавши
Plur.	глаголавше мазавше	m. f. n.	

Praeteritum Participii passivi.

Sing. m	глаголан мазан	f.	глаголана мазана	n.	глаголано мазано
Plur.	глаголани мазани		глаголаны мазаны		глаголана мазана

α) Sic olim, nunc глаголите, мажите. Duales hic omisimus, quod facile formari possint a plurali, pro м ponendo ва, pro те vero та: глаголева а глаголем, глаголета а глаголете, глаголахова а глаголахом, глаголаста а глаголасте. Tertia persona in duali non differt a secunda.

Hoc paradigma sibi vendicant verba formae quintae in ати, quae in Praesenti in ю desinunt:

зоблю, зоблеши, зоблет, зоблем, зоблют а зобати; кмлю, кмлеши etc. ab имати, страждꙋ (olim страждю) а страдати; ѿрыжꙋ, ѿрыжеши, ab ѿрыгати; пишꙋ; пишеши а писати; мещꙋ, мещеши, а метати, нщꙋ, нщеши, ab искати; плачꙋся, плачешися, а плакатися. Alia formae quintae, quae in Praesenti аю amant, quoad Praesentia ad Paradigma A. spectare supra monuimus. Itaque ab ѡбрѣтати Praesens ѡбрѣтаю ad Parad. A., Futurum vero ѡбрящꙋ ad B. referendum erit.

Conjugatio II.

Paradigma { C. Praesens ꙋ post consonas solidas.
D. Praesens (Futurum) ꙋ post н.

Praesens (aut Futurum) Indicativi.

	1	2	3
C. Sing.	несꙋ	несеши	несет
D. - -	винꙋ	винеши	винет
Plur.	несем	несете	несꙋт
	винем	винете	винꙋт
Dual.	несева	несета	несета
	винева	винета	винета

Praesens Imperativi.

	1	2 3
Sing.	—	неси
		вини
Plur.	несѣм	несѣте
	винѣм	винѣте

Prae-

Praesens Gerundivi.

Sing.	несы	f. несѹщи
Plur.	несѹще m. f. n.	

Praesens Participii passivi.

Sing. m	несом	f. несома	n. несомо
Plur.	несоми	несомы	несома

Infinivus.	нести винѹти	Supinum.	нест винѹт

Praeteritum Indicativi.

	1	2	3
Sing.	несох виниѹх	несе винѹ	несе α) винѹ β)
Plur.	несохом винѹхом	несосте винѹсте	несоша винѹша
Dual.	несохова винѹхова	несоста винѹста	несоста винѹста

Praeteritum Participii activi.

Sing. m	несл винѹл	f. несла винѹла	n. несло винѹло
Plur.	несли винѹли	m. f. n.	

Praeteritum Gerundivi.

Sing. m.	нес винѹв	f. несши винѹвши
Plur.	несше винѹвше	m. f. n.

Prae-

Praeteritum Participii passivi.

	m.	f.	n.
ing.	несен	несена	несено
	ѿриновен	ѿриновена	ѿриновено
	вит	вита	вито
lur.	несени	несены	несена
	ѿриновени	ѿриновены	ѿриновена
	вити	виты	вита

α) несꙋ petit Praeteritum Iterativum ab iterativa ›rma носити. At идꙋ et alia formant illud ope ах: дах, идаше, Plur. идахом, идасте (olim et дашете), идахꙋ, Dual. идахова, идаста (et идаета) quae inflexio primae Conjugationi conformis est.

β) Antiqui libri constanter нꙋ in tertia persona Praeriti servant, et in Evangeliis etiam in postrema ediione поманꙋ петр legitur. At in aliis libris pro aritrio Novatorum не pro нꙋ non raro offendes: преинне слово pro премннꙋ рѣч, толкне pro толкнꙋ, опльзнеса, immo et помане Exod. 2, 24. atque alibi pro оманꙋ. Esther 7, 5. дерзне, pro дерзнꙋ Ostrogiensis.

Ad Paradigma C. spectant verba formae priıae in ꙋ: ведꙋ, водꙋ, fut. бꙋдꙋ, матꙋ, плетꙋ, везꙋ, асꙋ, могꙋ, текꙋ. Adde зовꙋ, берꙋ, женꙋ et alia uoad Praesens. Nam ratione Infinitivi in ати, paıdigma B. sequuntur: звати, брати, гнати, Praet. вах, брах, гнах etc. Verba vero tertiae et quarıe formae in ждꙋ, жꙋ, шꙋ, щꙋ, чꙋ, cum in his ꙋ :ribatur pro ю, ad Conjugationem III. referena sunt.

Paradigma D. Verbis secundae formae in нꙋ, ꙋти, proprium est: минꙋ, номанꙋ, прилпнꙋ, хнꙋ, ткнꙋ, оусꙋкнꙋ. Quae rejecto нꙋ in con-

so-

Praesens Gerundivi.

Sing.	несы	f. несȣщи
Plur.	несȣще m. f. n.	

Praesens Participii passivi.

Sing. m.	несом	f. несома	n. несомо
Plur.	несоми	несомы	несома

Infinitivus.	нести винȣти	Supinum.	нест винȣт

Praeteritum Indicativi.

Sing.	1 несох виннȣх	2 несе винȣ	3 несе α) винȣ (β)
Plur.	несохом винȣхом	несосте винȣсте	несоша винȣша
Dual.	несохова винȣхова	несоста винȣста	несоста винȣста

Praeteritum Participii activi.

Sing. m.	несл винȣл	f. несла винȣла	n. несло винȣло
Plur.	несли винȣли	m. f. n.	

Praeteritum Gerundivi.

Sing. m.	нес винȣв	f. несши винȣвши
Plur.	несше винȣвше	m. f. n.

Prae-

Praeteritum Participii passivi.

ng.m	несен	f. несена	n. несено
	ѿриновен	ѿриновена	ѿриновено
	бит	бита	бито
ur.	несени	несены	несена
	ѿриновени	ѿриновены	ѿриновена
	бити	биты	бита

α) несꙋ petit Praeteritum Iterativum ab iterativa rma носити. At идꙋ et alia formant illud ope ах: ах, идаше, Plur. идахом, идасте (olim et ашете), идахꙋ, Dual. идахова, идаста (et ида-ста) quae inflexio primae Conjugationi conformis est.

β) Antiqui libri constanter нꙋ in tertia persona Prae-riti servant, et in Evangeliis etiam in postrema edi-one поманꙋ петр legitur. At in aliis libris pro ar-trio Novatorum не pro нꙋ non raro offendes: пре-мне слово pro премннꙋ рѣч, толкне pro толкнꙋ, пльзнеса, immo et помане Exod. 2, 24. atque alibi pro манꙋ. Esther 7, 5. дерзне, pro дерзнꙋ Ostrogiensis.

Ad Paradigma C. spectant verba formae pri-ae in ꙋ: ведꙋ, водꙋ, fut. бꙋдꙋ, матꙋ, плетꙋ, везꙋ, сꙋ, могꙋ, текꙋ. Adde зовꙋ, берꙋ, женꙋ et alia ioad Praesens. Nam ratione Infinitivi in ати, pa-digma B. sequuntur: звати, брати, гнати, Praet. ах, брах, гнах etc. Verba vero tertiae et quar-e formae in ждꙋ, жꙋ, шꙋ, щꙋ, чꙋ, cum in his ꙋ ribatur pro ю, ad Conjugationem III. referen-i sunt.

Paradigma D. Verbis secundae formae in нꙋ, ти, proprium est: минꙋ, номанꙋ, прилпнꙋ, снꙋ, ткнꙋ, оустꙋкнꙋ. Quae rejecto нꙋ in con-

so-

sonam desinunt, in Praeterito pro нѹх, нѹ, ama terminationem ох, е, quae est paradigmati propria: прозѧбох, прозѧбе а прозѧбнѹ, оуспо оуспе ab оуспнѹ. Inspice indiculum Verborum нѹ, quem p. 355 dedimus.

Conjugatio III.

Paradigma { E. Praesens -ю, Praet. ѣ, Inf. ѣт
F. — ю, — и, — ит

Praesens (aut Futurum) Indicativi.

	1	2	3
E. Sing. m	зрю лежѹ	зриши лежиши	зрит лежит
F. - -	волю	волиши	волит
Plur.	зрим лежим волим	зрите лежите волите	зрѧт лежат волѧт

Praesens Imperativi.

	1	2 3
Sing.	—	зри лежи воли
Plur.	зрѣм лежѣм волѣм	зрѣте лежѣте волѣте a)

Praesens Gerundivi.

		f.
Sing.	зрѧ лежа волѧ	зрѧщи лежащи волѧщи
Plur.	зрѧще лежаще волѧще	{ m. f. n.

Prae-

Praesens Participii passivi.

Sing. m	зрим болим	f. зрима болима	n. зримо болимо
Plur.	зрими болими	зримы болимы	зрима болима

Infinit.	зрѣти болити	Supin.	зрѣт болит

Praeteritum Indicativi.

Sing.	1 зрѣх болих	2 зрѣ боли	3 зрѣ β) боли
Plur.	зрѣхом болихом	зрѣсте болисте	зрѣсте болисте
Dual. m	зрѣхова	зрѣста	зрѣста
f.	зрѣховѣ	зрѣстѣ	зрѣстѣ
m.	болихова	болиста	болиста
f.	болиховѣ	болистѣ	болистѣ

Participium Activi.

Sing. m	зрѣл болил	f. зрѣла болила	n. зрѣло болило
Plur.	зрѣли болили } m. f. n.		

Praeteritum Gerundivi.

Sing. m.	зрѣв болив	f. зрѣвши боливши
Plur.	зрѣвше боливше } m. f. n.	

Praeteritum Participii passivi.

Sing. m	зрѣн болен	f. зрѣна болена	n. зрѣно болено
Plur.	зрѣни болени	зрѣны болены	зрѣна болена

α) Apud Recentiores зрим, зрите; лежим, лежите; волим, волите. At apud Veteres хвалѣте, веселѣтеса, пристѹпѣте, садѣте, вкѹсѣте, просѣте, uti in 1ma et 2da Conjugatione.

β) Praet. iterat. зрах, зраше, Dual. зраста, fem. зрастѣ Marci 15, 47. Sic волах, волаше a волѣти; млачаше (Russ. pro млащаше) Jud. 6, 11. a млатити.

Paradigma E. sequuntur Verba formae tertiae: мнѣти, звенѣти, видѣти, сѣдѣти etc. Exceptis tamen Inchoativis in ѣю, quorum Praesentia Paradigmati A. conformia sunt. Huc etiam pertinent, quoad Praesentia, verba, quae pro ѣти in Infinitivo ати (ати) amant, ut стою, стоиши, Imp. стой, стоим, стойте; лежѹ, слышѹ, слышиши etc.

Paradigmati F. se conformant Verba formae quartae: таити, таю, таиши; доити, дою, доиши; напоити; кѹпити, кѹплю, кѹпиши; родити, рождѹ, родиши; слезити, слежѹ (слезю), слезиши; гасити, гашѹ, гасиши; мѹтити, мѹщѹ, мѹтиши; пѹстити, пѹщѹ, пѹстиши.

Paradigmata E. et F. in Praesenti, omnium Modorum, non differunt. Distinguuntur autem in Infinitivo characteristicis vocalibus (ѣ, и) tertiae et quartae formae, atque hinc in temporibus affinibus seu analogis, Praeterito Indicativi, Gerundivi et Participii passivi. Sunt autem non pauca Verba, quae idem paradigma per omnia Tempora

ɔora aut Modos sequi non possunt, quod forma-
io Infinitivi diversa aliud subinde paradigma exi-
ʒat in Praeterito, quam in Praesenti, ut adeo
Verbum ejusdem formae quoad Praesens et ana-
ogos Modos aliam, et quoad Praeteritum ac In-
initivum, et Modos his affines, iterum aliam Con-
ugationem, aut saltem aliud Paradigma sequa-
ur. Hanc ob causam in formis Verborum Prae-
eritum et Infinitivum diligentius notare, et in
onstruenda Conjugationum tabula Tempora ana-
oga coordinare oportuit. Multa enim sunt Verba,
quae plene conjugari, id est, quoad omnia Tem-
pora et Modos inflecti non possunt, cognita so-
um Praesentis (aut Futuri) persona prima, nisi
etiam aut eorum Infinitivus aut Praeteritum sim-
plex notum sit, quorum cognitio omnino e for-
narum doctrina P. I. §. 62 — 75. exposita, quam
ormatio temporum §. 80 — 90. excipit, petenda
rit.

Verba duorum Paradigmatum.

§. 32. E Paradigmate A. ad Paradigma B.
ransiliunt 1) Verba formae primae in ю, quae in
nfinitivo et Praeterito crescunt, assumendо ѧ,
ıt даю, даѧти, даѧх; лїю, лїѧти, лїѧх; сѣю,
сѣѧти, сѣѧх. 2) Verba formae sextae in ѹю et
ѥю, ob Infinitivum in овати, ѥвати, cui tempora

analoga se conformant: кѹпѹю, кѹповати, hinc etiam кѹповахъ, кѹповалъ, кѹповалъ.

Ad paradigma B. transiliunt e paradigmate C. in Praeteritis Verba formae primae, quae Infinitivum in ати formant: зовѹ, звати, жвѹ, жвати; керѹ, брати; дерѹ, драти etc.

Eadem de causa e paradigmate D. ea Verba in нѹ, quae ratione Infinitivi ad formam primam spectant: имѹ, яти, ѧхъ, Part. pass. ѧтъ; жмѹ, жати, жахъ; пнѹ, пати, пахъ; кленѹ, клати, клахъ; жнѹ, жати; зачнѹ, зачати, зачахъ, зачатъ. Sic станѹ, стати; женѹ, гнати, гнахъ, Praet. Part. pass. гнанъ conformiter paradigmati B.

E paradigmate E. (Conjugat. III.) verba formae tertiae, quae Infinitivum formant in ати: боюса, боишиса, Inf. боатиса, Praet. боахса; держѹ, держати, держахъ, держалъ, державъ, держанъ; молчѹ, молчати etc. Adde сплю, спиши, Inf. спати, Praet. спахъ, Part. act. спалъ.

Ad paradigma E. transiliunt e paradigmate C. (Conjugat. II.) verba in ѹ, praecedente consona р, quae Infinitivum in ѣти formant: мрѹ, мреши, Inf. мрѣти, Praet. мрѣхъ (melius quam мрохъ), прострѹ, простр ѣти, простр ѣхъ. Sic мелю, мелеши, quod ratione Praesentis ad B. spectat, ob Infinitivum млѣти paradigmati E. se conformat.

Quo-

Quoad Praeterita ad B. recte quidem referuntur verba formae quintae in аю, ad E. vero verba formae tertiae in ѣю; sed haec et illa etiam secundum A. sine ulla difficultate inflecti possunt, servata nimirum ubique characteristica а et ѣ ante terminationes х, л, в, et participio passivo pro єн affigendo н, licet omnino Participium passivum питан paradigmati B. (слан), et тлѣн paradigmati E. (зрѣн) magis sit conforme. Confer jam питати, тлѣти cum бити.

би-ти	би-х	би-л	би-в	бї-єн
пита-ти	пита-х	пита-л	пита-в	пита-н
тлѣ-ти	тлѣ-х	тлѣ-л	тлѣ-в	тлѣ-н

Qui ejusmodi paradigmata postulet, secundum quae verba primae Conjugationis omnia (питаю, владѣю, ωснꙋю), per omnia Tempora et Modos ita conjugentur, ut ab uno paradigmate ad aliud deflectere non liceat, ei necesse erit, aut paradigmatum numerum ultra modum augere, aut ad verba irregularia amandare multa prorsus regularia. Tentanda igitur fuit nova Temporum analogorum coordinatio, ut adeo Praesentia constituant Conjugationis integrae medietatem unam, Praeterita vero alteram, quas ambas Infinitivus interpositus dividat. Hac methodo id effectum est, ut ex formis Infinitivi facile dijudicari possit, secundum quod paradigma tempora reliqua Infinitivo analoga sint inflectenda.

§. 33.

§. 33.

Anomalorum Conjugationes.

Conjugatio Verbi substantivi ѥсмь, бȣдȣ, быти.

Praes. Indicativi.	Sing.	1	ѥсмь	2	ѥси	3	ѥсть
	Plur.		ѥсмы		ѥсте		сȣть
	Dual.	m.	ѥсва		ѥста		ѥста
		f.	ѥсвѣ		ѥстѣ		ѥстѣ α)
Praes. Gerundivi.	Sing.	m.	сы	f.	сȣщи		
	Plur.		сȣще		сȣще		
	Dual.		сȣща		сȣщи β)		
Futurum.	Sing.	1	бȣдȣ	2	бȣдеши	3	бȣдет
	Plur.		бȣдем		бȣдете		бȣдȣт
	Dual.	m.	бȣдева		бȣдета		бȣдета
		f.	бȣдевѣ		бȣдетѣ		бȣдетѣ γ)
Imperativus.	Sing.		—	2	бȣди	3	бȣди
	Plur.		бȣдѣм		бȣдѣте		бȣдѣте
	Dual.	m.	бȣдѣва		бȣдѣта		бȣдѣта
		f.	бȣдѣвѣ		бȣдѣтѣ		бȣдѣтѣ
Fut. Gerundivi.	Sing.	m.	бȣдȣщ	f.	бȣдȣщи		
	Plur.		бȣдȣще				
	Dual.		бȣдȣща		бȣдȣщи		

Infinitivus. быти esse, fieri.

α) Olim 1. pers. sing. ѥсми, hinc ѥсмь; in plur. etiam ѥсмъ pro ѥсмы. ѥсмо in libris glagoliticis est vulgare illyricum. In Ostrog. 1 Cor. 15, 19. есме bis legitur, alias ubique есмы. In сȣть excidit ѥ. Sic et нѣсмь, нѣси, нѣсть, нѣсмы, нѣсте, не сȣть. Confer notam p. 396.

β) A сы est Adjectivum сый, ὁ ὤν, qui est, uti сȣщїй, сȣщаѧ (сȣщїѧ), сȣщее, a сȣщ.

γ)

γ) бꙋдꙋ ero, fiam, inflectitur prorsus regulariter, uti несꙋ. аще бꙋдꙋ si fuero, аще бꙋдеши si fueris etc. Sic etiam сбꙋдꙋсѧ, сбꙋдешисѧ etc. Pro Imperativi 3. pers. бꙋди, plur. бꙋдѣте alii Optativi personas adoptant: да бꙋдет sit, fiat, да бꙋдꙋт sint, fiant; да не бꙋдет absit.

Praet.	Sing. 1	бѣх 2.	бѣ 3	бѣ
I.	Plur.	бѣхом	бѣсте	бѣхꙋ, бѣша
	Dual. m.	бѣхова	бѣста	бѣста δ)
	f.	бѣховѣ	бѣстѣ	бѣстѣ

Praet.	Sing. 1	бѣах 2	бѣаше 3	бѣаше
Iterat.	Plur.	бѣахом	бѣасте	бѣахꙋ
	Dual.	бѣахова	бѣаста	бѣаста ε)

Praet.	Sing. 1	бых 2	быстъ 3	быстъ (бы)
II.	Plur.	быхом	бысте	быша
	Dual.	бысва	быста	быста ζ)

Praet.	Sing. m.	быв	f. бывши
Gerund.	Plur.	бывше	
	Dual.	бывша	бывши

Praet.	Sing. m.	был	f. была	n. было
Part.	Plur.	были	(быльі?)	(была?)
act.	Dual.	была	былѣ	былѣ η)

Praeteritum Participii passivi vacat, quia быти ceu Neutrum passivae flexionis capax non est; inflectuntur autem composita (ex praepositione et быти) activae significationis: забвен pro забывен, a забыти oblivisci.

Tem-

Tempora circumscripta.

Praet. Indic.	1	был кемь были кемы	2	был кеи были кете	3	был кеть были сꙋть
Plusquam-perf.	1	был бѣх были бѣхом	2	был бѣ были бѣсте	3	был бѣ были бѣхꙋ
Praet. Opt.	1	был бых были быхом	2	был бы были бысте	3	был бы были быша

Eodem modo, cum Participiis activis et passivis aliorum Verborum auxiliaria кемь, бѣх, бых, бꙋдꙋ connectendo, circumscripta tempora formantur. Vide P. 1. §. 84. 85. Pro бых primae personae rarius бым occurrit: дал бым darem, dedissem, Psal. 90, 18. in Ostrogiensi et Psalterio Veneto, in correcta editione nunc дал бых.

δ) Dual. persona 1. contractior бѣсва, f. бѣсвѣ, persona 2. et 3. etiam бѣхота, f. бѣхотѣ.

ε) Praeteriti iterativi seu imperfecti contractior persona 1. est бах, 2. et 3. баше, Plur. бахом, басте, бахꙋ seu баша, Dual. бахова et басва, баста, et productior 2. et 3. бѣашета pro бѣаста.

ζ) Praeteritum I. бѣх, бѣ idem est ac fui, *ich war*, a быти esse, et hujus Iterativum бах respondet Latinorum Imperfecto eram. Praeteritum vero II. idem est ac factus sum, *ich ward*, a быти fieri. Praet. бых pro бѣх postulant composita избыти, пребыти: избых, пребысть, пребыста. Sic et сбыстса; забыти, забых, забы oblitus est. Ipsa etiam radicalis syllaba бы latinae fi in fio, uti бꙋ in бꙋдꙋ latino fu, in Praeterito fui, fueram, affinis est, cum Slavi litera f careant et pro f labiales в aut п ament. Confer voces бꙋк et fagus, боб et faba, пламы et flamma.

и)

и) Pro fem. былы, et neutro была in plurali ubique masculinum были reperias. In glagoliticis quidem libris прѣсталє сѹть legeris, pro f. прѣсталы сѹть, at terminatio haec e vulgari hodierna dialecto assumta fuit. In libris autem, in quibus purior Slavonismus servatur, nullibi feminina aut neutra a masculinis hujus Participii distinguuntur. Luc. 23, 55. legunt editi: ꙗже бахѹ пришли quae venerant, quod et Codd. Mss. Vindobonenses confirmant, licet бѣхѹ pro бахѹ habeant. Matth. 11, 21. et 23. аще-бышѧ силы были бывшїѧ (Ostrog. бывшаꙗ) ввас. Sic et Luc. 10, 13. ubi et correcta бывшаꙗ legit. Bohemica et Polonica syntaxis his in locis ob femininum силы postulat былы, Illyrica былє. Meletius quidem in Duali была, f. былѣ, exhibet in circumscriptis temporibus: аще бы былаєва, былѣєвѣ, быласта, f. былѣстѣ, et аще бысва была, (f. бывѣ былѣ), быста была, (f. быстѣ былѣ) f. sed metuo, ne sine auctoritate id fecerit. Idem etiam pro arbitrio suo бышѧ masculinum, бышꙗ vero femininum esse statuit, cum tamen бышѧ et бышꙗ promiscue scribantur (vide Introd. pag. 12).

§. 34. Praeter єсмь anomala censentur, quae pro ю aut ѹ primae personae мь habent, nimirum ꙗмь (снѣмь), вѣмь, дамь, имамь. Haec in plurali prima servant мы, in secunda singulari си pro ши, excepto имамь, имаши.

S.	1	ꙗмь	снѣмь	вѣмь	дамь
	2	ꙗси	снѣси	вѣси	даси
	3	ꙗсть	снѣсть	вѣсть	дасть
Pl.	1	ꙗмы	снѣмы	вѣмы	дамы
	2	ꙗсте	снѣсте	вѣсте	дасте
	3	ꙗдат	снѣдат	вѣдат	дадат, дадѹт

a)

a) ꙗмь contractum est ex ꙗдмь, eliso д. Hinc Praesens Gerundivi ꙗды (et ꙗдѧ); f. ꙗдȣщи, Part. pass. ꙗдом, Infinitivus ꙗсти (quasi a ꙗдȣ), Praet. Indicat. ꙗдох, ꙗдє, Praet. Gerund. ꙗд, ꙗдши, Part. act. ꙗл (pro ꙗдл), Part. pass. ꙗдєн inflectuntur conformiter paradigmati C. (нєсȣ). Imperativus vero differt: ꙗждь, ꙗждьмы, ꙗждьтє, in editis recentioribus etiam ꙗди, ꙗдим, ꙗдитє (pro ꙗдѣм, ꙗдѣтє). Praeteritum ꙗх, ex ꙗдох contractum, et ejus Praet. iterativum ꙗдах sic inflectuntur:

1	2 3			
ꙗх	ꙗсть	ꙗхом	ꙗстє	ꙗхȣ
ꙗдах	ꙗдашє	ꙗдахом	ꙗдастє	ꙗдахȣ

Compositum снѣмь uti ꙗмь inflectendum est. Frequentativum autem ꙗдати, ꙗдаю, omnino regulare est, uti бываю a быти, вѣдаю a вѣмь.

b) Verbi вѣмь (contracti ex вѣдмь pro вѣдȣ) tempora Praeterita, cum ea Infinitivo вѣдѣти analoga sint, fere inflectuntur secundum paradigma E. (зрю, зрѣти). 1. вѣдѣх, 2. 3. вѣдѣ, Pl. вѣдѣхом etc. вѣдѣл, вѣдѣв, вѣдѣн, Inf. olim et вѣсти, quasi a forma вѣдȣ, hinc etiam Gerund. вѣды (вѣдый), f. вѣдȣщи, (apud Recentiores et вѣдѧ: вѣдѧщи), Part. pass. вѣдом conformiter paradigmati нєсȣ. At Imper. вѣждь, вѣждьмы, вѣждьтє, recentius etiam вѣди, вѣдим, вѣдитє (pro вѣдѣм, вѣдѣтє). Sic et compositum повѣмь:

вѣмь: повѣждь etc. Praet. вѣдѣ 2dae et 3tiae personae etiam de prima persona Praesentis usurpabatur: вѣдѣ novi, scio, невѣдѣ nescio. Sic et свѣдѣ *συνοιδα*, conscius sum.

c) A Futuro дамь, dabo, Inf. дати, deducta tempora partim regularia sunt, uti дах, дахом, дасте, даша, дал, дав, дан, partim irregularia a forma obsoleta дадꙋ. Hinc tertia persona plur. дадꙋт et дадат, Imper. даждь (pro дади), даждьмы, даждьте; sic et подаждь, предаждь. дадим, дадите a Russis invecta sunt. Praet. 2. et 3. pers. olim дасть, nunc дал еси in secunda, et даде in tertia, in editionibus leguntur. Praet. iterat. дадях, дадѣаше etc. Tempora iterativae formae давати, даю, regulariter inflectuntur: дай, дайм, дайте, Gerund. дая, дающи, Part. pass. praes: даем, praet. даян, inde Verbale даяніе.

Ostrogiensis editio et Psalt. Venetum servavit дасть pro recenti даде multis in locis. сребра своего недастъ влихвꙋ non dedit ad usuram Psal. 14, 5., вышній дасть глас свой dedit vocem suam. Primo loco in Ostrog. дастъ, altero дасть scriptum est, cum utroque loco дасть scribendum fuerit. Psalt. Venetum дасть quidem exhibet, cum ubique ь pro ъ serbico more ponat. Maluerunt itaque editores substituendo даде Praeteritum a futuro дасть distinguere. In secunda persona pro veteri дасть jam antiquae editiones exhibent circumscriptum Praeteritum дал еси. Psal. 4, 8. дал еси веселіе въ сердци моем dedisti laetitiam in corde meo. Posteriores editiones male hoc loco сердцѣ in Locali pro сердци.

d)

d) Verbum defectivum имамь, имаши, имать, имамы, имате, personam tertiam plur. имѹт ab имѹ, inde et Gerund. имы (имый), имѹщи, et alia tempora a forma имѣти deducit: Imper. имѣй, имѣим, имѣйте, Gerund. имѣв, Praet. имѣх, имѣ, имѣхом, имѣсте, имѣша seu имѣхѹ, Part. act. имѣл, Gerund. Praet. имѣв, Part. pass. имѣн, inde Verbale имѣніе. Praet. Iter. имах, имѣах, имаше etc. Ab имѹ vero, quod non solum forma, sed etiam significatione alias differt, formatur Imper. ими, имѣм, имѣте, Praet. Gerund. ем (pro им), емши, Inf. яти, inde ях, я (ят), яхом, ясте, яша, Part. act. ял, pass. ят. Hujus Praesens est емлю a емати seu имати. In exprimenda formula fidem habere, omnes formae locum habent: вѣрѹ емлю, вѣрѹ имѹ, вѣры не яша, вѣрѹ имѣй, вѣрѹ имать. Composita поимѹ, пріимѹ, пріемлю, вонмѹ, внати, внемлю, внимати etc. simplicibus se conformant, et pro ratione diversarum formarum diversa sequuntur paradigmata.

§. 35. Alia mutuantur tempora quaedam ab alio themate. A Defectivo идѹ est Imperat. иди, идѣм, идѣте, Praes. Gerund. иды (идый), идѹщи, Praet. идох, иде, идохом, идосте, идоша, Praet. iterat. идах, идаше etc. Inf. ити. Alia tempora petuntur ab obsoleto шедѹ: Praet. Gerund. шед, шедши, Part. act.

act. шел, шла, шло, plur. шли, inde tempora circumscripta, шел еси pro secunda persona идѣ. пришелъ еси. pro прїиде, pro tertia пришел есть, бѣ пришел, бахꙋ пришли. Apoc. 17, 10. непришла in Ostrogiensi et aliis, sine есть, more Polonorum et Russorum, in correcta nunc прїиде; аще не быхъ пришел и глаголал им Joh. 15, 22. si non venissem et locutus fuissem eis. Part. pass. шит inusitatum quidem est, inde tamen Boh. шитїе, пришитїе, взешитїе, et Slavicum шествїе (pro шетствїе) deducta sunt.

A градꙋ, venio, est грады (градый), градꙋщи, Praet. граде, градохъ etc. Praet. iterat. градахъ, градаше (градѣаше), градахом, градасте; alia tempora deficiunt, cum ab идꙋ aut ходꙋ peti soleant.

A рекꙋ (рѣкꙋ) Praeteritum рекохъ, рече, рекохом, рекосте, рекоша regulariter inflectitur; рѣхъ vero, рѣхом, рѣсте, рѣша sunt a verbo obsoleto рѣю, quod graeco ῥέω respondet.

Quae ex lege ob Infinitivi formam ex uno ad aliud Conjugationis paradigma quoad tempora analoga transferri solent, irregularia proprie dici non possunt. His tamen accedunt Verba имꙋ, пнꙋ, жнꙋ, начнꙋ et reliqua hujus formae, quae ob Infinitivos яти, пати, жати, начати, quoad Praeterita quidem ad primam referenda sunt, Praeteritum tamen Gerundivi secundum Paradigma C. in-

inflectunt: км, кмши; распен, распеншѝ; начен, наченши. Sic et жен, женши antiquo more, licet jam in Ostrogiensi et aliis editionibus Jac. 5, 4 жавших pro veteri женших legatur.

§. 36. Alia non nisi quoad unam alteramque personam a regula deflectunt. А҆ хощꙋ, (-еши, -ет, -ем, -ете) tertia pluralis est хотѧт, Praes. Gerund. хотѧ, хотѧщи, Imper. хотѣй. Inf. хотѣти, Praet. хотѣ, et alia tempora his analoga respondent paradigmati E.

чтꙋ, lego, Inf. чести, Praet. четох, чете, Partic. act. чел (eliso т pro четл) prorsus regulariter inflectitur. At a чтꙋ, honoro, Russi formarunt Infin. чтити, quem Act. 18, 13. jam Ostrogiensis habet, pro чести (Codd. Serb. чисти). Hinc Joh. 5, 23. иже не чтит сн҃а, не чтит оц҃а in editionibus novis, licet чтете Joh. 8, 49 et Act. 17, 23. in iisdem immutatum servarint. At regulare чтет Joh. 5, 23. non solum in Mss., sed etiam in Ostrogiensi et in Evangeliis Moscuae 1606 impressis legitur. почтил, почтив russica sunt, non slavica.

А҆ видѣти, вижꙋ, Imper. виждь adhuc in Psalmis habetur, plur. vero видите videte, certe et olim виждьте, cum Bohemi визте a singulari виз adhuc retinuerint. Confer Imper. вѣждь a вѣдѣти.

Sub-

Subinde tempora reperias, quae anomala videantur, quod a formis obsoletis orta sint. Sic лады (владый), владѹщи, а владѹ, власти, pro qua forma владѣти substituta fuit, a qua utique Praesens Gerundivi est влада, владащи. Nihil jam miraberis in antiquis editionibus Luc. 2, 2. legi владѹщѹ pro hodierno владащѹ. Luc. 15, 23. et 27. legebatur olim телец оупитѣнный, nunc cum Ostrogiensi оупитанный, et v. 30. olim et nunc питомый. оупитѣн nimirum est a forma minus obvia питѣти, оупитан a forma maxime usitata питати, et питом (Praesens Participii passivi) a forma prorsus obsoleta питѹ. Similiter искы, искѹщи (Gerundivi Praesens) et иском (Part. pass. Praes.) videntur esse anomala, si ab искати, ищѹ, deducere velis; sunt autem regulariter formata a forma obsoleta искѹ.

§. 37. Impersonalium conjugatio a personalium verborum conjugatione non differt. Conjugabis itaque подобает, oportet, Praet. подобаше conformiter primae; мнитса, videtur, Praeteritum мнашеса conformiter tertiae. Sic достоит, довлѣет, слѹчаетса. In formula лѣть есть, licet, licitum est, non nisi tempora Verbi есть mutabis: лѣть баше, лѣть быть, лѣть бѹдет, аще бы лѣть было si liceret, si licuisset.

§. 38. Passivi conjugatio, si illud ope affixi reciproci сѧ exprimatur, eadem est, quae activi. Igitur чтꙋсѧ, legor, conjugabis, uti чтꙋ lego.

чтꙋсѧ	чтешисѧ	чтетсѧ
чтемсѧ	чтетесѧ	чтꙋтсѧ

Praeteritum чтохсѧ, чтесѧ, чтохомсѧ, чтостесѧ, чтошасѧ etc. Infinitivus честисѧ etiam circumscribi solet, cum participio passivo чтен connectendo быти: чтенꙋ быти. Sic et futurum ope бꙋдꙋ, Praeteritum ope есмь et бых circumscribuntur:

Fut. чтен (f. чтена, n. чтено) бꙋдꙋ etc.
чтени (f. чтены, n. чтена) бꙋдем etc.

Praet. a)	чтен	есмь	чтени	есмы
	чтен	еси	чтени	есте
	чтен	есть	чтени	сꙋть
Praet. b)	чтен	бых	чтени	быхом
	чтен	бысть	чтени	бысте
	чтен	бысть	чтени	быша.

Eodem modo читаем есмь, читаем aut читан бываю, бываеши, бывает, conjugantur, habita simul ratione generis: читана бывает, читано бывает.

§. 39. Nec aliter conjugantur Praeteritum ope есмь circumscriptum, Imperfectum (et Plusquamper-

perfectum) Optativi et Futurum exactum, quae a participio activo in л ope auxiliarium бых, бꙋдꙋ formantur, de quibus P.I. §. 78, 84, 85. pluribus.

дал есмь, дал еси, дал есть.
дали есмы, дали есте, дали сꙋть.

Sic et Plusquamperfectum бѣх ходил, бѣ ходил, бѣхом ходили, бѣсте ходили, бѣхꙋ ходили.

да бых имѣл да быхом имѣли
да бы имѣл да бысте имѣли
да бы имѣл да быша имѣли.

Primam personam Praeteriti circumscripti cum есмь in Psalmis et Novo Testamento nullibi reperias, sed simplex Praeteritum. Tertiam quidem non raro, at saepissime secundam. Editores enim maluerunt secundae simplici, cum a tertia distincta non sit sensumque subinde reddat ambiguum, vix non ubique circumscriptam ope еси substituere. Apoc. 17, 12. Ostrog. legit таже видѣ, correcta vero таже видѣл еси. Psalmo 88., in Ostrogiensi et Psalterio Veneto persona secunda Praeteriti simplex saepe retenta fuit, in correcta nunquam. V. 3. Ostrog. legit рече pro рекл еси, quod postremum et Venetum Psalt. An. 1561 exhibet. At v. 12. основа Ven. pro основал еси, v. 13 Ostrog. et Ven. ты създа pro создал еси, v. 20. рече utraque pro рекл еси, v. 39. тыже ѿринꙋ и оуничижи и ѿврьже Ven. Sic et Ostrog. sed pro ѿврьже legit негодова, correcta негодовал еси, v. 44. незастꙋпи Ven. et Ostrog. v. 45. поврьже pro повергл еси. v. 49. създа, v. 50. клатса (Ven. клетсе) pro клался еси. Vice versa primam personam peri-

 phra-

phrasticam simplici Praeterito reddere solent: дах pro дал есмь Levit. 6, 17. Alia exempla ex Ostrog. vide p. 389. Immo Apoc. 17, 10. pro непришел (sine есть) recte substituerunt непріидє.

Optativi personam secundam a tertia Veteres non distinxere. Utrique enim бы tribuebatur. Nec deest etiam in postrema editione exemplum, quo id firmari possit. Luc. 19, 42. аще бы разѹмѣл и ты si cognovisses et tu. Olim et in libris paulo ante Correctionem editis Joh. 11, 21. аще бы здѣ был si fuisses hic, et v. 32. аще бы был здѣ, ubi nunc бы еси был legitur. аще бы вѣдала vide p. 391, аще бы всхотѣл p. 392. Addam corruptum locum ex Apocalypsi c. 3, 15. неда стѹден бы был ни тепл (legendum utique ли seu или тепл), utinam (неда, vide p. 453) frigidus esses aut calidus. Verba haec Correctores in margine sic reddiderunt: ѡ да бы стѹден был еси или горящ. Dicendum fuit да бы был sine еси.

Bohemi olim solo бы in secunda persona usi sunt, at nunc affigunt с (quod utique ex си seu еси contractum est) auxiliari бы ad discernendam personam secundam a tertia: далбыс, кдыбыс хтѣл. Poloni similiter ś: byłbyś. Hos itaque Meletius aliique imitati sunt, qui бы еси pro бы, et бы еси читал pro бы читал secundae personae pro arbitrio suo tribuerunt. Russi et Illyrii бы omnibus personis, cum has Pronominibus exprimant, in singulari et plurali tribuunt; Bohemi et Poloni duntaxat tertiae in utroque numero. Hinc factum est, ut in libris slavicis бы etiam in plurali pro

быша

бышa subinde legatur. Hebr. 10, 12. in correcta editione: престали бы быти приносимы, melius Ostrog. престали оубо бышa, atque duo Mss. Vindobonenses не бышa престали. Hebr. 11, 15. ащебы оубω оно помнили - имѣли бы времѧ, Ostrog. аще она помнахѹ - имѣли оубо бышa. 1 Joh. 2, 19. аще бы ѿ нас были, пребыли оубω бышa с нами, Ostrogiensis etiam in primo membro аще бо бышa ѿ нас. Aliis tamen in locis, in quibus nihil reficiendum fuit, etiam in postrema editione intactum mansit plurale бышa: да бышa имѣли Joh. 8, 6. аще бо бышa разѹмѣли, не бышa гда славы распали 1 Cor. 2, 8.

§. 40.

Observationes in Conjugationum flexiones.

Cum libros antiquos magis sequi oportuerit, quam novos a Russis editos, qui flexiones Verborum dialecti russicae sequi solent, fieri omnino non potuit, ut flexiones in schemate generali et paradigmatibus signatae in omnibus temporibus cum aliorum Grammaticorum terminationibus convenirent. Quapropter monendus est lector, me sine auctoritate codicum nihil statuisse. Miror itaque, Petrum Vinogradow Russum et Abr. Mrazović Serbum, in signanda persona prima et secunda Dualis, potius sequi voluisse novatores illos, qui ма pro ва primae, ва pro та secundae personae sine auctoritate legitima tribuere maluerunt, quam Meletii Smotriskii editionem An. 1619

Jevii in Lituania impressam. In posteriori enim, Mosquensi An. 1721, quae Rimnicii An. 1755 recusa fuit, flexiones dualis ва, та, quae recte in prima signatae erant, in ма, ва, summa audacia ab editore mutatae sunt. Editor enim russus Grammaticae Mosquae An. 1648 inchoatae, An. vero 1651 absolutae, praecepta pro oraculo habuit, spreta Meletii auctoritate. Observavit quidem P. Vinogradow Marci 10, 35. legi хощева, просивы (addere potuisset сядева v. 37, можева v. 39.), monetque secundam personam nunc quidem finiri in та (immo et olim), in tabula autem conjugationum praemissa eas terminationes fuisse appositas (nimirum ма, ва, та), quibus apud Veteres personae distinctae fuerint. Atqui haec aliter se habere, inspectis codicibus et editionibus antiquis, cuilibet patebit. In his enim nuspiam terminationem primae personae ма, sed constanter ва aut вѣ (hae enim frequenter confundi solent) et in secunda та reperies. Confirmant hoc Bohemorum et Polonorum scriptores veteres, maxime vero, qui duali numero adhuc hodie utuntur, Vinidi in Carniolia, Venedique in Lusatia. Confer Carniolicum несева, несета, несета; любива, любита etc.

* Velim G. S. Bandtke Grammaticam Polonicam secundis curis Wratislaviae 1818 editam inspicias in qua p. 249 et 312, de obsoletis suffixis (ut vocat) nu-

meri

meri dualis ва, та agitur. Is Silesiorum dualem in ма Soloecismum vocat. Etiam Bohemorum quidam, pro obsoleto ва substituere maluerunt ма; censebant enim a prima persona pluralis мы formari posse aut debere dualem in ма. Hoc et Russorum Grammaticis arrisit. At in edendis libris slavicis nihil innovandum erat: servandus potius fuit Dualis antiquus, non alius confingendus. Pessime itaque factum est ab editoribus, quod Joh. 10, 50. есвѣ (pro есва) antiquarum editionum mutarint in есма, Joh. 14, 23. пріидевѣ, створивѣ in пріидема, створима, in novissima editione neglecto duali пріидем, створим. Qui duales in plurales commutarunt, saltem lectoribus gratificari voluere, quod innumeris in locis, praecipue in correcta editione factum est. Luc. 22, 9. она же рекоста емꙋ, гдѣ хощеши, оуготоваем. Hic jam Ostrog. et Mardarii editio pluralem primae personae pro оуготовавѣ exhibent, licet dualem tertiae personae она рекоста servarint. Sic Luc. 2, 48. antiquae editiones legunt искаховѣ, et Luc. 9, 54. речевѣ, mediae искахома, речема, postremae vero искахом, речем. Job. 11, 20. olim legebatur очи - истаетѣ oculi deficient, nunc in Bibliis correctis dualis in pluralem истают mutatus est.

Flexionem Imperativi in prima persona ѣм, in secunda plur. ѣте vere slavicam esse, multis exemplis doceri potest. Ipse etiam Meletius hanc terminationem in verbis in ꙋ probavit: чтѣм, бꙋдѣм, чтѣте, бꙋдѣте; et hac ratione Imperativus differt alia vocali ab iisdem personis Indicativi чтем, бꙋдем. Sic идѣм, идѣте, падѣм, вонмѣм, станѣм, блюдѣте, помозѣте, ждѣте, рцѣте. Adde воздѣжѣте et воздеждѣте elevate, ѡслабѣте. Immo et вспоем pro вспоим, взꙋпіем

pro

pro вз8піим. At vero небываим, раз8мѣим, раз8мѣйте, помаз8им, целѹим, м8дрств8им etc. In Apostolo Damiani, non solum verborum tertiae conjugationis, sed et aliorum persona secunda terminatur in ите: станите, вздадите, кмлите. In aliis tamen libris et verba tertiae Conjugationis adhuc antiquam flexionem retinuere: хвалѣте, просѣте etc. Huic maluit Meletius flexionem им, ите in Conjugatione secunda (nobis tertia) praeferre, et Imperativum творúм, творúте solo accentu ab Indicativi personis твóрим, твóрите distinguere.

Deinde notandum, personam tertiam Imperativi singularem et pluralem a secunda non differre, licet Meletius et alii Optativi (i. e. Indicativi cum particula да) personis да чтет, да чт8т, да творит, да творат tertiam Imperativi suppleant. In deprecativo tamen modo, qui omnino apud Slavos idem est ac Imperativus, etiam Meletius personam tertiam singularem, atque dualem secundae aequalem fecit: чти он, твори он, б8ди он, чтѣта, творита, б8дѣта.

Rarius persona secunda Imperativi ope particulae да Praesenti aut Futuro Indicativi praefixa suppletur: да б8деши pro б8ди, да речеши pro рци. Imperativo autem praefigere да prorsus insolitum est. Legitur tamen 2 Reg. 14, 32. in Ostrog. ащели бы есть въ мнѣ неправда, то да оубій ма. Melius (deleto

бы

кы in primo membro et да in secundo) correcta editio: аще же есть во мнѣ неправда, то оумертви мя, καὶ θανάτωσόν με.

In Praeterito secundam personam simplicem singularis numeri, licet a tertia non differat, restituendam censui, cum in antiquis libris ejus usus satis frequens sit. Non enim potui methodum Grammaticorum probare, qui cum Praeterito simplici, in quo genera non distinguuntur, circumscriptum (e participio activo in л formatum) conjungere maluerunt, post primam бѣх inserendo был, была, было (еси), post чтох, читах, творих interponendo чел, чла, чло, читал, читала, читало, творил, творила, творило, in Duali et Plurali vero iterum secundam personam Praeteriti simplicis бѣсте, чтосте, читасте, твористе assumendo.

Meletius quidem читал, -ла, -ло Praeterito simplici, et читал еси periphrastico tribuit. At был, читал, творил sine еси duntaxat in russ. lingua, cum in ea personae pronomine signentur, locum habere potest. был enim, читал, творил, sine auxiliari есм, бѫдѫ, бых, de nulla persona dici possunt, quamvis de tertia (subintellecto nimirum есть) subinde legantur, uti 2 Cor. 2, 5. аще ли кто wскорбил мене, не мене wскорби. In libris veteris Testamenti serius translatis plura exempla invenias.

In Gerundivis neutrius terminationem distinguere non potui a masculina, cum haec et neu-

tris

tris conveniat: царство раздѣлласа, око ѡслепла, сматаса море, сердце гора: не сердцели наю (nunc наше) гора бѣ въ наю (nunc внас). Reperiuntur quidem древо гнїюще, падше зерно, sed hoc in casu neutrum гнїюще respondet masculino гнїющ seu гнїлий, падше vero masculino падш seu падший, quorum utrumque hac terminatione gaudens jam qualitatem Adjectivi induit. Nam гнїа, cum putrescit, (Gall. en pourissant), non prorsus idem est ac гнїющ (n. гнїюще) putrescens, (Gall. pourissant), et пад cum cecidisset, aliquatenus differt a падш (n. падше) quod cecidit. Feminino autem semper adhaeret in Praes. Gerund. щи, Praet. ши. Pauca haec pro vindicando Schemate generali et paradigmatibus a me expositis dicta sunto.

Notae generales et speciales in quaedam tempora.

§. 41. In genere notandum, vocales syllabae radicalis in Conjugatione non mutari, exceptis his paucis, quorum Infinitivus et Praeteritum aliam vocalem, quam Praesens aut Futurum postulat, uti пѣти, пѣх, a пою; лѣщи, лѣгох a лагу; сѣсти, сѣдох a саду. Adde Fut. ѡбращу, ab ѡбрѣтати, ѡбрѣтаю.

Mutantur vero transformabiles consonae in alias, et quidem 1. г in з, к in ц, ante и, ѣм,

ѣте

ѣте in Imperativo (Conjug. secundae): помози, помозѣм, помозѣте a помогꙋ; теци, тецѣм, тецѣте a текꙋ.

2. In Indicativo ejusdem Conjugationis г in ж, х in ш, к in ч: помогꙋ, поможеши, поможет, поможем, поможете; верхꙋ, вершеши, вершет, вершем, вершете; текꙋ, течеши, течет, течем, течете. Idem fit ante ен Participii passivi: вержен a вергꙋ, разжжен a разжгꙋ, вершен a верхꙋ, ѡдшен ab ѡдхнꙋ, речен a рекꙋ. At literae д, т, з, с nullam in secunda Conjugatione ante ен subeunt mutationem: веден a ведꙋ, плетен a плетꙋ, везен a везꙋ, спасен a спасꙋ.

3. Ante ен Participii passivi Verborum in ити (tertiae Conjug. Parad. F.) mutantur etiam д, т, з, с, ст, uti §. XII. Introd. dictum est: рожден a родити, оутвержден ab оутвердити, позлащен a позлатити, хыщен a хытити, прекращен a прекратити, поражен a поразити, свѣшен a свѣсити, мщен a мстити, прелщен a прелстити. Adde изпражнен ab изпразнити, съблажнен a съблазнити, оумꙋжден ab оумꙋдрити, помышлен a помыслити, изощрен (et изострен) ab изострити, оумерщвен (оумерщвлен) ab оумертвити, оухыщрен ab оухытрити, преизпещрен a преизпестрити, quamvis inter literas transformabiles et terminationem ен literae в, н, л, р interpositae sint.

Ser-

Serbici librarii in Codd. slavicis post н, л, р constanter кн pro ен scribunt: схранкн, испанкн, трижнкн a тризнити, молкн, ѡзлоблкн, зтворкн. Verba autem formae ѣти (Parad. E) transformationem literarum ante ѣн non admittunt; вѣдѣн a вѣдѣти, запустѣн a запустѣтїа. Hinc свѣтѣнїе Joh. 5, 35. et Exod. 27, 20. a forma свѣтѣти.)

4. Labiales ante ен Part. passivi inserunt л epentheticum: ꙗвлен, славлен, возлюблен, ѡслаблен, ѡслѣплен, преступлен, посрамлен, a ꙗвити славити, возлюбити etc. Excipe оуꙗзвен, благословен.

5. Eadem epenthesis et literarum transformatio locum habet in Praeterito Gerundivi ante ь, quando rejecto ив contrahi solet: ѡставль, возлюбль, приступль, pro ѡставив, возлюбив, приступив, преломль pro преломив. Sic ѡбновльши, in plur. приступльше, pro ѡбновивши, приступивше. Porro пригвождь, рождьши, заблуждьше, pro пригвоздив, родивши etc. вкуш, возглаш pro вкусив etc. вплъщши (воплощши) pro вплътив, ѡбращсѧ pro ѡбратився, запрѣщ, pro запрѣтив; пощсѧ pro постився; крещшесѧ pro крестившесѧ, ѡчищсѧ pro ѡчистився. Excipe ѡстрастших (Ven. оустрастших) Psal. 16, 9. ταλαιπωρησάντων, qui afflixerunt, ab ѡстрастити.

6.

6. Literas д et т ante л participii activi elidi, diximus Cap. II. Introduct. p. 48. Hinc навел a наведꙋ, пробол pro прободл, пл pro падл, пал pro падл a падꙋ, чел, чла, чло pro четл, чтла, чтло a чтꙋ, wкрѣл ab wбрѣтꙋ, срѣло Job. 4, 12. recte in Ostrogiensi, a срѣтꙋ, Praet. срѣте, срѣтох, male omnino in correcta срѣтило, quasi a forma (ficta) срѣтити.

7. Praeteritum primae Conjugat. solet post vocalem tertiae personae singularis paragogicum т assumere: пит, попит, прїпит, wбпит, ѿпит (ѿнат) pro п, поп etc. Sic начат, почат, запат, клатса, wбвит, повит, пит, пролит. In secunda Conj. rarius: оумрет, прострет. Rarissime in plurali post хꙋ: впрашахꙋт in Damiani Apostolo, свршахꙋть Mich. 2, 1. in Ostrogiensi, искахꙋть 2 Reg. 17, 20. in eadem, in correcta искаша.

8. In verbis formae tertiae et quartae, spectantibus ad tertiam Conjugationem, quorum prima persona facta transformabilium literarum mutatione in ждꙋ, жꙋ, шꙋ, щꙋ terminatur, restituenda est characteristica consona primigenia (quam ex Infinitivo cognoscas) jam in secunda persona et reliquis omnibus: виждꙋ, видиши, видит etc. рождꙋ, родиши, родит, Imper. роди, Gerund. рода etc. поражꙋ, поразиши etc. глашꙋ, гласиши etc. плащꙋ, платиши, платити; пꙋщꙋ, пꙋстиши,

пꙋ-

пꙋстити etc. Verba autem quintae formae, quae sunt primae Conjugationis, transformatam literam servant in omnibus temporibus Praesenti analogis et primigeniam characteristicam non nisi in Infinitivo et Praeteritis recipiunt: стражꙋ, стражеши, Imper. страждн, Gerund. стражда, Infin. страдати, Praet. страдах etc. Sic мажꙋ, Imp. мажи, Gerund. мажа, мажꙋщи etc. Sic пишꙋ, дышꙋ, плачꙋ, алчꙋ, мещꙋ, ищꙋ, Inf. мазати, писати, дыхати, плакати, алкати, метати, искати. Idem valet de euphonico л ante ю. Servant illud verba Conjug. primae per totum Praesens omnium Modorum кмлю, кмлеши, кмлет; каплю, каплеши, каплет etc. Inf. капати, Praet. капах. Rejiciunt illud jam in secunda persona verba Conjug. tertiae: ѡвлю, ѡвиши, Inf. ѡвити; кꙋплю, кꙋпиши, Inf. кꙋпити.

9. Ante ах, аше euphonicum л inserunt verba Conjug. tertiae, non vero secundae. Hinc facile dijudicabis, quid intersit inter живаше et живлаше. Hoc enim est Praet. iterat. a живити, illud a живꙋ. Eadem lege fit transformabilium mutatio ante а, ut ante ен Part. passivi. Hinc блажах, блажаше Praet. iterat. a блазити, rectius quam блазах, блазаше. In млачаше Jud. 6, 11. ч russico more pro щ scriptum est, slavice млащаше a млатити. Confer P. I. p. 387.

10.

10. In specie notabis, quoad Praesens, мы servari in prima plurali anomalorum, in aliis omnibus nunc contrahi in м. At non desunt vestigia, etiam regularium verborum primam in мы terminatam fuisse. Praeter бѫдемы, поживемы, quae in antiquissimo изборник sec. XI. leguntur, etiam codex Caesareus (olim Hankianus) Matth. 28, 14. habet оуглаголемы persuadebimus, πείσομεν, nunc оутолим. Subinde et anomala in Codd. antiquis rejiciunt ы. Differt autem pluralis кемъ, вѣмъ, имамъ a singulari кемь, вѣмь, имамь, in iis codicibus qui discrimen inter ь et ъ accuratius observant. In Damiani Apostolo ceu codice Serbico hoc discrimen neglectum est, cum ь ubique pro ъ scribatur: мы кемь, послѹси кемь, вѣмьбо scimus enim. In eodem semel et живемо pro живем scriptum est.

Slavi meridionales omnes (Illyrii, Croatae, Carnioli) pro slavico м (seu мы) amant мо. Hinc кемо, нѣкемо, вѣмо, дамо, знаемо, оставлаемо immo et възсилламо pro възсылаем etiam in libros slavicos a Serbis sec. XVI. editos irrepsere. Poloni constanter мы retinuere, quod tamen non raro (post е et и) in м: чиним, дает, contrahunt. Bohemi мы mutarunt successu temporis in ме, quod nonnisi post е contrahere solent: бѫдем pro бѫдеме a singulari бѫдѫ. Nunquam vero post а, quod nec Poloni faciunt, neque post и, quia ам et им in singulari adoptarunt, pro veteri terminatione аю et ю. Eandem ob causam Illyrii бѫдемо, видимо, играмо, contrahere non possunt in бѫ-

дем,

дем, видим, играм, quia illis ем, им, ам sunt terminationes singularis numeri. In glagoliticis libris ante Caramani correctionem editis non solum исплевемо, любимо, пожирајемо, имамо et имами, јесмо et јесми, sed etiam in Praeterito -хомо et -смо: пригахомо, послужисмо, познасмо etc. leguntur. јесме etiam in Ostrog. legi, monui p. 534. α). Addam hic дали есме inveniri in literis russicis (грамота) An. 1265.

јесмь ex јесми, quod p. 389. e libro Esther Ostrog. editionis citavi, contractum est. Hinc et alia anomala in м terminata in singulari мь liquidum requirunt. Licebit itaque мь, utpote characteristicam primae personae singularis, conferre cum Graecorum verbis in μι, et personas tertias in ть (pro ти) terminatas, cum terminationibus linguae Samskrdam Indorum. In secunda persona singulari vetus slavica retinuit adhuc и: будеши, имаши, quod et Indicae est commune. At dialecti vulgares omnes и resciderunt: будеш, имаш.

Ex speciminibus Orthographiae antiquae, quae Introduct. Cap. IV. §. VII. data sunt, constat tertiam personam singularem et pluralem omnium verborum in codicibus seculi XI. XII. XIII. terminari in ть, quod a pluribus seculis in тъ mutatum est. Anomala tamen ть servarunt. Hinc јесть contractum censeri debet ex јести, quod Bohemi in јестить emphatico retinent. Huic Graecorum ἐστὶ affine est, et plurales in ι (εισι, λεγουσι, dor. λέγοντι) respondent slavicae terminationi in уть, ать.

A librariis confundi е et ь in fine post т tertiae pers. sing. et secundae pluralis in Codd. antiquis saepius observavi. можете in tertia singulari pro можеть, будете pro будеть in literis (грамота) anni 1229, бу-

сльі-

слышате in tertia plurali pro оуслышать, et лежите, прѣклонитесѧ in tertia singulari pro лежить, прѣклонитьсѧ, vice versa оузрить in secunda pers. plur. pro оузрите in codice Vindobonensi Caesareo (olim Hankiano), alia alibi exarata leguntur. т emphaticum seu paragogicum in наѧтъ, зачатъ, питъ, et т participii passivi пѣтъ, проклѧтъ etiam olim, utpote solidum, crasso ъ notabatur.

Tertiae personae Conjug. II. paradigmatis D. quandoque amittunt н in singulari ante ет, et in plurali ante ꙋт. Ezech. 21, 7. издшет ἐκψύξει legitur pro издхнет. Sic et Plur. иссшꙋт ab исхнꙋ, иссѧчют ab иссѧкнꙋ, excluso н, secundum paradigma B. inflectuntur, mutando transformabiles х et к. ит pro ет in tertia singulari est inflexio russica. Sir. 32, 25. вонмит προσέχει in Ostrogiensi est а вонмꙋ pro вонмет. Correcta hic iterativum внимает recte substituit. чтит Joh. 5, 23. pro чтет а чтꙋ. Vide supra p. 542.

11. In Imperativo рекꙋ elidit е: рци, рцѣте (nunc рцы, рцыте); in Codd. serbicis etiam пьцисе, пьцѣтесе а пекꙋсѧ, immo стьцѣмсе, concurramus, а стекꙋ. At in composito ѿрецисѧ vocalis е elidi non solet. воздѣжи, воздѣжѣте (воздѣжите) elevate, pro воздѣжди, воздѣждѣте, повѣж pro повѣждь, подаж pro подаждь russici Codd. exhibent. -лѧжи, лѧжѣте (лѧжите) est а лѧжꙋ, лѧгати (Conjugationis I. Paradigma B.), quamvis

vis et лгѹ in usu sit. садѣте in садьте antiquus codex contrahit, Bohemorum more, qui ѣ excludere solent: ведьте pro ведѣте, бѹдьте pro бѹдѣте. Damiani Apostolus, quamvis живѣте, блюдѣте, прїимѣте, кльнѣте, ѡблѣцѣте, прѣбѹдѣм, тьцѣм, immo бєпоѣм (pro бєпоим) legat, tamen in aliis и pro ѣ, praeprimis in verbis tertiae Conjugationis habet: сѹдите, творите, похвалите, слышите etc. Nunc etiam in secunda Conjugat. им, ите pro ѣм, ѣте in usu est. внидите, посприте, соберите, воззовите Joel 1, 13. 14. in correcta leguntur, in Ostrogiensi vero внидѣте, оусплѣте, съберѣте, вьзовѣте. Male tamen оуспл ѣте pro оуспѣте formatum est a сплю, спиши, cum verba tertiae Conjugat. л epentheticum in Imperativo non servent. Melius utique in Evangeliis спите, a quo Praesens спитѐ nunc solo accentu distinguitur. Olim Imper. спѣте, uti adhuc hodie apud Bohemos. Cum Imperativo finale conjungitur да in Ostrogiensi Lev. 18, 15. да не ѿкрый, correcta да не ѿкрыеши, Lev. 21, 1. да ся неоскверняйте, correcta да не ѡскверняться.

Editores russi male formarunt вержи a вергѹ, cum верзи dicendum sit, mutato г in з. Cum illi metuerent, ne quis ѿверзи abjice, rejice, confundat cum ѿверзи ab ѿверзѹ, maluerunt Psal. 50, 13. et Psal. 70, 9. не ѿвержи substituere pro antiquo ѿверзи, quod recte Ostrogiensis et Psalter. Venetum hoc loco

ser-

servarunt. In Evangeliis etiam editiones posteriores верзи (а вергѫ) septies, et верзѧсѧ quater legunt. ѿверзи polonica inflexio est, uti съвлечи, облечи Num. 20, 26. Ostrogiensis, pro съвлещи, ѡблещи.

12. Praesens Gerundivi in secunda Conjugat. exit in ы, ѫщ: несы, имы, иды, грады, стригы, иждивѫщ, мнѫщ; frequentius tamen assumta Adjectivi definiti terminatione й: живый, пловый, крадый, блюдый, грызый, могый, жегый, верхый, пекыйсѧ, рекый. Sic et кленыйсѧ, quamvis alia in нѫ Praesenti Gerundivi careant. Quaedam etiam Praesens, saltem in libris recentioribus, mutuantur a Conjugatione prima, illud formando ope ѧ. Hinc зовѧ, живѧ, живѧй, тдѧй, идѧй, падѧ, трѧ, жрѧ, смѧтасѧ. Sic et жнѧ, жнѧй, а жнѫ, дмѧсѧ а дмѫ. лжѧ, лжѧй est a лжѫ. Conjugat. primae, hinc et лжѫщи, лжѫще. славлѧй Joh. 8, 54. in editionibus antiquis male formatum est a славити, славлю. Melius nunc славѧй, in codd. serbicis славей. Epentheticum enim л in Verbis tertiae Conjugat. non nisi ante ю primae personae locum habet. Ab Iterativo vero славлѧю Praesens Gerund. est славлѧѧ, славлѧѧй.

A горѣти Praes. Gerund. regulariter formatum est горѧ, горѧщ. Hinc Lucae 17, 29. камык горѧщ ϑεῖον, sulphur. In Mss. autem камень горѫщ legitur. Sic et Bohemi h o r u c j (peklo) pro horzjci dicunt. Alibi гасѫщ, искѫщ reperias, quae a гасити, искати de-

ducere non possis. Ejusmodi formationes anomalas, uti p. 543. diximus, optime explices, si a formis antiquis, nunc obsoletis, factas supponas. Igitur горѹщ a forma горѹ, гореши, гасѹщ a гасѹ, гасеши repetenda sunt, uti искы, искѹщ, иском ab obsoleta prima persona искѹ.

13. Praesenti Participii passivi carent vix non omnia verba in нѹ paradigmatis D., cum illud a forma iterativa petere soleant. пожнѹ, exempli gratia, a пожинаю format пожинаем, cum пожнѹ non sit capax morae temporis, quam Praesens requirit. Sunt tamen женом a женѹ, гнати, кленом a кленѹсѧ. Adde оубадом, quod tamen potius sit a forma оубадѹ, quam ab оубанѹ (pro оубаднѹ).

Literam м in Participiis passivis esse solidam, non liquidam, ideoque ei in Mss. adjungi ъ, Introd. p. 19. monuimus. In editionibus antiquis nullum discrimen observare licet inter terminationes омъ, емъ, имъ. In recentioribus autem solum finita in ом signantur Jer crasso ut зовомъ (Hebr. 11, 8.), finita vero in ем, et им Jer tenui: наѹчаемь κατηχέμενος Rom. 2, 18. именѹемь бѹдет 1 Cor. 5, 11. славимь δοξαζόμενος Luc. 4, 15. гонимь бываше Luc 8, 29. Volebant nimirum editores hac ratione Participium passivum a prima persona plurali distinguere. Cur autem Matth. 18, 26. емь (Praeteritum Gerund. ab имѹ) scribatur pro емъ, plane assequi non possum.

14. Verba primae Conjugationis paradigm. A, quorum simplicia in Praeteritis augmentum as-

assumunt, respuunt illud in compositis actionis singularis: дѣлх а дѣю, at in compositis задѣх, воздѣх, придѣх, а задѣю etc. Verba longioris morae pro а in tertia persona amant аше: спаше, знаше, питаше; дѣаше, смѣаше pro дѣа, смѣа. Aliorum simplicia Praeteriti Iterativi flexione gaudent: врах (врѣах), враше а врю, at позврѣх, возврѣ а composito возврю; прахся, прашеса а прюся, at ѿпрѣх, ѿпрѣ а composito ѿпрю. А глаголати, глаголах, in tertia persona et глагола dixit, et глаголаше locutus est, in usu est, pro ratione actionis aut determinato tempore absolutae aut continuatae seu iteratae.

Praeterita secundae Conjugationis paradigm. C. quamvis in ох, е regulariter desinant, tamen verba terminata in рꙋ, quorum Infinitivi characteristicam ѣ ante ти habent, etiam in Praeterito ѣ praeferunt: оумрѣх, оумрѣ melius quam оумрох, оумре. Sic ѡпрѣх, сътрѣх, прострѣх, codices serbici exhibent pro ѡпрох, сотрох, потрох, прострох. жмох а жмꙋ apud Mrazoviѣ male formatum est. Sed et жмах apud Mel. Smotriski vitiosum est. А жмꙋ enim Infinitivus est жати, cui Praeteritum жах conforme est, Bohemis ждал а ждьмꙋ, ждити (pro ждѣти, ждати). Confer Praeterita пх ab нмꙋ, пти; пах, тах, жах а пнꙋ, тнꙋ, жнꙋ. дмꙋ vero paradigmati D. se con-

 for-

format: дмѹх, дмѹ. Pleraque in нѹ, ob affinitatem cum forma prima in ѹ, pro нѹх amant ох, е: оуспох, оуспе ab оуспнѹ; оуглебох, оуглебе; воздвигох, воздвиже et воздвигнѹх; поткох, потче а поткнѹ. Sic ѿплы, ab ѿплынѹ. Praeteritum iterativum живах, живаше, est a simplici живѹ. Compositum ѡживѹ format Praeteritum ѡживох, ѡживе, a Praesenti seu futuro, sed et ѡжих, ѡжи, ѡжихом, ѡжисте, ѡжиша, ab Infinitivo ѡжити. Sic et иждих ab иждивѹ, иждити (pro изживѹ, изжити).

Contractiorum Praeteritorum, quae in prima persona singulari ох rejiciunt, in tertia plurali vero, pro оша, non nisi ѹ admittunt, exempla e Damiani Apostolo collecta cape: ид, взид, приид, изсѣг, ѡвр҇ѣт, pro идох, взидох, прїидох, изсѣгох, ѡвр҇ѣтох; in tertia plurali: идѹ, внидѹ, изидѹ, взидѹ, преидѹ, проидѹ, снидѹ, pro идоша etc. погыбѹ et погыбнѹ pro погыбоша, погыбнѹша; пидѹ (в корабли Act. 13, 4. nunc ѿплыша) pro пидоша; падѹ pro падоша, взмогѹ, воздвигѹ, ѿвр҇гѹсе, постигѹ, pro взмогоша etc. затк҇ѹ, прѣткѹ, pro заткоша seu заткнѹша а заткнѹ. Hebr. 11, 29. истопѹ *κατεπόθησαν*, pro истопоша seu истопнѹша ab истопнѹ, nunc истопишася a forma истопити. Adde присвенѹ pro присвенѹша, et Zach. 1, 6. постигнѹ in Ostrog., pro quo correcta substituit постигнѹша.

Se-

Secundam Praeteriti personam a tertia non fuisse distinctam, supra monuimus. Immo fuit tempus, quo et prima persona nondum χ assumserat, uti e contractioribus Praeteritis concludere licet. Hinc et вѣдѣ et composita свѣдѣ, повѣдѣ, (аз исповѣдѣ) in prima persona frequenter libri antiqui usurpant; quod et Dalimilus Bohemus, qui initio sec. XIV. Chronicon Bohemiae versibus conscripsit, aliique auctores idonei confirmant.

Characteristicam χ ad signandam primam personam singularem licebit conferre cum Germanorum *ich*, cui in plurali ом (olim et омы) accedit: разѹмѣχ, разѹмѣχом, (разѹмѣχомы).

15. Praeteritum Participii activi in secunda Conjugatione pro оχ assumit л: могл a могѹ, могоχ, рекл a рекѹ, рекоχ. Verba in рѹ, si consona immediate praecedat, inserunt е euphonicum ante р: оумерл, сътерл, простерл, пожерл, ab оумрѹ, сътрѹ, прострѹ, пожрѹ. Sic et жегл a жгѹ (жегѹ). Verba paradigmatis D. elidere solent нѹ, si euphonia id admittat, et Part. activum conformiter paradigmati C. a Praeteritis simplicibus deducunt: избѣгл ab избѣгоχ, избѣгнѹ; прибѣгл a прибѣгоχ, прибѣгнѹ. At минѹл a минѹχ; изсχнѹл ab изсχнѹχ, quamvis et изсоχл, изсχла, изсχло ab изсχоχ formari possit. Sic et повил pro повинѹл, cum et пови (cum т paragogico повит)

quа-

quasi a новїю, dicatur. Verba жнꙋ, зачнꙋ etc. cum ob infinitivum formae primae Praet. forment in ахъ, etiam in Part. act. desinunt in алъ: жалъ, зачалъ. Sic et ялъ ab имꙋ, яхъ, et composita взялъ, вналъ a возмꙋ, взяхъ, вонмꙋ, внахъ. A помню, помнѣти Part. act. est помнѣлъ, non помнилъ, quamvis Hebr. 11, 15. Correctoribus Russica inflexio praeplacuerit: аще бы помнили.

A Participio act. in лъ ope auxiliarium есмь, бы, бꙋдꙋ Praeteritum circumscriptum, Optativi et Praeteritum conditionale et Futurum exactum formari P. I. §. 84. 85. docuimus. Cf. etiam §. 79. Addam hic Abd. 1, 12. Imperativum Auxiliaris бꙋдꙋ conjungi cum Participio activo in Ostrogiensi: небꙋди видѣлъ μὴ ἐπίδῃς, non despicies, in correcta не презриши. In tertia persona sine есть quasi in Subjunctivo Philip. 2. 22. legitur: зане-поработалъ, quia servivit, quod servierit. In libris minus antiquis non raro etiam in Indicativo: стиснꙋлъ Lev. 8, 8. correcta стисне (pro стиснꙋ). Sir. 31, 11. кто моглъ in Ostrog. et correcta, pro Russorum, Polonorum et Bohemorum consuetudine.

In plurali genera distingui, quod Bohemi et Illyrii faciunt, nondum observare mihi licuit. Notavi tamen locum ex Apostolo Petropolitano chartacco initio Sec. XVI. scripto, in quo Hebr. 10, 2. престалы оубо бышa, in feminino pro престали legitur. Mardarius quoque Luc. 23, 55. бѣхꙋ пришле, Illyricum hodiernum morem secutus, pro пришли aliarum editionum excudit. Confer notam p. 537. et p. 547.

16. Praeteritum Gerundivi verborum in ꙋ ad paradigma C. spectantium subinde е euphonicum requirit: ем ab имꙋ, взем a возмꙋ,

снем

ѕнем (снем) а снмѹ, прием (et прїим) а прїимѹ; распен а распнѹ, начен а начнѹ; оумер ab оумрѹ, wтер ab wтрѹ, простер а прострѹ; жег а жгѹ, чет а чтѹ. Addita autem in fine terminatione ый euphonicum е eliditur: распный, прочтый, оумрый (et оумерый). взнез а взнзѹ. Multa etiam Verba in нѹ, rejecto нѹ Futuri, seu оу Praeteriti, quod pro нѹх assumserant, paradigmati C. se conformant: погыб а погыгнѹ, погыбох; прозяб, приник, а прозябнѹ, приникнѹ, вздвиг pro вздвигнѹв. Sic et оусоп inserto euphonico о ab оуспох, оуспнѹ; оуток ab оутекох, оутекнѹ. At минѹв а минѹх, минѹ, плюнѹв а плюнѹ. Meletius distinguit чтый et чтей, illudque Praesens, hoc Praeteritum esse statuit. Similiter возведей, стрежей, несей, течей a Praeteritis возведе, стреже, несе, тече deducit, dubito an recte. Nam ей pro їй nonnisi post consonas liquidas et quidem in verbis conjugationis tertiae locum habere observavi. Horum enim Gerundivis contractis affigi solet ей: явлей, поставлей, оударей, творей, рождей, нѹждей (нѹжей), оутвержей, повѣшей, а явив, поставив, оударив, творив etc. pro явивый, оударивый, родивый, повѣсивый etc.

Matth. 27, 48. περιθεὶς (καλάμῳ) recte Ostrogiensis aliaeque editiones antiquae Gerundivo взнез (на трость), et Joh. 19, 29. περιθέντες plurali взнезше

нъзше expresserunt. Pro въздвигше legit codex Petropolitanus възнезше (alius vitiose възнесше), Evangelia vero Mosqu. An. 1606 вознъзше. Primo loco jam ante correctionem postremam вонзе (Praeteritum Indicativi pro Gerundivo вонз), altero вонзше utpote notiora, male substituta fuere, quorum utrumque retinuerunt Correctores Bibliorum. Aliud certe est вонзꙋ, cujus Imperativus вънзи seu вонзи (нож въ ножницꙋ mitte gladium in vaginam) Joh. 18, 11. legitur; aliud възнзꙋ ex praepositione въз et нзꙋ compositum. Marci 15, 36. περιθεὶς vocabulo възлож (Gerundivo pro възложив) exprimitur. Psal. 31, 4. Praeteritum singulare оунзе (Ven. оунзе), Psal. 37, 3. plurale оунзоша, Ven. стрѣлы твоꙗ оунзоше въ мнѣ, sagittae tuae infixae sunt mihi, ἐνεπάγησαν. Russi norunt etiam пронзаю, пронзать, пронзꙋ, пронзит transfigere. Simplex iterativum низати a ньзꙋ (незꙋ) et Russis et Serbis (his etiam низ margaritarum filo insertarum series, torques) adhuc in usu sunt. Infinitivus a forma ньзꙋ nullibi legitur, sed ньзти (незти) esse possit.

17. Praeteritum Participii passivi in prima Conjugatione terminatur in ен aut т: біен, побіен, at Gen. 9, 31. etiam побит. Pleraque post vocales и, ы, оу amant вен: шивен (eliso и) a шию, шмывен, измвен, et inserto euphonico о Russorum оумовен ab шмыю etc.; hinc etiam забвен (pro забывен) a забыти; покръвен, скръвен, прикръвен (pro покрывен etc.) et покровен скровен, прикровен, sed et покрыт in libris a Russis translatis. т pro ен postulat имꙋ et Verba in нꙋ, quae Inf. in ати formant: ꙗт (ejusque composita поꙗт, ѿꙗт,

възꙗт)

взат), пат, распат, тат, жат (а жнѹ et жмѹ), начат, почат, зачат, проклат. His adde пит; hinc verbale питїе; пѣт a пою, пѣти, licet verbale пѣнїе sit a пѣн; повит, свит, a повїю, свїю (повинѹ, свинѹ); пролит a пролїю (in Serb. codd. et лѣн, a лѣю), at пролїан est a forma пролїати; A знаю est знан. A заколю (Parad. B.) заклан et заколен, quasi a заколити.

In II. Conjugatione (Parad. C.) regularis inflexio est ен: крадем a крадѹ, разжжен a разжгѹ, ижден ab иждегѹ (pro изжгѹ), ѡблечен, contracte ѡбльчен (in codd. Serb.), ѡболчен (in Russicis) ab ѡблекѹ. Sunt tamen, quae pro ен etiam т admittunt, ut пожрен et пожерт a пожрѹ, подперт et подпрен, a подпрѹ. Alia vero potius т adsciscunt: ѿверст ab ѿверзѹ, quamvis verbale sit ѿверзенїе, простерт, распростерт. Huc spectat anomalum вѣст, вѣста, вѣсто, ab antiqua forma вѣдѹ, вѣсти (pro вѣдѣти). In Paradigmate D. potuissem pro ѿриновен compositum ѡбиновен ab ѡбинѹ ponere. Volui autem apponendo ѿриновен regularem formationem designare, quae fit resolvendo ѹ in ов et addendo ен, et simul, cum вит sit proprie a вїю, indicare, quaedam transilire ad alia paradigmata. Conformia paradigmati D. sunt мгновен a мгнѹ, помановен a помавѹ, преткновен a преткнѹ, дхновен (дохновен) a дхнѹ. At из-

мчен,

мчен, ѡдшен ab измкнꙋ, ѡдхнꙋ, rejecto нов secundum parad. C. inflexa sunt. Sic et разгꙑбен (разгꙑбена книга Apoc. 10, 2. apertus liber) a разгꙑбнꙋ; сѹгбен a сѹгꙑбнꙋ; formata sunt. Hinc et ѹспенїе ab ѹспнꙋ. Adde надмен a надмꙋ, ѡбꙑмен ab ѡбꙑмꙋ. Servant quaedam subinde н ante ен, ut воздвигнен, тягнен, aut pro обен assumunt ꙋт: разгнꙋт, воздвигнꙋт, стягнꙋт.

Verba paradigmatis F. mutare ante ен transformabiles д, т, з, с, ст, supra p. 553 dictum est.

Apud Russos et Serbos Praeteritum Participii passivi in verbis in нꙋ terminatur in ꙋт. Poloni admodum variant, et praeter ięty (ꙋт) etiam iony (ен) admittunt: rozgarnięty et rozgarniony. Bohemi in plerisque servant ꙋт post н, in aliis rejecto нꙋ praeferunt ен: тажен pro тягнꙋт (tahnut).

§. 42. De sede et mutatione Toni in Verborum Conjugatione nihil certi statuere ausim, cum is in libris a Serbis Sec. XVI. editis multum differat a tono, quem russicae editiones antiquae et novae exhibent. Russi ex. gr. Infinitivorum in сти et щи terminatorum ultimam tono afficiunt: блюстѝ, понестѝ, стрещѝ, Serbi penultimam: блю́сти, поне́сти, стре́щи. Russi ultimam primae personae signant: живꙋ̀, градꙋ̀, могꙋ̀, рекꙋ̀, Serbi penultimam: жи́вꙋ, гре́дꙋ, мо́гꙋ, ре́кꙋ. Russi personae secundae pluralis ultimam: живетѐ, терпитѐ, дер-

житѐ,

житѝ, ѡ҃пꙋститѐ, in iisdem vocibus Serbi antepenultimam: жи́вите, тр́ьпите, др́ьжите, ѡ҃пꙋстите et sic in aliis. Solam orationem dominicam, quam p. 78 ex Bibliorum editione Petropolitana 1816 descripsimus, si cum ea conferas, quae in Horis (часословец) Psalterio Venetiis 1561 à Vincentio Vuković edito adnexis legitur, discrimen quoad tonum in verbis sequentibus observabis.

Russ.	да свѧти́тсѧ	Serb.	да свѣ́тьтсе
—	ѡставлѧ́ем	—	ѡста́влаем
—	введи̂	—	вьве́ди.

Conveniunt autem ambo in прїи́дет, ѡста́ви, изба́ви, cum hic Russi tonum antiquum Serborum servent. In Psalmo 130. trium duntaxat versuum, editio russica a Psalterio Serbico quoad tonum differt in his verbis:

Russ.	возне́сесѧ	Serb.	вьзне́сесе
—	возведо́стѣсѧ	—	вьзве́достѣсе
—	ходи́х	—	хꙋ́дих
—	возне́сох	—	вьзне́сох
—	ѹпова́ет	—	оупо́вает

Conveniuntque in възда́си, Serb. вьзда́си, et ab utroque in hac voce differt Ostrogiensis, quae ultimam signat: въздаси̂. V. 2. pro смиренномꙋдрьствовах Serbus legit смѣ́рахсе ἐταπεινοφρόνουν.

Quis

Quis jam definire ausit, quis sit aut fuerit verus tonus slavicae linguae veteris? In Bibliis et aliis libris ecclesiasticis recenter impressis nonnisi in iis paucis, quae a communi regula toni russici deflectunt, tonus slavicus videri possit retentus. Russici toni leges qui cognoscere cupit, Antonii Puchmayeri Grammaticam russicam adeat. Hic solum monebo, tempora Praesenti analoga tonum in ea syllaba servare, quae in prima persona tono afficitur: питáю, питáеши etc. ведꙋ́, ведéши, ведéт etc. творю̀, твори́ши, твори́т, твори́м, твори́те (immo potius творитѐ et твóрите ad distinguendam secundam pers. plur. Imperativi: твори́те), творя́т; Inf. твори́ти, inde твори́х, твори́л etc. именꙋ́ю, именꙋ́еши etc. Imp. именꙋ́й, Praes. Ger. именꙋ́я, Praes. Part. pass. именꙋ́ем. At vero бꙋ́дꙋ, бꙋ́деши etc. мѣ́рю, мѣ́риши, мѣ́рит, мѣ́рим, мѣ́рите, мѣ́рят; слáвлю, слáвиши, слáвит etc. слы́шꙋ, слы́шиши, слы́шите etc. слы́шати, слы́шах, слы́шал, слы́шав, слы́шан; поми́лꙋю, поми́лꙋеши etc. поми́ловати, поми́ловах etc. Sunt etiam non pauca Verba, quae tonum primae personae in secunda et reliquis personis ab ultima retrahunt ad praecedentem: идꙋ̀, и́деши, и́дет etc. могꙋ̀, мóжеши; молю̀ся, мóлишися, мóлится etc. прошꙋ̀, прóсиши, прóсит etc. хощꙋ̀, хóщеши, хóщет, хóщем, хóщете, in tertia plur. хотя́т; Inf.

хот-

хотѣти. ищꙋ, ищеши, ищет et alia formae quintae, quae pro аю Praesens in ю amant: пишꙋ, пишеши etc. Imp. пиши, Praes. Part. pass. пишем, Inf. писати, писах, писал, писав, at Part. pass. писан, писана, писано.

Vinogradov etiam secundae pluralis творите penultimam accentu signavit; Meletius vero, excepto творю, primam reliquarum personarum: твориши, творит творим, творите, творат. Rimnicensis servavit accentus Mosquensis editionis: твориши, творит, творим, творите, творат. In passivo vero творитеса, quod et Mrazović probavit. In Ostrogiensi vero accentus secundae pers. plur. penultimam occupat: сътворите, потребитеса, положите, sic etiam поживете pro russico поживете.

§. 43. Ad melius cognoscendas Nominum et Verborum flexiones juverit analysim grammaticam orationis dominicae hic subjungere. Vide pag. 78.

оче lege отче, Vocat. declin. masc. secundae; ab отец pater. отец ope ец formatum est ab от.

наш noster, Pron. poss. m. a Genit. нас, ope ь formatum, mutato с in ш.

иже qui, Pron. relat. m. compositum ex и et же.

еси es, 2. pers. Verbi есмь, quod est ope мь ab ес formatum.

на in, Praep. quae praeter Accusativum etiam Localem regit.

нб҃сѣх lege небесѣх coelis, loc. plur., declin. tertiae neutrorum, a небо.

да utinam, particula Optativi formativa; alias Conjunctio: ut.

ст҃ится lege святится sanctificetur, tertia pers. sing. in Praes. a святитися, passivo ope ся formato. Activum святити est a свят sanctus.

имя nomen, Nomin. declin. tertiae neutrorum. Est vero имя ab имѹ, яти, capere, quasi dicas conceptus, quod concipitur.

твое tuum, Pron. secundae pers. possess. n. cujus masc. твой ope ой a ты formatum est.

да прїидет adveniat, tertia pers. fut. a прїидѹ, composito ex при et идѹ, quod est ope дѹ a syllaba и formatum, Inf. ити.

цр҃ствїе lege царствїе regnum, Nomin. declin. secundae neutr., a царь, rex, ope ствїе formatum. твое tuum, ut supra.

да бѹдет fiat, бѹдет erit, fiet, tertia pers. sing. a бѹдѹ, quod est a бѹ ope дѹ formatum, Inf. быти.

воля твоя voluntas tua, воля Nomin. declin. secundae femin. твоя femin. a твой.

яко sicut, Conjunctio a pronom. и ope ко formata.

на нб҃си, на небеси in coelo, Localis sing. declin. tertiae neutr. a небо.

и на земли et in terra., и Conj., на Praep., земли Localis sing. declin. secundae fem. a земля; л post м est epentheticum, igitur земля pro земя.

хлѣб наш panem nostrum, хлѣб Accus. sing. declin. primae masc. aequalis Nominativo.

насущный ἐπιούσιον (supersubstantialem, quotidianum) Accus. masc. Adjectivi compositi ex на et сущный, quod est formatum ope ный a Gerundivo сущ, Verbi есмь. Pro насущный olim legebatur насущественный, a насущество ἐπιουσία.

даждь da, Imp. pro дади, ab inusitato даду pro дамь. Vide verba anomala.

нам nobis, Dat. plur. Pron. primae pers. ab Accus. ны, Nomin. мы.

днесь hodie, Adverbium compositum ex день et demonstrativo сь hic, proprie: die hoc.

и оставь нам et dimitte nobis, Imper. secundae pers. Conjug. tertiae, ab оставити, relinquere, quod est compositum ex о et ставити, factitivo formae quartae a стати stare.

долги, olim длъгы, debita, Accus. plur. Declin. m. 1. a долг.

наша nostra, Accus. plur. Pronominis possessivi наш.

яко, olim якоже, sicut, Adverbium.

и мы et nos, Nomin. plur. Pron. 1. pers., cum quo Accus. sing. мя, et Dat. ми conferri possunt. Nom. sing. аз radicem propriam constituit.

оставляем dimittimus, Praes. 1. pers. plur. Iterativi оставляти, ab оставити.

должникωм debitoribus, Dat. plur. Declin. masc. 1. a должник, quod est ope ник a долг formatum.

нашым (scribendum нашим) nostris, Dat. plur. a Pron. poss. наш.

и не введи et ne inducas, и Conj., не particula negativa Verbis praefigi solita, введи 2. pers. sing. Imperativi a composito введу inducam, cujus simplex, rejecta praepositione, est веду duco.

нас nos, Genitivus plur. Pron. 1. pers. pro Accus. ны, ob negationem не.

в напасть in tentationem, Acc. sing. ob praepositionem в, Declin. fem. quartae, qui a Nom. напасть non differt. Abstractum напасть est ab Infin. напасти, incidere, incursitare, fut. нападу, cujus simplex, rejecto на, est паду cado.

но sed, Conjunctio, olim нъ.

избави нас libera nos, secunda pers. sing. Imperativi a composito избавити eripere, eximere, cujus simplex бавити est factitivum a быти esse.

ѿ a, Praep. regens Genitivum, ѿ лукаваго ἀπὸ τȣ πονηρȣ.

лукаваго malo, Genit. sing. masc. Declin. Adject. definitorum primae, cujus indefinitum лукав ope ав a лука, dolus, formatum.

яко quia, Conjunctio.

твоѥ есть tuum est, есть tertia persona sing. Verbi anomali есмь.

црствіе regnum, vide supra.

и сила et potentia, δύναμις, и слава et gloria, Nominativi sing. Declin. fem. 1. слава, unde et славити glorificare, est a славю seu словȣ, unde et слово.

во вѣки, olim въ вѣкы, in secula, Accus. plur. Declin. m. 1. á вѣк aetas, seculum.

Analysis versuum aliquot ex Evangelio Joh. Cap. I.

Praemittam primos tres versiculos et quarti partem ex Alexii Metropolitae Mosquensis versione descriptos (sine contractionibus codicis), ut cum textu superius p. 70-72. expresso conferri possint.

искони бѣ слово. и слово бѣ къ богȣ. й бог бѣ слово. сь бѣ искони къ богȣ. вса тѣм бъıша. и без него бъıсть ничтоже еже бъıсть. въ том живот бѣ.

искони in principio, Adverb. ex из et Genit. кони, a конь initium. Alii вънача лѣ: в in, Praepositio, началѣ initio, Localis Declin. neutr. 1. a начало, quod est opeло a начати, incipere, formatum.

бѣ fuit, Praeter. 3. pers. sing. a быти; alii баше erat, Praet. iterat. pro бѣаше a бѣ.

слово verbum, Nomin. Declin. 1. neutr.

къ πρός, ad, apud; alii ѿ бога a Deo.

богу deo, Dat. sing. a бог, Declin. m. 1. бога Gen. Declin. m. 1.

бог deus, Nomin. Declin. m. 1.

сь hic, οὗτος, Pron. demonst. masc. Alii се hoc, referendo ad слово. Editi сий referendo ad Dei filium λόγος, quod jam Alexius fecerat.

вся omnia, Nomin. plur. neutr. a весь. Alii все in singul.

тѣм per eum, Instrum. sing. a Pron. тъ.

бъıша facta sunt, Praet. 3. pers. plur. a бъı. Alii бъı, alii бъıсть, in sing. referendo ad все.

и et, Conj. без sine, Praep. regens Genit.

без него sine eo, (Codd. Serb. без него, Cod. Sec. XII. Mosqu. бежнего), него cum prosthetico н ob praecedentem praepositionem pro его seu его, Genit. Pron. tertiae pers. и.

бъıсть ничтоже Alexius ordinem graeci textus ἐγένετο οὐδὲ ἕν pressius secutus est, cum quo facit

et

et Mosqu. secundus, retenta tamen negatione нє: нєбы ничтóжє, quam Syntaxis slavica exigit.

ничтожє nihil, Nominat. Pron. compositi ex negatione ни et что quid, et emphatico жє.

бысть factum est, antiquiores Codd. Syntaxi slavicae convenienter legunt нєбы; нєбысть. Negatio enim нє Verbo praeponi debet, etiamsi alia vox negans in constructione inveniatur.

бы factum est, Praet. simplex a быти. бысть vero coaluisse videtur ex бы єсть factum est.

єжє seu ижє quod, Nomin. Pron. relat. neutrius generis ab ижє, quod ex и et жє compositum est.

бы, seu ut alii legunt бысть, vide supra.

вътом in ipso, въ in, Praep. regens Localem.

том Loc. sing. Pron. demonst. a тъ.

живот vita, Nom. Declin. m. 1. живот formatum est ope от ab Adjectivo жив vivus, quod est a Verbo живѹ, жити, vivere.

бѣ erat, fuit, Praet. a быти esse.

и живот бѣ et vita erat.

свѣт lux, Nomin. Declin. m. 1.

чл҃ком hominum, proprie hominibus, Dat. plur. declin. m. 1. a человѣк, quod ope ов et ѣк a чел formatum videtur. Confer чело frons et челядь familia.

и свѣт et lux, vide supra.

въ тьмѣ, во тьмѣ, in tenebris, sing. Declin. fem. 1. a тьма, quod est ope а a radice тьм seu тем formatum. Confer Polonorum ćma, quorum ć respondet slavico ть.

свѣтить, alii свѣтиться, lucet, tertia pers. sing. Praes. a свѣтити seu свѣтитися, quod est a свѣт lux.

и тьма et tenebrae, vide supra.

его eum, in editis его, Genit. Pronom. tertiae personae, Declinat. 2. ab и, pro Accus. и, ob negationem не in непостиже.

постиже comprehendit, Praet. tertiae pers. sing. a постигнѹ, quod est compositum ex по et стигнѹ, cujus Iterativum est стигати seu стизати, Praes. стигаю. Alii необꙗтъ, uti nunc editi. обꙗт Praet. simplex обꙗ cum т paragogico, ab обимѹ, обꙗти, amplecti, complecti, quod est compositum ex об et имѹ, Inf. ꙗти capere.

Gram-

Grammaticae Slavicae

Pars III.

De Vocum Constructione.

I.

Syntaxis Convenientiae.

§. 1.

Sermo constat Subjecto, Copula et Praedicato. Subjectum casu recto sive Nominativo Pronominum personalium et Substantivorum exprimitur:

a. аз нищ есмь и оубог, ego egenus sum et pauper.

b. бог твой есмь аз, Deus tuus sum ego.

c. ты еси бог спас мой, tu es Deus salvator meus.

d. ты страшен еси, tu terribilis es.

e. сей есть сын божий, hic est filius Dei.

f. той есть щедр, ipse est misericors.

g. меч есть язык царев, gladius est lingua regis.

h.

h. жива бꙋдетъ дꙋша ваша, vivet anima vestra.

i. сїе есть праведно, hoc est justum.

k. блажени сꙋть раби тїи, beati sunt servi illi.

l. вси пꙋтїе егѡ прави, omnes viae ejus rectae.

m. затворены бышꙗ двери, clausae erant fores.

n. стрѣлы младенецъ быша ꙗзвы ихъ, sagittae parvulorum factae sunt plagae eorum.

o. бахꙋ же и жены издалеча зрѧще, erant autem et mulieres de longe aspicientes.

p. твоѧ сꙋть небеса, tui sunt coeli.

q. всѧ моѧ твоѧ сꙋть, omnia mea tua sunt.

r. сїѧ словеса истиннаѧ божїѧ сꙋть, haec verba Dei vera sunt.

s. та сꙋть скверн҄ѧщаѧ человѣка, illa sunt quae polluunt (τὰ κοινῶντα) hominem.

t. егѡже клѧтвы оуста егѡ полна сꙋть, cujus maledictione os ejus plenum est.

Vides hic omnia, quae de Subjecto praedicantur, numero et genere, copulam etiam persona, cum Subjecto convenire.

§. 2. In tertia persona copula (есть et сꙋть) saepe subintelligitur, quin exprimatur:

u. свѧто и страшно имѧ егѡ sanctum et terribile nomen ejus.

x. заповѣдь господнѧ свѣтла просвѣщающаѧ очи praeceptum Domini lucidum, illuminans oculos.

γ. сотове медовнїи словеса добра, favi mellis verba bona.

ε. небо высоко, земля же глубока, сердце же царево неѡбличительно (olim необлично) coelum excelsum, terra autem profunda, cor vero regis argui non potest (ἀνεξελέγχτος); Vulg. coelum sursum et terra deorsum et cor regum inscrutabile.

§. 3. Omnia verba, dum Praedicatum agunt, copulam includunt: око видит, oculus videt, ꙋхо слышит, auris audit, птица летит avis volat, огнь палит ignis urit; лѣта твоя неѡскꙋдѣют anni tui non deficient.

§. 4. Vocativus est vicarius Nominativi. Subjectum itaque, quod alloquimur, aut nomine suo compellamus, casu vocativo exprimendum est: боже, господи, спасителю, жено, богородице, царице, владычице, госпоже, дѣво марїе мати etc. єдине, истинне праведне, щедре и милостиве.

α. воскресни боже, exurge Deus.

β. прїиди брате мой, veni frater mi.

δ. благослови владыко, benedic Domine.

ε. отче наш иже еси etc., pater noster, qui es etc.

ζ. векꙋю прискорбна еси дꙋше моя, quare tristis es anima mea.

η. боже святый владыко, небесный Іс҃е Хр҃те царю, Deus sancte Domine, coelestis Jesu Christe rex.

S.

h. жива бѫдет дѹша ваша, vivet anima vestra.

i. сїе есть праведно, hoc est justum.

k. блажени сѫть раби тїи, beati sunt servi illi.

l. вси пѫтїе его прави, omnes viae ejus rectae.

m. затворены быша двери, clausae erant fores.

n. стрѣлы младенєц быша язвы их, sagittae parvulorum factae sunt plagae eorum.

o. бахѹ же и жены издалеча зрящє, erant autem et mulieres de longe aspicientes.

p. твоя сѫть небеса, tui sunt coeli.

q. вся моя твоя сѫть, omnia mea tua sunt.

r. сїя словеса истинна божїя сѫть, haec verba Dei vera sunt.

s. та сѫть скверняща человѣка, illa sunt quae polluunt (τὰ κοινῶντα) hominem.

t. егоже клятвы оуста его полна сѫть, cujus maledictione os ejus plenum est.

Vides hic omnia, quae de Subjecto praedicantur, numero et genere, copulam etiam persona, cum Subjecto convenire.

§. 2. In tertia persona copula (есть et сѫть) saepe subintelligitur, quin exprimatur:

u. свято и страшно имя его sanctum et terribile nomen ejus.

x. заповѣдь господня свѣтла просвѣщающая очи praeceptum Domini lucidum, illuminans oculos.

γ. сотове медовнїи словеса добра, favi mellis verba bona.

ς. небо высоко, земля же глубока, сердце же царево неwбличително (olim необличчно) coelum excelsum, terra autem profunda, cor vero regis argui non potest (ἀνεξελέγκτος); Vulg. coelum sursum et terra deorsum et cor regum inscrutabile.

§. 3. Omnia verba, dum Praedicatum agunt, copulam includunt: око видит, oculus videt, оухо слышит, auris audit, птица летит avis volat, огнь палит ignis urit; лѣта твоя неwскудѣют anni tui non deficient.

§. 4. Vocativus est vicarius Nominativi. Subjectum itaque, quod alloquimur, aut nomine suo compellamus, casu vocativo exprimendum est: боже, господи, спасителю, жено, богородице, царице, владычице, госпоже, дѣво марїе мати etc. едине, истинне праведне, щедре и милостиве.

α. воскресни боже, exurge Deus.

β. прїиди брате мой, veni frater mi.

δ. благослови, владыко, benedic Domine.

ε. отче наш иже еси etc., pater noster, qui es etc.

ζ. вскую прискорбна еси душе моя, quare tristis es anima mea.

η. боже святый владыко, небесный Іс҃е Х҃е царю, Deus sancte Domine, coelestis Jesu Christe rex.

θ.

з. возлюблю тѧ господи крѣпости моѧ. diligam te domine, fortitudo mea.

і. радости моѧ, избави мѧ, gaudium meum, libera me.

Nunc in correcta Psal. 17, 2. крѣпосте, et Ps. 31, 7. радосте, male utique. Antiquae enim editiones крѣпости, радости legunt. Sic et Psalt. Venetum et Codd. Mss. Confer supra p. 481.

§. 5. Quod de duobus Subjectis, etiam diversis, praedicatur, numero duali exprimere amant Slavi veteres, cui tamen in libris impressis pluralis non raro substitutus fuit, praecipue in 1. persona.

а. мы подобострастна єсвѣ вам человѣка благовѣствующа вам Act. 14, 15. Ostrog. мы quidem est in plurali pro вѣ seu ва, єсвѣ in duali pro єсва, in quibusdam editis єсма. In correcta plurales подобострастни єсмы человѣцы благовѣствующе substituti sunt.

в. мы оубо вправдѫ: достойнаа бо по дѣлом нашима воспрїемлева (alii вѣ - въспрїемлевѣ) Luc. 23, 41.

г. аз и отец єдино єсвѣ olim (nunc єсма pro masc. єсва) Joh. 10, 30.

д. аз и Іωнаθан сын мой станева in Moscqu. prima, (станевѣ in Ostrog., станем in correcta) 1 Reg. 14, 40.

д. въ храмѣ божїи ходиховѣ Psal. 54, 15. in Ostrog.
Melius Psalt. Ven. ходихова, correcta in pluralis идохомъ - ходихом.

е. гдѣ хощиши, да уготоваевѣ Luc. 22, 9. Cod. Kop. уготоваем in editis.

ж. вам въ благоволительствѣ Act. 13, 23. in Damiani Apostolo. Confer p. 491.

ѕ. прейдевѣ убо на поле Gen. 4, 8. in Ostrog. пойдем in correcta.

з. да помнивѣ Gal. 2, 10. Mss. et Ostrog., помнима editiones mediae, помнимъ postremae.

и. прїиди брате мой: изыдевѣ на село, въдворивѣся въ селѣхъ, утранимвѣ въ виноградѣхъ, видѣвѣ аще — Cant. 7, 11. 12. in Ostrog. Correcta plurales изыдем, водворимся, утраним, увидим substituit.

Confer quae p. 548. de terminatione masculina ва diximus. In Mss. quidem, quae mihi consulere licuit, pro masc. ва ubique вѣ reperi. Pro хощева, просива, садева, можева (Marc. 10, 35. 37. 39.) leguntur in Cod. Ossolinskiano, Kopit. et in Ostrog. editione хощевѣ, просивѣ, садевѣ, можевѣ. In Damiani Apostolo constanter вѣ in utroque genere usurpatur: имавѣ, давѣ, помнивѣ, можевѣ, въспримевѣ, да посѣтивѣ, in Praeteritis ходиховѣ, видѣховѣ, слышаховѣ, проповѣдаховѣ etc. Sic in poemate de Igore оба есвѣ, вѣ - опутаевѣ.

Secundae et tertiae dualis exempla cape e Lucae capite 24. postremae editionis.

і. и се два ѿ них бѣста идꙋща въ тойже день въ весь — v. 13. и та бесѣдоваста к себѣ — v. 14.

к. и бысть бесѣдꙋющима има и совопрошающимася (Ostrog. съвопрашающимаса) v. 15.

л. очиже ею держастѣся, да егѡ не познаета v. 16.

м. рече же к нима: что сꙋть сїа, ѡ нихже стязаетася к себѣ идꙋще (Ostrog. идꙋща) и есте дрaхла v. 17.

н. и рече им (Ostr. има): кїих; оназже рѣста емꙋ v. 19.

о. и той рече к нима (Ostr. к ним): ѡ несмысленнаа и косна сердцем v. 25.

п. и приближишася (plural.) въ весь, вньже идасте v. 28.

р. и нꙋждаста его, глаголюще (plur.): ѡблязи с нами — и вниде с нима ѡблещи (Ostrog. облежти) v. 29.

с. онѣма же ѿверзостѣся очи и познаста его v. 31. (Ostrog. ѿверзостася masc. pro femin.)

т. и рекоста к себѣ: не сердце ли наше горя бѣ в нас v. 32. Ostrog. наю in Gen. duali, et нею in Locali duali.

у. и воставша в той час, возвратистася — и обрѣтоста v. 33. и та повѣдаста v. 35.

φ. онѣ же пристꙋплшѣ (Ostr. et Mss. пристꙋплши) иетѣса за нозѣ егѡ и поклонистѣса емꙋ Matth. 28, 9. Mardarii editio поклонистасе, Cod. Mss. etiam иетаса, mascul. pro feminino.

χ. послаетѣ ꙋбо сестрѣ к немꙋ, глаголюще (plur.) Melius Ostrog. in duali глаголющи Joh. 11, 3.

ѿ. аще же брат или сестра нага бꙋдета и лишени (plur.) бꙋдета дневныꙗ пища Jac. 2, 15. Sic Ostrog. At Damiani Apost. лишена in duali. Correcta in plur. наги бꙋдꙋт, лишени бꙋдꙋт.

Anomalia generis etiam in secunda et tertia persona locum habet. In his autem masculina terminatio та pro feminina тѣ usurpatur, etiam in Codd. antiquis. In Damiani Apostolo еста pro естѣ. милость и правда срѣтостѣса, правда и мир ѡблобызастаса Ps. 84, 11. in correcta. Ostrog. vero et Psalt. Ven. срѣтостаса habent. At Psalm. 13, 7. идѣже стоаетѣ нозѣ егѡ omnes tres conspirant. Pluralem Verborum cum duali Substantivorum constructum jam in editione Ostrog., saepius tamen in correcta invenias: очи ваши оузрат pro оузритѣ. Zach. 13, 8. correcta editio plurales потребатса, изчезнꙋт cum duali двѣ части еа construit. Ostrog. vero duali utitur: двѣ еа части потребитеса и оугиблете, vitiose utique pro потребитѣса, оугиблетѣ, qui Mosqu. prima recte emendavit.

§. 6. Substantivo collectivo singulari jungitur Verbum in singulari: сонм людей ѡбыдет та Psal. 7, 8. synagoga populorum circumdabit te;

te; оумолча же все множество Act. 15, 12. tacuit autem omnis multitudo. Saepe tamen etiam in plurali:

1. кто сꙋть братїа моа Matth. 12, 48. Qui sunt fratres mei?

2. цѣлꙋют вы (вас) сꙋщаа сомною братїа Phil. 4, 21. Salutant vos, qui mecum sunt, fratres.

3. сонм лꙋкавых ѡдержаща ма Psal. 21, 17. Concilium malignantium obsederunt (obsedit) me.

4. рци, ꙗкѡ каменїе се (сїе) хлѣбы бꙋдꙋт Matth. 4, 3. Dic ut lapides hi panes fiant.

5. воскликнѣте богови вса земла Psal. 97, 4. Jubilate Deo omnis terra. Hic tamen Slavus magis graecum textum exprimere studuit.

Sic останок людей идоша. Apud Nestorem pluralis Verbi cum Collectivo saepissime legitur: прок людей (людій) возвратишась на посвѣт (residuum navium); идꙋт рꙋсь и начали сꙋть; повѣдахꙋ кождо своим языкої нас христианска есмо (есмы).

Exemplum secundum docet Adjectivum cum collectivo connecti in singulari. At non desunt exempla, in quibus adjectiva etsi coacte in plurali construuntur. немощным братїи 1 Cor. 8, 9. Ostrog. infirmis fratribus. At correcta delevit братїи cum in Graeco non legatur. 3 Macch. 4, 5. Ostrog. ведаше бо са старец множество, сѣдинами оубѣлены и — слачены; correcta melius ведомо бо бяше престарѣлых множество сѣдинами украшенных, — слаченых, referendo participialia adjectiva ad Genitivum престарѣлых. Psalt. 151, 5. братїа моа добри и велицы,

и

и не благоволи в них гдь. Melius Psalt. Ven. добра и велика, quamvis в них (ἐν αὐτοῖς) in plurali legat, quod ad collectivum femininum братїа referendum erat.

Numeralia пѧть, шесть etc. considerari possunt ut Collectiva neutra, hinc etiam cum iis verbum in plurali subinde construitur: поѧша ю седмь Marc. 12, 22. acceperunt eam septem (οἱ ἑπτά); at v. 20. седмь братїй бѣ septem fratres erant. Vide infra Syntaxim Numeralium.

§. 7. Syntaxim graecae potius linguae, quam suae observasse censendus est interpres slavus, quoties ille verbum singulare cum neutro plurali conjungit: Psal. 1, 3. Ostrog. Ven. et correcta вса, елика аще творит, оуспѣет (κατευοδωθήσεται), prosperabitur, pro оуспѣют prosperabuntur. 1. Cor. 10, 23. Ostrog. вса ми лѣть есть (ἔξεστιν), at mox eodem versu: вса ми лѣть сѫть. Correcta utroque loco сѫть. Luc. 11, 26. Cod. Kopit. бывает послѣднѧѧ (γίνεται τὰ ἔσχατα), editi бывают. Exstant et alia servilis imitationis exempla, quae docent, interpretem nullam habuisse rationem generis vocum slavicarum, dummodo in graeco neutra pluralia cum verbo singulari constructa invenerit: Ostrog. 2 Tim. 2, 20. нѣсть точїю сосѫди злати и сребрени, но и древани (οὐκ ἔστι σκεύη etc.) non solum sunt vasa aurea etc. Melius correcta не точїю сосѫди злати и сребрани сѫть etc. Psal. 19, 4. вса сожжнїа (lege всесожженїа) твоа тѫчна бѫди

§. 11. Adjectiva et pronomina possessiva numero et genere concordare cum Substantivis, exempla §. 1. subnexa docent. Idem valet de Participiis passivis in utroque numero, de activis in A in singulari, immo et de Gerundivis, praecipue si assumta terminatione definita in Adjectiva transeant.

прѣдан быхъ; виноград-пожжен огнем и раскопан.
 да знаема будет сила егѡ.
аще не гдь помогл бы ми, въ малѣ вселилася бы
 въ ад душа моя.
буди имя господне благословено; осла твое ѿято
 ѿ тебе (будет). заблудих ѧкѡ овча погыбшее.
спасени будем. людїе зиждемїи восхвалят гда.
 падоша ѧзвени мнози.
сынове твои и дщери твоя ѿдани будут ѧзыку
 иному. дѣвы их не wсѣтованы быша, вдовицы
 (plur.) их не оплаканы быша.
благословена племена утробы твоея Ostrog. благ.
 исчадїя чрева твоегѡ correcta. Deut. 28, 4. et
 v. 18. проклята племена (corr. исчадїя) утробы твоея; та (corr. сїя) врата заключена
 будут. Ezech. 44. 2.

Anomaliae generis in Ostrog. Deut. 28, 17. проклаты гумна твоя et c. 19, 20. много лѣта (corr. recte многа лѣта) excusari possint, cum et Poloni et Russi femininum cum plurali neutro construant. At 2 Macchab. 6, 10. двѣ бо жены оклеветани суть

nullo

nullo modo tolerari potest, hinc et correctum fuit. Legitur enim nunc ѡклеветаны быша in feminino. Corrigi autem etiam debuisset 1 Macch. 3, 29. дани ѿ стран ̓мали, cum дани femininum sit, cui fem. малы respondet. Etiam Apoc. 1, 15 et 2, 18. нозѣ подобни corrigendum fuit. Editor Mosqu. primae недолжна бо сѹть чада 2 Cor. 12, 14. male correxit ponendo fem. недолжны, Correctores vero recte restituerunt neutrum недолжна. At 2 Cor. 10, 10. посланїѧ — тажки и крѣпки, Apoc. 13, 5. даны быша емѹ оуста глаголюща incorrecta mansere. Apoc. 12, 14. даны быша женѣ двѣ крылѣ, mutarunt solum correctores dualem in pluralem два крыла, cum quo feminin. даны (pro neutr. дана) construxere.

In libris recentius in Polonia aut Russia translatis ex. gr. in Pentateucho, libris Regum et Paralipomenon, Macchabaeorum, leguntur subinde Gerundiva foeminina in щи, ши terminata pro masculinis: хотящи, глаголющи pro хота, глагола, оумноживши, оузрѣвши pro оумножив, оузрѣв. In plerisque locis correctores restituere terminationem masculinam. Num. 22, 32. olim оузрѣв мѧ оселѧ, nunc видѧ мѧ ослица male pro видѧщи (aut видѣвши). Mutato enim genere Substantivi etiam mutanda erat terminatio Gerundivi. 2 Macch. 1, 22. olim егда слнце вѕсїѧ первїе въ облацѣ сѹщи (ὢν), nunc е. с. возсїѧ прежде облачно (ἐπινεφὴς) сѹщо. Viderunt illi femininum сѹщи non posse convenire neutri слнце, mutarunt itaque genus, sed pro vulgari сѹщо utique сѹще scribendum erat. Confer Matth. 6, 30. сѣно селное днесь сѹще. Gerundivorum terminationem masculinam convenire etiam neutris supra diximus: сердце-горѧ бѣ Luc. 24. 32, зерно пшенично пад Joh. 12, 24. Immo olim око рѹгаѧй Prov. 30, 17. pro рѹгаѧ, nunc рѹгающее cum terminatione definita pro рѹгающе.

§. 12. Adverbium исполнь, olim et свобо[д]
non raro etiam Comparativi Adverbiorum, qua[n]do Adjectiva supplent, omni numero et gene[ri] tribuuntur: исполнь землѧ, правды исполнь десни[ца] твоѧ; четыри животна исполнь очес; мнозѣх пти[ц] лꙋчше есте вы meliores estis vos. Joh. 8, 33. [и] свободь бꙋдете in Mss., свободни in editis. ѥда кт[о] честнѣе тебе honoratior te Luc. 14, 8. (In Mss. m[i]nus antiquis честнѣй in masculino). сего послꙋш[ав] мꙋдрый премꙋдрѣе бꙋдет σοφώτερος ἔσαι Prov. 1, 5. се[й] же бяше славнѣе всѣх Gen. 34, 19. (nunc славнѣ[й]шїй). меншїй перст мой толстѣе есть чресл отц[а] моего 2 Paral. 10, 10. Russi et hodie Adverbiis pr[o] comparativis Adjectivorum utuntur, uti quando[-]que veteres Interpretes. Cape duo exempla e[x] Damiani Apostolo: толико лꙋчє быв аггл, ели[ко] различнѣє их наслѣдова имє Hebr. 1, 4. nunc т[о]ликѡ лꙋчшїй быв аггловъ, еликѡ преславнѣе па[че] их наслѣдствова имѧ. Respondet autem лꙋчє бы[в] uti лꙋчшїй быв, graeco κρείττων γενόμενος. 1 Co[r.] 15, 19. пꙋщше есм miserabiliores sumus, ἐλε[ει]νότεροι ἐσμέν, nunc ѡкаѧннѣйши есмы.

§. 13. Adjectiva, quorum pleraque duplic[is] terminationis, indefinitae et definitae, capacia su[nt,] si Praedicatum agant, indefinitam terminatione[m] postulant: благ есть Гос; бꙋдꙋ тебѣ подобе[н]; блага милость твоѧ; да бꙋдꙋт сынове егѡ си[ро]-

сꙋ-

сѹдбы твоѧ благы. да бѹдѹт чресла ваша препоѧсана.

Si substantivis connexa Subjectum aut Praedicatum compleant, et determinent, etiam terminationem definitam admittunt: доброта небеснаѧ, слава звѣзднаѧ. дивны высоты морскыѧ; гора божїѧ гора тѹчнаѧ, поношенїе вѣчное; хлѣб небесный, недѹг долгый; поманѹ (memor fuit) слово свѧтое свое. мышца свѧтаѧ егѡ. нѣмы да бѹдѹт оустны лстивыѧ Psal. 30, 19. muta fiant labia dolosa, τὰ χείλη τὰ δόλια. Supplent nimirum Slavi terminatione definita articulum aliarum linguarum. Quotiescunque igitur in Graeco articulus Adjectivis praefigitur, interpres Slavus terminatione definita utitur. Marc. 8, 22. приведоша к немѹ слѣпа τυφλὸν, at v. 23 ем за рѹкѹ слѣпаго тѹ τυφλȣ, cap. 10, 40. вартимей слѣпый ὁ τυφλὸς. V. 49. Substantivo uti maluit Slavus pro Adjectivo definito: возгласиша слѣпца τὸν τυφλὸν, v. 51. слѣпый же (ὁ δὲ τυφλὸς) глагола емѹ. Rom. 8, 16. самый дѹх спослѹшествѹет дѹхови нашемѹ αὐτὸ τὸ πνεῦμα. Luc. 5, 31. не требѹют здравїи врача, но болѧщїи, non indigent qui sani sunt, medico, sed qui male habent, οἱ ὑγιαίνοντες — οἱ κακῶς ἔχοντες. Psal. 63, 11. похвалѧтсѧ вси правїи сердцем laudabuntur omnes recti (οἱ εὐθεῖς) corde; Luc. 6, 6. рѹка емѹ деснаѧ бѣ сѹха manus ejus dextera (ἡ δεξιά) erat

arida (ξηρά). Matth. 11, 5. Slavus Adjectivis definitae terminationis utitur, quia vices Substantivorum seu Subjectorum supplent, quamvis in Graeco articulus non praefigatur: слепїи прозираютъ и хромїи ходатъ, прокаженнїи ѡчищаютса и глꙋхїи слышатъ, мертвїи востаютъ и нищїи благовѣствꙋютъ caeci τυφλοὶ etc. Sic творай (ὁ ποιῶν), претворай, призывай, разливай Amos 5, 8. огнь попалай, пламень пожирай Psalm. 82, 15.

§. 14. Si proprie Substantivum Subjectum aut Praedicatum constituat, Adjectivum ei connexum terminationem jam indefinitam, jam definitam admittit. мал квас все смѣшенїе квасит Gal. 5, 9. modicum fermentum, μικρὰ ζύμη. сїе море великое и пространное Psal. 103, 25. hoc mare magnum et spatiosum, αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη etc. Quo antiquiores libros consulas, eo frequentiorem usum Adjectivorum indefinitorum invenias, ut facile augeri possint exempla, quae paradigmati possessivi павлов supra p. 484—488. subjunxi. Ad illustranda, quae p. 486 de Vocativi flexione dicta sunt, locum e 2 Macch. 1, 24. 25. adducam. гди, гди бже всѣх творче, страшный (ὁ φοβερὸς), крѣпкїй, и праведный, и милостивый, единый (ὁ μόνος) царю и благїй, единый дателю, едине праведне (ὁ μόνος δίκαιος) и вседержителю, и вѣчный, спасай (ὁ διασώζων) —, сотворивый

(ὁ ποι-

(ὁ ποιήσας) —, и шетивый их, ubi єдиный cum Substantivis, єдинє vero cum Adjectivo праведнє constructum est.

Hebr. 9, 12. in correcta editione legitur вѣчное искупленїе обрѣтый, licet εὑράμενος articulo careat. At in Damiani Apostolo обрѣт, sine terminatione definita ый. Ostrog. aliam quidem vocem, sed terminationem indefinitam habet: вѣчное избавленїе сътворив. Numeralia ordinalia sine terminatione ый vix unquam reperias; in Dam. Apostolo tamen 2 Pet. 2, 5. осма нωга pro осмагω occurrit. In eodem Hebr. 10, 31. страшно впасти вьрукѣ кога жива, Θεοῦ ζῶντος, sic et in Ostrog. licet еже ante впасти (τὸ ἐμπεσεῖν) inserat, in correcta vero страшно есть еже — бога живагω.

§. 15. Possessiva in ов, ев, ень, ин, et ope ь formata, ut пророч, единорождь, княж, respuunt terminationem definitam, exceptis божїй, вражїй, кравїй et paucis aliis, quae tamen in obliquis quibusdam casibus ut indefinita inflectuntur. Gentilia in еск in antiquis libris obvia, in recentioribus скый (скїй) amant. Hinc et мужескый, женскый пол, olim мужеск, женеск (in Dam. Apostolo мужьск, женьск), талантеск, pro quo Apoc. 16, 21. талантес male in editionibus omnibus impressum est. Confer p. 131.

§. 16. Utuntur vero Slavi Adjectivis possessivis, uti et quibusdam aliis, loco Genitivi aliarum linguarum. сын божїй est filius Dei, гора божїа mons Dei, слово господне verbum Domini; дом

да-

давїдов Domus Davidis, сын Іωсифов et Іωсифль, Іакωвл, левїин, гора сїωнѧ, колѣно Іѹдово tribus Judae, лоно авраамле sinus Abrahae, сѣть дїавола laqueus Diaboli, рѹка грѣшнича, имѧ пророч nomen prophetae, подобїе змїино similitudo serpentis, ребра сѣверова latera aquilonis. глѹбины морскаѧ profundum maris, пѣсок морскый arena maris; звѣрь тростен fera arundinis, звєрїе дѹбравнїи ferae sylvarum, хлѣб аггелскыи panis angelorum, сѣнь смертнаѧ umbra mortis, смерть крестна mors crucis, цвѣт селный flos agri, власи главнїи capilli capitis, оуглїе огнено carbones ignis, в главизнѣ книжнѣ in capite libri, в гласѣ трѹбнѣ in voce tubae, глас пищалей sonus fistulae etc.

§. 17. Numeralia єдин, два, три, четыри Adjectivorum more cum Substantivis construuntur. пять, шесть etc. сто, тысѹща (тысаща), тма, utpote Substantiva singularia verbum in singulari postulant:

пять их пало Apoc. 17, 10. quinque (οἱ πέντε) ceciderunt.

не пять ли птиц цѣнится Luc. 12, 6. veneunt.

шесть днїй єсть Luc. 13, 14. sex dies sunt.

седмь оубω братїа бѣ Luc. 20, 29. septem — erant.

бысть же ємѹ сынов седмь Ostrog. Job. 1, 2. (correcta быша же ємѹ сынове седмь minus recte).

да-

ꙗно бысть им седмь трѹб Apoc. 8, 2.
ізыде седм аггл из храма Apoc. 15, 6.
десать рог ѧже видѣ, десать царей есть Apoc. 17, 12.
Ostrogiensis (correcta десать рогѡв, ѧже видѣл еси, десать царей сѹть in plurali, minus recte).
ще бѹдет нѣкоемѹ члкѹ сто овец Matth. 18, 12.
падет ѿ страны твоеа тысаща, и тма ѡдеснѹю тебе Psal. 90, 7.
бѣ же въ корабли всѣх дѹш двѣстѣ седмьдесать и шесть Act. 37, 37. Slavus in 3. pers. бѣ pro ἦμεν, eramus; fortasse olim legebatur бѣ же нас.
колико есть дней раба твоего Ps. 118, 84. quot sunt dies servi tui.

§. 18. Negligi syntaxim slavicam in editionibus recentioribus plura exempla docent. Sed et in antiquis subinde verbum plurale cum numeralibus шесть etc. connexum probat, interpretes syntaxim graecae linguae potius secutos fuisse, quam slavicae: поѧша ю седмь Marc. 12, 22. седмь бо имѣша ю женѹ v. 23. бѹдѹт бо ѿ селѣ пать в едином домѹ раздѣлены (pro раздѣлени) Luc. 12, 52. седмь глав горы сѹть седмь Apoc. 17, 9. et v. 10. цареѥ седмь сѹть. глаша седмь громѡв Apoc. 10, 3. егда исполнишаса осмь дній Luc. 2, 21. въ немже малѡ, сирѣч осмь дѹш спасошаса 2 Petr. 3, 20.

Fac-

Factum id est praecipue, ubi Adjectiva simul cum numerali construenda fuere: дрꙋгїѧже седмь кравы (Ostrog. кравы in Nominativo) изыдоша Gen. 41, 3. Rectius utique дрꙋгыхъ седмь крав изыде. и падоша ранени — пят сωт тысащ мꙋжей крѣпких 2 Paral. 13, 17. pro паде раненых etc. бѣхꙋ же тꙋ водоноси каменни шесть лежаще Joh. 2, 6. Melius in Codd. Serb. Pragensi et Kopit. бѣ же тꙋ водонос камен шесть лежещ. пать же бѣ ѿ них мꙋдры и пать юрωдивы Matth. 25, 2. Non aliter Mardarii editio, licet бꙋе (i. e. бꙋѧ) legat pro юродивы. At Cod. Kop. omnino recte Genit. мꙋдрых, бꙋих. Vide Regimen Numeralium.

Genescos Capite 41. contra Syntaxim slavicam saepius peccatum fuit. V. 2. исхождахꙋ седмь крав добры видом и избранны тѣлесы; Ostrog. quidem исхождаше in singulari et добра взорꙋ in Genitivo legit, sed избранны etiam male construxit cum седмь крав. V. 4. и поидоша седмь кравы злыѧ и хꙋдыѧ тѣлесы седмь крав добрых видом и избраных тѣлесы; Ostrog. corruptissime: и изыдоша (lege cum Mosq. prima изидоша) седмь злыѧ взором и хꙋдыѧ телесы седмь кравы (quod ante злыѧ ponendum erat) добрых, образом избранных. V. 5. и се седмь класи исхождахꙋ — избранны и добры, Ostrog. melius седмь клас etc. et избранїи in mascul. at mox iterum добры in feminino, cum tamen клас sit masc. generis. V. 6. дрꙋзїи же седмь класи тонцыи истончени вѣтром израстахꙋ по них. Ostrog. дрꙋгаяже седмь клас (rectius utique) тонцы истончени вѣтром изницахꙋ по них. V. 7. и пожроша седмь класи тонцыи истончени вѣтром седмь класωв избра-

бранных и полных. Ostrog. iterum седмь клас, quamvis тонцы истончени etiam in plurali construxerit.

Formulae другаа седмь in Ostrog. Gen. 41, 6. седмь сїю Gen. 21, 30 pro седмь сих, et на другую з҃ днїй Levit. 13, 5. antiquitatem sapiunt. Nam et Matth. 25, 16. Cod. Kop. legit другую е҃ (i. e. пать), quod v. 20. bis repetit, ubi editiones nunc другыа exhibent. Sunt nimirum numeri cardinales a пать usque десать revera Abstracta feminina, hinc et femininorum more declinantur: Genit. пати, Instrum. патїю, седми, седмїю etc. reguntque Genitivum rei numeratae. Intuitu autem verbi cum iis construendi considerantur uti collectiva neutra quantitatis indeterminatae много, мало, колико.

Numeralia два, оба, обанадесате dualem postulare, e §. 5. clarum est: будета два (Ostrog. оба) в плоть едину Gen. 2, 24. и бѣста оба нага v. 25. Confer exemplum lit. ї p. 586. et adde: поемже оба надесате оученика своа Luc. 18, 31. обанадесате апла (corr. апостоли) с ним Luc. 22, 14. дванадесате коша исполнь Marc. 6, 43. не два ли надесате часа еста (corr. не дванадесать ли часов есть) Joh. 11, 9. обѣ странѣ и обѣ земли мои будета (pro будетѣ) и прїиму и (dualis fem.) Ezech. 35, 10. nunc оба азыка (dual. masc.) и обѣ страны моа будут (plur.) и возму их в наслѣдїе κληρονομήσω. Etiam in Ostrog. pluralis Verbi cum два constructus Apoc. 9, 12. legitur: се градут два-гора по сих, correcta eadem repetit inserto еще ante два.

два-

два гора, duo vae, dualis aut plur. a горе, melius двѣ гори, nisi malis reddere двое горе. Confer, quae P. II. §. 26. de Neutrorum duali dicta sunt. Recentiores masculinum два neutris tribuere p. 510. monuimus. Hinc et колѣна моа изнемогоста ѿ поста Psal. 108, 24. genua mea infirmata sunt a jejunio. Melius utique Ostrog. et Psalt. Ven. колѣнѣ мои изнемогостѣ.

§. 19. Reciprocum себе, са, non solum ad tertiam personam, sed etiam ad Subjectum seu Nominativum primae et secundae personae referunt Slavi. Hinc reflexiva молюса, молишиса, молитса, молимса, молитеса, молатса; стꙋжꙋси, стꙋжишиси, стꙋжитси etc. et passiva авлюса, авишиса, авитса etc. кꙋпити себѣ pro ratione personarum verbi finiti ex. gr. хощꙋ, хощеши, хощет, cum quo Inf. кꙋпити construitur, reddendum erit: emere mihi, tibi, sibi, nobis, vobis, sibi. Cape exempla quaedam. немогꙋ аз ѡ себѣ творити ничесоже Joh. 5, 30. ѡ себѣ ἀπ' ἐμαυτȣ, a me ipso. марка поем приведи съ собою 2 Tim. 4, 11. сь собою tecum, μετὰ σεαυτȣ. егоже оукрѣпил еси себѣ Psal. 79, 18. себѣ tibi, σεαυτῷ. да наслѣдим себѣ свативло (corr. сватилище) божїе Psal. 82, 13. себѣ nobis, ἑαυτοῖς. всегда бо нищих (corr. нищыа) имате с собою Matthaei C. 26, 11. с собою vobiscum, μετ' ἑαυτῶν. нѣсте себѣ Damiani Apostolus (editi свои) 1 Cor. 6, 19. non estis vestri, ὐκ ἐςὲ ἑαυτῶν.

§. 20.

§. 20. Sic et possessivum свой ad omnes tres personas Nominativi seu Subjecti refertur, et pro ratione trium personarum, et numeri aut singularis aut pluralis, latinis pronominibus meus, tuus, suus, noster, vester, suus respondet. Ex. gr. ꙑаз-лїю (corr. излїю) ꙗко водꙋ гнѣвъ свой Os. 5, 10. iram meam, correcta мой. не ѿверзох оуст своих Psal. 38, 10. os meum, corr. моих. оумерщвлꙗю тѣло свое 1 Cor. 9, 27. corpus meum, correcta мое. простꙋ рꙋкꙋ свою Ezech. 25, 13. manum meam, correcta мою. Immo Mosqu. prima jam in margine notavit мою, male emendando lectionem свою, quam Syntaxis slavica probat. аще прѣдам тѣло свое Damiani Apost. 1 Cor. 13, 3. corpus meum, correcta, immo hoc loco etiam Ostrogiensis, мое, quod innumeris aliis in locis substitutum fuit. Chronographus Nestor: пойдꙋ во свой град, urbem meam; аще оубью брата своего, fratrem meum, cum свой referatur ad personam primam оубїю.

In Damiani Apostolo Jac. 2, 18. мой et твой pro свой legitur, sed hic certe ob antithesim: покажи ми вѣрꙋ твою ѿ дѣл твоих и аз покажꙋ тебѣ ѿ дѣл своих вѣрꙋ мою. Editi аз тебѣ покажꙋ ѿ дѣл моих, sed in aliis conveniunt.

свой ad secundam personam refertur, Jac. 2, 8. etiam in correcta: возлюбиши искренаго своего (tuum). In editionibus antiquis: оудержи ꙗзык.

зык свой (linguam tuam) и оустнѣ свои (labia tua) Psal. 33, 14. очима своима смотриши Psal. 90, 8. ѿвратил еси лице свое Psal. 29, 8. ты оутвердил еси силою своею море Psal. 73, 13. послеши дѹх свой (corr. дѹха твоего) Psal. 103, 30. облѣцыся в ризѹ свою Dam. Apost. Act. 12, 8. свою et Ostrog., correcta твою. Rectius iterum Damiani Apostolus аще исповѣдаем грѣхы свое peccata nostra, 1 Joh. 1, 9. at наша Ostrog. et editiones posteriores. In oratione dominica pro должникѡм нашим ponendum fuisset своим, cum ѡставлаем praecedat. 1 Thess. 1, 2. благодарим — вмолитвах своих Dam. Apost. et Ostrog. pro наших.

Pro свой constructo cum secunda plurali persona Ostrogiensis exempla non pauca suppeditat рцѣте братѹ своемѹ, людїе мои, и сестрѣ своей Oseae 1, 1. Hic etiam correcta, quod mirere, своей, своемѹ, retinuit. обратитеся къ гѹ бѹ своемѹ, correcta вашемѹ Oseae, 14, 3. внидѣте вклѣть свою, затворите двер свою Isai. 26, 20. in Psalt. Ven., Ostrog. въ храм ваш, correcta в храминѹ вашѹ, et utraque in plurali двери своа. Sic 1 Pet. 2, 12 Ostrog. et correcta житїе ваше, at Dam. Apost. rectius свое.

§. 21. свой si referatur ad Subjectum tertiae personae, respondet latino suus, его vero et fem. еа, plur. их respondent latino ejus et eorum, quae

quae ad tertiam personam aliam, quae a Subjecto sermonis distincta sit, referuntur. рахиль плачущися чад своихъ Rachel plorans filios suos, τὰ τέκνα ἀυτῆς Matth. 2, 18. он же востав поят отроча и матерь егѡ, ille consurgens accepit puerum et matrem ejus v. 20, слышав же якѡ Архелай црствует во Іудеи вместѡ Иродa отца своегѡ, cum autem audiisset, quod Archelaus regnaret in Judaea pro Herode patre suo v. 22., милость егѡ в роды родѡв боящимся егѡ, misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum Luc. 1, 50., сотвори державу мышцею своею: расточи гѡрдыя мыслїю сердца их, fecit potentiam brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui (ipsorum, ἀυτῶν) v. 51. пищу даде боящимся егѡ; помянет в век завет свой, escam dedit timentibus se (eum), memor erit in seculum testamenti sui Psal. 110, 5. Si Gerundivum боящїися resolvas ope relativi in иже боятся, facile intelliges егѡ referri ad aliam personam ab iis, qui timent, distinctam. Subinde tamen свой referunt Veteres ad personam, quae in oratione proxima est. ѡставил бе вся языкы ходити въ путех их Act. 14, 16. Damiani Apost. въпути свои. и дасть и матери своей et dedit eum matri suae (ἀυτȣ) Luc. 7, 15. Correcta nunc егѡ pro своей, quod postremum non solum Ostrogiensis

et

et Mardarii editio, sed etiam Mss. legunt. Ibid 12. etiam correcta legit сына единородна мат своей, quamvis in slavica versione Nominativ (defunctus efferebatur) in Accusativum (efferebat defunctum, изношахꙋ оумерша) mutatus fuer et своей referri possit ad eos, qui efferebant i um. Recte призвавый вас в вѣчнꙋю свою сла in aeternam suam (αὐτοῦ) gloriam, 1 Pet. 5, 1 legunt editi, male Damiani Apostolus его сла Hebr. 3, 5. вѣрен бѣ в всем домꙋ егѡ, male Da Apost. домꙋ своем.

Duales Genitivi наю, ваю supplent possessi uti егѡ, ея in singulari, et их in plurali. Serbi a que Illyrii formarunt possessiva adjectiva нѣгов, н гова, нѣгово pro егѡ, et ньиов, ньиова, ньиово р их; нѣн, нѣна, нѣно, et нѣзин, нѣзина, нѣзино р ея; Boh. solum gegj (lege кїй) pro feminino singul gj (lege їй). Rom. 7, 9. pro егѡ in editis nunc le егѡв (Ostrog. егов) p. 522. indicavimus.

§. 22. свой etiam respondet graeco ἴδιος: i точник твоея воды да бꙋдет тебѣ свой, ἔσω ἰδία, Prov. 5, 18. correcta твой свой им проро proprius ipsorum propheta, ἴδιος αὐτῶν, Tit. 12., к своей погибели им (Ms. им погибели) su ipsorum perniciem, 2 Pet. 3, 16. во своя прій и свои его не прїяша, in propria venit et sui (i eum non receperunt, Joh. 1, 11. кождо во св unusquisque in sua, εἰς τὰ ἴδια Joh. 16, 32. Al

e

met во своꙗ си. ѡблекоша его въ ризы своꙗ (τὰ ἴδια) induerunt eum vestimentis suis (ipsius) Marc. 15, 20. ѿ своихъ емꙋ, τῶν ἰδίων αὐτοῦ Act. 24, 23. какѡ мы сышим кїйждо свой ꙗзык наш, (Ostrog. кождо своим ꙗзыком нашим) τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν, Act. 2, 8. Adde свои cum Dativo емꙋ, си: свои емꙋ вси, οἱ αὐτῦ πάντες. по своей емꙋ воли, secundam suam (ipsius), κατὰ τὴν αὐτῦ, Hebr. 2, 4. вси, ѥко своихъ си ищꙋт, quae sua sunt, τὰ ἑαυτῶν, Philip. 2, 21. не ищет своихъ си (correcta своꙗ си) non quaerit quae sua sunt, τὰ ἑαυτῆς 1 Cor. 13, 5.

§. 23. Pro Possessivis свой, мой, твой, utuntur veteres Slavi non raro Dativo си, ми, ти Pronominum personalium: не повѣда отцꙋ си, patri suo, Judic. 14, 6. рече къ отцꙋ си ad patrem suum Judic. 11, 37. (correcta utroque loco своемꙋ). кротком си оком призри pro своим, i. e. tuo. дай вѣрномꙋ си рабꙋ царю нашемꙋ, pro своемꙋ i. e. tuo. цѣлꙋйте епенета възлюбленнаго ми, τὸν ἀγαπητόν μου, dilectum meum, Rom. 16, 5 Sic etiam v. 8, 9. кдѣ ти, смерти (corr. male смерте) жало, гдѣ ти, аде, побѣда; πῦ σῦ etc. ubi est mors, stimulus tuus? ubi est, inferne, victoria tua? егда прїидеши въ царствїи си, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, quando veneris in regnum tuum, Luc. 23, 42. In Damiani Apostolo: оученико си pro своим; слꙋжба ми pro моꙗ; възпрьвыи ми ѿвѣт pro мой;

свои-

своинника ми, вамже апла, commilitonem me vestrum autem Apostolum Philip. 2, 25. pro инника моего et вашего посланника, Ostrog. с ствена мнѣ vitiose, pro своинственa.

си Dativus a reciproco себе, cui emphaticus с respondet, distingui omnino debet a demonstra fem. си, haec, et neutro plurali си pro сїа. словеса idem est ac словеса сїа verba haec; гора си in Ostr (горꙋ сїю in Ven. et correcta), юже стяжа десн его, mons hic (montem hunc), quem acquisivit d tera ejus, Psal. 77, 54.

§. 24. Relativum иже concordat quidem g nere et numero cum Substantivo, ad quod ref tur, sed non semper casu, cum hic a seque Verbo pendeat: змїй сей, егоже создал е тꙋ гади, имже нѣсть числа; бысть нощ, в ней пройдꙋт вси зверїе дꙋбравнїи.

Utuntur vero Interpretes relativo иже, яже, е ad exprimendum Graecorum articulum ὁ, ἡ, τ quo carent Slavi. старца яже въ вас молю τοὺς ὑμῖν, 1 Pet. 5, 1. Accusativum яже, qui grae τοὺς respondet, habet etiam Damiani Apostol (старце иже) et editiones antiquae omnes, que non male Correctores mutarunt in Nominativu иже в вас, qui in vobis sunt. бꙋди же вам еже ей, и еже ни ни (τὸ ναὶ ναί, καὶ τὸ οὒ οὔ) Jac. 12. Damiani Apost. да бꙋдет слово ваше еже etc. At idem 2 Cor. 1, 17. да есть ѿ мене еи

и

и ни ни sine єже, editi vero да бѹдет оу мене єже ей ей и єже ни ни. Hebr. 10, 31. страшно впасти, (edd. есть єже впасти, τὸ ἐμπεσεῖν) въ рѹцѣ бога жива (edd. живагѡ). Sic graecum εἰς τὸ Infinitivis praefixum reddere solent, praecipue recentiores, въ єже: во єже слѹжити Hebr. 9, 14. at Damiani Apost. sine єже. во єже быти ми слѹжителю, εἰς τὸ εἶναί με, Vulg. ut sim minister, Rom. 15, 16. жалающеси (Ostrog. стѹжающе си) за єже оучити им люди, διὰ τὸ διδάσκειν, dolentes quod docerent populum, Act. 4, 2.

Cum Gerundiva assumant Adjectivorum terminationem definitam ad exprimendos Articulos in graeco praefixos, superfluum omnino est, Gerundivis иже praefigere. 2 Cor. 1, 21. извѣствѹлй, помазавый respondent participiis graecis ὁ βεβαιῶν, χρίσας, sed v. 22. иже и запечатлѣвый graeco ὁ καὶ σφραγισάμενος in Ostrog. et aliis, pro quo in correcta иже и запечатлѣ qui et signavit (obsignavit), resoluto Gerundivo ope иже in Praeteritum simplex, legitur. Sic et Lucae 19, 27. factum fuisse probo. Legebatur olim recte врагы моа оны, нехотѣвшаа (τοὺς μὴ θελήσαντας), inimicos meos illos, qui noluerunt. Verum in Evangeliis Mosqu. 1606 pro articulo τοὺς habetur иже ante нехотѣвшаа, quod in editionibus mediis servatum fuit, in postrema vero pro Gerundivo Praeteri-

 tum

mundi tollit. In Calendariis иже (τȣ̃) въ кеа
великагѡ василіа, in Symbolo иже (τὸν) ѿ оц҃а
жденнаго, a patre genitum; (in Psalt. Ven. q
dem hic sine иже, sed mox etiam addito) и
(τὸν) ѿ оц҃а исходещаго (исходащаго), иже (τ
съ оц҃ем и сыном спокланаема.

Ilinsky in Concordantiis 18 locos adduxit
Evangeliis, in quibus еже Infinitivis praefixum est
exprimendum (τὸ) Graecorum: а еже — ꙗсти, τὸ
— φαγεῖν Matth. 15, 20. etc. Vocatque hanc parti
lam, male utique, союз; i.e. Conjunctionem. Ex A
vero semel duntaxat во еже citat: во еже ѿвратит
ся ἐν τῷ ἀποστρέφειν, Vulg. ut convertat se. Bog
nov ex Epistolis pro во еже (graeco εἰς τὸ responde
41, pro еже quod a relativo, еже non separavit, 84 lo
adduxit. Kantemir еже e Psal. semel citat, neglectis
locis, in quibus еже graeco τὸ respondet, sed вн
да 57 vicibus repetit, quo ἐν τῷ Infinitivo praefix
reddi solet in Psalterio ante correctionem postrem
Sec. XVII. a Russis edito. In Psalterio Veneto et (
trogiensi interpres graecismos hos evitare studuit. N
Psal. 4, 2. legitur внегда възвах cum invocar
pro внегда призвати ми. Psal. 9, 29. оубити не
винного pro еже оубити τȣ̃ ἀποκτεῖναι ...

Eodem versu pro внегда привлещи и, ἐν τῷ ἑλκύσαι αὐτὸν, quod jam in Ostrog. legitur, Venet. minus serviliter да и привлѣчет. Apud Russos pseudoarticulus еже etiam in compositis locum obtinuit: ежедневно, ежегодно, ежемѣсячный. Alexjejew unicum ежеденный, e Chronographo slavico sumtum, in Lexico ecclesiastico explicat.

§. 25. Particula не in propositione negativa Verbo praefigenda est, etiamsi aliae voces negationem exprimant, cujusmodi sunt ex ни compositae: никто, ничтоже, никогда, николиже: чтете ли чли николиже nunquam legistis? Matth. 21, 16. et 42. ни един ѿ них не избысть, unus ex eis non remansit, εἷς — οὐχ, Psal. 105, 11. не имать жаждати никогдаже non sitiet unquam Joh. 6, 35. да не погибнет ничтоже ne quid pereat Joh. 7, 12. ничтоже ему не глаголют nihil ei dicunt Joh. 7, 26. в тѹ нощ не яша ничесоже illa nocte nihil prendiderunt Joh. 21, 3. In his quidem locis etiam correcta duplicem negationem retinuit, quamvis Graecus simplici negatione usus fuerit. Servat omnino negationem duplicem graeci textus Joh. 3, 27. не может чл҃к прїимати ничесоже non (οὐ) potest homo accipere quidquam (οὐδὲν). Joh. 11, 49. вы не вѣсте ничесоже vos nihil scitis, ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδὲν, atque alibi ubicumque in Graeco duplex negatio legitur. At vero aliis in locis innumeris editores etiam ante postre-

tum substitutum legitur: иже не хотѣше. Exempla servilis imitationis alibi sat obvia sunt: иже (ὁ) побѣды носа има qui Victoriae ferens nomen, in Acathistis de S. Nicolao. яже (ἡ) живот рождшаа quae vitam peperit. се агнец божїй иже (ὁ) грѣхы мїра вземлай, ecce agnus Dei, qui peccata mundi tollit. In Calendariis иже (τῦ) въ кесарїи великарѡ василїа, in Symbolo иже (τὸν) ѿ отца рожденнаго, a patre genitum; (in Psalt. Ven. quidem hic sine иже, sed mox etiam addito) иже (τὸν) ѿ отца исходещаго (исходащаго), иже (τὸν) съ отцем и сыном съпокланаема.

Ilinsky in Concordantiis 18 locos adduxit ex Evangeliis, in quibus еже Infinitivis praefixum est ad exprimendum (τὸ) Graecorum: а еже — ѧсти, τὸ δε — φαγεῖν Matth. 15, 20. etc. Vocatque hanc particulam, male utique, союз, i. e. Conjunctionem. Ex Actis vero semel duntaxat во еже citat: во еже ѿвратитися ἐν τῷ ἀποςρέφειν, Vulg. ut convertat se. Bogdanov ex Epistolis pro во еже (graeco εἰς τὸ respondens) 41, pro еже quod a relativo еже non separavit, 84 locos adduxit. Kantemir еже e Psal. semel citat, neglectis aliis locis, in quibus еже graeco τὸ respondet, sed внегда 57 vicibus repetit, quo ἐν τῷ Infinitivo praefixum reddi solet in Psalterio ante correctionem postremam Sec. XVII. a Russis edito. In Psalterio Veneto et Ostrogiensi interpres graecismos hos evitare studuit. Nam Psal. 4, 2. legitur внегда възвах cum invocarem, pro внегда призвати ми. Psal. 9, 29. оубити неповиннаго pro еже оубити, τῦ ἀποκτεῖναι, et v. 30. ловит въсхитити оубогаго, Ven. лает въсхитити нищаго, τῦ ἁρπάσαι, sine еже, quod habet correcta

Eo-

Eodem versu pro внегда привлещи и, ἐν τῷ ἑλκύσαι αὐτὸν, quod jam in Ostrog. legitur, Venet. minus serviliter да и привлечет. Apud Russos pseudoarticulus еже etiam in compositis locum obtinuit: ежедневно, ежегодно, ежемѣсячный. Alexjejew unicum ежеденный, e Chronographo slavico sumtum, in Lexico ecclesiastico explicat.

§. 25. Particula не in propositione negativa Verbo praefigenda est, etiamsi aliae voces negationem exprimant, cujusmodi sunt ex ни compositae: никто, ничтоже, никогда, николиже: нѣсте ли чли николиже nunquam legistis? Matth. 21, 16. et 42. ни един ѿ них не избысть, unus ex eis non remansit, εἷς — οὐχ, Psal. 105, 11. не имать жаждати никогдаже non sitiet unquam Joh. 6, 35. да не погибнет ничтоже nè quid pereat Joh. 6, 12. ничтоже ему неглаголют nihil ei dicunt Joh. 7, 26. в тѹ нощ не яша ничесоже illa nocte nihil prendiderunt Joh. 21, 3. In his quidem locis etiam correcta duplicem negationem retinuit, quamvis Graecus simplici negatione usus fuerit. Servat omnino negationem duplicem graeci textus Joh. 3, 27. не может члк прїимати ничесоже non (οὐ) potest homo accipere quidquam (οὐδὲν). Joh. 11, 49. вы не вѣсте ничесоже vos nihil scitis, ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδὲν, atque alibi ubicumque in Graeco duplex negatio legitur. At vero aliis in locis innumeris editores etiam ante postre-

preti Apocalypseos adhuc notum fuisse antiquum не да ὄφελον, quod recentiores neglexere. Habet enim cap. 3, 15. неда стѹден бы былъ, quem locum p. 546 illustravimus. Conferenda autem hic praecipue est p. 453, cui subjungi adhuc possit, Cod. Vindobon. CI. nonsolum in lectione аще бысте прїали 2 Cor. 11, 1. con sentire cum Ostrogiensi, sed etiam 1 Cor. 4, 8. и еще да бцарите et utinam regnetis, καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, hoc solum discrimine, quod Ostrog. ѹбо pro же legat. Correcta и ѡ дабы воцарилися есте, quod utique vix slavicum sit, cum бысте pro бы — есте dicendum fuerit.

Ibidem p. 453 et 454 male Codicem Belgrad. bis nominavi, qui omnino Dragomirnensis hic et alibi appellandus fuerat.

II.

Syntaxis Regiminis.

§. 29. Objectum, in quod actio Verbi fertur, casu Accusativo exprimitur. Regunt itaque Verba activa seu transitiva Accusativum: молю тя rogo te. помилуй мя, ми. помаза и unxit eum. ѹпаси я и возми я. ѡчисти прѣх мрй. вижду жда сыне. соблюди мой совѣт. хужи наши моти будем. ѹкроти гнѣв своймиме щадит меж свой

no-

посла рак свой. бѣс имать. породиши сын. приведи ми сын твой сѣмо. ѿимеши дух их; да поймет дух сват. видѣх дух сходащ гакш голубъ, с небесе Joh. 1, 32. in Ostrog. — послю на вы клатвѹ, любай душѹ свою погубит ю. шбрѣте бѣс изшедш (corr. бѣса изшедша) и дщерь лежащѹ на одрѣ invenit daemonium exiisse et filiam jacentem supra lectum, Marc. 7, 30. принесѣте гдви славу и чесгь. — блюди твое сердце, имже дано есть вредити земле и море ἀδικῆσαι τὴν γῆν etc. Ap. 7, 2. — пожроша (Ven. пожрѣше) сыны своа и дщери своа бѣсовѡм (Ven. бѣсом) immolaverunt filios suos et filias suas daemoniis, Psal. 105, 37. чада их пред ними разбїют и домы их плѣнат, и жены их поимѹт Isai. 13, 16. помани щедроты твоа гди и милости твоа, reminiscere miserationum tuarum Domine et misericordiarum tuarum, Psal. 24, 6.

§. 30. Haec regula comprehendit etiam Genitivos Masculinorum animatorum, qui Accusativi vices agunt. чадо зло кленет оца, и матерь не благословит Prov. 30. 11. гдь хранит пришелца, (Accus. plur., corr. пришелцы), сира (Gen. sing. pro Accusat.) и вдовѹ пріимет, Dominus custodit advenas, pupillum et viduam suscipiet, Psal. 145, 9. In correcta Joh. 1, 32. видѣх духа сходаща гакш голѹба. Hinc Genitivum его in editio-

ni-

nibus frequentissime Accusativo и substitutum legimus. да бышѧ его низринѹли ut eum praecipitarent Luc. 4, 29. Cod. Kop. и pro его. стрѹщит его comminuet eum, Luc. 20, 18. pro сътрет и ejusdem Cod. Et in plurali их, ихже pro и, ѧже; нас, вас pro ны, вы.

In singulari quidem usus Genitivi Substantivorum masculinorum, cum eorum Accusativus a Nominativo non sit distinctus, in omnibus dialectis invaluit, ut is omnino pro vicario casu Accusativi in Syntaxi jure habeatur. Confer P. II. §. 3. p. 462., §. 15. p. 491. мѹжа тиха и даѧтелѧ любит гдь Prov. 22, 9. Si hoc loco мѹж тих ponatur, constare non poterit de Subjecto, quod diligit, et de Objecto, quod diligitur. In plurali autem, cum Accusativi a Nominativo flexione distinguantur, non licet Genitivos Accusativis in lingua slavica substituere, quamvis id Russis ita placuerit, ut Accusativos plurales non alios agnoscant in ipsis declinationum paradigmatibus quam Genitivos. Prov. 22, 2. recte Ostrogiensis Accusativo utitur: оба же есть гь сътворил, at editor Mosquensis primae matrum continere non potuit, quin Genitivum dualem обою substitueret. Correcta nunc legit pluralem: обоих же гдь сотвори. Sic et Isai. 13, 17. syntaxim russicam potius secuti quam slavicam, Accusativum миды in Genitivum mutarunt

Cor-

Correctores: се аз воспбуждаю на вы мидюв, Ostrog. enim legit въставлю на вы миды. Genitivus их et Accusativus а saepe alternant: Psal. 27, 5. Ostrog. et Ven. разориши их, и не съзиждеши их, correcta in utroque membro а pro их, in primo quidem recte, in secundo vero, cum negatio не praecedat, male. Psal. 36, 40. избавит их и изметь их ѿ грѣшник и спасет их (pro а) Venet. Ostrog. et correcta, cum tamen alibi избави а, et in singul. избави мя, избави душу мою legatur. помилуй нас pro ны, in singulari помилуй мя. Psal. 77, 5. сказати а, v. 6. повѣдат а, v. 13. проведе их Ostrog. et correcta pro а (Venet. ѥ), v. 14. настави а, v. 15. напои а, (Venet. ѥ, at Ostrog. их), v. 34. егда оубиваше их et v. 42. избави их Ostrog. et Venet. (correcta а), v. 51. порази всяк прѣвенец Ostrog. (Ven. прьвѣнц), correcta всякое первородное. v. 52. воздведе а, v. 53. настави а, et v. 54. введе а Ostrog. et correcta, Venet. more suo ѥ, quamvis v. 5. сказатїа (lege сказати а) et v. 6. повѣдеть а habeat.

Inde ortum habent hibridae illae constructiones, in quibus e duobus Accusativis unus duntaxat in Genitivum mutatus fuit. Psal. 123, 2. in Ostrogiensi живы пожрали быша нас, vivos deglutissent nos, utique olim ны pro нас, uti revera Venetus legit. Correctoribus russis placuit, Accusativum живы ob Genitivum нас commutare: живых пожерли быша нас. Coloss. 2, 13. вас мертвых сущa съоживил есть с ним Ostrog., at aliae edi-

tio-

tiones вас мертвы сѹща melius, correcta iterum Accusativum сѹща commutando: вас мертвых сѹщих. Rectissime Damiani Apostolus tres Accusativos conjunxit: вы мертвы сѹща оживил есть с ним. Matth. 17, 1. etiam correcta textum Ostrogiensis immutatum exhibet: възведе (corr. возведе) их на горѹ высокѹ едины. duxit eos in montem excelsum scorsum (solos). Rectius Cod. Serb. к pro их. At Matth. 26, 40, 43. correcta обрѣте их спящих pro их спяща antiquarum editionum. Marci vero 13, 36. omnes legunt да не пришед внезапѹ, обрящет вы спяща, ne quum venerit repente, inveniat vos dormientes. Marci 14, 37. correcta обрѣте их спящих, editiones antiquae их спяща. Sic Ostrog. etiam v. 40. их пакы спяща, aliae edd. et correcta а паки спяща. Luc. 22, 45. correcta iterum pro их спяща antiquarum editionum их спящих, ubi potius а спяща praeferendum fuisset, quod revera codd. Mss. legunt.

§. 31. Accusativo casu etiam vocabula, quibus tempus designatur, exprimi solent: день и нощь, день ѿ дне, три дни (бых тѹ), весь день tota die, вся дни omnibus diebus, сїе лѣто, лѣто на лѣто, двѣ лѣтѣ царствова duobus annis regnavit, мѣсяця три, многа лѣта, весь день той и всю нощь тѹ, третїй день, время не мало пребыша тѹ. три лѣта нощь и день не престах ѹча per triennium nocte et die non cessavi docens Act. 20, 31. Supplentque hi Accusativi Adverbia: вечер и полѹдне vespere et meridie. днесь idem est ac день сь. Sed et Genitivus eodem officio fungitur: перваго лѣта, втораго дне, мѣсяца шеста-

го,

гю, полꙋнощи etc. Praeliguntur autem iis non raro praepositiones: в кый час, в сію нощ; заꙋтра mane. Vide Adverbia ex Praepositionibus composita p. 434, et infra regimen Praepositionum.

§. 32. In propositione negativa Verba, quae alias Accusativum regunt, cum Genitivo construuntur: грѣха не имамы; свѣта не оузрит; не оузрит паꙋкы. грѣх твоих не помянꙋ; ни хода твоих восхотѣх. исхода своєго не исправи (correcta неизмы), εκ απένιψεν Prov. 30, 12. не даси же преподобномꙋ своємꙋ видѣти истлѣнія corruptionem, Act. 2, 27. Dalm. Apost., Ostrog. ни даси же, corr. ниже даси et твоємꙋ, at in Genit. истлѣнія omnes conveniunt. славы моєа иномꙋ недам; мышца их не спасе их non salvavit eos Psal. 43, 4. не оудали щедрот твоих Psal. 39, 12. (Venet. щедроты твоя in Accusativo). не ѿверзох оуст своих (моих) Psal. 38, 10. не зови дрꙋгѡв твоих (дрꙋг своих Ostrog.), ни братіа твоеа, ни сродник твоих, ни сосѣд богатых ne vocato amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites, Luc. 14, 12. At Luc. 20, 26 miscet jam Ostrogiensis Accusativos cum Genitivis: и не възненавидит отца своего, и матере и женꙋ и чад, и братіа, и сестр, єщеже и дꙋшꙋ свою, olim и женьпрго женꙋ, дꙋша своеа pro дꙋшꙋ свою. Editio

prae-

stantissima Evangeliorum An. 1606 pro Genit. братїа etiam Accusativum братїю, correcta vero non solum братїю, sed etiam матерь pro матери legit. Vides hic Editores in femininis vitare voluisse ambiguitatem, cum Genitivus singularis ab Accusativo plurali non differat. Sic Psal. 39, 11. правдѹ твою не скрыхъ justitiam tuam non abscondi, et не скрыхъ (Venet. не покрыхъ) милость твою и истинѹ твою, misericordiam tuam et veritatem tuam, non solum correcta, sed etiam Ostrog. et Venetum Psalterium legunt, pro правды твоеа etc. Vice versa correcta 2. Tim. 1, 7. Accusativum дѹхъ mutavit in дѹха: не бо даде намъ бг҃ъ дѹха страха, non enim dedit nobis spiritum timoris, cum et Ostrog. et Damiani Apostolus hoc loco дѹхъ legant.

Veteres regulam, quae post negativas particulas не et ниже Verbis praefixas Genitivum exigit, strictius observasse e locis, quos ex Damiani Apostolo notavi, sequentibus liquet. 1 Cor. 9, 5. еда не имам (имамы) власти сестры жены водити, sororem mulierem, Ostrog. et correcta сестрѹ женѹ. 1 Cor. 11, 20. нѣсть господскыѥ вечерѥ ѣсти, corr. г҃дскѹю (Ostrog. господьскѹю) вечерю. 2 Cor. 1, 13. не инѣх бо пишѹ вам; Ostrog. et correcta иная пишем, non enim alia scribo (scribimus) vobis. Rom. 11, 4. иже не поклонише ся колѣнѹ вааловы (Genit. dual.), Ostrog. et corr. не преклониша колѣна пред ваалом. Act. 20, 24. ниже имам дѹше моеѩ чьстны себѣ, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ Ostrogiensis et correcta дѹшѹ мою честнѹ. Ad da-

damus Matth. 4, 6. да не когда преткнеши ѡ камень ногꙋ твою, Ms. ногы твоеа, in glagolitico Missali a Levakovichio edito ногы твое, quod Caramanus, Russicas editiones secutus, in ногꙋ твою mutavit. Confer Psal. 90, 12. ubi Ostrog. legit да не преткнеши — ногы твоеа, Venet. et correcta ногꙋ твою.

§. 33. Absolutae negationi hoc proprium est, ut non solum casus Objecti, sed etiam Subjecti, seu Nominativus, mutetur in Genitivum: не бѣ има чада, non erat illis filius, τέκνον, Luc. 1, 7, ꙗкѡ нѣсть свѣта в нем, quia lux non est in eo Joh. 11, 10. сребра и злата нѣсть оу мене, argentum et aurum non est mihi, Actorum 3, 6. смерти не бꙋдет ктомꙋ; ни плача, ни вопла, ни болѣзни не бꙋдет ктомꙋ, mors non erit amplius, neque fletus, neque clamor, neque dolor erit amplius, Apoc. 21, 4. не бꙋдет волѡв при яслѣх Hab. 3, 17. величїю егѡ нѣсть конца; не бяше числа сокровищ их; нѣсть бога, развѣ тебе; нѣсть мꙋжа моего в домꙋ; главы нѣсть на нем; имже нѣсть разꙋма; нѣсть ктомꙋ пророка; нѣсть в оустѣх их истины; нѣсть страха божїа пред очима их. ꙗкѡ Іисꙋса не бысть тꙋ, ни оученик егѡ Joh. 6, 24.

In Damiani Apostolo 1 Joh. 1, 10. словесе егѡ нѣсть в нас, Ostrogiensis et correcta слово in Nominativo.

§. 34.

§. 34. Verba reflexiva, praeter Accusativum reciproci сѧ, admittunt Genitivum Objecti, si Activorum vices agant: скверныхже и изгнившихъ басней ѿрицайсѧ devita (rejice) 1 Tim. 4, 7. вѣры ѿвергсѧ есть fidem negavit; ѿвергуся себе abnegabo me; иметсѧ тебе; вѣчныхъ благ лишаюсѧ; бойсѧ бога; моихъ словесъ сыне бойсѧ; лицъ грѣшничь ѡбинуетесѧ, facies peccatorum sumitis, Ostrog. et Venet. (nunc лица грѣшникѡв прїемлете) Psal. 81, 2. всакого (corr. всакагѡ) брашна возгнушасѧ душа ихъ, omnem escam abominata est anima eorum, Psal. 106, 18. плакатисѧ. чадъ своихъ.

§. 35. Verba ex ѿ et из composita postulant Genitivum, ac si praepositiones ѿ et из Substantivis praefixae essent: ѿступи прегрѣшенїа. да ѿлучен сънмища будет ut extra synagogam fieret, (corr. ѿ сонмища) Joh. 9, 22. яко ты избѣжиши ли суда божїа, quia tu effugies judicium Dei? Rom. 2, 3. ѿбѣгоша острьа меча (Ostrog. избыша острїа меча) effugerunt aciem gladii, Hebr. 11, 34. избави мя пламенныя муки. ѿбѣже люды златыя Nestor; аз ѿхожу свѣта сего idem. Verba vero насытити, напитати, наполнити, исполнити, напоити, praeter Accusativum objecti, petunt Genitivum medii, quo actio Verbi completa est: хлѣба небеснагѡ насыти ихъ (olim а) pane coeli saturavit eos Psal. 104, 40.

сво-

своєѧ нечести насытатсѧ; меда насыти ихъ. исполнитсѧ дѹха; наполнитсѧ благыхъ; наполни ю (кадилницѹ) огнѧ; напоиша мѧ оцта; напитакши ны хлѣба сльзнаа и напоиши ны слъз въ мѣрѹ Venet. cibabis nos pane lacrymarum et potabis nos lacrymis in mensura, Psalm. 79, 6. At Ostrogiensis питаеши нас хлѣбом слезным, и поиши нас слез вмѣрѹ, correcta напитаеши, напоиши нас слезами вмѣрѹ. Supplet itaque hoc in casu Genitivus Instrumentalem. Damiani Apostolus legit исплънени плоды праведными Philipp. 1, 11. исплънихсе оутѣхою 2 Cor. 7, 4. editi vero Genitivum pro Instrumentali habent плодѡв правды et оутѣхи. Saepius tamen исплънити, cum et Adverbium исплънь Genitivum regat, etiam in antiquo Apostolo cum Genitivo construitur: раби своѧ господы всакыѧ чести да сподоблают servi dominos suos omni honore dignos arbitrentur, 1 Tim. 6, 1. (corr. своих гдїй).

Marc. 9, 41. иже бо аще напоит вы чашѹ воды, et Matth. 10, 42. иже аще напоит единого чашѹ стѹдены воды, servarunt editiones antiquae omnes graecam syntaxim; in correcta vero Instrumentalis чашею substitutus legitur.

§. 36. Amant vero et pauca quaedam simplicia, quae significatu suo Neutris magis affinia sunt, ut Verba desiderandi, optandi, petendi,

Geni-

Genitivum pro Accusativo: пождн благыχ плодωв ел; повелѣ им ждати ѡбѣтованїа отча, ut expectarent promissionem patris, Act. 1, 4. нщет благодати добры; нща покоа quaerens quietem; нщите прежде црствїа бжїа; живота просил есть ѿ тебе; проси тѣлесе Ійсова (et тѣло Ійсово); вспрошꙋ вы н аз словесе единагѡ (olim единого) Luc. 20, 3. et слово едино Matth. 21, 24. взыщи мира quaere pacem; крѣпцїи взыскаша дꙋша моеа Psalt. Kiov. at дꙋшꙋ мою Ostrog. Venet. et correcta Psal. 53, 5. чаю воскресенїа мертвых; словесе неправедна ненавидит; аще бы прослꙋшал заповѣдїй моих; сребра или злата или риз ни єдинагѡ возжелах Act. 20, 33. (Ostrog. сребрꙋ или златꙋ или ризам ни единомꙋ вжжделѣх).

§. 37. Regunt etiam quaedam Adjectiva et Adverbia Genitivum: нхже оуста клатвы н горести полна сꙋть quorum os maledictione et amaritudine plenum est, Rom. 3, 14. достоин дѣлатель мзды своеа; правды исполнь десница твоа; наг добрых дѣл; скꙋден богатства. Sic лишен хлѣба, et лишени сꙋть славы божїа, egent (deficiuntur) gloria Dei, Rom. 3, 23.

Praecipue Comparativi: болїй пророка Іωанна крестителя никтоже есть Luc. 7, 28. оц мой болїй мене есть. нѣсть раб болїй господа своегѡ. многочестнѣйши злата multo pretiosius auro;

дале

далѣе вавѵлона, trans (ultra) Babylonem, Act. 7, 43. горчае желчи amarior felle; невѣрнагѡ горшій есть infideli pejor est; нравом скотины есмь, пѫщшій, скота горшій; сладчайшаѧ меда; брашно брашна добрѣе Sir. 36, 20. дщи (corr. male дщерь Accus.) дщере лѫчше v. 23. вожделѣнны (сѫдьбы) паче злата и камене честна многа, и слаждша паче меда и сота, desiderabilia (judicia) super aurum et lapidem pretiosum (τίμιον) multum, et dulciora super mel et favum; вящше трех сот пѣнязь plus quam trecentis denariis, Marc. 14, 5.

§. 38. Numeralia a пать usque тма, cum proprie Substantiva sint, Genitivum rei numeratae postulant. Exempla vide §. 17. et adde пать хлѣб ячменных; сѫпрѫг волѡв кѫпих пать juga boum emi quinque, Luc. 14, 19. на трех стѣх пѣнязь trecentis denariis, Joh. 12, 5. пол часа; пол имѣнїа моегѡ; патеро телат; воинѡв двѣстѣ, стрѣлец триста; шесть сѡт тысащ пѣшец сошедшихса, sexcenta millia peditum qui congregati sunt, Sir. 16, 11. Reguntur hic Genitivi tres, alter ab altero, сѡт a шесть, тысащ a сто, пѣшец сходащихса a тысаща. седмїю татив мокрыми, (melius мокрых) Jud. 16, 7. Correcta седмїю тативами мокрыми. Solent nimirum Recentiores etiam cum Instrumentali седмїю conjungere eundem casum pro Genitivo: седмїю степеньми pro

стѹпень, седмїю восходами pro восход. Apoc. 5, 1. седмїю печатїю, septem sigillis, in singulari, pro печатми. Certe olim седмїю печатїй lectum fuit. Alia exempla pro Genitivo vide in Declinatione Numeralium p. 507. Excipiendi tamen sunt casus duo. Dativus enim rei numeratae cum Dativo, et Localis cum Locali construi solent: седмидесяти царем, десяти тысящи мѹжем, Dam. Apost. тмам аггл҃ом, (editi тмам аггл҃ѡв) 1. Cor. 15, 6. боле пяти сѡт братїям plus quam quingentis fratribus, пяти сѡт ob praecedens боле, quod Genitivum regit, pro пяти стѡм. Jos. 13, 31. полѹ сыном Ostrogiensis, половинѣ сынѡв correcta. по шести днех, по десяти лѣтѣх. Addi possit Judic. 7, 7. съ тремї сты мѹж (мѹжей) локавшими, Cod. Serb. мѹжи in Instrumentali.

дванадесяте duplici modo construitur. Si enim два solum respicias, res numerata etiam in duali ponenda erit: дванадесяте легеѡна аггл҃ duodecim legiones angelorum Matth. 26, 53. Vide p. 601. Jos. 4, 2. дванадесяте мѹжа Ostrog., correcta vero мѹжей, дванадесять sumendo pro collectivo seu integra summa. Apoc. 21, 21. olim дванадесять врат, дванадесять бисера (corr. бисерѡв). In два ѹченик своих pro ѿ ѹченик св. sit ellipsis, omissa praepositione ѿ. Matth. 27, 3. тридесять сребреникы in Accusativo, respiciendo solum три, et v. 9. сребреник respiciendo totam summam triginta. Cod. tamen Serb. etiam v. 3. legit сребреник.

Matth. 15, 34. коликѡ хлѣбы, et v. 36. седмь хлѣбы certe vitiosa sunt. Ostrog. saltem v. 34. Geni-

ti-

tivum pluralem хлѣб habet. At Cod. Serb. etiam v. 36. Iterum Marc. 6, 38. колико хлѣбы Ostrog. et correcta, at Cod. Kop. et Mardarii editio recte хлѣб. Marc. 8, 5. correcta колико имате хлѣбов, et v. 6. пріем седмь хлѣбов, Ostrog. male utroque loco хлѣбы, sed v. 19. melius пять хлѣб, quam correcta, quae хлѣбы hoc versu non emendavit, uti nec Matth. 16. 9. Vitia haec jam in Codices Mss. quosdam (juniores utique) irrepserant. Nam Ossolinskianus Marc. 8, v. 5. et 6. et 19. хлѣбы legit, Serb. vero Cod. Kop. ubique хлѣб.

§. 39. Genitivum regunt omnia Collectiva, ut число, множество, мѣра, часть; Continentia, ut чаша, чванец: число мужей, множество болѣзний моих, мѣра елеа, чаша воды, чванец вина. Immo et aliquantam partem subintellectam per Genitivos exprimere amant Slavi: хлѣба, воды, вина, ubi pars indeterminata relinquitur, pro Accusativis хлѣб, воду, вино, quibus utuntur, si de toto sermo sit; plane Gallorum et Italorum more.

§. 40. Genitivum denique regunt Substantiva omnia, si iis determinandis alia serviant. путь si per aliud Substantivum, ex. gr. истина, determinare velis, hoc in Genitivo casu ei apponendum erit: путь истины via veritatis. Cape exempla: восток слнца ortus solis, рѣка слез, источник живота, зѣница ока, пламень огня, долгота дний, премудрость премудрых, град царя великаго, глас господа бога вашего, страх смерти, зрак рака for-

ma servi, шꙋм вѡлн sonus fluctuum, сꙋдїа вдовиц judex viduarum, отец сирых pater orphanorum, бог ѿмщенїй Deus ultionum, глас хвалы, глас трꙋбы sonus tubae, прах ногꙋ твоею pulvis pedum tuorum, звꙋк мора мꙋтащаса, бог мира, гдь сил, двери небесе, зачало премꙋдрости initium sapientiae, высоты гор, время скорби, свѣт очїю моеи lumen oculorum meorum, старци людей, день брани, дѣло перст твоих, небо небесе, вѣк вѣка.

Supplent itaque Genitivi hoc in casu Adjectiva possessiva, si haec deficiant. Pro tertia persona singulari utuntur Slavi Genitivo его, f. ея, pro plurali их, pro duali 1. наю, 2. ваю, 3. ею, at pro prima in singulari мой, in plurali наш, pro secunda твой et ваш, et pro omni persona свой, siquidem ad Subjectum orationis referatur. Sic et in aliis possessivis Adjectivis pro Genitivo utendum est. Non enim dicendum est сын бога, sed сын божїй. Luc. 3, v. 23—38. omnes Genitivos nominum propriorum, qui leguntur in graeco textu, interpres Slavus Adjectivis possessivis expressit. Confer exempla §. 16. adducta, et adde e Damiani Apostolo вь мꙋдрости пльтьсцен pro мꙋдрости плоти, 2 Cor. 1, 12.

Modum subinde excedere Veteres vix negari potest. Damiani Apostolus pro плодов правды legit плоди пра-

праведными, pro слово истины legit слово истинное. Tolerari haec possint, sed versionem Dragomirnensis codicis Jacob. 4, 4. любы мирскаа вражда божїа есть pro ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ θεοῦ ἐστιν, probare non poterant alii. Melius certe editiones, quae Genitivo мїра et Dativo богу uti maluerunt: любы мїра сегω вражда богу есть.

§. 41. Dativus est casus Objecti, ad quod actio Verbi dirigitur. Hinc Verba dandi et similia, praeter Accusat., Dativum personae postulant aut admittunt: принесѣте гдви славу, и честь. кому дань даете. даждь ми сыне твое сердце. даде ржѣ (melius ржи) плод их, и труды их прузωм dedit aerugini fructum eorum, et labores eorum locustis, Psal. 77, 46. предаде (olim предасть) граду скоты их, и имѣнїе их огню, tradidit grandini jumenta eorum et possessionem eorum igni, v. 48.

§. 42. Dativo utuntur frequentissime Slavi veteres pro Genitivis, qui a Substantivo reguntur: свѣт человѣкωм Joh. 1, 4. Vide supra p. 71 et 579. цар всей земли бог. цръ црем и гдь гдем. млеко стаду (corr. стада). верси горам Gen. 8, 5. (correcta в. гор). врач душам и тѣлу. подножїе ногама твоима. корень всѣм злым. владыка животу моему. мати всѣм градωм руским Nestor. иманїе вину. днїе ωмщенїю. небаше числа оружїю их. вино веселит сердце человѣку Ostrog. Psal. 103, 15. (corr. человѣка). гдн сихам. друзи бога-

тым мнози. шлем оупованїю спасенїа 1. Thess. 5, 8. corr. оупованїа). ѿ оца свѣтωм Jac. 1, 17. (corr. свѣтωв). мѹж есть глава женѣ (corr. жены) Ephes. 5, 23. един ходатай богѹ и человѣкωм 1 Tim., 2. 5. (corr. бога, человѣкωв). сын емѹ; има емѹ. единой женѣ мѹж; единомѹ мѹжѹ жена. ѿ вѣкы вѣкωм. конец книгам pro книг. недасть бо бог нам дѹх страхѹ, нъ силѣ и любви и цѣломѹдрїю Dam. Apost. 2. Tim. 1, 7. editi страха, силы, любве, цѣломѹдрїа. Laudanda hic mihi est Fr. C. Alteri sedulitas, qui quamvis e Grammaticis nosse poterat, usum Dativi pro Genitivo esse valde frequentem apud Veteres, tamen hanc in rem plures codices consulere voluit, e quibus collecta exempla in Miscellaneis philologico - criticis (Vindob. 1799. 8.) pag. 35—69. consignavit.

Libet ex iis, quae in Mss. leguntur, pauca hic repetere. Legunt itaque Joh. 4, 42. спас мїрѹ praeter editos etiam Codd. Evangeliorum Bibliothecae Caesareae Num. 355 et 356, Missale Glagoliticum Romae 1631 editum спаситель мїра, salvator mundi. At Missale a Caramano correctum antiquam lectionem спас мїрѹ vindicavit. Joh. 8, 12. свѣт мїрѹ editi, utrumque Missale glagoliticum et ambo Codd. Caesarei. Joh. 9, 5. свѣт есмь мїрѹ iidem. Joh. 12, 31. сѹд есть мїрѹ семѹ editi et ambo Codd. Levakovich tamen in Missali glagolitico мїра, Caramanus iterum мїрѹ. Rom. 11, 13. ѩзыкωм апл editi et Cod. Slav. 3275 seu Dragomirnensis, Acta et epistolas continens. Rom. 11, 15. примиренїе мїрѹ; 1. Joh. 4, 14. спасителя мїрѹ iidem. Matth. 22, 13. скрежет зѹбωм editi et ambo Codd.

Codd. Evangel. et Missalia glagolitica. Obiter hic addam, Evangelia Počajevii an. 1768 impressa legere зѫбѡв. Psal. 90, 8. взданіе грѣшникѡм оузриши Azbukidarium glagoliticum (antiquissimum) et Psalterium Ms. 98 Biblioth. Caesareae. Addere possum Psalt. Venetum et Ostrog. aliasque antiquas editiones. Correcta Dativum mutavit in Genitivum: воздаяніе грѣшникѡв.

§. 43. Verbum есть, et plura alia Dativum postulare, exempla subnexa probant: что ми бысть. сѫтьли ти чада? єстьли ти скот, жена. имже нѣсть разѹма, quibus non est intellectus. аще лѣть ми есть глаголати что тебѣ, si licet mihi dicere aliquid tibi, Act. 21, 37. далеко ти есть пѫть. аще ми есть с̕ тобою оумрѣти si oportuerit me commori tibi, Marc. 14, 31. не требѣ ми есть. Etiam subintellecto есть Dativus locum habere potest: 1 Cor. 15, 39. ина оубѡ чл҃вѣкѡм, ина же плоть скотѡм, ина же рыбам, ина же птицам, v. 40. ина оубѡ нбснымъ слава и ина земным, v. 41. ина слава слнцѹ и ина слава лѹнѣ и ина слава ѕвѣздам.

помози ми. не браните им. повинни са гдеви, subditus esto Domino, Psal. 36, 7. страстем повиноватиса. оуподобиса им. приключитса вам. хотѣти мирѹ. похощи емѹ (словѹ). живот мой адѹ приближиса (et cum praepositione к: не приближатса к̕ тебѣ), порѹгаетса наказанію. не рѹгай-

гайса чл҃вѣкꙋ сꙋщꙋ єгорєєти. поѡ́мѣєшиса им inti-
debis illos. запретит емꙋ comminabitur ei. соѡбщіа-
ет дѣлѡм егѡ злым. гдѣ гордым противитса.
да послѣдꙋет тебѣ. да послѣдꙋем стопам егѡ, ut
sequamur vestigia ejus, 1 Petr. 2, 21. аще сердце
наше не зазрит нам, si cor nostrum non repre-
henderit (condemnaverit) nos, 1 Joh. 3, 21. дрꙋг
дрꙋгꙋ завидѧще invicem invidentes, Gal. 5, 26.
патріархи позавидѣвше Іѡсифꙋ. дивиса бывшемꙋ;
дивлѧшеса видѣнію, admiratus est visum, Act.
7, 31. да не стꙋжаю́т емꙋ, ne eum comprimerent,
Marc. 3, 9. сребрꙋ или златꙋ или ризам ни едино-
мꙋ вжждєлѣх, argentum aut aurum aut vestem
nullius concupivi Act. 20, 33. (corr. сребра-ни еди-
ногѡ возжелах). навыкоша дѣлѡм их, didice-
runt opera eorum, Psal. 105, 35. страхꙋ гдию
наꙋчꙋ вас (Psalt. Venet. вы), Psal. 33, 12. прав-
дѣ наꙋчитеса. прерѣцати емꙋ. ни возревнꙋй пꙋ-
тем их, nec aemuleris vias eorum, Prov. 3. 31.
ревнꙋйте же даром болшим Dam. Apost. (nunc да-
рованій болших), aemulamini autem charismata
meliora, 1 Cor. 12, 31. да ревнꙋете им, ut illos
aemulemini, Gal. 3, 17. at eodem versu cum praep.
по: ревнꙋют по вас, et v. 18. ревновати доброе Ostr.,
correcta в добрѡм. оумѣти книгам, sed 2 Tim.
3, 15. ꙗкѡ из млада сщенна писанїа оумѣеши,
quia ab infantia sacras literas nosti. предста вса-

комꙋ

комꙋ пꙋти не благꙋ astitit omni viae non bonae, Psal. 35, 5. лꙋкавый не прикасаетсѧ емꙋ, malignus non tangit eum, 1 Joh. 5, 18. иномꙋ колѣнꙋ причастисѧ Hebr. 7, 13. мꙋжатаѧ жена живꙋ мꙋжꙋ привѧзана есть, viventi viro alligata est, Rom. 7; 2. At Dam. Apost. cum casu Locali: живѣм мꙋжи привезана. Idem прилѣплающесе блазѣм in Locali, Ostrog. прилѣплающесѧ благомꙋ, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ, adhaerentes bono, Rom. 12, 9. correcta, mutato Gerundivo in Imperativum, прилѣплайтесѧ.

Vide regimen Localis, ubi pluribus exemplis docebimus, Verba composita ex при olim constructa fuisse cum casu Locali.

§. 44. Regitur Dativus etiam ab Adjectivis, Adverbiis, Interjectionibus: благоже благоже дꙋши нашей; горе земли, оувы мнѣ! комꙋ подобен, тебѣ подобен бꙋдꙋ, всѣм повинен; всакой мꙋжѣ повинен быx, непотребен вам. еллинѡм же и варварѡм, мꙋдрым же и неразꙋмным должен есмь Rom. 1, 14. милостив бывал им; послꙋшлив отцꙋ; противен им; тебѣ оугоднаа, да воеводѣ оугоден бꙋдет ut duci (στρατολογήσαντι) placeat, 2 Tim. 2, 4. странен сынѡм; чꙋждь братїи моей. достойнаа ранам; недостойны творите сами себе вѣчномꙋ животꙋ indignos vos ipsos decernitis (κρίνετε ἑαυτοὺς) aeternae vitae, Act. 13, 46. вѣрно слово и

вса-

всѧкомꙋ пріѧтїю (всемꙋ принѧтїю Dam. Apost.) достойно fidelis sermo et omni acceptione dignus, 1 Tim. 1, 15. (Correcta cum Genitivo всѧкагѡ пріѧтїѧ). достойна покаѧнїю дѣла Act. 26, 20. etiam correcta, at Matth. 3, 8. плод достоин покаѧнїѧ correcta et Ostrog. бѣх же незнаем лицꙋ цр҃квам їꙋдейским eram autem ignotus facie (τῷ προσώπῳ) ecclesiis Judaeae, Gal. 1, 22. лицꙋ Ostrog. aliae editiones jam ante correctam Instrumentalem substituerant. любезнивли есть златꙋ, ли паволокам Nestor.

§. 45. Notandae praeprimis formulae, in quibus Dativi cum Infinitivo construuntur: живꙋ быти (vivum esse) vivere; ѿлꙋченꙋ быти separari. какѡ нам живым быти, πῶς ζησόμεθα, Ezech. 33, 10. повелѣно бысть всѣм готовым быти. заповѣда им вл҃ѣто быти готовым (Ostrog. готовом) 1 Macch. 3, 28. невозможно есть пророкꙋ погыбнꙋти. ꙗкоже бысть внити петрꙋ Act. 10, 25. егда внити емꙋ в дом, ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν, quum introiret in domum, Luc. 14, 1. егда быти дꙋхꙋ нечистꙋ в салѣ. внегда потреблѧтисѧ грѣшникѡм, оузриши, cum perierint peccatores, videbis, Psal. 36, 34. (Melius utique Psalt. Venetum егда потребетсе грѣшиници). ѿити комꙋждо (correcta коемꙋждо) въ своѧ си Act. 14, 18. небыти дождꙋ τοῦ μὴ βρέξαι, Dam. Apost. Jac. 5, 17. (editi, да не бꙋ-

бꙋдет дождь). неприложитисе им словеси Dam. Apost. μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον, ne eis fieret verbum, Hebr. 12, 19. (editi да не приложитсѧ им слово phrasim graecam resolvendo). внегда съкрꙋшатисѧ костем моим, dum confringuntur ossa mea, ἐν τῷ etc. Psal. 41, 11. Melius utique Psalt. Venetum егда съкрꙋшахоусе кости моѥ, Ostrog. внегда съкрꙋшахꙋсѧ кости моѧ. Eodem versu внегда глаголати им мнѣ на всѧкь день, dum dicunt ipsi mihi, ἐν τῷ etc. Ostrog. et correcta, at Psalt. Ven. егда глаголахоу мнѣ. оудобѣе же есть небꙋ и земли прейти, неже ѿ закона единой чертѣ погыбнꙋти, facilius est coelum et terram praeterire quam de lege unum apicem perire, Luc. 16, 17. бысть же оумрети нищемꙋ и несенꙋ быти агг҃лы на лоно авраамле v. 22. factum est autem ut moreretur mendicus et portaretur ab angelis in sinum Abrahae. хощꙋже вас безпечалном быти Ostrog., volo autem vos sine solicitudine esse (ὑμᾶς ἀμερίμνους) 1 Cor. 7, 32. edit. quaedam безпечалны, correcta безпечалных. хощꙋ вас мꙋдрым оубѡ быти въ благоѐ, кроткомже въ злое Ostrog. Rom. 16, 19. Correcta мꙋдрых et простых pro Accusativo. Eadem Rom. 6, 11. вы помышлѧйте себе мертвых оубо быти грѣхꙋ, живых же бг҃ови, Ostrog. vero мертвым, живым, et Dam. Apost. мртвом, живом. саддꙋкеи бо гл҃ют не быти въс-

кресе-

кр҇стенїю, ни агг҃ла, ни дх҃а Act. 23, 8. miscet hic Ostrog. Genitivos cum Dativo; Dam. Apost. агг҃лꙋ et дх҃ꙋ legit, correcta vero ubique Genitivos habet.

§. 46. Gerundivorum Dativus respondet Latinorum Ablativo absoluto et Graecorum Genitivo: еще брашнꙋ сꙋщꙋ во оустѣх их, τῆς βρώσεως οὔσης, cum adhuc esca esset in ore ipsorum, Psal 77, 30. не сꙋщꙋ царю, ни сꙋщꙋ кнѧзю, ни сꙋщꙋ имѣнїю, ни сꙋщꙋ требникꙋ, ни жречествꙋ, ни проповѣданїю, οὐκ ὄντος βασιλέως etc. (corr. ни сꙋщей жертвѣ pro ни с. имѣнїю, жертвенникꙋ pro требникꙋ, ниже явленїам pro проповѣданїю) Oseae 3, 4. еще емꙋ глаголющꙋ adhuc eo loquente. приходащим им да витают cum illi advenissent etc. Nestor. еще далече емꙋ сꙋщꙋ, adhuc illo longe agente, cum adhuc ille procul est, Lucae. 14, 32. исходащим же им ѿ сонмища, exeuntibus autem illis, ἐξιόντων δὲ, Act. 13, 42. тѣма же исходащема (corr. in plur. тѣм - исходащим) нача Іс҃ народом глаголати illis autem abeuntibus coepit Jesus dicere ad turbas, τούτων δὲ πορευομένων, Matth. 11, 7. днюже бывшꙋ die exorto, ἡμέρας δὲ γενομένης, Act. 16, 35. днем же минꙋвшим нѣконим (correcta нѣким) diebus autem aliquot exactis, Act. 25, 13. двѣма же лѣтома скончавшемаса biennio autem expleto, Act. 24, 27. вънѣ

снѣ приспѣвши Nestor. сразившимася полкома и побѣди ѧрополк олга Idem. давшꙋ тебѣ им, соберꙋт: ѿверзшꙋ тебѣ рꙋкꙋ всѧческаѧ наполнѧтсѧ благости. ѿвращшꙋже тебѣ лице, возмꙋтѧтсѧ, dante te illis, colligent: aperiente te manum, omnia implebuntur bonitate. Avertente autem te faciem, turbabuntur, Psal. 103, 28. 29. чаавшем им свѣта, бысть тма, correcta in Praesenti ждꙋщим - быст им тма, ὑπομεινάντων αὐτῶν φῶς, ἐγένετο αὐτοῖς σκότος, Isai. 59, 9.

§. 47. Localis casus, alias et Praepositionalis, Russis предложный dictus, quod ei Praepositiones praefigi soleant, olim cum Verbis e при et quibusdam e на compositis construebatur. Ostrogiensis editio, et Mosquensis prima multa suppeditat exempla, quae tamen in aliis editionibus mutata sunt, substituto Dativo, aut Genitivo aut alio casu cum praepositione. Job. 20, 6. in Ostrog. simplex коснꙋсѧ cum Locali constructum legitur: жертва же его облацѣх коснетсѧ; in margine autem Mosquensis primae appositus fuit Dativus облаком, et correcta nunc exhibet Genitivum облаков. Psal. 104, 15. textus Ostrogiensis jam mutationem subiit; legit enim неприкасайтесѧ помазаномꙋ моемꙋ (correcta помазанным моим in plurali), cum hoc loco Psalt. Vetetum христѣх моих Localem retinuerit. Alibi tamen etiam

Ostrog.

Ostrog. Localem servavit: неприкасаютсѧ жидове самарѧнѣхъ (corr. самарѧнѡм) Joh. 4, 9. кто прикоснѹсѧ ризахъ моихъ Marc. 5, 30. at v. 28. etiam Ostrog. аще прикоснѹсѧ ризам его, correcta utroque versu ризам. v. 31. кто прикоснѹсѧ мнѣ Ostrog. et correcta, quia Localis мнѣ a Dativo non differt. прахъ прилепшїй нас, pulvis qui adhaeret nobis, Luc. 10, 11. (correcta прилѣпшїй нам). неприкоснѹсѧ ихъ ѿнѹдь огнь Dan. 3, 50. Correcta hic Localem ихъ non mutavit, cum a Genitivo non differat; mutavit autem Localem ем in Ostrogiensi obvium ubique in Dativum емѹ. Prov. 20, 2. примѣшаайсѧ емь, correcta емѹ. Luc. 5, 1. належащѹ емъ народѹ, cum turbae irruerent in eum, correcta емѹ. Luc. 10, 34. прилежа ем, curam ejus egit, v. 35. прилежи ем curam illius habe, corr. прилѣжи емѹ. Luc. 6, 19. прикасатисѧ ем, Cap. 7, 39. прикасаетсѧ ем, Cap. 8, 47. прикоснѹсѧ ем, corr. ubique емѹ. Marc. 3, 10. ꙗкоже нападати ем, ut irruerent in eum, correcta на него. Thren. 4, 8. прилпе кожа их костех их, correcta костем. Ezech. 29, 4. чешѹях твоих прилепнѹт, squammis tuis adhaerebunt, correcta к чешѹам твоим прильпнѹт. Prov. 27, 25. прилежи полныхъ злачѣхъ, correcta cum praepositione ѡ: прилѣжи ѡ злачѣхъ сѹщихъ на поли. не надежи имѣнїи своем Ostrog. Sir. 5, 1. (correcta не оупопай на имѣнїѧ

нїа твоа). Mich. 2, 9. приближитеса горах вѣчных, corr. горам вѣчным. Sir. 19, 2. прилагаайса любодѣицах, corr. любодѣйцам. 1 Tim. 5, 22. ниже приwбщайса чꙋжих грѣсѣх (Dam. Apost. тꙋждих грѣсѣх), neque communicaveris alienis peccatis, corr. чꙋжым грѣхwм. Mich. 7, 5. надѣйтеса старѣйшинах, corr. на старѣйшины. In Oratione: пригвозди страсѣ твоем плоть мою, quamvis Psal. 118, 120. olim ѿ страха твоего плоти моа, nunc vero страхꙋ твоемꙋ legatur. Act. 9, 26. прилѣплатиса (Dam. Apost. примѣшатисе) оученицѣх, correcta оученикwм. Hebr. 7, 13. Dam. Apost. законѣ ином причестие, editi колѣнꙋ иномꙋ. Idem Hebr. 5, 13. причещаисе млѣцѣ, Ostrog. причащаайса млецѣ, correcta млека. Idem Hebr. 7, 19 приближаемсе возѣ, edd. к бгꙋ. Idem 2 Joh. 1, 11. причещаетсе дѣлѣх его злых, editi сообщаетса дѣлом егw злым.

Etiam Adjectiva приклонен, прилепен regunt Localem, quin praepositio при aut alia ei praefigatur: яже неимаше прилепима мꙋжѣх Num. 31, 35. correcta in plurali яже не познаша ложа мꙋжеска. корене неприклонни вѣках его, и елїе небысть приклонно ѿраслѣх его Ezech. 31, 8. Correcta hoc loco substituit Adjectivum подобен, legitque: свены неподобны ѿраслам егw и елїе не бысть подобно вѣтвїам егw.

Lo-

Locali denique casu utebantur Veteres in nominibus loci et temporis. In subscriptione Evangeliorum ad usum Josephi Ostromir a Gregorio diacono anno ѕфѯє (i. e. 1057) descriptorum Locales urbium russicarum кыевѣ et новѣгородѣ sine praepositione въ leguntur. Alibi зимѣ, hyeme, invenias pro в зимѣ. Adverbia горѣ, долѣ, дали etc. certe nihil aliud sunt, quam Locales sine praepositione. Confer bohemicas voces na горѣ (nahorze), вдолѣ, вверху. Adde третїем дни, pridie, τρίτην ἡμέραν, Gen. 31, 2. et 5., correcta третїагѡ дне. Deut. 4, 42. ни вчера, ни третїем дни, neque heri, neque nudius tertius; correcta прежде вчера и третїагѡ дне, πρὸ τῆς χθὲς καὶ τῆς τρίτης.

§. 48. Casus Sociativus, qui praefixa praepositione съ societatem indicat, etiam sine hac et omni alia praepositione usurpatur, diciturque tunc Instrumentalis, quia medium per quod, et instrumentum, quo aliquid efficitur, designat, respondetque plerumque Latinorum Ablativo instrumenti. ѹшима слышати, ѻчима видѣти; именем nomine; жезлом бити; орѹжїю ѹмерщвити; ѹмертви его пращею и каменем funda et lapide; ѹби градом винограды их и черничїе (Ostrog. тръ̃нїе) их мразом occidit grandine vineas eorum, et moros eorum pruina, Psal. 73, 47. (Psalt. Venet.

изби

изки — и сукаменны их сланою). возлюбиша его усты своими и азыком своим солгаша ему, dilexerunt cum in ore suo, et lingua sua mentiti sunt ei Psal. 77, 36. не спасу их луком, ни мечем, ни бранїю, ни коньми, ни конникы, (correcta: ниже конниками) non salvabo eos in arcu, neque gladio, neque bello, neque equis, neque equitibus, Oseae 1, 7. одѣайса свѣтом ѩкѡ ризою amictus lumine sicut vestimento, Psal. 103, 2. не клените са (Ostrog. не кленѣте са) ни небом, ни землею, ниже иною коею клатвою nolite jurare, neque per coelum, neque per terram, neque aliud quodcunque juramentum, Jac. 5, 12. не вѣй всацѣм (corr. себе всаким) вѣтром, и неходи всацѣм путем неподобным, ἐν πάσῃ ἀτραπῷ (corr. всаким путем, deleto неподобным), Sir. 5, 11.

Supplet itaque Instrumentalis praepositiones varias. оконцем в кошници (correcta кошницѣ) свѣшен бых по стѣнѣ διὰ θυρίδος, per fenestram etc. 2 Cor. 11, 32. In Passivis suppletur ὑπὸ: егда зван будеши кым на брак quum invitatus fueris ab aliquo ad nuptias, ὑπό τινος, Luc. 14, 8. вса мнѣ предана суть отцем моим a patre meo, Matth. 11, 27. (Lucae 10, 22. ѿ отца моегѡ). познан бысть Іѡсиф братїею своею a fratribus suis Act. 7, 13. (editi братїи своей in Dativo). ненавидим саоулом. бѣ любим отцем Nestor. Supplentur etiam instrumen-

tali casu alii casus; аз потрасꙋ небом и землею, морем и сꙋшею, ego commovebo coelum et terram, mare et aridam Agg. 2, 7. неможе поколѣбати ею, non potuit movere eam, Luc. 6, 48. habent Mardarii Evangelia, pro ея. подвигом добрым подвизахся, bonum certamen certavi, 2 Tim. 4, 7. мнящїися владѣти языкы, qui videntur principari (imperare) gentibus, и велицїи их ѡбладают ими dominantur eorum, Marci 10, 42. ѡбладающа всею рꙋскою землею Nestor. господꙋют (corr. поѡбладают) землею 3 Esdr. 12, 23. сотами (melius соты) рꙋгаетсяProv. 27, 7. Ostrog. Alias cum Dativo; hinc correcta сотам (immo сотѡм a mascul. сот favus). воскыпѣ земля их жабами ἐξῆρψεν etc. edidit terra eorum ranas, Psal. 104, 30. ѡженитися нию; ѡженися ею duxerat eam, Mar. 6, 17.

Verba напоити, насытити, исполнити, quae alias Genitivum amant, etiam Instrumentalem admittunt: напоил еси нас вином pro вина, насыщь хлѣбы; исполнен благом многым. млеком вы напоих а не брашном 1 Cor. 3, 2. (pro млѣка, брашна in Dam. Apost.). ѡкроплени сердца, et измовени тѣлеса legunt editiones antiquae Hebr. 10, 22. 23. servando graecismum ἐῤῥαντισμένοι τὰς καρδίας, aspersi corda, λελυμένοι τὸ σῶμα abluti corpus. Correctores Instrumentales сердцы, тѣлесы

єы recte substituerunt, quin scirent eos jam in Dam. Apostolo lectos. In Mss. Instrumentalem legi, qui in editis in casum cum praepositione resolvatur, uno adhuc exemplo docebo: не можаше народом prae turba, Luc. 19, 3. editi ѿ народа. Sic Nestor: помроша ови ѿ зимы (pro зимою), дрѹзїи гладом, инїиже мором, и сѹдом божїим.

Amat Instrumentalem Slavus pro Nominativo secundo, qui Praedicatum agit primi: се дщи моа дѣвою ecce filia mea virgo, Ostrog. Jud. 19, 24. Correcta се дщерь (male Accus. дщерь pro Nomin. дщи) моа дѣва. Act. 21, 9. legit Dam. Apost. mutato ordine бѣахѹ дѣвою дщери д҃. erant virgines filiae quatuor, Ostrog. дщера дѣвица (corr. дщери дѣвицы) четыри Graeco conformius, sed neglecta Syntaxi slavica, pro qua dialecti Russica, Bohemica et Polonica innumera praebent exempla. сѣжѹ царицею и вдова нѣсмь, sedeo regina (qua regina, pro regina) et vidua non sum, Apoc. 18, 7. прочїи прозвашась рѹсью et кашє была чернищею Nestor. Verba Vulgatae Tob. 1, 8.: »haec et his similia secundum legem Dei puerulus observabat«, reddita sunt in Ostrog. сїа и сицевая по законѹ божїю отрочищем сѹщем (lege сѹщ) вздрьжаше; отрочищем pro Nom. отрочищ, cum puerulus esset. Manet hic Instrumentalis Praedicati, etiamsi No-

minativi in alios mutentur casus: еже быти ми зятем царю, esse me generum regis, 1 Reg. 18, 18. quae constructio supponit aliam, in qua аз sit Nominativus Subjecti, зятем vero Instrumentalis pro Nominativo Praedicati зять: аз есмь зятем царю. Correcta Nominativum habet яко да буду зять царский. At 3 Esdr. 13, 55. correcta pro secundo Accusativo utitur Instrumentali: чувство твое назвал еси материю, sensum tuum vocasti matrem, Ostrog. звал еси мати, Nominativum мати pro Accusativo матерь male usurpando.

Quantitas pretii Instrumentalem exigit: двема стома пенязь (corr. пенязей) хлебы не довлеют им, ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, Joh. 6, 7. да шедше купим двема стома пенязь хлебы, euntes emamus ducentis denariis panes, Marci 6, 37. колицем должен еси quantum debes Luc. 16, 5. един бе должен патию сот динарий, unus debebat quingentos denarios, Luc. 7, 41. сам собою ми еси должен ты te ipsum mihi debes, Ostrog. Philem. 1, 19. (correcta сам себе, deleto in fine ты).

Adjuncta temporis in Instrumentali supplent quoque Adverbia: единою, седмерицею, коль множицею quam multipliciter; треми деньми, ютром, днем и нощию, et Marci 4, 27. нощию и днию nocte et die. Ex Instrum. днию colligi potest,

est, дєнь olim, uti dies, etiam in feminino genere usitatum fuisse.

Notandae adhuc formulae, in quibus Adjectiva cum Instrumentali construi solent: добра сѹщи ѕѣлѡ лицємь, quae est valde pulchra facie, Nestor. скѹдєн разѹмом, оумом; възрастом мал statura parvus; сими доволни бѹдєм his contenti erimus; доволни сѹщими contenti praesentibus, τοῖς παροῦσιν, Hebr. 13, 5. нєповинный рѹкама innocens manibus; чистый сєрдцєм mundus corde, правїи сєрдцєм recti corde; гордый мыслїю superbus mente. лѣп очима; нємощєн ногама; благ взором. бѣ жє мстислав дєбєл тѣлом, чєрмєн лицєм, вєликыма очима Nestor.

§. 49. Verbum, quod regitur ab alio, in Infinitivo locatur: копати нє могѹ, проситн стыждѹся (corr. стыждѹся), fodere non valeo, mendicare erubesco, Luc. 16, 3. At Verba motus apud Veteres (uti hodiedum apud Croatas) Supinum regunt: пришєл єси — мѹчитъ нас legunt duo Codices Petropolitani sec. XIV. Matth. 8, 29. прєидє ѿтѹдѹ оучитъ и проповѣдатъ iidem Matth. 11, 1. чьсо изидостє видѣтъ Matth. 11, 7. 8. 9. iidem et Codex Vindob. (Hankianus olim). изидє сѣти сѣмтъ Matth. 13, 3. вжєлаша видѣтъ Codex Petropol. antiquior, at minus antiquus сѣмтъ mutavit in да сѣєт, quod nunc editi legunt, et pro видѣ-

тъ

тъ. habet Infinit. видѣти. приде мр҃їа магдалъіни и дрѹгаꙗ мр҃їа видѣтъ гроб Matth. 28, 1. Cod. Vindob. текоста вьзвѣститъ v. 8. вниде сними облѣщь Luc. 24, 29. idem.

Cum Supinis, aut Infinitivis praecedente прїидѹ, Genitivum pro Accusativo construunt Veteres: пришел еси мѹчит нас, pro ны. ꙗко мира прїидох дати Ostrog. Luc. 12, 51. correcta мир. приде вь вьсмир грѣшник спасти Dam. Apost. 1 Tim. 1, 15, at Ostrog. et correcta substituto accusativo грѣшники pro Genitivo: прїиде в мїр грѣшники спасти, venit in mundum peccatores salvos facere.

Usus Supini a posterioribus plane neglectus fuit, ita quidem, ut in junioribus Codicibus et in editionibus ubique Infinitivi substituti inveniantur. In Damiani Apostolo nonnisi 1 Thess. 3, 2. leve vestigium Supini deprehendi: посла҃хом оутвьрдить вы, sed mox и оутѣшити. In Cod. Mosquensi, quem manu Alexii Metropolitae scriptum credunt, Apoc. 18, 10. прїиде сѹдити, et aliis in locis Infinitivi pro Supinis leguntur.

§. 50. Pro Infinitivo utitur Slavus et Gerundivo, Graecorum more: егда видите сїа бывающа ταῦτα γινόμενα, haec fieri, Marc. 13, 29. вь жлчи бо горести и союзѣ неправды зрю тѧ сѹща, ὁρῶ σε ὄντα, video te esse, Act. 8, 23. ѿ мног (corr. многих) лѣт сѹща тѧ сѹдїю праведна ꙗзыкѹ сему

мꙋ свѣдꙑ (corr. свѣдꙑй) a multis annis te esse judicem (justum) genti huic sciens, Act. 24, 10. Sic Nestor мнаша кнѧза пришедша, advenisse; невидиши мѧ болнꙋ сꙋщꙋ, me aegram esse. Nec desunt exempla, ubi Graecus Infinitivo, Slavus vero Gerundivo usus est: сꙋть пꙋтїе мнимы (corr. мнащїися) прави сꙋще (corr. быти) мꙋжꙋ, δοκοῦσαι εἶναι, videntur rectae esse, Prov. 16, 25. мнѣтише же се сьн виде Dam. Apost. id est виде provида, Ostrog. мнаше же сон зрѣти, corr. видѣнїе зрѣти, ὅραμα βλέπειν, existimabat autem se visum videre, Act. 12, 9. мню бо се и аз дꙋх божїи имыи Dam. Apost. πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν, puto autem me quoque spiritum dei habere, 1 Cor. 7, 40. Leviter differt Ostrog. мню бо сѧ и аз дꙋх божїи имѣѧ. At correcta pluribus: мнюсѧ бо и аз дꙋха божїа имѣти.

§. 51. Licet Gerundivorum ope membra duo aut plura in unum contrahantur ita, ut conjunctio и omnino superflua sit, tamen Slavus pleonasticum и in membro secundo non raro retinere solet: сразившимасѧ полкома и побѣди ӕрополк олга Nestor. вшедже (corr. melius возшед) и преломиль (corr. преломь) хлѣб и вкꙋш, доволно же бесѣдовав даже до зорей (corr. зари) и тако изыде, ascendens (cum ascendisset) — satis-

que collocutus usque ad diluculum, sic profectus est, ἀναβάς δε — οὕτως ἐξῆλθεν.

§. 52. Rectio praepositionum partim a significatu earum, partim etiam a verbo quietem aut motum indicante pendet. Regunt itaque aliquae unum, aliae duos, aut plures casus.

Unum casum regunt оу, до, съ de, съ cum, къ, ѡб, ѿ, въз, без, при, прѣз, чрез. Et quidem ѡб, въз, прѣз, чрез Accusativum:

ѡб нощь per noctem; ѡб он пол, ѡб онꙋ странꙋ in altera ripa, trans, ѡ сїю странꙋ pro ѡб сїю. Russi ѡб (pro ѡ) cum Locali construunt: ѡб нем in correcta Ezech. 17. 7. olim ѡ нем. Vide ѡ, quod ab ѡб omnino distinguendum est.

въз: благодать воз благодать χάριν ἀντὶ χάριτος, gratiam pro gratia, Joh. 1, 16. воздаша ми лꙋкавая воз благая, retribuebant mihi mala pro bonis, Psal. 34, 12. иже воздает злое воз доброе, correcta злая за благая, Prov. 17, 13. злая воз благая, corr. зл. за бл. 1 Reg. 25, 21. Confer Adverbia вскꙋю, вспять p. 455.

прѣз: прѣз все лѣто per totum annum. In Verbis compositis пре eundem casum regit: превезе их (я) рѣкꙋ, pro прѣз рѣкꙋ.

чрез: чрез естество, παρὰ φύσιν, praeter (contra) naturam, Rom. 11, 24. чрез все житїе Hebr. 2 15 (olim по всемꙋ житїю). чрез вѣрꙋ, olim вѣрою,

Ephes

Ephes. 2, 8. чрез день; чрез дней тридесать, ubi чрез regit numerale тридесать, non Genit. дней; hic enim a numerali regitur. чрез него, чрез всѣх sunt Genitivi pro Accusativis. Supplet enim Genitivus in animatis etiam Accusativum, qui a praepositionibus regitur. Confer. p. 189.

Eundem casum regunt Adverbium мимѡ, сквозѣ (in Serb.Codd. скрозѣ), et particula съ comparandae quantitati serviens: проходащаго мимѡ оугл juxta angulum, corr. in Genit. оугла Prov. 7, 8. сквозѣ море, пꙋстыню, per mare, desertum; сквозѣ врата per portam; проидохом сквозѣ (Ven. скрозѣ) огнь и водꙋ transivimus per ignem et aquam, Psal. 64, 12. — ащели не постигнет рꙋка еа съ агнеца, τὸ ἱκανὸν εἰς ἀμνὸν, corr. аще же не ѡбращет р. еа довольнагѡ на агнца, quantum sufficit ad comparandum agnum, Levit. 12, 8. спостигнꙋти съ овцꙋ, corr. доволства имѣти на овцꙋ, τὸ ἱκανὸν εἰς τὸ πρόβατον. Lev. 5, 7. съ горсть не имый силы, δράγμα, tantum quantum pugillus, corr. рꙋколать имꙋщаа силы, Oseae 8, 7.

§. 53. Genitivum regunt оу, до, съ de, ѿ, из, без: оу мене apud me, оу тебе, оу негѡ, оу бога, оу гда милость, оу цара сѣдит, оу града. — до нбс ad coelos, до тебе; прїидоша до негѡ, ἕως αὐτοῦ, usque ad eum (corr. к немꙋ) Luc. 4, 42. до оумертвїа иродова ἕως, usque ad obitum Herodis

rodis Matth. 2, 15. до три тысащ мѹж и жен cum Accusativo (nisi sit legendum до трїй, in Genit. pro трех). до вн҄ѣ града, ἕως ἔξω, usque foras civitatem Act. 21, 5. даже до в҄ѣка, даже до дне сегѡ usque ad diem hanc; до вечера usque ad vesperum, ѿ восток сланца до запад хвално има гдне, ab ortu solis usque ad occasum laudabile nomen domini, ἀπὸ ἀνατολῶν — μέχρι δυσμῶν Psal. 112, 3. ѿ мала до велика; ѿ главы до ногѹ (Genit. dualis). — съ сребра, своегѡ de argento suo; въстани съ постела (corr. с постели) твоа surge de lecto tuo, (ἀνάστηθι καὶ στρῶσον σεαυτῷ, surge et sterne tibi). Act. 9, 34. свлечеса с риз. спадоша емѹ оужа жел҄ѣзнаа с рѹкѹ ceciderunt ei catenae de manibus, Act. 12, 7. снемше с древа, положиша во гроб҄ѣ deponentes (cum deposuissent) de ligno, posuerunt in monumento, Act. 13, 29. снидет с небесе, descendet de coelo, с горы de monte, с об҄ѣда, de prandio, a prandio.

Differt omnino с (de) ab из (ex), ut mirer has praepositiones a Grammaticis confundi potuisse. Ostrog. quidem polonizat subinde з pro с scribendo: Lev. 25, 17. з двѹ десатых частей (corr. ѿ двѹх десатиц), alibi et з горы pro с горы, imo etiam pro съ (cum): з веселїем cum laetitia Jud. 19, 4. At non licet из (ex) cum с (de), uti nec с (de) quod motum de loco, cum altero с (cum), quod societatem et conjunctionem indicat, confundere, quamquam с primum ab с altero non pronunciatione, sed solo significatu differat, a quo regimen diversorum casuum pendet.

ѿ

ѡт ab: ѿ мене, ѿ нас, ѿ негѡ, ѿ запада ab occasu, ѿ сѣвера a septemtrione; ѿ оуст моихъ. оуклониса ѿ всакого (corr. оуклонайса ѿ всакагѡ) зла Prov. 3, 7. ѿиде ѿ неа; ѿ вѣры ѿпадоша; изыдохъ ѿ оц҃а. избави нас ѿ лꙋкавагѡ. изми ма ѿ врагѡвъ моихъ. Composita Verba ex ѿ regere Genitivum, quin ѿ Substantivo praefigatur, supra §. 35. dictum est. тока слез моихъ не ѿвратиса, pro ѿ тока.

из ex: изыди из негѡ; изми первѣе бервно из очесе твоегѡ, ejice primum trabem ex oculo tuo Matth. 7, 5. изоуст (corr. изоoуст) младенецъ ex ore infantium. из рꙋкы; из домꙋ. изведе водꙋ из камене eduxit aquam de petra, *ἐκ πέτρας*, Psal. 77, 16. из дѣтска ab infantia, *παιδιόθεν*, Marc. 9, 21. Confer искони, ab initio, et alia adverbia ex из composita p. 435. Alternant subinde из et ѿ, uti *ἐκ* et *ἀπὸ*: из мертвыхъ, ѿ мертвыхъ, a mortuis. Hebr. 7, 5. Dam. Apost. из чрѣсл, *ἐκ τῆς ὀσφύος*, editi ѿ чресл.

без sine: без страха, без зла, без правды, без оц҃а вашегѡ, без дѣл закона, без оц҃а, без матере, без причта рода (Ostrog. родꙋ), sine patre, sine matre, sine genealogia Hebr. 7, 3. Confer Adverbia безпрестани, безꙋма, бесчинꙋ p. 436.

Adde pleraque Adverbia, quae praepositionum vices agunt et Genitivum petunt, uti внѣ, вонъ, верхꙋ.

верхꙋ, близ, паче, прежде, ради, развѣ, кромѣ дѣла, для, подлѣ, подолѓ, вмѣстѡ, внꙋтрь, вслѣд, вскрай, ѡкрест, посредѣ, обаполы.

внѣ стана extra castra, внѣ врат extra portam, внѣ града; вон (corr. внѣ) полка Levit. 14, 3. изведѣте ю вон цркви (corr. изрините ю вон из цркве) 2 Paral. 23, 14. — верхꙋ горы supra montem; верхꙋ ею ἐπάνω ἀυτῶν, super asinum et pullum, corr. верхꙋ их super ea (vestimenta) Matth. 21, 7. верхꙋ главы егѡ super caput ejus. — близ егѡ, близ ея, близ мѣста, близ мора prope mare, близ смерти (Dam. Apost. искрь смерти). — паче мене; паче числа super numerum; паче всѣх ꙗзык plus quam omnes gentes; паче меда; паче тысящ злата и сребра; оумножишася паче влас главы моея, multiplicatae sunt super capillos capitis mei, Psal. 39, 13. Comparativos quosque Genitivum regere, jam §. 37. dictum est, hinc et выше, прежде: выше всѣх super omnia; выше раба ὑπὲρ δοῦλον, amplius quam servum, Philem. 1, 16. превыше небес super coelos. прежде времене ante tempus, прежде смерти, прежде вѣк ante secula; прежде сложенїя мїра ante constitutionem mundi; Ephes. 1, 4. Confer inferius пред.

ради propter: сегѡ ради propterea; егоже ради propter quem, еяже ради вины quam ob causam; ихже ради propter quos, quas, quae; сꙋдие ра-

ради твоих propter judicia tua, словесе ради твоегω; имене твоегω ради; мене, тебе, вас, нас ради. Vix unquam ради praeponitur Substantivo, quod regitur: ради благости твоея propter (ἕνεκεν) bonitatem tuam, at Venet. благостыни ради твоѥ, Psal. 24, 7. ради знаменїй propter (διὰ) signa, Apoc. 13, 14.

разве praeter: кто бг҃ разве гд҃а или кто бг҃ разве бога нашегω, praeter Dominum (παρὲξ τοῦ κυρίου), praeter Deum (πλὴν τοῦ θεοῦ) Psal. 17, 32. Pro altero разве legit Psalt. Kiov. кромѣ. разве жен и детей; разве словесе прелюбодейнагω Math. 5, 52. παρεκτὸς λόγου πορνείας, excepta causa fornicationis. кромѣ апостωл praeter Apostolos Act. 8, 1. кромѣ оуз сих exceptis vinculis his Act. 26, 29. кромѣ (corr. внѣ) домꙋ своегω Levit. 14, 8. кромѣ тѣла extra corpus, Dam. Apost. разве тѣла.

дѣла, дѣлма, дла propter, ob: вас дѣла Mich. 3, 12. мира дѣла Nestor. егоже дѣлма περὶ ὧν, (corr. имже) Levit. 5, 5. дла крове propter sanguinem, διὰ τὸ αἷμα, Apoc. 12, 11. — подлѣ penes, prope: подлѣ олтаря (corr. близ олт.) juxta altare, Levit. 6, 10. подлѣ егω (melius негω); подлѣ них in Ostrog. penes eos, καθ' ἑαυτοὺς (corr. melius особнω) Gen. 43, 32. — подолг рѣки pone fluvium

вмѣсто loco, pro: вмѣсто отцєⷯ твоихъ pro patribus tuis, Venet. в ѻ҃цъ твоихъ мѣсто, Psal. 44, 17. вмѣсто любвє оклєвѣтахꙋ мѧ Ostrog., в любвє мѣсто Venet. Psalt. at correcta вмѣсто єжє любити мѧ ἀντὶ τοῦ ἀγαπᾶν με, pro eo ut diligerent me, Psal. 108, 4. Inter в et мѣсто casus, qui regitur, saepissime interponi solet: в тєбє мѣсто, в отцѧ мѣсто, в хлѣба мѣсто, в рыбы мѣсто. око въ ока мѣсто, зꙋб въ зꙋба мѣсто, corr. око за око, зꙋб за зꙋб, Levit. 24, 20. Non tamen semper: вмѣсто ирѡда pro Herode, Matth. 2, 22. — вънꙋтрь вас intra vos; вънꙋтрь цркве intra templum Apoc. 11, 2. вънꙋтрь двора in atrium, intra aulam, ἔσω τῆς αὐλῆς, Marc. 15, 16. вслѣд мене, ѥже вопїет въ слѣд нас clamat post nos, ὄπισθεν ἡμῶν, Matth. 15, 23. в слѣд сатанѣ retro post satanam ὀπίσω τοῦ σατανᾶ, 1 Tim. 5, 15. Cum verbis идꙋ, хождꙋ, градꙋ conjungi solet въ слѣд: вслѣд єго идахꙋ sequebantur eum. Genitivi regimen pendet hic a Substantivo слѣдъ vestigium, etsi formula вслѣд seu в слѣд pro Adverbio usurpetur. Idem valet de aliis e praepositione et Substantivo compositis. Hinc et вскрай морѧ ad oram maris, παρὰ τὸ χεῖλος. ѥмꙋже храмина бѣ вскрай сонмища, cujus domus erat conjuncta (confinis) synagogae, συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. окрєст in circuitu: окрєст тєбє, окрєст нас; окрєст єго сєлєнїє єго in cir-

circuitu ejus tabernaculum (σκηνή) ejus Psal. 17, 12. нападоша посредѣ стана их, окрест жилищ их, (Venet. окрест шчрьцрь их) ceciderunt in medio castrorum eorum, circa tabernacula eorum, κύκλῳ τῶν σκηνωμάτων, Psal. 77, 28. посредѣ стана; посредѣ врат, домѹ, мора; посредѣ двою горѹ in medio duorum montium; средѣ воды; посреди стогны его и оканолы (correcta по окаполы) рѣкы древо животное, in medio plateae ejus et ex utraque parte fluminis lignum vitae, Apoc. 22, 2.

§. 54. Dativum regit к: къ нам ad nos, к ним ad eos; к немѹ ad eum. приклони ко мнѣ ѹхо твое, inclina ad me aurem tuam; вопль мой к тебѣ да пріидет, clamor meus ad te veniat. вса к тебѣ чают, omnia ad te ((πρὸς σὲ) expectant Psal. 103, 27. Eundem casum regunt Adverbia прамо et противѹ, сѹпротив (сопротив): прамо мнѣ приближишаса, adversus me appropinquaverunt, ἐξεναντίας μου, Psal. 37, 12. прамо ассѵрїwм contra Assyrios (κατέναντι) Gen. 2. 14. прамо емѹже вѣрова бгѹ coram, cui credidit, Deo, κατέναντι, οὗ ἐπίστευσε, θεοῦ, correcta прамо бгѹ емѹже вѣрова, Rom. 4, 17. прамо вама contra vos, vobis ex adverso, ἀπέναντι ὑμῶν, Matth. 21, 2. Marci 12, 2. прамо емѹ Marc. 15, 39. прамо сокровищномѹ хранилищѹ contra gazophylatium Marc. 12, 41. агнец прамо стригѹщемѹ его, agnus coram tondente eum,

Act. 8, 32. противꙋ законꙋ, противꙋ мнѣ, тивꙋ рожнꙋ contra stimulum, противꙋ братωл тивꙋ гдꙋ contra Dominum, сꙋпротивꙋ царю тивꙋ козньм дїавольным, contra, adversus, in diaboli, Ephes. 6, 11. сопротив стꙋжающиꙗ adversus eos, qui tribulant me, Psal. 22, Psalt. Ven. прѣмо стꙋжающїимн (vitiose pro стꙋжающїим), Ostrog. пред (pro сꙋпротив) жающим ми.

In recentioribus libris прамω et противꙋ cum Genitivo constructa inveniantur. Hinc про рожна, вѣтра. сꙋпротив дꙋхав in Ostrog. 4. Nec mihi quis objiciat e Psalm. 147, 6. про мраза лица егω ante faciem frigoris ejus, aut 12, 4. противꙋ грѣха, aut Matth. 25, 15. про силы. In his enim locis Ostrog. syntaxim anti servavit: противꙋ мразꙋ, грѣхꙋ, силѣ. про силѣ l. c., et Matth. 27, 61. прамо гробꙋ, Ma 3. прамо цръкви non solum Ostrog. et Ev Mosqu. 1606, sed et Mardarii editio exhibent, quod Kop. confirmat. Hoc mirum, in correcta editione 9, 5. противꙋ рожнꙋ, at cap. 26, 14. противꙋ legi, servata primo loco syntaxi antiqua slavica, vero ea mutata secundum novam russicam. V itaque regula a Meletio proposita et ab aliis Gra ticis repetita: прамω и противꙋ, егда, согласї менꙋют, родителнꙋ сочинаютса: егдаже разг дателнꙋ. Refutatur enim haec distinctio inter с сїе consonantiam et разгласїе discrepantiam, significatus, exemplis a nobis adductis.

§. 55. Localem tantum regit praepositio παρά, ad, juxta: при пꙋти secus viam; при

при дверехъ; при ногѹ єгѡ ad pedes ejus; при тѧлехъ; при пещи juxta fornacem. бѹдет гакѡ древо насаждєноє при исходищихъ вѡд, erit tanquam lignum plantatum secus decursus aquarum, Psal. 1, 3. ходѧ же при мори галїлейстѣм, ambulans juxta mare Galilaeae, Matth. 4, 18. при оустѣхъ двою или трїехъ свѣдѣтелей (Ostrogien. свѣдѣтелехъ) станет всак глагол in ore (ἐπὶ ϛόματος) duorum aut trium testium stabit omne verbum, 2 Cor. 13, 1. Verba ex при composita regere Localem supra §. 47. dictum est. Hinc Dam. Apost. причещаєтесє хвах мѹках, correcta приѡбщаєтесѧ хртовым мѹкам, communicatis Christi passionibus, 1 Petr. 4, 13. Regunt quidem etiam ѡ, въ, по, на, Localem, at non solum, sed praeter Localem et alios casus.

§. 56. Instrumentalem seu Sociativum casum regit съ cum: с тобою, с вами, с ним, с нею; съ дрѹгы cum amicis, с вѣнци и пѣсньми; напасетсѧ волк со агнцем cum agno; рысь почїет с козлищем и юнец со львом, cum hoedo, cum leone; работайте гдеви со страхом и радѹйтесѧ емѹ с трепетом, servite Domino in timore et exultate ei in tremore, Psal. 2, 11. съ тщанїем cum festinatione, μετὰ σπȣδῆς Psal. 77, 33. Confer supra съ (de) Genitivum regens, quod a съ (cum) distinguendum censuimus. Regunt autem etiam под, над,

пред, за et adverbium между Sociativum, sed praeter hunc et Accusativum.

§. 57. Duos casus regunt ѡ, въ, на, et под, над, пред, tres vero по et за; et quidem Accusativum et Localem ѡ, въ, на: ѡ сїю странꙋ, ѡдеснꙋю a dextris, ѡшꙋюю a sinistris. ѡдесно, ѡлѣво; да не когда преткнеши ѡ камень ногы твоеꙗ, ne offendas ad lapidem pedem tuum. ѡ возѣ живѣ in deo vivo; взрадꙋюсꙗ ѡ тебѣ exultabo in te, ἐν σοὶ, Psal. 9, 3. ѡ мнѣ, ѡ вас; ѡ нем, ѡ ней; походит ѡ жезлѣ; ѡ десꙗти розѣх decem cornua habens; да не нерадат ѡ них; нерадит ѡ овцах non curat de ovibus, περὶ, Joh. 10, 13. роптати ѡ сем; въздмѣютсꙗ ѡ нем ridebunt eum. испытайте извѣстнѡ ѡ отрочати interrogate (exquirite) diligenter (ἀκριβῶς) de puero, Matth. 2, 8. ѡ чреслѣх своих circa lumbos suos, Matth. 3, 4.

въ respondet graeco εἰς et ἐν: въ дом in domum, в домꙋ in domo; в род in generationem, в родѣ in generatione; в рꙋцѣ in manus, в рꙋках in manibus, в рꙋкꙋ твоею in Dual. в оуста in os, в оустѣх in ore; в кровь in sanguinem, в крови in sanguine, в тмꙋ in foveam, в тмѣ in fovea. Accusativum cum praepositione в petunt: 1) vocabula temporis: в вечер, в день седмый die septima, в дрꙋгꙋю сꙋббѡтꙋ, в недѣлю, въ вѣкы in secula, в пол седмины in dimidio hebdomadis; во дни

сїа

сїа diebus his; въ всако времѧ omni tempore; в' день вънь же (во-нь же) die qua, в' он час in illa hora. Adde в' имѧ in nomine, εἰς ὄνομα. 2) Verba designantia motum ad locum et alia quaedam: вниду́т в' покой мой introibunt in requiem meam Psal. 94, 11. введи мѧ в' пажить твою; всадника вверже в' море, ascensorem dejecit in mare, Exod. 15, 1. конем оуздꙑ в' оуста влагаем, equis froena in ora immittimus, εἰς τὰ στόματα, Jac. 3, 3. Adde вѣровати вонь credere in eum, в' бога in Deum pro в' бог, supplet enim in masculinis animatis Genitivus Accusativum. в' лѣпоту оболечеса, облечеса гдь в' силу decorem indutus est, indutus est Dominus fortitudinem, Psal. 92, 1. в ризꙑ наша да са одѣем, corr. одѣватиса (будем), Isai. 4, 1.

Localem cum в amant Verba quietem in loco designantia, respondentque quaestioni ubi: в' безднѣ мнозѣ in abysso multa, в' мори in mari, внем, вней, вних, во всѣх; в' книгах in libro; в стогнах пу́тїй стоаще Matth. 6, 5. сущїи во Іудеи qui sunt in Judaea; кр҇тай въ пустыни in deserto; бѣ в' сонмищи их члк в' дусѣ нечистѣ erat in synagoga eorum homo in spiritu immundo, Marc. 1, 23. в мїрѣ есмь; будете во мнѣ и аз в вас, будѣте в' любви моей. дѣлай в винограде моем in vinea mea. Etiam de tempore: в' нощи спат; в онѣх днех. Confer Adverbia вскорѣ, вмалѣ.

Eadem est ratio diversi casus cum praepositione на: на небо in coelum, на небеси, на небесѣх, in coelo, in coelis. всѣд на осла super pullum asini; сѣдѣ на ослати. на десно, на шѹе, на та, на ны, на вы, на всак день, на вса лѣта. посла на на misit in eos, super eos. паде на лице cecidit in faciem. нападет на них (pro на на) страх. надѣюса нань, оуповати на бога (Genit. pro Accus.) снидет ꙗко дождь на рѹно descendet sicut pluvia in vellus Psal. 71, 6. Cum Locali: на сѹдищи, на источницѣ; сѣда на жребати осли; на двоюнадесꙗте престолѹ; на престолѣ славы; сꙗдете на престолѣх super thronos, in thronis; сѣдꙗщѹ же емѹ на горѣ in monte, super montem. на мѣстѣ in loco, на земли in terra. видѣ ины стоꙗща на торжищи alios stantes in foro; мѣсто на немже стоиши in quo stas: въстани и стани на ногѹ твою surge et sta super pedes tuos, ἐπὶ τοὺς πόδας σου, Act. 26, 16. въсхыщени бѹдем на облацѣх в сретенїе гдне на въздѹсѣ rapiemur in nubibus in occursum domini in aëra (Dam. Apost. на аерѣ), εἰς ἀέρα, 1 Thess. 4, 17.

§. 58. по vero, praeter Accusativum et Localem, etiam pro diverso significatu Dativum postulat. Inde почто quare, ob quid, потом postea, post haec; потомѹже secundum haec, κατὰ ταῦτα Luc. 17, 30. по (per), cum Accusativo: по мѣста

olim

olim Marci cap. 13, 8. (correcta по мѣстам cum inflexione russica pro мѣстωм). по единѹ, по дрѹгѹю странѹ станева. имиса по мое наказанїе. по вса дни, по три дни; по вса лѣта; по двѣ и по три жены Nestor. по три мѹжи (мѹжа) Jos. 18, 4. възлегоша — по сто и пятьдесат — per centenos et quinquagenos, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα, Ostrog. Marci 6, 40. Correcta vero по стѹ и патидесат in Dativo. по (secundum) cum Dativo: даждь им гди по дѣлωм их, и по лѹкавствѹ начинанїй их da illis Domine secundum opera eorum et secundum nequitiam adinventionum ipsorum, Psal. 27, 4. по силѣ своей; по ωбычаю своемѹ; по словеси твоемѹ: по грѣхωм нашим; по всемѹ; по толикѹ, in tantum, tanto; по книгам, по писанїєм secundum scripturas; по своим похотем et по похотех своих. Miscet Ostrog. Num. 1, 2. Localem et Dativum: по роженїах их и по домом, по числѹ, по главам, corr. по сродствωм etc. по семѹ оуфѣм, olim по сем, Gen. 24, 14. по (per, in) de loco: по всей земли; по морю, по водам, по стѣнам (olim et по стѣнах), по ланитама; по полем (corr. полам) и горам Deut. 8, 7. ходай по пѹти непорочнѹ, ambulans in via immaculata, Psal. 100, 6. по днєм secundum dies Lev. 12, 2. Ostrog. по днех post dies; по днєм онѣм прежднім (Ostrog. прьвым) Zach. 8, 11.

Me-

Melius in Serbico Triodio по днех прѣжднихъ in Locali. по (post) de tempore: по осмом дни, по днех сих; по двою дню; по пати днех; не по мнозѣ; по лѣтѣх многых прїидох, post multos annos veni. De loco: ити по нем sequi eum; аще кто хощет по мнѣ ити, si quis vult post me venire, Matth. 16, 24. по (pro): аще бг҃ по нас, кто на ны, si Deus pro nobis, ὑπὲρ ἡμῶν, quis contra nos, Rom. 8, 31. по нем страдати pro illo pati, ὑπὲρ αὐτοῦ; пострада по нас passus est pro nobis, 1 Petr. 2, 21.

§. 59. Similiter pro ratione motus aut quietis Praepositiones над, под, пред, за, et Adverbium между regunt Accusativum et pro Locali Instrumentalem; за vero praeter hos duos et tertium casum, nimirum Genitivum, postulat. над (super): над негоже оузриши дх҃ сходящ super quem (ἐφ' ὃν) videris spiritum descendentem, Joh. 1, 33. низходяща над сн҃а чл҃вѣческаго v. 51. Supplet hic, uti alias, Genitivus Accusativum. Frequentius cum Instrumentali: над нами, над ними; над всѣми super omnes. ѕѣлѡ превознеслся еси (Venet. прѣвьзнесесе in Praet. simplici) над всѣми богы, nimis exaltatus es super omnes Deos Psal. 96, 9. аз же поставлен есмь цр҃ь ѿ негѡ над сїѡном горою сватою егѡ, ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, Psal. 2, 6.— под (sub, subtus): да под кров мой внидеши, ut sub

sub tectum meum intres, Luc. 7, 6. или под одр подлагает aut sub lectum ponit, Luc. 8, 17. вса покорил еси под нозѣ егѡ, omnia subjecisti sub pedibus ejus, Psal. 8, 7. под твою милость прибѣгаем. At Matth. 5, 15. поставлают его под спꙋдом, ponunt eam (lucernam) sub modio. Psal. 90, 4. Graecum imitatus est Slavus: под крилѣ егѡ надѣешиса, sub pennis ejus (ὑπὸ τὰς πτέρυγας) sperabis, pro под крилома. мрак (примрак Ven. et Ostrog.) под ногама егѡ, caligo sub pedibus ejus. под лꙋною sub luna, под древом sub arbore, под властїю sub potestate; под оучителем sub magistro; под повелители и приставникы sub tutoribus et actoribus (curatoribus), Gal. 4, 2. под игом sub jugo, под грѣхом, под законом. — пред (ante): возложити дар пред гдa (Ostrog. пред гь) ἔναντι κυρίου, ante Dominum, Lev. 7, 30. имже подобаше пред та прїити, ἐπὶ σοῦ παρεῖναι, quos oportebat apud te adesse Act. 24, 19. да внидет пред та молитва моа, ante te, in conspectu tuo, ἐνώπιόν σου, Psal. 87, 3. егда вниде пред лице ante faciem. At Luc. 1, 76. предидеши бо пред лицем гдним, praeibis enim ante faciem Domini, πρὸ προσώπου. Porro милость и истина предидетѣ пред лицем твоим, misericordia et veritas praecedent ante faciem tuam, Psal. 88, 15. да предлагают пред ними, ut ponerent ante eos, Marc. 6, 41.

по-

положиша пред народом, turbae, τῷ ὄχλῳ, Marc. 8, 6. пред богом, пред очима, пред людми, пред тобою. егоже полагаху по вся дни пред дверми црковными рекомыми красными, quem ponebant quotidie ad portam templi, quae dicitur speciosa, πρὸς τὴν θύραν, Act. 3, 2. иже предъмною бысть, qui ante me factus est, ἔμπροσθέν μου, Joh. 1, 27. предомногыми лѣты ante multos annos. Confer adverbium прежде supra p. 652.

за pro, ob, propter: око за око, зуб за зуб. за мя, за тя, за ся, за ны, за вы, за сыны; за свой грѣх; за словеса; за вся человѣкы; за оца, за цря, за всѣх вас (Genit. pro Accusat.); за то pro hoc, propter hoc; зань pro eo: за еже διὰ τὸ, eo quod; зане (pro за е) quoniam: за страх мук propter timorem tormentorum, διὰ τὸν φόβον, Apoc. 18, 10. три мѣры ячменю (corr. ячмена) за динарь, tres choenices hordei denario, pro denario, Apoc. 6, 6. Adde formulam яти за руку manum prehendere, *bey der Hand nehmen.* в день, вонъже емшу ми их (pro я) за руку, in die qua apprehendi manum eorum, ἐπιλαβομένου μου, Hebr. 8, 9. и емъ за руку ея (pro ю) возгласи, et prehensa manu ejus, cum prehendisset manum ejus, Luc. 8, 54. емъ (correcta sine ratione емь) его за десную руку, apprehensa manu ejus dextera Act. 3, 7. за руку ведомѣ

(corr.

(corr. iterum ведомь) ad manum (mapu) deductus, χειραγωγούμενος, Ibid. 22. 11.

2) за post, retro. Rarius за hoc significatu cum Accusativo constructum invenias, quia praepositio по, et adverbium вслѣд ejus vices supplent. Meletius иди за ма сатано, sub regula decima adduxit, cum tamen иди за мною legatur Matth. 4, 10. pro ὕπαγε, vade, abi, et Marc. 8, 33. pro ὕπαγε ὀπίσω μου, vade retro me, abscede a me. Aliud exemplum profert Maximovs изыде за град, et Meletius sub regula duodecima: зайде за облак. In Bibliis frustra exempla quaesieris, praeter sequens: ѿврьже ма за тѣло свое (corr. ѿвергла мене назад тѣла твоегѡ) projecisti me post corpus tuum, ὀπίσω τοῦ σώματός σου. Ezech. 23. 35. Adde formulam посагнути за муж nubere viro; аще жена пустит мужа и посагнет за иного (Genit. pro Accusat.) si mulier dimiserit virum (suum) et nupserit alteri, Marc. 10, 12. Huc spectat Serborum ићи (ити) за мужа, удати се за мужа. Alias cum Instrumentali: за рѣкою, за градом, за мною. испусти ѕмїй за женою из оуст своих воду, misit serpens post mulierem ex ore suo aquam, Apoc. 12, 15. се сїй стоаше за стѣною нашею, post murum nostrum, Cant. 2, 9. за подвои (corr. подвоами) дверїй твоих поло-

жу

жи памать свою, post postes, *ὀπίσω τῶν σταθμῶ* Isai. 57, 8.

3) за, si tempus designet, cum Genitivo construitur; hinc Adverbium заѹтра mane, ex за et ѹтро: вечер и заѹтра, и полѹдне повѣм, vesper et mane (*πρωΐ*, Venet. оутро) et meridie narrabo Psal. 54, 18. поможет емѹ бг҃ оутро заѹтра, mane diluculo, *τὸ πρὸς πρωῒ πρωΐ*, Psal. 45, 6. за цар. кѡнстантїна и матере егѡ єлены. Hoc exempl usus est Meletius ad firmandam regulam, quam his verbis concepit: за, время знаменѹа, сочинает са родителном. Addere possum non solum Bohemis et Polonis, sed etiam Serbis hoc sensu за usitatum esse: за лазара tempore Lazari sub Lazaro.

Russus, qui Meletii editionem secundam Mosquae curavit, regulam datam restrinxit, post знаменѹа apponendo оу малоросссѡв, et post єлены addendo мѣстѡ рещи, при цр҃ѣ (immo slavice цр҃и) кѡнстантїнѣ. Eadem repetiit Rimnicensis editio.

Adverbium межѹ Accus. et Instrumentalem petit: прїиде — межѹ предѣлы декаполскы, inter medios fines Decapolis, *ἀνὰ μέσον*, Marc. 7, 31 межѹ себе сим слѹжаще, in alterutrum illam administrantes, *εἰς ἑαυτοὺς*, 1 Petr. 4, 10. иже может разсѹдити межѹ братїи своих (Genit. pro Accus.) qui possit judicare inter fratrem suum, *ἀνὰ μέσον*

τοῦ

-ȣ ἀδελφȣ̃ αὐτȣ̃, 1 Cor. 6, 5. At. v. 7. ѧ҆́ще бы имате междꙋ собою (Ostrog. межи себе) judicia habe- is inter vos, μεθ' ἑαυτῶν. Alias saepius cum In- trumentali: междꙋ собою; междꙋ нами и вами; междꙋ землею и небом, междꙋ олтарем и храмом. бѣ петр спа междꙋ двѣма воинома, erat Petrus dor- niens inter duos milites, Act. 12, 6. ѡ҆бличи его междꙋ тобою и тѣм единѣм, argue eum inter e et ipsum solum, μεταξύ σȣ, Matth. 18, 15.

Russi construunt междꙋ (межи, промеж) uti lleraque alia Adverbia etiam cum Genitivo. Hinc Ju- ith 4, 6. междꙋ гор (in Mosquensi prima гѡр) inter iontes. Unde colligas, interpretem hujus libri, uti et liorum, qui e latino translati sunt, fuisse Russum.

III.

Syntaxis Ordinis.

§. 60. Regulas a Meletio datas, quo ordine par- es orationis se excipere debeant aut soleant, hic olim repetere. Sunt enim ejusmodi, ut non solum e slavica, sed de omni alia lingua valeant. Mag- a omnino libertate utuntur Slavi in disponendis rationis partibus. At interpretes librorum sa- rorum textus originalis ordinem religiosius sequi ıaluerunt. Liberiores tamen hac in re fuere in- rpretes antiqui, quam posteriores graeculi, qui iam Syntaxim slavicam graecae linguae genio

ac-

accommodare studuerunt, çujus servilis et inutil conatus exempla varia supra dedimus. Quod o dinem attinet, unum alterumve sufficiet. Matt 12, 10. pro τὴν χεῖρα ἔχων ξηρὰν Slavici codices an quiores legunt: сꙋхꙋ рꙋкꙋ имꙑй aridam manu habens; at impressi libri, immo et Cod. Petrop Sec. XIV. рꙋкꙋ имꙑй сꙋхꙋ, manum habens a dam. Sententia Pauli 1 Corinth.. 15, 33. φθείρει ἤθη χρηστ' ὁμιλίαι κακαί eodem ordine reddita e in versione slavica: тлѧт обꙑчаи (Ostrog. обꙑча благи бесѣдꙑ злꙑ, a quo ordine nec Dam. Ap stolus recedere voluit, quamvis Nominativum стѣдꙑ злꙑ, cum ab Accusativo non differat, Instrumentalem mutandum censuerit: тлѣще об чаѥ благꙑѥ бесѣдами злꙑими, connectendo se tentiam per Gerundivum тлѣще cum praecede μὴ πλανᾶσθε, не льститеса, nolite seduci (ne en te). 1 Joh. 3, 23. ꙗкоже дал ѥсть нам заповѣ Dam. Apostolus, at editi заповѣдь нам cu graeco.

Pronomina possessiva Codex Damiani sae Substantivis praeponit, contra graeci textus o dinem, quem editi libri nunc pressius sequunt Hinc in illo ваше лице, ваша срдца, нашим с весем, ѡ наших грѣсѣх, в' сем мирѣ, in his ve лице ваше, сердца ваша, словесем нашим, ѡ гр сѣх наших, в' мірѣ сем leguntur. Ille 1 Joh. 2, le

git не новꙋю заповѣдь пишꙋ вам, adjectivum aeponendo Substantivo, linguae propriae genio agis obtemperans, hi заповѣдь новꙋ, graeci xtus ordinem restituendo. Hebr. 10, 35. editi е имать мздовоздаанїе велико cum Graeco, am. Apost. имать велик възмьздик, Vulg. mag- im habet remunerationem.

§. 61. In locanda Optativi seu Subjunctivi par- cula бы multum differunt pro varia aetate Co- ces ipsi et editiones inter se. Hebr. 8, 7. editi ще бо бы первый он (Ostrog. закон pro он) не- орочен был, не бы второмꙋ искалося мѣсто; at am. Apost. аще бо прьвый он бы был непорочьн. latth. 24, 43. аще бы вѣдал домꙋ влдка, в кꙋю тражꙋ тать прїидет, бдѣл оубѡ бы и не бы дал одкопати храма своегѡ. Codex Petropol. небы ставил подкопати клети своксм, alius vero не- дал бы подк. кл. св., quem ordinem et Bohemi mant. Luc. 4, 43. Ostrog. да небы ѿшел ѿ них, e discederet ab eis, correcta да бы не ѿшел ѿ них. onfer Act. 26, 32. аще не бы нарицал кесаря, si on appellasset Caesarem; correcta, discedendo a Graeco, кесаря нарицал.

§. 62. Conjunctiones бо, же, ли, оубѡ, et prae- ositiones ради, дѣля postponi, loco suo dictum st. не бо даде editi, Dam, Apost. недасть бо. аще же, аще ли. хощеши же ли разꙋмѣти, vis vero

nosse, Jac. 2, 20. At аще ли же. Reciproc
ся in editis fere semper Verbo adhaeret, ap
Veteres tamen etiam transponi et a Verbo se
rari solet. 1 Joh. 3, 2. и не оу явися что бу
editi, at Dam. Apost. и неоу се яви. 1 Reg.
11. Ostrog. идѣжеся баше скрыли, corr. идѣ
скрышася. Psalmo, 92, 1. гдь воцрися, в лѣ
ту облечеся Ostrog. et correcta, at Venet. Ps
в велелѣпоту се облѣче. Apud Veteres же a
ся, apud Recentiores ся ante же locari solet. A
5, 16. сходашеся же in correcta, olim сходаш
жеся. Act. 6, 2. etiam correcta ordinem antiqu
servavit: раздѣлишажеся. In editionibus antiqu
etiam particula бо et Dativi ми, ти ante ся lo
cari solent. Jac. 1, 6. olim сумнайбося, nunc су
мнайся бо. Matth. 3, 2. correcta servavit ordine
editionum antiquarum приближибося, at Matth
4, 17, eum mutavit: приближися бо. Psal. 119
3. pro что дасть ти ся, et что приложит ти с
nunc in correcta legitur что дасться тебѣ, чт
приложитися тебѣ. Eadem Luc. 8, 28. молюся ти
at Luc. 9, 38. молютися habet.

§. 63. Genitivus, qui ab Adverbio вмѣсто
regitur, inter в et мѣсто interponi solet: в ры
мѣсто in piscis locum, pro pisce, Luc. 11, 11
Exempla alia vide supra §. 53. p. 654.

Com-

Composita pronomina ex ни et нѣ, praepositiones ѡ, в, по, на, за, к praefigendas inserunt post ни, нѣ: ни ѡ чемже, ни ѡ комже pro ѡ ничемже, ѡ никомже; ни вчемже, ни вочтоже, ни зачтоже, ни на когоже, ни на кѹюже потребѹ, ни кчесомѹ, ни по единомѹже ѡбразѹ, нѣ вкое время, нѣ вкѹю горѹ. Subinde et Substantiva ex не composita praepositionem в inter не et alteram vocem recipiunt: не вчесть 2 Tim. 2, 20. (Damiani Apost. в нечьсть) εἰς ἀτιμίαν. Sic et Rom. 9, 21. et 1 Cor. 15, 43. In libris Serbicis не в' мѹдрость глю, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω pro несмысленнѡ, 2 Cor. 11, 21. at v. 23. немѹдрствѹя, παραφρονῶν, Ostrog. vero et correcta не в мѹдрости. в видѣнїи и не в видѣнїи pro в невидѣнїи. At formula не ѡ бозѣ, не ѡ ꙗзыцѣ respondet graeco ἐπ' οὐ Θεῷ, ἐπ' οὐκ ἔθνει, Vulg. in eo, qui non est Deus, in eo, qui non est populus.

Specimina e Codicibus diversae aetatis.

I.

E Cod. ѕ membranaceo in 4. **Bibliothecae Synodalis Mosquae**, secundum catalogum sec. X., at certe seculo integro, aut duobus, serius scripto. Continet Psalterium insertis post singula *καθίσματα* orationibus. Psalm. 90, 4. 5. 6.

4 Плєщема своима осѣнить тѧ ·:·
и подъ крилѣ єго надѣєшисѧ ·:·
щитомь обидеть тѧ истин-
на єго ·:·

5 Нє оубоишисѧ ѿстраха ноо-
щьнааго ·:·
и отъ стрѣлъı летѧщаго вдн҃ь ·:·

6 И ѿвєщи вътмѣ прєходѧщаѧ ·:·
и отъ сърѧща и дѣмона полꙋ-
дн҃ьнаго ·:·

V. 4. Editi плєщима scapulis, Venet. плєщима осѣнитъ obumbrabit. орꙋжїєм, Venet. ѡроужієм, ὅπλῳ, pro щитомь scuto. ѡбыдетъ circumdabit истина veritas. De ь post т in tertia persona in осѣнить et post м in щитомь vide sis p. 19.

V. 5.

V. 5. нощнаго νυκτερινȣ̈, nocturno. Tria и sequentia omittunt editi, cum in Graeco desint.

въдне in die, Ostrog. et Venet., водни correcta pro вдни.

V. 6. ѿ срѧща ab incursu, Ostrog. et correcta, ѿ срѣще Venet. A radice рѣтȣ est compositum срѧщȣ, inde Substantivum fem. срѧща, de qua voce vide p. 175 et 272.

бѣса pro дѣмона. Pro δαίμων in Psalmis, Evangeliis, Actis et Epistolis ubique бѣс legitur. In Apocalypsi tamen cap. 9, 20. демонном, et 16, 14. Adjectivum демоньстїи occurrit.

II.

Ex antiquissimo libro изборник dicto, quem scripsit Johannes clericus (диак) Duci Svjatoslavo A. M. ҂ѕфпа (seu Christi 1073). Cap. лд. стаагo василия отъ троудовьнъихъ.

Аште вѣроуеmъ гви глаголюштоу ꙗко вьсь творѧи грѣхъ рабъ е грѣхоу и пакъı вы отъ оца диꙗвола есте. и похотѣниꙗ оца вашего хоштете творити. да вѣмъ ꙗко не причастьникъ есть просто нъ рабъ. и гна и собѣ и оца нарицѣть. того егоже дѣло кто творить. и послоушьствоуеть аплъ рекъı. не вѣсте ли ꙗко емоуже прѣдъставлꙗете себе въпослоушание. раби есте егоже послоушаете рекъше грѣха въ смьрть или послоушание въ правдоу. да не есть мьртвѣ лѣпо бъıти вѣрѣ. еламже ꙗкоже рече ꙗкоже тѣло

кромѣ дш҃а мьртво ієть. такоже и вѣра безъ дѣлъ мьртва ієть. и пакы ты вѣроуѥши іако бг҃ ієдинъ ієть добрѣ твориши. нъ и бѣси вѣроужть и съдьрзаютьсѧ. гл҃ієть же въі г҃ь что ми гл҃іете гн҃ гн҃ а нетворите іакоже гл҃ю. подоба бо нъі ієть и дѣломь гв҃ исповѣдати. подъ того господьствомь сѫштемъ ни цр҃ствоуюштоу ни господьствоуюштоу въ насъ грѣхоу. да не и о насъ гл҃ємо бѫде. іако и възлюбиша и въ оустѣхъ своихъ. іазъікъмь своимь сълъгаш ѥмоу сьрдьце же ихъ не право съ нимь. слышимъ же и ап҃ла гл҃юшта. не прѣльштаитеса ни блоудьници ни коумирьнии слоужителе н любодѣици. и скврьнотворьци ни моужеложьници ни пиіаници. ни клеветници. ни грабителе цр҃ства бж҃иіа не причастатьсѧ.

E Parte secunda Fol. 121.

Анфракъсъ (камъікъ) зѣло чрьвенъ ієть образъмь. бъіваієть же въ кархидонѣ ливоуисцѣи иже нарнчетьсѧ африкии. гл҃ють же нѣ дьньи нъ ноштьѭ сѧ обрѣтаієть. издалеча бо акъі досплатицѧ. или акъі оугль, искрами мьчьште. и ієдинъ часъ прѣстане —

аште pro аще, хоштете pro хощете; et in aliis vocibus scribitur шт pro щ. — вьсь omnis, pro бсь. — да вѣмъ et scimus, pro и вѣмы. — cos sibi,

sibi, Dativus, uti et hodie apud Polonos et Bohemos, pro себѣ. — нъ sed, verum, pro но Russorum. вы vobis, ны nobis, pro Dativis вам, нам. — In tertiis personis бѫде, прѣстане, мьчьште, videtur т supra е, a librario omissum fuisse, aut evanuisse, pro бѹдет, прѣстанет, мечьщет, a мечтати; искрами мьчщет scintillat, scintillas emittit. — In образъмь, ꙗзыкъмь, supplet ъ vocalem о. Legendum enim образомь, ꙗзыкомь. — нѣ semel Polonorum more, alias не non. — In питиницѩ cum ѧ conjunctum est і, uti alias cum а et ѫ in ꙗ, ѭ. — Quid дѹплатицѧ sit, definire non ausim. An adamas?

Textus e scriptura citati omnino differunt ab editis; Rom. 6, 16. не вѣстели etc. non nisi in paucis. Post себе legunt editi рабы, pro рекше vero или, et послѹшанїѧ in Genitivo, utique recte. Jac. 2, 26. editi без дх҃а pro кромѣ дш҃а, et v. 19. трепещѹт pro съдьрзаютьсѧ contremiscunt. Alii Codices трасѹтсѧ, alii оужасают, alii страшѹтсѧ pro φρίσσουσι legunt. Cum дьрзати confer Russ. дрогнѹ et дрожѹ, Croat. drehtati, et Serb. дрктати, quae a radice дрг deducta sunt. Pluribus differunt versus 9 et 10. e 1 Cor. 6. adducti. Pro коумирьнии слѹжителе legunt editi їдѡлослѹжители, pro любодѣици vero прелюбодѣи, pro скверностворци, клеветници, грабителе iidem сквернители (Ostrogiensis сквернителе), досадители, хищницы. Vocibus малакїи, лихоимцы, татїе, nihil respondet in codice.

III.

E Cod. аї. e Typographia in bibliothecam synodalem Mosquae illato, Evangelistarium continente, membraneo in 4., secundum Catalogum Sec. XII. Matth. 15, 19. 20.

19 ѿ срдца бо исходать помышлениꙗ зла.
оубииства. любодѣꙗниꙗ. прелюбодѣꙗниꙗ. тать-
бы. лъжьнаꙗ послушества хоулно глания. 20
сии соуть скврьнащии члвка. а иже неоумове-
нами роуками ꙗсть. нескврьнить члвка.

зла etiam Ostrog., злаа Vindob. Evangeliorum, злаа correcta. — прелюбодѣанїа adulteria, praeponunt editi. Sic, et Codd. Vindob. sed блуди (блуды) pro любодѣанїа. — лжесвѣдѣтельства, ψευδομαρτυρίαι, et хулы editi. Codd. Vind. власфимиꙗ pro хулы. — сїа суть скверназщаа editi. — неоумывенами руками Ostrog., неумовенныма рукама correcta, неоумывенама р. Vindob. B. seu Belgrad, неоумывенама Vind. A seu Xeropot. — ꙗсти omnes alii pro russico Infinitivo ꙗсть. — не скверниꙗ editi.

IV.

E Cod. 7. (olim Typographiae) membranaceo in 4. secundum catalogum seculi XII. Continet lectiones ex Apostolo. 1 Joh. 5, 6—9.

6 ꙗко дхъ есть истинныꙗ. три суть посвѣ-
шествоующе. дхъ и вода и кръвь и трие въ
едино соуть. 9 аще послушество члвчьско прие-
млемъ.

Versum septimum abesse in omnibus Codd. Mss. et libris ante annum 1653 impressis, aliunde constat. V. 6. есте pro есть. Solent enim librarii е et ь confundere. Vide p. 558. истиныꙗ vitiose pro истина ꙗко. V. 8 ѣко pro ꙗко Nov. Test. Bibliothecae S.

Mar-

Marci Venetiis. три τρεῖς et трие οἱ τρεῖς distinguit codex. Alii etiam primo loco legunt трїе, uti editi; Codex Venetus utroque loco трє. Vindob. Apostolus chartaceus свѣдѣтелствѹюще, sic et Venetus codex, sed addito и ante дѹх. Certe и cum свѣдѣтелствѹюще conjungendum fuit. Sic Ostrog. свѣдѣтельствѹющеи, correcta свидѣтельствѹющїи. Pro кръвь edit. russicae кровь. Pro послѹшество juniores Codd. cum Ostrog. свѣдѣтельство, correcta свидѣтельство.

V.

E Cod. Synodalis (olim patriarchalis) Bibliothecae Mosquae, Nro. 0. membranaceo, in folio grandi anno 1220 scripto, qui epistolas Pauli ad Romanos, Corinthios, Galatas, Ephesios, cum Commentario continet. Dividitur textus in чтенїя, главы, свѣдѣтелства et гранеса, i. e. in lectiones, capitula, testimonia et versus. 1 Cor. 15, 47—50. Eosdem versiculos etiam e Cod. кд. membranaceo in 4. ejusdem Bibliothecae, anno 1307 scripto, lectiones ex Apostolo continente, descripsi usque ad vocem плъть.

47 Пьрвъій чл҃къ ѿ землꙗ пьрстьнъ вторъіи
чл҃вкъ г҃ь съ н҃бсе ·:·

48 . . ко пьрстьнъіи. такови и пьрстьнии. и ꙗко
н҃бнии. такови и. н҃бсьции ·:·

49 и ꙗкоже носихомъ тѣло. пьрстьнаго ·:·
да носимъ и н҃бнаго тѣло ·:·

50 сеже гл҃ю братие. ꙗко плъть и кръвь
црс҃твиꙗ причѧстити неможеть ·:·

Co-

19 ѿ срдца бо исходать помышлениꙗ зла
оубииства. любодѣꙗниꙗ. прелюбодѣꙗниꙗ. тать-
бы. лъжьнаꙗ послѹшества хоулно глание. 20
сии соуть скврънащии члвка. а еже неоумове-
нами роуками ꙗсть. несквьрнить члвка.

зла etiam Ostrog., злаа Vindob. Evangeliorum, злаа correcta. — прелюбодѣаниꙗ adulteria, praeponunt editi. Sic et Codd. Vindob. sed блѹди (блѹды) pro любодѣаниꙗ. — лжесвѣдѣтельства, ψευδομαρτυρίαι, et хѹлы editi. Codd. Vind. власфимиа pro хѹлы. — сїа сѹть сквернащаа editi. — неоумывенами рѹками Ostrog., неумовенныма рѹками correcta, неоумывенама р. Vindob. B. seu Belgrad, неоумывенама Vind. A seu Xeropot. — ꙗсти omnes alii pro russico Infinitivo ꙗсть. — не сквернит editi.

IV.

E Cod. 7. (olim Typographiae) membranaceo in 4. secundum catalogum seculi XII. Continet lectiones ex Apostolo. 1 Joh. 5, 6—9.

6 ꙗко дх̃ъ есть истинны... три суть послу-
шествоующе. дх̃ъ и вода и кръвь и трие въ
едино соуть. 9 аще послушество члвчьско прие-
млемъ.

Versum septimum abesse in omnibus Codd. Mss. et libris ante annum 1653 impressis, aliunde constat. V. 6. есте pro есть. Solent enim librarii е et ь confundere. Vide p. 558. истинна vitiose pro истина ꙗко. V. 8 ѣко pro ꙗко Nov. Test. Bibliothecae S. Mar-

Marci Venetiis. три τρεῖς et трие οἱ τρεῖς distinguit codex. Alii etiam primo loco legunt трїе, uti editi; Codex Venetus utroque loco тре. Vindob. Apostolus chartaceus свѣдѣтелствѹюще, sic et Venetus codex, sed addito и ante дѹх. Certe и cum свѣдѣтелствѹюще conjungendum fuit. Sic Ostrog. свѣдѣтельствѹющеи, correcta свидѣтельствѹющїи. Pro кръвь edit. russicae кровь. Pro послѹшество juniores Codd. cum Ostrog. свѣдѣтельство, correcta свидѣтельство.

V.

E Cod. Synodalis (olim patriarchalis) Bibliothecae Mosquae, Nro. 0. membranaceo, in folio grandi anno 1220 scripto, qui epistolas Pauli ad Romanos, Corinthios, Galatas, Ephesios, cum Commentario continet. Dividitur textus in чтенїа, главы, свѣдѣтелства et гранеса, i. e. in lectiones, capitula, testimonia et versus. 1 Cor. 15, 47—50. Eosdem versiculos etiam e Cod. кд. membranaceo in 4. ejusdem Bibliothecae, anno 1307 scripto, lectiones ex Apostolo continente, descripsi usque ad vocem плъть.

47 Пьрвый чл҃къ ѿ землѧ пьрстьнъ вторыи
чл҃къ гь съ нбсе :·

48 . . ко пьрстьныи. такови и пьрстьнии. и ıако
нбнии. такови и. нбсьции :·

49 и ıакоже носихомъ тѣло. пьрстьнаго :·
да носимъ и нбнаго тѣло :·

50 сеже гл҃ю братие. ıако плъть и кръвь
црс҄твиıа причѧстити неможеть :·

Co-

Codex 24. вторѣи sine ъ inter в et т. V. 48. ѩкоже pro ѩко seu..ко, cum ѩ initio paginae non compareat. тацижє bis pro такови и, τοιῦτοι καὶ. ѩкоже нѣнѣи pro и ѩко нѣнии. нѣнии pro нѣсьции, quod postremum est a singulari нѣсьскъй. V. 49. male omittit и ante ѩкоже. ѡбраз bis pro тѣло. ѡбраз нѣнаго ordinem graeci textus servando,

Editi v. 48. ѩков οἶος. Ostrog. таковїи, melius correcta такови и, pro secundo тацыиж utraque. V. 49. ѡблекохомсѧ во образ et да ѡблечемсѧ. V. 50. сїеже — црствїѧ бжїѧ наслѣдити немогѹт. Vindobonenses Apostoli, (chartaceus et membranaceus seu Dragomirnensis), servarunt singularem немowет, at pro сїе же глю editorum legunt сїе же рекѹ, τοῦτο δὲ φημί. V. 47. pro Genit, russico земли editorum, uterque земле Serborum more, pro antiquo землѧ; перстѣи prior, пѣрстѣнь Dragomirn. V. 48. ѩков uterque cum editis. таци и primus, таковиже Dragom.

VI.

E Cod. 36. scripto anno mundi 6917, i. e. 1409, membranaceo in 4. majori, continente lectiones ex Evangeliis. Lucae 1, 1. 2. 3. 4.

(1) понеже убо мнози начаша чинити. повѣсть о извѣстьнъихъ. вънасъ вѣщехъ. (2) ѩкоже прѣдаша намъ бъıвьшии искони. самовидьци и слугъı словеси (3) изволисѧ и мнѣ хужьшю посѣхъ. въ истину порадѹ. писати тебе славнъıи

виѣли феофиле. (4) да разумѣеши. о нихъже наоучилъса еси. словесехъ оутвьржение.

Codd. Vindobon. (Xeropot. et Belgrad.) textum exhibent, qui ab editis, praecipue a Mardarii editione, minus differt. V. 1. ѡ извѣстьвованыхъ внас вещехъ. V. 2. иже испрьва — бывшеи словеси, οἱ ἀπ' ἀρχῆς γενόμενοι τοῦ λόγου. V. 3. послѣдовавшꙋ выше всѣх испытно pro хꙋжьшю etc. Post хꙋжьшю legunt duo Codd. Petropolitani (apud Griesbachium 2 et 3) испьрва (всѣх Cod. 2, повсѣх Cod. 3). At Alexii versio, seu versionis antiquae recognitio, хꙋжшꙋ non probavit. Habet enim припослѣдовавшꙋ свыше всѣм опасно pro παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς. Cod. Kop. convenit quidem cum Vindobonensibus, legit tamen выше всѣм pro всѣх. писати тебѣ Ostrog. et correcta, uti Cod. 36. тебѣ писати Xeropot. Belgrad. et Mardarii editio cum graeco. V. 4. славныи Petropol. secundus (3). Primus (2) servavit vocem graecam кратисте. Codd. Vindob. cum editis дрьжавныи. Sic et Alexii Metropolitae versio. Quoad orthographiam Codd. Serbicos differre a Russicis, satis jam notum est. Hinc начеше, передꙋ, се Xeropot. et Mard. editio, pro начаша, порадꙋ, са.

VII.

E Cod. membraneo in 4. olim Hankiano, nunc Vindobonensi Caes. Bibliothecae, seculi XII. aut XIII. (non VIII. uti visum fuit pristino possessori), apud Griesbachium N. 1, qui potius ѡбщник, quam Hirmologium dicendus fuit. Continet praeter Odas ex Octoecho etiam lectiones ex Evangeliis et Epistolis. Luc. 24, 12—35.

12 Петръ въставъ тече къ гробꙋ. и приникъ
видѣ ризы лежаща єдины. и иде въсебѣ дивася
бывшемоу. 13 и два ѿ нихъ бѣста идꙋща въ тъже
днь. въ вьсь ѿстоꙗщюю стадии шестидесатъ
ѿ иерслма. єиже имѧ ємаоусъ. 14 и та бесѣдо-
вашета ксебѣ. о всѣхъ сихъ приключешихъся. 15
и бы бесѣдоующима има и стѧзающемася и
самъ іс҃ъ приближися. идѧшета снима. 16 очиже
єю дьржашетася. да єго непознаста. 17 рече же
книма. что соуть словеса си ониже истѧзаєтася
къ себѣ идоуща и єста дрѧхла. 18 ѿвѣщавъже
єдинъ ємоуже имѧ клеопа. рече кнемоу тыли
єдинъ пришлець єси въ иерлмъ. и нечюли бывъ-
шихъ въ немь въ дни сиꙗ. 19 и рече има кыꙗ.
онаже рѣста ємоу. ꙗже о ісѣ назаранинѣ. иже
бы моуже прркъ сильнъ дѣломь и словомь пре-
дъ бмь и всѣми людьми. 20 и како и предаша
архиереи. и кнѧзи наши. на осоуженије смер-
ти. и пропѧшаи. 21 мы же надѣꙗхомъся. ꙗко
сь єсть хотѧи избавити изл҃ѧ. нъ и надовсѣми
сими третии сь днь имать. 22 и жены єтеры
ѿ насъ оужасиша ны. бывшаꙗ рано оу гроба
23 и не обрѣтъша телесе єго. приидоша глще
и ꙗвлѣније англъ видѣша. иже глть и жива.
24 и идꙋ єтери ѿ насъ къ гробоу. и обрѣтоша
тако ꙗко же и жены рѣша. самогоже невидѣша.
25 и тъ рече книма. о несмысльнаꙗ. и моуть-

наꙗ

нꙗ срдцмь. вѣровати о всѣхъ ꙗже глша
пррци. 26 не таколи подобаеть пострадати хоу.
и вънити въ славоу свою, 27 и наченъ ѿ мосѣа.
и ѿ всѣхъ пррк҃ъ, сказаше има ѿ всѣхъ
книгъ иже бѣахꙋ онѣмь. 28 и приближишаса
въвесь нѣкоую вънюже идащета. и тъ твораше са
далече ити. 29 и ноужащета и глша облази
снама. ꙗко при вечерѣ есть. и приклонилъса есть
оуже днь. и вънидє снима облѣщь. 30 и бы ꙗко
възлеже снима. и примъ хлѣбъ блгослови и. и прѣ-
ломль даꙗше има. 31 онѣмаже ѿверзостаса очи.
и познастаи. и тъ ищезе ѿ нею. 32 и рѣста кеве.
не срдце ли бѣ гораи внаю. егда глше кнама
на поути, и ꙗко сказаше нама книгы 33 и въ
ставъша. въ тъ чс. възвратиестаса въ иерлмъ,
и обрѣтоста съвъкоуплыцаса единогонадесате. иже
бѣахоу снима. 34 глще. въ истиноу ꙗко въста
хсъ. и ꙗ..са симоноу. 35 и повѣдашета ꙗже
быша на поути, и ꙗко познаса има. въ прѣло-
млѣнии хлѣба.

Cum in Mss. antiquis vocabula non sint spatiis ubique separata, nos ea in lectorum commodum spatiis interpositis divisimus. Solent adhuc in editis voces conjunctim scribi, uti in Ostrog. видѣризыединылежащꙗ, et ѿидевъсебѣдивасабывшемꙋ.

V. 12. лежаща едины, hoc ordine graecus: *κείμενα μόνα*. Codd. juniores, uti Vindobonenses duo, Kopitarii, editiones omnes едины praeponunt.

Pro иде alii melius ѿиде *ἀπῆλθε*, abiit.

V. 13. се post и legunt omnes alii. Miss. glagol. 1483 inserit оученика іс҃ва post два pro ниχ, cum ab hoc versu lectio incipiat. Cod. Kop. addit мѹжа ante два. Pro тѣже editiones russicae тоиже. Cod. Belgrad. тъжде; Veneta Liturgia, Mardarii editio, Cod. Kop. utpote Serbici тьжде. Miss. glagol. вдан вскр҃сенїа его in die resurfectionis ejus, pro втойже день. Pro вьсь Vindob. B. seu Belgrad. cum editis весь. Mardarii edit. et Miss. Glag. legunt вас, inserendo Illyriorum more а pro ь seu е. Pro definita terminatione ѿстоащюю editi et Codd. alii ѿстоащѹ, praeter Mardarium, qui ѿстоещѹю habet. Pro Genit. шестидесатъ alii cum editis Accus. шестьдесат. Pro еммаоус alii cum editis еммаѹс.

V. 14. бесѣдоваста кселѣ alii cum editis. Miss. glag. гл҃аχота мею собою loquebantur inter se. Idem omittit сиχ post всѣχ. In приключешиχ pro приключьшиχ librarius scripsit е pro ь. *Mardarius* приключашиχ inserendo а euphonicum Serborum.

V. 15. биси Miss. glagol. hic et alibi pro бъість. бесѣдѹющема Ven. Liturgia et editi, praeter Mardarium, qui cum Codd. terminationem има habet. мею собою post има addit Miss. Glag. съвъпрашающима Xeropot. et Venet. совопрошающема correcta. сьпрашагащима Belgrad. et Mard. съвопрашающима Ostrog. pro стазающема. Pro са Codd. Serb. et Glag. hic et ubique се. приближиса sic et editi; Belgrad. in Gerundivo приближса ἐγγίσας. идашета male pro идаше. и идѣше Xerop. Kop. Mard. et *Glag.* et Cod. Vaticanus, cujus fragmentum Alterus contulit. идѣгаше Venet. идѣаше Belgr. шнима pro сними Glagol.

V. 16. дръжастаса Ostrogiensis, дрьжасти Kop. Mard. Glagol. дрьжастѣсе Venet. држастѣса Belgr. держастѣса correcta. непознаета Kop. Venet. editi. непознаста Miss. Glagol.

V. 17. Pro си editi сїа. стазаетаса Belgr. editi. стезаетасе Codd. Serb. In plurali стезаетесе Xerop.

Kop.

Kop. Pro кєєвѣ Glagol. мєю собою. дрєхла, дрѣхла Codd. Serb. дрєсєла Glagol.

V. 18. книмꙋ Codd. Serb. ємꙋ Glag. нєчꙋл єси Glagol. нє оувѣдѣл єси correcta, нєоувѣдѣ Ostrog. et alii. в сїє дни Glag. sequendo ordinem Vulgatae: his diebus.

V. 19. мꙋжє pro мꙋжь. силєн Belgr. editi. силан Glag.

V. 20. и ante како male omittunt editi, cum ὅπως τε legatur. єго pro и et quidem post прєдаша alii cum editis. кнєзи Codd. Serb. et Glagol. ѡсꙋждєнїє editi, осꙋжнїє Glag. сємрти Glag. pro смєрти: сьмрьти Xerop. сьмрьти Belgr. пропєшєи Glag. et Vatic. распаша єго edd. распєшє єго Codd. Serb.

V. 21. сєй єсть хота edd. хотє Kop. Glag. Melius хотаи cum sit ὁ μέλλων in graeco. Sic Belgr., хотєи Xerop. Venet. Mard. и нынє надвсѣми трєти днь єсть, et nunc super haec omnia tertia dies est, Vulg. Glag. ноу Belgr. Mard. но edd. pro нъ. Pro сь, hic, correcta сєй, Ostrog. male сє. Pro имать ἄγει correcta єсть. днєсь σήμερον Belgr. et editi; cum nostro omittit Xeropot. ѿнєлижє сїа быша, quod habent editi et manuscripti post днєсь, in Cod. nostro deest errore librarii, uti нъ versu 22.

V. 22. нꙋ Belgr. но edd. на Glag. єтєрїє ѿ нашихъ Glag. нѣкыа edd. нѣкыє Codd. Serb. pro єтєры. Pro бывшаа Codd. Serb. бызшєє, correcta бывшыа.

V. 23. нє ѡбрѣтшє edd. in plurali pro duali mascul. нєобрѣтша, qui pro fem. нєобрѣтши hic locum obtinuit. тєлєсє etiam Ostrog. Alii тѣлєсє utique melius. придꙋ Glag. pro прїидоша. Confer Gramm. p. 564. видѣвша Ostrog. Alii видѣвшє, Gerundivo graecum ἑωρακέναι exprimendo. Correcta, resoluto Gerundivo, ꙗкѡ видѣша. єго pro и (eum) editi, и Kop. et Glag.

V. 24. идоша мнѣцїи alii cum edd. ка гробꙋ Glag. ко гробꙋ correcta, apposita vocali euphonica Russorum.

V. 25. той pro тъ edd. та Glag. in mascul. ipse αὐτὸς. мꙋтна pro βραδεῖς Vatic. apud Alterum; an non мꙋдна, мꙋднаꙗ, legendum, cum Carniolis мꙋден & мꙋдити in usu sint. Confer et медлити. Alii къснаа, Venet. Mard. къснаа, Kop. касна / edit. russ. коснаа. Glag. лѣна. еже ante вѣровати edd.

V. 26. не сїа ли alii cum edd., praeter Kop. et Glag., qui не таколи legunt. подобаше alii cum edd. тако ante внити addit Glag. quia Vulg. ita legit.

V. 27. начьне edd. Serbicae, начам Kop. Glag. сказаше Ostr. сказаше corr. сказоваше Codd. Serb. et Glag. писанїй alii cum edd. At Vaticanus et Glag. cum nostro книг., sed таже pro vitioso иже. бѣхꙋт Vatic. бѣхꙋ Glag. Kop. таже ѡ нем edd. ѡ нем Venet. Mard. deleto бѣхꙋ, cum in Graeco non legatur.

V. 28. нѣкꙋю non legit Vatic. neque alii. к ве Glag. pro в весь в дом Kop. et tamen mox вню Mard. вь вас, Venet. вь вьсь. Glag. addit pronomen та ante идашета. идаста edd. идѣета Venet. Mard. идѣашета Kop. — далечайше edd., далечеише Xerop. далечѣише Belgr., дале Glag. далече Kop. cum nostro.

V. 29. нꙋждаста Vatic. ac alii cum edd., нꙋкаста, sine д, Ostrog. нꙋдхота Glag. облѣзи Kop. Mard. облези alii et Glag. ѡблази edd. Russicae. к вечеру edd. при вечери ти Glag. прѣклонилсе есть Codd. Serb. et Glag. приклонил Kop. et edd. юже Vatic. Kop. Glag. at alii cum edd. omittunt. съ ними in plur. Belgr. шнима Glag. hic et alibi. облѣщи Kop. Mard. облещи Venet. Xerop. ѡблещи Belgr. correcta, облещи Ostrog. Imo et in Vatic. siquidem accurate descriptum fuerit fragmentum transmissum, Infinitivus облещи pro Supino облѣщ. Miss. glag. omittit τοῦ μεῖναι cum Vulgata.

V. 30. и (et) ante прїим corr. omittunt alii cum Ostr. прием Cod. Serb. et Glag. и (cum) post благослови

deest

deest in aliis et in Graeco. прѣломив edd. прѣломь Кор. прѣломль cum nostro Vatic. им in plur. Кор.

V. 31. ѿверзостѣса correcta, ѿврьзостѣса Belgr. Alii mascul. dualem in оста habent. Glag. ѿврѣсте. — и та ниреꙁе ѿ очїю ею Glagol. Vulgatam sequens: et ipse evanuit ex oculis eorum. Alii cum edd. невидим бысть има. Vatic. cum nostro нишезе ѿ нїю (certe нѣю).

V. 32. рекоста к себѣ edd. Post ли excidit наю, quod alii legunt. горѣ бѣ Кор. горе бѣ Ven. Mard., възгорашесе exarsit, Glag. нама sine к alii cum edd. сказоваше Glag. et alii cum edd. сказаше Vatic. cum nostro.

V. 33. съвькꙋплашасе Кор. савкꙋплашесе Glag. съвъкꙋплени Xerop. съвъкꙋплены Belgr. свокꙋпленны Ostrog. совокꙋпленых pro Accusativo correcta. единого на десате Ostrog. единаго на десате edd. aliae, единонадесате correcta. и ante иже legunt alii, quod in nostro et in Кор. deest. бѣхꙋ Codd. Serb. бахꙋ edd. Russicae.

V. 34. глюще Кор. Glag. cum nostro, глющих Xerop. Belgr. cum edd. pro Accusativo λέγοντας. въистинꙋ ante ꙗко cum nostro Vatic. et Кор. Post ꙗко alii cum edd. At Vulgatae ordinem sequitur Miss. Glagol. ꙗко вскрсе гь вистинꙋ, quod surrexit Dominus vere. хсъ cum nostro Vaticanus tantum; alii cum edd. гь. In ꙗ.. са desideratur ви. Nam alii omnes legunt ꙗвиса, Codd. Serb. ꙗвисе.

V. 35. и та повѣдашета Glag., и та повѣдаста Vatic. et alii cum edd. Excidit itaque та in nostro. — ꙗже быша (quae gesta erant) edd. ꙗже быше Vatic. Кор. бѣше (erant) Glag. ꙗже на пꙋти, τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, Mard. et Codd. Xerop. et Belgr. deleto быша. — в прѣломленїи edd. At Xerop. et Belgr. в прѣломлѣнїи cum nostro, qui et alias in participio passivo Verborum in ити, Serborum more, ѣн pro ен amat Confer p. 554.

VIII.

E Cod. Bononiensi Bibliothecae S. Salvatoris continente Psalterium cum Commentario, qu falso S. Athanasio adscribitur. Ex hoc codice Nicolaus Antonellus, qui Interpretationem Psalmorum S. Athanasii Romae 1746. fol. edidit, in Praefatione p. XIX—XXI. specimen exhibuit. Psalmum primum ibidem non sine vitiis pluribus, a literarum similium permutatione et signorum & et a confusione ortis, editum hic restituere conatus sum, ad normam orthographiae veterum Codicum, cum codicem ipsum inspicere mihi non liceat.

1. блаженъ мѫжь иже не иде на съвѣтъ не-
чьстивъіхъ: и на пѫти грѣшьнъіхъ не ста: и на сѣ-
далищи гоубитель не сѣде.

2. нъ въ законѣ г҃ни волꙗ ѥго: и въ законѣ
ѥго пооучитьсѧ д҃нь и нощь.

3. и бѫдеть ꙗко дрѣво саждѥнно при исхо-
дищихъ водамъ.

4. ѥже плодъ свои дасть въврѣмꙗ своѥ.

5. и листъ ѥго неоупадеть.

6. и все ѥлико створить поспѣѥтсѧ ѥмоу.

7. не тако нечьстивии, нетако: нъ ꙗко прахъ
ѥгоже възмѣтаѥть вѣтръ ѿлица земл ѧ.

8. сегоради невъскрснѫть нечьстивии на сѫдѣ
ни грѣшьници въсъвѣтъ праведьнъіхъ.

9.

9. ꙗко вѣсть гдь пѫть праведьнꙑихъ, и пѫть нечестивꙑихъ погꙑбнеть.

1. блжн beatus, Ms. Vind. et editio Veneta. блажен sine titla Ostrog. гꙋбителей correcta pro гꙋбитель. не сѣде non sedit, sic et Venet. Ostrog. не сѣдѣ correcta et jam ante eam aliae edd.

2. но pro нъ edd. russicae. нь codd. Serbici. волꙗ voluntas, sic Ms. Vind. et Venet. волѧ alii. Solet autem ѧ in antiquis Codd. post consonantes, ꙗ vero initio et post vocales scribi, ex. gr. ꙗвлꙗꙗсѧ. его seu егѡ edd. russicae pro ѥго.

3. древо lignum, edd. russicae. сажденно Ms. Vind. сажденное ed. Venet. сажено Ostrog. насажденое correcta. вод, aquarum, Genitivo alii, pro Dativo водам.

4. еже (quod) edd. иже vitiose Ms. Vind., Venet. et Ostrog.

5. не ѿпадет non decidet, omnes alii pro неоупадеть.

6. вєѧ елика πάντα ὅσα, alii in plurali pro все ѥлико. аще творит ἂν ποιῇ, alii pro створить. оуспѣет prosperabitur, pro поспѣѥтсѧ.

7. земли terrae, edd. russicae, землѥ Venet. ѕѣмлѥ Ms. Vind. pro antiquo Genitivo землѧ.

8. невъскреснꙋтъ non resurgent, sine titla Ostrog. невьскр҇ноуть Ms. Vind. невьсчр҇ноуть errore typi ч pro к ed. Veneta. ниже neque, correcta et jam ante eam quaedam editiones.

9. съвѣсть (novit) Ostrog. сьвѣсть Ms. Vind. et ed. Venet. Suspicor autem etiam in Cod. Bononiensi legi съвѣсть, quamvis вѣсть, quod editiones recentiores russicae habent, apud Antonellum excusum sit. Cum Veneta editio нечьстивыих exhibeat, vellem certo scire, an non et Cod. Bononiensis legat нечьстивꙑихъ et праведьнꙑихъ, antiquissimorum Codicum, cum ille hos in scribendo ꙑ pro ы, аштє pro аще, et in aliis sequatur.

IX.

IX.

É Codice glagolitico, quem Josephus Simon Assemanus Jerosolymis invenit atque Romam attulit. Continet Evangelia pro Dominicis et Festis secundum ritum graecum. Matthaeo Caramano, qui eum Suida seu anno 1081 antiquiorem statuit, assentiri non possum, quamvis eum e codice cyrillico antiquo seculi XIII. mutatis literis cyrillicis in glagoliticas descriptum facile credam. Joh. 1, 1. 2. 3. et 14. e Caramani Considerationibus seu Refutatione adnotationum Stephani Rosae in editionem Missalis Glagolitici an. 1741 impressi.

1. искони бѣ слово и слово бѣ оу бога и бог бѣ слово.

2. се бѣ искони оу бога. 3. вся тѣм бѣше

V. 14. и слово плъть бъисть и вселисе вн҄ъі.

Prorsus convenit fragmentum glagoliticum in membrana Bibliothecae Caesareae Vindobon. V 2. tamen addit и ante се. Continuatque post вся тѣм бише versum 3. 4. et partem 5.

3. и безнегоже ничесоже биси, иже биси.

4. в том живот бѣ и живот бѣ свѣт чл҃ком

5. и свѣт в тьмѣ сватитсе и ть . . . .

In Assemani Codice, quem ille in Calendariis ecclesiae slavicae saepius citat, p. 46 adscriptum est cyrillicis literis nomen scribae: papas Ivan Kravenosi pisa evangelie sie, i. e. ut interpretatur Ca-

ramanus, presbyter Johannes Vaocifer scripsit Evange-
lium hoc. Pro щ saepe scribi шт: itaque хоштѹ
o хощѹ, et pro vocali solum ъ poni: itaque тръсть
ó russico трость, плъть pro плоть et Jer crassum
rma distinctum a tenui notavit Caramanus, quae om-
a probant, Glagolitam Kravonos longe accuratius co-
cem cyrillicum transformasse in glagoliticum, quam
os.

V. 1. et 2. Pro оу бога, apud Deum, codd. cyrillici
tiquissimi ѿ бога; minus antiqui къ богѹ, quod
iti servarunt. Ostrogiensis vero legit оу бога; cor-
pta in textu к богѹ, at in glossa marginis оу бога:
onfer p. 70.

V. 3. выше, uti Codd. Serbici, pro выша, и
зьнкгоже Cod. Kop. безнегоже Mosqu. secundus
pra p. 71. citatus; alii безнего. ничтоже pro ниче-
же, et бысть pro быси. Codd. Cyrillici omnes, et
lagoliticus Assemani v. 14.

V. 5. свѧтитсе cum euphonico а Illyriorum,
o свьтитсѧ antiquiorum Codd. Fragmentum igitur
ic longe recentius est codice Assemaniano.

X.

E Cod. Parisino Bibliothecae regiae N. 52 Sup-
ementi, cujus fac simile mihi benevole nu-
er transmissum fuit. Luc. 15, 11—32. Eandem
ctionem olim descripserat Dn. Kopitar ex alio
odice antiquiore, quem in notis Parisinum A.
minabo.

11 чл҃къ нѣкыи имѣ два сына, 12 и рече
мѣнши҇ ею ѡц҃ѹ, ѡч҃е. даждь ми дѡникѫ ча҃
имѣнїа. и раздѣли има имѣнїе. 13 и не по

 мнозѣх

многѣх днех, събравъ вьсѣ мнѣнїе свое и ѿиде в
странѫ далече, и тамо расточи имѣнїе свое жи
вы блѫдно 14 и иждивешѹ емѹ вьсѣ, бы гла
крѣпѣкъ на странѣ той и тъи начат лишатиса. 1
и шьд прїлѣписа единѹмѹ житель страны тоа и
посла его на села своа пастї свїнїа, 16 и желаш
исплънити чрѣво свое ѿ рожецъ иже ядѣхѫ свїнї
и никтоже даяше емѹ. 17 вь себе же пришьд, рече
колико наемник ѡца моего избываѭть хлѣбы, а
же гладомь гыбнѫ. 18 въстав идѫ къ ѡцѹ моем
и рекѫ емѹ, ѡче съгрѣших на нбо и прѣд тобоѫ
19 и ктомѹ нѣсмь достоинь рещиса снъ твой, сътво
ма яко единого ѿ наемник твоих. 20 и въстав и
къ ѡцѹ свьемѹ. ещеже емѹ далече сѫщѹ, ѹзрѣ
ѡць его, и миль емѹ бы, и текь нападе на выѫ е
и ѡблобыза и. 21 рече же емѹ снъ. ѡче, съгрѣши
на нбо и прѣд тобоѫ. и ктомѹ нѣсмь дос
нарещиса снъ твой. 22 рече же ѡць кь рабом свои
изнесѣте ѡдеждѫ прьвѹѫ, и ѡблѣцѣте его, и д
дїте прьстень на рѫкѹ его и сапоги на нозѣ, 2
и приведше телць ѹпитѣны, заколїте. и яд
веселїмса 24 яко снъ мой сь, мрьтвь бѣ и ѡжи
и изгыбль бѣ и ѡбрѣтеса. и начашѫ весели
са. 25 бѣ же снъ его старѣи на селѣ, и яко г
ды прїближиса кь домѹ, слыша пѣнїа и ликы
и призвавь единого ѿ отрокь, въпрашааше что сѫ
сїа, 27 ѡнже рече емѹ. яко брат твой прїиде

закла

заклавшꙋ твои телцъ ꙋпитѣни. ꙗко здрава его прꙗтъ. 28 разгнѣвавжеса, и нехотѣше внити. ѡц͠ьже его изьшьд молѣше и. 29 онже, ѿвѣщавъ рече ѡц͠ꙋ. се толико лѣт работах тебѣ, и николиже заповѣди твоа прѣстжпих, и мнѣ никогдаже. дàль еси козлатѣ, да сь дрꙋгы моими възвесела. 30 егдаже с͠нъ твои сь". изѣды имѣние твое сьлюбодѣицами приде. закла емꙋ телць питомы. 31 онже рече емꙋ. чадо ты всегда сьмноѫ еси, и всѣ моа твоа сжть. 32 възвеселитиже са и възрадовати подобааше. ꙗко брат твои сь" мрьтвь бѣ и ѡживе. и изгыбль бѣ, и ѡбрѣтеса.

V. 11. ктер pro нѣкыи Par. A. et Miss. Glagol.
V. 12. мнїи Par. A. манши, et ѿ нїю pro ею Glag. д͠оинꙋ ч͠е Paris. A. Ex orthographia достоинжа часть apparet Codicem Parisinum B. esse e mediis inter Serbicos et Russicos, quales Moldavici esse solent. Glag. дан ми честь достоанїа. Pro имѣнїе Glag. достоанїе имѣнїа.
V. 13. млаи pro мнїи Glag. далѣчнꙋю pro далече Glag. Pro тамо Cod. Kop. et Glag тꙋ. живе (pro жива) Glag.
V. 14. иждившꙋже Paris. A. et editi; и потом егда разточи Glag. sequendo Vulgatam: et postquam omnia dissipasset. б͠ги lege быси Glag. pro бысть. глад вели Glag. и си наче лишитисе Glag.
V. 15. шад Glag. more suo pro ь inter duas consonantes inserendo mobile seu euphonicum а, prout Russi suum е et о. единомꙋ alii. ѿ града pro ѿ житель Glag. ѿ ante житель Paris. A. et editi.

V. 16. Pro чрево своє solum сє Paris. A. et I Glagol, at impressi Glagol. legunt чрево своє. нє гашє Paris. A. нєдадєшє Cod. Kop. bene cum negati нє, quamvis никтожє praecedat.

V. 17. и помыслив всєѣ Glag. оу оца мо избывакт им хлѣба Paris. A. коликѹ Mard. ко ко наємникѡв єсть вдомѹ о. м. Glag. хлѣбы in mula избывают хлѣбы est Instrumentalis: abun panibus. Editi колико наємник mutarunt in Dati коликѡ наємникѡм избывают хлѣбы (pro хлѣ и всѣм хлѣба избываєт Glag. Post азжє addit Paris. A. садє Glagol. cum vulgata legat: hic гы editi et Codd. jun.

V. 18. встанѹ и идѹ surgam et ibo, cum V рєкѹ alii pro рєкь.

V. 19. южє Paris. A. и южє Glag. и оужє є pro и ктомѹ. нарєщисє Paris. A. звати сє Glag. н достоан Glag. нь ante створи Paris. A. на Gla

V. 20. и єгда оцє далєчє бѣ, видѣ и Glag. ц вашє и Glag. pro ѡблобыза и.

V. 21. Post сн твой e v. 19. repetit Pari нь створи мє яко єдиного ѿ наємник твоих. dem repetit Glag. на etc.

V. 22. Post оц addit Paris. A. єго, et post им cum Glagol. скоро cito. Accus. и pro єго P A. et Glag. одѣю Glag. єго post ноѕѣ addunt P A. на нози єго Glag.

V. 23. приведите тєлац Glag. ядшє да в сєлимсє Paris. A. да ядшє etc. Glag.

V. 24. оумрл бѣ Paris. A. са сн мои . м бѣ и вскрсє Glag. погив Glag. pro изгыбл бѣ.

V. 25. бишє, lege бишє, pro бѣ, et на сєл сєлѣ Glag. more suo mutando ѣ in и. оцѹ post мѹ addit Paris. A. и єгда приде приближисє Glag. ни и танци Glag.

V. 26. раб pro отрок Paris. A. Glag. впра что оубо си сѫть Paris. A. оупроси что сїа Glag.

V. 27. ꙗко omittit Paris. A. Glag. – емꙋ post закла addit Paris. A. спасена Glag. pro здрава. приет и Paris. A. Editi его прїꙗт; а itaque scribendum erat pro ж.

V. 28. прогнѣвавсе Glag. вдом post внити Glag. наче и молити Glag. coepit illum rogare, cum Vulg.

V. 29. своемꙋ post оцꙋ addunt Paris. A. et Glag. колико iidem pro толико. работаю Paris A. editi. работахти Glag. Missale primum et Venetum, at Levakovichii Romae 1631 editum работаю теби servio tibi. непрестꙋпих Glag. cum negatione не. и николиже неда мнѣ и козлица Glag. спрїꙗтели pro дрꙋгы Glag. давзвеселилсебых Paris. A. Sic Glag. sed бым pro бых.

V. 30. на потом егда Glag. cum Vulg.: sed postquam. Post сй твои addit Levakovich са, quod erat in Glag. prioribus omissum. изадый editi, иже погꙋби Glag. свое pro твое Glag. cum Vulg.: substantiam suam. з блꙋдницами Glagol. са pro з Levakovich. закла емꙋ телец питомый Ostrog. заклал еси емꙋ телца питомагѡ correcta. заклалмꙋ еси телац ꙋпитен Glag. оупитанны Paris. A. питены Cod. Kop.

V. 31. всагда самною Glag.

V. 32. Post взвеселити же се addit Paris. A. тебѣ. веселити се тебѣ Glag. подобает Glag. сь omisit Glag. Miss. primum et secundum, at са addidit Levakovich in Romano.

Codex antiquus olim S. Germani, quem sec. XI. censet catalogus, continet Evangelia incipiendo a verbis Matthaei роди салатиел, et in fine мцасловь seu collectionem mensium. Huic in multis consentire Glagoliticum Missale satis apparet e specimine dato. Alterum codicem N. 52. seculis

ali-

aliquot juniorem esse, ex lectionibus variantil et ipsa orthographia satis liquet. Octo prin versus Cap. I. Evangelii Johannis, quos accur delineatos habeo, hujus rei causa ex eodem l adhuc subjungam.

1. вь начало бѣ слво и слво бѣ кь бѕ и бь бѣ слво. 2. се бѣ искони кь бѕу. 3. вь тѣм быша, и безьнего ничтоже бы, еже бы, вьтомь животь бѣ. и животь бѣ. свѣть члко 5. и свѣть вь тьмѣ свьтиться. и тьма его wбеть. 6. бы члкь послань ѿ ба, има емѕ Iwань, сь прииде вь свѣдѣтелство, да свѣдѣтелтвѕет свѣтѣ, да вси вѣрѫ имѧть имь. 8. не бѣ т свѣть, нѫ да свѣдѣтелствѕеть w свѣтѣ.

V. 1. вьначало in Accusat. pro вьначалѣ alior juniorum Codd. Antiqui omnes ante finem sec. XI scripti искони, quod tamen et illi v. 2. servarunt.

V. 3. и вѣ pro и вся, и recte omittunt alii omn praeter Mosquensem tertium. Vide p. 70. кысть st не cum aliis junioribus. Vide p. 71.

V. 5. свьтиться cum Hankiano seu Vindob. Vi p. 72.

V. 7. имь, per eum, cum aliis Codd. pro vitio емѕ editionum russicarum. Mardarius recte e Codd. S bicis excudit имь.

V. 8. нѫ pro нъ Codd. antiquorum seu no R sorum.

Pro ъ in fine vocum Codex Parisinus ь, Ser rum more usurpat. At differt a Serbicis in eo, q initio et post vocales pro к adhibeat е: его, свѣдѣт ствѕет pro кго, свѣдѣтелствѕкт, et quod а non l tet in е post consonas. Habet enim сѧ, имѧ, нач

pro

pro Serborum ю, име, начело. At v. 5. небкет pro нешbат.

XI.

E glagolitico Psalterio, cum adnexis Breviarii precibus, scripto in membrana ab Ivano жакан (Diacono?) Segniae an. 1359. in 12. Bibliothecae illustrissimi Comitis Francisci de Sternberg Pragae. Psalmus 112.

1. хвалите отроци гдⷭ҇, хвалите име гнѣ.
2. буди имѥ гнѣ блно ѿ селѣ и до вѣка.
3. ѿ встока слнца и до запа; хвално име гнѣ.
4. висок надавсеми ѥзики г, и над небеси слава его.
5. кто ꙗко г б нш, живеи на високих.
6. и на смеренаꙗ призирае на небеси и на земли.
7. вааздвизае ѿ землѥ нища, и ѿ гноища взносе убога.
8. да посадит и скнези, скнези люди своих.
9. иже обитати творит неплодну в дому, матер чед веселѥщу се.

V. 2. имѥ pro има, alias име, uti Codd. Serbici. — Pro ѿ селѣ, ex hoc nunc, legunt Codd. cyrillici ѿ нꙑнѣ, Venet. Psalt. ѿ нынꙗ.

V. 3. ѿ всток до запад, in plurali Codd. cyrillici, cum in graeco ἀνατολῶν, δυσμῶν legatur.

V. 4. висок sic etiam Venet. Psalt. a Serbis editum pro вꙑсок. At idem ѥзыки cum ы, Ostróg. ꙗ-

зыкы.

зыкы. Discrimen inter ы et и Glagolitae plane neg gunt. — над всѣми Codd. cyrillici. и ante над a dunt Glagolitae, quia etiam Vulgata legit: et sup coelos etc.

V. 5. живеи pro живай. Cod. cyrill. живый, ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν, Psalt. Venet. иже на высокїихъ жи вїи, Ostrog. et alii recte sine иже. Vulg. qui in coel habitat.

V. 6. смѣренная призирае Ps. Venet. смирен ныя edd. russicae. призирая Ostrog. призирай cor recta, quamvis ἐφορῶν articulo ὁ careat.

V. 7. въздвизае ѿ землю Psalt. Venet. въздви заай ѿ земля убога Ostrog. воздвизаай ѿ зе мли нища correcta, ὁ ἐγείρων — πτωχόν, Vulg. susc tans a terra inopem. — възносе Ps. Venet. възно нища Ostrog. возвышаяй убога correcta, ἀνυψ πένητα.

V. 8. Codd. cyrillici graeco τοῦ καθίσαι conformi посадити его (olim certe и pro его). Vulg. ut colloc eum, да посадит и. — людїй Codd. cyrill. люде correcta.

V. 9. Per иже — творит неплодну Vulgat phrasim qui habitare facit sterilem expressi Glagol. et Graecum ὁ κατοικίζων Cyrillici Gerundivo вселяаи неплодове Ostrog. вселяа неплодовь correcta вьселяе неплодову Psalt. Venet. — матер чед cum Vulg. matrem filiorum. Cyrillici vero cum Graeco ἐπ τέκνοις: мтрь о чадѣх Ostrog. матерь ѡ чадѣх cor recta, мтерь ѡ чедех Ps. Venet. — веселещисе Ps. Venet веселящуся edd. russicae.

Vides jam ex hoc specimine, Glagolitas Ver sionem Cyrilli in paucis ad textum Vulgatae m tasse et literis suis transscripsisse, ut itaque d versione Dalmatica, cujus auctorem Hieronymum clerici Dalmatiae sec. XIII. asserebant, frust

glo-

[illegible]orientur. Maneat haec gloria merito Cyrilli
[illegible]hessalonicensis.

XII.

E Cod. membraneo glagolitico Missalis secun-
[illegible]m legem Romanae Curiae scripto a knezo Novak
[illegible]ilite palatii Ludovici Regis Hungariae an. 1368 in
[illegible]. Bibliothecae Caes. Vindob. Jacobi 5, 16—20.

16. исповѣданте дрꙋг дрꙋгꙋ грѣхи ваше. и мл̃те
ꙋг за дрꙋга да исцѣлиете. много бо может мл̃-
правднаго проспѣвaema. 17. илиа бо чл̃к бише по-
[illegible]бан нм страстию. и мл̃твою пмлисе небити даждю
зм̃лю. и недажди даждь назм̃лю три лѣта и [illegible]
[illegible]ци. 18. и паки пмлисе и нб̃о дасть даждь,
зм̃ла дасть плод свои. 19. братие аще кто ѿ
заблꙋдитѣ ѿ истини и обратит и кто, да
[illegible]тѣ ꙗко обрати грѣшника ѿ заблꙋжениꙗ пꙋти его.
[illegible] дꙋшꙋ его ѿ смрти. и покриет множство
[illegible]х.

V. 16. грѣхы Hank. (nunc Caesar. Vind.) cum Gla-
[illegible] nostro. согрѣшениꙗ alii Codd. cyrillici. —моли-
[illegible] Codd. cyrill. молитвꙋ дѣте Hank. — ꙗко да
[illegible]цѣлѣете Cyrill. ὅπως ἰαθῆτε, ut salvemini, Hank.
[illegible] nostro sine ꙗко. поспѣшествꙋема Cyrill. ἐνεργου-
[illegible], Vulg. assidua, поспѣвающиса Hank.

V. 17. подобен Hank. подобострастен edd. et
[illegible]dd. alii, ὁμοιοπαθής, Vulg. passibilis. — небыти
[illegible]дꙋ Codd. cyrill. Mss. не одъждити, τοῦ μὴ βρέ-
[illegible], Vindob. chart. да не бꙋдет дождь edd. назе-

млю

млю (Vulg. super terram) deest in Codd. cyrill. — и шдождн edd. quin addant дождь. — ѕ, apud Glagolitas valet sex. Codd. cyrill. мѣсяц (in Genit. plur.) шесть.

V. 18. Cyrill. дождь дасть (corr. даде) ordinem graeci (ὑετὸν ἔδωκε) sequuntur, uti Glagol. Vulgatae: dedit pluviam. — Pro дасть Codd. cyrill. прозябе ἐβλάστησε. Glagol. hic Vulgatae se conformavit: terra dedit fructum suum. плоды свое in plur. Vind. Apost. chart.

V. 19. Vulg. Fratres mei, Glagol. mei non habet, uti nec Codd. cyrill. — вбас Codd. cyrill. pro в вас, Vulg. ex vobis. ѿ истины, a veritate, Hank. и пути истины alii cum edd. Pro и кто Vind. chart. его кто, alii кто его. — Post яко videtur иже omissum. Cyrill. ѡбратившй ὁ ἐπιστρέψας, Vulg. qui converti fecerit. — ѿ заблуженїа, заблужденїа cyrill. закнозаблужѣньга Hank. — множество грѣхов edd.

XIII.

E Codice membraneo glagolitico Bibliothecae Caesar. Vindob. in fol. scripto an. 1396 a Vito, scriba de Almissa. Continet Homilias et lectiones e scriptura sacra in Breviariis legi solitas. Jobi 1, 1. et Judith. 11, 1—4.

Job. 1, 1. чк етер бѣ в странѣ авсидсцѣ. емуже име иов. и бѣ чк та истинни непорочни праведи богочистив ѿгребаюе. ѿ всякое злаие вещи.

Ipsum jam initium argumento esse potest, versionem slavicam hujus libri e textu graeco factam fuisse, cum чк-иов non respondeat verbis Vul-

ga-

gatae: Vir erat in terra Hus nomine Job, sed graecis vocibus: ἄνθρωπός τις ἦν ἐν χώρᾳ τῇ Αυσίτιδι ᾧ ὄνομα Ἰώβ. Sic et correcta человѣкъ нѣкїй бяше во странѣ авситидїйстѣй etc.

In Ostrog. vero initium мѫж бѣ в земли хѹсъ именем Іов prorsus cum Vulgata convenit. Subiit autem hanc mutationem ab eo, qui et alios libros veteris Testamenti recognovit, corruptum textum e Vulgata hinc inde emendando. At reliqua in Ostrog. a verbis бѣ члк той Graeco conformia sunt.

он, ἐκεῖνος, correcta; Ostrog. той pro Glagol. та. — истинен, ἀληθινὸς, utraque, Ostrog. et correcta. Vulg. simplex. — непорочен utraque ἄμεμπτος, Vulg. et rectus, — праведен utraque δίκαιος, deest in Vulg. — богочестив utraque θεοσεβὴς, (melius quam богочистив) Vulg. ac timens Deum. — оудалаяся ѿ всякого зла дѣанїя Ostrog. оудаляйся ѿ всякїя лѹкавыя вещи correcta, ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος, Vulg. et recedens a malo. Non dubito olim et in Codd. cyrillicis lectum fuisse ѿгребаяся, cum 1 Thessal. 5, 22. adhuc legatur: ѿ всякїя вещи злыя ѿгребайтеся (corr. ѿгребайтеся.) ἀπέχεσθε, abstinete; in Dam. Apostolo etiam alibi.

Judith 11, 1. тагда слоперан рече еи равною мислию бѹди и немози боятисе в срци твоем. ꙗко аз николиже ѹврѣдих мѹжа. иже хотѣ работати навходоносорѹ црѹ. 2. людиже твои аще неѹничижили би ме. невздигал бимь сѹлицѹ мою на не. 3. нинеже рци ми коею винною отиде ѿ них. и ѹгодно

цамо быти тебѣ да придешь к нам. 4. и рече июди
приими словеса рабыне твоe.

Hanc versionem e Vulgata factam e collatione cum hac et graeco textu luculenter apparet. Non videtur igitur versio hujus libri e graecis fontibus ulla exstitisse, quam Glagolitae in usus suos convertere potuissent. Nam et eam, quae in Ostrogiensi (et Mosquensi prima) editione legitur, e Vulgatae textu latino factam Correctores monuerunt in nota huic libro subjuncta: сїя книга їюдїѳы переведена вновь с греческагѡ Ѧлеѯандрїйскагѡ, а в первопечатном переведена была с Вулгаты

V. 1. Tunc Holofernes dixit ei: Ostrog. тогда олоферн рече ко їюдиѳѣ. Aequo animo esto: радостна буди душею. Et noli pavere: и неоужасайся. Nunquam nocui viro: никогдаже побих мужа, qui legisset necui (n e c a v i) v i r u m. Qui voluit servire ижe хотяше служити.

V. 2. Populus autem tuus si non contempsissent me: аще небы людїе твои оуничижиша мене. Nota Conjunctivum небы оуничижиша male formatum. Non allevassem lanceam meam super eum: небыхдвигнула бы копїя моего на них, russico more pro на на. Melius correcta не воздвигла бых. бым pro бых usurpari, p. 392 monuimus.

V. 3. Qua ex causa recessisti: коея ради вины ѿиде. Et placuit tibi: и оугодно тебѣ sine бысть seu бысть. Ut venires: да прїидеши. Alibi tamen quamvis raro, etiam in Ostrog. и post ш secundae personae omittitur.

V. 4. Et dixit illi: и рече ему. Glag. omisit ему. Sume verba ancillae tuae: прїими словеса рабыни твоея

ѕвоєѧ господинє мой, correcta v. 5. (cum plura v. . inserat) прїими глаголы рабы твоєѧ.

Auctorem ejus versionis, quae in Ostrogiensi egitur, codices glagoliticos inspexisse, haud creliderim. Integrum certe librum Judith in his repeire non potuit. Versionem hujus libri russicam a Francisco Skorina itidem e latino textu factam et Pragae 1519 impressam novimus. Verum eam, quam Ostrogiensis editio exhibet, antiquiorem esse non dubito, cum Biblia slavica integra jam an. 1499 descripta in bibliotheca synodali Mosquae serventur, ex quibus alia duo ibidem exstantia exemplaria desumta fuisse conjicio. Ex horum altero, Constantino Duci Ostrogiensium misso, textus Ostrogiensis editionis impressus fuit, cum ei persuasum fuisset, (falso utique si de omnibus libris id intelligi voluerit), hoc in Codice veterem versionem slavicam, quae jam sub Wladimiro ad Russos pervenerit, contineri. Correctores Bibliorum, quae anno 1751 primum prodiere, dolent codicem tam antiquum, qui Wladimiri tempore scriptus fuerit, amissum. Atqui verba praefationis in Ostrogiensi editione non de aetate codicis, sed versionis slavicae intelligenda sunt; ut adeo amissum exemplar illud, quod Constantino missum fuerat, frustra doluerint, cum revera adhuc exstet

XIV.

E Fragmento Missalis glagolitici bibliothecae Landshutensis, quod ante plures annos descripsi. Jeremiae 1, 4—10.

4. бис̃ с̃ гн̃е к̓ мн҄ѣ г̃. 5. прие неже те сазд
в чрви знахте. и прие неже изиде из ложес
с͠втихте. и прорка в ꙗзицѣх постн҄вихте. 6. и р̃
ада. гн̃ бж̃е се неумию глт̃и ꙗк отроче есм. 7. и
г̃ к̓ мн҄ѣ негли ꙗк отроче еси. и неумиеши гл̃ти
к вс̃м ꙗможе послю идѣши и вс̃а ꙗже запвѣмти
взглеши. 8. небоисе от лица их и неустрашис
ꙗк . стобю есм. да избвлю те гн̃ г̃. 9. и посл
р̃ку свою и косну уста моꙗ и р̃че мнѣ се д
слова моꙗ в уста твоꙗ. 10. се поставих те
на ꙗзики и над царстви да постигнеши и разор
ши и расточиши и збериши . . . . гн̃ вседрж

V. 4. бис lege биси aut potius бис . г̃ lege слово ка мнѣ Missale a Levakovichio 1631 Romae editum. г̃ lege глаголе.

V. 5. прежде pro прие Levak. ва чреве Levak. из ложесн in plur. correcta. Ostrog. ѿ матерни сн μήτρας, Vulg. de vulva; hinc Glagol. из ложесн. св тих sanctificavi, Levak. cum Ostrog. Pro поставих quod graeco τέθεικα respondet, дах dedi Levak. cum quo Ostrog. conspirat. Correcta поставих.

V. 6. рекох pro рѣх et сыи (и сый) pro ада Ostrog. et correcta. неумѣю Levak. не вѣм Ostrog. et correcta. есам Levak. иже отрок есмь Ostrog. ꙗко отрок аз есмь correcta.

V. 7.

V. 7. и рече — ка мнѣ Levak. немозѝ глати noli ere, Ostrog, не глаголи correcta cum Glagol. есмь). єсмь Levak. и не Умнеши глаголати et nescis lo-i, non habet Levak. neque Vulg. neque Graecus. ю. на вса — пошлютє Levak. ико ко всѣм книмже; πρὸς πάντας ἐς, correcta; тако на вса иже Ostrog. заповѣдѫ Levak. — елика повелю Ostrogiensis et rrecta.

V. 8. и неустрашайсе omittunt Levak. et alii. есам pro всмь Levak. ego sum Vulg. аз есмь cor-cta. Fт lege глаголет.

V. 9. посла misit, etiam Ostrog. cum Glagol. at rrecta простре, ἐξέτεινε: прикоснУсе (correcta при-снеса) оустом моим Ostrog. рече гдь ка мнѣ dir. Dominus ad me Levak. cum Vulg. гдь ко мнѣ rr., omisso гдь Ostrog. — словеса pro слова Levak. m. Ostrog. et correcta.

V. 10. на пзыки и на црства Ostrog. над пзы-шки и над црствы in Instrumentali corr. cum Glag. — а искоргнеши ut evellas, Levak. cum Ostrog. да жореними ἐκριζοῦν correcta. — и раздрУшиши и озиждеши и насадиши, et dissipes, et aedifices et antes, Levak. глаголет гдь вседержитель omittunt Os-og. et correcta, immo et Vulg. suntque ob finem ctionis addita.

XV.

Formula orationis dominicae e Glagolitico lissali anno 1483 impresso.

Очѣ нш иже еси ннбсх. стисе име твое. при-и црство твое. бУди вола твоа ико ннбси и на емли. хлѣб нш вседнни дан нм днс. и отпУсти м длги нше ико же и ми отпУщаем длжником шм. и невведи нс внапаст. на избави нс о не-риазни.

иже

иже qui. Sic Mss. et Missale secundum Venetii 1528 editum. In tertio (an. 1531 impresso) ни pro иж

Pro цѣсарство Miss. secundum et Azbukvidarium Glagoliticum cum variis precibus, цесарство. Confundunt Glagolitae voces admodum diversas цесар et цѣ, ita ut etiam rex Syriae in lectione Missalis primi цѣ, et libri Regum цесарские книги appellentur. Levakovich in Missali quarto (Romae 1631 impresso) posuit царство et pro вола scripsit вола.

тако, superposito к sub titla, lege тако. Miss. tertium како bis, pro тако et pro такоже. Idem хлѣ pro хлѣбе.

вседании Miss. Mss. всегдании Azbukvid. всѣдании Levak. at всегдашни Miss. tertium.

данѥ Miss. Mss. данае aliud Ms. Azbukvid. et Miss. alia impressa.

отпѹщамо (отпѹщамо Azbukv.) Miss. tertium отпѹщаемо Levak. отпѹщаем Miss. Mss.

вавѣди Azbukv. вабди Miss. Mss. вѣ... alia Mss. од (pro от) Azbukv. Miss. tertium, Levak. напасть, quod, in Codd. cyrillicis usurpatum olim fuisse pro tentatione, probari potest 2 Petri cap. 2, 9. Ibi enim pro ἐκ πειρασμοῦ legitur ѿ напасти. Add. 1 Pet. 1, 6 въ различныхъ напастехъ in variis tentationibus, ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς. искѹшение vero ibidem v. 7. est probatio, τὸ δοκίμιον Voce непріазнь diabolus denotatur in versione antiqua. 1 Joh. 3, 8. и непріазни есть, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν, непріазнь διάβολος, дѣла непріазнина, τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, et v. 10. чада непріазнена, τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου.

Epimetra Kopitarii tria.

I.

Vix Rmus. Dobrowsky Vindobona Pragam discesserat domum, cum ecce adfertur Parisiis, quae jam fere desperabatur, doctissimi canonici Bobrowski epistola, cum descriptione codicis Parisini A. (laudati Gramm. p. 689 et 693), ex eoque Lucae I, 1–12 in charta pellucida imitatione. Cujus laboris fructu ne et amicus et lectores privarentur, hujus codicis lectionem hic subjunximus, conferendam cum Gramm. p. XV et 678. Codex hic Evangeliorum, olim Coislinianus, nunc est in Bibliotheca Regia inter orientales N. 27. Mutilus primo folio, incipit a Matthaei I, 12.) роди салатилѣ (τὸν Σαλαθιήλ). En jam Lucae primae paginae columnas ambas:

Понеже оубо мноѕи начеше чинити повѣсти. w изьвѣстнихь (вь?) на҇ вещеи (sic). ꙗкоже и прѣдаше намь. бивьше искони самовидьци и слоугии словеси. изволисе и мнѣ. хождьшоу испрьва по всѣхь. вьистиноу по редоу писати тебѣ дрьжавни Өеѡфиле. да разоумѣкши w нихьже наоучен кси словесехь оутврьжденик:—

Бы҇ вь дни ирода цр҇а июдеискаго. иереи нѣкои. именемь захариꙗ. ѿ кпимирик авиꙗне. и жена кго ѿ дьщерь ꙗронови (sic). име ки клисавта. бѣсташе wба праведна прѣдь бго҇мь. ходеща вь

заповѣдехь всѣхь и шправданихь гснихь беспоро
и не бѣ ма (sic?) чⷣе

Понеже бѣ клисата (sic) неплоⷣна и шба:
матерѣвьша вь днехь своихь бѣста :~

Бы же слоужоущу емоу вьчиноу чрѣды св
прѣдь бгмь. по шбичаю иереискомоу. ключисе ем
покадити, вьшедьше вь црквь гню. и все множьст
люди бѣ молитвоу дѣе вь нѣ. вь годь темиа :

Яви же се емоу агль гнь. стоие ш десн
шлѣра (sic) кадиланаго. и сметесе захариш в
дѣвь и. и страхь.

II.

Advenit item post abitum R^mi^ Dobrowsky, exem
plum Grammaticae Slovenicae, editae Mosq
A. 1648, in 4., humanissime communicatum a R
Archimandrita monasterii Шиматовац, Luci
Мушицкїй, Serborum Horatio, et cultioris Euro
pae literarum aeque ac suae gentis utriusque lin
guae scientissimo. Quae Grammatica, cum s
primarius fons, unde omnes fere novationes n
solum in subsecutas quoque Grammaticas, (ne
Rimnicensi Smotriskii editione excepta), sed in i
sos etiam libros ecclesiasticos fluxere, cumque ins
per de Maximi Graeci correctionibus specialia habe
ex ipsius Maximi supplicibus ad Patriarcham libe
lis, operae pretium nos facturos existimavimus,
diligentius eam excuteremus.

Est

Est universum opus foll. 378 in 4. Nec enim te turbet, quod ultimum folium signetur т҃пи (388); hoc inde est, quod typographus post fol. ҃ѯг, quod sequitur, falso signavit ҃од, hincque continuando dena folia plura numeravit, quam oportuit. Ac quo minus credas, deesse in hoc exemplo dena folia, obstat signatura duernionum, et contextus, quae utraque recte se habent. Folium item т҃л (330, rectius 320), quia album erat, rescissum est a bibliopego una cum suo numero т҃л. Hinc verus numerus foll. fit 377. Sunt autem tam foliorum, quam duernionum numeri appositi in margine inferiori. Ac primi quidem duernionis numerus (litera) abest, aut, si malis, in hoc exemplo deest; nam revera hic duernio septem tantum folia habet (pro octo); quorum tamen primum signatum est ҃а, ita ut et duernionis primum folium vacuum fuisse putes. Duernio ultimus, ҃ми, duorum tantum foliorum est, subscriptionem continentium.

Tres maxime partes distinguas: Praefationem, Grammaticam ipsam, et Appendicem.

Praefationis inscriptio, miniata (praeter initialem c, quae est nigra), linearum 13, (praeter ѡписа́хѡмъ et хота́щимъ lin. 2, et ѡ҆бразъ lin. 11 quae superposita habent м et з), sic habet:

Съ

Ѳъ ѥгомъ починаѥмъ, здѣ в предисловїе вписахωмъ, к люботроудн҄ѣ тщатисѧ хотѧщи къ разꙋмꙋ оученїѧ грамматическагω. и прочихъ, ꙗже хр҇тїанства законъ ωбдержитъ не сами собою; но виноу възѣмъ ѿ многихъ ст҇ыхъ оц҇ъ житїи, ꙗкω и сїи дхоноснїи ст҇їи оц҇и мнози, грамматики, и прочихъ книгъ философскагω ꙋченїѧ, люботроудн҄ѣ во ꙋченїи оупражнѧхꙋсѧ. и ѿ страны в странꙋ, и ѿ града во гра҇, пꙋти шест (вїѧ?) оученїѧ ради твораахꙋ. сицевъ обрѣ любомдрїа и намъ ωставиша искати, ꙗкоже

на преди писанїе ꙗвитъ.

Commendat auctor, stylo quidem subrudi vitis SS. proprio, literarum studia ab exemplo SS. trum Athanasii, Basilii, Gregorii, Joannum Chry stomi et Damasceni, hymnographi Cosmae et orum.

Fol. 18, verso, linea antepenultima, inscri tio miniata: ωразꙋмѣ. Hinc Auctor a Sanctoru exemplo transit ad Maximum Graecum, qui libris suis reprehendat doctrinae calumniatore seque probet nec haereticum esse, nec Russi inimicum. — Et sub finem dicat: Азъже аще великъ ѥсмь в разꙋмѣ и искоусствѣ бж҇ественыхъ пи нїи, обаче посланъ ѥсмь здѣ ѿ всеѧ ст҇ыѧ го по прошенїю и грамотѣ бл҇говѣрнагω велика

кн҇зѧ

кн҃за васи́лїа їѡа́нновича, оу̓ негѡ́же и преизоби́лныѧ че́сти полꙋчи́хъ, де́вать лѣ́тъ. є҆го́же повелѣ́нїемъ повиноу̓ѧсѧ, не то́чїю толкова́нїа ѱалтѵ́рное дѣ́ло наро́чито, и вса́кїа дꙋхо́вныѧ по́лзы и сла́дости испо́лнено, пребедꙋ́хъ ѿ гре́ческагѡ ѧ҆зы́ка на рꙋ́сскїи, sed et alios θεοπνεύστους libros, a describentibus varie corruptos, gratia Christi et cooperante Spiritu S. se optime (предо́брѣйше) correxisse, prout et ipsi domini (judices) sciant. Si forte quid per oblivionem aut alio casu minus bene vidisset, multa esse, quae turbent hominis mentem, ut sint oblivio, sollicitudo, ira et ebrietas etc.

Fol. 21. inscriptio miniata: ѿ десѧ́тагѡ слова (Maximi Graeci), є҆́же на а҆фродитїа́на пе́рсанина. Aphrodisiani liber (de Incarnatione D. N. J. C.) pro haeretico declaratur, ex legibus criticae.

Fol. 22. v. inscriptio miniata: ѿѕ҃ ⷶі, слова (Maximi). Se ab inimicis suis haereticum vocari, et sacrorum librorum non correctorem, sed corruptorem; cujus rei rationem eos reddituros Deo. Et orthodoxiam quidem suam satis demonstrari in libro Responsi sui (в книзѣ моегѡ̀ ѿвѣта). Sacros vero libros se non corrumpere, sed diligenter, et attente, et in timore Dei, et recto intellectu emendare, quae corrupta sint partim a librariis, partim vero etiam a primis interpretibus, viris (de cetero) aeterna memoria dignis. Dicen-

dum

dum enim quod res sit, nonnullos eorum non plene intellexisse graecum sermonem. Et nisi quis satis et perfecte didicisset grammaticam, poeticam et rhetoricam, et ipsam philosophiam, eum nec intelligere posse scripta, nec in aliam linguam transferre. Se autem recte et ingeniose (прáмѡ и бл҃гоу́хитрено) corrigere, quae illi peccassent (презрѣ́нала ими), hoc se nunc, tamquam coram ipso Deo, ostensurum. Accepto nempe in manum libro Triodio, invenisse in oda nona canonis viridium (вели́кагѡ четверткà): Ѳоу́щаго естествóмъ сóзданна сн҃а и слова пребезначáльнаго. оц҃а несоу́щаа естествóмъ несóзданна, воспѣвáема — indignatum talem blasphemiam, locum se correxisse, prout ipse Spiritus S. tradidisset. »nobis in libris nostris per beatum Cosmam. Apud nos (Graecos) enim слóво несоздáнно естествóмъ glorificatur hoc loco, et ubique. Vestra autem (Russorum) Triodia alia слово tantum simpliciter vocant illum, non et increatum, alia vero etiam слóво естествóмъ; nescio cujus culpa. Sed quae mea culpa, qui tales blasphemias corrigo? Sic et ibidem pro хр҃та еди́нагѡ тѣ́мъже ма познайте, ineptus interpres vertit хр҃та еди́нагѡ двà менè познайте.» Sic et in canone dominicae S. Thomae, oda 3, pro recto Damasceni sensu: Ко грóбѣ затворенъ бывъ ѡписоуемою плóтїю своéю неѡписаемый

нын

ными бж҃ествомъ ab ignaris verae theologiae hodiernis sciolis esse positum: неѡписоуемою плотїю.

Fol. 23. queritur Maximus de diris (ѡ лютыхъ), quae jam abhinc annos 18 patiatur in carcere (in quo demum post 15 annos et obiit).

Fol. 25. тогоже инока маѯима ѿ. вторагонадесать слова, ѡ кни́жномъ исправленїи. Repetit, se fideliter correxisse libros, pro certa sua graecae linguae, et rerum scientia, quanta se Spiritus S. dignatus sit. Esse linguam Graecam longe ingeniosissimam, neque plene percipi nec ab ipsis Graecis posse, nisi multorum annorum assiduo et alacri labore idque sub magistris eximiis; cui horum aliqua deessent, discere eum quidem ex parte, sed ad perfectionem non pervenire (не дошо́лъ, russ.) Id, se videre, accidisse etiam ἀειμνήστοις interpretibus sacrarum scripturarum Russis, in multis vocibus. Proferre se tres aut quatuor, e quibus inferri posse de reliquis. ѵѱї́ло́съ esse высо́к; ab hoc una tantum litera differre ѱїлосъ, нагъ лю́бо голъ. Jam ubi Graecus defendat, Christum non esse ἄνθρωπον ψιλὸν, sed et Deum, »а преподо́бнїи прево́дници — высо́ка чл҃ка преведо́ша ва́мъ хр҃та̀!»

Sic et екклисі́а, i. e. цр҃ковь, parum differre ab ἰкклі́ее, є҆́же є҆́сть внѣ цр҃кве кого̀ затвори́ти, истѣже реши̇̀ ѿлꙋчи́ти. Hac similitudine inductum veterem interpretem post зач҃, ѣ҃і (Gal. 4, 17) pro

ѿ

ѿлꙋчи́ти ва́съ хотѧ́тъ temere »vobis« vertisse ц҃ри ва́съ хотѧ́тъ (cf. Gramm. XXXIV. eundem errorem Apostoli Шишатовцensis), neglecto sensu Apostoli, et vocum differentia. Sic et in oda 8. canonis Nativitatis, versu 2, veterem interpretem οὐ γὰρ εἶδον, невѣдѣша, confundentem cum οὐ γὰρ ᾔδον не пѣва́хꙋ, temere (наꙋдачю) vertisse не вѣдѣша въ любодѣа́нїихъ. (Sic revera habet et Minaea Ven. 1538, sed et graecus ibid. impressus A. 16.. οὐ γὰρ εἶδον, ut adeo Slavum excuses, Graeco ipso delirante). Ка́ко бо невидѣша, (exclamat hic Maximus) блаже́ннїи о́ни трїе о́троцы, и про́чїи священницы и левиты, не слѣпи бо бы́ли etc. Nec въ любодѣа́нїихъ reddere sensum qui sit в чюжи́хъ, etiamsi poeta νόθοις usurpaverit ob versum (нꙋжди ра́ди ірмоса, да бы при́шло к согла́сномꙋ пѣнїю). Horum et similium manifestorum peccatorum convictos teneri veteres interpretes, »quae corrigere volentes recentiores Russi, ignari graecae linguae, pejus etiam corrupere (най бо́льше испортили)«. Sic et Act. 17, 19 et 22. Paulum a vetere interprete in Arii glaciem abduci (на Арїевѣ ледѣ), cum in Areopago (на Арїевѣ па́гѣ) Athenienses diceret δεισιδαιμονεστέρους, quod non vertendum erat хꙋдо́жнѣйшихъ cum ignaro graecarum literarum Vetere, sed блгобоа́знѣйшихъ; деисїс бо, боа́знь, а дѣ́мони бѣсы толкꙋ́ются, а пи-

писа́лъ є҆пистимона́с є҆́же є҆́сть хꙋдо́гих, ни техни-кꙋ́с, є҆́же є҆́сть хи́трыхъ; ни софꙋ́с, є҆́же є҆́сть премꙋ́-дрыхъ; ни гностикꙋ́с, є҆́же є҆́сть разꙋ́мныхъ. и ѡ сихъ до здѣ̑. (Habes hic specimem correctionum grammaticarum monachorum sancti montis, graecas subtilitates nimis prementium, itaque prae nimia in biblicam graecitatem reverentia Slavicae linguae genio vim inferentium). Multis adhuc ejusmodi lapsibus veterum interpretum, ne obtunderet, nunc praetermissis, se tantum hos paucos attulisse, ut se vera dictitare, et talento a Domino tradito recte uti ostenderet. Sed dicere inimicos, a correctore injuriam fieri Sanctis terrae Russicae thaumaturgis, qui talibus libris (usine, an versis?) Deo se probarint vivi, adeo ut post mortem miraculis inclaruerint. His respondisse jam Paulum зач҃, рн҃а (Cor. 12, 8). Non omnes posse omnia; Sanctos Russicos fulsisse sanctimonia, seque illos sincere venerari, non tamen illos et donum linguarum et interpretationis desuper accepisse; non ergo mirandum, haec versionis vitia illos fugisse; illis ob apostolicam humilitatem, mansuetudinem et vitae sanctitatem datam esse gratiam sanationum et miraculorum: alii vero, etiamsi peccator sit supra omnes homines, datam esse linguarum scientiam et interpretationem. Neque hoc mirandum esse; posse enim, Dei nutu, vel

a bruta bestia moneri prudentissimmum senem. Et nonne presbytero illi, cui ob vitae innocentiam angelus continuo adstabat ad altare, admonito a recente diacono Constantinopolitano de verbis Severianae haereseos, quae in sacris mysteriis usurparet, objurgantique angelum, quod se per tot annos de talibus non monuisset, responsum est, ita Deum velle, ut homo ab homine corrigatur? Nullam ergo Russiae Sanctis a se fieri injuriam, sicut nec a Symmacho, Theodotione et Luciano Antiocheno facta sit primis pontificibus et martyribus.

Fol. 33. v. sine inscriptione, fit transitio ad Silvanum, Maximi discipulum, qui Russus (нѣсмь грекъ и ѿтоу́дꙋ, но здѣ́шнїѧ пер҇сти, и роу́синъ) tantum profecerit in graeca lingua, ut Matthaei evangelium бѣ̀ преводѧ̀, ѿ гре́ческагѡ ꙗ҆зы́ка на слове́нскїи! Recitatur locus ex illius praefatione in Matthaeum, unde videas, natum Slavum sensisse jam vim, quae a graeculis argutantibus linguae Slavicae inferebatur: нѣ́сть бо, нѣ́сть лѣ́пѡ по и҆́стинѣ, всѧ́чески премоу́дрѣйшемꙋ ономꙋ (graeco) послѣ́довати ꙗ҆зы́кꙋ. поне́же ѡ҆бращетсѧ сопроти́внѡ, ниже́ бо ро́ды, нижѐ времена̀, нижѐ ѡ҆конча́нїѧ подо́бна сѧ имѣ́ютъ, но всѧ премѣне́нїѧ. Сегѡ ради ра́зꙋма (sensum) паче всегѡ̀ ѯиска́ти подобаетъ. Simul vides, Russum scivisse et

Slo-

Slovenice scribere, non Russice, dum Maximus Cyrillum ignorat, et Russicam semper versionem somniat.

Fol. 40, linea quarta: Inscriptio miniata:

Прочеє же к҆ симъ, и похвальнаѧ словеса

сиѧ блаженныѧ и ст҃ыѧ книги грамматіки

да не нерекоутсѧ, ıако бы ѿ лица єѧ

быти реченнымъ.

Laudes suas ipsa praedicat Grammatica, usque ad folii 44. paginam rectam, cujus linea tertia:

Грамматіка име

et demum quarta - ноуюсѧ; - claudunt praefationem.

Paginarum epigraphae nigrae sunt plerumque, uti et duernionum numeri; praeter fol. 25. v. ubi предисловіе miniatum, (sed грамматики paginae adversae fol. 26 iterum nigrum). Duernio item sextus ѕ҃ rubro notatur. Ceterum praefationis auctorem fuisse graecarum literarum rudem vel ex понамидь (pro Palamede), комидъ (pro Cadmo) et промеѳеусъ, fol. 41. appareat.

Fol. 45. incipit ipsa Grammatica, et paginarum et capitum inscriptionibus, imo et singulorum articulorum initialibus rubricatis; continuaturque usque ad fol. тлѕ (sic enim hic recte, praeter spem, cum vicina folia habeant тм-). Meletium fere exscribit, nisi quod, ubi ille Latina et Graeca habet, hic ea aut plane omittit, aut graeca slavicis typis

typis scribit; unde latinis et graecis typis caruisse tunc Mosquenses apparet (cf. Grammaticae Dobrovii p. LX). Mirere et hoc, quod nusquam Meletii meminerit! Sed ad singula descendamus.

1) In alphabeto omisit ſ figuram, et ѥ, quae Meletius habet penes г et є. (Quamquam et ipse Meletius ѥ, vitio typographi, habeat disjunctum: іє). 2) Accentus Meletii saepe mutavit, e. gr. illius писмà hic est пи́смa, твóрaтъ est творáтъ, и трóє est нáтрoє etc. 2) Pro рýсє habet рóусинъ (at in declinatione tamen adjectivum россíйскїй). 4) Declinationibus praemisit quatuor tabulas finalium sed literarum tantum, non syllabarum, sic:

		рoда моуж. числа єдинств.					
правын	а	ы,	ѣ,	ꙋ,	о,	ю,	ѣ,
правыи	ъ	а,	ꙋ,	а,	є,	ъ,	ѣ,
правыи	ь	а,	ю,	а,	ю,	ъ,	ѣ,
правыи	й	а,	ю,	а,	є,	ъ,	и,
правыи	а	и,	и,	ю,	є,	ю,	и,
правыи	о	а,	ꙋ,	а,	о,	ъ,	ѣ etc.

5) Post Meletii paradigma мрєжа inserit овца; pro illius лáдїa habet russ. лодїà. 6) Pro Meletii vere slovenicis formis Genit. мрéжа, ладїа, пїяница, самарянынa etc. habet russicas мрєжи, лодїи, пїяницы, самарянинi etc. Et pro Dat. сноѣ, habet russ. сноxѣ etc.; pro illius Loc. отци, сердци, овци habet russicas отцѣ, сердцѣ, овцѣ,

овцѣ, пїа́ницѣ, etc. 7) Contra, quae falso Meletius adstruxit, adoptat: а (eos duos) pro ꙗ. 8) Pro illius (semirecto) свѣдитель jam habet свидѣтель, et semel сидѣти pro сѣдѣти, sic et ты́сѧща pro ти́сѧща. 9) Dualis Verborum primam adulteravit, є̓смà, бїе́ма etc. conjugando, pro veris Meletii єсва, бїєва etc etc. —

En ergo Mosquensem Grammaticam fontem, unde tanta genuinae veteris dialecti corruptela fluxit in omnes alias grammaticas, in scholas et in posteriores librorum ecclesiasticorum editionés, quas correctas appellant. Et esse quidem correctas prae antiquis, quoad fideliorem (imo plerumque nimis anxiam) archetypi graeci expressionem, damus libenter: sed poterant, imo debebant corrigi salva et incolumi linguae sacrae natura. Optandum omnino est, et vel sperandum, Russos ipsos, praesertim tam laete adulta vernacula eorum dialecto, daturos operam, ut et lingua sacra in integrum restituatur; sicque, (ut cum Ovidio loquamur, quem post Stryikowskium haec quoque Grammatica cum Meletio etiam Slovenica carmina scripsisse credit), acris impigrique Achillis

Una manus nobis vulnus opemque ferat!

Fol. 347. (verius 337) Inscriptio rubra:

Нѣ́коегѡ вопроси́вшагѡ съ любот роудным ѧ тща́нїемъ, маѯі́ма ї҆́нока с҃тыѧ горы̀,

таже

таже ѡ грамматїкїи, и риторикїи, и фило
софїи, ѡ еже тако да не неизвѣститъ
емоу ѡ сихъ, въ пользꙋ к любоꙋченїа
разꙋмꙋ егѡ желающꙋ.

Est dialogus discipuli interrogantis (Вопросивый) et Maximi respondentis, de utilitate et necessitate Grammaticae etc. Est haec tertia commendatio!

Fol. 361. (351) Inscriptio rubra:

Ѳословїе именъ по азъ вѣди. стыхъ
соущихъ въ свѧтцахъ, столкованїи сло
венска ꙗзыка.

Аввакꙋмъ, корецъ силныи. дек, в etc. Ab quorum nomina et dies tantum, absque interpretatione, e. gr. Адрїанъ, Авгꙋста, кѕ. Praeter nomina explicantur et aliae voces, e. gr. вуссонъ, порфѵра, паволока; — грамматїка, добрагѡ писанїа и реченїа наꙋка, первое оученїе ѿ седми свободныхъ хꙋдожествъ. — Еѵаліе, бл҃говѣщенїе, добраꙗ вѣсть. — Еѵлистъ, бл҃говѣстникъ. — Евноухъ, скопленыи чл҃къ. — Евстолїа sola occupat lineam, sine die, aut interpretatione. Sic et иринархъ,ириней, маркелъ, параскевїа (sic), сильвестръ, софїа, ꙋалентъ, ꙋаллерїанъ, ꙋаллерїи. — Ѵффектъ, изводство. — клаѵдїи, голосъ плачевыи. — Кондрат dicit esse Latinum, et significare дѣлатель, сен. ка, Ut кѡнстантїн, твердъ; et квартъ, четвертыи; лоуппъ, волкъ, авг. в. ма-

мамантъ, перси. тертїи, третїй. — лїнъ, сѣть. — петръ, опока, ѿ опоки. — провъ, предводитель. — презвутеръ, старѣйшїи сщенникъ, зри попъ (sed hoc suo loco oblitus est). — риторіка, лѣпоглаголнаа наука, третїа ѿ свободныхъ; сїлуан, славенъ; sed alio loco melius сїлуанъ, лѣсникъ дикїи. — сугклитикіа, сенаторка. — терентїй, глубокоуменъ. — урванъ, обычайныи. — Фѡка, славенъ; etc.

Fol. 373 (verius 363) v. Exercitia grammatica. Ac primo quidem thematis: апл҃ъ стыи ѳомà молит млтиваго бг҃а, да грѣховъ ѡставленїе подасть душамъ нашимъ per omnes casus et numeros variatio. Ejusdem thematis analysis grammatica. Item analysis тꙋ царю нб҃ныи etc. Analysis тꙋ оч҃е нашъ.

Fol. 387 (verius 377). Subscriptio operis: Всесилныи — просвѣтѝ сердечнїи очи цр҃ю и великому кн҃зю алеѯїю михаиловичю всеà русїи самодержцу произвестѝ тупографскимь художествомъ сїю книгу глемую грамматику. — (pag. penultima) начата же бысть печатати — повелѣнїемъ — цр҃а и великагѡ кн҃за Ялеѯїа михаиловича всеà русїи самодержъца, и по блгословенїю в духовном чину, оц҃а егѡ и бгомольца — їѡсифа патрїарха московскагѡ и всеà русїи, в лѣто ҂зрн҃ѕ е, мц҃а декамврїа въ ѕ день, на памать иже во стыхъ оц҃а нашегѡ никѡлы. — Совершена же бысть тогоже лѣта,

мц҃а Февруа́рїа, в͂ в҃ день, на воспоминáнїе стр... тенїа гд҃а бг҃а и сп҃са нашегѡ іс҃а хр҃та. въ тре... лѣ́то — царства егѡ̀ — цр҃а але́ѯїа, — в͂ шест же лѣто патрїа́ршества — і҆ѡ́сифа патрїа́рха — і сла́ву бг҃у ѻ҆ц҃у и сн҃у и ст҃ому дх҃у, ами́нь. Cu... ergo, ex hac subscriptione, certum sit, Gramm... ticam hanc esse coeptam imprimi A. M. 7156, d... Decembris sexta, et absolutam ejusdem A. M. 7156 Februarii die secunda, id est A. Christi 1647-1648, necesse est, Leonardum Frisch, et Jo... Dobrowsky, qui A. 1651 edunt, vidisse alian editionem hujus grammaticae in 4.; quamquam praeter hanc nostram A. 1648, et *illam* A. 172... in 8. nullam noverit Sopikovius. Hujus quidem quam hic descripsimus, editionis, paginae sin... gulae sunt plerumque 19 linearum, quamquam in Grammatica propria subinde ob tabulas, sche... mata etc. etiam ad 20 excurrant. Pagina ite... penultima, (quin fuerit necesse, cum ultima non nisi undecim habeat) est linearum viginti.— Au... ctoris nomen reliquamque hujus operis historia... doctissimo Epp^o. Eugenio explicanda relinquimus.

III. Steph. Vujanovski Руководство къ славе... стѣй Граммати́цѣ, quod Viennae 1793 editum ci... Sopikovius, A. quidem 1786 typis paratum, mansit χ... ρόγραφον. Est Mrazovichiano simillimum. Spes es... Serbos bonum secuturos Russorum exemplum, verna... culae grammaticam separantium a slovenica, utramque vernacula explicantium.

Ad-

Addenda et Corrigenda.

ag. 59. Etiam in Ostrog. ed. voces nonosyllabae Kamora signantur, non duplici lineola. Delenda igitur sunt lin. 20 verba: immo et in Ostrog. et lin. 6 apponenda post vocem fol.

— 81. Lin. 1 post ѣти adde: manet вѣд.

— 91. Addendae syllabae radicales рон. Deinde реть, рѣт, рат, рот, рѹт.

— 115. Linea 3. a fine: ѡбращеніе Cant. 4, 3. in Ostrog. et Mosqu. ed. prima est error librarii. Nam cap. 6, 6. recte utraque ѡброущеніе, quod utique est ab ѡброущити, non ab ѡбростѹ.

— 117. полза delendum est, cum sit compositum ex по et лза.

— 147. Lin. 17. Dragomirnense lege pro Belgradense. Ita et 241 ac alibi, ubi Apostolus citatur.

— 273. Lin. 13. мысль dele, quia ope ль formatum est.

— 315. Lin. 9. Adde сътник seu сотник inter вратник et Centurio.

— 497. Lin. 8. a fine addendum: occurrit tamen Dualis fem. и in Ostrog. Ezech. 35, 10. обѣ странѣ и обѣ земли мои бѹдета и пріимѹ ѝ, eas; correcta их pro accus. А.

Sphalmata.

Pag.	73.	Lin.	2 a fine	пасպырь	lege	пастырь.
—	261.	—	1	вꙋра	—	бꙋра.
—	272.	—	1	пусеразь	—	оусеразь.
—	291.	—	12	жава	—	жаба.
—	338.	—	17	двадесать	—	двана десать
—	341.	—	16	нь	—	ны seu нѣ
—	318.	—	3 a fin.	гони	—	гоним.
—	526.	—	11	виннꙋх	—	виннꙋх.
—	683.	—	10 a fine	бызшек	—	бывшек.

